

VALENTIN JITARU LUCIAN JITARU

PERSONALITĂȚI
BĂLȚENE
ENCICLOPEDIA

Au colaborat:

Gheorghe Calamanciuc, scriitor; dr. **Ioan Răducea**, profesor (Iași);
Ion Cațaveică, jurnalist, poet; **Iulius Popa**, jurnalist, scriitor;
Elena Harconiță, bibliotecar-bibliograf; **Mihail Mester**, jurnalist;
Lidia Noroc-Pînzaru, muzeograf; **Aurel Puică**, foto;
dr. Teo-Teodor Marșalcovschi, istoric; **Lucia Gnatiuc**, traducătoare;
Ion Radu, muzician; **Ion Gorgan**, scriitor.

Chișinău • 2018

Le mulțumim mult celor doi mecena: 1.

și 2. domnul Tudor DRAGUȘCIUC, director al Întreprinderii Individuale „Farmacia Tudor Dragușciuc”, fără sprijinul financiar al căror apariția acestei cărți ar fi fost imposibilă.

Mulțumiri sincere, de asemenea, și tuturor persoanelor care ne-au ajutat la selectarea și verificarea informațiilor: Gheorghe CALAMANCIUC, Ion CAȚAVEICĂ, Iulius POPA, Elena HARCONIȚĂ, Ioan RĂDUCEA, Mihail MESTER, Lidia NOROC-PÎNZARU, Aurel PUICĂ, Teo-Teodor MARȘALCOVSCHI, Lucia GNATIUC, Ion RADU, Ion Gorgan.

Toată grațitudinea autorilor grupului de lucru pentru lectura manuscrisului și sugestiile făcute:

Viorica CEMÎRTAN, specialist principal al Secției Cultură, Primăria Bălți;

Zinaida GÎRBEA, specialist principal al Secției Cultură, Primăria Bălți;

Ludmila DOBROGEANU, director al Muzeului de Istorie și Etnografie, mun. Bălți;

Lidia NOROC-PÎNZARU, muzeograf la Muzeul de Istorie și Etnografie, mun. Bălți;

Ludmila OUȘ, director al Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu”;

Lilia ROGOT, șef Secție asistență de specialitate la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”;

Silvia POPA, șef Secție achiziții completare și catalogare la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”;

Marcelia MAMALIGA, bibliotecar la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”;

Elena BELINSCHI, conferențiar universitar, doctor în filologie, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

Redactor: *Ion Cațaveică*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Jitaru, Valentin

Personalități bălțene: Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru: au colab.: Gheorghe Calamanciuc [et al.]. – Chișinău: S.n., 2018 (FEP „Tipografia Centrală”). – 400 p.: fot.

Referințe bibliogr.: p. 396-398. – 500 ex.

ISBN 978-9975-53-932-6.

CUPRINS

Cuvânt-înainte

4

A-Z

5-381

Anexe:

Municipiul Bălți: populația, stema, drapelul, imnul

382-383

Cîntece dedicate municipiului Bălți

384-385

Cronologie

386

Obiective turistice

393

Bibliografie selectivă

396

*Patriotismul începe de la cunoașterea plaiului natal
și a oamenilor săi.*
Nicolaie IORGA

CUVÂNT-ÎNAINTE

Dintre toate elementele constituente ale unui oraș – arhitectura cu monumentele de interes național, evenimentele istorice importante, unitățile industriale de referință, instituțiile de învățământ, culturale, administrative etc. –, componentul de bază, primordial îl reprezintă, fără îndoială, oamenii săi de valoare. De-a lungul timpului, în majoritatea cărților, vizând istoria orașului Bălți, din diverse motive, în special din considerente politice, au fost omise, sistematic și constant, personalitățile care au contribuit substanțial atât la edificarea și prosperarea Bălțiului, cât și la crearea unei imagini pozitive a urbei în întreaga lume.

Cartea de față, intitulată *Personalități bălțene. Enciclopedie*, cuprinde peste 500 de nume notorii de importanță fie locală, republicană sau internațională. Criteriile de selecție au fost nu atât (și nu neapărat) cele de apartenență prin naștere la viața orașului și municipiul Bălți, cât mai ales contribuția lor reală, concretă la edificarea, dezvoltarea și prosperarea localității.

Această contribuție include administrarea eficientă, activitate profesională prodigioasă, donații bănești întru dezvoltarea economică și culturală a Bălțiului și, nu în ultimul rând, adaosul de imagine a urbei în plan local și internațional.

În acest sens, lucrarea de față se vrea o modestă încercare de reabilitare istorică și de scoatere din anonimat a unor personalități cu merite deosebite în istoria dezvoltării Bălțiului ale căror merite, după cum remarcam anterior, au fost neglijate, nedreptățite de-a lungul timpului. Considerăm că numele lor trebuie să rămână neapărat în memoria bălțenilor, a basarabenilor și a tuturor românilor de pretutindeni.

Suntem conștienți, pe de altă parte, de faptul că o asemenea lucrare, în mod inevitabil și firesc, nu poate fi completă. Vom fi bucuroși dacă unele scăpări, unele inexactități ne vor fi semnalate de către cititorii noștri în vederea unei ediții viitoare.

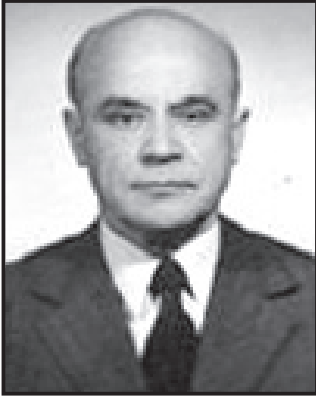
Adevărul rostit de poetul Lebrun-Pindare (1729-1804) cu referință la *Dicționarul Academiei Franceze* vizează implacabil destinul oricărei publicații de acest gen: „On fait, défait/ Ce beau dictionnaire/ Qui, toujours bien fait/ Sera toujours à faire”.

(Dicționarul îl tot faci / Și-l tot desfaci, refaci, prefaci. / E cartea care niciodată / N-a fost și nu e terminată).

Într-un cuvânt, dacă am fi așteptat să ajungem la perfecțiune, cartea noastră nu ar fi fost terminată niciodată.

Autorii

A

ABABI, Vasile (01.01.1916, Limbenii Noi, jud. Bălți, Basarabia, Imperiul Rus – toamna, 2011, Iași) profesor, doctor/docent, inginer. *Studii:* Școala primară în satul natal, absolvent al Liceului de băieți din Bălți (1936). Institutul Politehnic din Iași, Facultatea de Chimie Industrială a Institutului Politehnic din Iași, sp. inginer chimist, diplomă cu mențiunea „Magna cum laude” (1936-1942). Prof. universitar (1951). Doctor inginer (1956). Doctor/docent în științe (1971), conf. (1947). Profesor titular la disciplina de Tehnologie chimică generală (1951). *Activități:* predă disciplina Tehnologia

chimică organică la Institutul Politehnic din Iași și la Facultatea de Chimie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1942-’49). În perioada 1949-1980 A. a îndeplinit diferite funcții administrative: director de studii, decan al Facultății de Chimie, prorector al Universității „Al. I. Cuza” din Iași și decan al Facultății de Chimie Industrială a Universității Tehnice din Iași. A. a fost membru al unor societăți științifice de profil din România și străinătate. *Opera:* 129 de lucrări științifice. *Distincții:* *Ordinul Muncii*, clasa a III-a (1964), *Meritul Științific*, clasa a III-a (1966), *Ordinul Muncii*, clasa a II-a (1969), *Ordinul Steaua Republicii Socialiste România*, clasa a IV-a (1973), Medalia comemorativă *Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”* (1980).

ABABII (LUPU), Larisa (15.09.1940, s. Petrușeni, Râșcani, RSSM, URSS – 10.04.2015, Chișinău, R. Moldova), profesor universitar, doctor în filologie. Mama lui Marian Lupu. *Studii:* Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (IPSB), Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză-limba română, diplomă cu mențiune (1962). *Activitatea profesională:* lector, lector superior la Catedra vorbire și fonetică franceză, IPSB (1962-1971); inspector (limba franceză), Ministerul Învățământului al RSSM (1972-1973). Din 1973 profesează la Catedra limbi moderne a Universității de Stat de Medicină și

Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău. Doctor în filologie (1986); conferențiar universitar (1993); profesor universitar (2000); șefă a Catedrei limbi moderne (1997-2000, 2008-2015); șefă a Catedrei de limbi moderne și latină (2000-2008); *Lucrări editate:* o monografie, coautor a două manuale de limba franceză (clasele VIII-X), coautor și redactor a două manuale de limba franceză

(anii I-II), destinate mediciniștilor de la USMF; un „Mic dicționar de elemente terminologice”; circa 100 de articole și teze publicate în reviste naționale și internaționale. *Distincții*: Medalia „Veteran al Muncii” (1986), titlul onorific „Om Emerit” (2005), ordinul „Gloria Muncii” (2010).

AGRIGOROAIEI, Eugen (10.01.1932, Bălți, Basarabia, România – 26.02.1992, Iași), poet, publicist, muzeograf și etnolog. A. a fost o prezență de seamă în viața culturală a Iașului contemporan. În perioada 1983-1992, a lucrat la Muzeul Etnografic al Moldovei. Pornind de la etosul popular, a scris basmul în versuri „Ultimul Făt-Frumos” (1969) și „Fabule și întâmplări” (1972). Principala sa contribuție, ca folclorist, este volumul „Țara uitatelor constelații. Folclor arhaic românesc” (1981). A dramatizat basmul „Moștenirea fermecată”. *Bibliogr.*: „Personalități ieșene”, Iași, 2017.

ALEXANDRU, Andrei (28.11.1889, Ilinbav, comuna Marpod, jud. Sibiu, România – ?), industriaș și agricultor. Deputat al ținutului Prut. Președ. Sindicatului de export de animale din jud. Bălți; președ. Casei de ajutor al comercianților din Bălți; președ. Cerealiștilor exportatori din jud. Bălți; președ. al Camerei de Comerț din Bălți; ofițer voluntar în armata română, provenit din armata austriacă, după prizonieratul în Rusia din timpul Primului Război Mondial. În timpul supușeniei sovietice a fost arestat pentru propagandă românească și înțemnițat la Cluj. *Distincții*: Medalia *Ferdinand*, Medalia comemorativă *Peleş*, Semnul Onorific *Vulturul României*.

ALTÎNI, Eustatie (1772, or. Zagora, Thessalia, Imperiul Otoman, azi în Grecia – 1815, Iași, Moldova, azi în România), pictor moldovean de origine greacă, promotor al stilului neoclasic în Moldova. În 1782, în urma represiunilor turcești, a emigrat cu familia în Moldova, la Iași, unde a devenit ucenic al zugravului Nicolae. Remarcat, a fost trimis în 1789 să studieze pictura la Academia de Arte Frumoase (*Akademie der Bildenden Künste*) din Viena cu pictorii Heinrich Füger, Johann Baptist și Hubert Maurer, cu sprijinul domni-

torului Moldovei sau, după alte surse, cu cel al cneazului Potiomkin, care s-a aflat la Iași între anii 1790 și 1791. El devine primul pictor „academist” român. La Viena a deprins tehnica picturii apusene. **A.** a învățat, între altele, cum să introducă perspectiva și clarobscurul în tradiția iconografiei ortodoxe. Activitatea lui **A.** a fost centrată pe pictura religioasă, el fiind creatorul picturii catapetesmelor de la Biserica „Banu” și „Sf. Spiridon” din Iași. Printre alte lucrări ale acestuia, se numără: **icoanele catapetesmei de la Biserica „Sfântul Nicolae” din Bălți (1803)**, astăzi pierdute; icoanele împărățești pictate la cererea lui Veniamin Costache pentru Biserica „Sf. Gheorghe”, vechea Catedrală Mitropolitană de la Iași; pictura catapetesmei de la Catedrala Episcopală de la Roman, realizată la cererea episcopului Gherasim Clipa-Barnovschi și finisată în 1805; icoana Sf. Nicolae de la Biserica „Patruzezi de Sfinți” din Iași. În afară de

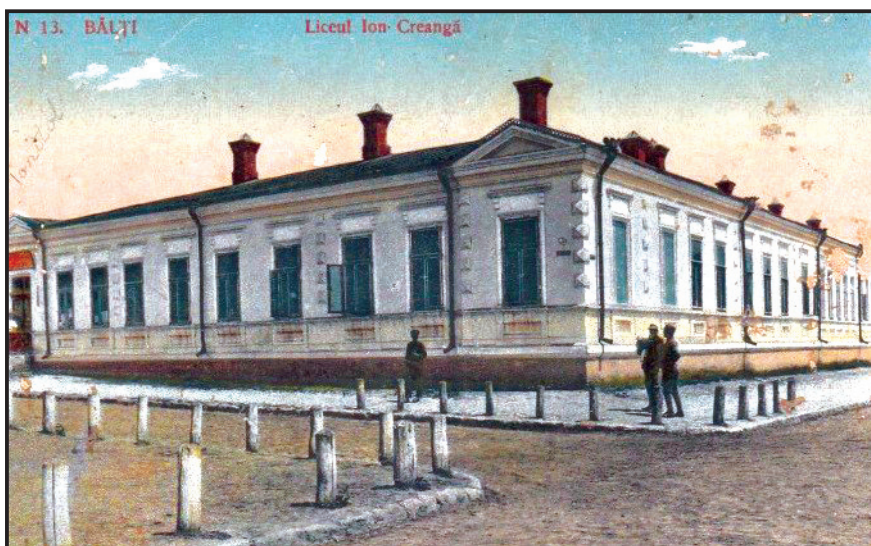

În imagine: Catedrala „Sfântul Nicolae”, cea mai veche construcție din Bălți (1791-1795, arhitect: Antoine Weissmann; *Eustatie Altini*. „Portret de femeie”, Muzeul Național de Artă, București

icoane, a pictat compoziții cu caracter laic și portrete cu o profundă pătrundere psihologică, ce dovedesc o mare sensibilitate a artistului. **A.** îmbină trăirea psihologică a personajelor cu redarea minuțioasă, aproape miniaturală a podoabelor și materialelor vestimentare („Portret de femeie”, „Portretul lui Scarlat Callimachi”, „Intrarea lui Veniamin Costache în monahism”). Cele mai multe lucrări au fost realizate la Iași. Ele sunt expuse în muzeele de artă din Iași și București. **A.** a contribuit la reformarea stilului postbizantin, introducând în pictura bisericească din Moldova elemente din stilul neoclasic: perspectiva, clarobscurul și chiar o nuanță de dramatism. După 1812, **A.** a condus o clasă de pictură la Academia Domnească din Iași, fondează la Iași o școală foarte prestigioasă, unde vin să se perfecționeze și pictori din principatul vecin. Lucrările sale, mai ales

portretele de femei, se remarcă prin sensibilitate, grija pentru detalii și un bun ochi pentru combinarea nuanțelor.

ANDJULOVICI, Iosif Grigorievici (?-?), staroste (primar) al or. Bălți în perioada anilor 1895-1906. Pe timpul lui au fost pietruite câteva străzi, inclusiv una magistrală – actuala strada Chișinăului. Nu întâmplător ea a purtat numele Andjulovici până în 1926. Au fost inaugurate de asemenea noile clădiri ale Spitalului evreiesc și a Gimnaziului de băieți (din 1918 Liceul de băieți „Ion Creangă”), care nu s-au păstrat. Spitalul evreiesc s-a aflat pe strada 31 August, vizavi de tipografie, iar Liceul era situat la intersecția străzilor actuale Pușkin și Moscova (vezi imaginile de mai jos).

ANISFELD, Boris (Ber) (02.10.1878/79, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 04.12.1973, or. Waterford, statul Michigan, SUA), pictor rus și american, scenograf. *Studii:* Școala de Pictură din Odesa (1895-1890), Academia de Arte din Sankt-Petersburg (1901-1909). Și-a făcut ucenicia în clasa prof. P.O. Kovalevski, apoi în atelierul lui I.E. Repin, ca, în fine, să ajungă la D. H. Kardovski, un excelent desenator. În 1901, devine membru al Uniunii *Мур искусствa*, participă, de asemenea, la expozițiile „Uniunii pictorilor ruși”. În 1906, lucrările lui **A.** sunt selectate de Serghei Diaghilev pentru o nouă expoziție, care a fost primită bine de critici. La Paris, în cadrul „Salonului de toamnă”, unde Diaghilev a organizat renumita „Expoziție a artei ruse”, unul dintre cei șapte pictori ruși, selectați de membrii titulari ai Salonului parizian, a fost și studentul Academiei de Arte, pictorul **A.** După succesul peste hotare, el este solicitat și acasă: *Galeria Tretyakov* a „luat” tabloul său „Flori”, lucrările sale încep să fie procurate de colecționari (*Legenda orientală*, Galeria Tretyakov; *Lacul vrăjitor*, Muzeul Rus). În 1917, **A.** este invitat de *Muzeul Brooklyn* din New York pentru a organiza o expoziție. În 1918, s-a stabilit la New York. A colaborat fructuos cu Teatrul „Metropolitan Opera”, iar, începând cu 1921, – cu Opera din Chicago, decorând numeroase spectacole, balet, opere etc. Dar lumea se schimbă, și „alchimistul culorilor” deja nu reușește să se „acordeze” la „constructivismul” în vogă: în 1928 „Metropolitan Opera” îi respinge decorațiile sale la baletul „Turandot”. Colaborarea cu teatrul s-a terminat pentru totdeauna. Pictorul se mută la Chicago, unde a profesat până în 1957 la Institutul de Arte din localitate. A pictat pânze în spiritul expresionismului liric-decorativ. În 1940-1950, a pictat un ciclu de tablouri pe teme evanghelice.

ANTOCI, Constantin (28.02.1949, s. Mihailovca, Cimișlia, RSSM, URSS), general-locotenent de poliție. Ministru al Afacerilor Interne din R. Moldova (1992-1997). A studiat la Școala Medie de Miliție din Chișinău a Ministerului de Afaceri Interne al URSS (1970-1972) și apoi la Școala Superioară de Miliție din Leningrad (1973-1977). A lucrat în cadrul Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova la Bălți (șef adjunct al Miliției, 1977-1984) și la Comrat (șef al Departamen-

tului regional de miliție (1984-1986). Șef al administrației Ministerului Afacerilor Interne din RSSM (1986-1989), viceministru și prim-vice-ministru al Afacerilor Interne. În perioada 1992-1997, A. a deținut funcția de ministru al Afacerilor Interne al R. Moldova. În 1992 i s-a acordat gradul de general-maior de poliție. Ulterior a obținut și gradul de general-locotenent. A lucrat apoi ca șef de secție la Direcția juridică a Cancelariei de Stat a Guvernului Republicii Moldova (1997-1999), director general al Departamentului de protecție civilă și situații excepționale (1999-2001), șef adjunct al Direcției principale de înregistrare a transportului și calificarea conducătorilor auto a DTI, la a cărei înființare a contribuit (2002-2005). În 2005 a fost numit în funcția de director adjunct al Centrului registrelor de stat al Întreprinderii de Stat „Registru” a Ministerului Dezvoltării Informaționale. *Distincții:* Medalia „Crucea Comemorativă” (2012).

ARCEA, Anatol (30.08.1952, Bălți, RSSM, URSS), tenor liric. *Studii:* Școala de Muzică din Bălți (1968-1976) cu prof. Leonid Boxan (canto), Institutul de Arte „G. Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1976-1981) cu prof. Anatoli Jarikov (canto). Din 1977 – solist al Operei Naționale din Chișinău. A debutat cu rolul lui Romendado din opera „Carmen” de G. Bizet. Posedă limbile rusă, româna, italiană. Cântă în italiană, franceză, rusă, română. *Turnee artistice:* România, Franța, Belgia, Italia, Germania, Spania, Marea Britanie. *Repertoriu:* Alfredo („Traviata” de G. Verdi), Pong („Turandot” de G. Puccini), Me-

sagerul („Aida” de G. Verdi), Ducele de Mantua („Rigoletto” de G. Verdi), Trabuco („Forța destinului” de G. Verdi), Ismail („Nabucco” de G. Verdi), Richard („Bal mascat” de G. Verdi), Lenski („Evgheni Oneghin” de P.I. Ceai-kovski), Vodemon („Iolanta” de P.I. Ceai-kovski), Antonio („Logodnă la mănăstire” de S. Prokofiev), Spoletta („Tosca” de G. Puccini), Flavio („Norma” de V. Bellini), Cătălin („Luceafărul” de N. Bretan), Ovlur, Vladimir Igorevici („Cneazul Igor” de Al. Borodin), Beppo, Canio („Paiate” de R. Leoncavallo), Moțoc („Alexandru Lăpușeanu” de Gh. Mustea), Don Jose („Carmen” de G. Bizet), Abbado („Adrienne Lecouvreur” de Francesco Cilea). În 2003, a interpretat rolul lui Pong din opera „Turandot” de G. Puccini în sala *Royal Albert Holl* din Marea Britanie. *A colaborat cu:* Alexandru Samoilă, Irina Mișura, Larisa Brumă, Silvano Frontalini, André Nève, Mihaela Roșca, Ion Iancu, Pe-

tru Oșanițchi, Victor Dumănescu, Silviu Zavulovici, Valentina Calestru, Mihail Munteanu, Svetlana Strezeva ș. a. *A înregistrat* la Radio Chișinău opera „Alexandru Lăpușneanu” de Gh. Mustea și „Farmacistul” de J. Haydn, arii și lieduri de E. Curtis, P.I. Ceaikovski, S. Atanasiu-Zlatov, E. Doga, E. Mamot, V. Zagorschi, cântece populare. *Discografie*: Purcell, H., Opera „Dido și Aeneas” (S 10 22433 001). *Distincții*: Titlul onorific „Maestru în Artă” (2005). *Bibliogr.*: Serafim Buzilă. *Interpreți din Moldova: Lexicon enciclopedic*. Ed. „Arc”, Ch., 1996.

ARDELEANU, Gheorghe (09.11.1925, s. Putinești, jud. Bălți, Basarabia, România – 1997, Bălți), fruntaș în producție, conducător al unei brigăzi complexe la Direcția de Construcție nr. 35 a Trustului interraional din Bălți. În decurs de mulți ani brigada condusă de **A.** a obținut indici înalți de producție. **A.** a contribuit la perfecționarea tehnicii și tehnologiei construcțiilor. A publicat cartea *Хорошая профессия – строитель*, Ed. „Cartea moldovenească”, Chișinău, 1961. Deputat al Sovietului Suprem al RSSM de legisl. 5 și 6. *Distincții*: „Erou al Muncii Socialiste” (1958), „Cetățean de Onoare al orașului Bălți”.

ATAMAN, Efim (07.07.1934, s. Năvârneț, plasa Fălești, jud. Bălți, Basarabia, România), pedagog, martir al fărâdelegilor comuniste. Fiind student la Institutul Învățătoresc din Bălți, a cerut ca gazeta de perete a facultății să fie editată în moldovenește (română). Cererea i-a fost calificată drept naționalism, servind ca temei pentru fabricarea unui dosar la KGB. În 1947, este arestat. Închis într-o celulă separată a închisorii din Chișinău, a fost anchetat de către viceministrul KGB-ului de pe atunci, Gheorghii Zakora, fiind acuzat de agitație antisovietică, diversionism etc. „După câteva întrebări, își amintește el, la care am răspuns negativ, am fost doborât la podea. Torționarii Lekar și Zakora au început să mă bată cu centurile. Nu țin minte cât a durat tortura. Am leșinat. M-am plâns procurorului și el mi-a zis: *Păi, ce vrei dumneata, doar nu ești la sanatoriu*. În schimb, mi-au făcut un cerc cu diametrul de vreo 40 cm și am fost silit să stau în picioare în cerc zi și noapte. Am rezistat patru zile și patru nopți și iar mi-am pierdut cunoștința. A urmat carcera. M-au condamnat la 25 de ani de privațiune de libertate și trimis la minele de cărbune din Vorkuta. Am fost eliberat în 1955, după moartea lui Stalin. La întoarcere, am fost profesor de limba și literatura moldovenească (română), adică am continuat să fac același lucru, pentru care am suferit atât de mult”.

ATAMAN (născut RĂILEANU), Traian (14.12.1941, Bălți, Basarabia, România), otorinolaringolog, profesor universitar, doctor în științe medicale. *Studii:* Facultatea de Medicină Generală a Universității de Medicină și Farmaceutică „Carol Davila” din București (1966). *Activitatea profesională:* intern clinic, prin concurs, la U.M.F. „C. Davila”, București (1965-1968); specializare în otorinolaringologie

(1968-1972); activitate clinică la Centrul Medical de Fono-Audiologie și Chirurgie Funcțională O.R.L. „Prof. dr. D. Hociota” din 1973 (membru fondator) și medic primar; șef secție Cofochirurgie (din 1993); activitate didactică universitară la U.M.F. „Carol Davila”, București (1972 și până în prezent), parcurgând toate gradele didactice, prin concurs, până la cel de profesor; director al Colegiului de Audiologie și Protezare Auditivă din U.M.F. „C. Davila”, București. *Contribuții științifice deosebite pe plan internațional:* abordul combinat în evindarea petromastoidiană (1981); clasificarea unitară a procedeelelor chirurgicale timpano-plastice și stapedo-ovale (1981); crioterapia în nevralgia de laringen superior (1990), neurofibromul solitar intracavotimpanic (1985); osteoclastomul otic (1999); *priorități pe plan național:* adenocoristomul salivar intracavotimpanic (1975); grefalibera de facial în porțiunea intrapietroasă (1995) ș.a. *Specializări:* perfecționare în otologie-cofochirurgie-neuro-otologie în S.U.A.; perfecționări în domeniile: audiologie – Finlanda, Suedia, Danemarca, Germania, Olanda, Anglia; neuro-otologie – Germania, 1996; chirurgia implantului cohlear – Austria și Germania. Conducător științific de doctorate în specialitatea O.R.L. Membru al Societății Internaționale de Neuro-Otologie și Echilibriometrie, Bad Kissingen (din 1996). Membru în colegiul revistelor „O.R.L.” și „România update”, membru ales (1994) în comisia de specialitate O.R.L. a Colegiului Medicilor din România. *Lucrări publicate:* patru monografii (priorități în literatura de specialitate): „Cofochirurgia”, ed. I (1993), ed. II (1999); „Cophosurgery”, Ed. *Orizonturi* (1977); „Patologia cervicofacială a nervilor cranieni, Ed. *Lider* (1998); peste 120 de lucrări în țară și peste hotare (Anglia, Franța, Belgia, Olanda, Italia, Ungaria).

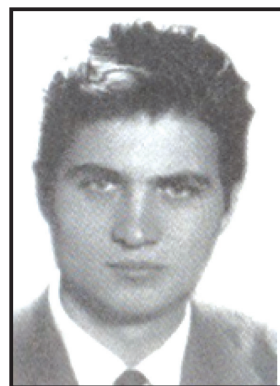
Peste o personalitate crivățul nu trece.

Mircea ELIADE

B

BABAD (BABAD-CIOCULESCU), Eugenia (03.05.1900, Bălți, gubernia Basarabia, Imp. Rus – 26.12.1986, București), mezzosoprană română. *Studii:* Conservatorul „Unirea” din Chișinău (1919-1921) cu prof. N. Kedrov (canto), și-a continuat studiile la Paris, Salzburg cu prof. Walerstein-Bunzel, Viena și Berlin. Licențiată în drept (1924, Moscova). A debutat în rolul *Doicăi* din opera „Boris Godunov” de M. Musorgski pe prima scenă lirică a României (1925). A activat la Opera Română din București în intervalele de timp 1925-1927 și 1930-1946. Repertoriul său a cuprins operele: „Cneazul Igor” de Aleksandr Borodin, „Faust” de Charles Gounod, „Madame Butterfly” de Giacomo Puccini, „Lucia di Lammermoor” de Gaetano Donizetti, „Rigoletto”, „Trubadurul”, „Bal mascat” de Giuseppe Verdi, „Cavalerul rozelor”, „Salomeea” de Richard Strauss, „Cavalleria rusticana” de Pietro Mascagni, „Evgheni Oneghin” de Piotr Ilici Ceaikovski, „Lakmé” de Léo Delibes ș. a. A avut turnee la Berlin, Paris, Roma, Varșovia. A colaborat cu: dirijorii Bruno Walter, Umberto Pessionne, Alfred Alessandrescu, Egizio Massini, pianiștii Theodor Rogalski, Rodica Sutz, Radu Negreanu, soliștii Fiodor Șaliapin, Lidia Lipkovski, Mircea Lazăr, Umberto Urbano, Maria Snejina, Lidia Babici, Marcel Journet, Jean Athanasiu, Sigismund Zalevschi, Lotte Lehmann ș.a. Un merit deosebit al Eugeniei **B.** l-a constituit promovarea consecventă în recitaluri a liedurilor românești (M. Jora, S. Drăgoi, T. Brediceanu, I. Borgovan, C.C. Nottara, T. Flondor). A fost abuziv pensionată la vârsta de 46 de ani (1947), ca o consecință a politicii desfășurate de soțul ei, literatul, eseistul și traducătorul Radu Cioculescu, în cadrul Fundațiilor Regale de la București. *Distincții:* Ordinul „Meritul Cultural” (1946). *Bibliogr.:* M. Mincu, E. Mironescu. *Dicționar Mondofemina*. Vol. I. – București, 1994; V. Cosma. *Interpreți din România*. Vol. I. – București, 1996; Serafim Buzilă. *Interpreți din Moldova*. *Lexicon Enciclopedic* (1460-1960). – Ed. „Arc”, Chișinău, 1996.

BABĂRĂ, Nicanor (23.08.1940, s. Sofia, Râșcani, RSSM, URSS), profesor universitar, unicul doctor habilitat în domeniul filologiei engleze din R. Moldova. În anul 1958, a absolvit Școala Medie din satul natal. În 1959, devine student la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, însă în 1960 se transferă la Facultatea de Limbi Străine, secția limbile engleză și franceză. În 1963 își continuă studiile la Facultatea de Filologie Engleză a Institutului Pedagogic de Stat

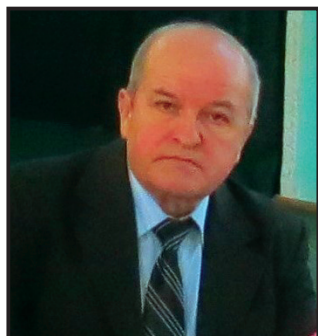

„V.I. Lenin” (azi Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova), pe care îl absolvă în 1965. În 1987, susține teza de doctor în filologie, iar în 1996 și pe cea de doctor habilitat. *Activitatea profesională*: profesor de engleză la Școala Medie nr. 6 din Tiraspol. Din 1965 activează la Universitatea de Stat din Moldova ca asistent, lector superior (1989), conferențiar (1993), profesor universitar (1999) la Catedra de filologie engleză. În perioada 1972-1989, este suspendat din funcție din motive de naționalism. În 1990, este reabilitat. Din 2012, activează în funcție de profesor universitar la Catedra de limbi străine a Universității de Stat din Comrat. *Lucrări publicate*: 325 de lucrări științifice și metodice. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2015). *Bibliogr.*: Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. *Profesorii Universității de Stat din Moldova. Dicționar istorico-biografic (1946-2001)*. Ch., 2001.

BABII, Leonid (25.09.1948, s. Moara de Piatră, Drochia, RSSM, URSS), economist, profesor universitar, demnitar de stat. *Studii*: Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo”, Facultatea de Fizică și Matematică, sp. profesor de fizică și discipline tehnice (1972); Institutul Agricol de Stat „M. V. Frunze”, actualmente Universitatea Agrară de Stat din Chișinău, Facultatea de Economie, sp. economist (1979). Doctor în științe economice (1991). Conferențiar (1999). Doctor habilitat în economie (2006). Profesor universitar (2010). *Activitatea profesională*: președinte al Consiliului Raional Anenii

Noi (1988-1992); șef de Direcție la Ministerul Economiei (1992-1996); vice-primar de Bălți (1996-2001, 2015-2017); primar interimar de Bălți (din 2018); subprefect al județului Bălți (2001-2002); director general al SA „Barza albă” (2001-2011) și director financiar al SA „Barza albă” (2011-2015). *Lucrări publicate*: cinci monografii, cinci manuale (inclusiv trei în colaborare), circa 80 de articole. Coordonator a patru teze de doctor. *Distincții*: Ordinul „Знак почёта” (1978), Ordinul „Gloria Muncii” (2004), *Ordinul Republicii* (2008).

BABII, Vladimir (07.01.1948, s. Hrușca, Camenca, RSSM, URSS – 04.01.2016, Bălți), profesor universitar, doctor habilitat în științe pedagogice (2009). *Studii*: școlile din Hrușca și Camenca (1956-1966). Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Facultatea de Pedagogie, secția clasele primare și cânt (1966-1971). *Activitatea profesională*: profesor de muzică (acordeon) la Școala Pedagogică din Călărași (1971-

1972). Acordeonist în Ansamblul de Cântece și Dansuri al Armatei, RDG (1972-1973). Asistent, lector superior, conferențiar, profesor universitar la Catedrele: muzică (1973-1982), instrumente muzicale și metodică (1982-2011), arte și educație artistică (2011-2016). Doctor în științe pedagogice (1987). Conferențiar (1991). Prodecan al Facultății de Pedagogie Muzicală (1990-1991). Șef al Catedrei de teorie și dirijat (2004-2005), șef al Catedrei de arte și educație artistică (2011-2016). *Lucrări publicate*: patru monografii, două cursuri universitare, un studiu didactico-muzicologic, trei crestomații de note, un curriculum școlar, zece curriculumuri universitare, peste 100 de articole științifice și metodice. **Bibliogr.:** USARB. Biblioteca științifică. *Vladimir Babii. Biobibliografie*. Ed. a 2-a, Bălți, 2009.

BACIU, Gheorghe (02.10.1936, Bălți, Regatul României), savant, medic legist, profesor universitar. *Studii:* Școala de șapte ani (1944-1951) și Colegiul de Medicină (1951-1954) din orașul natal. După serviciul militar, face studiile la Institutul de Medicină din Chișinău (1957-1963), apoi doctoratul. În 1967, susține teza de doctor, iar în 1983 – cea de doctor habilitat în științe medicale. Din 1988 – profesor universitar. În anii 1963-1985 și 1984-2013 activează la Catedra de medicină legală

a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău. În perioada 1985-1994, conduce Catedra de discipline medico-biologice la Institutul de Educație Fizică și Sport. Între anii 1997 și 2008 – director al Centrului de Medicină Legală. În 1972, pentru prima dată în lume a demonstrat posibilitatea formării post-mortem a măștii echimotice la compresiunea toracei. Acest fenomen a fost considerat anterior drept efect al acțiunii intravitale. În mediul de specialitate, această manifestare este numită „fenomenul Baciu” (!). În 1993-1997 – secretar științific al Secției Științe Medicale al AȘM. Membru al Academiei Balcanice de Medicină Legală (2003), membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. *Lucrări publicate*: peste 500 de lucrări, inclusiv 39 de cărți („O viață de zbucium” (Ch., 2009); „Profesori universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” (Ch., 2012); „Viziuni asupra vieții și morții poezilor-martiri Eminescu, Mateevici, Vieru” (Ch., 2014); „Evoluția medicinei legale pe plaiul basarabean” (Ch., 2014); „Istории de suferințe și victimizări ome-nești” (Ch., 2015); „Promoția a XVIII-a a ISMC la 50 de ani” (Ch., 2014); „Orașul Bălți și oamenii lui”, Ch., 2011 – cea mai bună carte care s-a scris până în prezent despre or. Bălți; manuale, cursuri didactice, monografii. Deținător a 12 invenții. A întemeiat o școală științifică autohtonă de medicină legală. A coordo-

nat studiile postuniversitare prin masterat, secundariat clinic, doctorat a peste 40 de specialiști, atât din Republica Moldova, cât și din alte țări (România, Palestina, SUA, Yemen, Sudan). *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2007), Trofeul pentru întreaga carieră medicală, în cadrul Galei Premiilor în Sănătate-2015 a Ministerului Sănătății al R. Moldova (2015). *Doctor honoris causa* al Universității de Educație Fizică și Sport din Chișinău (2015); Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” a AȘM (2016). Laureat al Premiului Național (2017).

BALAKLAV, Leonid (13.04.1956, Bălți, RSSM, URSS), evreu de origine, pictor, pedagog. S-a născut și a fost educat în familia unui tâmplar din Bălți. *Studii*: Școala de Pictură din orașul natal, Școala de Arte Plastice din Kiev (1971-1974), Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” din Chișinău (1974-1975). *Activitate profesională*: pictor-decorator la Casa Presei din Chișinău (1975-1978), pictor la Fondul Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici din Bălți (1978-1979), pictor-decorator la diverse instituții și întreprinderi din Bălți (1979-1984). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM. Din 1987. Angajat la Studioul de Filme Științifice din Kiev (1987-1989). A participat la numeroase expoziții republicane (1980-1983, 1986, 1987) și unionale (1987). Pictează în genul peisajului liric, numeroase lucrări fiind cu tematică religioasă. *Premii și distincții*: Medalia de Aur la Festivalul de Filme din Tokio (*Premiul Fellini*) pentru o lucrare de desene animate (1987). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din URSS. Din 1989, s-a stabilit cu traiul în Israel. *Bibliogr.*: Iurie Colesnic. *Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală”*. Ghid enciclopedic. Ed. „Museum”, Ch., 2008.

BALAN, Marin (1969, s. Chișcăreni, Sângerei, RSSM, URSS), dirijor. *Studii*: Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1984-1988); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău la secțiile dirijat coral – 1994 și dirijat simfonic – 2008, clasa profesorului Gheorghe Mustea. Debutază cu spectacolul *Le nozze di Figaro* (2008), în cadrul turneului artistic desfășurat în Spania. Din anul 2010, **B.** este dirijor la Opera Națională „Maria Bieșu” din Chișinău. Colaborează cu Orchestra Radioteleviziunii și Orchestra Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din

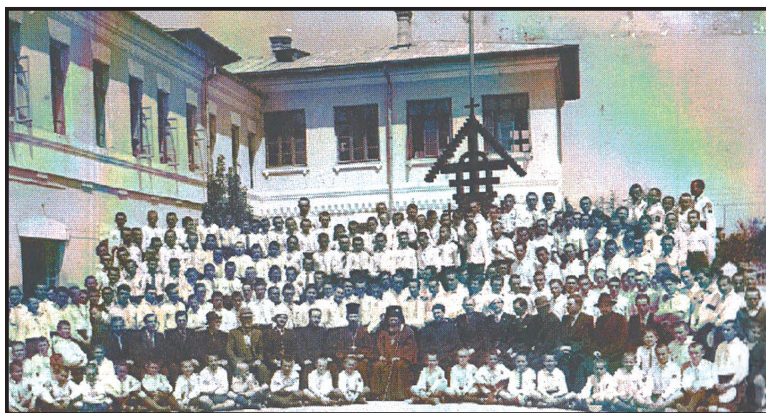
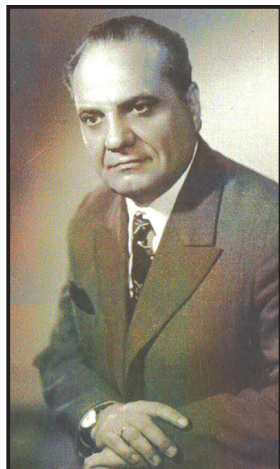

Chișinău. Turnee: Spania, Germania, Marea Britanie. *Distincții*: Premiul „Grigore Ureche”, decernat de Uniunea Teatrală din Moldova echipei de creație pentru montarea operei *Manon* de Jules Massenet. „Maestru în Artă” (2011).

BALICA, Dimitrie (1798-1860), comis, poet și traducător. În 1831, vine din Moldova de peste Prut și se stabilește la Bălți. Tălmăcește „Polidor și Hariti”, roman istoric, din elino-greceștile istorii, acum întâia oară tradus și compus, precum se vede, în limba daco-romano-moldavă, de comisul Dimitrie Emanoilov Balica, în patru părți și cu patru gravire, în oblasia Basarabiei, orașul Bălților, în anul 1843, luna ianuarie. Dintr-o notă a traducătorului aflăm că tălmăcirea a fost realizată în mai multe copii, ultima fiind definitivată în 1848: „Acest fragment s-au lucrat în copii tălmăcirii, în anul 1843, luna ianuarii, iar pe acest caiet s-au început în decemvrii 27, anul 1847 și, bolnăvindu-mă, l-am gătit după însănătoșare me, în fevriari, anul 1848. D. Balica, comisu”. În 1848, el trimite manuscrisul în cauză lui Costache Negruzzi, rugându-l într-o scrisoare anexă din 27 februarie să contribuie la editarea acestuia. Dar, după cum se știe, tălmăcirea lui Balica n-a fost tipărită. O altă traducere a autorului, intitulată *Oareșcare anegdaturi folositoare pentru giunime*, reprezintă o culegere de maxime și istorioare cu caracter moralizator. „Aste anegdote le-am găsit în Basarabia, orașul Bălților, ne informează autorul, și spre a nu fi [pierdute] după trecerea timpului urma lor le-am prescris aice. Dimitrii Balica, comis, 1848 anul, luna mart 15”. Manuscrisul acestei culegeri, precum și cel al romanului tradus sus-consemnat, se păstrează la Biblioteca Academiei Române. Cercetările istoricilor literari din ultimii ani au stabilit că Balica este și autorul pamfletului „Favorul diplomat al Norocului sau a lui Jucărie” (1848), publicat pentru prima dată integral de către cunoscutul om politic și literat, Ioan Pelivan, în revista „Viața Basarabiei”, 1940, nr. 7-8. Pamfletul ce conține 164 de versuri țintește asupra scriitorului basarabean, Teodor Vârnăv. Acesta, la rândul său, îl vizează pe D. Balica în satira *Unui megieș speculant*, unica ajunsă până la noi. „Fără a prezenta o valoare deosebită, scrierile la care ne-am referit vin să completeze cu noi fapte fenomenul literar din Basarabia secolului al XIX-lea, în genere sărac în manifestări”. (Vasile Ciocanu)

BALTARU, Mihai (06.04.1924, com. Corbul, jud. Soroca, Basarabia, România – 17.03.2010, Iași), medic psihiatru, memorialist. *Studii*: Școala primară Pivniceni, jud. Soroca, 1930-1935; Școala Normală de Învățători Bălți, 1935-1938; Liceul Seminarial (Seminarul Teologic) Bălți, 1938-1940; Școala Pedagogică Bălți, 1940-1941; Liceul de băieți „Ion Creangă”, Bălți, 1941-1944; bacalaureat, iunie 1944, la Deva (România); admis la Facultatea de Medicină din Iași, refugiată la Alba Iulia, iulie 1944; Facultatea de Medicină din Iași, 1945-1950. *Activitatea profesională*: salariat, fără întrerupere, la Spitalul „Socola” din Iași (1947-1992). Îndeplinește următoarele funcții: student extern bugetar, student intern bugetar; medic preparator; medic secundar; medic specialist psihiatru; medic primar psihiatru; șef de secție. Volumul său de memorii „Simple amintiri”, redactat cu un evident talent literar, aduce o contribuție esențială la istoria Bălțiului interbelic, însoțit fiind și de fotografii cu mare valoare documentară.

Eleve seminariști în curtea Liceului Seminarial (Seminarul Teologic) din Bălți, lângă troiță. Pe fundal, clădirea liceului, azi blocul doi al Universității „Alec Russo”.

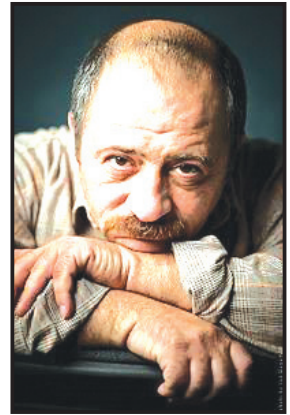
BANARU, Victor (24.09.1941, s. Grinăuți-Raia, jud. Hotin, Basarabia, România – 08.12.1997, Chișinău), prof. universitar, lingvist, prozator, traducător. Doctor habilitat în filologie. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova și al celei din România. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova. După doi ani de studenție la Facultatea de Limbi Străine (secția franceză și germană) a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1959-1961), ca cel mai bun student, este trimis să-și continue studiile

la Institutul Pedagogic de Stat „V.I. Lenin” (azi Universitatea Pedagogică de Stat) din Moscova, pe care îl absolvă cu brio în 1965. În 1971, la Moscova, a susținut teza de doctor în filologie, iar în 1981, la Kiev, – cea de doctor habilitat în filologie. *Activitatea profesională*: traducător-interpret în Guineea, Africa (1964-1965), asistent la Catedra filologie romanică a Institutului Pedagogic din Bălți (1965). În același an, se stabilește la Chișinău, unde până la sfârșitul vieții activează la Universitatea de Stat din Moldova, Catedra de filologie franceză ca lector superior, conferențiar, profesor universitar, șef de catedră. Membru titular al Comunității țărilor francofone și primul președinte al Asociației Profesorilor de Limba Franceză din Moldova (1997). Participant la Congresul Internațional al Federației Internaționale a Țărilor Francofone (Tokio, 1997). *Lucrări publicate*: peste 150 de lucrări științifice, inclusiv nouă monografii, dintre care: *Очерки по истории предикации* (1973), *Проблемы функциональной перспективы предложения* (1975), *Типы предикации во французском языке* (1980). Cartea sa de povestiri „Gust de mătrăgună” a fost editată post-mortem (1998). Traduceri din română în franceză: „Povești populare moldovenești” (1986), din creația lui Ion Creangă, Ion Druță, Gh. Vodă, V. Beșleagă, Gh. Meniuc, A. Scobioală. **B.** s-a bucurat de o reputație științifică pe plan național și internațional, fiind conducător științific la 16 teze de doctor (patru din afara republicii) și două teze de doctor habilitat din variate domenii ale filologiei. A prezentat referate și comunicări la numeroase conferințe și simpozioane desfășurate la Iași, Moscova, Kiev, Sankt-Petersburg, Baku, Erevan, Tbilisi, Lausanne (Elveția), Grenoble (Franța); a participat la congresele Academiei Româno-Americane de Științe și Arte. În prezent, numele lui Victor Banaru îl poartă Biblioteca Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat din Moldova. În semn de înaltă apreciere a activității distinsului lingvist și pedagog, la USM se organizează o dată la cinci ani Colocviul Internațional „Conexiuni și perspective în filologia contemporană”, *In memoriam Victor Banaru* (prima ediție a avut loc în 2001), la care participă savanți-lingviști din R. Moldova, România, Ucraina, Franța, Rusia, Elveția. *Victor Banaru a fost un om de știință cu har de povestitor.* (Mihai Cimpoi) **Bibliogr.**: Ion Madan. *Un savant cu har de povestitor Victor Banaru (1941-1997): Bibliografie.* – Ch.: USM, 2001; Ecaterina Țarlungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități.* Ed. „Litera”, București, 2011.

BANCIK, Efim (10.12.1963, Bălți, RSSM, URSS), actor de teatru și film. În copilărie a frecventat studioul de circ al Palatului Culturii din Bălți. La vârsta de 9 ani, a urcat pentru prima dată pe scenă ca membru al Ansamblului vocal-instrumental „Ghiocel”. *Studii*: Școala de Muzică (vioară) din Bălți și Colegiul Teatral de Stat din Dnepropetrovsk (1990). *Distincții*: finalist al Concursului de umor și estradă „Ialta-2006”. Diplomat al Concursului de cântec actoricesc

„Голубка”, consacrat memoriei cântăreței Klavdia Șuljenko, 2007, Sankt-Petersburg. Membru al echipei KBH din Israel (1994-95). S-a filmat în circa 30 de filme, turnate în Federația Rusă și Israel (1995-2005). S-a produs în cca 20 de roluri pe scenele teatrelor din Ucraina, R. Moldova și Israel: Teatrul de Dramă și Comedie Muzicală „M.I. Șcepkin” din Sumî, (1990), Teatrul Dramatic Rus „A.P. Cehov” din Chișinău (1991), Teatrul *Shaul Tiktiner* din Israel (1992-1993), Teatrul „Va-bank” (1994-2000), Teatrul „Prospekt” din Tel-Aviv (2005). Co-moderator al programului satiric „Вот и всё” la canalul de televiziune „Israel plus” (2002-2004). Din 1992, s-a stabilit cu traiul în Israel.

BARÎKINA, Ludmila (21.01.1953, Bălți, RSSM, URSS), cântăreață de estradă (soprana de coloratură). A crescut într-o familie fără tată: mama, angajată a Casei de Cultură din Bălți, o lua cu dânsa la serviciu. Vizionând diverse filme, copila încerca să cânte melodiile din film la pian și cu vocea. *Studii:* Școala Medie și Colegiul de Muzică din orașul natal; Conservatorul din Chișinău, clasa canto (1971). În perioada 1970-1992, a cântat în formațiile: „Orion”, Bălți (1970-1972), „Bucuria”, Chișinău (1972), „Чайки”, Simferopol (1973), „Nevski”, Leningrad (1973-1974), „Добры молодцы” (1975), „Магистраль”, condusă de compozitorul Iuri Antonov (1976),

„Надежда” (1976-1977), „Весёлые ребята”, Moscova (1977-1981), restaurante. A dobândit popularitate datorită cântecului: „Смятение” (muz. David Tuhmanov, text Anna Ahmatova), imprimat pe discul firmei „Melodia” în anul 1976. *Palmares:* în 1972, formația bălțeană „Orion”, cu L. Barîkina în calitate de solistă, a participat la concursul „Тромпета де чихлимбар” din Kaunas, unde s-a clasat pe locul trei cu cântecul „Баллада о красках”. Drept premiu, Barîkina cu ansamblul au fost imprimați de firma „Melodia”, pe microsionul „Молдавские ВИА”, cu cântecul lui Petre și Ion Teodorovici, pe textul lui Ștefan Petrice, „Numai noi”. A evoluat pe numeroase scene atât în URSS, cât și peste hotare: RDG, Cehoslovacia, SUA.

BARBU, Ana (30.10.1959, s. Temeleuți, Florești, RSSM, URSS – 18.05.2015, com. Stăuceni, Chișinău), interpretă de muzică populară, clasică, române și de estradă. Mama Nataliei Barbu. Cântecul ei cel mai cunoscut, devenit șlagăr: „Flori de liliac” (muz. Anatol Dumitraș, versuri Ianoș Țurcanu) se asociază cu numele ei. *Studii:* Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, canto academic cu Leonid Boxan (1975-1980). După absolvire, a fost angajată în Capela Corală Academică „Doina”, dirijată de Veronica Garștea. Cântărețea își căuta calea sa proprie în creație: inițial, ea a visat să devină cântăreță de operă, însă, mai târziu, s-a implicat în muzica populară și de estradă. În 1993, se stabilește cu traiul la Chișinău, unde a apărut pentru prima dată pe scena profesionistă. În același an, a fost angajată în Orchestra de Muzică Populară „Fluieraș”, sub conducerea lui Serghei Lunchevici, iar mai târziu a trecut în ansamblul „Mugurel”, dirijat de Ion Dascăl, ca, în cele din urmă, să fie solistă a Orchestrei de Muzică Populară „Plai moldovenesc” a Ministerului Afacerilor Interne, obținând și gradul de căpitan în poliție. A compus și câteva cântece: „Pentru ea, femeia...”, versuri Radmila Popovici-Paraschiv; „Tinerete, nu pleca”, versuri Ana Barbu. A cântat în duet cu Fuego, Ady, Gheorghe Țopa. A concertat în R. Moldova, Canada, România, Italia și alte țări. *Distincții:* Titlul onorific: „Artist al Poporului din R. Moldova” (2011).

BARBU, Natalia (22.08.1979, Bălți, RSSM, URSS), interpretă de muzică ușoară și pop, cantautoare. Fiica Anei Barbu. La vârsta de 7 ani, s-a mutat cu părinții la Râbnița (zonă a conflictului nistrean), făcându-și studiile în limba română în or. Rezina de pe celălalt mal al Nistrului. În perioada războiului de pe Nistru, era nevoită să ajungă la școală printre baricade. Tatăl ei conducea orchestra de muzică populară din oraș (unde era solistă și mama ei). Pentru că tatăl ei era adeptul Unirii și integrității statale,

au fost nevoiți să se mute cu traiul la Chișinău (Stăuceni). *Studii:* Liceul nr. 1 din Rezina (1986-1992); Școala Primară de Muzică din Râbnița, clasa vioară; Liceul „Victor Hugo” din Stăuceni (1992-1994); Colegiul Național de Muzică „Ștefan Neaga”, Chișinău (1994-1998), clasa vioară; Academia de Muzică „Gavriil Mu-

sicescu” (1999-2001), clasa vioară. *Activitatea profesională*: violonistă în Orchestra de Muzică Populară „Mugurel” (1998), solistă a Formației „Millenium” (1999). În 2001, lansează primul său album „Între ieri și azi”, apoi „Zbor de dor” (2003). În anii 2000-2002, este prezentatoare la *TV Telebingo show*. Printre cele mai mari succese ale sale – lansarea single-ului „Îngerul meu” în România. Piesa s-a aflat pe poziția nr. 1 în *Romanian Top 100*, fiind mult mediatizată la MTV România. În 2009, lansează albumul de muzică populară, alături de Orchestra națională de muzică populară „Lăutarii” – „Sunt fată de măritat”, album intrat în Colecția de Aur. În același an, lansează albumul *Fight-Best of Natalia Barbu*, iar în 2012, – cântecele „Iubire cu aromă de cafea” și „Confession”, cu care a participat la preselecția națională pentru *Eurovision 2013*. Natalia a colaborat cu formația *Trigon* într-un experiment jazz-folk de muzică alternativă. Este cantautoare, compunându-și singură și versurile pentru majoritatea pieselor sale muzicale. *Premii la concursuri naționale și internaționale*: Premiul I – Concursul republican al tinerilor violoniști, Chișinău (1993); Premiul I – Concursul de interpretare „Mihaela Runceanu”, Buzău, România (1998); Premiul Mare și Trofeul Festivalului *Miss Festival*, Premiul Presei – Concursul de interpretare „Mamaia '98”, România (1998); Premiul Mare și Trofeul festivalului – Concursul de interpretare „Maluri de Prut”, Chișinău (1998); Premiul II – Concursul Internațional de Interpretare „More Druziv”, Ialta, Ucraina (1999); Premiul FIDOF (Los-Angeles) – Concursul internațional de interpretare „Slaveanski Bazar”, Vitebsk, Belarus (1999); Premiul I – Formația „Millenium” la Concursul internațional al tinerelor talente, Minsk, Belarus (1999); Premiul I – Concursul internațional de interpretare „Slaveanski Bazar”, Kiev, Ucraina (2000). Ea a reprezentat Republica Moldova la Concursul muzical *Eurovision 2007*, cu piesa *Fight!* și s-a clasat pe locul 10, câștigând astfel pentru Republica Moldova un loc în finala *Eurovision* – ediția 2008. Titlul onorific „Maestru în Artă” (2011). În 2015, **B.** a fost desemnată drept cea mai sexy femeie în viață din R. Moldova, într-un clasament realizat de revista americană „Esquire”.

BARDICEVER, Zeilic (Zeilic-Leib BERDICEVER) (06.05.1903, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 30.12.1937, Iași, România), poet-textier evreu basarabean, autor-interpret de cântece în idiș, dramaturg. S-a născut într-o familie de evrei nevoiași din Bălți. Autodidact. Hoinărea prin târgurile și satele Basarabiei și Moldovei de peste Prut în căutarea unui câștig. În anii 1920, a început să compună și să-și interpreteze propriile cântece în tradițiile cântăreților ambulanti evrei (*broderzinger*). În scurt timp, el a căpătat o mare popularitate. A

compus melodii și pe versurile altor poeți, spre exemplu, elegia „Fun șheiniș dorf” (Din satul vecin) a lui Gherț Rivchin. Un timp a făcut parte din organizația de creație „Kultur-Ligă”, a scris și a montat piese pentru amatori. Abia în ultimii ani de viață, a început să fie publicat în „Cernovițer bleter” (Foile cernăuțene), Cernăuți și „Ufgang” (Răsăritul), or. Sighet. Mai ales în ultimii ani, a avut un mod de viață dezordonat, a murit de tuberculoză galopantă la Iași. După moartea sa, datorită eforturilor cântărețului și compozitorului Leibu Levin și a literatului Gherș Segal, la Cernăuți a văzut lumina tiparului culegerea de cântece a lui Bardicever, cu note, „Lider mit nigunim” (versuri și cântece, 1939), reeditată la Montevideo, Uruguay în 1948 și Rehovot, Israel în 1980. Cântecele lui **B.** au fost valorificate de diverși interpreți (Leibu Levin, Hava Alberștein, Arcadi Ghendler, Mihail Alexandrovici ș.a.).

BAZAOCHI, Nicolae (1927, s. Scăieni, jud. Soroca, Basarabia, România – 2010, Bălți), croitor, deținut politic, martir al fărădelegilor comuniste. A fost arestat de NKVD la 10 iunie 1947 „pentru participare activă în organizația contrarevoluționară naționalistă basarabeană „Arcașii lui Ștefan”. Este condamnat de tribunalul militar, prin sentința din 21 august 1947, la 10 ani de muncă silnică în lagărele staliniste. Reabilitat în 1991. Președinte al Asociației Bălți a Foștilor Deținuți Politici. Datorită ideii și insistenței sale, în scuarul din fața Gării „Bălți-Slobozia” a fost ridicat monumentul în memoria miilor de basarabeni deportați în Siberia. **În imagine:** Monumentul victimelor represiunilor regimului comunist (arhitect: Boris Grițunic), pe fundalul Gării Feroviare „Bălți-Slobozia”

BĂDICHEANU (nume la naștere **BADIKOV**), **Mihail** (15.10.1919, Chișinău, Regatul României – 02.04.1998, Chișinău), actor de teatru și film, regizor, scenarist. Origine greco-română. A absolvit Academia de Arte Dramatice de la București – coleg cu Radu Beligan și elevul Luciei Sturdza-Bulandra. În perioada 1939-1940, este actor la Teatrul „Maria Filotti” din București, dar n-a apucat să practice în continuare meseria, fiind deportat în Siberia (1941). Revine în 1947 și este supus din nou represaliilor, fiind retrimis, până în 1956, în Siberia. Își

recapătă dreptul de a reveni la vatră în 1963. Actor de caracter, **B.** a manifestat interes și pentru regie, realizând o serie de pelicule cinematografice. *Activitatea profesională:* asistent al regizorului la Teatrul de Dramă din Reazan, Rusia (1946-1947); actor la Teatrul Rus de Dramă din Bălți (1948-1949); conducător artistic și regizor principal la Teatrul Popular din or. Spassk, reg. Reazan, Rusia (1956-1962). Din anul 1963, actor, asistent de regizor, scenarist și regizor la Studioul „Moldova-Film”. Debutază cu filmul „Între cer și pământ”, iar filmul „Strada felinarelor stinse” este, în mare, autobiografic. I-au fost distribuite roluri în circa 40 de filme, printre care: „Poienele roșii”, regizor Emil Loteanu; „Gustul pâinii”, „Zece ierni pentru o vară”, regizor Valeriu Gagiu; „Mariana”, regizor Vasile Pascaru; „Dimitrie Cantemir”, regizori Vitali Kalașnikov, Vlad Ioviță; „A iubi”, regizor Mihail Kalik. Deși a avut în aceste pelicule mai multe roluri de planul doi, **B.** a dat dovadă de mare talent actoricesc. *Bibliogr.:* Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități.* Ed. „Litera”, București, 2011.

BĂLTEANU, Ion Constantin (25.04.1868, Butești, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 194?), primul director al Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți. *Studii:* Seminarul Teologic Inferior din Edineț (1883), Seminarul Teologic din Chișinău (1889). În același an devine preot la Biserica *Sf. Nicolae* din Bisericiani, jud. Bălți, unde se află până în anul 1915, când se transferă la Bălți, la Catedrala *Sf. Nicolae* din Bălți ca preot iconom stavrofor. Concomitent, predă religia la Gimnaziul particular de fete „E. Ghenșche”. După 1918 predă religia la Liceul de băieți „Ion Creangă”. Funcționează ca director al acestuia, de asemenea în anii 1923

și 1928-1929. La 31 octombrie 1943 a sfințit noul bloc al Liceului „Ion Creangă”. În 1944 se refugiază în România. *Distincții:* Ordinul „Coroana României”. *Referințe:* În lucrarea istoricului basarabean Nicolae Popovschi „Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși” (Chișinău, 1931), despre Ion Bălțeanu se afirmă: „fiind unul din cei mai energici și mai activi membri ai clerului basarabean, pr. Bălțeanu a luat parte la mai multe congrese eparhiale, ca deputat, a luptat pentru interesele eparhiei și ale preoțimii și pe calea tiparului având mai multe conflicte cu cârmuirea eparhială”. Pentru că a colaborat la revista „Наше объединение” (Unirea noastră) a preotului rebel Ieremia Ciocan și pentru că a semnat, alături de alți 94 de preoți basarabeni, o scrisoare de protest, publicată în 1912, în revista „Петербургские новости”, Arhiepiscopul Serafim (Ciceagov) l-a destituit pe **B.** din funcție. Scriitorul Iurie Colesnic, în vol. I al „Basarabiei necunoscute”, specifică „Revista adună în jurul său o seamă

de colaboratori prețioși: cărturarul Lev Mateevici, cunoscut cercetător al trecutului bisericesc, scriitorul și preotul Andrei Murafa, preoții P. Bușilă, I. Bălțeanu, Gh. Cernăuțan, Leon Trofimov ș.a.”.

BĂRBIERU, Vasile (28.12.1925, Bălți, Basarabia, România), bariton, solist al Operei Române din Cluj-Napoca. *Studii*: Seminarul Teologic din Bălți (1941-1944), Conservatorul, azi Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca (1944-1949). În anul 1949 a debutat pe scena Operei clujene în „Rigoletto” de G. Verdi. *Activitatea profesională*: solist al Operei Române din Cluj-Napoca (1946-

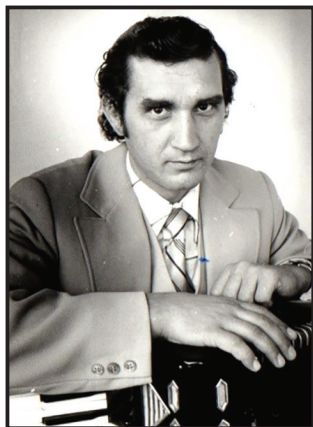

1977), colaborează până în 1991. În cei 40 ani de activitate, repertoriul său a inclus peste 80 de spectacole. Interpret al principalelor roluri de bariton din repertoriul italian („Rigoletto”, „Aida”, „Traviata”, „Otello”, „Don Carlos”, „Aida”). Turnee: Ungaria, Iugoslavia, URSS, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia. A colaborat cu: Lucia Stănescu, Ecaterina Vâlcovici, Zenaida Pally, Maria Bieșu, Irina Arhipova.

BECHET, Boris (07.02.1953, s. Vadul-Leaca, Telenești, RSSM, URSS), actor și regizor. A absolvit Institutul de Arte din Chișinău (1971-1975). *Activitatea profesională*: actor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1977-1985), apoi la Teatrul Poetic „Alexei Mateevici” din Chi-

șinău. După 1989 a realizat, cu studioul său propriu („Media SDB”), spectacole de teatru integrat împreună cu Teatrul *Odeon* din București. Actor de mare forță dramatică, **B.** a debutat la Studioul „Moldova-Film” în anul 1983. S-a manifestat în filmele lui: Vasile Pascaru, Nicolae Ghibu, Boris Conunov, Valeriu Gagi, unde a jucat roluri principale, dar și roluri secundare. Unul dintre personajele remarcabile pe care le-a interpretat la „Moldova-Film” este *meșterul Manole*. În 1986, **B.** l-a interpretat pe *maiorul Steblor* din pelicula „Un pichet liniștit”. Un an mai târziu, a jucat în filmul „Correspondentul vostru special”. Printre peliculele în care a mai jucat **B.**, figurează: „Găsește potcoava fericirii”, „Miorița”, „Cursa”. „Troita”, „Femeia și copilul – protecție și sprijin”. Totuși, un rol de forță aparte este *Strătan* din filmul lui Valeriu Gagi „Corbii prada n-o împart”. Membru al UNITEM. Boris e căsătorit cu Natalia Nazarchevici, actriță și ea la Teatrul „Alexei Mateevici”. *Distincții:* „Artist Emerit din Republica Moldova” (1991). *Bibliogr.:* Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități.* Ed. „Litera”, București, 2011.

BEDICOV, Mircea (10.03.1946, Bălți, RSSM, URSS), acordeonist, solist-instrumentist, maestru de concert. Membru al Uniunii Muzicienilor din R. Moldova (1998). *Studii:* Școala Primară nr. 11; Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” din Bălți. După absolvirea a nouă clase, studiază la Școala Medie de Muzică, actualmente Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, sp. profesor de muzică și conducător de orchestră de muzică populară (1962-1966); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, sp. interpret, conducător al orchestrei de muzică populară (1966-1970). *Activitatea profesională:* acordeonist în orchestra de muzică populară „Barbu Lăutarul” a Palatului Culturii din Bălți (1970). Până în 1970, a făcut serviciul militar în or. Odesa, într-un ansamblu militar, ca instrumentist. După armată se stabilește la Chișinău, unde activează în mai multe orchestre și colective artistice de amatori: *Ciocârlia, Moldoveneasca, Hora, Alunelul*, dar și profesioniste, din cadrul Filarmonicii Naționale din Moldova: orchestra Ansamblului Academic de Dansuri Populare „Joc”, condus de maestrul Vladimir Curbet, Orchestra de Muzică Populară „Fluieraș”, dirijată de virtuozul viorist Serghei Lunchevici. Actualmente activează la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice în calitate de maestru de concert la Catedra coregrafie. Cele mai memorabile lucrări muzicale interpretate de M. Bedicov sunt: *Legenda lăutarului, Hora, Brâul, Sârba de concert,*

Melodia de dor, Divertisment, Valse-Musette ș.a. S-a manifestat îndeosebi ca maestru de concert, făcând numeroase aranjamente muzicale cum ar fi: *Hora fetelor, Hora de la Manta, Hostropățul, Dans țigănesc, Sârba, Dans ucrainesc, Suita bulgărească, Cadrilul* ș.a. A concertat pe cele mai mari scene ale lumii din: Belgia, Anglia, Franța, Algeria, Olanda, Germania, Bulgaria, Vietnam, Canada, România, aproape în tot spațiul URSS. *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit” (1996).

BEJAN, Vlad (15.05.1922, Poiana, jud. Soro-ca, Basarabia, România), medic, scriitor. Doctor în științe medicale. *Studii*: Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1933-1940). Liceul de băieți „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din Chișinău. Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea de Medicină (1949). Băile „Nicolina” își au începuturile în anii 1950, iar după ce au fost sesizate calitățile curative ale apei și ale nămolului, au fost executate foraje, care au adus la suprafață și izvoarele „Victor” și „Dorin” cu proprietăți unice în Europa. După demersurile dr. Bejan, s-a construit aici un întreg complex: o bază de tratament ambulatoriu cu dotări complete de balneofizioterapie, o plajă sezonieră, policlinica, Spitalul de Recuperare, sanatoriu, o școală pentru persoanele cu deficiențe motorii, o grădiniță de 60 de locuri pentru copii cu deficiențe motorii, funcționând în incinta Policlinicii Balneare. Roadele cercetărilor sale, concretizate în circa 400 de lucrări științifice, din care mai mult de jumătate sunt publicate ca unic autor, prim-autor sau coordonator, constituie una dintre cele mai importante izbânzi ale savantului, care îl consacră definitiv pe tărâm științific. Inspirat constant de profesie și dotat cu îndemânarea scrisului, dr. Vlad Bejan a îmbogățit literatura de specialitate cu trei cărți: „Apele minerale și nămolurile din județul Iași”, „Apele minerale și nămolurile din județul Vaslui” și „Fondul balneo-climatic din județul Vrancea”, toate trei reprezentative în cadrul preocupărilor științifice majore ale autorului. Acestea, la care se adaugă și altele, au făcut posibilă aprecierea și anume: că cele mai autorizate studii asupra apelor minerale din Moldova îi aparțin dr. Vlad Bejan. Fondator al Societății Culturale „Ginta latină”. Redactor al ziarului „Curierul Ginta latină” (1989). Angajări: asistent la Clinica balneologică. Medic balneolog (1953). *Opera*: poezie și proză în revistele „Crenguța” și „Licurici” (Bălți). Cărțile „Unirea Basarabiei cu Patria-mamă”, 1998; „Românii din sudul Basarabiei”, 1998; „Dincolo de neguri e patria mea”, 2001; „În pas cu veacul”, 2003. Un șir de instituții de învățământ și de cercetare din țară și străinătate i-au acordat titluri, distincții,

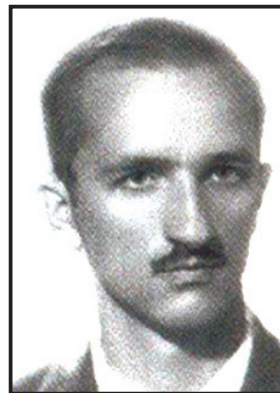
diplome de onoare, diplome de excelență. O stare aparte a trăit doctorul Vlad Bejan când municipiul Iași i-a conferit titlul de „Cetățean de onoare al orașului Iași“(2012). Bucuria va fi cu adevărat deplină când cei abilitați să o facă vor susține propunerea ca Stațiunea Balneară Nicolina-Iași să-i poarte numele.

BELINSCHI (PÎNZARU), Elena (05.06.1941, s. Climăuți, jud. Soroca, Basarabia, România), conferențiar universitar, doctor în filologie. *Studii:* Școala Medie în satul natal, medalie de argint (1947-1957); Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău, spec. filolog (1962). Doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a RSSM, sub conducerea acad. Nicolae Corlăteanu. Stagii: Universitatea de Stat din Tartu, Estonia (1970), Universitatea de Stat din Moldova (1983), Universitatea din București (1993). *Activitatea profesională:* din 1962 până în 2016 a activat la Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, în calitate de: lector (1962-66), lector superior (1966-80), docent/conferențiar (1976-2016). A îndeplinit funcțiile de: prodecan al Facultății de Filologie (1974-81), decan al Facultății de Pedagogie și Metodica Învățământului Primar (1986-1992), șef ad-interim al Catedrei de limbi materne și literatură pentru copii (1992-94), șef ad-interim al Catedrei de pedagogie și metodică a învățământului primar (1994-95). Oponent /referent la teze de doctor în pedagogie (Kazan,1974) și în filologie (Chișinău, 1995). Participă la conferințe naționale și internaționale: Bălți (1985, 2004), Chișinău (1995,2000), Cernăuți (1966); Kutaisi (1989), Alușta (1990), Moscova (1991) ș.a. În 1991, împreună cu membrul corespondent al A.Ș.M., prof. Anatol Ciobanu, a prezentat o comunicare despre situația lingvistică din Moldova la Masa rotundă din cadrul Conferinței metodico-științifice, organizate de Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova. *Lucrări editate:* autor și coautor la manuale din ciclul primar și gimnazial pentru Moldova și Ucraina: *Limba română, cl. VIII* (1990,1995); cl. IX, Chișinău (1992,1995); *Limba română, cl. VIII, cl. IX, cl. III* pentru școlile cu limba de predare română din Ucraina, Editura Svit, Lviv, 1996,1992 (coaut.); numeroase articole științifice inclusiv în culegerea „Capitole din istoria limbii literare moldovenești”. Red. N. Corlăteanu, I. Ețcu, T. Cotelnic, Chișinău, (1971); Membru al comisiilor de control: la Catedra de limba și literatura română a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, la olimpiade lingvistice; membru al Comisiei ministeriale de evaluare a manuscriselor (pentru

clasele I, II, IV, V, VI, VII, 2000-2002). *Distincții*: Diplome de Onoare ale Ministerului Învățământului Public (1965, 1974); Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1985).

BELOUSOV, Valentin (20.02.1925, Bălți, Basarabia, România – 23.07.1988, Chișinău), matematician, profesor universitar. Specialist cu renume mondial în domeniul algebrei moderne. A fondat Școala de teorie a cvasigrupurilor în Uniunea Sovietică, inclusiv Școala de teorie a cvasigrupurilor în Moldova, unul dintre fondatorii Institutului de Matematică al Academiei de Științe din Moldova. După absolvirea Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1944), își continuă studiile la Institutul Politehnic din București (1944), apoi la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic din Chișinău (1944), pe care îl absolvă în doar trei ani. Profesor școlar în s. Sofia (1948-1950), apoi lector, șef de catedră la Institutul Pedagogic din Bălți (1950-1955, 1956-1960). În 1955, aspirant (doctorand) la Universitatea „M.V. Lomonosov” din Moscova, unde, în doar un an susține teza de candidat (doctor) în științe fizico-matematice. În anii 1960-1961, a urmat o stagiere în SUA, la Universitatea din Wisconsin, statul Madison, în care activa celebrul specialist în domeniul teoriei cvasigrupurilor, R.N. Bruck. La întoarcerea din SUA, este numit șef al Sectorului de teorie a cvasigrupurilor și analiză combinatorică la Institutul de Matematică al AȘM, unde activează până la sfârșitul vieții (1988). În 1966, susține teza de doctor (habilitat) la Universitatea „M.V. Lomonosov” din Moscova, iar peste un an i se conferă titlul de profesor universitar. Șef (prin cumul) al Catedrei de algebră și geometrie a Universității de Stat din Moldova (1967-1977). Membru corespondent al Academiei de Științe Pedagogice a URSS (1968). A publicat atât în URSS, cât și peste hotare (Canada, Anglia, Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria etc.) peste 180 de articole științifice, manuale pentru studenți, cinci monografii de specialitate, printre care: „Основы теории квазигрупп и луп” (Moscova, 1967), „Rețelele algebrice și ale cvasigrupurilor (Ch., 1971), „Cvasigrupurile n-are” (Ch., 1972), „Configurațiile în rețelele algebrice” (Ch., 1979). **O serie de teoreme și noțiuni științifice, incluse în tezaurul matematicii contemporane, poartă numele profesorului Valentin Belousov.** A pregătit 24 de doctori, inclusiv doctori habilitați în științe fizico-matematice. Ține prelegeri la Universitatea din Ottawa (Canada), într-un șir de centre universitare din Europa și Africa, inclusiv la universitățile din Moscova, Tașkent, Alma-Ata, Riga, Vinnița etc. *Distincții*: Laureat al Premiului de Stat al RSSM (1982), Ordinul „Drape-

lul Roșu de Muncă”, Titlul onorific „Om Emerit în Știință și Tehnică din RSSM”, „Eminent al Învățământului din URSS”, „Eminent al Învățământului din RSSM”. Deputat în Sovietul Suprem al RSSM. Două străzi, în Bălți și în Chișinău, poartă numele *Academician Valentin Belousov*. În 2008, Guvernul R. Moldova a instituit Bursa „Valentin Belousov” în matematică pentru doctoranzi. **Bibliogr.:** *Enciclopedia Sovietică Moldovenească*, vol. I. Ch., 1970; Gh. Rusnac, V. Cozma, *Profesorii USM. Dicționar istorico-biografic (1946-2001)*. Ch., 2001.

BELOUSOV, Victor (1927, Bălți, Basarabia, România – 2005, Chișinău), chirurg pediatru. Profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale. *Studii:* Școala primară din cartierul Pământeni, Liceul de băieți „Ion Creangă”, Școala Medie nr. 1 din Bălți. Absolvent al Institutului de Medicină din Chișinău (1950). Între 1950 și 1952, chirurg la Spitalul raional din Glodeni. Medic-șef la Dispensarul Oncologic din Bălți (1952-1955). În perioada 1955-1959, chirurg la Spitalul Republican pentru Copii. În 1962, susține teza de doctor, iar în 1970 – de doctor habilitat. Asistent, docent și profesor la Catedra de chirurgie infantilă (1959-1971) a Institutului de Medicină din Chișinău. Din 1971, șef de catedră la Facultatea de Perfecționare a Cadrelor Medicale la același institut. Autor a cca 100 de lucrări științifice, inclusiv cinci monografii; 16 brevete de invenție. **Bibliogr.:** Gheorghe Baciuc, *Profesori universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu”*. Ch., 2012.

BELOUSOV, Vitalie (02.05.1930, Bălți, Basarabia, România – 04.08.2015, Iași), inventator, prof. universitar, doctor inginer. S-a născut în familia lui Pavel și Maria Belousov, având și trei frați. Tatăl său a fost o vreme profesor de educație fizică, ca mai apoi să fie numit șef al Oficiului de deplasare a forței de muncă în mun. Bălți. A învățat la Școala primară nr. 2 din localitatea natală. Evenimentele dramatice din 1940, ocuparea Basarabiei de ruși, i-au adus elevului **B.** prejudicii irecuperabile. Tatăl său este arestat de autoritățile sovietice și deportat (pe motiv că a fost ofițer în armata țaristă, deși nu a luptat împotriva bolșevicilor) într-un lagăr de exterminare din reg. Kirov. După deportarea tatălui, îi decedează mama, copiii rămânând astfel orfani.

Într-o atare situație, **B.** reușește să-și facă studiile la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți, unde în anii 1942-1944 urmează cu succes primele două clase. În anul de învățământ 1942/1943, la examenul de bursă susținut de elevii cl. I-IV **B.** se clasează pe locul 10 (din 43 de elevi) cu media 8,25, cea mai mare medie fiind de 8,75, și pe al doilea loc în clasa sa. În 1944 **B.** își întreprinde studiile, deoarece liceul este evacuat la Deva. El se refugiază peste Prut și își continuă studiile în România. După absolvirea Liceului „Roman-Vodă” din Roman, între anii 1949 și 1953 e student la Institutul Politehnic din Iași, Facultatea de Mecanică. *Angajări:* Institutul Politehnic din Iași – asistent (1954-1958), șef de lucrări (1958-1968), conferențiar (1968-1972), profesor (1972-2015). În anii 1974-1975 este prodecan al Facultății de Mecanică. În anii 1984-1990 este șef al Catedrei de mașini-unelte și scule, iar în 1990 Senatul Universității Tehnice din Iași l-a ales rector, post ocupat de el până în 1996. Între 1992 și 2004, a fost director general al Institutului Național de Inventică Iași. Este președinte al Comisiei de Inventică a Academiei Române, președinte de onoare al Societății Inventatorilor din România. Printre cei mai importanți inventatori ai lumii, **B.** este titularul a peste 123 de brevete de invenție în România, Franța, SUA, Italia, Germania, Elveția și Belgia. Deține șapte ordine europene și de stat și are peste 70 de invenții medaliat cu aur, dintre care menționăm: frână centrifugală autoreglabilă, procedeu de ascuțire a burghiilor elicoidale; frezele ROMASCON; aparatul de zbor fără motor, freza frontală cu plăcuțe metalo-ceramice, turbina eoliană, mașina de ascuțit freze cu dantură curbilinie și cuțitul armat cu răcire internă. *Lucrări:* „Teoria așchierii și proiectarea sculelor”, „Mașini-unelte și prelucrări prin așchiere”; 25 de lucrări de inventică, disciplină pe care a brevetat-o la Institutul Politehnic din Iași. *Distincții:* 71 de medalii de aur, șapte ordine europene și de stat și nouă titluri internaționale: Crucea de Comandor al ordinului „Meritul Inventiv” (Bruxelles, „EUREKA”, 1995), Crucea de Ofițer al ordinului „Meritul Inventiv” al Belgiei (1996), Crucea de Ofițer al Ordinului „Meritul Belgo-Spaniol” (1996), Ordinul „Meritul European” (1996), Ordinul „Curtoazie Europeană” (1996), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2002), Premiul Perseverență în Excelență al BCR, 2005. *Ordinul Muncii* clasa III (1972), *Ordinul Muncii* clasa II (1983). Membru de onoare al Academiei Europene de Arte (Belgia), membru al Academiei Internaționale pentru Industrie și Comerț (Palermo, Italia), *Doctor of Philosophy in Inventics* la Academia Culturală Internațională din Madras/Chennai (India), *Master of Science in Inventics* la Institutul de Comunicații Internaționale, *Doctor honoris causa* al Universității Tehnice al Moldovei și al Universității „Alec Russo” din Bălți. *Bibliogr.:* Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități.* Ed. „Litera”, București, 2011.

BELȚER, Nisan (**Nissan BELZER**, cunoscut și ca **Nisn SPIVAK**) (1824, s. Novaia Miș, jud. Novogrud, gubernia Minsk, actualmente cătun în r-nul Baranovici, regiunea Brest, Belarus – 1906, or. Sadagura (azi cartier al Cernăuțului), reg. Cernăuți, Bucovina, Imperiul Austro-Ungar), cantor și autor de muzică liturgică evreiască. Cunoscut, de asemenea, ca Nisan (Nise) Spivak. De mic copil, **B.** a cântat la cantorul Zalman Zinger din Uman, iar apoi a organizat corul evreiesc din Telenești. A fost cantor la Bălți, de unde îi provine numele, și la Chișinău. Din 1877 până la sfârșitul vieții, locuiește și cântă la Berdicev. **B.** este autor și interpret de muzică religioasă evreiască. A devenit popular în calitate de cantor la Chișinău, post preluat de discipolul său, un alt renumit cantor Pine (Pinhus) Minkovski (1859-1924). Este unul dintre cei mai importanți novatori ai muzicii liturgice evreiești și ai artei interpretative, autor a numeroase compoziții, în care a pus accentul pe cor. Este, de asemenea, fondatorul celei mai importante școli de cantori din Rusia. Printre elevii săi îi găsim pe actorii Zeilic Mogulescu și Boris Tomașevski, cantorii Pine Minkovski, Isidor Blumental (1844-1924), Iosef Șapiro (1894-1936), Menahem Kipnis (1878-1942), Moişe Milner, Iankev Vainman (1869-?), A. Kuzovski, Gherșn Iosilevici (d. 1928), Mordhe Șapiro, Mordhe-Leib Mucinik (1882-?), Iosef Șternberg (1894-?), Gdalie Groisman, Avrum Bercovici (Kalehnik; 1858-1929), Mordhe Radziviler (1865-?), „Hozn Mehl” (cantor Vertiujan), Moişe Knelerman, Erșl (Țvi) Vaintraub. În lucrarea muzicologului german Peter Emmanuel Gradneviț (germ., 1910-2001) „Muzica Israelului” (The Music of Israel, 1949 și 1996) se afirmă că una dintre melodiile sinagogale compuse de Belțer, bazată pe un motiv popular românesc din Basarabia, l-a inspirat pe autorul Imnului de Stat al Israelului „Atikvu”, Șmuel Cohen (1870-1940).

BEREJAN, Silviu (30.07.1927, s. Bălăbănești, plasa Criuleni, jud. Tighina, România – 10.11.2007, Chișinău), filolog, lexicolog, lingvist, profesor universitar. Specialist în gramatică (*Contribuții la studiul infinitivului moldovenesc*, 1962), semantică (*Семантическая эквивалентность лексических единиц*, 1973), lexicologie și lexicografie (*DELM*, 2 vol., *Dicționar de omonime*), lingvistica teoretică (*Lingvistica generală* în colab., 1985). *Studii*: Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie, sp. limba și literatura română (1952). Doctor în științe filologice (1956). Doctor habilitat în științe filologice (1972). Profesor universitar (1979). Membru ti-

tular al Academiei de Științe a Moldovei (1989). Membru de Onoare al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan” al Academiei Române (1999). *Doctor honoris causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), 1999. Director al Institutului de Limba și Literatură al AȘM (1987-2000). Profesor la USARB (1973-1983). Secretar de redacție (din 1958) și redactor-șef (din 1989) al publicației periodice academice „Revista de lingvistică și știință literară”, membru al colegiului de redacție al revistei „Limba română” (din 1991). A pregătit 16 doctori și cinci doctori habilitați în filologie. *Lucrări publicate*: peste 400 de studii editate în țară și peste hotare, inclusiv trei monografii, patru dicționare, șase manuale școlare și universitare. *Distincții*: „Ordinul Republicii”, Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM”, Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, Premiul Academiei Româno-Americane, Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM. Meritele domnului Berejan în domeniul lingvisticii sunt incontestabile și unanim recunoscute în știința națională și internațională. *Domnul Berejan este astăzi savantul cel mai de seamă din Republica Moldova în acest domeniu, și, anume, atât în ce privește lingvistica generală (mai ales semantica), cât și în ce privește lingvistica românească, atât sincronică, cât și diacronică*. Eugeniu Coșeriu. *Bibliogr.*: Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

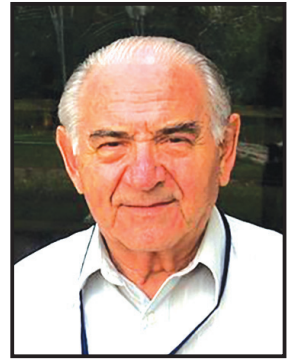
BERGHIA, Ion (17.06.1948, s. Hristici, Soroca, RSSM, URSS), doctor în filologie, profesor universitar, scriitor. Membru al Uniunii Epigramaștilor din România (1992). *Studii*: Școala de 8 ani din satul natal; Școala Medie nr. 1 din Soroca; Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1970); doctoratul la Universitatea din București (1991-1994). *Activitatea profesională*: cercetător la Muzeul de Literatură al Uniunii Scriitorilor din Chișinău; profesor și vicedirector de școală la țară; asistent la Catedra de limba și literatura română a Institutului Pedagogic de Stat

„Alec Russo” din Bălți (1977-1984); cercetător, șef de sector la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Pedagogiei al Ministerului Învățământului din Moldova (1985-1989); lector, lector superior, conferențiar la Catedra de limba română, decan al Facultății de Perfecționare și Reciclare a Cadrelor Didactice de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1990-1999); profesor la Academia de Teologie Ortodoxă din Chișinău (1997-2000). Din 2000 până la pensionare e profesor asociat la Universitatea „Al. I. Cuza”, angajat pe termen nelimitat la Universitatea „Petre Andrei” din Iași. Autor și realizator al proiectului de valorificare a arsenalului didactico-peda-

gogic al marelui povestitor humuleștean, materializat prin deschiderea, în 1992, la UPS „Ion Creangă” din Chișinău, a muzeului care poartă numele marelui nostru clasic. Director al acestui muzeu (1992-1999). Inițiatorul publicării revistei „Homer al nostru” (1993). Referent oficial și neoficial în cadrul comisiilor de susținere a doctoratelor. Conducător de doctorat. Participă activ la conferințe pedagogice, metodice, la simpozioane și congrese lingvistice organizate în Republica Moldova, România, Ucraina, Estonia, Rusia. Primele încercări literar-publicistice îi apar în „Pedagogul” – periodic editat de Institutul Pedagogic din Bălți (1968-1970). Publică în „Chipăruș”, „Tinerimea Moldovei”, „Învățământul public” (actualmente „Făclia”), „Literatura și arta”, „Revista de Lingvistică și Știință Literară”, „Mesagerul”, „Lucefărul”, „Moldova Suverană” ș.a. (Chișinău), „Gazeta de Transilvania” (Brașov), „Graiul Maramureșului” (Baia Mare), „Adevărul de Cluj”, „Lumea Ieșeanului”, „Dacia Literară”, „24 ore” (Iași), „Viața Buzăului” etc. Conducător al Cenaclului literar al studenților bălțeni (1978-1982), fondator și conducător al Cenaclului literar al elevilor școlilor naționale din Bălți (1984-1985), fondator și primul președinte al Cenaclului Epigramiștilor Basarabeni „Mușatinii” (1993-2000), co-fondator al Cenaclului „Grigore Vieru” din Iași (2011) etc. **Lucrări editate:** „Revenind la grafia latină” (prima lucrare cu alfabet latin apărută în R. Moldova), Ed. „Știința”, Ch., 1989; „Fabula moralei” (două ediții: Ed. „Corona”, Brașov, 1991; Ed. „Museum”, Ch., 1998); „Etern cuvântul matern”, Ed. „Știința”, Ch., 1995; „Limbajul elevului – probleme, interpretări, sugestii”, Ed. Universității de Vest, Timișoara, 1997; „Teste la limba română”, Ed. „Museum”, Ch., 1998; „Un cuvânt, un gând frumos/Fac tot omul mai mintos”, publicată în cadrul proiectului internațional „Lectură și Scriere pentru Dezvoltarea Gândirii Critice”, Ch., 1999; „Limba noastră românească” (Ch., 2002; Ed. „Panfilius”, Iași, 2014); „Basarabie ștefană”, Ed. „Panfilius”, Iași, 2003; „Floare a românității”, Ed. „Panfilius”, Iași, 2004; „Metamorfoză cu bucluc/fabule”, Ed. „Panfilius”, Iași, 2004; „Elogiu limbii române”, Ed. „Panfilius”, Iași, 2005; „E cu ghionturi./ Dar frumoasă/Viața de român/epigrame”, Ed. „Panfilius”, Iași, 2006; „Soroca... dragostea mea”, Ed. „Panfilius”, Iași, 2008; „Bătând în poarta deșteptării”, Ed. „Imprimis”, Iași, 2010; „La Soroca, la Cetate/Dorul umoristic bate...”, Ed. „Ion Prelipcean”, Horodnic de Jos/Suceava, 2016; „Dar poarta, pare-se, e nouă...”, Ed. „Accent Print”, Suceava, 2016 etc. *Premii și distincții:* Diploma de merit a Uniunii Epigramiștilor din România. Premiant al mai multor festivaluri literare, inclusiv de satiră și umor, desfășurate în România, în R. Moldova și Bulgaria. Premiul pentru „Cel mai bun articol jurnalistic al anului” (2015). Diploma de excelență pentru cartea „Dar poarta, pare-se, e nouă...” (2016), decernate de Filiala din Chișinău a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Laureat al săptămânalului „Literatura și arta” (Critică literară, 2016). Fondator, coordonator și editorialist al revistei „Dor de Basarabia” care apare la Iași din 2006. „Cetățean de Onoare al comunei Erbiceni/Iași”.

BERSUKER, Isaac (12.02.1928, Chișinău, Basarabia, România), evreu, fizician, specialist în domeniul fizicii teoretice și chimiei cuantice. Membru al Academiei de Științe a Moldovei (1991). *Studii*: Facultatea de Fizică și Matematică, sp. fizica teoretică a Universității de Stat din Chișinău (1952). *Activitatea profesională*: în perioada 1952-1954 a predat în școlile din Soroca și Voronej. Între anii 1954 și 1959, activează la Institutul Pedagogic de Stat din Bălți în calitate de lector superior și șef ad-interim al Catedrei de fizică. Doctor în științe fizico-matematice (1957). Doctor habilitat în științe fizico-matematice (1964), profesor universitar (1967), academician al AȘM (1989). În perioada 1953-1959, activează la Institutul de Chimie al AȘM, din 1964 – șef al Sectorului de chimie cuantică. Cercetările sale în domeniul chimiei cuantice a sistemelor coordinative au o largă răspândire în știință și tehnică. A făcut o descoperire științifică, sub nr. 202, inclusă în Registrul de Stat al URSS (1978). Din 1993, profesor la Institutul de Chimie Aplicată al Universității Texas din Austin, SUA. *Lucrări*: peste 360 de lucrări științifice, inclusiv 17 monografii, publicate în URSS, inclusiv în Moldova, și SUA. În colaborare cu acad. A. Ablov, a publicat monografia *Legătura chimică a compușilor complecși*, prima lucrare în acest domeniu din URSS; *The Jahn Teller Effect; Limitations of density functional theory in application to degenerate states*, 1997; *An electron-conformational method of identification of pharmacophore and anti-pharmacophore shielding: Application to rice blast activity*, 1999, în colaborare; *Improved Electron-Conformational Method of Pharmacophore Identification and Bioactivity Prediction. Application to Angiotensin Converting Enzyme Inhibitors*, 2000, în colaborare. Are 60 de discipoli savanți: 10 doctori habilitați și 50 de doctori în științe. Contribuții în domeniul metodelor de identificare a rolului electronilor în compușii chimici în farmacologie. A stabilit relații de colaborare între institutul din Chișinău și cel din Texas. *Distincții*: Premiul de Stat al RSSM în domeniul științei și tehnicii (1979), „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2004), Medalia „Ciugaev” a AȘM din Federația Rusă (2004), Medalia „Ben-Gurion” pentru realizări științifice, Israel (2005). *Bibliogr.*: Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

BERȘTEIN, Naum (02.08.1922, Bălți, Basarabia, România – 1997, Israel), evreu, traducător și jurnalist. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova. *Studii*: Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1945). *Activitatea profesională*: redactor principal la Editura de Stat a Moldovei, ulterior la „Cartea moldovenească” și la Comitetul de Stat

pentru Edituri al RSSM (1945-1991). A posedat câteva limbi europene. A tradus în română numeroase lucrări științifice și artistice, manuale școlare. Unele dintre volumele traduse de Berștein: Valentin Kataev, „Se vede o pânză albă în zare”; Ernest Hemingway – „Adio, arme”, „Fiesta. Bătrânul și marea”; Guy de Maupassant – „Nuvele”; Prosper Mérimée – „Cronica domniei lui Carol al IX-lea”; Luigi Pirandello – „Nuvele”; Vilis Lācis – „Păsări fără aripi”; Honoré de Balzac – „Iluzii pierdute”; Nicolae Movileanu – „Și numai adevărul...” etc. *Distincții*: Medalia jubiliară „За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина” (1970).

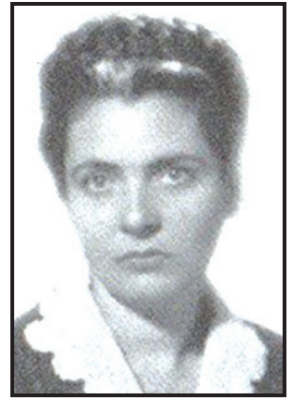
BEȚIȘOR, Vitalie (24.07.1937, s. Cuhnești, plasa Glodeni, jud. Bălți, Basarabia, România – 27.02.2005, Chișinău), medic traumatolog, profesor universitar, academician. S-a născut într-o familie de învățători. Când avea doar 9 ani (1946), tatăl său, Constantin Bețișor, este arestat și deportat. În 1949, împreună cu mama Tatiana, Vitalie este deportat în altă parte, reg. Kurgan. Studiile medii le-a făcut la Școala de cultură generală din s. Prorâv, r. Zvenigorod, reg. Kurgan, Rusia. În 1956, după mulți ani de suferințe,

toți membrii familiei, fiind reabilitați, se repatriază în or. Bălți, unde timp de un an, lucrează hamal la Fabrica de Ulei. În 1957, depune actele la Institutul de Medicină din Chișinău și susține cu succes examenele de admitere. După absolvirea facultății, 2 ani activează ca chirurg-traumatolog, apoi își continuă studiile prin doctorantură la Institutul Central de Ortopedie și Traumatologie din Moscova (1965-1968). În 1968, susține teza de doctor, iar în 1988 – teza de doctor habilitat în științe medicale. Din 1969, **B.** a activat la USMF „Nicolae Testemițanu”. Domnia Sa a pus bazele ortopediei contemporane în R. Moldova, devenind bine cunoscut și mult apreciat în țară și peste hotarele ei. *Lucrări publicate*: peste 380 de lucrări științifico-didactice, inclusiv trei monografii și 12 brevete de invenții în domeniul traumatologiei și ortopediei. Cea mai aplicată invenție a sa în clinicile R. Moldova și peste hotare este osteosinteza combinată în fracturile oaselor tubulare (coautori M. Darciuc și Al. Bețișor). *Distincții*: Laureat al Premiului de Stat din Moldova în domeniul științei și tehnicii, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Titlul onorific „Om Emerit” al R. Moldova, Diploma de Onoare a Prezidiului A.Ș.M., Ordinul „Gloria Muncii”.

BICIKEVSKI, Victor (09.12.1923, Groznâi, Regiunea Autonomă Cecenia (în prezent Republica Cecenă, Federația Rusă), RSFSR, URSS – 09.07.2007, Bălți), profesor universitar. Este soțul reputei psihiatre, **Nona Bicikevski**, care a avut curajul să nu accepte solicitarea KGB-ului de a-l considera pe cunoscutul disident Gheorghe Muruziuc drept bolnav psihic. În 1930, pe când avea doar 7 ani, familia Bicikevski se stabilește în Germania, tatăl ei a fost trimis în calitate de reprezentant comercial al URSS. În Germania locuiește până în 1937. Timp de șase ani, Victor frecventează Școala populară evanghelică din or. Hamburg. Palma învățătorului era un element necesar în instruirea și educația din Germania de atunci. Trecutul zilnic a Bibliei la orele de religie l-a făcut să o știe aproape pe de rost. La întoarcere în URSS (1937), tatăl său este arestat și împușcat ca „dușman al poporului”. După absolvirea școlii medii sovietice, **B.** urmează cursurile de topograf, după care lucrează ca tehnician-calculator în munții din Cecenia. În 1942, este mobilizat pe front ca soldat în compania de cercetași. În 1943, în timpul forțării râului Terek, este contuzionat în urma exploziei unei mine germane. După întremare, cercetașul **B.** ajunge în statele Direcției de informații a Statului Major al Frontului I Bielor. În mai 1945, el **a participat la studierea și confiscarea documentației din Cancelaria Imperială a lui Hitler.** După război, rămâne încă patru ani ofițer în Serviciul de informații și contrainformații al grupului de trupe sovietice din RDG. Se ocupă cu recrutarea și pregătirea agenților pentru a fi trimiși în Germania Federală. În 1949, revine, cu soția și fiica, în Uniunea Sovietică, intră la Institutul Pedagogic de Stat din Osetia de Nord (Republica Osetia de Nord-Alania), Facultatea de Limbi Străine, sp. limba germană, pe care o absolvă în doar un an cu *Magna cum laude* (1950). Rămâne să predea la acest institut, iar peste un an se transferă la Institutul Pedagogic din Peatigorsk. Din 1961, până la sfârșitul vieții, **B.** a predat limba germană la Institutul Pedagogic/Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Circa 22 de ani a fost șef al Catedrei de filologie germană. *Lucrări publicate:* șapte articole științifice. *Distincții:* Ordinul „Отечественная война” (Războiul pentru apărarea Patriei) cl. II; Ordinul „Красная звезда” (Steaua Roșie); opt medalii jubiliare, inclusiv Ordinul jubiliar „За вклад в Победу”; Insignele „Eminent al Învățămintului Public din RSSM” (1970) și „Eminent al Învățămintului din URSS” (1983).

BILETOV (ICONARU), Ștefania (04.12.1920, com. Fleașca, jud. Brăila, România – 25.10.2017, Chișinău), profesoară de franceză. *Studii*: Liceul Teoretic de Fete din or. Brăila (1931-1939), Facultatea de Litere și Filozofie (sp. limba și literatura franceză) a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1939-1943), Facultatea de Limbi Străine (sp. limba franceză) a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1950-1955), cursuri pedagogice superioare de perfecționare la Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez” din Moscova (1959-1960). Profesoară de limba franceză la Școala Medie din s. Olănești, Ștefan Vodă (1945-1956). Lector superior și șef interimar (1961-1962) la Catedra de limba franceză a Institutului Pedagogic „A. Russo” din Bălți (1956-1963) și la Universitatea de Stat din Moldova (1963-1971, 1976-2000). În 1971, este silită de autorități (NKVD) să părăsească Universitatea. În 1972-1976, profesoară de limba franceză la Școala Medie nr. 8 din Chișinău. A contribuit substanțial la formarea mai multor specialiști în lexicografia și stilistica limbii franceze. A publicat: *Manual de limba franceză în clasa a VIII-a pentru școala medie* (Chișinău, 1967), reeditat în 1968, 1969 și 1970; *Constantin Stamati-Ciurea – autor de manuale de limba franceză* în „Limba și literatura moldovenească”, 1959, nr. 2; *Cum trebuie folosit noul manual de limba franceză* în „Învățătorul sovietic”, 1968, nr. 9; *Dezvoltarea vorbirii* în „Cultura”, 1970. Bibliogr.: Iurie Colesnic. *Femei din Moldova. Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Ch., 2000.

BILEVICI, Gavriil (1802 – ?), profesor de limba română, originar din Bucovina, de viță nobilă, a absolvit Școala Normală Superioară din Cernăuți, unde a studiat religia, istoria, geografia, limbile română, latină, germană, slavonă. Vine în Basarabia și, după susținerea unui examen de atestare, este numit **profesor de limba română la Bălți, unde activează din 1821 până în 1828**. Fiind considerat *foarte capabil* de către Directoratul Școlilor din Basarabia, în 1828 este transferat la Școala Medie Ținutală din Chișinău, înființată în același an. Din 1830, e primul bibliotecar al Bibliotecii Publice din Chișinău. A exercitat această funcție paralel cu cea de profesor de limba română la Școala Ținutală. În anii 1835-1847, este primul profesor de limba română la Liceul Regional din Chișinău. Pedagog de vocație, **B.** a contribuit la completarea colecției cu variate publicații, inclusiv în limba română, apărute peste Prut, a servit cititorii cu competență și dragoste. Biblioteca publică din Chișinău, conform catalogului tocmit la acea dată de responsabilul **B.**, posedă doar 552 de cărți. Chiar și după 15 ani, numărul lor nu va depăși cifra de 2.644 de volume. A fost profesorul de limba română al renumitului pedagog și autor de manuale, Ioan Doncev.

BILICI, Gabriel (1935, Bălți, Basarabia, România), medic-savant, fiziolog și farmacolog rus. Academician, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar. S-a născut în familia medicului Țudic Bilici și a învățătoarei Ruzi Bilici. În anii războiului au fost evacuați în or. Taș-Kumîr (Kirghizia), unde copilul lor, Gabriel, a terminat cinci clase. Cu timpul, **B.** a devenit Membru al Academiei de Științe Naturale din Rusia, vicepreședinte al Academiei Naționale de Juvenologie, membru al Academiei Internaționale de Științe din San-Marino, director de filială în cadrul Institutului Est-European de Psihanaliză din Veliki Novgorod (până în 1999 – Novgorod). În perioada 1974-1987, a fost șeful Catedrei de biochimie și fiziologie a Universității de Stat din Republica Autonomă Mari (actualmente Mari El), iar din 1989 până în 1993, a fondat și a condus Catedra de biologie celulară, morfologie și microbiologie a Universității de Stat din Ceceno-Ingușetia. În anii 1993-1999, este primul șef de Catedră de morfologie a omului a Universității de Stat din Novgorod, iar în 1994 fondează și conduce Institutul de Instruire Medicală din Novgorod. Autor a numeroase lucrări științifice (circa 340) în farmacologie, fiziologie și patofiziologie, terapia conservatoare a arsurilor etc. Autor a numeroase atlase despre anatomia omului (în trei volume) și biologie (în patru volume), dar și a opt manuale de formare în biologie și morfologie, precum și al unui *Mare dicționar medical* (în două volume). A publicat, de asemenea, numeroase studii și articole despre sexologie și diferite aspecte ale medicinei. Este recunoscut ca unul dintre cei mai buni experți în explicarea comportamentului juvenil.

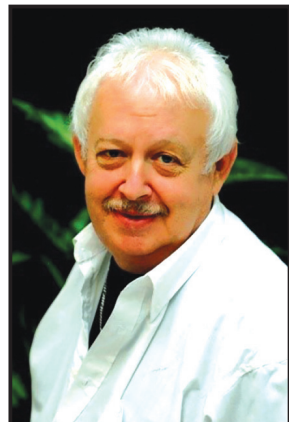

BLAJINU, Dumitru (10.11.1934, s. Pere-râta, plasa Lipcani, jud. Hotin, Basarabia, România – 07.07. 2015, Chișinău), violonist și dirijor. Născut într-o familie de lăutari, primele lecții de muzică le ia acasă. Ulterior urmează cursurile externe ale Universității populare de pe lângă Casa Centrală de Creație Populară din Moscova (1956-1957), unde studiază teoria muzicii. *Activitatea profesională:* instrumentist în orchestra Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic din Bălți (1957-1959); acordeonist la Casa de Cultură din Lipcani (1960-1961), acordeonist în orchestra Ansamblului de Dansuri Populare „Joc” (1961-1962) și în Ansamblul de tineret (1962-1965) din Chișinău; director artistic și dirijor al Orches-

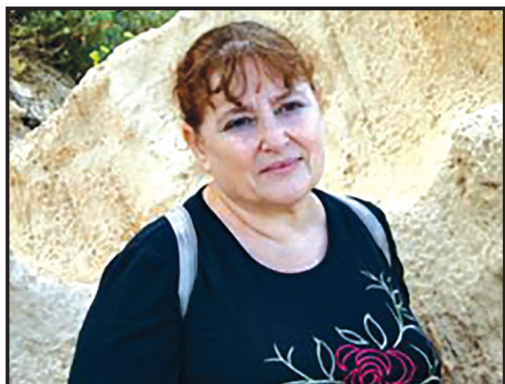

trei de muzică populară a Institutului Politehnic (1966-1967); fondator și dirijor al Orchestrei de muzică populară „Folclor” a Radioteleviziunii din Chișinău (1967-1985). Din 1985 și până în 1994, activează ca metodist și șef al Secției „Folclor” la Centrul Republican de Creație Populară. De asemenea, a fost lector la Catedra instrumente populare a Academiei de Muzică „Gavriil Musicescu” (1998-1999), iar în perioada anilor 2000-2003 – șef al Centrului de conservare și valorificare a creației populare. *Lucrări publicate:* „Satule, vatră frumoasă”, Chișinău, 1987; „Primul ghiocel”, Chișinău, 1993. *A colaborat cu:* T. Negară, I. Bratu, A. Păduraru, V. Iovu, N. Ermurachi, V. Mihai, S. Duja, V. Ichisceli, L. Moșanu, I. Bas, C. Baranovschi, M. Bătrânu, S. Crețu, V. Cojocar, N. Glib, S. Pavlov, D. Gheorghiuță, I. Tălămbuță, A. Golomoș, I. Carai, V. Crăciun ș. a. A înregistrat la Radio Chișinău, ca violonist și dirijor al orchestrei „Folclor”, numeroase melodii populare. *Distincții:* Titlul onorific „Artist Emerit” (1984), *Ordinul Republicii* (1994), Premiul de Stat al R. Moldova (2014), laureat al Festivalului Internațional al Tineretului și Studenților (Moscova, 1957). *Bibliogr.:* Serafim Buzilă. *Interpreți din Moldova. Lexicon enciclopedic (1460-1960)*. Ed. „Arc”, Ch., 1996.

BLANC, Mihail (Miron) (31.03.1945, or. Kara-Suu, reg. Oș, RSS Kirghiză, URSS – 30.11.2014, Bălți), instrumentist (acordeon, pian). *Studii:* Școala Medie nr. 16, Școala Serală „A.P. Cehov” (atestat cu mențiune, 1963), Școala de Muzică din Bălți, Facultatea de Limbi Străine (secția limba engleză) a Institutului Pedagogic de Stat „Alecă Russo” (1970). Din 1960 până în 2014, a activat ca acompaniator la Palatul Pionierilor, actualmente Casa de Creație pentru Copii din Bălți. Fondator (în cadrul Institutului Pedagogic „Alecă Russo”) al renumitei formații vocal-instrumentale studențești „Gaudeamus”, care a concertat în numeroase orașe ale URSS, inclusiv la televiziunile republicană și unională. Laureat al concursurilor internaționale și republicane. Serviciul militar și l-a făcut ca acordeonist în Ansamblul de Cântece și Dansuri a Districtului Militar din Odesa. Membru al Uniunii Compozitorilor din Moldova. **B.** este compozitorul care s-a afirmat prin piesele sale în mai multe genuri muzicale: de la piese pentru copii până la imnuri de licee și gimnazii (Imnul Gimnaziului „Grigore Vieru”, Imnul Școlii de Muzică „George Enescu”, Imnul Universității de Stat „Alecă Russo” și Imnul Teatrului Național „Vasile Alecsandri”). O melodie care s-a bucurat de un succes enorm, transmisă deseori la radio („Vocea Basarabiei”), este cântecul „Orașul veșniciei, Eminescu”, dedicat

orașului Cernăuți la 500 de ani, pe versurile lui Gheorghe Calamanciuc. A compus muzică, de asemenea, pentru spectacole de teatru („Clopotnița” de Ion Druță, premiul pentru muzică). *Distincții*: Medalii: „Pentru distincție în muncă”, „Veteran al muncii”. La Festivalul teatrelor din R. Moldova (2010) i s-a decernat Trofeul „Grand Prix” pentru coloana sonoră la spectacolul „Chi-rița în provincie” de Vasile Alecsandri. Casa de Creație pentru Copii din Bălți îi poartă numele.

BLANC (BERDICEVER), Rozalia (1947, Bălți, RSSM, URSS), evreică, poetă, prima conducătoare a Centrului de caritate „Hesed Yaakov”, finalistă a Festivalului internațional de poezie „Lira emigrantă”. *Studii*: Școala Medie nr. 6 „N.V. Gogol” din Bălți (1966), Facultatea de Literatură a Institutului Pedagogic de Stat „Al.I. Herzen” din Leningrad/

Sankt-Petersburg. *Activitatea profesională*: strungar la Uzina Electrotehnică, profesoară, bibliotecară, corectoare la gazeta orășenească, conducătoare a cenaclului literar, crainică la radiodifuziunea din Bălți. A început să scrie versuri din copilărie. Primele poezii au fost publicate în gazeta orășenească „Коммунист” (1965), precum și în gazeta republicană „Молодёжь Молдавии” (1967). *Cărți publicate*: volumele de poezie „Из сердца и души!”, Bălți, 1993; „Городской романс”, Bălți, 1997; „С моей руки браслет”, Sankt-Petersburg, 2008”, în care au fost incluse poeziile scrise în Israel; „Три окна на юг” (desenele aparțin autoarei), Netanya (Israel), 2013. Traduce din poezia lui Mihai Eminescu, Ion Minulescu. Participantă la fazele finale (ca poet și poet-traducător) ale Festivalului internațional de poezie „Lira emigrantă”, care au avut loc în orașele: Moscova, Paris, Liège (Belgia). La Liège, ea a prezentat, de asemenea, un disc cu cântece pe versurile proprii. Desenele sale, executate în stil *monotipia* și *acvatipia*, au fost folosite în placheta de sonete a poetului Grigori Țvi (Abramov), „Марсианские хроники” (Sankt-Petersburg, 2009). Timp de 15 ani, a condus Centrul evreiesc de caritate „Hesed Yaakov” din Bălți. În orașul izraelian Netanya este voluntară a organizației „Centurion”, frecventează cenaclul literar „Полёт”. Colaborează la almanahul literar internațional „Вереницы”, ce apare o dată pe lună, fiind responsabilă de poezie. La editarea revistei participă autori și sponsori din Marea Britanie, SUA, Kârgâzstan, Rusia, Israel și alte țări. Almanahul publică lucrările persoanelor care au depășit vârsta de 50 de ani.

BLAUNȘTEIN, Natan (04.05.1948, Bălți, RSSM, URSS), evreu, radiofizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar. *Studii*: Universitatea de Stat din Tomsk, Facultatea de Radio-Fizică, sp. Fizică și radioelectronică (1972). *Activitatea profesională*: colaborator științific la Institutul de Fizică și Tehnică din Siberia (1972-1974), lector la Catedra de radiofizică a Universității de Stat din Tomsk (1974-1975). În perioada 1976-1992, activează la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” (actuala universitate) din Bălți. Lector superior, conferențiar, profesor universitar la catedrele: discipline tehnice generale și cea de electronică și informatică. Din 1993, activează la Universitatea „Ben-Gurion” din Beer Sheva (Israel), iar din 2001 – profesor la Secția de inginerie computerizată și electrică. *Lucrări publicate*: 34 de articole științifice, 14 monografii, dintre care 11 în colaborare.

BOBRÎȘEVA, Ana (11.06.1929, Bălți, Basarabia, România), fiziciană. Doctor habilitat în științe fizico-matematice. *Studii*: Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău (1956). *Angajări*: profesoară în r. Râșcani; inginer la Centrul Republican de Calcul (1958-1960); laborant, colaborator științific, colaborator științific principal la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei (1960-2009). Cercetări în fizica corpului solid. A participat la lucrările mai multor congrese și întruniri internaționale în domeniul fizicii semiconductorilor (Germania, 1989; Belarus, 1992 ș.a.). A publicat „Бизкситоны в полупроводниках” (Chișinău, 1979). *Distincții*: Medalia de Bronz a E.R.E.N. a URSS (1983). *Bibliogr.*: *Dicționar Enciclopedic Moldovencesc*, Ch., 1989; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000.

BODESCU, Alexandru (? , Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?, decedat tot acolo), moșier, proprietarul mai multor moșii de pe teritoriul Bălțiului. Consilier titular de stat (în Imperiul Rus rang la nivel de primar, guvernator), mecenat. Era în legături strânse de rudenie cu familiile moșierilor Krupenski și Catargi, iar prin ei – cu boierii Panaite. El a construit în centrul orașului o vilă (*Casa Bodescu*), cea mai arătoasă clădire din oraș. Casa este ridicată la înc. sec. al XX-lea, când or. Bălți, prin relații de mariaj, intră în proprietatea moșierului Bodescu, consilier imperial. Inițial casa avea doar un singur nivel. După decesul capului

de familie, clădirea este scoasă la vânzare și cumpărată de administrația orașului (1914). Ea a fost folosită, rând pe rând, de organele puterii din Rusia țaristă, România regală, Uniunea Sovietică, precum și de cele din R. Moldova. Până la 1918, în această clădire s-a aflat zemstva Bălțiului. *La 3 martie 1918, Adunarea zemstvei ținutului Bălți a cerut, în glas unanim, unirea Basarabiei cu Țara-mamă, fără condiții.* Ținutul Bălți a fost primul județ din Basarabia, care a avut curajul să pornească acțiuni concrete de afirmare românească în această provincie, dintre Prut și Nistru.

„Noi, mai jos iscăliții membri ai zemstvei ținutului Bălți, cu cinste vă rugăm să aveți bunătatea ca, înainte de a intra în rânduiala zilei hotărâtă pentru adunarea de astăzi a zemstvei, să puneți la glăsuire dorința noastră, arătată mai la vale, de a ne uni cu țara noastră mamă – România.

Casa Bodescu de până la anul 1934. Între anii 1914 și 1918, aici se afla zemstva orașului Bălți

Capela împăratului Alexandru al II-lea (nu s-a păstrat), ridicată de boierul Alexandru Bodescu pe Piața Bodescu, care poartă azi numele lui Vasile Alecsandri

Știind prea bine că acum o sută și șase ani am fost furați cu de-a sila de la sânul dulce al mamei noastre scumpe, cu care am făcut un trup și-un suflet;

Știind prea bine că în vremurile acestea grele, când după ce ne-a izbăvit Dumnezeu de tirania rusească, care ne-a apăsătorit și întunecat atât amar de vreme, era să ne prăpădim în focul anarhiei bolșevice, iar România ne-a dat ajutor frățesc în zilele de grea primejdie, curățindu-ne țara de dușmani, dându-ne scutul, liniștea și rânduiala pierdută;

Știind prea bine că singuri suntem și pre puțini și pre slabi și pre neputincioși, pentru a ne putea cârmui și apăra singuri, fără a cădea din nou sub alt jug străin, care să ne facă iarăși robi;

Hotărâm, în numele ținutului nostru Bălți, să ne unim din nou cu scumpa noastră

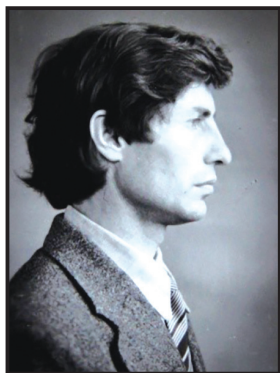
țară-mamă România, voind să împărțim cu ea frățeste tot norocul și nevoile vieții noastre viitoare, ca și în vremurile Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Această hotărâre ne-strămutată și sfântă a noastră rugăm să fie trimisă fără întârziere Sfatului Țării din Chișinău, pentru ca acesta, ascultând glasul nostru, să hotărască în grabă, în numele acestei țări, sfânta, mântuitoarea, mult dorita și veșnica noastră unire cu țara noastră-mamă România, în care ne punem nădejde”.

În perioada interbelică, clădirea a servit drept local prefecturii jud. Bălți. În 1934, arhitectul Etti-Rosa Spirer realizează proiectul de „Amplificare a Casei Bodescu pentru sediul Prefecturii”. Clădirii cu un nivel i s-a mai adăugat un etaj. Intrarea principală este accentuată prin șase coloane în stil ionic, pe care se sprijină balconul de la etajul doi. În anii '60-'70 ai sec. trecut, aici se afla Palatul pionierilor. În fața clădirii era bustul lui M.I. Kalinin (astăzi dispărut). Casa Bodescu (în prezent sediul Oficiului Stare Civilă) este o clădire de importanță arhitecturală și istorică, considerată una dintre cele mai frumoase clădiri din Bălți. **B.** a mai construit în oraș capela împăratului Alexandru al II-lea (nu s-a păstrat până în zilele noastre). Până în 1940, piața din centrul orașului purta numele boierului **B.** Când la 1868 se înființa Academia Română, el a trimis președintelui Academiei următoarea scrisoare: „Eu, Alexandru Constantin Bodescu, sfetnicul Curții Imperiale Rusești, de felul său din orașul Bălți, dorind ca toți românii de a contribui la încurajarea învățaturii în România, declar că ofer suma de 2.000 de ruble, ceea ce face 5.200 de franci după cursul zilei, pentru Academia Română”.

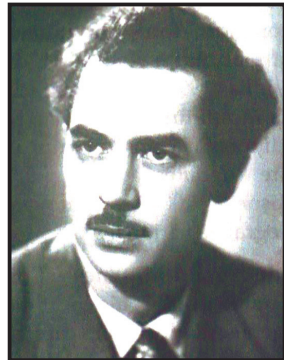
Casa Bodescu după ce i s-a mai adăugat un etaj (între anii 1934 și 1940 – sediul Prefecturii; în prezent aici se află Oficiul Stare Civilă)

BOGATU, Ion (06.09.1946, s. Flămânzeni, Sângerei, RSSM, URSS), profesor de română, prozator. Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. *Studii:* Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic (azi: Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți), sp. Limba și literatura română (1968). *Activitatea profesională:* profesor de limba și literatura română în raionul Sângerei, apoi în or. Bălți. În același oraș, va fi, pe parcurs, cadru didactic la Colegiul de Industrie Ușoară, lector

universitar asociat la Institutul Nistean de Economie și Drept, traducător la Institutul de Cercetări „Rif-Acvaapararat”. *Cărți publicate*: „A căuta o dimineată”, povestiri (1981), „Întoarcerea fiului risipitor”, roman (1986), „Povara lui Ikar”, roman (1988). „*Printre problemele atinse de Ion Bogatu este și aceea a relațiilor dintre părinți și copii*”. (Ion Ciocanu)

BOIANGIU, Vasile (25.07.1930, Bălți, Basarabia, România – 18.03.2007, Chișinău), operator de cinema. Membru al Uniunii Cineaștilor din Moldova. *Studii*: Școala primară (1937-1940), Liceul de băieți „Ion Creangă” (1941-1944), Școala Medie nr. 1 din Bălți (1949); Institutul Agricol din Chișinău (1949-1954); Institutul Unional de Stat de Cinematografie din Moscova (ВГИК), (1991-1993). Din 1957 activează la Studioul „Moldova-Film”, realizând subiecte pentru jurnalul de actualități. Din 1961 activează și în domeniul filmului documentar: „Cu conștiința împăcată” (1961), „Frați întru Hristos” (1965), „Rapsodia moldovenească” (1968), „Neam de pietrari” (1975), „Codrii” (1978) ș. a. Concomitent realizează și filme de popularizare a științei: „Mere în luna mai” (1973), „Calea magistrală de dezvoltare a agriculturii” (1974), „Pericol care poate fi prevenit” (1980). *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2005). *Bibliogr.*: *Literatura și arta Moldovei. Enciclopedie* (vol. I). – Ch., 1985; Victor Andon, *Un cronicar cinematografic* (2000); Gheorghe Baciu, *Orașul Bălți și oamenii lui*. Ch., 2011.

BOINCEAN, Boris (23.11.1954, s. Vancicăuți, reg. Cernăuți, RSS Ucraineană, URSS), inginer, domeniul de cercetare: pedologia aplicată, agrotehnica, agroecologia, agrochimia, fitotehnia. Doctor habilitat în științe agricole. După absolvirea Colegiului Agricol din s. Țaul, Dondușeni (1969-1973), își continuă studiile la Academia Agricolă „K.A. Timireazev” din Moscova (1973-1978), ambele instituții le absolvă cu mențiune; tot acolo a făcut doctoratul (1979-1982). Devenind doctor în științe agricole (1983), activează în mai multe funcții: colaborator științific, secretar științific, șef al Secției sisteme agricole la Institutul de Cercetări Științifice pentru Culturile de Câmp „Selectia” din Bălți, apoi director general al acestei instituții (1999-2009). Direcția principală a cercetărilor dlui **B.** este studierea conceptului de agricultură ecologică. El este considerat, împreună cu patriarhul agriculturii contemporane, acad. M. Lupașcu,

drept unul dintre fondatorii și promotorii agriculturii durabile, inclusiv ecologice, în R. Moldova. În 1998 este ales membru titular al Academiei Internaționale de Ecologie și Securitate Vitală din Sankt-Petersburg. Din 2004, deține funcția de șef la Catedra tehnologie agricolă a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. În 2009, obține titlul de profesor-cercetător în agricultură. Cercetătorul ne-a reprezentat cu demnitate țara la numeroase foruri științifice de peste hotare, probând un înalt nivel de pregătire profesională. Recent, Comisia Europeană a selectat candidatura doctorului habilitat **B.** în calitate de expert pentru proiectele înaintate la concurs în cadrul Programului European de Cercetare și Inovare „Orizont 2020”, reprezentând, totodată, țara la Comitetul de Program la Bruxelles. El activează, în calitate de expert, la Consiliul Național pentru Atestare și Acreditare, la Consiliul de Expertizare pe lângă Academia de Științe a Moldovei. Este președinte al Seminarului de Profil de pe lângă Universitatea Agrară de Stat din R. Moldova, președinte și membru al Consiliilor Științifice Specializate la susținerea tezelor de doctor în științe agricole, membru al Adunării A.Ș.M. ș.a. Un semn de recunoaștere internațională a dr. hab. **B.** este colaborarea științifică cu dumnealui, precum și a savanților din SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Cehia, Olanda, Elveția ș.a. *Lucrări publicate:* autor/coautor a patru monografii, un manual, două brevete de invenții, peste 270 de articole științifice (în țară și peste hotare). Monografiile dlui **B.:** „Экологическое земледелие в Республике Молдова” (2009); „Ведение хозяйств на экологической основе в степной и лесостепной зонах Молдовы, Украины и России” (Walter Goldstein, Boris Boincean, 2000); „The Black Earth. Ecological Principles for Sustainable Agriculture on Chernozem Soils” (Krupenikov I.A., Boincean B.P., Dent D., 2011) servesc drept cărți de căpătâi pentru specialiștii din agricultură. Conducător științific la șapte doctoranzi. *Distincții:* Laureat al Premiului Academiei de Științe a Moldovei (2004, 2011); Medalia „Sfântul Ierarh Vasile cel Mare” a Bisericii Ortodoxe din Moldova (2013); membru de onoare al Academiei Agricole și Silvice din România (2013); titlul onorific „Om Emerit” (2014).

BOIȘTEANU, Eduard (21.04.1979, Drochia, RSSM, URSS), avocat, conferențiar universitar, doctor habilitat în drept. Membru al Uniunii Avocaților din R. Moldova (din 2002). *Studii:* Studii de licență la Facultatea de Drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, șef de promoție (1996-2000). Studii de doctorat la Facultatea de Drept, sp. drept privat, USM (2001-2006). Doctor în drept (2006). Studii postdoctorale, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România

(2008-2009). Studii postdoctorale (USM). Tema tezei de doctor habilitat în drept: „Fundamente teoretico-practice privind instituția juridică a parteneriatului social în sfera muncii”. Doctor habilitat în drept (2015). Studii postdoctorale în cadrul Programului Erasmus Mundus (Proiectul IANUS), Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași (2013-2014). Mobilitate pentru staff-ul academic în cadrul Programului Erasmus Mundus (Proiectul EMERGE), Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași (2014). Mobilitate pentru staff-ul academic în cadrul Programului Erasmus Plus, Universitatea din Aalborg, Danemarca (2016). *Activitatea profesională*: lector universitar la Catedra de Drept, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB, 2000-2009). Conferențiar universitar la Catedra de Drept Privat, USARB (din 2009). Conferențiar universitar la Catedra dreptul muncii a Universității de Stat din Moldova (prin cumul extern) – titular al mai multor discipline la cursurile de masterat, sp. „Dreptul muncii” (din 2009). Șef, Catedra de drept privat în cadrul Facultății de Drept, USARB (2010-2013). Colaborator extern al Organizației Internaționale a Muncii (OIM), contractat în vederea elaborării Raportului național cu genericul: „Soluționarea litigiilor individuale de muncă prin prisma legislației muncii a Republicii Moldova” (2015). Expert în domeniul dreptului muncii, selectat în urma unui concurs organizat de către *Chemonics International Inc.*, și autorul Ghidului de aplicare a legislației muncii, elaborat cu suportul USAID în cadrul Programului BRITE (*Business Regulatory, Investment and Trade Environment Program*) (2016). Alte experiențe profesionale: Formator național al Institutului Muncii în domeniul raporturilor juridice de muncă. Referent oficial la susținerea publică a trei teze de doctorat (2009, 2014, 2015). Membru al Asociației „Henri Capitant” a prietenilor culturii juridice franceze (România). *Activitatea științifică*: Participarea la diferite conferințe științifice naționale și internaționale: Bălți (2004, 2005, 2019), Chișinău (2011, 2012); Târgu-Mureș, România (2011); Cluj-Napoca, România (2012); obținerea bursei postdoctorale din partea Agenției Universitare Francofone pentru anul de studii 2008-2009. *Palmares științific*: peste 90 de lucrări științifice, inclusiv trei monografii: „Procedura de concediere a lucrătorului”, Ed. *USB*, Bălți, 2001; „Încetarea contractului individual de muncă”, Ed. *Pontos*, Ch., 2002; „Dreptul colectiv și individual al muncii” (în colab.), Ch., 2003; șase manuale: „Dreptul muncii. Partea generală”, Ed. *Pontos*, Ch., 2005; „Dreptul muncii”, Tipografia *Reclama*, Ch., 2007; „Ghidul specialistului în sfera resurselor umane” (în colab.), *Reclama*, Ch., 2009; „Dreptul muncii. Partea generală” (în colab), CEP USM, Ch., 2012; „Dreptul muncii. Manual” (în colab.), Tipografia Centrală, Ch., 2015; „Ghidul specialistului în resurse umane” (în colab.), Tipografia Centrală, 2016 ș.a. *Premii și distincții*: Laureat al Concursului Național „Teza de doctorat de excelență a anului 2015”, desemnat de către Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare la categoria „Teza de doctor habilitat de excelență” .

BOLBOCEANU, Aglaida (13.01.1952, s. Racovăț, Soroca, RSSM, URSS), psiholog, profesor universitar, doctor habilitat în științe psihologice. *Studii:* Facultatea de Pedagogie și Psihologie, sp. Pedagogia și psihologia preșcolară, a Institutului Pedagogic (în prezent Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți), diplomă cu mențiune (1976). Școala doctorală la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Psihologiei Generale și Pedagogice al Academiei de Științe Pedagogice a URSS, în prezent Institutul de Psihologie al Academiei de Educație din Rusia (*Научно-исследовательский институт общей и педагогической психологии АПН СССР*, actualmente *Психологический институт Российской академии образования*), Moscova (1983). Stagii: Geneva, Elveția, Organizația Națiunilor Unite, drepturile copiilor; Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Romania, Catedra psihologie socială; Ministerul Educației, Secția evaluare a rezultatelor școlare, Paris, Franța; Institutul de Evaluare a Rezultatelor Școlare, Olanda; Institutul de evaluare a rezultatelor școlare, Vilnius; Universitatea din Pécs, Ungaria, Catedra psihologie socială. *Activitatea profesională:* asistent, lector superior, conferențiar la Catedra de psihologie generală și a copilului (1976-1993). Șef interimar al Catedrei de psihologie generală și preșcolară a Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1983-1985). Profesor-cercetător, șef de sector la Institutul de Științe ale Educației, fondator al unei direcții noi de cercetare – Psihosociologia Educației, autor și coordonator de proiecte de cercetare și inovare în domeniu (recent: „Epistemiologia și praxiologia învățării pe tot parcursul vieții”). Lucrări publicate: patru monografii („Planul intern de acțiune la copii de vârstă fragedă”, „Comunicare cu adultul și dezvoltare cognitivă: aspecte etative”; „Accesul, relevanța și calitatea educației în instituțiile de educație timpurie: Studiu de politici publice”, Chișinău, *Lexon-Prim*, 2014; trei manuale (două în colaborare), autor de curriculum la psihologie pentru licee, trei ghiduri („Preșcolarul. Ghidul psihologic”, Chișinău, 1996; „Consiliere psihologică pentru orientare și dezvoltare în carieră”, Ghid de aplicare, Chișinău, 2015), cca 200 de articole științifice. Este autorul primei monografii în domeniul psihologiei, publicată în limba română în R. Moldova în anul 1990; coordonator și coautor al mai multor studii și documente de politici educaționale: Standardele și curriculumul educației preșcolare în Republica Moldova; Standardele de calitate în instituția de învățământ secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului și instrumentele aferente acestora; Concepția evaluării rezultatelor școlare; autor de manuale pentru studenți și

materiale metodologice pentru psihologi școlari, inițiator și coautor la suportul conceptual și metodologic pentru studierea psihologiei în școala medie și liceu; autor al studiilor în domeniul calității învățământului mediu general și superior din Republica Moldova, autor de materiale pentru asigurarea reformei învățământului general, autor de materiale metodologice pentru reforma sistemului penitenciar. *Distincții*: Diploma de Onoare a Guvernului R. Moldova (2006), Diploma Ministerului Educației al R. Moldova, Diploma „Meritul Academic” a Academiei de Științe a Moldovei (2016).

BOLDESCU, Nicolae (1947, s. Parcani, Soroca, RSSM, URSS), trompetist. *Studii*: Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”, Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, Catedra instrumente aerofone (trompetă). *Angajări*: profesor la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1973-1993); Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”, Catedra de instrumente aerofone și de percuție, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. *Distincții*: „Lucrător Emerit al Culturii”.

BONDARENCO, Ana (19.07.1939, Makeevka, reg. Donețk, RSS Ucraineană, URSS), lingvistă, profesoară universitară, doctor habilitat în filologie. *Studii*: Școlile din Parcani și Sudarca, r. Dondușeni (1954-1956). Facultatea de Limbi Străine (secția Limbile franceză-moldovenească/română) a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (IPSB, 1956-1961). Specializări în Franța (1960, 1987, 1996). Doctor în filologie (1971), doctor habilitat în

filologie (1990), profesor universitar (1992). Asistent, lector superior, conferențiar universitar la Catedra filologie franceză a IPSB (1965-1975), iar în perioada 1965-1967 – șefă a acestei catedre. În 1975, în urma unui concurs, obține postul de conferențiară la Catedra filologie franceză a Universității de Stat din Moldova, iar din 1982 i s-a conferit titlul respectiv. Între anii 1995 și 1998 activează în cadrul ULIM. Din 1998, exercită funcția de șefă a Catedrei de limbi străine aplicate la Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM. Este fondatoarea Școlii Doctorale a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a USM, școală ce contribuie la formarea teoretică

a doctoranzilor și a profesorilor facultății. *Lucrări publicate*: șase monografii cu caracter lingvistic („Исследования по трансформационной грамматике и словообразованию во французском языке” (Ch., 1978, în colaborare); „Моделирование структуры предложения: на материале французского языка” (Ch., 1982); „Категория тождеств и локальности в структуре сложноподчинённого предложения: на материале французского языка” (Ch., 1988); două manuale („Limba franceză: Manual pentru cl. 7” (Ch., 1983, în colaborare), cinci elaborări metodice, 81 de articole științifice. *Distincții*: „Eminent al Învățământului Public din RSSM”, „Eminent al Învățământului din URSS”, Ordinul „Palme académiques” (Republica Franceză). *Bibliogr.*: Iulius Popa. *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2015)*, – Ch., 2015; Valeriu Cozma. *Istoria Universității de Stat din Moldova*. – Ch., 1996; Gh. Rusnac, V. Cozma. *Profesorii USM (1946-2001). Dicționar istorico-biografic*. – Ch., 2001; Iurie Colesnic, *Femei din Moldova. Enciclopedie*. – Ed. „Museum”, Ch., 2000. *Îmbinând blândețea alinătoare și exigența formativă și ordonatoare, Ana Bondarencu întruchipează simbolul primăverii, al zbuțumului permanent, oferind un exemplu al neîmpăcării creatoare*. Ecaterina Jitaru, conferențiar universitar, colegă.

BORȘ, Ion (13.09.1932, com. Pelinia, jud. Bălți, Basarabia, România, azi în r. Drochia, R. Moldova – 05.11.2014, Bălți, R. Moldova), otorinolaringolog. *Studii*: Școala primară din satul natal, Școala Medie nr. 1 din Bălți; Institutul de Medicină din Chișinău, Facultatea de Medicină Generală (1958). *Activitatea profesională*: medic, profil terapie generală, în s. Sofia. Profesor la Școala/Colegiul de Medicină din Bălți. Chirurg-orelist al Spitalului Orășenesc din Bălți, șef al Secției ORL, mai întâi, la Spitalul de Copii, apoi, după o scurtă perioadă, la Spitalul Orășenesc din Bălți. Din 1969 până în 2004, se află în funcție de șef al Secției ORL al Spitalului Repu-

blican din Bălți. Mulți ani a patronat raioanele de nord ale republicii în calitate de consultant de bază în domeniul otorinolaringologiei. În ultima perioadă a vieții activează ca medic orelist al Policlinicii nr. 1 din Bălți. *Distincții*: Medalia „За трудовое отличие” (Pentru distincție în muncă), Medalia jubiliară „За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина”, Insigna „Отличник здравоохранения СССР” (Eminent al Ocrotirii Sănătății din URSS). *Bibliogr.*: Gheorghe Baciu, *Orașul Bălți și oamenii lui*, Ch., 2011.

BORȘEVICI, Ion (21.03.1929, s. Dinăuți, jud. Hotin, Basarabia, România, azi în reg. Cernăuți, Ucraina – 07.06.2011, Chișinău), academician, profesor universitar. Deputat în primul Parlament al R. Moldova (1990-1994) și una dintre personalitățile de vază ale mișcării de renaștere națională din R.Moldova. *Studii*: Tehnicumul (Colegiul) de Zootehnie și Veterinărie din s. Grinăuți, Ocnița (1947), Institutul Învățătoresc din Bălți, Facultatea

de Istorie, secția istoria, diplomă cu mențiune (1951); Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Istorie, sp. Istoria (1954). Doctor în științe filosofice (1967). *Activitatea profesională*: conferențiar la Catedra de filozofie și economie politică a IPSB (1961-1975); rector al Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (1967-1975) și al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1975-1992). Grație rectorului **B.**, au fost concepute și amplasate două opere de artă: bustul lui Alecu Russo (Bălți) – sculptor Igor Kozlov și altorelieful lui Ion Creangă (Chișinău) – sculptor Valentin Kuznețov. În calitate de președinte al comisiei parlamentare (1988-1989), în condițiile ultimului legislativ sovietic, a lucrat, alături de un grup de lingviști și juriști, la elaborarea legislației lingvistice, în contextul revenirii limbii de stat la alfabetul latin, precum și la nomenclatorul limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. A fost deputat în patru legislative. În anii 1990-1993, **B.** a activat în calitate de consilier al primului Președinte al R. Moldova, Mircea Snegur, și șef al Aparatului prezidențial. În perioada 1993-1994, **B.** a exercitat funcția de Ambasador al Republicii Moldova în Ucraina. *Lucrări publicate*: peste 300, inclusiv manuale, studii științifice, materiale didactice, cursuri universitare de politologie, sociolingvistică, istoria doctrinelor politice. *Distincții*: Ordinele „Drapelul Roșu de Muncă”, „Дружба народов”, „Знак почёта”, „Ordinul Republicii”; Medaliile: „Meritul Civic”, „Mihai Eminescu”; Titlul onorific „Om Emerit”. Insignele: „Eminent al Învățământului Public din RSSM”, „Eminent al Învățământului din URSS”. *Doctor honoris causa* al Universității „Alec Russo” din Bălți (1999).

BORTĂ, Larisa (23.08.1938, Odesa, RSS Ucraineană, URSS – 29.01.2015, Bălți), profesor universitar. *Studii*: Universitatea de Stat din Leningrad, sp. Limba și literatura rusă (1960). Doctor în științe filologice (1971). Conferențiar (1978). Doctor habilitat în științe filologice (1991). Profesor universitar (1998). *Activitatea profesională*: lector, lector superior, conferențiar, profesor la Catedra de slavistică (1961-2015). Șefă a catedrelor: limba rusă și lingvistică generală (1983-1993), limba și literatură rusă (1995-2008). *Lucrări publicate*: opt monografii, printre care

„Глубина взаимодействия частей речи в современном русском языке” (Ch., 1977), „Проявление связей между частями речи в современном русском языке” (Ch., 1979), „История русского литературного языка” (30-ые - 40-ые годы XIX века – современная эпоха)” (Ch., 1989), peste 100 de articole și lucrări științifice. Participă la congrese, simpozioane și conferințe științifice internaționale ale slaviștilor (Kiev, 1988, Chișinău, 1994, 1995 ș.a. Redactor responsabil al culegerii interuniversitare republicane „Вопросы русского языка и литературы” (Chișinău, Știința, 1982-1992). Conducător a cinci teze de doctor și a două teze de doctor habilitat susținute. *Distincții:* Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1988), Medalia comemorativă „A.S. Pușkin”, Federația Rusă (1999). *Bibliogr.:* Iurie Colesnic, *Femei din Moldova. Enciclopedie.* – Ed. „Museum”, Ch., 2000.

BOTEZATU, Eliza (07.09.1938, s. Briceni, jud. Soroca, Basarabia, România), critic și istoric literar, profesor universitar, doctor în științe filologice. Membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. A absolvit școala de șapte clase din satul natal, după care a mers la Școala Medie din Sudarca. După absolvirea acestei școli (1955), activează în calitate de instructoare superioară de pionieri și învățătoare la clasele primare din s. Mereșeuca, Otaci.

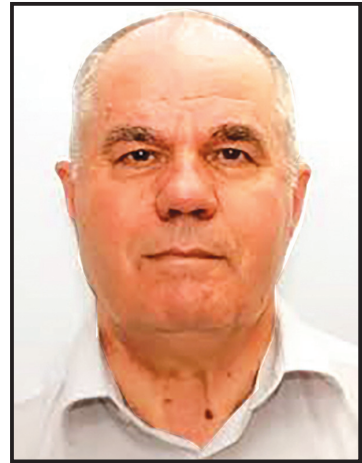
Între anii 1956 și 1961 își face studiile la Universitatea de Stat din Moldova (USM), Facultatea de Istorie și Filologie, secția I. și lit. română, diplomă cu mențiune (1956-1961). În 1961 își începe activitatea profesională ca lector, apoi conferențiar, șefă a Catedrei de limba și literatura română a Institutului Pedagogic (azi Universitatea de Stat „Alecă Russo”) din Bălți (1961-1979). Primul redactor al ziarului universitar „Pedagogul”. În anii 1968-1971, își face cu succes doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură al AȘM. Colaborator științific superior la Institutul de Limbă și Literatură al AȘM (1979-1986). Au urmat apoi funcțiile de secretar al comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1986-1987), profesor universitar și șefă a Catedrei de literatură română și comparată (1987-2002) la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, apoi la USM, obținând în acești ani titlul de profesor universitar. Debutază cu poezii la „Tinerimea Moldovei” (1954). A publicat peste 100 de lucrări științifice, iar în calitate de critic literar, poet și publicist a editat peste 20

de cărți printre care: *Poezia meditativă moldovenească* (Ch., 1974), *Teoria și metodică compunerii* (Ch., 1978), *Literatura moldovenească pentru copii: Manual pentru școala superioară* (Ch., 1984). *Poemul moldovenesc contemporan* (1981), *Poezia și dialectica vieții* (1988), *Critica literară* (2009). A scris un studiu despre creația lui George Meniuc, intitulat „Cheile creației” (Ch., 1980). *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (1999), Insigna „Eminent al Învățămintului Public din RSSM” (1978), Titlul onorific *Doctor honoris causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2005). **B.** e autoarea textului și a muzicii unui cântec despre orașul Bălți, interpretat în cadrul emisiunii televizate *TVC* (Tinerete – vis cutezător, 1968). **Bibliogr.**: Mihai Cimpoi. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. – Ch., 1997; Iurie Colesnic, *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000.

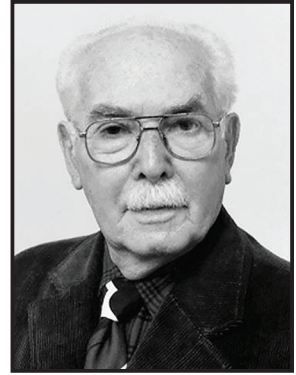

BOTNARI, Elena (13.09.1971, Bălți, RSSM, URSS), jurist, conferențiar universitar, doctor în drept. *Studii*: Școala Medie nr. 13 din orașul natal (1978-1988); Universitatea de Stat din Moldova (USM), Facultatea de Drept, sp. dreptul (1988-1993); Studii postuniversitare de doctorat: USM (1998-2002). Doctor în drept (2004). *Activitatea profesională*: Jurist, specialist principal în cadrul Direcției de evidență, distribuție și schimb al spațiului locativ, Primăria mun. Bălți (1993). Profesoară de Bazele statului și dreptului, Liceul Teoretic „B.-P. Hasdeu”, Bălți. (1994-1996). Lector universitar, Catedra de drept și discipline socioumanistice, Facultatea Economie și Drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB, 1996-1999). Lector superior universitar, Catedrele: de drept (1999-2005), drept public (2005-2007), Facultatea de Drept, USARB. Șef Catedra de drept public, conf. univ. interimar (2007-2010), conf. univ. (2010-2013). Din 2014 – șef interimar al Catedrei de drept, Facultatea de Drept și Științe Sociale, USARB. *Lucrări publicate*: circa 30 de articole științifice de sinteză în reviste de specialitate „Legea și Viața”, „Revista națională de drept”, „Analele Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, „Analele Universității de Stat din Moldova”, materiale în cadrul conferințelor naționale și internaționale. Monografia „Introducere în studiul dreptului (Teoria generală a dreptului)”, Ed. Presa universitară bălțeană, Bălți, 2011. *Lucrări metodico-didactice*: „Introducere în studiul dreptului: teoria generală a dreptului”. Note de curs. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2011. Efim Mohorea, Elena Botnari, Roman Eșanu. „Dreptul ca sistem și sistemul dreptului, Bălți: Tipografia USARB, 2009. „Îndrumări metodice privind elaborarea tezelor de an de către studenții Facultății de Drept”. Bălți: Tipografia USARB (2009).

BOTNARCIUC, Vasile (26.04.1948, s. Climăuți, Dondușeni, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor habilitat în filologie. *Studii*: Școala Medie din Climăuți, Dondușeni; Facultatea de Filologie, secția limba și literatura română, a Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți, diplomă cu mențiune (1966-1970), doctoratul la AȘM (1975-1978). Doctor în filologie (1982). Doctor habilitat în filologie (2009). Stagii de formare: România, Germania, Ucraina. *Activitatea profesională*: profesor de limba română la Școala Pedagogică din Lipcani, Briceni (1970-1972); director al Școlii Medii din s. Răuțel, Fălești (1972-1974); Institutul Pedagogic de Stat „Al. Russo”, lector la Catedra limba și literatura română (1974-1975); AȘM - Institutul de Lingvistică, secretar științific, cercetător științific coordonator (1989-1997), director adjunct și director interimar, cercetător științific coordonator (1997-2000); Institutul de Limbă și Literatură, colaborator științific, secretar științific (1978-1989); Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, șef de catedră, prodecan și decan al Facultății de Management și Drept, conf. univ. (2012-2000); șef Catedra limba și literatură română, prof. univ. interimar US Tiraspol (cu sediul la Chișinău, 2013-2015), Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, prof. univ. interimar (2015 - prezent). A publicat circa 300 de lucrări științifice: monografii, dicționare, manuale și articole științifice. *Monografii*: „Caracteristici sintagmatice și paradigmatică ale circumstanțialelor de timp în limba română”. Ch.: Ed. Știința, 1991; „Părți de propoziție în gramatica limbii române: analize, cercetări, reconsiderări”. Ch.: Ed. CEP USM, 2002; „Studiu asupra îmbinărilor de cuvinte în limba română”. Ch.: Ed. CEP USM, 2008; „Tipologia sintagmelor în limba română”. Ch.: Ed. CEP USM, 2009; „Doctorul habilitat Ion Ețcu la aniversarea de 80 de ani de la naștere”. Ch.: Ed. AȘM, 2014; „Probleme de lingvistică, literatură română și glotodidactică (coord. și redactor). Ch.: Ed. UST, 2016. Dicționare: Botnarcuic V. et all.: „Dicționar explicativ al limbii moldovenești”, vol. II. Ch.: Ed. AȘM, 1985; „Dicționar de omonime”. Ch.: Ed. AȘM, 1991; „Dicționar de dublete ale limbii române”. Ch.: Ed. AȘM, 1998. Manuale și ghiduri didactice (în colaborare): „Româna vorbită în Moldova istorică”. Culegere de texte. Leipzig, Germania, 2001; „Manual de sociolingvistică”. Leipzig, Germania, 2003.

BOTNARIUC, Nicolae (15.03.1915, Râșcani, gubernia Basarabia, Imperiul – ?), biolog, domeniul științific: zoologie, ecologie și istoria biologiei. Doctor în științe biologice (1946), profesor universitar (1962). Membru titular al Academiei Române (1990). Membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2001). A absolvit Liceul „Ion Creangă” din Bălți, luându-și bacalaureatul în 1936. Urmează cursurile Facultății de Științe din București, Secția Științe Naturale, unde obține licența (1942). Este profesor de biologie generală și ecologie la Facultatea de Biologie din București (1962-1983), decan al acestei facultăți (1962-1967, 1969-1972), șef al Laboratorului de Sistemă și Evoluție a Animalelor (1949-1973) și al Laboratorului de Ecologie Acvatică al Institutului de Biologie (1973-1980). Cercetările științifice se axează pe trei direcții fundamentale: sistematică zoologică, evoluționism și ecologie. În domeniul taxonomiei cercetările se referă mai ales la două grupe de nevertebrate: Supraordinul Conchostraca (Clasa Branchiopoda, Crustacea) și Familia Chironomidae (Insecta, Diptera). Cercetarea dezvoltării postembrionare a speciilor a dus la stabilirea unor noi omologi, precum și la descrierea unui nou tip de larvă planctonică specifică Conchostraceelor, denumită Heilophora, fapt ce a permis descifrarea filogeniei speciilor din Clasa Branchiopoda. În grupul Chironomidelor au fost investigate fazele larvare, care au un rol important în funcționarea ecosistemelor acvatice. A inițiat primele cercetări din România privind producția primară a planctonului (lacul Câlsescu, Delta și zona inundabilă a Dunării), a dinamicii zooplanctonului din apele periodice (temporare); a introdus noțiunea de „indice de transparență”, care scoate în evidență semnificația ecologică a transparenței apelor puțin adânci din Lunca și Delta Dunării. Au fost studiate relațiile dintre stuf și papură în apele zonei inundabile, explicându-se mecanismul fiziologic al acestor relații și dinamica lor. În domeniul evoluționismului, a fost preocupat de istoria dezvoltării ideilor evoluționiste. A inițiat, aprofundat și dezvoltat, concepția sistematică privind organizarea ierarhică a materiei vii și a aplicat-o în mod consecvent în problematica ecologiei și evoluției. Este autor a peste 150 de lucrări, între care: *Monografia complexului de bălți Crapina-Jijia* (1961); *Nivelurile de organizare ale materiei vii și unele legi specifice lor* (1964); *The wholness of living systems and some biological problems* (1966); *Principii de biologie generală* (1967); *Caracterul autoreglabil al evoluției* (1970); *Concepția și metoda sistemică în biologia actuală* (1973); *Biologie actuală* (1974); *Evolution de la production primaire dans les eaux de la zone inondable du Danube* (1975, 1976, în colab.); *Evoluția sistemelor biologice supraindividuale* (2003) ș.a. Este președinte al Secției de Științe Biologice a Academiei Române, președinte al Comisiei Monumentelor Naturii din România, redactor responsabil al

colectivului de elaborare a lucrării *Fauna României* din 1950 până în prezent, timp în care au apărut 84 de fascicule volume. *Doctor honoris causa* al Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Bibliogr.: *Nemuritorii. Academicienii români* (coord. Ioan Ivanici, Paraschiv Marcu), București, 1995.

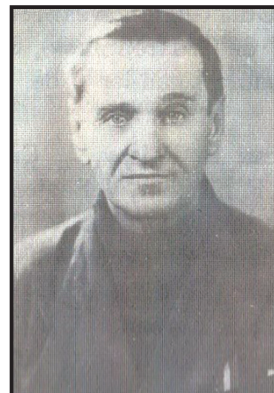
BOTNARIUK, Vadim (10.04.1953, Bălți, RSSM, URSS – 19.01.2008, Moscova, Federația Rusă), chitarist, vocalist, producător, regizor de sunet. Director general al Asociației Fonografice din Rusia (2004-2008). A locuit și a studiat în or. Nikolaev, Ucraina. Aici, în 1976 a absolvit Institutul de Construcții Navale. Din 1975 cântă în trupa de rock bălțeană „Gaudeamus”, iar la începutul anilor '80 – în grupul „Orbit”. În 1992, este membru-fondator și director la „Radio Set” – prima stație radio non-statală FM-Nikolaev și una dintre primele stații private din Ucraina. Din 1997 până în 2003, a condus compania „ARS-Records”, care, sub conducerea sa, a lansat sute de albume ale celor mai populari interpreți ruși. Începând cu anul 2004, a condus Asociația Fonografică Rusă (РФА). În anii '90, Vadim Botnariuk, Kim Breitburg, Evgheni Friedland au organizat și realizat proiectul „Dialog”, fără precedent în domeniu, privind căutarea și promovarea tinerilor artiști. Mulți câștigători ai proiectului „Dialog” au devenit astăzi vedete ale estradei din Rusia. A decedat în urma unor răni provocate de persoane înarmate neidentificate într-un atac asupra lui.

BOXAN, Leonid (02.06.1916, Chișinău, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 2005, Chișinău), tenor liric. *Studii*: Conservatorul „Unirea” din Chișinău, cu: Alexandru Antonovschi, Lidia Lipkovska și Zina Radzivilovschi (canto, 1937-1940). Solist al Operei din Timișoara (1941-1942); solist în Ansamblul Teatrului Central din or. Șerbakov, reg. Iaroslavl, Rusia (1942-1953) și în trupa Operei din Lvov, Ucraina (1953-1956); solist al Radiodifuziunii (1956-1958), apoi al Operei Naționale Chișinău (1956-1972); profesor de canto la: Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1972-1976), Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” (1976-1984), ulterior Conservatorul „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1984-1993). *Roluri memorabile*: Aga („Grozovan” de D. Gherșfeld), Ceaplițki („Dama de pică” de P.I. Ceaikovski), Ducele de Mantua („Rigoletto”), Mesagerul („Aida”) și Rodrigo („Trubadurul” toate de G. Verdi), Secretarul („Voievodul țiganilor” de J. Strauss) etc. *A colaborat* cu: T. Cuzminov,

P. Botezat, R. Sandler, V. Savițchi, E. Lica, E. Ureche, T. Alioșina, G. Strezev, V. Cocoț ș. a. Bibliogr.: Serafim Buzilă. *Interpreți din Moldova (1460-1960)*. *Lexicon enciclopedic*. Ed. „Arc”, Ch., 1996.

BRAGA, Dumitru (11.02.1901, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?), bariton. *Studii*: Școala Normală (1908-1912), Seminarul Teologic (1912-1918), Școala de dirijori (1918-1920) din Chișinău, Conservatorul din Cluj (1925-1931). *Activitatea profesională*: corist și solist la Opera din Cluj (1924-1940), solist al Ansamblului de cântece și dansuri „Doina” (1941-1946), ulterior Capela corală „Doina” (1948-1952), solist al Corului cameral „Moldova” al Radiodifuziunii din Chișinău (1946-1948). *A colaborat cu*: Nicolae Nagacevschi, Lidia Lipkovska, Radu Șerban, Nicolae Bobescu, Florica Istrati, Maria Mihai, Silvia Tiron, Ecaterina Soloviova, Mircea Popa, Any Ducu, Lia Hubic ș.a. Bibliogr.: Serafim Buzilă. *Interpreți din Moldova (1460-1960)*. *Lexicon enciclopedic*. Ed. „Arc”, Ch., 1996.

BRANDIS, Irina (după soț **IONESCU-BRANDIS**) (09.08.1973, Bălți, RSSM, URSS), șahistă, mare maestru internațional (2001). Ratingul actual 2253 (ian. 2017). Campioană a Moldovei (1989, 1991). Campioană a României (2002). Primele lecții la șah le-a luat de la tatăl său, inginerul Mihail Brandis, absolvent al Facultății de Limbi Străine a Institutului Pedagogic de Stat „Alecru Russo” din Bălți și al Institutului de Telecomunicații din Odesa, autor al invenției în domeniul defectoscopiei ultrasonice. *Studii*: Școala Medie nr. 3 din Chișinău (1990). Discipola antrenorului Veaceslav Cebanenco. În anul 1991 a participat la Campionatul URSS pe echipe (femei). De două ori a ocupat locul doi la Campionatele României (1996, 1997). Soțul, Mihai Ionescu, este maestru internațional la șah.

BREDUN, Eduard (06.10.1934, Volnovaha, reg. Stalin (actualmente Donețk, Ucraina) – 18.07.1984, Moscova, RSFSR, URSS), actor de film sovietic. După război, el a crescut în Bălți (unde a participat la un club de teatru sub conducerea actorului A.I. Bari la Casa pionierilor), apoi în Chișinău. *Studii*: Școala Medie nr. 6 „N.V. Gogol” din Bălți, Școala Militară „Suvorov” din Tambov (1952), Institutul Unional de Stat de Cinematografie (ВГИК), clasa profesorului Iuli Raizman. Din 1958 – actor la Teatrul-Studio al Actorului din Mosco-

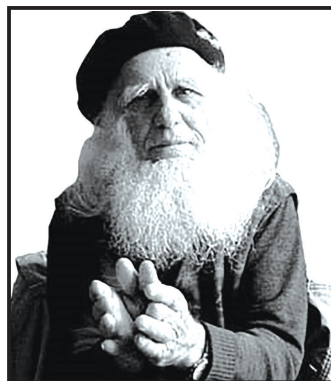

va. El a fost căsătorit cu actrița Izolda Izvițkaia. *Roluri memorabile* (30 de roluri): *Jenka Monetkin* în „Primul eșalon”, *Lukașka Șirokov* în „Cazacii”, *Traian* în „Armagedon”, *Pașa Emilevici* în „12 scaune”, *Hangiul* în „Incognito la Sankt-Petersburg” ș.a.

BREITMAN, Boruh (1873, Bălți, Basarabia, Imperiul Rus – 07.09.1941, Gulag, în Ивдельлаг, reg. Sverdlovsk/Ekaterinburg, RSFSR, URSS), om de afaceri român de etnie evreiască. Lider al organizației teritoriale a Partidului Național Liberal din județul Bălți. Proprietar al Teatrului *Sapho*, important cămin cultural din centrul orașului (situat în preajma Teatrului *Scala* și a cinematografelor *Lux* și *Modern*), precum și a două case: în una locuia familia, iar cealaltă era o casă de raport (cu chirie). **B.**, mecenat cunoscut, a participat activ în viața publică din oraș. Din veniturile familiei finanța proiecte și activități culturale. În noul teatru *Sapho* au concertat personalități marcante ale culturii și artei românești. După ocuparea Basarabiei (28 iunie 1940), toate bunurile, muncite cinstit de compatriotul nostru, au fost naționalizate, iar întreaga familie pusă sub urmărire. Clădirea Teatrului „Sapho” a fost transformată în Palat al Ofițerilor. Pe 13 iunie 1941 **B.** este arestat și dus în lagărul din Ivdel, reg. Sverdlovsk (Ивдельлаг), supranumit „Katân-ul Basarabiei”, unde au fost exterminați peste 20 000 de consângeni. În aceeași zi a fost arestată Matilda, soția sa, stomatolog cunoscut în tot nordul Basarabiei. Avea doar o singură vină - era soție de „dușman al poporului”. A decedat în singurătate deplină prin Stepa Flămândă kazahă. Familia Breitman a avut un singur copil, Berta-Bela, licențiată în drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. După 1940 activează în organele de justiție, ulterior concediată din motive politice. **B.** moare pe 7 septembrie 1941 în timpul unui interogatoriu. Este reabilitat post-mortem pe 15.09.1992.

BRICEAG, Gheorghe (15.04.1928, com. Costești, jud. Bălți, Basarabia, România – 17.08.2008, Bălți), jurist, victimă a regimului stalinist, cunoscut apărător al drepturilor omului în Republica Moldova, ex-președinte al Filialei Bălți a Comitetului Helsinki pentru Apărarea Drepturilor Omului, membru al Organizației *Amnesty International*. A fost condamnat, în anii '40 ai secolului trecut, de puterea bolșevică la zece ani de gulag și mai apoi la șapte ani de exil pentru că a organizat unul dintre

primele grupuri de rezistență antisovietică din Basarabia. *Studii*: Școala primară din satul natal; Gimnaziul din Călărași, jud. Ialomița, România; Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova. *Activitatea profesională*: jurist la Asociația „Selecția” din Bălți. La 27 apr. 2005, **B.** a intrat în posesia Premiului *Homo Homini, 2014* („Premiul pentru Demnitate Umană”), oferit de Fundația *People in Need*; este unicul reprezentant al R. Moldova, care s-a învrednicit de acest premiu și al șaptelea din lume. Premiul *Homo Homini* i-a fost acordat pentru contribuția la apărarea drepturilor omului în Republica Moldova și pentru opunerea sa procesului de reinstalare a simbolurilor și a ideologiei sovietice. **B.** a devenit simbol al luptei împotriva comunismului. El s-a opus cu vehemență intențiilor autorităților locale (comuniste) de a reinstala monumentul lui Lenin în centrul orașului Bălți. **B.** amenințase că se va autoincendia, dacă va fi reinstalat monumentul „tătucului”. Este supranumit „ultimul disident” din Republica Moldova.

BUCICO, Angela (1968, Bălți, RSSM, URSS), cântăreață. A reprezentat Moldova la mai multe concursuri muzicale de peste hotare: „Iurmala” (1987), „Lira Bratislavei” (1989) etc. A fost solista formației „Olimp”. În primii ani ai activității sale artistice pe scena muzicii ușoare moldovenești, a înregistrat circa 20 de melodii: „Un blues la

mare”, „Suflete, cheamă-i”, „În grădina ta”, „Nu pleca”, „Gherghine”. Melodia „O libertate, sfântă libertate!” (muzica Anatol Dumitraș, versuri Ion Hadârcă) a avut un succes enorm la începutul anilor '90. A colaborat cu mai mulți muzicieni și compozitori: Valentin Dânga, Anatol Dumitraș, Ion Aldea-Teodorovici, Gheorghe Mustea. În anul 1992, se stabilește cu traiul, împreună cu familia, în Canada, la Toronto. De atunci rar de tot mai apare „pe-acasă”. „Cânt în Canada. Am un restaurant – „Imperator” și cânt aici cu orchestra”, ne mărturisește Angela Bucico, devenită mamă a două fete. După ce a organizat la Chișinău un concert în 1998, speră că acest lucru îi va reuși și pe viitor. Întrebată dacă mai cântă „O libertate, sfântă libertate!”, piesa care a consacrat-o, interpreta zice că „de mii de ori”, fiindcă aceasta este „o legendă” și o cântă mai ales la manifestările diasporei moldo-române din Canada. Mama locuiește de ani buni împreună cu ea, la Bălți i-a rămas doar un frate.

BUDEANU, Natalia (27.12.1992, Sângerei, R. Moldova), discipolă a Școlii sportive din or. Bălți, premiantă a Cupei Mondiale la lupta sambo, competiție desfășurată în perioada 23-26 martie 2017, în or. Moscova, Rusia, reunind circa 300 de sportivi din 27 de țări ale lumii. Natalia Budeanu a fost distinsă cu medalia de argint la categoria 68 de kilograme. Ea a fost pregătită de antrenorul Valeri Meleașchevici. Alte realizări sportive: medalia de bronz la Campionatul mondial de sambo, Japonia, 2014.

BUDIȘTEANU, Alexandru (11.08.1928, com. Pârlița-Târg, jud. Bălți, Basarabia, România), arhitect. *Studii:* Școala primară din cartierul Pământeni, Bălți (1934-1935), Școala primară de pe str. George Coșbuc din Bălți (1935-1938), Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1938-1940, 1941-1944), Școala Medie rusă nr. 10 (1940-1941). În martie 1944, se refugiază împreună cu familia la Alba Iulia, unde își continuă studiile la Liceul „Mihai Viteazul”, apoi la liceele din Ploiești (1944-1947). În anii 1948-1955, studiază la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București.

Obține diploma de arhitect în sp. Construcția orașelor (urbanist) cu calificativul maxim „foarte bine”. În 1956-1960, face doctoratul la Moscova. Susține teza de *candidat* (doctor) în științe (1960), titlu echivalat în 1965 cu cel de *Doctor Arhitect*. Ocupă diferite funcții ca arhitect în România, iar mai târziu devine funcționar în instituțiile internaționale, în ramura profesată, inclusiv la ONU, unde a activat ca specialist internațional la Centrul O.N.U. pentru Locuințe, Construcții și Urbanism din New York (1967-1972). Arhitect-șef al mun. București (1977-1983). După revoluția din 1989, **B.** devine expert parlamentar pe lângă Comisia pentru Administrație Publică, Amenajarea Teritoriului și Echilibru Ecologic a Camerei Deputaților în Parlamentul României, post pe care îl deține până în anul 2000. A ținut prelegeri la Catedra de urbanism și amenajarea teritoriului a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” din București (1960-1983), la Facultatea de Arhitectură din New York (1970-1972). Limbi străine vorbite fluent: engleza, franceza, rusa, spaniola, germana, italiana. *Distincții:* Ordinul Național al României „Serviciul credincios” în grad de Ofițer (2000), începând cu 2006 a fost declarat – cu titlu permanent – Președinte Emerit al Filialei ESU (Uniunea Vorbitoarelor de Limbă Engleză) –

România, includerea în „Dicționarul Enciclopedic Arhitectură, construcții, inginerie și urbanism, vol. I (Arhitectură), Literele A-C”, elaborat de Uniunea Arhitecților din România (2013), Titlul *Doctor honoris causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2000). În 2000 a fost inaugurată clasa omagială „Alexandru Budișteanu” la Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Bălți. Lui îi aparține ideea de a reînființa Liceul „Ion Creangă”, precum și instituirea Premiului „Alexandru Budișteanu” (din 1995 până în prezent) de 300 de dolari din banii proprii, conferit celor mai buni doi liceeni de la profilurile umanistic și real. O stradă din Bălți va purta, în mod sigur, numele Alexandru Budișteanu.

BURGHIU, Iacob (03.07.1941, s. Zăicani, plasa Râșcani, jud. Bălți, Basarabia, România – 28.06.2003, Chișinău), scriitor, regizor de film și scenarist. Membru al Uniunii Scriitorilor (din 1967) și al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova (din 1975). *Studii*: Institutul Pedagogic din Bălți, Facultatea de Fizică și Matematică (1957); Institutul Unional de Stat de Cinematografie din Moscova (ВГИК), Facultatea de Regie Film, clasa maestrului Igor Talankin (1964-1968). A evoluat ca actor pe scena Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1958-1960) și pe cea a „Luceafărului” din Chișinău (1960-1964). Semnează o serie de cărți de proză, poezie și dramaturgie. În 1966, îi apare prima carte „Soarele în cârjă”. În anii 1968-1987, este regizor la Studioul „Moldova-Film”, apoi – consultant, secția dramaturgie a Uniunii Scriitorilor (1987-1989); funcționar în cadrul Uniunii Scriitorilor și al Ministerului Culturii (1987-1997); prim-vice-ministru la Ministerul Culturii și Cultelor (1990-1994); consilier prezidențial în problemele culturii și cultelor din Republica Moldova (1997-2001). Regizor al peliculelor artistice: „Paralela 47” (1966); „Povârnișul” (1970), „Casă pentru Serafim” (1973), „Nu crede în țipătul păsării de noapte” (1976), „Surorile” (1978); „Mama” (1978), „Fii fericită, Iulia!”. Semnează, de asemenea, scenariile și regia unor filme documentare: „O singură zi”, *Telefilm-Chișinău* (1965); „Colinda” (1968), „Balada lemnului”, *Moldova-Film* (1975); „Patria nu-i va uita” (1975); „Vlad Ioviță”, „Codrii” (1978) ș.a. *Distincții*: Titlul onorific „Maestru în Artă” (1999). Medalia „Mihai Eminescu” (1996). *Bibliogr.*: *Literatura și Arta Moldovei: Enciclopedie* (vol. I), Ch., 1985. Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

BURLACU, Anatol (18.07.1949, s. Crocmaz, Ștefan Vodă, RSSM, URSS – 6.01.2011, Bălți) actor de teatru și film. Artist Emerit din Republica Moldova. *Studii:* Școala Medie din satul natal (1965); Tehnicumul (Colegiul) de Economie (1970); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actor de teatru și film (1976). *Angajări:* actor la Teatrul Moldovenesc Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1976-1982); actor la Teatrul Academic „A.S. Pușkin”, actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău (1982-1983); actor la Teatrul din Petroșani, România (1996-1997). În 1998 revine la

Naționalul bălțean, unde activează ca actor până la sfârșitul vieții. În cariera sa a făcut peste 70 de roluri. *Roluri memorabile:* Serghei Stucikin în „Sfânt și păcătos” de M. Vorfolomeev, regia Nadejda Aronetkaia; Șargaev în „Pragul” de A. Dudarev, regia Ion Bordeianu; Spiridon în „O noapte furtunoasă” de Ion Luca Caragiale, regia Nicu Ursu; Gheorghe în „Năpasta” de I.L. Caragiale, regia Mihai Volontir. S-a filmat în pelicula „Vântul sălbatic”, regia Valeriu Jereghi. A scris versuri, a făcut caricaturi. *Distincții:* Titlul onorific „Artist Emerit din Republica Moldova” (2010).

BURLACU, Geta (Georgeta POVOROZ-NIUC) (22.07.1974, Bălți, RSSM, URSS), cântăreață (jazz, pop, folk), a reprezentat Republica Moldova la concursul Eurovision în anul 2008 cu cântecul „A Century of Love” (Un veac de iubire). *Studii:* Școala Medie nr. 1, actualul Liceu Teoretic „Mihai Eminescu”. Concomitent, a studiat vioara la Școala de Muzică; Colegiul de Muzică și Pedagogie „Ciprian Porumbescu” din Bălți, Catedra instrumente cu corzi (vioara) (1990-1993); Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău, Facultatea de Muzică Populară și Jazz. Unul din cursurile de master l-a făcut cu renumita interpretă de jazz Anca Parghel, atunci profesoară la un Conservator din Belgia. În mai 2000, Geta Burlacu a participat la un master-class „Jazz-Duo”, cu Anca Parghel, în Belgia, iar în 2006 a fost bursieră a Fundației Soros, compartimentul „Muzica”. *Activitatea profesională:* Din 1998 și până în 2011, a activat ca solistă într-un jazz-band vocal „UniVox”. Profesoară

ră de jazz vocal la Facultatea de Canto a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (2005-2007). Geta stăpânește pianul și vioara. Din 2009 până în prezent, evoluează pe scenă cu Orchestra Națională Simfonică *Teleradio Moldova*, precum și cu formațiile jazz „Alex Calancea Band”, „Angry Band” și cu orchestra de muzică populară „Taraf Lăutăresc”. **G.B.** a concertat în numeroase țări: Moldova, România, Franța, Germania, Spania, Danemarca, Ucraina, Belarus, Belgia, Luxemburg, Austria, Italia, Rusia, China, Anglia, Irlanda ș.a. În 2007, a participat la un turneu alături de renumita formație cubaneză „Bueno Vista Social Club” pe cele mai mari scene ale României. *Premii și distincții:* Premiul Mare – „Grand Prix” – al concursului republican „Tânăra Stea”, Laureată a Festivalului ethno-jazz „Trigon”, Chișinău (2007); finalistă a Festivalului „Cerbul de Aur” din Brașov, România (2009); Titlul onorific „Artistă Emerită” a R. Moldova etc. *Discografie:* „Ce n-aș da să mor diseară” (2005), „La Poarta Pământului” (2008), „O sete nebună” (2009), „Cine iubește” (2010), „Să ningă cerul peste noi” (2012) etc.

BUTNARI, Lilia (26.01.1972, s. Risipeni, Fălești, RSSM, URSS), profesoară de chimie, grad didactic superior. *Studii:* a absolvit Școala Medie din satul Risipeni (1989); Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică (1994). *Activitatea profesională:* profesoară de chimie la instituțiile de învățământ din Bălți: Colegiul Industrii Ușoare (1994-1998); Școala Medie nr. 18, actualmente Liceul Teoretic „Al. I. Cuza” (2000-2001); Școala Profesională nr. 2 (2001-2002); Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Lucian Blaga” (2002-2005); Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” (2005-2017). Specialist-coordonator, metodist, Centrul Metodic, Direcția Învățământ, Tineret și Sport (2013, 2017). *Lucrări:* o serie de articole („Calculul matematic în chimie”, „În lumea substanțelor”, „Sărbătoare în împărăția chimiei” etc.), publicate în *Almanah pedagogic, Făclia, Vocea Bălțiului*. Începând cu anul 2006, discipolii săi au obținut locuri pe podium (I, 2, 3 și mențiuni) atât la olimpiadele municipale de chimie, cât și la cele republicane. *Distincții:* Deținătoarea titlului „Pedagogul Anului” (ediția 2013) în Republica Moldova.

BUZDUGAN, Ion (09.03.1889, s. Brânzenii Vechi, jud. Bălți, Basarabia, Imperiul Rus – 27.01.1967, București), poet, publicist, folclorist și om politic. *Studii*: primare – în satul natal; medii agricole – la Moghilău/ Movilău, pedagogice – la Seminarul Pedagogic din Kamenia/ Kamenet-Podolsk, Ucraina, superioare – (Dreptul), la Universitatea Liberă din Moscova. Și-a luat licența la Facultatea de Drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, iar la Cernăuți a obținut titlul de doctor în economie. Redactor al gazetei „Cuvânt moldovenesc”. A desfășurat o intensă activitate în sprijinul ideii naționale. A fost ales

deputat în *Sfatul Țării* de către Congresul Militarilor Moldoveni. În calitate de secretar al Sfatului Țării, a redactat și citit la 27 martie 1918 Declarația de Unire cu România. Fiind deputat de Bălți în Parlamentul României pe parcursul a 14 ani, din 1918 până în 1932, și membru al Guvernului în 1931-1932, **B.** a contribuit substanțial la prosperarea economică și culturală a orașului și jud. Bălți. Publică versuri începând cu 1913 sub pseudonimul Nică Românaș. A colaborat la: *Moldovanul, Glasul Țării, Cuvânt moldovenesc, Neamul românesc, Moldova de la Nistru, Sburătorul, Cuget românesc, Viața Basarabiei, România, Pagini basarabene, Convorbiri literare* ș. a. *Lucrări*: culegeri de folclor basarabean *Cântece din Basarabia* (vol. I, 1921; vol. II, 1928). Volume de poezii: *Miresme din stepă* (1922), *Țara mea* (1928), *Păstori de timpuri* (1937), *Metanii de luceferi* (1942), pentru care este onorat cu Premiul Academiei Române, publicistică. Rămâne unul dintre cei mai importanți talmăcitori ai lui Pușkin și Esenin și cel dintâi traducător în română al poezilor simbolști ruși Valeri Briusov, C.D. Balmont, Al. Blok. A tradus din opera lui Al. Pușkin, Al. Blok, I. Bunin, S. Esenin, V. Maiakovski, Anna Ahmatova ș.a. Opera sa a fost apreciată de Nicolae Iorga („excelent român”) și de Perpessicius. În „Almanahul orașului și județului Bălți” (1933) publică o odă închinată orașului de pe Răut „Cetatea Bălților”. *Distincții*: Ordinul „Regele Ferdinand I” în grad de Comandor; Medalia „Regele Ferdinand I” cu spade și panglică ș. a. **Bibliogr.**: Ecaterina Țarlungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011; Iurie Colesnic. *Sfatul Țării: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 1998.

Un om fără personalitate nu va dura o operă cu personalitate.

Valeriu BUTULESCU

C

CABAC, Ludmila (23.08.1960, Bălți, RSSM, URSS), conferențiară universitară, traducătoare. Doctor în științe filologice. *Studii*: Școala Medie nr. 13, azi Liceul „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din Bălți (medalie de aur). Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză, diplomă cu mențiune (1980). Doctoratul la Universitatea Aix-Marseille 1, Franța. Conducător științific – doctor, profesor, academician Valeriu Rusu. În anul 2006 și-a susținut teza de doctor. E prima persoană din istoria republicii, care a luat doctoratul după 1940, în Franța, mențiunea „Très Honorable avec félicitations”. *Activitatea profesională*: traducătoare la Asociația Științifică de Producție „Selecția” din Bălți (1980-1986), profesoară de limba franceză, școala nr. 508, Leningrad/Petersburg, Rusia (1986-1990), lector, lector superior, conferențiar universitar la Catedra limba franceză (1990-2011). Șefa Catedrei limba franceză (2006-2011). Secretar științific al Senatului USB (2010-2011). Decan al Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității „Alec Russo” (2011-2012). Conferențiară universitară la Catedra de limba română și limbi romanice a Facultății de Litere (din 2017). Traducător autorizat de limbă franceză din 2010, expert al Centrului European de Limbi Străine al Consiliului European, Graz, Austria (1997-1999), expert al Agenției Universitare a Francofoniei (2007-2009), membră a Consiliului de administrație a organizației internaționale *Médecins du monde* (2005-2008), președintă a organizației „Francosfera” (2006-2011). Stagii de formare și cercetare în Franța, Austria, România, Rusia. Bursa Guvernului francez (2001-2003), bursa de cercetare Eugène Ionesco (2008). *Lucrări publicate*: circa 30 de culegeri și articole științifice, inclusiv culegeri de texte și exerciții pentru ciclul I, II universitar „Textes et activités de traduction”, Presa universitară bălțeană, 2011. *Dialogues francophones*. Vol.1 (coautor), Bălți, 2012. Teza de doctor *Les débuts de la presse roumaine. Témoins de l'influence française* care se află în colecțiile Bibliotecii Naționale din R. Moldova și în cele mai prestigioase instituții din Franța: Bibliothèque Nationale de France, Bibliothèque Nationale et Universitaire de Strasbourg, Bibliothèque de Sorbonne, Bibliothèque Ste Geneviève, Bibliothèque Cujas, Bibliothèque du Musée de l'Homme, Bibliothèque d'Art et d'Archéologie etc. Numeroase traduceri de texte literare din creația lui Vasile Romanciuc, Iulian Filip, Grigore Vieru, Margareta Curtescu.

CABAC, Valeriu (01.05.1944, s. Vărăncău, Râbnița, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor în științe fizico-matematice. *Studii*: Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Fizică și Matematică (1961-1963, 1966-1967), Universitatea „M.V. Lomonosov” din Moscova, Facultatea de Mecanică și Matematică, licențiat în matematică (1967-1970), Institutul de Matematică cu Centru de Calcul, AȘM, doctoratul (1972-1975). Stagii în: R. Moldova, România, Olanda, S.U.A., Rusia, Germania, Italia, Spania, Franța etc. *Activitatea profesională*: lector, lector superior,

conferențiar, profesor universitar la Catedrele: analiza matematică, discipline tehnice generale, electronică și informatică, informatică aplicată și tehnologii informaționale, matematică și informatică (1970-prezent). Șef al Catedrei de analiză matematică (1977-1978), decan al Facultății de Pedagogie și Metodica a Învățământului Primar (1978-1980), prorector pentru Studii (1980-1987), rector ad-interim al Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” (1985-1986), prim-prorector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / USARB (2003-2010), șef al Centrului de Calcul al USARB, secretar științific al Senatului (1990-2003), director al Centrului de resurse pentru formarea continuă a cadrelor didactice universitare în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor (din 2012). *Activitatea publică*: 2010-2016 – membru al Comisiei de experți în pedagogie și psihologie a Consiliului Național pentru Atestare și Acreditare, 2005-2008 – membru al Comisiei Naționale pentru Implementarea Prevederilor Procesului de la Bologna, 2003-2007 – președinte al Comisiei republicane de atestare a profesorilor de informatică, 1998-2003 – membru al Consiliului Național pentru Curriculum și Evaluare, 2000-2002 – membru al Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare, 1999-2000 – expert al Băncii Mondiale (statistica în evaluare) în cadrul Proiectului Reformei Învățământului General, 1996-1999 – președinte al Comisiei de experți în informatică, Ministerul Învățământului. Coordonator local la opt proiecte *Tempus* (1994-2013). Arii de cercetare: analiza funcțională, management educațional, evaluarea în învățământ, didactica informaticii. Conducător de doctorat – specialitatea 53.00.02 „Didactica informaticii”. *Lucrări publicate*: peste 140 de articole științifice și științifico-metodice; „Elemente de modelare matematică”. – Ch.: Ed. Lumina, 1995 (manual); „Evaluarea prin teste în învățământ. Teorie-aplicații”. – Bălți: U.S.B., 1999 (monografie); „Evaluarea în învățământ. Orientări conceptuale”. Ghid metodologic / Vlad Pâslaru, Valeriu Cabac (coordonatori). – Ch.: IȘE, 2002; „Design-ul procesului de învățare bazat pe abordarea centrată pe student”. – Bălți: S. n., 2012 (Curs de formare pentru cadre

didactice universitare); „Competențe ale pedagogilor: interpretări” / Roza Dumbrăveanu, Vlad Pâslaru, Valeriu Cabac. – Ch.: Ed. Continental Grup, 2014 (monografie); „Formarea universitară în medii digitale: cercetări teoretico-experimentale”. – Bălți: Presa universitară bălțeană, 2015 (monografie). *Distincții*: Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1986), Titlul onorific „Om Emerit” (1995), Medalia „Meritul Civic” (1999), „Professor Emeritus” al USARB (2010).

CALAMANCIUC, Gheorghe (07.02.1945, s. Petrașivka, fost Mihoreni, r. Herța, reg. Cernăuți, RSS Ucraineană, URSS), poet, dramaturg, prozator, publicist. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova. Membru al Uniunii Scriitorilor din România. Membru al Uniunii Oamenilor de Teatru din Moldova. *Studii*: Facultatea de Filologie, sp. limba și literatura română, a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1970). *Funcții*: colaborator literar, redactor adjunct la ziarul „Patria” (Fălești), director al Școlii Medii Călinești, r. Fălești, lector la Catedra

de limba și literatura română a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1978-2009), redactor literar, secretar literar (1990-2017) la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Debutază în presă („Pedagogul”, 1969) cu două poeme. Publică cronici de teatru, recenzii, fragmente de piese, povestiri pentru copii, cicluri de versuri, articole publicistice în revistele: „Literatura și arta”, „Viața Basarabiei”, „Contrafort”, „Semn”, „Sud-Est cultural”, „Teatru” din R. Moldova, precum și din România: „Teatrul azi”, „Teatrul Românesc”, „Cronica”, „Dunărea de Jos”. C. s-a făcut cunoscut, mai întâi, ca dramaturg. Piese sale sunt jucate pe scenele teatrelor din R. Moldova: „Ginta Latină”, „Luceafărul”, „Licurici” din Chișinău, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, Teatrul Republican „B.-P. Hasdeu” din Cahul, precum și pe cele din România: Teatrul Dramatic „Ion D. Sîrbu” din Petroșani, Teatrul de Stat din Oradea etc. Peste zece scrieri dramatice au fost premiate la concursurile republicane de dramaturgie. Publică proză pentru copii în volume: *Vise cu brândușe* (2007), *Vise cu Dumnezeu* (2013); proză pentru adulți: *Să-ți fie dor de tine, nuvele* (2009), trilogia „Donjuan de mucava” (2011), „Donjuan în derivă”, *Editerra-Prim*, Ch., 2013, „Donjuan, proscrisul”, Ed. *TipoMoldova*, Iași, 2013 (ultimele trei volume fiind reeditate de Ed. *eLiteratura*, București, 2016); romanul *Celebritatea ghinionistului*, ÎS FEP „Tip. Centrală”, Ch., 2015. Volume de piese: *Ultima noapte de mileniu cu un copil îmbătrânit*, Ed. Arc, Ch., 1998;

Deea-Fecioara din lacrima cerbului, basme pentru copii, Ed. Arc, Ch., 1998; *Caprele verzi etc.*, Ed. „Arc”, Ch., 1998; *Ultimul Urmaș al lui Ștefan-Vodă*, ÎS FEP „Tip. Centrală”, Ch., 2005; *Să mă iubești sinucigându-te, să te sinucizi iubindu-mă, monodrame*, ÎS FEP „Tip. Centrală”, Ch., 2005; *Salvați capra lui Creangă!* teatru pentru copii, Ed. Prut-Internațional, Ch., 2007; *Ispita înecului*, dramaturgie, Ed. Sivis S.R.L., Ch., 2001; *Teatru pentru copii*, OPERA OMNIA, teatru contemporan; *Piese de teatru*, OPERA OMNIA, teatru contemporan, Iași, 2013, 2014. Piese premiate la concursurile republicane de dramaturgie: *Casa umbrelor*, *Baladă neterminată*, *Ultima noapte de mileniu cu un copil îmbătrânit*, *Un dramaturg aproape ratat și o târfă aproape gentilă*, *Împăratul îmbrobodit*, *Ispita înecului*, *Câinii cu colaci în coadă*, *Păziți soarele*, *Ultimul Urmaș al lui Ștefan-Vodă*, *Poetul Iepuraș*, *Ștregărel și Motănel*. Editează volume de poezii: *Poemele repausului* (2001); *Toamnele lui Adam* (2004); *Singur, în 50 de poeme* (2010); *Târziul, în 50 de poeme*, (2011); *Alunecarea din vis*, (2012); *Femeie a târziului* (2013); *Toamnele risipei lui Adam*, OPERA OMNIA, poezie contemporană, „TipoMoldova”, Iași, 2014; *Sexul cuvintelor*, Ed. „eLiteratura”, București (2014); *Poeme de citit bătrânețea* (2016). „Spirit revoltat, aflat în luptă cu agresivitatea realului, poetul beneficiază de o percutantă viziune plastică și un deosebit patos al confesiunii” (Daniel Corbu). *Premii și distincții*: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru vol. *Salvați capra lui Creangă* (2007), Premiul I, în cadrul Topului celor mai citite zece cărți ale anului, ediția 2011, pentru romanul „Donjuan de mucava”; Premiu în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii, ediția 2013, pentru cartea „Vise cu Dumnezeu”, proză pentru copii, Ed. „Prut”, Ch., 2013; Premiu în cadrul Salonului Internațional de Carte, ediția 2013, pentru romanul „Donjuan în derivă”. Pentru merite deosebite în munca de creație, Guvernul R. Moldova i-a acordat indemnizație de merit viageră.

CALISTRU, Vasile (20.05.1933, s. Moșeni, jud. Bălți, Basarabia, România – 17.05.2007, Bălți), profesor, activist de partid. *Studii*: Școala primară în satul natal, Școala de Șapte Ani în s. Pârjota, Râșcani, Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți, Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Fizică și Matematică. *Activitatea profesională*: profesor la școala din satul natal, Institutul Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți, organele administrației municipale – șef de secție, secretar, secretar doi al Comitetului orașenesc de partid, președinte al Comitetului Con-

trolului Popular. Activist de partid, promovează încontinuu cadre naționale în funcții administrative, contribuie direct la deschiderea în oraș a primei grădinițe de limbă română, are aport decisiv în transferul Școlii Medii nr. 1 în centrul orașului. Apoi devine director al Centrului de Studiere a Limbilor „Limba noastră” din Bălți. Din partea forțelor naționale a fost ales consilier în Consiliul municipal, promovează valorile democratice și naționale. A condus Comisia ocrotirea sănătății, știință, învățământ, asistență socială, cultură și sport a Consiliului municipal. *Distincții:* Ordinul „Знак почёта”, două Diplome ale Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, „Eminent al învățământului public din RSSM”.

CANICOVSCHI, Victor (13.03.1935, s. Butor, r. Grigoriopol, RASSM, URSS), activist de partid. *Studii:* Universitatea de Stat din Moldova (1958) și Școala superioară de partid de pe lângă CC al PCUS (1965). *Angajări:* laborant superior în laboratorul geologie a gazului și petrolului a Filialei moldovenești a Academiei de Științe (1958-1960. Începând cu 1960, activează în aparatul CC al PCM. Prim-secretar al Comitetului orașenesc Bălți al PCM (1966-1970). În această perioadă la Bălți s-au construit și reconstruit o serie de unități industriale de importanță republicană și unională: Uzina Mecanică „Lenin”, Combinatul de Blănuri, Uzina Hidrolitică, Combinatul de Lactate, Uzina de Ghips. Au fost construite noi cartiere locative, prima hală (piață acoperită) din Moldova, cel mai mare cinematograful (1200 de locuri) din republică, Palatul Culturii, Autogara, telegraful central, bazinul de înot, librăria „Prometeu”, alte obiective de menire socială și culturală. Din 1970 C. este prim-secretar al Comitetului orașenesc Chișinău al PCM. Din cauza deselor contradicții între el și conducerea capitalei și a republicii (prim-secretar al CC al PCM, I.I. Bodiul) cu privire la dezvoltarea Chișinăului, la stilul și metodele de conducere, C. a fost, în cele din urmă, eliberat din funcție. A fost trimis la munci de jos, altfel spus tras pe linie moastră. Din 1978 până la pensionare se află în fruntea Serviciului geologic al republicii. *Distincții:* două ordine „Drapelul Roșu de Muncă” (1971, 1975), ordinul „Gloria Muncii” (1995), „Eminent al Învățământului Public”. Deputat al Sovietului Suprem al RSSM de legisl. a VII-a și a VIII-a. Deputat al Sovietului Suprem din URSS de legisl. a IX-a. Delegat la Congresul al XXIV-lea al PCUS.

CANTEMIR, Grigore (04.10.1951, s. Dominteni, Drochia, RSSM, URSS), conferențiar universitar, doctor în științe filologice. *Studii*: Școala Pedagogică din Lipcani (1970); Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, limba și literatura română, diplomă cu mențiune (1974); doctoratul la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1997). *Stagii*: Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați (2000), domeniu: *Paleografia româno-chirilică*. *Activitatea profesională*: asistent literatura română, lector, lector universitar superior, conferențiar universitar la Catedra de limba și literatura română și la Catedra de limba română și filologie romanică (1974-2017). Prodecan al Facultății de Filologie (1989-1991). *Lucrări publicate*: „Studiul teoretico-practic Limba română contemporană (Fonetica)”, Tipografia din Bălți, 2012; „Cultura vorbirii”, Editura ARC, 2014, reeditat în 2017, cca 40 de articole științifice și metodice. Elaborarea online și plasarea pe platforma Moodle a cursurilor universitare „Limba română contemporană (Fonetica)” și „Cultura comunicării”. *Stagii*: Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați (2000), domeniu: *Paleografia româno-chirilică*.

CAPCELEA, Valeriu (06.10.1952, s. Izvoare, Florești, RSSM, URSS), conferențiar universitar, doctor habilitat în filosofie. *Studii*: Școala de opt ani din satul natal (1959-1967), Școala Medie din Frumușica, Florești (1967-1969); Facultatea de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova (1969-1974). *Stagii*: în R. Moldova, România, Ucraina, Belarus, Ungaria. Doctor în filosofie (1987), doctor habilitat în filosofie (2008), conferențiar universitar (1992). *Activitatea profesională*: profesor de istorie și științe sociale la Școala Medie din s. Geamăna, r. Anenii Noi (1974-1978); lector, lector superior, conf. univ. la Catedrele de: filosofie și economie politică, discipline socioumanistice, sociojuridice, drept public, științe socioumanistice, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB, din 1987); prodecan al Facultății de Drept (1998-2003, 2010-2011), decan al Facultății de Psihologie și Asistență Socială a USARB (2012-2013); profesor la Catedra de drept public a Universității de Studii Europene din Moldova (2013-2014, 2017). Din 2014 până în prezent este secretar științific al Filialei Bălți a Academiei de Științe a Moldovei. Predă cursuri de filosofie generală, de filosofia socială, de filosofie a dreptului, de etică și deontologie juridică, de metodologie a științei și de etică profesională a funcționarului public și a

pedagogului. Autor a 208 lucrări științifice, inclusiv teze de doctor și doctor habilitat în filosofie, dintre care 31 de volume (nouă monografii, 22 de manuale pentru studenții instituțiilor de învățământ superior și un suport didactic pentru pedagogi), 14 broșuri, 138 de articole științifice publicate în reviste de specialitate, în culegeri naționale și internaționale, 28 de teze ale comunicărilor științifice, patru lucrări în format electronic, 15 indicații metodice și materiale didactice, opt teze, un raport științific, opt programe analitice, 15 curriculumuri universitare. Editor și redactor științific a trei culegeri de articole științifice. Participant la 98 de conferințe, simpozioane, sesiuni științifice naționale și internaționale desfășurate în Republica Moldova, România, Ucraina și Rusia. Specialist notoriu în domeniul filosofiei generale, filosofiei dreptului, filosofiei sociale. *Volume publicate*: „Национальные традиции: сущность, генезис, перспективы развития”, Кишинев: Изд-во Штиинца, 1991; „Tradițiile naționale. Continuitate în dezvoltarea generațiilor”, Ch., Ed. *Evrica*, 1998. Manuale pentru facultățile de drept: „Etica și deontologia juridică”, Ch., Ed. *Museum*, 2002; „Deontologia juridică”, Ch., Ed. *Arc*, 2007. Manuale pentru instituțiile de învățământ superior: „Filozofie” (cinci ediții revăzute și adăugite: 1998, 2001, 2002, 2005, 2013), Ch., Ed. *Arc*; „Etica”, Ch., Ed. *Arc*, 2003; „Filozofia dreptului”, Ch., Ed. *Arc*, 2004; „Etica juridică”, Ch., Ed. *Sirius SRL*, 2004. „Etica și conduita umană”, Ch., Ed. *Arc*, 2010; „Filozofia juridică”, Ch., Ed. *Arc*, 2011; „Esența și rolul tradiției în existența socială”, Ch., Ed. *Arc*, 2011. „Metodologia investigațiilor socio-juridice”, Bălți, Ed. *Presa universitară bălțeană*, 2006; „Normele sociale”, Ch., Ed. *Arc*, 2007. Manuale pentru facultățile socioumanistice: „Cercetarea științifică”, Ch., Ed. *Arc*, 2008; „Filosofie socială. Introducere în istoria filozofiei sociale și în studiul problemelor ei fundamentale”, Ch., Ed. *Arc*, 2009. „Etica profesională și deontologia agricultorului”, Ch., Ed. UASM, 2012; „Tranziția moldovenească: fazele, elementele structurale, dimensiunile, paradoxurile, eșecurile și avatarurile ei”, Ch., Ed. *Arc*, 2012; „Managementul ecologic: fundamentele teoretice și evoluția paradigmelor”, Ch.: Î.E.P. Știința, 2013; „Prafuri mintale (cugetări, maxime, paradiastole, parabole, pilde, sfaturi)”, Bălți, Ed. *Presa universitară bălțeană*, 2013; „Deontologia profesională a executorului judecătoresc: curs universitar pentru studenți”, București, Ed. *Universul juridic*, 2014; „Introducere în etica ecologică”, Ch., Ed. *Arc*, 2015; „Dimensiunea etică a naturii”, Ch., S.n. (Tipogr. „Foxtrot”), 2016; „Etica în fața provocărilor societății postmoderne”, Bălți, Indigou Color, 2016; „Etica și comportamentul civilizată”, București, Ed. *Prouniversitaria*, 2016; „Deontologia profesională a juristului: curs universitar pentru studenți”, București, Ed. *Universul juridic*, 2017; „Intellectualitatea: esența, tipologia, locul și rolul ei în existența socială”, Bălți, *Indigou Color*, 2017.

CAPMARI, Eufrosinia (23.09.1958, s. Moara de Piatră, Drochia, RSSM, URSS), actriță de teatru. Artistă Emerită a R. Moldova. *Studii:* Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1980). *Activitatea profesională:* actriță la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1981-prezent). De-a lungul carierei artistice pe scena Naționalului bălțean (36 de ani), a avut peste 60 de roluri în zeci de spectacole atât pentru copii, cât și pentru adulți. *Roluri memorabile:*

Lina în „Millo director sau Mania posturilor” de V. Alecsandri; Afrodita în „Kir Zuliaridi” de V. Alecsandri; Tamara Andreevna în „Frunza de la urmă” de A. Cibotaru; Carmina în „Despot-Vodă” de V. Alecsandri; Dorina în „Idolul” de Elena Damian; Bătrâna în „Hoțul cinstit” de V. Butulescu; Iulia în „Ovidiu” de V. Alecsandri; Alba-Pădureanca în „Împăratul de paie” de Gh. Calamanciuc; Anișoara în „Preșul” de I. Băieșu; Florina în „Flori în doi” de I. Puiu; Victoria în „Patru surori” de Gh. Truță; Elena Sergheevna în „Dragă doamnă profesoară” de L. Razumovskaia. Jocul lucid, de o mare eleganță și prestanță al Eufrosiniei Capmari (Ureche) a fost remarcat atât de regizorii Anatol Pânzaru, Silviu Silvian Fusu, Nadejda Aronețkaia, cât și de dramaturgii și criticii de teatru Mihai Coțofană („Este o interpretă de mare sensibilitate și expresivitate”), Gheorghe Cincilei („Interpretează cu patetism eroine pline de energie și pasiune”), Nicolae Bătrânu („Interpretă de sensibilitate și rafinament intelectual”), Pavel Proca („Dotată cu inteligență și sensibilitate, remarcabilă prin stilul de interpretare modern, spiritualizat, adaptat unui repertoriu variat și complex”). *Premii și distincții:* Titlul onorific „Artist Emerit al Republicii Moldova” (2005), „Cetățean de Onoare al satului Moara de Piatră” (2011), Premiul și Medalia „Anatol Pânzaru” (2014).

CARAS, Igor (16.08.1966, Bălți, RSSM, URSS), actor de teatru și film. *Studii:* Școala Medie nr.1 (actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”) din Bălți (1973-1983); Colegiul de Muzică și Pedagogie „Ciprian Porumbescu” din Bălți, Catedra instrumente populare, acordeon (1978-1983); Institutul Pedagogic „Alec Russo” din Bălți, Facultatea Muzică și Pedagogie Muzicală (1983-1987); Școala-Studio „V. I. Nemirovici-Dancenko” (MXAT) a Teatrului Academic „A. Cehov” din Moscova, Facultatea

Arta Actorului, sp. „Actor teatru dramatic și film”, clasa prof. Vladimir Bogomolov, rector Oleg Tabakov (1987-1992). *Stagii*: Teatrul Dramatic, Maastricht, Olanda (1989); Teatrul Dramatic *Mary le Roi*, Franța (1990); Teatrul Dramatic, *Tisch School of Arts, New York University*, SUA. *Abilități*: Instrumente muzicale: acordeon, pian, chitară, saxofon. *Activitatea profesională*: actor la: Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1993-1996); Teatrul Evreiesc „Șalom” din Moscova (1996-1997); Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău (1998-2006); Teatrul Evreiesc „Shaliam” din Chișinău (2006-2011). *Colaborări*: Teatrul „Luceafărul”, Teatrul „Ginta Latină”, Teatrul Rus de Stat „A.P. Cehov”, Teatrul „Pygmalion” din Viena, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara, Teatrul pentru Tineret „Metropolis” din București, Teatrul de Operetă „Ion Dacian” din București etc. Intuiție, sensibilitate, sobrietate, autoritate care alternează drama cu comedia. Creează personaje memorabile pe scenă: (*Lear* în „Regele Lear”, *Groparul* în „Hamlet”, *Vîsoțki* în „Odiseea Vîsoțki”, *Uteșitelnâi* în „Jucătorii”, *Profesorul* în „Lecția”, *El* în „Contrabasul”, *Voinițki* în „Unchiul Vanea”, *Esenin* în „Când Isadore dansa”, *Pseudolus* în „Un lucru caraghios s-a-ntâmpat în drum spre Forul Roman”, *Iacov Bronza* în „Vioara lui Rotschild”, *Filippo* în „Angajare de clovn”) și pe ecran: (*Maiorul* în „Ce lume minunată”, regia Anatol Durbală, R. Moldova; *Igor* în „Funeralii fericite”, regia Horațiu Mălăele, România; *Căpitanul Matiuher* în „Odată în poliție”, regia Iu. Stâțkovski, Rusia; *Clovnul* în „Furgon”, regia Nelly Ștefăneț, Universitatea „Hyperion”, România; *Vivi* în „La limita de jos a cerului”, regia I. Cobălean-schi, SAGA Film, România; *Balazov* în „Tenis cu moldovenii”, regia Tony Hawks și Mikolaj Jaroszewicz, Marea Britanie; *Senia* în „Nuntă în Basarabia”, regia Nap Toader, Media Communication&OWH-Studio; *Vasâli* în „Mirajul dragostei”, regia V. Jereghi, VIT-Studio & Moldova-Film; *Furgon* în „Talpa lui Ahile”, regia Igor Talpa, Rusia; *Omul în negru* în „Bucharest-Express”, regia Chuck Portz (SawHorse Productions SUA & Moldova-Film). *Premii și distincții*: Titlul onorific „Artist al Poporului” (2011); Premiul Național în domeniul literaturii, artei și arhitecturii al R. Moldova, pentru rolul *Uteșitelnâi* din „Jucătorii” de N.V. Gogol, regia I. Todorov, TN „M. Eminescu”, Chișinău (2002); Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin, *Filippo* în „Angajare de clovn” de M. Vișniec, Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți (1993); Grand Prix la Festivalul *Startautikais Monoizrazu* din Riga, Letonia (2007); Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin, *Gens* în „Ghetou” de J. Sobol, TNME (2004); Grand Prix, Premiul I și „Simpatia publicului”, One Man Show Festival, Wroclaw, Polonia (2003); Premiul I, Festivalul Internațional de Teatru, Suwon, Coreea de Sud (2001); Premiul pentru cel mai bun rol masculin, *Ivan Turbincă* în „Cherchez la femme” de T. Țarină, Festivalul Național al Teatrelor de Revistă din România, ed. a IX-a, Constanța (2000);

Premiul pentru tineret în domeniul literaturii și artei, Chișinău (1999); Premiul pentru cel mai bun rol masculin, *Iacov Bronza* în „Vioara lui Rotschild” de A.P. Cehov, Festivalul Internațional al Școlilor de Teatru, Praga, Cehia (1992) și multe altele.

CARAS, Emil (21.12.1967, Sângerei, RSSM, URSS), fost fotbalist, actualmente antrenor de fotbal. *Studii:* Școala Medie din Sângerei, Școala-Internat cu profil sportiv din Chișinău. În 1985, și-a făcut debutul profesionist în Prima Ligă Sovietică, la echipa *Zarea Bălți*. A jucat în echipele: *Nistru Chișinău, Zimbru Chișinău, Moldova-Gaz Chișinău* etc. De șase ori a evoluat în echipa națională a Moldovei. El este nepotul antrenorului selecționatei Moldovei, Ion Caras. A antrenat echipele: *Dacia Chișinău, FC Tiraspol, Olimpia Bălți*, iar ca antrenor secund al lui Mircea Rednic și Dan Petrescu: *Alania Vladikavkaz* (2009), *FC Kuban Krasnodar* (2010-2012, 2016), *Dinamo Moscova* (2012-2014), *Al-Arabi* din Qatar (2014), *Jiangsu Sainty* (or. Nanjing, China, 2015). *Al Nasr* Dubai, Emiratele Arabe Unite (2016-prezent). *Palmares:* Ca jucător la *Zimbru Chișinău*, Divizia Națională – campion (1996). Vicecampion (2 ori): 1995, 1997. Antrenor secund al echipei *Jiangsu Sainty* – Cupa Chinei (2015).

CARAS, Eugen (11.05.1971, Sângerei, RSSM, URSS), diplomat. Ambasador, șef al Misiunii Republicii Moldova pe lângă Uniunea Europeană (2012-prezent). *Studii:* Școala Medie nr. 3, actualul Liceu Teoretic „M. Eminescu” din Sângerei (1978-1985); Școala Medie nr. 1, actualul Liceu Teoretic „M. Eminescu” din Bălți (1985-1988), Facultatea de Limbi Străine, secția engleză-franceză, Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1988-1990); Facultatea de Litere, specializarea engleză-latină, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (1990-1994); *Studii postuniversitare:* Program Serviciu Extern – Universitatea Oxford, Marea Britanie (1999-2000). *Angajări:* Primăria mun. Chișinău, Direcția relații externe (1994). Ambasada Turciei (1994-1995). *Angajări în Ministerul Afacerilor Externe (MAE) al R. Moldova:* Ambasada R. Moldova în SUA (1995-1998); MAE, Direcția relații bilaterale; Direcția securitate internațională (1998-2001); Ambasada R. Moldova în Turcia (2001-2004).

MAE, Departamentul cooperare multilaterală, Direcția securitate internațională (2004-2006). Ambasada Ucrainei (2006-2009). Ambasada Turciei (2009-2010). Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Departamentul integrare europeană (2010-2012). Din 2012 până în prezent – Misiunea R.M: pe lângă UE, ambasador, șef de misiune. *Limbi străine vorbite*: engleza, rusa, turca, franceza, greaca. *Distincții*: rangul diplomatic Ministru plenipotențiar (2014).

CARAS, Ion (11.09.1950, Bălți, RSSM, URSS), fotbalist (fundaș), actualmente antrenor de fotbal. A fost primul selecționer al naționalei de fotbal a Republicii Moldovei (1991-1997), iar apoi – încă o dată, între 2012 și 2014. Deține Licența PRO UEFA de antrenor. A jucat pe post de fundaș în echipele: „Politehnica” Chișinău (1969-1971), „Nistru/Moldova” Chișinău (1971-1986). În 376 de meciuri a marcat 26 de goluri. În echipa „Speranța”, Drochia, a jucat 36 de meciuri, marcând șase goluri. *Echipe antrenate*: „Tighina-Apoel” Bender, „Haiduc-Sporting”, „Politehnica”, „Zimbru”, „Agro”, „Constructorul” Chișinău, „Nistru” Otaci. *Palmares*: „Antrenorul Anului – 2013” în Republica Moldova. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2014).

CARASIEVICI, Arsenie (26.01.1987, Bălți, Basarabia, Imperiul Rus – 1942, Gulag), avocat. Licențiat în drept al Facultății juridice, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Președinte al Zemstvei jud. Bălți; primar al mun. Bălți, de mai multe ori deputat. Membru activ al mai multor societăți obștești și culturale din Bălți.

CASSO, (CAȘU), Nicolae (10.05.1839, s. Ciutulești, jud. Soroca, Basarabia, Imperiul Rus – 04.11.1904, Paris, înmormântat la cimitirul „Père-Lachaise”), unul dintre cei mai mari latifundiași din Basarabia, înflăcărat patriot român. S-a născut într-o familie de boieri. A încercat o răscoală în Basarabia pentru a scăpa de ocupația rusească. Membru al Societății literare „Junimea”, filantrop, mareșal al ținutului Basarabia. A studiat la Colegiul „Richelieu” din Odesa, secția juridică (1859), apoi a urmat Facultatea de Medi-

cină din Paris. Fratele lui mai mare, Constantin Casso, conducătorul spiritual al tineretului basarabean și „doctor în legi”, s-a stins din viață la nici 25 de ani împliniți, în 1862. Un alt frate, membru activ al cenaclului literar „Junimea”, viitorul tată al ilustrului savant și ministru, Leon Casso, și-a petrecut viața mai mult în călătorii și petreceri, cedându-și rolul și funcția de conducător al cenaclului tinerilor fruntași basarabeni lui Nicolae și verilor săi, Pavel și Petre Leonardi. Nicolae Casso, numit și „filozoful din Chișcăreni”, a ales să se stabilească în s. Chișcăreni, jud. Bălți, într-un palat impunător. Castelul de la Chișcăreni a fost construit pe baza unui plan elaborat de vestitul arhitect Al. Bernardazzi. În memoriile sale, Olga Crușevan sublinia că „Nicolae Casso și-a clădit conacul după modelul *Châteaux de la Loire*”. Acesta reprezenta un fel de muzeu, în care erau concentrate obiecte de cultură, autentice și prețioase, aparținând curentelor artistice stil renaissance și empire. Una dintre minunile conacului o reprezenta parcul din fața acestuia. S.V. Kamenski, care vizita cu regularitate conacul, menționa că „minunatul palat” avea un parc și o livadă de 56 desetine. La conac se vorbea doar românește, motiv pentru care guvernatorul țarist al Basarabiei a plecat de acolo deranjat. C. a fost și proprietarul a circa 12.000 hectare de pământ: la Chișcăreni, Hâjdieni, Terebna, Prajila de Jos. Documentele de epocă confirmau că averile i-au fost lăsate moștenire de tatăl său: moșia Chișcăreni și 9.000 desetine de pământ. Tot în posesia lui se aflau și moșiile de la Boldurești (2.600 desetine) și Brătuleni (3.600 desetine) – aduse drept zestre de soția sa, Smaranda. Ea se trăgea, pe linie paternă, din vechile familii moldovenești Cantemir și Bașotă, iar mama ei, Anastasia (n. 1824), era sora lui Vasile Pogor, animatorul și susținătorul financiar principal al Societății literare „Junimea” de la Iași. Primul post ce i s-a încredințat lui C. a fost dregătoria de asesor la Tribunalul Regional Iași (Bălți) și la Soroca (1860-1863). A fost apoi director onorific al Școlii nr. 2 din Chișinău (1862); deputat în Comisia pentru orânduirea prestațiilor în Oblastia Basarabiei (1863-1865). La 4.10. 1869, a fost ales judecător onorific de ocol; pe 28.10.1869 – **președinte al Congresului judecătorilor de ocol din ținutul Bălți. A dominat viața publică de aici, aflându-se în fruntea nobilimii bălțene din 1888 până la 1896. O bună perioadă de timp a condus fracțiunea locală a Partidului Național Moldovenesc. Admirator frecvent al medicinei, a construit spitale în Bălți și la Flămânzeni, înzestrându-le în stilul sanatoriilor moderne din Apus. A prețuit și respectat munca țăranilor; multora dintre aceștia le-a purtat de grijă „ca un adevărat părinte”. P. Fala și C. Crupoveatchin menționează: „coana Smaranda” s-a ocupat toată viața ei de îngrijirea și tratarea copiilor de țărani și că boierii Casso erau respectați de țăranii care munceau pe moșiile lor. În satul în care a ales să**

se stabilească, Chișcăreni, a construit o școală profesională, în care se predă în limba română, și pe care a orientat-o spre idealurile educaționale lansate de J.-J. Rousseau. L-a adus în sat pe profesorul Butovici, oferindu-i sprijin financiar și moral generos. La școala lui Casso și-au făcut studiile aproximativ 100 de copii, unii dintre ei continuându-și-le la instituții superioare din străinătate. A creat zece burse școlare pentru copiii de țăran merituoși. Unul dintre beneficiari a fost bunicul lui Sergiu Rădăuțanu, trimis inclusiv la Paris și devenit apoi administratorul moșiei. A reparat, pe cheltuiala sa, vechea biserică de lemn din Chișcăreni, construită mult înainte de 1812, păstrând caracterul și stilul acesteia. A insistat ca să fie păstrate elementele de arhitectură moldovenească și nu a permis ca vechiul lăcaș de cult să fie înlocuit cu unul din piatră, construit în stil rusesc. Peste ani, neputând îndura discriminările administrației țariste, în mod special, tendința crescândă de rusificare și nejustificata desființare a instituției judecătorilor de ocol, s-a retras la castelul de la Chișcăreni, unde, deseori ieșea, chiar și pe timp de vară, îmbrăcat într-o șubă din piei de lup și privea cu nesaț, de pe o movilă ridicată de țărani, spre malurile de dincolo de Prut. Spre sf. vieții, a părăsit Basarabia și s-a stabilit la Paris. După moartea lui, Smaranda D. Casso a revenit la Chișcăreni, unde și-a trăit ultimii ani de viață apăsată de multă durere. A murit subit, la 23.03. 1913, la Cairo, în timpul unei călătorii prin Egipt. Rămășițele ei pământești au fost transportate la Paris și înhumate alături de cele ale soțului ei. **Bibliogr.:** Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

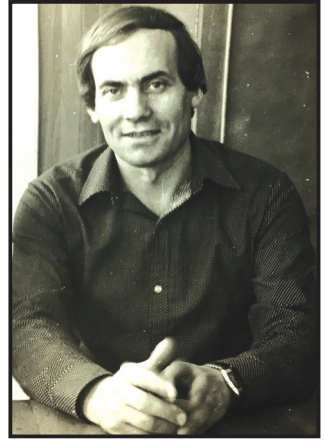

CATELLI (CATELLY), Emanoil (25.01.1883, s. Zgârdești, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 18.02.1943, gulag, în ИТЛ (исправительно-трудовой лагерь – lagăr de muncă corecțională) nr. 5 din Sverdlovsk, RSFSR, URSS), om politic. *Studii:* Școala primară din satul natal, Școala Agricolă din Cucuruzeni, Școala Militară (de iunker) din Odesa. Maior în rezervă. Până în 1903, C. a lucrat la moșieri ca mecanic al mașinilor agricole. În 1903 a fost înrolat în armata țaristă ca militar cu termen redus de categoria a doua. În 1917 este ales președinte al Comitetului Național Moldovenesc

din Odesa. Luptă pentru proclamarea autonomiei Basarabiei și crearea „Sfatului Țării”, fiind printre cei mai de vază militanți pentru unirea Basarabiei cu România. În chemările către basarabeni lansate în apr. 1917, C. spunea:

„Moldovenii care au tăcut timp de 106 ani, trebuie să vorbească astăzi mult mai tare, să li se audă glasul nu numai până la Petrograd, ci până la Londra, la Paris și la Roma. Căci ei sunt români, numai rușii i-au degradat la rolul de „moldoveni”. Și ei vor să-și ceară acum toate drepturile. Mai mult – ei vor să le ieie singuri. De aceea-i revoluție acum, ca să luăm îndărăt tot ce ne-au furat tâlharii timp de 106 ani”. În guvernul Basarabiei, condus de Petru Cazacu (10 aprilie 1918-12 aprilie 1918), ocupă postul de director general la „treburile pământului”, contribuind astfel la pregătirea reformei agrare, care a fost votată de Sfatul Țării (27.11.1918). După Unirea Basarabiei cu România, C. ocupă funcția de prefect al jud. Bălți. A îndeplinit funcția de vicepreședinte al Partidului Liberal din jud. Bălți, din partea căruia a fost ales în parlamentul român, iar în 1927-1928 – în Senatul României. În perioada anilor 1919-1923, C. îndeplinea funcția de judecător popular în Nădușita, jud. Soroca. În 1920 devine membru al Partidul Național Liberal, care era la guvernare. Iar în 1923, Consiliul de Miniștri al României îl numește în calitate de prefect al jud. Bălți (1 an și 4 luni). Din 1927 până în 1928 este senator din partea jud. Bălți. În 1933, Partidul Național Liberal ajunge iarăși la putere și C. este repus în funcția de prefect al jud. Bălți. În timpul deținerii funcției (3 ani), în jud. Bălți s-au construit 49 de școli (a se compara cu cele 44 edificate din 1918 până în 1933), a fost renovat localul Școlii Normale din Bălți, s-a construit noua clădire a Liceului de fete „Domnița Ileana”. Postul e ocupat până în 29.12.1937, odată cu instaurarea dictaturii regale. Dintre toți prefectii județului, C. a fost cea mai reprezentativă personalitate. La 5.07.1940, C. este arestat de organele NKVD-ului de la Bălți pentru „activitate antirevoluționară”, întemnițat în penitenciarul din Chișinău. De teamă să nu-l scape, grupul operativ a procedat, ca de obicei, mișește. Mai întâi, l-au arestat, apoi au purces la întocmirea tuturor formelor legale. Odată cu începerea operațiunilor militare pentru eliberarea Basarabiei de către România, C. este transferat în interiorul imperiului sovietic. În 1942, C. este adus la Kazan. În timpul interogatoriilor C. a afirmat că nu regretă faptele comise anterior, și se va împotrivi mereu bolșevismului. *Opera:* „Dicționar ruso-român și româno-rus” – Odesa, 1917; „Cine este Sergiu Gazieff – cum a fost ales senator de Bălți?” – Bălți, 1934; „Din trecutul îndepărtat al Basarabiei (scurt istoric)” – Bălți, 1935; „În slujba neamului” (lucrare dedicată lui Ion Pelivan) – Bălți, 1936. *Distincții:* Ordinele: „Sf. Vladimir” în grad de Cavaler, „Steaua României” în grad de Ofițer, „Coroana României” în grad de Comandor, „Ferdinand I” în grad de Ofițer. A fost reabilitat la 10 iulie 1991.

CAȚAVEICĂ, Ion (05.06.1951, s. Bocani, Fălești, RSSM, URSS), ziarist, scriitor. *Studii*: opt clase în satul de baștină; a IX-a și a X-a în s. Pietroasa (1968). Între anii 1968-1969 – director al casei de cultură din s. Pietroasa, Fălești. În anul 1969 susține examenele de admitere și devine student la Institutul Pedagogic de Stat „Alecă Russo” (actualmente Universitatea de Stat Pedagogică din Bălți „Alecă Russo”), Facultatea de Filologie, limba și literatura română. Instituția de învățământ bălțeană era considerată una dintre cele mai prestigioase din republică. Corpul didactic constituia o fericită simbioză între cadrele cu școală veche românească și cele tinere cu pregătire profesională la fel de temeinică. În speță, la filologie activau pedagogi din generația mai veche ca Ion Evtuşenco, Petru Botezatu, Lev Eșanu ș.a., iar dintre cei mai tineri – Eliza Botezatu, Valeriu Senic, Ilarion Matcovschi etc. La fel de faimoasă era și Facultatea de Limbi Străine. Într-un astfel de anturaj prielnic, în care se făcea carte pe-adevăratelea, încurajarea activității de creație era o continuare firească. Astfel, tânărul student Ion Cațaveică are șansa să-și publice primele încercări poetice și publicistice în ziarul institutului „Pedagogul”, redactor Valentin Jitaru. Frecventează ședințele cenaclului literar „Luminița” din cadrul institutului. La anul II de studii devine șeful cenaclului sus-numit. În anul 1972 îi apare în revista „Moldova” primul ciclu de versuri cu o prezentare a cunoscutului poet Anatol Ciocanu. În această ordine de idei, participă regulat la ședințele cenaclului literar „Luceafărul” din capitală. Acolo este remarcat de Grigore Vieru și Liviu Damian, susținătorii și îndrumătorii tinerelor speranțe în literatură. Este inclus cu versuri în toate edițiile „Dintre sute de catarge”. În anul 1973 termină Facultatea cu mențiune. Urmează stagiul militar, după care devine lector-asistent la Catedra de literatură română, Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Alecă Russo”, Bălți (1974). Doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură Română al AȘM (1977-1979). Între anii 1979-1984 este redactor la Editura „Literatura Artistică”, avându-i colegi de lucru pe Mihai Cimpoi, Ion Ciocanu, Ion Hadârcă, Leonida Lari, Arcadie Suceveanu ș.a. Șef de secție literatură și cultură la ziarul „Tinerimea Moldovei” (1984-1987). Între anii 1987 și 2000, corespondent special, apoi redactor-șef adjunct la săptămânalul Uniunii Scriitorilor „Literatura și Arta”. Se remarcă printr-o serie de articole săptămânale de mare interes și rezonanță publică în procesul de democratizare, deșteptare națională și promovare a idealurilor naționale. Concomitent, colaborează activ cu reportaje de actualitate cu posturile de radio din străinătate *Europa Liberă*, *Svoboda*, *BBC Londra*,

Vocea Americii, RFI (Radio France Internationale). După căderea comunismului, după editarea unor documente secrete din arhiva comunistă, numele Ion Cațaveică era printre cele mai des pomenite în stenogramele Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist, ziaristul fiind numit „agent periculos al străinătății”. În una din stenogramele secrete i se face chiar un portret biografic detaliat în acest sens. În anul 1989, printr-un concurs norocos de împrejurări, i se permite să plece în Franța la invitația de a participa la o conferință internațională privind drepturile omului. Cu această ocazie acordă interviuri ample în publicațiile *Le Figaro*, *Liberation*, *Le Monde*, precum și posturilor de radio *BBC Londra*, *Vocea Americii*, *Europa Liberă*, *Svoboda*, *RFI* (Radio France Internationale). În același an i se face percheziție la locul de trai și la serviciu, autoritățile vânând un tub de gaze lacrimogene „Ceriomuha” pe care ziaristul îl arătase public la o ședință a cenaclului „A. Mateevici”. După percheziția la domiciliu, a fost ridicat cu duba, dus la Procuratura Generală și anchetat timp de 6 ore de către un grup de anchetatori veniți special cu acest scop de la Moscova. Acest lucru se întâmpla în contextul tragicului eveniment din capitala Georgiei, Tblisi, unde în timpul manifestațiilor de stradă, au murit oameni otrăviți de gazele lacrimogene tip „Ceriomuha”. În 1983 – placheta de versuri „Măsura de laudă”, prefața de A. Busuioc, care remarca: „*Ion Cațaveică – un poet format, posesor al unei viziuni proprii, mânuind cu destulă ușurință metafora inedită...*”. Înainte de plecarea în SUA, publică o serie de articole-document pro Mitropolia Basarabiei, eveniment remarcat de Octavian Ghibu, Antonie Plămădeală, Petru Buburuz și de alte personalități. În a. 2012 i se conferă medalia „Mihai Eminescu”.

CAZACU, Petru (06.10.1871, Chișinău, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?. 08.1956, București, cimitirul *Sf. Vineri*), medic, publicist și om politic. A studiat la Seminarul Teologic din Chișinău. Urmărit de poliția țaristă pentru activitate revoluționară, a trecut Prutul. În 1900 a absolvit Facultatea de Medicină a Universității din București. A urmat toate etapele carierei profesionale: medic de plasă, oraș și județ. Printre primele realizări publicistice – articolul *O sută de ani de robie* („Viața românească”, 1912), care în același an a apărut în ediție separată la Ed. „Dacia” din Iași. La 2 aprilie 1919 a fost cooptat ca membru în *Sfatul Țării*. A fost director la Finanțe și președinte al Consiliului Directorilor Generali ai Basarabiei. După Unire a fost director general al Serviciului Sa-

нитар din Iași și secretar general în Ministerul Sănătății. În 1931 și 1933 a fost **deputat de Bălți** în Parlamentul României. În acea perioadă a susținut ferm acțiunile episcopului Visarion de renovare a lăcașurilor sfinte și de înălțare a noilor biserici în orașul și jud. Bălți. Autor a peste 15 titluri de carte, dintre care șase pe teme medicale. Pentru „Istoria farmaciilor din România” i-a fost acordat Premiul Academiei Române.

CĂLDARE, Dumitru (25.10.1923, s. Băxani, plasa Zgurița, jud. Soroca, Basarabia, România – 22.04. 2015, Bălți), lăutar, viorist. Provenit dintr-o familie de lăutari, a moștenit mânuirea arcușului și dragostea pentru vioară până în ultimul ceas al vieții. Lăutar de referință, violonist excepțional, veritabil profesionist, pedagog, autor de lucrări și prelucrări muzicale, păstrător al unui valoros repertoriu de melodii populare, înzestrat cu sensibilitate și alese calități interpretative, C. a fost mesagerul nostru în lumea muzicii naționale instrumentale. În 1970, lăutarul C. creează la Bălți formația de muzică populară „Barbu Lăutarul” de la Palatul Municipal de Cultură. Evoluând la diferite concursuri, festivaluri republicane și internaționale, maestrul s-a învrednicit de diplome, mențiuni și premii, care au sporit în lume prestigiul muzicii lăutărești din zona Bălțiului. Grație baghetei dumisale, s-au lansat numeroși tineri și talentați instrumentiști. La cele 92 de primăveri, artistul avea sufletul luminos și purta în inimă ritmul unei romanțe nostalgice, care s-a curmat în ziua de 22 aprilie a. 2015.

CĂLIN, Elena (17.06.1902, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus, azi în R. Moldova – 10.06.1999, București), profesoară. În 1921 absolvă Liceul de fete „E.I. Ghenșche” din Bălți. Între anii 1926 și 1926 studentă la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Profesoară de limba română la Liceul de fete „Domnița Ileana” din Bălți (1928-1940), cu excepția anului de învățământ 1935-1936, când a activat la Liceul de fete „Regina Maria” din Chișinău, iar din 1941 până în 1944 este directoare a Liceului „Domnița Ileana”. În 1942 este decorată cu

Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler, semnat de regele Mihai. În 1944 organizează evacuarea Liceului bălțean în or. Deva, jud. Hunedoara. După război Elena Călin activează ca profesoară în București.

CĂPĂȚINĂ, Olga (1955, s. Lencăuți, Edineț, RSSM, URSS), poetă și prozatoare. Membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Licențiată în Filologie la Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1978). Ziaristă la Radioul Național, ofițer în Afganistan (1987-1989) și Transnistria (1992). Președinte al Asociației „Mamele ostașilor”. Vicepreședinte al Uniunii Veteranilor Războiului din Afganistan. Președinte al Mișcării pentru Pace și Integrare în Europa. *Lucrări publicate:* volume de poezie: *Antract* (2001), *Tristețea ochilor de cerb* (2002), cartea pentru copii *Buburuza* (2000), volume de publicistică *Colind afgan* (2002), dedicate celor căzuți în Afganistan și în luptele pentru independența și integritatea Republicii Moldova. Romanul „Afganistan – raza mea sălbatică de soare” a fost publicat în trei limbi: română, franceză, rusă. În prezent, locuiește în Franța.

CEBAN, Vasile (03.02.1917, s. Ghidirim, Bârzula (Kotovsk), reg. Odesa, Imperiul Rus – 30.01.2008, Chișinău, R. Moldova), profesor universitar, doctor habilitat în științe matematice. *Studii:* Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat din Tiraspol (1934-1938); doctorand al Institutului de Matematică și Mecanică de pe lângă Facultatea de Matematică și Mecanică al Universității de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova (1939-1941). În 1941-1942 a participat la apărarea orașului Moscova. În 1942-1946 este mobilizat în aparatul Statului Major Principal al Forțelor Maritime al U.R.S.S. În 1947 susține teza de

doctor cu tema: „Cu privire la impactul elasto-plastic a două bare”. Timp de trei ani (1947-1949) a activat în calitate de traducător la Cancelaria de Stat de pe lângă Guvernul U.R.S.S. În continuare revine în R.S.S.M. În anii 1949-1950 lucrează în calitate de director adjunct al Institutului Pedagogic din Tiraspol; 1950-1953 – director al Institutului Învățătoresc din Soroca. **A fost primul rector al Institutului Pedagogic din Bălți (1953-1962).** S-a manifestat și ca un fruntaș al vieții publice în calitate de deputat al Sovietului Suprem al R.S.S.M (1954-1961). În perioada 1962-1964 a lucrat ca șef al secției „Matematica aplicată” a Institutului de Fizică și Matematică al A.Ș.M., apoi după reorganizare – ca director adjunct al Institutului de Matematică cu Centrul de Calcul al A.Ș.M. (1964-1978). Sub conducerea prof. C. au fost susținute zece teze de doctor în științe fizico-matematice. Este autor a peste 130 de lucrări științifice, publicate în diverse reviste de specialitate de prestigiu naționale și internaționale, inclusiv șapte monografii. *Distincții și premii:*

Medalia „За оборону Москвы” (Pentru apărarea Moscovei), Laureat al Premiului de Stat din RSSM, Titlul onorific „Om Emerit”, „Орден Трудового Красного Знамени” (Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”), Medalia „Dimitrie Cantemir”.

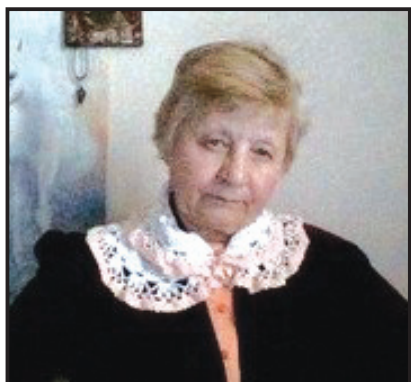
CEBOTARI, Vasile (06.04.1961, s. Cobâlea, Șoldănești, RSSM, URSS), mecanic de locomotivă, șofer, electrician, căpitan (r). *Studii:* opt clase în satul de baștină (1976); Colegiul Tehnic din or. Krasnii Luci (reg. Lugansk, Ucraina), sp. mecanic de locomotivă electrică; cursurile de ofițer în rezervă din or. Râbnîța, ce-i oferă gradul de locotenent inferior (1989). *Activitatea profesională:* mecanic de locomotivă electrică (1980-1981); conducător auto la Parcul Auto din or. Șoldănești. Serviciul în armata sovietică (dislocată în Ungaria) în grad de sergent (1981-1983). Când s-a dezlănțuit războiul de la Nistru, cere Comisariatului Militar din or. Șoldănești să fie încorporat în Armata Națională pentru a apăra integritatea țării. I se satisface rugămintea și în martie 1992 e încorporat în or. Florești, de unde e trimis pe capul de pod din preajma s. Coșnița, în calitate de comandant de companie nr. 2 a Batalionului nr. 3. La 18 iunie 1992, e transferat pe capul de pod de la Tighina, unde a fost grav rănit. În același an, a fost decorat cu Ordinul „Ștefan cel Mare” pentru merite deosebite: 1. Pentru vitejie; 2. Restabilirea legăturilor telefonice; 3. Aprovizionarea luptătorilor cu muniții și provizii; 4. Salvarea răniților de pe câmpul de luptă; 5. Salvarea comandantului rănit (colonelul Leonid Karasiov) pe plătoul de luptă Tighina. S-a învrednicit de șase medalii și două insigne de participant la războiul de la Nistru. În perioada 1992-1997, se află în funcțiile de comandant de companie și șef al Centrului de instruire din Brigada nr. 1 de Infanterie Motorizată, după care, potrivit deciziei comisiei medicale, e eliberat din armată din cauza leziunilor corporale de pe câmpul de luptă. În prezent, e electrician în aceeași brigadă de infanterie din mun. Bălți. În cercul colegilor și prietenilor, e cunoscut drept un mare patriot al Neamului.

CEBOTAROȘ, Ghenadie (1969, Bălți, RSSM, URSS), acordeonist. *Studii:* Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți; Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu”, Catedra instrumente populare (acordeon). *Angajări:* profesor la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1972 - până în prezent). Pe parcursul anilor a condus orchestra de muzică populară a Ansamblului

„Vântuleț” la Palatul Culturii din Bălți. *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit al R. Moldova” (2009).

CELAC, Silvia (28.10.1948, s. Pelinia, Râșcani, RSSM, URSS), prozatoare, editor independent, traducătoare (trilingvă). Membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. A absolvit Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1966); Secția de jurnalistică în cadrul Facultății de Litere a Universității de Stat din Chișinău (1971); Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova (1983). A acti-

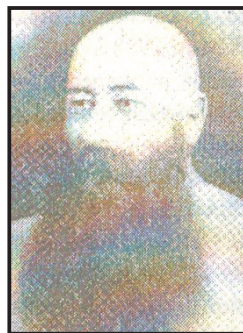
vat la ziarul „Tinerimea Moldovei” și la revistele „Nistru” și „Sud-Est”, apoi la editurile „Literatura artistică” și „Hyperion” (1976-1988). Debutează în culegerea *Dintre sute de catarge* (1975), debut editorial cu cartea de povestiri „Daniveea”, 1979. Urmează volumele: „Povestiri” (1980), „Deplasarea” (1981), romanele „Jocul cu umbra” (1982), „Recviem pentru Mondena” (2011), „Un brad doar albastru” (2011), „Nuages bleus. Visages gris”, în franceză. Selecție de proză în „Девчонка перед зеркалом”, antologie a prozei moldovenești (Kiev, 1990). Traduce din literatura franceză („Poveștile motanului înțelept” de Marcel Aymé) și rusă („Povestiri” de Mihail Garșin). Din 2000 s-a stabilit în Franța. Activează în calitate de ziaristă anchetatoare la Casa de producție audiovizuală din Paris. *Bibliogr.*: G. Mazilu. *Cu scut și fără*. – Chișinău, 1983; Mihai Cimpoi. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. – Ch., 1997; Iurie Colesnic, *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ed. „Museum” (2000).

CERGUȚĂ, Ludmila (17.06.1956, Bălți, RSSM, URSS), ziaristă. Membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1994). *Studii*: Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie, secția jurnalistică (1978). *Angajări*: corespondent în r. Edineț, Criuleni; secretar responsabil la ziarul municipal Bălți „Clopotul”; redactor-șef la „Curierul de Nord”, Bălți. În 1996. fondează primul ziar independent de limba română „Cugetul” din

Bălți, deținând funcțiile de redactor-șef adjunct, redactor-șef, director. Șefa secției literare dramatice a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (din 2017). Membră a *Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova* (1995), a *Societății „Prietenii Basarabiei și Bucovinei”* (Piatra-Neamț). Participă la conferințe internaționale în problemele drepturilor omului. Bibliogr.: Iurie Colesnic, *Femei din Moldova. Enciclopedie*. Ed. „Museum”, 2000.

CERKEZ, Cristofor (22.09.1863, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?), fost director al Băncii orașului Chișinău, fost proprietar-moșier la Cricova. Fost membru al Zemstvei, al Crucii Roșii, șef al Spitalului Zemstvei și conducător la spitalele Zemstvei Basarabiei din Kiev. C. a fost o figură dintre cele mai reprezentative ale Chișinăului. *Distincții*: *Steaua României* în grad de Ofițer, *Coroana României* în grad de Ofițer. Bibliogr.: *Figuri contemporane din Basarabia. Enciclopedie*. – Chișinău, 1939.

CHEPTEA, Virgil (13.04.1941, s. Catranâc, Fălești, RSSM, URSS – 24.06.2012, Bălți), fizician, preponderent experimentator. Cercetările sale au vizat fizica corpului solid, în special proprietățile (termice, electrice, cuantice) ale metalelor și semimetalelor supuse deformațiilor anizotropice la temperaturi, presiuni și/sau câmpuri electromagnetice extreme. A publicat peste 75 de articole științifice atât în reviste din Moldova, cât și în reviste internaționale de vârf din domeniu, precum și peste 40 de articole didactico-științifice. Este autorul a două cărți de specialitate și a unui brevet de invenție. Studii:

Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic (astăzi Universitatea de Stat) „Alec Russo” din Bălți (1963), aspirantura/doctoratul la Facultatea de Fizică a Universității de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova, unde a obținut titlul de candidat/doctor în științe fizico-matematice (1973). Activitatea profesională: În 1966-1969 și din 1973 a fost asistent, lector superior și conferențiar (din 1978) la Universitatea din Bălți (USARB), continuându-și activitatea didactică și științifică până în ultima zi din viață. În 1979-1984, 1985-1996, 1996-2002, 2002-2008 a fost șeful catedrei de fizică. A efectuat repetate vizite (stagii) de cercetare de lungă durată la Universita-

tea de Stat din Moscova și la Institutul de Inginerie și Fizică din Moscova. Deoarece dotarea tehnico-științifică a USARB era inadecvată, instalațiile experimentale mai avansate cu care a lucrat erau găzduite la Universitatea de Stat din Moscova și la Institutului de Fizică Aplicată al Academiei de Științe din Moldova, unde a colaborat cu fizicienii S.M. Ciudinov, Dumitru Ghițu. Modificând aparate obținute la întreprinderi industriale din Bălți, a creat instalații experimentale și la Catedra de fizică a USARB, capabile să reproducă o parte din fenomenele cercetate. A fost organizatorul seminarului științific al Catedrei de fizică a USARB și a seminarului științifico-metodic pentru profesorii de fizică din nordul Moldovei. A fost recenzent evaluator pentru numeroase reviste, teze, cărți, culegeri și manuale de fizică. A fost un om deschis, delicat, totodată intransigent referitor la principii, un bun pedagog și organizator.

CHETRARI, Grigore (27.01.1947, s. Ruseni, Edineț, RSSM, URSS), medic otorinolaringolog, manager. *Studii:* Școala primară din satul natal, Școala Medie din or. Edineț, Institutul de Medicină, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău, Facultatea de Medicină Generală (1963-1969). După anul trei de studii, îmbină învățătura cu munca de felcer la Spitalul de Urgență din Chișinău, acumulând o bogată practică, care i-a fost de folos ulterior. Obținând diploma

de medic, prin internatură se specializează la disciplina otorinolaringologie (ORL). Din 1970 până în 1973 lucrează ca orelist la Spitalul raional din Vulcănești, unicul în tot raionul. După un debut profesional impecabil, C. este transferat la Spitalul din Bălți, în secția ORL. Aici ocupă mai multe posturi: șef al Secției aviație sanitară (AVISAN), filiala Bălți a Spitalului Republican din Chișinău (1978-1987); inspector-specialist al Secției Sănătate (1987-1990); șef al secției nominalizate (1990-1994). Din 1994 până în 2013 a deținut postul de medic-șef al Spitalului Clinic Municipal Bălți. În 1978 e atestat cu categoria superioară ORL, iar în 1990 – cu categoria superioară pe management. *Lucrări publicate:* o monografie, opt articole științifice în diverse reviste medicale, a redactat două culegeri cu tematică medicală. *Distincții:* Titlul onorific „Eminent al Ocrotirii Sănătății din URSS”, Medalia „Meritul Civic”, Ordinul „Gloria Muncii”. *Bibliogr.:* Gheorghe Baciu. *Orașul Bălți și oamenii lui*. Ch., 2011.

CHINAH, Ioan (21.06.1899, s. Brătușeni, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 27.03. 1942, în Ивдельлаг (lagărul din Ivdel), reg. Sverdlovsk/ Ekaterinoslav), judecător, victimă a regimului comunist. Rus de origine. Provenea dintr-o familie înstărită. În 1924, Ioan a terminat Facultatea de Drept a Universității din Iași și a ales cariera în magistratură. Ascensiunea lui a început la 9.02.1926, când a fost numit ajutor de judecător la Judecătoria Zăbriceni, jud. Dorohoi, de unde, la 28.12.1927, a fost transferat în calitate de judecător supleant la Tribunalul Bălți. Ulterior, la 14.11.1929, a fost numit judecător inamovibil la Judecătoria Ciuciulea, jud. Bălți, iar la 25.01.1930 – judecător inamovibil la Judecătoria Fălești (Bălți). A revenit la Tribunalul Bălți în calitate de judecător de ședință, la 7.11. 1930, unde s-a aflat până la 10.11. 1938, când a fost transferat judecător la Judecătoria mixtă Cahul. În 1939 a fost eliberat din funcție. Evenimentele din 28 iunie 1940 îl prind la Bălți. Aproape un an a fost fără lucru. A fost arestat la 13 iunie 1941 și, împreună cu soția Ana și cei doi copii – Ovidiu (a.n. 1930) și Lidia (a.n. 1933), a fost expulzat din RSSM. Capul familiei a ajuns în lagărul din or. Ivdel, reg. Sverdlovsk, iar soția și copiii – în reg. Tomsk. În lagăr, ancheta preliminară a continuat. La primul interogatoriu, C. a recunoscut că pe vremea când era judecător a participat la judecarea a trei dosare în care figurau membri sau simpatizanți ai Partidului Comunist. Cel mai răsunător a fost cazul din anul 1934. Potrivit documentelor atașate la dosar, în 1933-1934, mai mulți liceeni de la Gimnaziul „Ion Creangă” și Liceul „Domnița Ileana” din Bălți au constituit

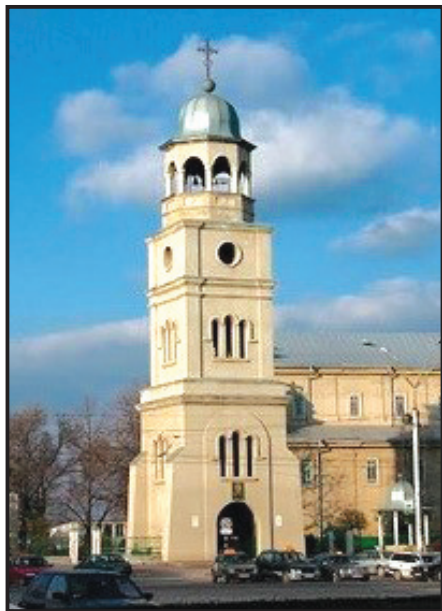
ВК. Выписка из протокола № 13-м	
Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР	
от " 4 " марта 1942 г.	
СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
<p>306. Дело № 01469/НКВД Молдавск. ССР, по обвин. КИНАХ Ивана Ивановича, 1899 г.р., ур. Бельцского уезда, МССР, русский, гр. СССР.</p>	<p>КИНАХ Ивана Ивановича, за активную борьбу против революционного движения – РАССТРЕЛИТЬ. Лично принадлежащее имущество КОНФИСКОВАТЬ.</p> <p><i>УНКВД Свердловск</i> <i>№ 8/2117 18/III-42</i></p> <p><i>Иван</i></p>
 <p style="text-align: center;">Дел. Секретариата Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР</p>	

un grup în ilegalitate de propagandă a ideilor comuniste, numindu-l „Școlarul Roșu”. Sub paravanul promovării culturii, propagau ideile bolșevice, difuzând literatură revoluționară și comunistă printre tineri. Activitatea acestora a fost întreruptă de organele de securitate, care i-au arestat. Cazul „Școlarul Roșu” a ajuns în fața completului de judecată, al cărui președinte a fost la început C. După mai multe transferări de ședințe, cea mai mare parte din cei 18 elevi învinuiți de atentat la siguranța națională a fost eliberată de răspundere penală (C. a redactat o opinie separată la încheierea instanței, în care aduce mai multe circumstanțe atenuante). Ședința de condamnare a avut loc la 29.01. 1935, fiind prezidată de un alt judecător, C. nici nu figura printre membrii completului de judecată. Un tânăr a fost condamnat la un an de munci corecționale, alți trei – la câte opt luni de munci corecționale. Ceilalți 12 liceeni au fost achitați. După o singură interogare, la 17.11.1941, anchetatorul îi aduce la cunoștință lui C. că este învinuit pe baza art. 58/13 din Codul Penal al Federației Ruse „Luptă activă împotriva clasei muncitoare și a mișcării revoluționare”. Tot atunci a redactat actul de învinuire și a propus Consfătuirii Speciale a NKVD, unde este trimis dosarul pentru judecare, aplicarea pedepsei capitale prin împușcare (potrivit unei directive, anchetatorul trebuia să propună ce pedeapsă să-i fie aplicată). Consfătuirea Specială, la 4.03. 1942, a confirmat solicitarea anchetatorului și astfel C. a fost condamnat la împușcare cu confiscarea averii. N-a ajuns să fie executat, deoarece moare, la 27.03. 1942, în lagărul din Ivdel. Certificatul atașat la dosar nu conține informații despre cauza decesului. O cerere a soției lui C. adresată KGB a declanșat în 1967 o nouă anchetă. În urma acesteia, Securitatea a concluzionat că nu sunt motive pentru reabilitarea lui C. A fost reabilitat abia la 4 mai 1989 de Procuratura Generală a RSSM.

CHIRILCIUC, Nicolae (05.04.1959, Bălți, RSSM, URSS), om de afaceri, filantrop. Și-a dobândit averea în urma vânzării produselor petroliere din Bașkiria, având câteva firme. În 1993, a fondat prima bancă comercială regională în Moldova – „Moldova Nord Bancă”, care a funcționat până în 1997. În 1995, din bani proprii a restabilit clopotnița Catedralei *Sfântul Nicolae* din Bălți, care a fost aruncată în aer de comuniști în 1965. Datorită acestui fapt, C. a devenit extrem de popular în localitate, fiind ales în calitate de consilier. Între 1995 și 2000

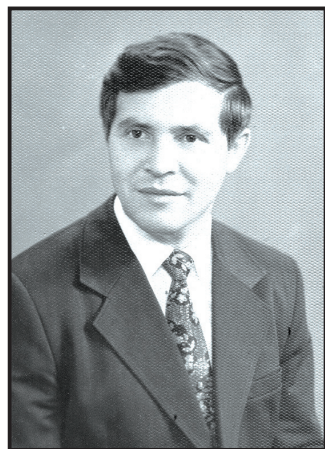
a fost președintele Partidului Forțelor Progresiste, o formațiune politică creată la Bălți. În perioada martie 2000-noiembrie 2001, C. a deținut funcția de președinte

Clopotnița Catedralei *Sfântul Nicolae* din Bălți după restabilire în 1995

al Consiliului Județean Bălți (CJB). În pragul alegerilor parlamentare din 2001, președintele CJB, C., a fost arestat de SIS și ținut în arest timp de circa o lună. El a fost acuzat de contrabandă cu produse petroliere în proporții deosebit de mari, C. calificând acest incident drept „răfuială politică”. În 2007, el a dobândit cetățenia ucraineană, stabilindu-se ulterior cu traiul în Ucraina, unde a ocupat funcția de director al „SVOK” SRL din Simferopol, pe care a fondat-o în 2007. Ulterior a fost numit ministru al politicilor industriale în Republica Autonomă Crimeea din Ucraina (2019). A sponsorizat turnarea unei serii de medalii eminesciene, fapt pentru care ex-președintele român, Emil Constantinescu, l-a decorat, în august 2000, cu Medalia comemorativă „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu”.

CHIRONDA, Vasile (1939, s. Elisaveta, jud. Bălți, Basarabia, România – 2007, Bălți, R. Moldova), profesor de muzică, trompetist. *Studii:* Școala Medie din satul natal, Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”, Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău, Catedra instrumente aerofone (trompetă). *Activitatea profesională:* profesor la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1969-2007). Autor al Imnului municipiului Bălți (muzică și text). *Cărți publicate:* „Metodica instruirii muzicale la instrumentele aerofone”, Ed. *Lumina*, Ch., 1992; „La horă-n sat”. Melodii populare moldovenești pentru fanfară, Ed. *Hyperion*, Ch., 1993. *Distincții:* Titlul onorific „Maestru în Artă” (1996).

CHISTOL, Igor (07.09.1971, Bălți, RSSM, URSS), actor de teatru și film. *Studii:* Școala Superioară de Teatru „Boris Șciukin” din Moscova, Facultatea de Actorie. Este apreciat drept unul dintre cei mai talentați „șciukiniști”. Frumusețea fizică și talentul, forța actoricească se îmbină de minune la C., ceea ce-l face unic în toate spectacolele în care apare. *Activitatea profesională:* s-a lansat cu *Chirița* la Teatrul „Eugène Ionesco”, a fost *Radu Ștefan* în „Radu Ștefan.

„Întâiul și Ultimul”, *Dmitri Karamazov* în „Frații Karamazov”, montat de Sandu Vasilache, *Tata* în „Hamlet”, la același regizor, și în multe alte roluri inspirate. S-a filmat în unul dintre cele mai cunoscute și longevive seriale rusești – „Univer”. C. a mai jucat în serialul „Моя прекрасная няня” și în filmele „Балабол”, „Nunta în Basarabia”, „Танцор”. Cu un dezvoltat simț al comicalului, dar și cu o forță dramatică pronunțată, C. era potrivit pentru majoritatea rolurilor care i-au fost distribuite. Împreună cu familia, actualmente este stabilit cu traiul în Irlanda, unde are o afacere.

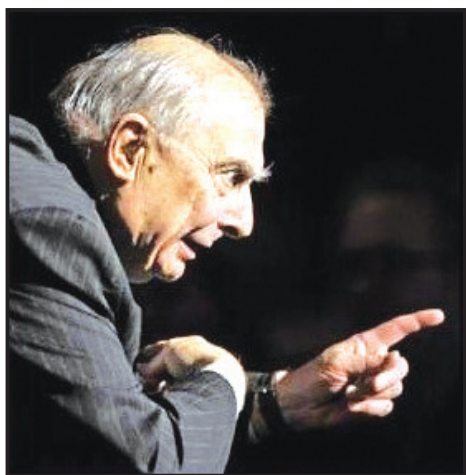
CHIȘCĂ, Tatiana (19.07.1995, Bălți, R. Moldova), înotătoare (stil bras), participantă la Jocurile Olimpice de vară din Londra (2012) și Rio de Janeiro (2016). Provine dintr-o familie de sportivi. A început să practice înotul de la vârsta de șapte ani. *Palmares:* în cadrul Campionatului Federației Ruse la natație (2016), C. a cucerit Medalia de aur și a stabilit un nou record național pe distanța de 50 m bras. În același an, ea a cucerit Medalia de aur la Campionatul Internațional de Natație ale României. Sportiva a obținut rezultatul de 1 minut, 9 zecimi de secundă și 47 de miimi pe distanța 100 de metri bras, timp prin care a stabilit un nou record național. Odată cu această performanță, sportiva a îndeplinit normativul B de calificare pentru Jocurile Olimpice de la Rio, care este la limita de 1 minut 10 secunde și 22 miimi. La Rio ea s-a clasat pe locul 36 în proba 100 de metri bras.

CHIȚANIUC (n. ABABII), Tamara (30.01.1951, s. Căzănești, Telenești, RSSM, URSS – februarie 2007, Chișinău, înmormântată în Cimitirul Ortodox Central), cântăreață de muzică populară. Primele lecții de muzică le-a luat în corul din sat, iar mai târziu – de la acordeonistul Călin Roman în satul de baștină, unde exista un taraf, condus de acesta. Studiază dirijatul coral la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1966-1969). În anii 1970-1971 – solistă în orchestra Ansamblului

de dansuri populare „Joc”, Capela corală „Doina”, Ansamblul de țigani (din 1977), Orchestra de muzică populară „Mugurel” (din 1988) ale Filarmonicii din Chișinău. C. studiază măiestria actoricească la un studio de pe lângă „Moldova-Film”. Stabilită cu traiul la Bălți, se angajează la Teatrul Dramatic „V. Alecsandri” (1972-1976), unde i s-au încredințat roluri importante. Cântă în Orchestra „Barbu Lăutarul” de la Bălți, cu care cutreieră o serie de țări. *Premii și distincții*: Premiul I la Concursul Republican televizat „Cântați cu noi” (1980). Este menționată la un prestigios festival internațional de la Moscova, după care i se acordă titlul de „Lucrător Emerit în Artă”; Marele Premiu la Festivalul-concurs de romanețe „Crizantema de argint” (Chișinău, 1993). A colaborat cu muzicienii Ion Dascăl, Dumitru Căldare. A înregistrat la Radio Chișinău cântece populare. Televiziunea Națională a realizat un film intitulat „Cântă Tamara Chițaniuc”.

CHIȚILOVSCHI, Teofan (1881-1929), pedagog. A activat în sistemul de învățământ bălțean atât în perioada țaristă, cât și după Unirea Basarabiei cu România. El a fost directorul Școlii primare nr. 4 de băieți din Bălți și a educat copiii bălțenilor timp de peste 28 de ani. A ocupat mai multe posturi de conducere în or. Bălți: subrezvizor școlar, membru al primului Comitet școlar moldovenesc de pe lângă zemstvă, membru al Comitetului școlar comunal Bălți, președinte al Asociației Învățătorilor din județul și orașul Bălți, membru al zemstvei jud. Bălți, deputat în Parlamentul României.

CIGANER, André (născut **ȘUGANOV, Aron**) (1898, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Țarist – 1969), cojocar-marochiner. Pe jumătate evreu, jumătate țigan moldovean/român. Tatăl său, decedat în 1916, ar fi fost un oarecare Șuganov, un mizerabil nomad de origine evreu rus și țigan român, care străbătea în lung și în lat cu șatra sa Transilvania și Carpații. Acest nomad a devenit sedentar după ce a fost silit să se căsătorească cu fiica primarului unei mici comune, pe care el a

lăsat-o gravidă. Acest nomad a avut 11 copii, unul dintre ei fiind viitorul André Ciganer. În 1920, cu un pașaport de apatrid, Aron Șuganov, acest mare seducător, a plecat în Franța, stabilindu-se pe Coasta de Azur, unde a fost susținut de comunitatea evreiască locală. Schimbându-și numele și prenumele în André Ciganer (Țiganul), peste puțin timp a devenit cojocar, beneficiind de sprijinul unui văr îndepărtat, viitorul scriitor Joseph Kessel, care i-a devenit un prieten apropiat. Stabilindu-se la Vichy, el a practicat marochinăria, industrie de obiecte din marochin (piele fină de țap sau de capră, având desene în relief). Angajat în armata franceză, apoi în rezistență, a aparținut la rețeaua din Alger. La sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, s-a stabilit la Biarritz (oraș în sudul Franței), unde a avut loc întâlnirea cu viitoarea sa soție, Teresita Albeniz, fiica ambasadorului spaniol și nepoata compozitorului spaniol Isaac Albéniz. A fost o dragoste la prima vedere (*coup de foudre*). Teresita era cu 35 de ani mai tânără decât André. Din această căsătorie, la 12.11.1957, s-a născut, Teresita Albeniz, care, cu bogăția acumulată și abilitatea sa, și-a ajutat soțul să devină cel mai reputat blănar din Paris, deschizând un magazin somptuos în centrul capitalei franceze. Între anii 1996-2007, Cécilia Ciganer-Albeniz a fost soția lui Nicolas Sarkozy, ex-președinte al Franței, devenind „Prima doamnă a Franței”.

Nicolas Sarkozy, ex-președinte al Franței, alături de soția sa, Cécilia Ciganer-Albeniz

CINCILEI, Gheorghe (21.09.1936, com. Chetrosu, jud. Soroca, Basarabia, România – 01.09.1999, Chișinău, R. Moldova), istoric literar, critic de teatru, muzeolog. Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Membru al Uniunii Oamenilor de Teatru din Moldova. *Studii:* Facultatea de Filologie (secția limbile română-franceză) a Institutului Pedagogic „Alecru Russo” din Bălți (1954-1959). În paralel cu studiile a fost actor la Teatrul Dramatic din localitate (1957-1958). Doctoratul la ГИТИС (Institutul de Artă Teatrală „A.V. Lunacearski”) din Moscova (1971). Redactor-șef la Direcția arte a Ministerului

Culturii (1961-1963), director al Bibliotecii Naționale (1963-1964), director al Muzeului Literaturii Române „M. Kogălniceanu” (1965-1970, 1997-1999), funcționar la Uniunea Teatrală (1974-1989), profesor la Institutul de Arte (1991-1997), președinte al Ligii Criticilor de Teatru. Harnic promotor al culturii românești. Grație Domniei Sale la Biblioteca Națională, pe care o conducea, ia naștere Clubul literar „Miorița”, iar în 1964 a fost inaugurată o vastă expoziție de cărți editate în România, pentru care fapt a fost învinuit de naționalism și destituit din funcția de director. Editează monografiile: *Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți* (1982), *Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”*, *O poveste a poveștilor* (1995), precum și mai multe micromonografii dedicate maeștrilor scenei: Trifan Gruzin, Ecaterina Cazimirov, Domnica Darienco (1982), Constantin Constantinov (1985), Arcadie Plățândă și Victor Gherlac (1986). În calitate de director-fondator al Muzeului Literaturii Române „M. Kogălniceanu” a desfășurat o intensă și rodnică activitate de constituire a patrimoniului muzeal și de propagare a literaturii clasice și contemporane. A întemeiat Casele-Muzeu „Alexandru Donici” (s. Donici, Orhei, 1966), și „Alexei Mateevici” (s. Căinari, Căușeni, 1968). În 1970, regimul comunist îl acuză din nou de naționalism și este persecutat. *Distincții*: „Maestru Emerit al Artelor” din R. Moldova. În memoria distinsului om de cultură, Ministerul Culturii din R. Moldova a instituit „Premiul Gheorghe Cincilei” în domeniul promovării imaginii culturale în mass-media. **Bibliogr.**: Ecaterina Țarălună. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

CINCILEI, Grigore (01.12.1927, s. Chetrosu, jud. Soroca, Basarabia, România – 14.03.1999, Chișinău), lingvist, lexicograf, profesor universitar, doctor habilitat în filologie. După absolvirea cu mențiune (1959) a Institutului Pedagogic de Stat „Alecru Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, sp. limba franceză, a fost angajat la Catedra de limbi străine a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Peste un an această instituție a fuzionat cu Universitatea de Stat din Chișinău și C. și-a continuat activitatea la Catedra de limbi romanice a USM în calitate de asistent.

În 1964, la Institutul de Limbi Străine din Moscova, susține teza de candidat/doctor în filologie. În 1965 este ales șef al Catedrei de filologie franceză, creată de curând. În 1968 i s-a conferit titlul de conferențiar universitar, iar în 1971 a fost transferat în funcția de colaborator științific superior, pentru a-și definitiva teza de doctor habilitat. În 1972, în urma unui proces politic, este destituit din această funcție și retrogradat în postul de conferențiar la catedră. În pofida condițiilor ostile create, în 1975 a susținut teza de doctor habilitat, la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe din Moscova. Prezența unui doctor habilitat

la Catedra de filologie franceză a permis înființarea doctoranturii (1975). Savantul C. a creat o școală lingvistică de prestigiu, cunoscută nu numai în țară, ci și dincolo de hotarele ei. A fost membru al Societății Internaționale de Lingvistică Funcțională. *Opera*: peste 200 de lucrări științifice și didactico-metodice, inclusiv șapte monografii și patru dicționare. Sub conducerea prof. C., în cadrul Școlii lingvistice de derivatologie creată de dumnealui, au fost susținute 15 teze de doctor. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii”. În memoria distinsului savant, Catedra de filologie franceză a USM poartă numele lui Grigore Cincilei.

CIOBANU, Anatol (14.05.1934, s. Ruseni, jud. Hotin, Basarabia, România – 08.04.2016, Chișinău), lingvist, publicist, profesor universitar. Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1992). *Studii*: Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți, Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1952-1956), doctoratul la aceeași instituție (1956-1959), post-doctoratul la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova (1969-1972). Asistent, lector superior, conferențiar, profesor (din 1976), prodecan al Facultății de Filologie a USM (1964-1968), șef al Catedrei de lingvistică generală și romanică (1978-2001), șef al Catedrei de limbă română,

lingvistică generală și romanică (2001-2010). Distins filolog și fervent luptător pentru repunerea limbii române în drepturile ei firești. *Opera*: A semnat peste 600 de lucrări, inclusiv opt monografii, zece manuale, două dicționare, cca 580 de articole științifice ș.a.: *Limba maternă și cultivarea ei* (1988), *Lingua latina* în colaborare (1996), *Normele de punctuație în vigoare* (2000), *Punctuația limbii române* (2000), *Mic dicționar latin-român de expresii consacrate* (2002, în colab.), *Reflecții lingvistice* (2009) ș. a. A creat o adevărată școală științifică de lingvistică generală și sintaxă romanică. A pregătit 39 de doctori și doctori habilitați în filologie. A prezentat cca 250 de comunicări științifice la conferințe, simpozioane și congrese organizate de centre universitare din București, Iași, Timișoara, Cluj-Napoca, Suceava, Cernăuți, Aix-en-Provence (Franța), Kiev, Moscova, Sankt-Petersburg, Minsk, Alma-Ata, Bălți, Cahul. A ținut prelegeri la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Universitatea de Stat din Cernăuți, Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova, Institutul de Limbi Străine din Minsk, Universitatea „Provence-Marseille-1” (Franța) ș. a. *Distincții*: Titlul *Doctor honoris causa* al Universității „Alec Russo” din Bălți, „Lucrător Emerit al Școlii Superioare” din RSSM și din URSS (1978), Diploma de Excelență a Ambasadei României, *Ordinul Republicii* (2010), Medalia „M. Eminescu”

(1999), Medalia „D. Cantemir”. Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (2012). **Bibliogr.:** *Dicționar enciclopedic ilustrat*. Ed. „Cartier”, Chișinău, 1999; Ecaterina Țarălună. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

CIOBANU, Maria (21.03.1963, s. Cătrănc, Fălești, RSSM, URSS), pedagog, meșter popular. *Studii:* Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză (1981-1985). *Activitatea profesională:* profesoară de l. franceză și de educație tehnologică în satul natal (1985-2002), profesoară de educație tehnologică la Liceul Teoretic „M. Eminescu” din Bălți (2003-2011), conducătoare a Centrului meșteșugăresc „Zestrea neamului”, a Căminului de Cultură „Meșterul popular” (2012- prezent), președinte al ONG-ului „Șezătoarea (din 2003), conducătoare de cerc la Casa de Creație pentru Copii din Bălți (2002- până în prezent). Membră a Uniunii Meșterilor Populari din Republica Moldova. Este o meșterită polyvalentă: brodează, croșetează, tricotează, țese, confecționează diverse costume populare (ii, cămăși bărbătești), prosoape, mărțișoare, jucării moi, goblenuri etc. Lucrările sale se află în colecțiile particulare ale admiratorilor de artă populară din diverse țări ale lumii: Ucraina, Rusia, SUA, Franța, Belgia, India, Italia, Germania, Norvegia, Sri-Lanka, Polonia, Emiratele Arabe Unite, Japonia, Australia etc. Expoziții personale (2004, 2005, 2007, 2008, 2010, 2013). Participantă la numeroase concursuri, expoziții și treceri în revistă de port popular, târguri naționale și internaționale ale meșterilor populari, desfășurate în numeroase localități din R. Moldova, România (Iași, Suceava, Sibiu, Botoșani), Ucraina (Cernăuți), Polonia (Ploțk), Franța (Lyon). Expoziții personale ale discipolelor: Tinca Arhipov, Daniela Rotaru (2008, Bălți), Alina Țurcanu, Valeria Neagu (2012, 2015, Bălți). *Premii și distincții:* Premiul I la Expoziția-Concurs Republicană „Croșeta de aur”, Chișinău, 2000; Premiul 2 la Concursul Internațional de Artă Plastică „N. Tonitza”, Iași, 2015; Diploma pentru cea mai reușită cămașă bărbătească la Expoziția-Concurs Republicană a costumului popular, Chișinău, 2006; Premiu Special din partea Muzeului Național de Istorie și Etnografie și Istorie Naturală (2012, 2014). În 2016 a fost desemnată „Cel mai bun meșter popular” din Republica Moldova, despărțitura „port popular”.

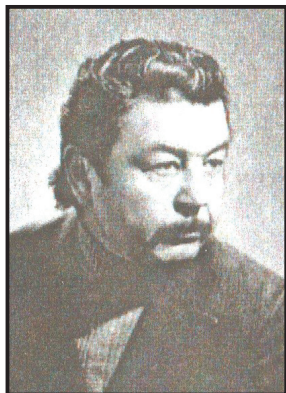

CIOBANU, Marin (28.08.1979, Căușeni, RSSM, URSS), economist. Administratorul principal al Zonei Economice Libere Bălți. *Studii*: Universitatea Tehnică a Moldovei, Inginerie și management în transporturi (1997-2002); studii de magistr în inginerie și management în transporturi (2002-2003); Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business. Doctorand. Tema: „Rolul investițiilor în dezvoltarea durabilă a industriei prelucrătoare” (2008-2011);

Universitatea „Friedrich-Alexander” din Erlangen-Nürnberg, Germania. Dezvoltare economică și dezvoltare politică internațională (2005-2008). *Activitatea profesională*: Zona Economică Liberă „Bălți”, administrator principal (2010–prezent); ÎCS „Draexlmaier” SRL, director de proiect: „Crearea ZEL „Bălți”, Studiul de fezabilitate privind oportunitatea creării ZEL (2009-2010); Bursă Parlamentară Internațională, Berlin. Stagiul în biroul Manfred Grund CDU/CSU, deputat în Bundestag-ul german, referent pentru Republica Moldova (2008); Întreprindere de transport internațional, „Transroute Europa” SRL, Chișinău, Cooperare economică cu Franța, inginer expediții și transport (2002-2005); Director Proiect: Elaborarea „Planul Național de Dezvoltare Economică prin Industrializare”, finanțat de Ministerul Federal al Germaniei, BMZ (2015–prezent); Președinte al Consiliului pentru Dezvoltare Strategică și Instituțională, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (2015–prezent); Membru al Consiliului pentru Competitivitate, în scopul executării Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020” (2014–prezent); Membru al Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (2014–prezent); Fondator, Președinte – Asociația Patronală din Industria Prelucrătoare (2014–prezent); Fondator, membru al Consiliului de Administrare „Forumul moldo-german” (2010–prezent). Limbi vorbite: româna, rusa, germana, franceza.

CIOBANU, Mihai (10.02.1939, s. Țiplești, jud. Bălți, Basarabia, România – 11.07.1995, Bălți), actor de teatru și film. Artist Emerit. Actor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1958-1995). Dezinvolt, exuberant, aidoma legendarul actor indian Raj Kapoor, în vogă pe atunci, dar și cu mari disponibilități pentru jocul interiorizat, a creat numeroase roluri de june-prim, apoi roluri de compoziție atât în comedii, cât și în drame („Și sub cerul acela” de A. Busuioc, „Servus, Peter!” de A. Berg, „O poveste din Irkutsk” de A. Arbuzov, „Țara Aighiul” de M.

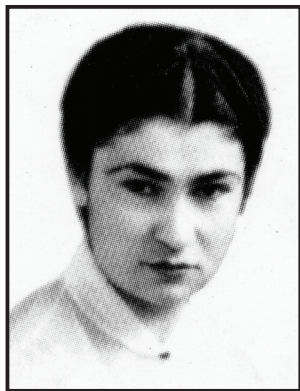
Karim, „Filumeno Marturano” de Ed. de Filippo, „Doi morți vii” de V. Alecsandri, „Străinul” de Petru Cărare, „Grădina de trandafiri” de E. Vetemaa). A jucat în câteva filme ale Studioului „Moldova-Film”. A strălucit în rolul principal (Moțoi) în filmul „Nuntă la palat”, scenariul Vasile Covrig, regia Vlad Ioviță (1969). *Distincții*: Insignele „Eminent al Culturii din RSSM”, „Eminent al Culturii din URSS”, Medalia jubiliară „За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина” (Pentru vitejie în muncă. Întru comemorarea a 100 de ani de la nașterea lui

V.I. Lenin), Titlul onorific „Artist Emerit din R. Moldova” (1995), numeroase Diplome de Onoare ale Ministerului Culturii din republică.

CIOBANU, Mircea V. (29.02.1956, s. Petreni, Drochia, RSSM, URSS), poet, dramaturg, eseist și istoric literar. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova. Membru al PEN-Clubului. Licențiat al Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie. *Activitatea profesională*: profesor de română la Liceul „B.-P. Hasdeu” din

Drochia; lector asociat la Universitatea „Alec Russo” din Bălți. În 1998 vine la Chișinău, în funcția de viceministru al Educației, având și un curs de istorie a literaturii române la Facultatea de Jurnalism a USM. Apoi lucrează la Institutul de Științe ale Educației, iar din 2000 – redactor-șef adjunct la Editura „Știința”. A debutat cu versuri în culegerea *Dintre sute de catarge* (1990). Este prezent în culegerea *Une antologie de la poésie moldave*, Paris (1996). Debutează cu placheta *Haydn între două claxoane* (1995). Autor al cărților: *Plăcerea interpretării*, *Proza lui Mihail Sadoveanu*, precum și al unei duzini de manuale și cărți didactice. Piesa sa *Stația terminus* a fost menționată la Concursul național de dramaturgie (Chișinău, 1997). Montări la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți și la Teatrul „Alexei Mateevici” din Chișinău. Colaborări: *Columna*, *Basarabia*, *Făclia*, *Contrafort*, *Convorbiri literare*, *Dacia literară*, *Sud-Est cultural*, *România literară*. Premiul special al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2009). La Gala Premiilor Uniunii Scriitorilor din Moldova (2014), volumul „Resetare” a fost premiat la secțiunea „Poezie”.

CIOBANU, Tamara (13.02.1936, Bălți, Basarabia, România), profesoară universitară. *Studii*: Școala Feroviară nr. 4 (7 clase); Școala Medie nr. 1 din orașul natal (1954); Institutul Pedagogic de Stat, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, secția I. franceză-I. și lit. română (1959). *Stagii*: Grenoble (Franța). *Angajări*: lector, lector superior la Catedra limba franceză (din 1959). Șef interimar la Catedra filologie romanică (1967-1970). Prodecan la Facultatea Limbi și Literaturi Străine (1972-1980; 1981-1987; 1990-2002). Decan interimar la Facultatea

Limbi și Literaturi Străine (1975-1976, 1980-1981; 1983). Șef interimar la Catedra filologie franceză (1985). Dintre cei 50 de ani de profesorat la facultate, 30 de ani a ocupat postul de prodecan, inclusiv un an și jumătate – cel de decan. În memoria miilor de discipoli și a colegilor ea a rămas un excelent mentor și admirabil administrator. Datorită nobleței sufletului său, marii capacități motivaționale, toleranței, artei de a asculta interlocutorii (*audiatur et altera pars*) până la capăt, bunătății și blândeței sufletești, toate acestea tivite cu o răbdare de invidiat. *Distincții*: Ordinul „Знак почёта”, Diploma de Onoare a Ministerului Învățământului din URSS, Diploma de Onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM. *Tamara Ciobanu este o doamnă de o rară delicatețe, foarte cărturară, de nădejde, detestă șiretlicurile în cele mai complicate situații.* Academician Ion Borșevici

CIOCANU, Gheorghe (22.01.1953, s. Pârlița, Fălești, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor habilitat în științe fizico-matematice. Rectorul Universității de Stat din Moldova. *Studii*: Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1970). Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Matematică și Cibernetică, sp. Matematică (1970-1975). Doctor în științe fizico-matematice (1982), doctor habilitat în științe fizico-matematice (1995). Profesor universitar (2001). *Activitatea profesională*: laborant

superior, colaborator științific inferior, colaborator științific superior, colaborator științific principal, Institutul de Matematică, Academia de Științe a Moldovei (1975-1999). Șef al Catedrei de algebră și geometrie (1995-2001). Șef al Departamentului Cercetare, Ministerul Educației al R. Moldova (1999-2000). Decan al Facultății de Matematică și Informatică, Universitatea de Stat din Moldova (2000-2007). Rector interimar al Universității de Stat din Moldova (2007-2009).

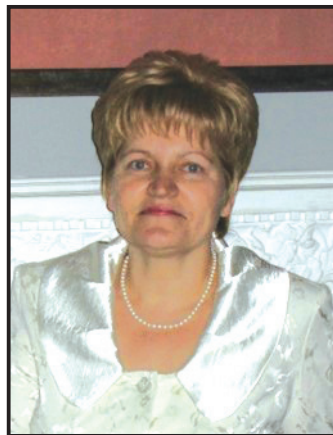
Rector al Universității de Stat din Moldova (2009-prezent). *Palmares editorial*: „Отмеченные многообразия ассоциативных алгебр” (1979); „Отмеченность нематричных разнообразий” // Математические исследования, том 62, „Știința” (1981); „Algebras with special finite rank” // Proceedings of National Conference in algebra. Constanța (1994); „On independence in algebra” // Proceedings of National Conference in Algebra. Timișoara (1992); „Independență și localfinitudine”. Autoreferatul tezei de doctor habilitat (1995); „Pelerinaj prin sistemul educației și cercetare” CEP USM, 2013, p. 183; „О локальной конечности в многообразиях ассоциативных алгебр” // Математический сборник № 3, 1986; „Независимость и квазиулярность в алгебрах”. Доклады Российской Академии Наук, том 337, № 3, 1994; „Многообразия и локально-конечные алгебры” CEP USM, 2015, p. 123. *Distincții*: Laureat al Premiului „Boris Glavan” în domeniul științei și tehnicii, câștigător al Concursului „Modernizarea managementului universitar în perspectiva aderării Republicii Moldova la Procesul Bologna”, Institutul de Politici Publice, Chișinău; Ordinul „Gloria Muncii”.

CIOCANU, Mihail (01.05.1943, comuna Pârlița, județul Bălți, România), profesor, manager, bibliofil. *Studii*: Școala de șapte ani în satul natal; Școala Medie „Ion Creangă” nr. 4 din Bălți; Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, secția limbile germană-franceză (1964). Din anul 1964 activează ca profesor de limba franceză la Școala Medie, actualmente Gimnaziul „Dimitrie Cantemir” din Pârlița, r. Fălești. Din 1967 până în 2002 a fost director al acestei școli. Lecturi consistente, are în biblioteca sa peste 7 mii de volume. Chiar azi, la o vârstă înaintată, citește zilnic și este abonat la *Făclia* și *Literatura și arta*. Autor de povestiri, memorii și articole publicistice („Pedagogul”, „Patria”, „Glasul națiunii”, „Săptămâna”, „Literatura și arta”). Timp de 50 de ani a scris jurnalul „Între vis și umilință, 1967-2017” (în manuscris), care conține mărturii, documente, corespondențe, fotografii de epocă. *Distincții*: „Eminent al Învățământului Public din RSSM”, „Eminent al Învățământului din URSS”.

CIOLACU, Lidia (10.01.1964, s. Rădoaia, Sângerei, RSSM, URSS), profesoară de limba franceză. Grad didactic superior, doctor în științe pedagogice. *Studii*: Școala Medie din satul natal (1971-1981), Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză, Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1981-1985); doctoratul din cadrul Universității Pedagogice „I. Creangă” din Chișinău (2005-2010); numeroase stagii în țară, precum și un stagiu la Centrul European CREFECO din Sofia, Bulgaria (2009). *Activitatea*

profesională: educatoare, Comenduirea Specială, MAI (1985-1987); sociolog, Laboratorul sociologic, profesoară de limba franceză, USB (1989-1992) și la Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” (1992-1994), apoi la Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” din Bălți (1994-prezent). Membru al Comisiei Naționale în Concursul „Pedagogul anului 2009”; expert în domeniul evaluării manualelor de limbă franceză la clasele V-XII; copreședinte al Comisiei Naționale de verificare la Bacalaureat, 2008. *Palmares editorial*: 10 lucrări, inclusiv teza de doctor, 15 articole științifice, 11 lucrări metodice și materiale didactice, 10 programe analitice universitare. *Cunoașterea limbilor*: română, rusă, franceză (fluent); engleză, ucraineană.

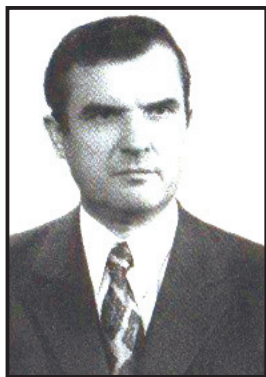

CIOPRON, Partenie (din botez **Petru**) (30.09.1896, Pălteniș, jud. Botoșani, România – 28.07.1980, Mănăstirea Varatec, jud. Neamț), episcopul Armatei, general de brigadă, doctor în teologie. Conducător al Episcopiei Hotinului cu reședința la Bălți (1941-1944). După absolvirea Școlii de Cântăreți din Iași a luptat în Primul Război Mondial. A fost rănit în 1917 pe frontul de

la Oituz, pentru care a primit „Crucea Comemorativă”. După război s-a călugărit la mănăstirea Slatina, cu numele Partenie; a făcut studii la Seminarul „Veniamin” din Iași (1922-1929), la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1929-1933), unde a obținut doctoratul (1935). În timpul studiilor, a fost remarcat de mitropolitul Pimen al Moldovei, care l-a hirotonit ierodiacon (1921), ieromonah și arhimandrit (1934) pe seama catedralei din Iași. Ulterior l-a numit și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor. Pentru calitățile sale deosebite, experiența în administrația bisericească și lupta de pe front, la 17 iunie 1937 a fost ales episcop al Armatei. Sosind la Bălți, **P.C.** a contribuit mult la refacerea vieții spirituale în eparhie în perioada de război, după un an de ocupație și prigoană a bisericii. A îndrumat preoții în activitatea refacerii vieții bisericești și întărirea sentimentului religios al credincioșilor din parohii. În urma insistenței Preasfinției Sale, autoritățile locale aprovizionau bisericile, care au avut de suferit din cauza bombardamentelor, cu materiale de construcție. Au fost reînființate Școala de Cântăreți de la mănăstirea Rudi și Gimnaziul Industrial de fete de la mănăstirea Japca, Tipografia Eparhială din Bălți. După întreruperea de mai bine

de un an, începe să reapară Foaia eparhială oficială *Episcopia Hotinului*. Din îndemnul ierarhului, își face apariția revista *Biserica Basarabeană*, organ al Episcopiei Hotinului. Activitatea misionară era condusă personal de către episcop. Astfel, prin lucrul misionar al preoților în combaterea sectarismului, mulți rătăciți reveneau la ortodoxie. Se colectau ajutoare pentru ostașii de pe front, erau ajutorați cei nevoiași, se acorda asistență religioasă prizonierilor din lagăre. Din cauza lipsei de preoți, numai într-un an au fost hirotoniți la rang de preot 72 de tineri, toți licențiați în teologie. Au fost sfințite 61 de biserici, la acestea se adaugă încă 11 biserici începute până în 1940. La mijlocul anului 1943, 46 de biserici erau încă în reparație și 48 în construcție. Au fost reparate Catedrala Episcopală, Căminul eparhial, Consiliul Eparhial, clădirile fostului seminar din Bălți. După reparația capitală a clădirilor seminarului, Școala eparhială de cântăreți de la mănăstirea Rudi a fost transferată la Bălți. A fost decorat, în timpul campaniei de pe frontul de Est, cu Ordinul „Coroana României” cu spade, în grad de Mare ofițer. Atitudinea sa ostilă față de regimul comunist și preluarea modelului sovietic de organizare a armatei populare au constituit motive pentru desființarea Episcopiei Armatei în august 1948. Totuși patriarhul Justinian a încercat recuperarea lui prin numirea ca vicar patriarhal în 1950, fiind însă ulterior demis de regim. A stat în reclusiune la Mănăstirea „Sf. Ioan cel Nou” de la Suceava până în 1961, când a revenit în Sf. Sinod ca episcop la Roman. În 1978 s-a retras din scaunul Romanului, iar în 1980 a trecut la cele veșnice.

CIORNÂL, Ion (20.05.1928, s. Culnaia Veche, reg. Odesa, RSS Ucraineană, URSS – 22.11.2003, Chișinău), profesor universitar, doctor în filologie. *Studii:* Școala Pedagogică din Călărași (1947); Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, sp. Limba și literatura română, diplomă cu mențiune (1951). Între anii 1951 și 1954, lector la Institutul Pedagogic de Stat „T.G. Șevcenko” din Tiraspol. Timp de 13 ani (1954-1967) activează la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (IPSB), deținând funcțiile: lector superior, conferențiar al Catedrei

de limba și literatura română (1954-1967), prorector pentru studii și știință (1954-1955), șef al Catedrei limba și literatura română (1958-1960, 1963-1966), rector al IPSB (1961-1967). Doctor în filologie (1961). În perioada 1967-1971 este prim-vice-ministru al Ministerului Învățământului Public al RSSM. Din 1971 până în 2003 activează la Universitatea de Stat din Moldova. Mai mulți ani la rând a fost în funcția de șef al Catedrei limba română, iar din 1992 este profesor universitar la aceeași catedră cu o denumire modificată – Catedra de lingvistică română, generală și romanică. A publicat peste 140 de lucrări științifice și metodice, inclusiv șase

monografii, printre care: *Articolul în limba moldovenească literară contemporană* (1981), *Jonctivele... Ce știm despre ele?* (1985), *Categoria numărului gramatical în școală* (1988) și un manual (*Morfologia limbii literare moldovenești*, 1983). *Distincții*: Ordinul „Знак почёта” (1963), Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1971), Medalia „Meritul Civic”, *Doctor honoris causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1999).

CIUBOTARU, Adrian (10.12.1976, Drochia, RSSM, URSS), poet, traducător, critic literar. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității „Alec Russo” din Bălți (1998). Asistent la Catedra literatura română și universală (1998-2008). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2003). Secretar de redacție la revista „Semn” (Bălți). Redactor la Editura „Arc” (din 2009). Doctor în filologie (2009). *Palmares editorial*: Debutează editorial cu volumul de versuri *Omul roș* (2001). Este prezent în antologiile: *Singular Destinies* (2003), *Poezie* (Literatura din Basarabia în sec. al XX-lea), *Noua poezie basarabeană* (București, 2009). A tradus: J.-M. Schaeffer, *Adio, estetică!*; W. Troubetzkoi, *Sankt-Petersburg, un mit literar* (2004), peste 50 de articole științifico-metodice, eseuri, studii. Bursier al Fundației Soros-Moldova (2006). *Premii și distincții*: Premiul Național al Tineretului / literatură (2003).

CIUTAC, Victor (12.01.1938, s. Șirăuți, jud. Hotin, România, azi Republica Moldova – 18.01. 2009, Iași), actor de teatru și film. *Studii*: Institutul de Arte din Chișinău (1960-1964). *Activitatea profesională*: actor la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957-1958), apoi la Teatrul Academic „A.S. Pușkin” din Chișinău. În 1994, când teatrului i s-a acordat numele lui Mihai Eminescu, C. era director al instituției. În anii '70-'80 a fost unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați actori din Moldova. În cariera sa de 45 de ani a jucat în numeroase roluri. Amintim spectacolele: „Tata”, „Abecedarul”, „Pomul vieții” după piesele lui Dumitru Matcovschi, de asemenea „Io, Ștefan-Voievod”, „Zbor deasupra unui cuib de cuci”, „Asociația femeilor emancipate din Belgrad”. C. a realizat numeroase roluri în cinematografie. A activat și în calitate de profesor la Institutul de Arte, instruind o pleiadă întregă de actori, nume mereu prezente pe scenele teatrale din Chișinău. Este deținător al unor importante premii, care atestă aprecierea înaltului său profesionalism. Stabilite la Iași, împreună

cu familia, C., în ultimii ani ai vieții, s-a dedicat scrisului. Este autorul a două volume „Exilați în umilință” și „Povestiri de-acasă”, care radiografiază destinul unui om și al unui artist în căutarea identității. *Filmografie*: La Studioul „Moldova-Film” a jucat în filmele: *Poienele roșii* (1966), *Mariana* (1967), *Lăutarii* (1971), *Ofițer în rezervă* (1971), *Ultimul haiduc* (1972), *Podurile* (1973), *Durata zilei* (1974), *Dimitrie Cantemir* (1974), *Ce-i trebuie omului* (1975), *Calul, pușca și nevasta* (1975), *Bărbații încăruneșesc de tineri* (1976), *Trânta / Care pe care* (1977), *Povestea lui Făt-Frumos* (1977), *Pe urmele fiarei* (1977), *Rădăcina Vieții / Koreni jizni* (1977), *Când ai alături un bărbat* (1978), *Casa lui Dionis* (1980), *Unde ești, iubire?* (1981), *Prietenie între bărbați* (1982), *Hotarul din iunie* (1982), *Fii fericită, Iulia!* (1983), *În zorii revoluției* (1984), *Deținutul misterios* (1986), *Luceafărul* (1987), *Correspondentul Vostru Special* (1987), *Corbii prada n-o împart* (1988), *Dansul efemer al dragostei* (1988), *Durerea, Tudorel* (1989), *Igra v smerti, ili postoronni / Joaca de-a moartea ori străinul* (1991), *Dreptul de a conduce / Pravo rukovoditi* (1981). La Studioul cinematografic din Odesa: *Printre mii de drumuri / Sredi tâseaci dorog...* (1983), *Poezd vne raspisanie / Cursă de tren neprogramată* (1985), *Na ostrie mecea / Pe muchie de sabie* (1986). La Studioul „Mosfilm”: *Stuk v dveri / Bătăt în ușă* (1989). *Premii și distincții*: Premiul I pentru cea mai bună interpretare a rolului masculin Ștefan Bardă (filmul *Durata zilei*), Festivalul unional de filme, Chișinău, 1975, ediția a VIII-a; Premiul National, 1980; „Artist al Poporului”, 1991; *Ordinul Republicii*, 1998; Premiul „Alexei Mateevici” al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Iași pentru cartea „Exilați în umilință”, 2006. *Bibliogr.*: Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

CÎRȚU, Gheorghe (17.02.1900, Bălăceana, jud. Suceava, România – 19.01.1967, București, cimitirul „Izvorul Nou”), profesor de română. Studii: Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava (1920). Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Fac. de Litere și Filosofie (1926). Angajări: prof. de l. și lit. română la Liceul de băieți „Ion Creangă” și la Școala Normală de învățători din Bălți. Director al Școlii Normale de învățători din Bălți. *Opera*: schițe și amintiri în revista „Cuget moldovenesc” din Bălți. Colaborator la „Revista Asociației învățătorilor din orașul și județul Bălți” și la „Gazeta bucovinenilor” din București (1932). Autorul volumului „Bălăcenii” și al unui studiu

despre orașul și județul Bălți. *Gh. Cîrțu a fost un profesor de excepție, aș zice un adevărat apostol al românismului, a știut să ne atragă la înscenarea basmului „Harap Alb” de I. Creangă, jucată cu deosebit succes în Teatrul „Sapho”, la 18 aprilie 1937, în care eu am avut rolul central.* Eugen Coșeriu

CÎȘLARU, Georgeta (28.04.1978, s. Cureșnița Veche, r. Soroca, RSSM, URSS), conferențiar, Centrul de Lingvistică Franceză, începând cu 1 septembrie 2007 (7e section). Doctor abilitat la *Universitatea Sorbonne nouvelle Paris 3* (2017). Câmpul de cercetare: Semantica, analiza discursului, studii contrastive și interculturale. *Studii*: Liceul Teoretic „Constantin Stere” din Soroca (1992-1994), Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, secția franceză-engleză (1994-1999). Bursiera Guvernului francez la Școala Normală Superioară din Ulm, Paris (2000-2004) și la Școala Normală Superioară din Fontenay/St Cloud (1999-2001).

DEA (Diplôme d'Études Approfondies) en Sciences du langage, laboratorul „Lexicométrie et textes politiques”, Universitatea *Sorbonne Nouvelle Paris 3* & *ENS Fontenay/Saint-Cloud* (2000). Tema: Usages discursifs et propriétés sémantiques d'un nom de pays: la Moldavie dans „Le Monde” (1991-1999). Brown University, Providence, RI, États-Unis (Visiting Fellow, nov.-dec. 2001). Rattachée au département Cognitive Sciences and Linguistics. Doctorat în Științe ale limbajului, Universitatea *Sorbonne Nouvelle Paris 3* (2005). Tema „Étude sémantique et discursive du nom de pays dans la presse française avec référence à l'anglais, au roumain et au russe”. *Monografie*: Cislaru, G., Olive, T., 2018, „Le processus de textualisation”, Bruxelles: De Boeck. Lucrări editate: 1. Cislaru, G. (éd.), 2015, „Writing(s) at the crossroads: the process/product interface”, Amsterdam: John Benjamins. 2. Baidier, F., Cislaru, G. (éds), 2014, „Linguistic Approaches to Emotions in Context”, Amsterdam: John Benjamins. 3. Baidier, F., Cislaru, G. (éds), 2013, „Cartographie des émotions, propositions linguistiques et sociolinguistiques”, Paris: Presses Sorbonne nouvelle. *Manual*: Cislaru, G., Claudel, C., Vlad, M., 2017, editia a III-a actualizată, „L'écrit universitaire en pratique”, Bruxelles: De Boeck. Numeroase articole în diverse culegeri și reviste internaționale: *Social Science Information*, *Semiotica*, *Langages*, *Pragmatics & Society*, *Le Langage et l'Homme L-1*, *Cahiers de lexicologie 105*, *Faits de langues 43*, *Français dans le monde* etc. Limbile de lucru: franceza, engleza, româna, rusa.

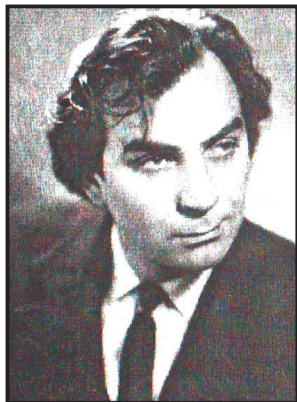
COBAN, Nicolae (01.10.1915, s. Sudarca, jud. Soroca, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1996, București, România), poet. Studii liceale la Soroca și la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1927-1934); Facultatea de Litere și Filozofie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1937). A colaborat la publicațiile: *Chemarea*, *Luptătorul*, *Basarabia*, *Cuvânt moldovenesc*, *Viața Basarabiei*, *Cuget moldovenesc*, *Convorbiri literare* etc. Debutează editorial cu volumul „Carte de început” (1935). În următorii ani tipărește: „Casa de pe Prut” (1939), „Cântece de-acasă” (1941), „Sfârșitul nord” (1944). Își reia activitatea literară peste un sfert de veac, publicând cărțile „Proteus la mal” (1969), „În memoria substanței” (1972), „Eka” (1995).

COCIORVĂ, Iacob (26.11.1894, Cucioaia, jud. Bălți, Basarabia, Imperiul Rus – 1942, Gulag), agricultor și cooperator. Primar al or. Bălți (1927-'29, 1933-'34, 1939-'40). Licențiat al Academiei de Înalte Studii Economice din Kiev. A activat din 1915 în Uniunea Cooperativă Regională din Kiev. După Unire, director al Federalei Cooperative „Colaborarea” din Bălți (1923-1940). Președinte și organizator al Sindicatului cultivatorilor de sfeclă de zahăr din jud. Bălți și Soroca; președintele Căminului cultural „George Enescu” din Bălți. Deputat în anii 1926-'27; prefect de județ (1929-'30, 1933); președinte al Camerei de Comerț din Bălți. *Distincții:* „Steaua României” în grad de Ofițer.

COCIU, Tatiana (07.10.1952, s. Hâncești, Fălești, RSSM, URSS), profesoară de limba și literatura română, grad didactic superior. Învingător al Concursului Republican, deținător al titlului „Pedagogul anului-2008”. *Studii:* Școala Medie din s. Călinești, Fălești (1971); Facultatea de Filologie, secția Limba și literatura română, Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din or. Bălți (1975); Cursuri de cultură și civilizație, Constanța, România (2002); cursuri de formator național (2007) ș.a. *Activitatea profesională:* profesoară de limba și literatura română la: Școala Medie de cultură generală din Balatina, r. Glodeni (1975-1979), Școala Medie nr. 1 din Bălți, astăzi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” (1980 – până în prezent); metodist, responsabil de disciplina „Limba și literatura română” în cadrul DÎTS Bălți; director adjunct (1990-2000); șefă de catedră (2003-2009); șefă a întrunirii metodice din municipiu (1995 – până în prezent); formator național din 2007; membru al comisiei republicane de atestare 2004, 2005, 2010; membru al comisiei de asigurare a calității în învățământ în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din 2007; președinte al comisiei de evaluare a examenului de BAC la disciplină (2004, 2006, 2007). *Performanțe didactice:* autoare de programe pentru liceu, culegere de teste BAC; evaluator de manuale pentru cl. V, VI, VII; recenzent de ghiduri metodice; deținătoarea trofeului *Pedagogul anului-2008* (locul I, etapa republicană); locuri premiante ale elevilor atât la olimpiadele republicane la limba și literatura română (2012, 2013, 2014, 2015, 2016), cât și la cele internaționale (Baia Mare, România, 2013); elevi premiați în cadrul Festivalului Național de Poezie și Proză „M. Eminescu”, Botoșani, 2014.

CODĂU, Iulian (13.08.1932, com. Sofia, plasa Râșcani, jud. Bălți, Basarabia, România – 12.12.2012, Bălți), actor de teatru și film. *Studii:* Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți. Împreună cu Anatol Pînzaru și Mihai Volontir, și-a început activitatea de actor pe scena Teatrului Muzical Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți în anul 1957. A debutat cu rolul lui *Bondici* în piesa „Chirița la Iași” de Vasile Alecsandri. A urmat rolul lui *Bârzoii* din „Chirița în provincie” de V. Alecsandri, *Ițac* și *Damian* în piesa „Iorgu de la Sadagura”, *Talpă-Lată* din piesa „Doi morți vii” de V. Alecsandri, *Dragomir* din „Năpasta” de Ion Luca Caragiale.

Talentul său de actor comic l-a demonstrat și în rolurile *vătavului* din „Iașii în carnaval”, *jupânul Dumitrache* din „Noaptea furtunoasă”. A luat parte practic la toate spectacolele din repertoriul teatrului din a doua jumătate a secolului al XX-lea. S-a manifestat și în calitate de iscusit cioplitor în lemn, publicist și poet. A scris o carte despre teatrul bălțean „Teatrul pe roate”, publicată după moartea sa. S-a filmat în mai multe pelicule ale studioului „Moldova-Film”: „Așteptați-ne în zori” (1963), „Vârsta de argint” (1972), „Calul, pușca și nevasta” (1975), „Numele salvat” (1983). *Distincții:* titlul de „Artist Emerit” din Republica Moldova. O stradă din Bălți poartă numele său. **Bibliogr:** Виктор Андон. Актёры молдавского кино – К. 1974. – Вып. I; 1979 – Вып. 2; Pavel Proca. *Eu sunt cel mai singur* (Chișinău, 2008). **În imagine:** Iulian Codău în rolul lui Ștefan Mugure din filmul „Așteptați-ne în zori”, regia Emil Loteanu, scenariul: Emil Loteanu, Iosif Prut.

CODREANU, Nicolae (12.07.1981, s. Biliceni Vechi, Sângerei, RSSM, URSS), traducător, om politic. Membru al Camerei Deputaților a României din 21.12.2016. A fost ales în Camera Deputaților pe listele Partidului Mișcarea Populară (PMP), condus de fostul președinte român, Traian Băsescu. Codreanu a participat la alegeri pe listele de subscripție pentru diasporă, fiind votat de românii din R. Moldova.

Președinte al Comisiei pentru comunitățile de români din afara granițelor țării. Membru al delegației Parlamentului României la Adunarea Parlamentară a

Francofoniei. *Studii*: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, secția limbile engleză și franceză (1998-2003); Agenția Universitară Francofonă, Școala Doctorală, în colaborare cu Universitatea din București. Master Interdisciplinar în Științe Sociale (științe politice, istorie, sociologie și antropologie), 2006-2007. **Dezvoltarea personală și profesională**: *Digital Marketing Forum*, București, România, 2009; *Reinventing Online Media*, București, 2008; *Managementul Campaniei Electorale*, Institutul Republican Internațional, Chișinău, 2006; Universitatea de Vară Francofonă, *Jeunes Décideurs Europe Young Leaders*, Brașov, 2006; *Curs de jurnalism politic*, Centrul pentru Jurnalism Independent, București, 2006; *Management Politic*, Fundația pentru Democrație Creștină, Consiliul pentru Democrație și Dezvoltare Kristidemocraterna, Chișinău, 2004; *Intensive Course of Advocacy Training*, Centrul de resurse al organizațiilor neguvernamentale pentru drepturile omului din Moldova, Bălți, 2004; *Principii fundamentale ale campaniei electorale și ale dezvoltării structurii de partid*, *National Democratic Institute for International Relations*, Chișinău, R. Moldova, 2004; Seria de cursuri *Leader in a Democracy*, Institutul „Robert Schuman”, Budapesta, 2003-2004 ș.a. **Experiența profesională**: traducător, Agenția independentă de știri „DECA-Press”, Bălți (2002-2005); coordonator asistență, *Romanian Insurance Agency*, București (2005-2006); traducător și asistent administrativ, Misiunea OSCE, R. Moldova (2004-2005); traducător/analist, *Eastern Partnership Territorial Cooperation*, Kiev, Ucraina (2013-2015); traducător, Freelancer, Chișinău și București (2002-prezent); președinte, Blocul Unității Naționale, Chișinău (2015-prezent); coordonator proiect, Casa de Producție UNIREA TV (2016-2017).

COJOC, Sergiu (09.01.1941, Bălți, RSSM, URSS), instrumentist (clarinetist, taragotist). S-a născut într-o familie de lăutari. Tatăl, Sergiu Cojoc, era trompetist celebru în nordul Moldovei. Iar mama, Veta Cojoc, era o virtuoză bateristă, care a evoluat mulți ani în orchestra restaurantului „Nistru”. În anul 1944, ambii au cântat în orchestra militară de pe front, ajungând până la Budapesta. *Studii*: Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” din orașul natal (1948-1958), Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, sp. „învățător de muzică, instrumentist (clasa clarinet), artist al orchestrei” (1958-1962). Urmează apoi serviciul militar de 3 ani. În 1962 este angajat la

Filarmonica Națională a Moldovei în calitate de instrumentist (clarinetist și taragotist) în Ansamblul de muzică populară „Mugurel”, condus consecutiv de renumiții dirijori: Valeriu Negruți, Mircea Oțel și Ion Dascăl. Din 1973 până la pensionare a activat în Ansamblul de muzică populară „Fluieraș”, dirijat de legendarul Serghei Lunchevici. În prezent este administrator la Teatrul „Ginta latină” din capitală. *Distincții*: Medalia „Veteran al Muncii”. Soția sa, Anastasia Istrati, cunoscută interpretă de muzică populară.

COJOCARU, Violeta (04.03.1974, Bălți, RSSM, URSS), doctor habilitat în drept, profesor universitar. Șef al Departamentului drept internațional și european al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova. *Studii*: Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „M. Eminescu” din Bălți (1981-1991); Licență în științe juridice, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, România (1995); Studii academice postuniversitare, Științe Politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București, România (2000); Doctor în drept, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (2000). Tema tezei de doctorat: „Ocrotirea minorilor în dreptul internațional privat”; Doctor habilitat în drept, Universitatea de Stat din Moldova (2007). Tema tezei de doctorat: „Aspectele teoretico-practice privind procedura recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești străine în dreptul internațional privat”. Stagii de pregătire și documentare: „Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine”, Franța, Bordeaux (2003-2004); „Drept internațional”, Academia de Drept Internațional de la Haga, Olanda (2004); „Competența jurisdicțională”, Universitatea Laval, Canada, Québec (2005); Curs de perfecționare, Fundația de Drept Continental, Universitatea Panthéon-Assas, Sorbonne I, Franța (2012); Stagiul la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Strasbourg, Franța (2014) etc. *Activitatea profesională*: Din 1995 până în prezent e angajată la Universitatea de Stat din Moldova: lector (1995-2000); avocat, Biroul de Avocați (1996-1998); lector superior (2000-2003); vicedirector, Filiera Francofonă Drept (2002-2004); conferențiar universitar (2003-2013); director, Filiera Francofonă Drept (2004-prezent); șef Catedra Drept Internațional și Drept al Relațiilor Economice Externe (2005-2016); profesor universitar (2013); formator Institutul Național al Justiției (2013-prezent); șef Departament Drept Internațional și European (2016-prezent); membru al Consiliului Superior al Magistraturii (2013-2017). În plan didactic este titu-

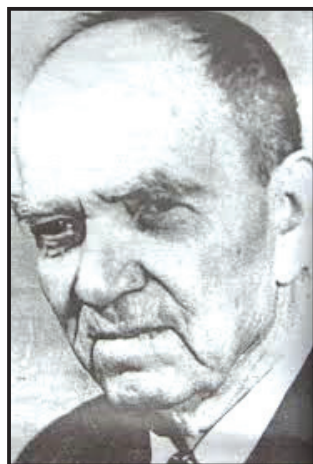
lar al cursului Drept internațional privat, Cooperarea judiciară internațională în materie civilă și comercială, îndrumând și consultând studenții, masteranzii și doctoranzii; conducător al tezelor de licență, masterat, doctorat. A participat la: 80 de conferințe, seminare și simpozioane, 40 stagii de formare și perfecționare în țară și în străinătate. Din 2005 deține dreptul de exercitare a conducerii științifice a tezelor de doctor. Sub îndrumarea sa au fost susținute șase teze de doctor. Activează în cadrul Seminarului Științific de profil în calitate de Președinte la specialitățile: 553.03 – Drept procesual civil; 553.04 – Dreptul familiei; 553.06 – Drept internațional și european privat și în cadrul Consiliului Științific Specializat. A fost Președinte al Consiliului Științific Specializat de 13 ori, membru al Consiliului Științific Specializat de șase ori și de două ori referent al tezelor de doctorat. Formator în cadrul Institutului Național de Justiție și în cadrul Programului Soros. Este mediator în cadrul *International Centre for Settlement of Investment Disputes*, Washington, SUA. În calitate de profesor invitat a activat la: Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca (România), Universitatea „Sfinții Chiril și Metodiu”, Skopje (Macedonia), Universitatea Americană din Asia Centrală (AUCA), Bișkek (Kârgâstan), Universitatea Montpellier II, Universitatea Toulouse II-Le Mirail, Universitatea Savoie, Chambéry, Universitatea Sophia Antipolis, Nice (Franța). *Lucrări editate*: Monografii: „Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine în materie civilă în Republica Moldova”, Ch.: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2007; „Adopția națională și internațională sub auspiciile principiilor Statului de Drept”, Ch.: Reclama, 2005 (coautor: Gheorghe Avornic); „Clauzele abuzive în contractele de consum”, Ch.: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2013 (coautor: Olesia Plotnic); „Eficacitatea internațională a sentințelor arbitrale străine în sistemul Convenției de la New York din 1958”, Ch.: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2018 (coautor: Diana Lazăr). Peste 100 de articole științifice și metodico-didactice în reviste de specialitate naționale și internaționale (România, Rusia, Franța, Canada, Ucraina). Participări în proiecte științifice naționale și internaționale: Proiectul „Reducerea Impactului Infecției HIV în Republica Moldova”, 2010-2014; *Academic Fellowship Project* finanțat de *Open Society Institute*, 2011-2014, Agenția Universitară Franceză (AUF). *Soutien aux formations francophone de niveau licence*, 2014-2016, Proiect „Clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Aspecte de drept internațional privat”. Contract de finanțare A.Ș.M. (din 2013) etc. *Premii și distincții*: Diploma „Tânărul savant al anului 2007”, AȘM; Diploma de onoare a Parlamentului R. Moldova (2007); titlul onorific „Om Emerit” (2009), Diploma Ministerului Justiției (2016).

COJOCARU, Zenaida (13.11.1923, Bălți, Basarabia, România – 14.07.1988, Brașov), profesor universitar, doctor. *Studii:* Liceul „Notre Dame de Sion” din Iași (1932), Facultatea de Farmacie din Cluj (1943-1953). *Activități:* farmacist (1953-1954), preparator (1954-1955), asistent (1955-1958), șef de lucrări (1968-1970) la disciplina Chimie farmaceutică a Facultății de Farmacie din Cluj-Napoca. Conferențiar la disciplina Farmaceutică a Facultății de Farmacie Târgu-Mureș (1970), profesor titular la disciplina Chimie farmaceutică a Facultății de Farmacie din Iași (din 1973). În 1969, în urma susținerii tezei de doctorat, i se acordă titlul

științific de „doctor în Farmacie”. În paralel cu activitatea didactică și instructiv-educativă, C. a desfășurat o activitate științifică rodnică. Ea s-a axat pe obținerea de peniciline și cefalosporine de semisinteză. În cadrul unei convenții de colaborare cu Întreprinderea de Antibiotice din Iași, s-a ocupat de îmbunătățirea calității produsului de Moldamin. Cercetările privind testarea activității substanțelor sintetizate au fost realizate în colaborare cu diferite cadre din Institutul de Medicină și Farmacie Iași și cu alte instituții de specialitate din România. Trebuie menționată și contribuția dumneai la elaborarea numeroaselor monografii pentru Farmacopeea Română, ed. a VIII-a și a IX-a.

COROBAN, Vasile (14.02.1910, s. Camenca, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 19.10.1984, Chișinău, înmormântat în satul său de baștină), critic și istoric literar. Doctor habilitat în științe filologice (1974). *Studii:* Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți. Facultatea de Matematică a Universității din Cernăuți (1929-1931), Facultatea de Drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1931-1936). C. redactează gazeta antifascistă „Viața universitară”, care e suspendată la al cincilea număr, în 1933, ca primejdioasă ordinii publice. Condamnat la șase luni de închisoare pentru editarea ilegală a gazetei, C. execută o parte din pedeapsă, după un lung proces, la închisorile din Huși și Galata (Iași). Până în 1940, C. exercită diferite profesii: conductor de tramvai (Iași), cantaragiu la un depozit de lemne, dactilograf la Liceul Comercial din Bălți ș. a. După ocuparea Basarabiei (1940), C. lucrează corector și lucrător literar la gazeta „Pământ sovietic” din Bălți. La începutul războiului este evacuat în regiunea Donului, apoi mobilizat în Armata Roșie și

trimis pe front în regiunea Kiev. În 1942 lucrează într-un batalion de muncă în regiunea Novokuznețk (Siberia). În anii 1942-1945, predă matematica la Școala Medie din s. Atamanovo, reg. Kemerovo. După război, activează ca secretar responsabil la redacția „Luceafărul roșu” din Bălți (1945-1947). Din 1947 până în 1984 desfășoară o rodnică și multilaterală activitate științifică în cadrul AȘM. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1954). Candidat (doctor) în științe filologice (1958). Între anii 1947 și 1959, predă concomitent cursul de literatură veche moldovenească și literatura sovietică (1947-1955) la Universitatea de Stat din Chișinău. *Lucrări publicate*: peste 300 de articole și recenzii consacrate procesului literar contemporan, studii monografice fundamentale (*Dimitrie Cantemir – scriitor umanist, Romanul moldovenesc contemporan*). V. Coroban a fost un protagonist de seamă al valorificării moștenirii literare clasice. Lui îi aparțin cunoscutele monografii despre viața și opera lui V. Alecsandri, D. Cantemir, I. Neculce, Gr. Ureche, M. Costin, I. Creangă, M. Eminescu. O contribuție deosebită a avut Coroban la studierea literaturii române din Republica Moldova, precum și a celei universale. *Bibliogr.*: *Literatura și arta Moldovei. Enciclopedie*, vol. I. Chișinău, 1985; Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

COROLIUC, Boris (24.10.1930, s. Hincăuți, jud. Hotin, Basarabia, România - 24.10.2016, Bălți), istoric, profesor universitar. Doctor în științe filozofice (1969). Conferențiar universitar (1972). *Studii*: Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie, sp. istorie, diplomă cu mențiuni (1955). *Activitatea profesională*: lector superior, conferențiar la Catedrele de istorie și științe socio-umanistice ale Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” (1960-2012). Președinte al Comitetului Sindical al IPSB (1960-1962). Decan al Facultății de Filologie (1967-1975).

Rector al Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” (1975-1985). Director al Institutului de Reciclare a Cadrelor Didactice (1985-1987) din Chișinău, Șef al Catedrei de comunism științific (1987-1990). *Lucrări publicate*: peste 30 de articole în domeniul dezvoltării democrației și formării societății civile în R. Moldova. *Distincții*: Ordinul „Знак почёта”; Medalia jubiliară „За доблестный труд. В ознаменовании 100-летия со дня рождения В. И. Ленина”, Insignele „Eminent al Învățământului Public din RSSM”, „Eminent al Învățământului din URSS”; Titlul onorific „Lucrător Emerit al Școlii Superioare din RSSM”.

COSTIN, Nicolae (07.04.1936, s. Peciște, plasa Rezina, jud. Orhei, Basarabia, România – 16. 02. 1995, Chișinău), istoric și om politic. Unul dintre liderii Mișcării Naționale din Basarabia (1989-1995), primul primar democrat (1990-1994) al capitalei R. Moldova independente. A absolvit Școala Pedagogică din Orhei și Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie (1965). A fost pedagog la Peciște, asistent, lector superior la Catedra istorie a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1965-1970). Doctor în științe istorice, conferențiar la Universitatea de Stat din Chișinău, unde în anii '80 a predat comu-

nismul științific, semnând 35 de lucrări științifice în domeniul sociologiei. Este președinte executiv al Frontului Popular din Moldova, deputat în primul parlament democratic al Republicii Moldova, coautor al Declarației de Independență și Constituției R. Moldova, președinte al Consiliului municipal și primar general al Chișinăului (1990-1994). Grație lui s-a produs schimbarea la față a Chișinăului sovietizat. A susținut revenirea la limba română și alfabetul latin, la tradițiile naționale în învățământ și cultură (deschiderea liceelor: român-englez „Mircea Eliade”, român-francez „Gheorghe Asachi”, român-italian „Dante Alighieri”), a bibliotecilor publice („Onisifor Ghibu” și „Transilvania”). Lui i se datorează, în mare, reînvierea tradițiilor legate de sărbătorile creștine, redeschiderea bisericilor din Chișinău, inclusiv a Catedralei „Nașterea Domnului”, instalarea a mai multor busturi pe Aleea Clasicilor, redenumirea străzilor și readucerea limbii române în administrația locală. A reușit să scoată, fără vărsări de sânge, statuia lui Lenin din centrul capitalei și să readucă la locul inițial de amplasare monumentul, restaurat, al lui Ștefan cel Mare. A stabilit legături de colaborare cu principalele orașe din România, dar și din alte țări, fiind considerat primul primar al Chișinăului care a promovat cele mai multe reforme de dezvoltare a capitalei. La fel, tot primarului Nicolae Costin îi aparține ideea de a include, pentru echilibru demografic, satele din împrejurimile Chișinăului în componența municipiului. *Distincții:* „Ordinul Republicii” (post-mortem, 2010). *Bibliogr.:* Ecaterina Țarlungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități.* Ed. „Litera”, București, 2011.

COȘERIU, Eugeniu (27.07.1921, com. Mihăileni, jud. Bălți, Basarabia, România – 07.09.2002, Tübingen, Germania), lingvist de talie mondială, poet și prozator. Academician. După școala primară din satul natal, urmează Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1931-1939). În toamna lui 1939 devine student al Facultății de Litere a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Obține bursă specială pentru a-și continua studiile la Universitatea din Roma (1940-1944), stu-

dii la Universitatea din Padova (1944-1945) și din Milano (1945-1949), terminate cu titlul de doctor în litere și în filozofie (1949). Este lector de română la Universitatea din Milano; profesor de lingvistică generală și indo-europeană la Universitatea din Montevideo (Uruguay) și director al Institutului de Lingvistică de aici. Din 1963 devine titular al Seminarului de filologie romanică și lingvistică generală al Universității din Tübingen, Germania. Profesor cu renume, a predat romanistica la universități celebre din Madrid, Barcelona, Rio de Janeiro, Santiago, Napoli, Bologna, Grenoble, Moscova,

Tokyo ș.a. Cărțile lui sunt traduse în limbi de largă circulație ale lumii. *Doctor honoris causa* al multor universități din România, Argentina, Chile, Germania, Italia, Spania, Peru, Bulgaria, Brazilia, Republica Moldova. Este primul *Doctor honoris causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Publică primele poezii în revista „Crenguța” a Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți. Debutează în 1937 cu proză; colaborează cu articole și versuri în publicațiile „Jurnal literar”, „Revista critică”, „Viața Basarabiei”, „Arhiva” ș. a. Este autorul unor opere de referință în domeniul lingvisticii: *Sistem, normă și vorbire* (1952), *Sincronie, diacronie și istorie* (1958), *Limba română în raport cu limbile romănice* (1994). Povestirile sale, publicate inițial între anii 1946 și 1950 în „Corriere Lombarde” și „L’Europe”, apărute și în traducere spaniolă la Montevideo (1950-1951), au fost adunate în volum la Tübingen (1988), apoi editate în versiune românească – *Anotimpul ploilor*, la Cluj (1992). *Distincții*: „Ordinul Republicii” (1997). Biblioteca Municipală din Bălți poartă numele marelui lingvist. În anul 2010, pe fațada clădirii bibliotecii a fost instalată o placă comemorativă consacrată lui Eugeniu Coșeriu. **Bibliogr.:** *Dicționar enciclopedic*, vol. I. Editura enciclopedică, București, 1993; Ecaterina Țarâlungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

COVOIANȚ, Nina (1930, Bălți, Basarabia, România – 1990, Bălți), pianistă. Soția lui David Liverant. *Studii*: Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu”, Catedra pian special. *Angajări*: profesor la Școala de Muzică pentru Copii „Ciprian Porumbescu” din Bălți; șefa Catedrei pian special a Colegiului de Muzică și Pedagogie din Bălți (1969-1990). *Distincții*: „Lucrător Emerit al Culturii”.

CRACAN, Alexei (17.03.1960, s. Danu, Glodeni, RSSM, URSS), diplomat. *Studii*: Școala Medie nr. 1 din Bălți (1967-1977), Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez” din Moscova (1977-1982). *Activitatea profesională*: colaborator la Ambasada URSS în Republica Populară Congo, Brazzaville (1982-1985); atașat, secretar 3, Ministerul Afacerilor Externe al URSS (1986-1989); secretar 2, Ambasada URSS în Republica Guinea, Conakry (1989-1993); șef al Unității de protocol, Ministerul Afacerilor Externe (1993-1995, 1997-2000); consilier, Ambasada Republicii Moldova

în Regatul Belgiei (1996-1997, 2000-2005); Însărcinat cu afaceri, Ambasada Republicii Moldova în Regatul Belgiei, Regatul Țărilor de Jos și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (07.2002-01.2003); șef de unitate, Departamentul Consular, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (2005-2007); director al Departamentului Protocol Diplomatic de Stat, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (2007-2010); ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Republica Letonia (2010-2016). *Limbi străine*: franceză, engleză, rusă. *Distincții*: Rang diplomatic: Ministru plenipotențiar. Ordinul „Legiunea de Onoare” în grad de Comandor (Republica Franceză), Medalia „Meritul Civic” (R. Moldova).

CREANGĂ, Ovidiu (14.02.1921, s. Vărzărești, plasa Nisporeni, jud. Lăpușna, România – 04.12.2017, Toronto, Canada), chimist și inginer. Deține brevetul de invenție a bateriilor cu care funcționează ceasurile de mână. A urmat cursurile Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți, unde i-au fost colegi Eugeniu Coșeriu, Sergiu Grossu, Valeriu Gafencu, Vadim Pirogan, Valentin Mândăcanu. După ocuparea sovietică din 1940, el a fugit din Basarabia, iar în 1944, și din Cernăuți, unde a studiat la universitate. Ulterior a absolvit Universitatea Politehnică din București cu „Magna cum Laude”, unde a și profesat. În 1970, C. a fost funcționar al Ministerului Economiei (România). În 1982, la vârsta de 64 de ani, C. a emigrat în Canada. *Premii și distincții*: „Ordinul Muncii”, România; „Medalia Muncii”, România; numeroase premii din Canada și R. Moldova. În 2011, la vârsta de 90 de ani, i se decernează Premiul Scriitorilor din Diasporă, acordat de Liga Scriitorilor din

România, Filiala București. S-a apucat de scris după trecerea pragului de 80 de ani. În acești ani a publicat opt cărți. *Cărți editate*: zece, printre care - „Cu și fără securiști”, prefață Paul Goma, Ed. *Vicovia*, Bacău, 2009; „Epigrame și catrene”, Ed. *Museum*, Ch., 2001; „Cu orice risc am să spun adevărul”, Ed. *Museum*, Ch., 2002; „Un zâmbet de peste ocean” (în colaborare).

CREȚU, Vadim (09.03.1970, Bălți, RSSM, URSS), pictor. *Studii*: Liceul de Artă Plastică, Chișinău (1986-1990), Academia de Artă București, Facultatea de Arte Plastice, specializarea – pictură, clasa prof. Ștefan Caltia (1990-1996), Bursa „LION CLUB” – Institutul de Arhitectură, Darmstadt-Germania (1995). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1997). *Activitatea artistică*: Expoziția studenților Academiei de Artă, sala *Dalles*, București (1992), expoziție de

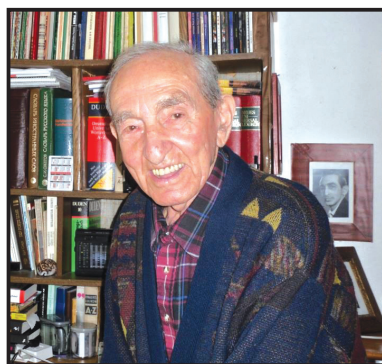
grup – pictură, Galeria *Dominus*, București (1993,1994), expoziția aniversară a Academiei de Artă, București (1995), expoziție de grup – pictură, Darmstadt, Germania (1995), expoziție de grup – acuarelă, Roma, Italia (1995), expoziție de grup – pictură, Galeria *Apollo*, București (1996, 1997, 1998), expoziție de grup „Sperietoarea”, Otopeni (1998), expoziție de grup „Podul”, Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, București (1998), expoziție de grup – acuarelă, Roma, Italia (1999), expoziție de pictură „Salonul de toamnă”, Galeria *Apollo*, București (2000), expoziție de pictură „Salonul de toamnă”, Căminul Artei, București (2003), expoziție personală – pictură „Caii”, Galeria *Van Rijn*, Paris, Franța (2004), expoziție - 10 portrete-ulei/pânză după Sf. Părinți, Mănăstirea Vatopeidi, Muntele Athos, Grecia (2004), expoziție de pictură „Salonul de toamnă”, Căminul Artei, București (2004), expoziție de pictură organizată de Institutul Cultural Român la Istanbul, Galeria ARTE. *Activitate profesională*: asistent la Institutul „Spiru Haret”, Catedra de arhitectură (1996-1997), preparator la Institutul Național de Artă, secția Foto-Video (1997-1998). Din 1998 – artist plastic / liber profesionist/ colaborare cu Galeria „Van Rijn” – Paris. *Lucrări în colecții particulare*: România, Elveția, Germania, Japonia, Republica Moldova, Grecia, Olanda, Arabia Saudită, Qatar, Franța, Italia.

CRIHAN, Anton (10.07.1893, s. Sângerei, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 09.01.1993, Saint-Louis, SUA, înmormântat la Cimitirul Ortodox Central din Chișinău), avocat, economist, politician, profesor și publicist român

basarabean, membru al Sfatului Țării (1917), subsecretar de stat al Agriculturii în Directoratul General al Republicii Moldovenești (1917). *Studii*: Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți, Facultatea de Economie a Universității din Odesa. Absolvent al Universității Sorbona din Paris, unde în 1934 susține teza de doctor în științe economice. Fiind ofițer, în 1917 organizează, împreună cu căpitanul Em. Cattely, *Cohortele Moldovenești*, pentru apărarea populației din Basarabia de jafurile și omorurile pe care le săvârșeau soldații ruși bolșevizați. Ca deputat în Sfatul Țării (1918), a votat Unirea. De patru ori deputat în Parlamentul României (1919, 1920, 1922 și 1932). În 1932-1933, subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în care calitate a contribuit la transferarea Facultății de Agronomie de la Iași la Chișinău. A făcut parte din delegația română la Conferința româno-rusă de la Viena. Din 1934 până în 1940 – profesor la Universitatea Politehnică din Iași și la Facultatea de Agronomie din Chișinău. Membru de vază al Partidului Național Țărănesc. După război, în 1946, trece în ilegalitate, apoi se refugiază în Iugoslavia. În același an ajunge la Paris, iar în 1950 pleacă în SUA. La propunerea Regelui Mihai I este ales în Comitetul Național Român în exil. *Lucrări publicate*: „Capitalul străin în Rusia” (1915), „Romanian Rights to Bessarabia According to Certain Russian Sources” (ediția în engleză, 1986), „Drepturile românilor asupra Basarabiei după unele surse rusești (ediția în română, 1995), „Chestiunea agrară în Basarabia până la revoluția din 1917” (1917). *Distincții*: Ordinele: *Ferdinand* în grad de Ofițer, *Steaua României* în grad de Ofițer ș.a. Fiind în SUA, s-a căsătorit cu Olivia Lula, nepoata lui Petru Groza. A fost ultimul din splendida cohortă a celor care au înfăptuit visul tuturor românilor – România Mare. În municipiul Iași și în sectorul Centru al orașului Chișinău există câte o stradă, care poartă numele lui Anton Crihan. La 20 iulie 2013, cu ocazia împlinirii a 120 de ani de la nașterea deputatului Anton Crihan, Poșta Moldovei a emis o marcă poștală cu imaginea acestuia.

CRIMERMAN, Efim (pseudonime literare **Efim Ciuntu** și **Grigore Singurel**) (1923, Bălți, Basarabia, România), poet-textier și jurnalist radio. *Studii*: Școala primară catolică din Galați, unde se studiau limbile franceză și italiană; Liceul „Marele Voievod Mihai” din București; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie (1946-1951), unde, împreună cu Igor Crețu, a organizat primul

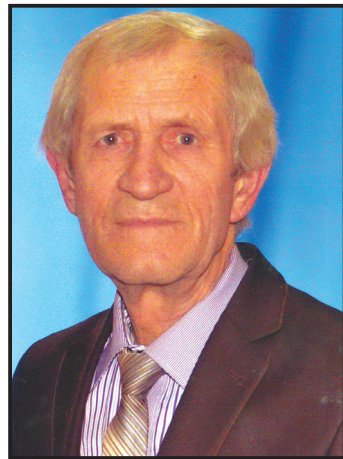

cenacul literar. Participant la al Doilea Război Mondial. Din 1945 până în 1980 locuiește la Chișinău. *Angajări*: redactor literar la Filarmonica de Stat din Chișinău. A compus texte pentru mai multe piese de succes (peste 30) din repertoriul formațiilor: „Bucuria”, „Noroc”, „Orizont”, „Contemporanul”, „O-zone”, a cântăreților Maria Codreanu, Efim Bălțanu, Ion Suruceanu, Ian Raiburg, Vadim Mulerman, Sofia Rotaru, Nina Crulicovschi ș.a. Cele mai cunoscute sunt: „De ce plâng chitarele?”, „Cântă un artist” (muz. Mihai Dolgan), „Pe strada însorită”, „Fără tine” (muz. Arcadie Luxemburg), „Vântule” (muz. Ian Raiburg), „Valentina, Valentina” (muz. Dumitru Gheorghită), „Numai cântecul...” (muz. Serghei Lunchevici), „Nu cânt iubirea” (muz. Constantin Rusnac”) ș.a. În 1980 a emigrat din RSSM în Israel, apoi în Germania Federală. Din 1981 până în 1994 a colaborat la *Radio Svoboda* și *Europa Liberă* (München), unde a realizat o mulțime de emisiuni (peste 1500 de texte), prezentând situația din Moldova sovietică și mai apoi din R. Moldova. *Palmares artistic*: Firma unională „Melodia” a lansat 36 de discuri cu cântece pe textele semnate de C. Premii naționale (1962-1969, 1967). Locul I la Festivalul internațional al tineretului (1968). Laureat al Festivalului sovietic unional „Песня-79”. În prezent locuiește în or. Aachen (Germania). Bibliogr.: Mihai Ștefan Poiată, *Rock-ul, „Noroc”-ul & Noi, 1966-1977*, Ed. „Arc”, Chișinău, 2013.

CRISTINOI, Aurelia (28.03.1955, s. Zăicani, Râșcani, RSSM, URSS), profesoară de muzică, dirijor de cor. Grad didactic I. *Studii*: Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, Catedra dirijat coral (1973-1977); Universitatea de Stat „Alecu Russo”, Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală, Catedra de teorie și dirijat (1989). *Angajări*: profesoară de muzică la Școala Feroviară nr. 4; profesoară (clasa corală) la Școala de Arte „Ciprian Porumbescu”; profesoară de etică și psihologia vieții de familie, director adjunct pentru educație la Școala Profesională nr. 5; dirijor de cor la Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți. *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit” (2005); Medalia comemorativă „Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni” cu prilejul a 200 de ani de la înființarea Eparhiei de Chișinău și Hotin (2013), insigna unională „За достижение в художественной самодеятельности” (1978).

CRISTINOI, Leonid (12.05.1949, Bălți, RSSM, URSS), țambalagiu, profesor de instrumente populare. Grad didactic superior. *Studii*: Școala de Iluminare Culturală „Elena Sârbu”, azi Colegiul de Arte „Nicolae Botgros” din Soroca (1966-1969); Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, Catedra instrumente populare (țambal) (1969-1975); Universitatea de Stat „Alec Russo”, Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală, Catedra de instrumente muzicale și metodică (1990). *Angajări*: conducător al tarafului „Ghiocel” cu titlul *model* la Trustul de Construcții din Bălți, profesor și conducător al orchestrei de muzică populară la Școala de Arte „Ciprian Porumbescu” din Bălți. Dirijor al orchestrei unite de muzică populară la întâlnirea Focului Olimpic (1980). *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit” (1997). insigna unională „За достижение в художественной самодеятельности” (1978). Medalia „Лауреат Всесоюзного фестиваля народного творчества” (1987).

CRIVCEANSCHI, Nina (06.10.1948, Bălți, RSSM, URSS), conferențiar universitar, doctor în științe filologice. *Studii*: Școala Medie nr. 1 (în prezent Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”) din Bălți, medalie de aur (1966); Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză, diplomă cu mențiune (1972). Și-a susținut teza de doctor în filologie la Institutul de Limbi Străine din Minsk (1988). Activitatea profesională: asistent, lector superior, conferențiar la Catedrele de limbă franceză și filologie franceză (1974-1998), USARB.

Șef la Catedra de filologie franceză a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1998-2004). Decan al Facultății de Limbi și Literaturi Străine la aceeași Universitate (2004-2008). Conferențiar universitar la Catedra de limba franceză a Universității „Alec Russo” (2008-2012). A pregătit trei doctori în științe pedagogice. *Lucrări publicate*: 30 de articole științifico-metodice, șapte manuale și cărți cu caracter didactic (*Eclipse I, II. Méthode de français*, Chișinău, 2002, 2003) inclusiv șase (în colaborare). A tradus în limba franceză cartea Silviei Acela *Nuages bleus, visages gris* /

Nori albaștri, fețe cenușii (ediție bilingvă franceză-română), publicată la Paris, 2010.

CRUDU, Gheorghe (05.07.1968, s. Cetăreni, Ungheni, RSSM, URSS), actor de teatru. Artist Emerit din R. Moldova. *Studii*: Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), clasa prof. Ștefaniuc-Jucov, din Chișinău (1992). *Activitatea profesională*: actor-păpușar la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1992). A dat viață la circa 60 de roluri pe scena Naționalului bălțean atât în spectacolele pentru copii (cu păpuși), cât și în cele pentru maturi (Trântorul

în „Greierașul și Furnica” de L. Cibotaru, Măturilă în „Măturilă și Pomponică” de I. Zlatopolski, Polițistul în „Hoțul cinstit” de V. Butulescu, Panait în „Vine apa” de D. Matcovschi, Sărsăilă în „Ivan Turbincă” de I. Creangă, David, Vasiliu în „Baltagul” de M. Sadoveanu, Andrei Vasilievici în „Ultima șansă” de M. Zadornov, Păpușarul în „Flori de tei” de I. Puiu, Lupul în „Pușorul de aur” de V. Orlov, Moș Ion în „Și iar Chirița” de Gh. Urschi, Păcală în „Tândală se însoară” de V. Jacotă, Generalul venetic în „Ultimul urmaș al lui Ștefan Vodă” de Gh. Calamanciuc, Fănel în „Ochiul magic” de A. Ursu etc.). *Activitatea didactică*: profesor la Universitatea de Stat „Alec Russo”, cursul mânăuirea păpușii (2002-2007); Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, mânăuirea păpușii (2007-2008). Din 2008 până în prezent activează la Casa de Creație pentru Copii „Mihail Blanc”, unde predă arta actorului, drama și mânăuirea păpușii. *Premii și distincții*: „Artist Emerit din R. Moldova”, premii de la UNITEM și Ministerul Culturii.

CRUPOVEATCHIN, Constantin (16.06.1891, Bălți, Basarabia, Imperiul Rus – 1941, Gulag), avocat. Absolvent al Facultății de Științe din Kiev, licențiat al Facultății de Drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Membru în Consiliul de disciplină a Baroului Bălți. Fost judecător de pace, fost președinte al Tribunalului Bălți. Primar al mun. Bălți (1932), senator. A publicat un dicționar rus-român. *Distincții*: Ordinul *Steaua României* în grad de Ofițer.

CULIUC, Leonid (19.07.1926, Bălți, Basarabia, România – 05.09.2016, Chișinău), pedagog, demnitar de stat. Tatăl său, felcer și unul dintre liderii comunității locale a bapțiștilor, a decedat tânăr, așa că Leonid a fost responsabil pentru întreținerea mamei și celor trei frați mai mici. La Bălți până acum există un pod la zidirea căruia a participat când avea 14 ani. Până în 1940 termină 4 clase la Liceul Comercial din Bălți, iar în 1944, împreună cu familia, s-a refugiat în România (acolo a făcut planorism și a lucrat la turnătoriile de oțel din Petroșani), dar sovieticii au forțat majoritatea basarabenilor să revină în RSSM. În noiembrie '44, a revenit la Bălți. Aici a făcut o cariera

vertiginoasă, o realizare deloc trivială, ținând cont de faptul că sovieticii nu agreau moldovenii în rangurile de sus ale ierarhiei, cu atât mai mult, pe cei reveniți din refugiu; instructor la Casa de pionieri din Bălți (planorismul de la Petroșani i-a prins bine), învățător în satul Strâmba, cursuri la școala de șoferie, șofer la Stația de selecție din Bălți, student la Institutul Învățătoresc din Bălți (aici a cunoscut-o pe cea care i-a devenit soție), director și învățător de chimie la școala din Drăgănești (aici s-a născut feciorul Leonid Culiuc, în prezent membru titular al AȘM), președinte al Comitetului executiv raional (райисполком) din Sângerei (1953-1956). În paralel a absolvit prin corespondență Institutul Pedagogic din Tiraspol (1958), secretarul doi la Comitetul raional de partid (райком) din Sângerei (1956-1959), prim-secretar al Comitetului raional de partid din Bălți (1959-1962). În 1962, C. trece cu traiul la Chișinău, unde activează în mai multe posturi în cadrul CC al PC din RSSM (1962-1963) și administrativ-executive: șef al secției de organizare (орготдел) a Comitetului Central al PC din RSSM, deputat în Sovietul Suprem al URSS, student la Școala Superioară de Partid din Moscova, președinte al Comitetului de Stat pentru Radioteleviziune de pe lângă Consiliul de Miniștri al RSSM în 1967, când devine ministru al Culturii. În 1973 a fost demis din funcție în perioada de luptă cu naționalismul, când au fost înlăturați Corobceanu, Cornovan, Iiașenco, Rădăuțan și Testemițanu. În virtutea unor împrejurări norocoase, a putut să revină în circuit. Astfel, din anul 1973, C. a exercitat funcția de vicepreședinte al Comitetului de Stat de Planificare (Госплан), funcție cu care și-a încheiat cariera în anul 1989. *Distincții:* Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (Орден Трудового Красного Знамени), medalii, Titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

CULIUC, Leonid (în acte n. 11.08.1950, Drăgănești, Sângerei; de facto s-a născut în or. Bălți, RSSM, URSS), membru titular al AȘM, profesor universitar, doctor habilitat în științe fizico-matematice. Fiul lui Leonid Teodor Culiuc. Copilăria și-a petrecut-o în orașul Bălți (1959-1962). *Studii:* Școala Medie nr. 1 din Bălți (clasele IV-VI), Școala Medie nr. 1 din Chișinău (medalie de aur, 1967), Institutul Politehnic, azi Universitatea Tehnică a Moldovei (diplomă cu mențiune, 1972). Doctoratul la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova (1972-1975), devenind în 1976 doctor (candidat) în științe fizico-matematice la spec. Radiofizica cuantică.

În anii 1973-1975, concomitent cu doctoratul, a fost angajat în calitate de colaborator științific inferior la Facultatea de Fizică a Universității de Stat din Moscova. În cadrul Institutului de Fizică Aplicată (IFA) al AȘM activează din decembrie 1975 până în prezent, ocupând consecutiv posturile de cercetător științific inferior, superior, coordonator principal, șef de laborator, director adjunct al Centrului „Știința Materialelor Semiconductoare”, director al IFA (1997-2015). În prezent este șeful laboratorului Fizica Compușilor Semiconductori „Sergiu Rădăuțan”. În 2015 a fost ales președinte al Consiliului de Dezvoltare Strategică Instituțională al Universității de Stat din Moldova. Gradul științific de doctor habilitat în științe fizico-matematice, la specialitatea Fizica Semiconductorilor și Dielectricilor, l-a obținut în anul 1990, iar în 1993 – titlul de profesor universitar. În 2007 a fost ales membru corespondent al AȘM, iar în 2012 – membru titular. Sub conducerea dumealui au fost susținute 11 teze de doctor în științe fizico-matematice. Datorită rezultatelor sale recunoscute pe plan internațional, acad. C. a beneficiat de multiple invitații de a lucra în calitate de cercetător și profesor invitat în universități și centre științifice cunoscute din Canada, Franța, Germania, Japonia, Olanda, România, Rusia. Rezultatele cercetărilor sale au fost reflectate în circa 350 de publicații științifice, inclusiv peste 100 de articole în reviste prestigioase de circulație internațională. Domnia Sa participă activ la realizarea unui șir de proiecte internaționale, inclusiv: *VolkswagenStiftung*; *Research Support Scheme (RSS)*; *INTAS*; *Japan Society for the Promotion of Science (JSPS)*, РФФИ, CRDF, STCU, FP 7, Horizon 2020. Este membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Republicii Moldova, membru al colegiilor de redacție ale revistelor „Moldavian Journal of Physical Sciences”, „Annals of West University of Timisoara” (România), „Physics Series”, „Editorial Board of Dataset Papers in Optics” (Hindawi Publishing Corporation). În anii 2001-2005 a fost deputat în Parlamentul R. Moldova. Acad. C. vorbește fluent limbile franceză și engleză. Este unul dintre fondatorii și vicepreședinte (1992-2016)

al Alianței Franceze din Republica Moldova. *Premii și distincții*: Medalia „За трудовую доблесть” (1986), Medalia „Meritul Civic” (2000), Distincția Republicii Franceze „Chevalier dans l’Ordre des Palmes Académiques” (2001), Titlul onorific „Om Emerit”; Laureat al Premiului Președinților Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, al Academiei de Științe din Belarus și al Academiei de Științe a Republicii Moldova (1996), Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției (1998).

CUPCEA, Ala (15.04.1931, Bălți, Basarabia, România – 06.02.1989, Chișinău), scriitoare, ziaristă, soția lui Valeriu Cupcea. *Studii*: Liceul de Fete „Domnița Ileana” din Bălți (1942-1944), Universitatea de Stat din Chișinău (1953). Între anii 1959 și 1986 activează la Radioul Moldovenesc în calitate de redactor, apoi în funcția de șef al Secției emisiuni literar-dramatice. Traduce piese radiofonice, de teatru, nuvele de L. Tolstoi, L. Andreev, K. Paustovski, M. Twain, A. Cehov, semnând și versiunea românească a romanelor: *Frații Erșov* de V. Kocetov, *În pofida morții* de V. Titov, *O viață* de Guy de Maupassant, *Istoria unei urbe* de M. Saltâkov-Șcedrin, *Halta vântoaielor* de C. Aitmatov. Este posesoarea unor distincții guvernamentale acordate pentru merite deosebite în domeniul culturii. Titlul „Lucrător Emerit al Culturii din RSSM”. *Bibliogr.*: Iurie Colesnic. *Femei din Moldova. Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000; Iurie Colesnic. *Chișinău. Enciclopedie*, Ch., 1997.

CURTESCU, Margareta (Maria ABRAMCIUC) (22.09.1960, s. Hânțești, Fălești, RSSM, URSS), conferențiară universitară, doctor în filologie, poet, eseist, critic literar. *Studii*: Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Alecă Russo” din Bălți, secția Limba și literatura română (1981); doctoratul la Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (teza „Reflexe ale mitului orfic în literatura română”) (2004). Titular al Catedrei de literatura română și universală, Facultatea

de Litere, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Șef al aceleiași Catedre (2010-2014). Membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și a Uniunii Scriitorilor din România. Redactor la revista bălțeană „Semn”. A debutat cu un grupaj de versuri la revista „Nistru” (1982). A mai publicat versuri, articole de critică literară, eseuri în revistele: *Basarabia*, *Contrafort*, *Dacia Literară*, *Poezia*, *Convorbiri Literare*, *Limba Română*, *Familia*, *Semn*, *Revista Română*. Prezentă în volumul colectiv „Femeia în labirintul istoriei” (2003), în antologii, din țară și din străinătate. *Cărți publicate*: „Prinsă între clamele speranței” (versuri) (col. *Prima verba*), Ed. ARC, Ch., 1997; „Simple bluesuri” (versuri) (col. *Rotonda*), Ed. Cartier, Ch., 2003; „Eternul Orfeu” (eseu critic) (col. *Opera aperta*), Ch., Ed. „Știința”, 2005; „Dialogues francophones”, vol. I (în colaborare), Tipografia din Bălți SRL, 2012; „Iubirea altfel” (versuri), Ed. „Cartier”, Ch., 2013 (Premiul Festivalului Internațional Primăvara Europeană a Poeților-2014); „Manuscrise de Dimitrie Balica comisul” (în colaborare), Ch., 2013; „Proza romantică românească” (antologie), Prefață, selecție a textelor, note biobibliografice, glosar, concepte operaționale și bibliografie, Ed. „Știința”, Ch., 2014; „În Piața Dante” (antologie de versuri), Ed. *Vinea*, București, 2014; „Poèmes obliques” (traduit du roumain par Victoria Sicorschi, postface de Aliona Grati), Editions *Vinea*, Bucarest, 2015; „Kafka sau Alegoria omului modern” (în colaborare), CEP USM, Ch., 2015. *Distincții*: Medalia „Mihai Eminescu” (2015).

CUȘNIR-MIHAILOVICI, Clara (05.05.1903, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?), istoric. *Studii*: secundare – la Bălți, superioare – la Moscova. *Angajări*: director al Institutului de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (București) și director al Muzeului de Istorie al Partidului Comunist, al Mișcării Revoluționare și Democratice din România (1955-1965). Contribuții la studierea mișcării revoluționare în România în prima jumătate a sec. al XX-lea. *Lucrări*: „Despre situația revoluționară din România în perioada 1918-1920”. – București, 1955; „Mișcarea muncitorească din România între anii 1917 și 1921. Crearea Partidului Comunist din România”. – București, 1960 (în colaborare). *Bibliogr.*: *Enciclopedia istoriografiei românești*. – București, 1978; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000.

Cele mai importante lucruri de dobândit, după libertate și democrație, sunt identitatea și demnitatea.

Regele MIHAI, 25 octombrie 2011

D

DARIE, Teodor (14.11.1943, s. Popeștii de Sus, plasa Drochia, jud. Soroca, Basarabia, România), profesor de limba și literatura română, manager. *Studii:* Școala Medie din s. Popeștii de Sus (1962); Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (IPSB), Facultatea de Filologie, secția Limba și literatura română (1969); Cursuri de recalificare în domeniul educației estetice, Institutul Unional de Recalificare a Cadrelor Didactice, Leningrad (1982). *Activitatea profesională:* lector de limba și literatura română, Școala Pedagogică din Lipcani, r. Briceni (1969-1970); lector la Catedra de limba și literatura română, Facultatea de Filologie, IPSB (1970-1971); director adjunct instruire și educație, Școala Profesională nr.19, Bălți (1971-1973); director adjunct instruire și educație, Școala Profesională nr.13, Bălți (1973-1977); director al Școlii Profesionale nr.13, Bălți (1977-1978); director adjunct instruire, Școala Profesională nr.1, mun. Bălți (1985-2015). *Activități complementare:* corespondent netitular la ziarele pedagogice „Făclia” și „Univers Pedagogic Pro”; circa 50 de articole didactico-metodice și științifice în ziarele și revistele republicane. *Distincții:* Medalia „Meritul Civic” (2014), Medalia jubiliară „XX de ani ai Victoriei în Marele Război pentru Apărarea Patriei – 1941-1945” (1965); Insigna „Eminent al Învățământului Profesional-Tehnic din RSSM” (1976), Diploma de Merit a Ministerului Învățământului al R. Moldova (2003), Diploma de Onoare a Comitetului de Stat al Învățământului Profesional-Tehnic din RSSM (1974).

DASCĂL, Ion (02.02.1952, s. Pelinia, Râșcani, RSSM, URSS), acordeonist, compozitor, aranșor și dirijor. *Studii:* Școala Medie din satul natal, Școala Medie de Muzică „Ștefan Neaga”, secția teorie și compoziție (1967-1973), Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” (1975-1980) din Chișinău. *Activitatea profesională:* acordeonist în Orchestra de muzică populară „Fluieraș” a Filarmonicii din Chișinău (1970-1972); director artistic al ansamblului „Taraf” al Casei de cultură a sindicatelor din Telenești (1972-1973); director artistic al orchestrei clubului „Constructorul” (1973) și al Orchestrei „Barbu Lăutarul” din Bălți (1974-1981); dirijor al Orchestrei de muzică populară „Folclor” a Radioteleviziunii din Chișinău (1981-1987), dirijor al Orchestrei „Rapsodia” (din

1987 – „Mugurel”) a Filarmonicii din Chișinău. Turnee artistice în România, Iugoslavia, Scoția, Franța, Bulgaria, Etiopia ș.a. *Distincții*: Titlul onorific „Lucrător Emerit al Culturii” (1977); laureat al Festivalului artiștilor amatori (Moscova, 1977), Diplomat al Concursului de interpreți, ed. a V-a (Chișinău, 1994); „Artist Emerit din R. Moldova” (1993), „Artist al Poporului din Republica Moldova” (2010).

DAVÂDOVICI, I., sculptor. Autorul bustului lui Nikolai Ostrovski, ce se află în fața blocului Școlii-Internat Speciale pentru Copii Orbi și Slab Văzători, situată pe str. Orheiului, Bălți.

DAYN, Ehezchel (Oscar) (6.0I.1912, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 16.09.1984, Chișinău), violonist. S-a născut în familia unui funcționar bancar. A învățat la Gimnaziul Evreiesc de băieți din Bălți (1929), apoi la Conservatorul „Unirea” din Chișinău (1925-1930). A debutat la vârsta de 14 ani, interpretând *Concertul doi pentru vioară* de Heinrich Veneavski. Stagii la Conservatoarele

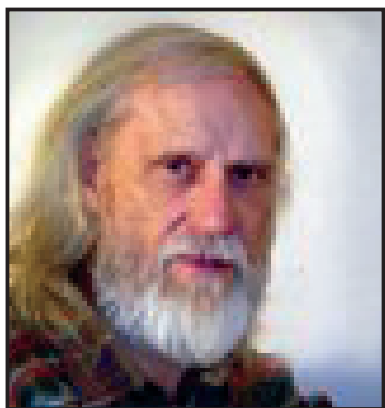
din Bruxelles (1931), Praga (1932-1934) și Paris (1937-1938) cu G. Enescu (vioară), la Conservatorul din Chișinău și cel din Lvov (1952). Între anii 1930-1937 – violonist în Orchestra simfonică a Armatei române, condusă de E. Masini; violonist în Cvartetul de coarde al Filarmonicii din București (1938-1940). A cântat pe front în Orchestra de jazz „Moldavia”, condusă de Șico Aranov (1941-1944). Între anii 1944 și 1979 evoluează ca solist și concertmaistru în orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat din Chișinău. Profesor la Catedra muzică de cameră a Conservatorului „G. Musicescu” din Chișinău (1945-1976). Oscar Dayn a interpretat rolul evreului-viorist în filmul „Așteptați-ne în zori” de Emil Loteanu (1963), a moderat emisiuni muzicale radiofonice în limbile română și rusă. Pictorii M. Grecu și M. Gamburd au executat portretele muzicianului, iar Lazăr Dubinovschi – portretul sculptural. Cu ocazia centenarului de la nașterea

muzicianului, în 2012 „Poșta Moldovei” a emis timbrul și plicul comemorativ. *Distincții*: Medalia „Pentru eroism în muncă în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei”, Ordinul „Знак почёта”, Titlul onorific „Artist Emerit din RSSM” (1960).

DĂIANU, Gh. Gheorghe (14.01.1907, Tulcea, România – ?), farmacist și proprietar. A terminat Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1921), Facultatea de Farmacie din Iași (1930). Președinte al comisiei interimare a Camerei de Comerț și Industrie din Bălți.

DIMENTBERG, Mark (1875, Lipcani, jud. Hotin, Basarabia, Imperiul Rus – ?), comerciant, președinte Sfatului Negustoresc. Președinte al Biroului de aprovizionare a armatei pe timpul războiului (1914-1918); Director al Băncii *Uniunea Română*, sucursala Bălți; Președinte al Camerei de Comerț și Industrie Bălți-Soroca; viceprimar al mun. Bălți. *Distincții*: *Coroana României* în grad de Ofițer și Cavaler, *Meritul Comercial și Industrial*, clasa I, *Răsplata Muncii* pentru construcții școlare.

DMITRIEV, Ghenadie (08.02.1935, Shanghai, China), pictor, grafician. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1968). A absolvit Școala de Artă Decorativă Aplicată din Nijni Taghil, Rusia (1957) și Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” (azi Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din Chișinău) (1960). *Activitatea profesională*: profesor la Școala-Internat din Ungheni (1960-1963), pictor la Fondul Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici din Bălți (din 1963). Profesează tabloul tematic,

peisajul și natura statică. *Lucrări*: „În marș”, „Toamna”, „Rodnicie”, „Natură statică”, „Portretul unei studente”, „Sonata lunii” ș. a. *Expoziții personale* – Bălți, Cernăuți, Lvov; republicane și unionale (din 1966). *Achiziții*: în colecția Muzeului Național de Arte din Moldova și în colecții particulare din R. Moldova, Bulgaria, SUA ș. a. *Bibliogr.*: *Literatura și arta Moldovei*, vol. I. – Ch., 1985.

DOBÂNDĂ-VOLONTIR, Eufrosinia (14.02.1938, s. Slobozia, jud. Cetatea Albă, Basarabia, România, azi în r. Ștefan Vodă, R. Moldova), actriță de teatru și cinema. Artistă a Poporului din R. Moldova. În anul 1960, în urma unui concurs riguros în vederea completării trupei moldovenești a Teatrului Rus-Moldovenesc Muzical Dramatic din Bălți, la care au participat mai mulți concurenți, juriul în frunte cu Boris Harcenco, regizor-șef al teatrului, o selectează pe domnișoara Eufrosinia Dobândă. Din 16.10. 1960, este angajată la acest teatru în calitate de actriță. Chiar de la primul rol a demonstrat că are harul scenei și posedă momentul de improvizație la maximum. În cei peste 56 de ani de activitate a creat numeroase roluri de neuitat din dramaturgia clasică și cea contemporană. Interpretă de mare rafinament a unor roluri diverse în comedie, tragedie, dramă. A creat circa 120 de chipuri – toate de o înaltă ținută artistică. Printre cele mai importante sunt: *Dorina* în „Tartuffe” de Molière, *Isabel* în „Doamna Spiriduș” de Calderon de la Barca, *Zoița* în „Iorgu de la Sadagura” de V. Alecsandri, *Vera Sergheevna* în „Oameni energici” de V. Șukșin, *Orta* în „Adie vântule, adie” de Jan Rainis, *Lysistrata* în „Lysistrata” de Aristofan, *Anca* în „Năpasta” de Ion Luca Caragiale, *Gana* în „Amurg” de V. Dudarev, *Maria* în „Frumos și sfânt” de Ion Druță, *Ferchezanca* în „Agachi Flutur” de V. Alecsandri, *Andromaha* în „Sfârșitul Troiei” de Aristofan, *Trandafira* în „Visul unei nopți de mai” după piesa „Trei crai de la răsărit” de B.-P. Hasdeu, *Safta* în „Chirița în provincie” de V. Alecsandri, *Maica Fevronia* în „Despot-Vodă” de V. Alecsandri, *Filofteia* în „Preșul” de Ion Băieșu, *Exantipa* în „Ultima noapte a lui Socrate” de S. Țanev, *Andra* în „Muntele” de D.R. Popescu, *Madam Zavoreanu* în „Ochiul magic” de T. Kožusznik. **Filmografie:** *Veronica* în „Nu credeți în țipătul păsării de noapte”, regia Iacob Burghiu („Moldova-Film”, 1976), *Leale* în serialul „Țiganul”, regia Aleksandr Blank („Odesa-Film”, 1979), *Directorul școlii de sport* în „Винувата ли я”, regia Nicolae Ghibu („Moldova-Film”, 1992). **Premii și distincții:** „Artistă Emerită” (1989), Ordinul „Gloria Muncii” (1998), „Artistă a Poporului” (2010); Diploma de gradul întâi la Festivalul Internațional de Dramaturgie din URSS, pentru rol feminin *Anca* din drama „Năpasta” de Ion Luca Caragiale (Moscova, 1983); numeroase premii și diplome din partea Ministerului Culturii din R. Moldova, UNITEM și a Teatrului Național „V. Alecsandri”. Pentru merite deosebite în munca de creație, Guvernul R. Moldova i-a acordat indemnizație de merit viageră.

DOBRÎȘEVA, Ana (11.06.1929, Bălți, Basarabia, România), fiziciană. Doctor habilitat în științe fizico-matematice. *Studii:* Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău (1956). *Angajări:* profesoară în r. Râșcani, inginer la Centrul Republican de Calcul (1958-1960); laborant, colaborator științific, colaborator științific principal la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei (1960-2009). Cercetări în fizica corpului solid. A participat la lucrările mai multor congrese și întruniri internaționale în domeniul fizicii semiconducătorilor (Germania, 1989; Belarus, 1992 ș.a.). A publicat „Бизекситоны в полупроводниках” (Chișinău, 1979). *Distincții:* Medalia de Bronz a URSS (1983). *Bibliogr.:* *Dicționar Enciclopedic Moldovenesc*, Ch., 1989; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000.

DOBROGEANU, Vasile (21.04.1956, s. Copăceni, Sângerei, RSSM, URSS), istoric. *Studii:* 1963-1973 – Școala Medie (cu medalia de aur) în satul natal; 1973-1978 – Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie, diplomă cu mențiune; 1985-1986 – Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, doctorand – profil istorie (exmatriculat din motive politice). *Activitatea profesională:* 1978-1981 – Școala Medie din s. Sipoteni, Călărași, profesor de istorie; 1981-1982 – Școala Medie nr.1 din

Briceni, profesor de istorie; 1982-1995 – Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Catedra de discipline socioumanistice, lector universitar (concediat prin reducere din motive politice); 1995-2005 – activitate antreprenorială pe bază de patentă; 2005-2015 – Școala Profesională nr. 1 din Bălți, profesor de istorie. Din 2015 – director al Școlii Profesionale nr. 4. *Poziții publice:* participant activ din 1989 la mișcarea de eliberare națională din Basarabia, fondatorul cenculului „Vatra”, membru al Consiliilor naționale ale Frontului Popular, Partidului Forțelor Democratice, unul dintre principalii fondatori și lider al structurilor municipale Bălți; în perioada 1990-1994 și din 2015 până în prezent – consilier al Consiliului Municipal Bălți; din 2006 este ales președinte al Asociației Istoricilor din Republica Moldova (filiala Bălți) și vicepreședinte la nivel național.

DOBROVOLSKI, Iuri (05.02.1911, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 30.04.1979, or. Vsevolojsk, reg. Leningrad, RSFSR, URSS), pilot de probă. Erou al Uniunii Sovietice. După terminarea a șapte clase, lucrează ca laborant-chimist la Fabrica de Tutun din Rostov-pe-Don. În 1930 absolvă Clubul Aviatic din Rostov, iar în 1931 – Școala de Aviație Osoaviahim, unde a rămas ca pilot-instructor. În 1932 absolvă Școala de Aviatori ai Flotei Civile din Tambov. Din 1932, se află în Armata Sovietică în grad de locotenent. **D.** a fost pilot al detașamentului de aviație cu destinație specială, iar din 1937 – comandant al grupului escadrilei de aviație a NKVD. Din 1939, se află la execuția probelor aviatice. După retragerea din aviație, a locuit într-o suburbie a or. Soci, ținutul Krasnodar, iar ultimii ani de viață – în or. Vsevolojsk, reg. Leningrad. *Distincții:* Titlul de „Erou al Uniunii Sovietice” i s-a conferit în 1966, pentru experimentarea și însușirea unei noi tehnici de aviație. Ordinele: „Lenin”, „Războiul pentru apărarea Patriei” gradul I, „Steaua Roșie”, medalii. Pe casa din Vsevolojsk, unde a locuit eroul, a fost instalată o placă comemorativă. Numele său îl poartă un bulevard din or. Vsevolojsk, microraioul Iujnâi, unde, de asemenea, a fost instalată o placă comemorativă.

DOBRUSCHINA, Emilia (1925, Bălți, Basarabia, România), profesor universitar, doctor în filologie. *Studii:* Universitatea din Cernăuți, secția filologie engleză (1948). A lucrat mai mult de 40 de ani la Catedra de limbi străine a Institutului Agricol „M.V. Frunze” din Chișinău. A publicat: Автоматическая переработка текста. Chișinău, 1978 (coautor); Синтаксические сверхфразовые связи и инженерно-лингвистическое моделирование. Ch., 1986 (coautor). Din 1994 se stabilește în S.U.A. *Bibliogr.:* Colesnic, Iurie. *Femei din Moldova. Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Chișinău, 2000.

DOHOTARU, Nicolae (19.01.1959, Sângerei, RSSM, URSS), muzician. Prim-dirijor al Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău. *Studii:* Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, Catedra instrumente populare (țambal) (1974-1978), Conservatorul de Stat „G. Musicescu” - 1982, clasa dirijorului Anatolie Ulanov. Stagiul la profesorul Isai Alterman (1982-1984).

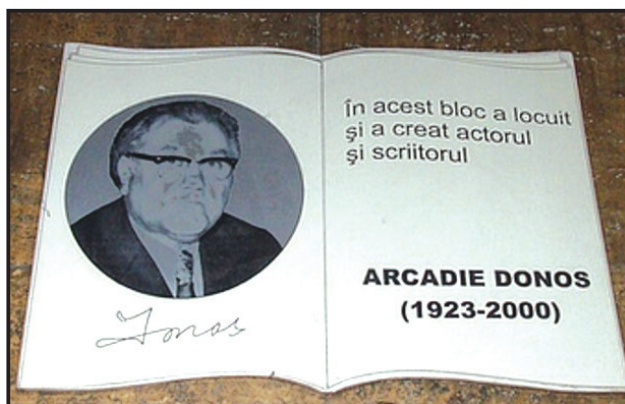
Aspirant/doctorand la Institutul Culturii în Moscova la specialitatea Dirijat orchestră la profesorul Kirill Tihonov (1984-1986). Stagiari la dirijorul Ovidiu Bălan în România (1986-1987). *Angajări*: conferențiar și șef la Catedra dirijat orchestră a Institutului de Stat al Artelor din Moldova (1988). Paralel este angajat la Conservatorul de Stat și Opera Națională. Dirijor la Teatrul Național de Operă și Balet (1990). Director artistic la Teatrul Național de Operă și Balet (1998). Director artistic și Prim-dirijor la Teatrul Național de Operă și Balet (2002). Colaborează cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „S. Lunchevici”, Teatrele de Operă din Cluj-Napoca, Brașov, Timișoara, Constanța (România) și cu Teatrul de Operă și Balet din Odesa (Ucraina), Compania „Opera and Ballet International” din Marea Britanie. A dirijat în *Royal Albert Hall* din Londra operele: *Aida*, *Nabucco* de G. Verdi; *Turandot*, *Tosca* de G. Puccini ș.a. Posedă limbile: română, rusă, franceză, germană. *Distincții*: „Maestru în Artă” (1994), Ordinul „Gloria Muncii”, „Artist al Poporului din R. Moldova” (2011).

DOLENGA, Lotis (pseudonim al **Elisabetei ȘIȘCO-ELIAD**) (10.09.1905, s. Brătușeni, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1961, București), poetă. Descendentă dintr-o familie de nobili români și lituanieni, era fiica Elizei Kuzminski (n. Gafenco) și a lui Iosif Cezarievici Șișco. Provenind dintr-o familie de boieri, ea a copilărit și a învățat în Franța. Și-a definitivat studiile în România. A întreprins mai multe călătorii de documentare în străinătate, alegându-și drept obiect de studiu istoria. A reușit să se realizeze în multiple planuri, într-o perioadă relativ scurtă, punând în toate preocupările ei mult suflet și patimă. A început să scrie pe când avea 12 ani. Primele încercări literare, destul de firave, nu lăsau însă să se ghicească posibilitățile creatoare ale autoarei. După mai multe rătăcirii, își va lega destinul de or. Bălți, unde, până în 1940, a fost profesoară de limba franceză la Liceul de fete „Domnița Ileana”. Printre liceenele sale a fost și poeta Irina Stavschi. **D.** participă activ la viața culturală din Basarabia interbelică. Colaborând intens la revistele: „Zvonul”, „Poetul”, „Moldova de la Nistru”, „Flori de stepă”, „Itinerar”, „Bugeacul”, „Viața Basarabiei”, „L’Indépendance roumaine”, „La Roumanie”, profilul ei se conturează printr-un număr impresionant de materiale ce constituie o parte considerabilă a creației sale. Membră a Societății Scriitorilor Basarabeni, debutează în 1929 cu placheta de versuri „Le Luth brisé”, apărută la Ed. „Carmen Sylva” din București. Este una dintre puținele scriitoare basarabene a cărei operă a fost editată în limbile franceză, rusă și română. *Opera*:

Versurile scrise în franceză au fost adunate în trei plachete: „Le Luth brisé”, „L’idylle d’un poète” și „A l’Inconnu” (Buc., 1929), iar cele scrise în rusește, în placheta „Завитки хризантемы” (Bălți, 1937). În românește a publicat versuri în volumele: „Simfonia amurgului” (Buc., 1937), „Petale de crizanteme” (Bălți, 1937), „Cartea ultimelor vise” (Bălți, 1940), „Picături de tristețe” (Buc., 1940), „Slove de jar” (Buc., 1941), „Flori albastre” (Buc., 1942) ș.a. Nostalgică și meditativă, lirica sa vădește urme ale simbolismului, transpuse în peisaje de sugestie locală. Influența lecturilor bogate transpare în metaforismul abundent și, uneori, căutat. **D.** este și autoarea romanului „În ghearele vulturului” (Bălți, 1937). A tradus versuri de Rabindranath Tagore. Bibliogr.: Costenco, N. *Lotis Dolenga. Simfonia amurgului // „Viața Basarabiei”*. – 1937. – nr. 10; Predescu, Lucian. *Enciclopedia Cugetarea* (1940); Darie, Alexandru. *Mireasa de peste Prut*. – București, 1944; Colesnic, Iurie. *Femei din Moldova. Enciclopedia*, Ed. „Museum”, Chișinău, 2000.

DONOS, Arcadie (01.03.1923, s. Rughi/Rudi, jud. Soroca, Basarabia, România–19.12.2000, București), actor de teatru și film, poet, prozator, dramaturg. Studiază la Liceul Comercial din Bălți, apoi la Școala Pedagogică (1940-1941) din aceeași localitate. În 1942 se stabilește la București, unde studiază canto la

Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică (1945-1948). Absolvent al cursului de actorie de film la Institutul de Artă Cinematografică din București (1951). Între anii 1945 și 1975, este actor la Teatrul „Alhambra”, solist la Teatrul Muzical, actor la Teatrul Mic, unde a jucat sute de roluri. A reușit un succes răsunător jucând travestit Coana Chirița, la concurență cu faimosul Miluță Gheorghiu, de la Naționalul ieșean. Actor cu reale aptitudini interpretative în roluri de compoziție, dar și în registru comic, a fost mereu prezent pe scenă, distribuit și în filme, încă de la absolvirea Institutului: *Mitrea Cocor*, 1952; *Arendașul român*, 1952; *Nepoții gornistului*, 1953; *Moara cu noroc*, 1955; *D-ale Carnavalului*, 1958; *Tudor*, 1963; *Pași spre lună*, 1964; *Toate pânzele sus*, 1977 (în total 20 de titluri). A fost partenerul marelui actor francez, Jean Marais, în filmul „Sept hommes et une garce / 7 băieți și o ștrengăriță”, coproducție franco-română (1967). **D.** nu a fost doar un actor talentat, pe scenă sau pe ecran, ci și o fire de poet, creativ, furat de visătorie, inspirat. Debutază cu versuri

în revista „Crenguța”, editată de Eugeniu Coșeriu la Liceul „Ion Creangă” din Bălți. A scris și o piesă de teatru („Vifor”), jucată pe scena cinematografului „Scala” (azi pe acest loc se află Teatrul Național „V. Alecsandri”) în 1942. Este autorul a câtorva piese ce au ținut stagiunea pe scena Teatrului Mic. A debutat ca poet în volum abia spre vârsta de 50 de ani, cu „Sunete arse” (1972). Publică cărți de poezie și de proză: „Misiune în prima zi de pace” (teatru), 1989; „Constelația lirei” (antologie din poezia scriitorilor din Chișinău și Cernăuți), 1987; „Rădăcina de foc” (antologie din poezia lui Grigore Vieru), 1988; „Tablete antistres”, 1998; „Rugi”, 1999; „Aduceri-aminte: De pe Nistru și Dâmbovița”, 1996. Multe pagini din această carte sunt închinare șederii sale la Bălți. **În imagine:** Placa comemorativă *Arcadie Donos* (o carte deschisă vederii/citirii) se află la intrarea primei scări a blocului (fosta) Cofetăria „Scala” din București

DRAGANA Gheorghe (06.08.1947, s. Cucuieții Noi, Râșcani, RSSM, URSS), doctor neurolog de categorie superioară. *Studii:* Școala primară din satul natal; Școala Medie incompletă din Sturzeni, Râșcani; Școala Medie din Recea, Râșcani (1965); Institutul de Medicină, azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău, Facultatea Curativă, sp. neurologie (1967-1973). Reciclări de specializare în cadrul acestei instituții, la Catedra

neurologie (prof. D. Gherman); Institutul de Neurologie și Neurochirurgie din Chișinău; delegații profesionale în SUA (Clinicile Cleveland, Ohio și Atlanta, Georgia); Federația Rusă (Institutul de Neurochirurgie „Burdenko” din Moscova, Centrul Neurologie din Vologda); Polonia (Spitalul Clinic din Varșovia); Clinica din Iași; Institutul de Perfecționare a Medicilor din Kiev ș.a. *Activitatea profesională:* 1973-1978 – neurolog raional, Spitalul Raional Vulcănești; 1978-1982 – neurolog în cadrul Spitalului Clinic Municipal Bălți; 1988-1999 – șef Secția Neurologie; 1999-2000 – director al Direcției Sănătate Publică Județeană Bălți; din 2000 – șef Secția Neurologie a Spitalului Clinic Municipal Bălți. A publicat: patru lucrări științifice, trei elaborări privind profilaxia bolilor cerebrovasculare. Consultații neurologice sistematice pe aria nordică a R. Moldova. Participare în viața publică: 1982-1988 – președinte al Comitetului Sindical al Spitalului Municipal Bălți; 1990-1994 – consilier în Consiliul Municipal Bălți; membru al Conducerii medicilor neurologi din R. Moldova.

DRAGUȘCIUC, Tudor (07.01.1948, s. Prepelești, Sângerei, RSSM, URSS), farmacist de categorie superioară. *Studii:* Școlile Medii – Prepelești, șapte clase; Mândrești, clasa a VIII-a; Pepeni, clasele a IX-a – a XI-a (1964); Facultatea de Farmacie a Institutului, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău, diplomă cu mențiune (1964-1969); cursuri de perfecționare: Kiev (1973), Minsk (1983), Chișinău (1998, 2004). *Activitatea profesională:* farmacist în or. Telenești (1969-1971); loțiitorul șefului Farmaciei Raionale Suvorov/Ștefan Vodă (1971-1973); șeful Farmaciei Raionale și Spitalicești Leova (1973-1983); șeful Farmaciei Raionale Cantemir (1983-1985); șeful Farmaciei Raionale Sângerei (1985-1987). Din 1987 până în prezent, **D.** activează la farmaciile din Bălți. În 1995, deschide prima farmacie privată din localitate, iar în 1998 – prima farmacie cu program nonstop din mun. Bălți. Membru al Consiliului farmaciștilor din R. Moldova (2000-2013). *Premii și distincții:* „Premiul de Aur” (Paris, 2008) și „Premiul de Platină” (New York, 2010), acordate de Comitetul Internațional *BID business initiative directiones* (cu sediul la Madrid) pentru calitatea inovațiilor. *Grand Prix* și titlul onorific „Businessmanul Anului” (2000, 2004, 2005, 2006), conferit de Filiala Bălți a Camerei de Comerț și Industrie a R. Moldova și Primăria Bălți.

DRĂGĂNEL, Vasile (10.09.1962, s. Hoginești, Călărași, RSSM, URSS), general-maior de poliție. Ministru al Afacerilor Interne din R. Moldova (2001-2002). *Studii:* Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, secția limba engleză (1983). După efectuarea serviciului militar obligatoriu (1983-1984), a lucrat începând din anul 1985 ca profesor de limba engleză la Liceul din Călărași, apoi s-a înrolat ca ofițer în cadrul Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, servind în această calitate până în 1992. Apoi a lucrat ca ofițer în cadrul Ministerului Securității Naționale din R. Moldova (1992-1994). Între anii 1994 și 1997, a fost ofițer superior, șef adjunct și șef al Serviciului de Protecție și Pază de Stat al Președintelui R. Moldova. La 04.03. 1998, prin decretul Președintelui R. Moldova, Petru Lucinschi, colonelul **D.** a fost numit în

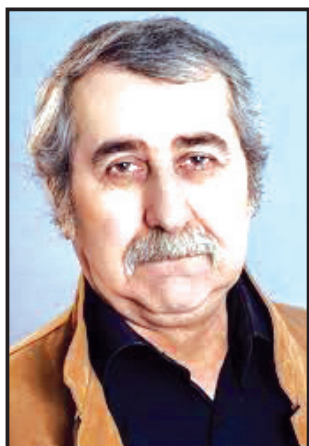

funcția de șef al Serviciului de Protecție și Pază de Stat. În perioada 2001-2002, colonelul de poliție **D.** a îndeplinit funcția de ministru al Afacerilor Interne în Guvernul Republicii Moldova. Printr-un decret din 20.02. 2002, Președintele V. Voronin i-a acordat gradul de general-maior de poliție.

DRON, Dumitru (30.10.1893, s. Cucioaia, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 22.02.1977, or. Simeria, jud. Hunedoara, România), fost deputat în „Sfatul Țării”. A activat în Comisia Bugetară. La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România. *Studii:* Școala primară din satul natal; Școala intermediară din com. Năpădeni; Gimnaziul din Bălți, unde i-a avut colegi pe Anton Crihan și Dimitrie Că-răuș, unicii români băștinași, care au studiat la această instituție. În 1911 a fost admis la Facultatea de Matematică a Universității din Odesa. În 1914 este

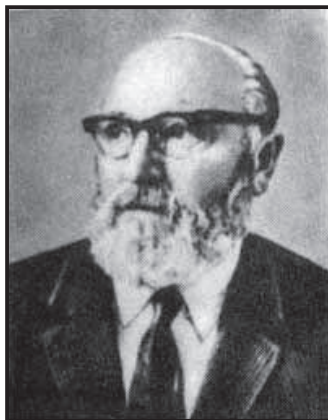
mobilizat și trimis pe Frontul Român, Iași, unde a luptat ca soldat al armatei țariste. În 1916, folosindu-se de întreruperile dintre lupte, absolvă Institutul Politehnic din București, Facultatea de Construcții, devenind inginer-constructor. În 1917 participă la organizarea Comitetului Ostășesc Moldovenesc. În luna octombrie 1917 participă la lucrările Congresului Militarilor Moldoveni. Uniunea Social-Democrată îl înaintează deputat în Parlamentul basarabean „Sfatul Țării”. În 1940, se refugiază la Iași, lucrând la C.F.R. După 22 iunie 1941, este mobilizat la restaurarea căii ferate Iași-Chișinău. În 1944, se refugiază la Sibiu. Lucrează până la pensionare (1953) în Simeria. **D.** a fost căsătorit cu Elena Gonța (Dron) – prima femeie-inginer din România, originară din Puținței, Orhei. *Bibliogr.:* Gheorghe E. Cojocaru, „Sfatul Țării: itinerar”, Ed. „Civitas”, Ch., 1998; Iurie Colesnic, „Sfatul Țării. Enciclopedie”, Ed. „Museum”, Ch., 1997.

DRUMI, Victor (24.01.1950, Bălți, RSSM, URSS), actor de teatru și film. *Studii:* Absolvent al Institutului de Stat al Artelor „G. Musicescu” din Chișinău, actor de teatru și film (1972). *Activitatea profesională:* actor la Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți (1972-2000), actor la Teatrul Național „M. Eminescu” (2000-prezent). Debutază în rolurile *Eftimii, Grecu* – „Iorgu de la Sadagura” de V. Alecsandri (1972). De atunci până în prezent a jucat în cca 70 de spectacole. *Roluri memorabile:* Dumitrache – „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale; Bamba-

Ion – „Muntele” de D. Radu Popescu; Ianke – „Take, Ianke și Cadâr” de V. Ion Popa; Avocatul – „Preșul” de I. Băieșu; Omul cu baston – „Buzunarul cu pâine” de M. Vișniec; Copilul cu barbă – „Desfacerea gunoaielor” de M. Sorescu; Soldatul – „Delir în doi” de E. Ionesco; Spancioc – „Bastarzii” de D. Matcovschi; Statuia – „Zăpezile de altădată” de D. Solomon; Kislearski – „12 scaune” de Ilf și Petrov. Regia spectacolului „Micul Flașnetar” de L. Ustinov. În 2013 s-a filmat (rolul lui Fane) în „La limita de jos a cerului”, un film românesc, regizat de Igor Cobîleanski. *Premii și distincții:* „Maestru în Artă al R. Moldova”; Festivalul Național de Teatru (2004) – Premiul pentru „Cel mai bun rol masculin”, plan II (pentru rolul lui Spancioc în spectacolul „Bastarzii”).

DUBINOVSKI, Lazăr (01.05.1910, s. Albinețul Vechi, azi în r. Fălești, după alte surse – în or. Fălești, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 29.11.1982, Chișinău), sculptor. Membru corespondent al Academiei de Arte Plastice a URSS (1954), „Artist Plastic al Poporului” din Moldova (1963). Membru de Onoare al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1961). S-a născut în familia învățătorului Ițic Dubinovschi. În 1915, familia se mută în or. Bălți. Aici se înscrie la un gimnaziu, unde ia primele lecții de pictură în cadrul cercului condus de învățătorul I. Savin. Modelarea o învață de la sine.

A absolvit Școala de Arte Frumoase (clasa prof. Oscar Han, atelierul sculptorului Dumitru Paciurea) din București (1929). Și-a continuat studiile la Paris sub îndrumarea renumitului sculptor francez, Antoine Bourdelle. Revenind în țară, activează ca profesor de desen la Liceele din Bălți: „Ion Creangă”, „Domnița Ileana” și cel Evreiesc (1932-1940). Prima sa expoziție (1939, Iași) a anunțat apariția unui artist autentic. În 1940 lucrează ca pictor principal la Casa Armatei Roșii din Bălți. Din 1941 e pe front. După o rănire gravă a fost demobilizat în 1943. După război se stabilește la Chișinău. La sf. anilor '40 și pe parcursul anilor '50, **D.** (tenor liric) evoluează pe scena Teatrului de Operă și Balet din Chișinău – în operele: „Târgul din Sorocinsk” de M.P. Musorgski (aria lui Bomeli), „Grozovan” de D. Gherșfeld (aria

lui Hrisoverghi), „Evgheni Oneghin” de P.I. Ceaikovski (aria lui Trike). În anii 1951-1953 a lucrat la Moscova, în atelierul sculptorului E.V. Vucețici. Între 1964 și 1972 a funcționat ca redactor-șef al Colegiului de expertiză artistică al Ministerului Culturii din RSSM. A realizat personajul folcloric „Strâmbă-Lemne”, 1944 (*vezi imaginea de pe pagina anterioară*), ce se afla în Ambasada Rusiei la Luxemburg (1945), a fost folosită de artiștii plastici I. Țehanovici și V. Novic ca emblemă oficială a or. Bălți din perioada sovietică. Pe peretele unui bloc cu 5 nivele de pe str. Nico-

lae Iorga s-a păstrat mozaicul acestei sculpturi. Alte lucrări memorabile: compoziția „Vierii” (1948) și o galerie de portrete sculpturale, reprezentând oameni de cultură (M. Eminescu, V. Alecsandri, Gh. Asachi, C. Negruzzi – de pe Aleea Scriitorilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare”), A. Șciusev, A. Rubinștein, V. Mednec, violonistul O. Dayn, A. Raikin, R. Curt, S. Cuciuc, A. Lupan, I. Bogdesco, C. Baba ș. a.). O pagină aparte în creația sa o constituie portretele marilor cărturari moldoveni D. Cantemir și M. Costin. Îi aparține o serie de monumente – statuia ecvestră a lui Gr. Kotovski, al compozitorului Ștefan Neaga, al „Eroilor-comsomoliști” (Bd. Gr. Vieru), monumentul Eliberării (în fața hotelului „Chișinău), K. Marx și F. Engels (distrus în 1991), „Recviem” – toate la Chișinău, monumentul lui Kotovski din Hâncești și din din or. Kotovsk, azi Podolsk (Ucraina), monumentele lui Lenin din Bălți și Fălești. **D.** a donat or. Bălți monumentul „Ospitalitatea” (*vezi imaginea de mai sus*). S-a pronunțat contra amplasării *Tancului* pe Piața centrală a orașului. În 1968 a spus: „*Tancul* poate fi plasat doar pe un loc unde au avut lupte memorabile. Acesta de la Bălți e o mimare a patriotismului. Și a urii față de vecinii noștri, doar se vede clar în ce direcție este îndreptată țeava tancului – spre România”. Lucrările lui **D.** se află în Muzeul Național de Arte din Chișinău, în Galeria de Stat „Tretiakov” (portretul acad. K.I. Skreabin), Muzeul Rus de Stat din Sankt-Petersburg, precum și în alte galerii. Pe baza celor 13 sculpturi, donate de **D.**, la Fălești, în 1979, a fost fondat Muzeul de Istorie și Etnografie, lucrările Sale ocupând nivelul doi. *Premii și distincții*: Premiul de Stat al RSSM (1970), Ordinele: „Lenin”, „Revoluția din Octombrie” și „Drapelul Roșu de Muncă”. O stradă din Bălți îi poartă numele.

DUMENIUK, Ion (05.05.1936, s. Socii Noi, comuna Albineț, jud. Bălți, România – 03.11.1992, Chișinău), lingvist, profesor universitar, publicist și om de stat. *Studii*: Școala de 7 ani din Călugăr, Fălești (1953), Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți (1953-1954), transferată la Soroca (1957), Universitatea Chișinău (1963). Din 1963 până în 1992 – Catedra de lingvistică generală și romanică a USM: asistent, lector, conferențiar (docent), profesor universitar. A participat la renașterea spirituală a românilor din Basarabia. *Lucrări*: peste 100 de titluri, inclusiv un manual de limba română (de tip fără profesor) pentru populația rusofonă. A publicat,

pentru prima dată în limba română, programe și manuale de lingvistică generală (*Introducere în lingvistică*, 1980, ediția a doua – 1987; *Lingvistica generală*, 1985), „Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române” (1990) ș.a. A fost primul redactor-șef al revistei „Limba română”, director al Departamentului de Stat al Limbilor (1991-1992), devenind și membru al Guvernului Republicii Moldova. *Distincții*: „Ordinul Republicii”, „Eminent al Învățământului Public din Moldova”. *Rutean prin obârșie și limbă, Ion DUMENIUK a fost mai ucrainean decât mulți consângeni de-ai săi din Moldova și din Ucraina. Ne-a însușit graiul, l-a iubit, i s-a consacrat, l-a slujit cu devotament și l-a apărât până la moarte, prin faptele sale fiind mai român decât mulți dintre prețișii români din Basarabia sau din alte regiuni românești.* Nicolae Mățaș

DURNEA, Mihai (04.03.1939, Râșcani, jud. Bălți, Basarabia, România – 04.08.2011, Bălți), medic pediatru. *Studii*: Școala Medie nr. 16 din Bălți, Institutul de Medicină din Chișinău, Facultatea de Pediatrie (1962). *Angajări*: medic-șef al Spitalului de Circumscripție din s. Strîmba (azi Corlăteni) (1962-1964); medic-șef al Spitalului de Copii

din Bălți, post pe care l-a deținut timp de 45 de ani la rând. Un merit deosebit i-a revenit medicului-șef M. Durnea, care a monitorizat construcția (1969-1976) și dotarea edificiului pediatric cu utilaj și aparataj medical modern, unde se prevedea acordarea asistenței medicale pediatrice specializate locuitorilor din raioanele de nord ale R. Moldova. *Distincții*: „Eminent al Ocrotirii Sănătății” (1970), Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1981), Medalia „Meritul Civic” (1999), Titlul onorific „Om Emerit” (2004), Medalia „Nicolae Testemițanu” (2009). **În imagine:** M. Durnea împreună cu soția, Elena Durnea (Baciu), reputat oftalmolog, originară din Bălți.

E

ENCIU, Nicolae (15.03.1960, Cășlița-Prut, Cahul, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor habilitat în istorie, istoric contemporanist. *Studii*: Absolvent al Școlii Pedagogice „A.S. Makarenko” din Cahul (1974-1978), licențiat al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Moldova (1981-1986). Studii doctorale la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (1986-1989). Doctor în istorie (1992), doctor habilitat în istorie (2003), cercetător științific inferior, cercetător științific și cercetător științific superior la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (1989-1996). Conferențiar universitar (1996-2010), șef al Catedrei discipline socioumanistice, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (2005-2010); șef al Secției istorie contemporană a Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, cercetător științific principal, coordonator de proiect (2010-2016). Membru al Adunării Academiei de Științe a Moldovei. Director adjunct pentru probleme de știință al Institutului de Istorie al AȘM (2016-prezent), redactor-șef adjunct al „Revistei de Istorie a Moldovei”. *Monografii*: „Basarabia în anii 1918-1940: Evoluție demografică și economică” (Ch., 1998); „Populația rurală a Basarabiei în anii 1918-1940”. Studiu monografic (Ch., 2002); „Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940”. Vol. I: „Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice” (Ch., 2013); „Scrierea și rescrierea istoriei. Tendințe recente în istoriografia rusă de reinterpretare a participării Rusiei țariste la Primul Război Mondial. De la Lenin la Putin” (Ch., 2016). Manuale, cursuri universitare, lucrări metodicodidactice: „Istoria Românilor. Epoca contemporană: Manual pentru clasa a XII-a de liceu” (Ch., 2001); „Politologie. Curs universitar” (Ch., 2005); „Istoria universală. Epoca contemporană; clasa a XII-a” (Ch., 2005); „Construcție Europeană (1945-2007)”. Curs universitar (Ch., 2007); „Istorie. Epoca contemporană: clasa a XII-a” (Ch., 2008); „Istoria românilor în 100 de termeni” (Ch., 2010); „Istoria Românilor și Universală. Epoca Contemporană. Clasa a XII-a” (Ch., 2015). Coordonator și coautor: „Anuarul Catedrei discipline socioumanistice, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți”, ediția I-a (2008), ediția a II-a (2009); „In honorem Ion Șișcanu. Studii de istorie a românilor” (Cahul, 2011); „In honorem Anatol Țăranu: Studii de istorie contemporană a românilor” (Ch., 2011); „In honorem Alexandru Moșanu: studii de istorie medievală, modernă și contemporană a românilor” (Cluj-Napoca, 2012). Coautor: „Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003”. Coord.: Ioan Scurtu. Ediția a II-a (Buc., 1998), Ediția a III-a (Buc., 2003); „Dicționar de Istorie”. Ediția

a II-a (Ch., 2007); „Republica Moldova. Ediție enciclopedică” (Ch., 2011); Basarabia 1812-1947. „Oameni, locuri, frontiere” (Buc., 2012). *Traduceri*: „История Бессарабии (От истоков до 1998 года)”. Изд. 2-е. Координатор: Иоан Скурту (Кишинэу, 2001). Membru al comisiilor de stat: membru al Comisiei prezidențiale pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova (2010); membru al Comisiei Internaționale de Demografie Istorică (2014). *Distincții*: Premiul Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (1995); Premiul Academiei de Științe a Moldovei (2004); Ordinul „Gloria Muncii” (2010); Diploma de Onoare a Primăriei mun. Chișinău (2015); Medalia AȘM „Nicolae Milescu Spătarul” (2016).

ENCIU, Valentina (16.06.1958, s. Mărășești, Florești, RSSM), conferențiar universitar, doctor în filologie. *Studii*: Școala Medie din Ghindești, Florești (1974); Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Facultatea de Filologie, sp. limba și literatura română (1978); Facultatea de Drept, sp. dreptul (2003). Doctor în filologie, Institutul de Istoria și Teoria Literaturii al AȘM (1997). *Stagiile de documentare, burse*: Bursa IANUS II – Inter-Academic Network Erasmus Mundus II, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (2014). *Activități*: asistent, lector, conferențiar universitar la Catedra de limba română și Catedra de literatură română și universală (din 1981). Șef interimar al Catedrei de limba și literatura română la USARB (1999-2000). *Competențe academice – cursuri universitare*: „Introducere în teoria literaturii” (licență); „Teoria literaturii” (licență); „Drept și legislația presei” (licență); „Predarea noțiunilor de teorie literară în gimnaziu și liceu” (master). *Palmares editorial*: peste 30 de articole și comunicări științifice, inclusiv trei cărți: Enciu V., Enciu N. *Construcția Europeană (1945-2007)*. Curs universitar. Chișinău: Ed. „Civitas” (2008); *Introducere în teoria literaturii*. Curs universitar. Bălți: „Presa universitară bălțeană” (2011); *Teoria literaturii în 100 de termeni*. Memorator pentru elevii de gimnaziu și liceu, Chișinău: Editura ARC (2010).

ENESCU, George (19.08.1881, Liveni-Vârnav, azi com. G. Enescu, jud. Botoșani, România – 04.05.1955, Paris, înmormântat în cimitirul *Père-Lachaise*), compozitor, violonist, pedagog, pianist și dirijor român. Clasic național, unul dintre cei mai importanți muzicieni din sec. al XX-lea. Academician (1932). Profesor la Paris, Siena (Italia) și la Universitățile Illinois și Harvard (SUA).

Membru a numeroase academii și societăți cultural-artistice străine. Studii la Conservatorul din Viena (medalia de argint) și Paris, unde învață la Jules Massenet și Gabriel Fauré. În 1898, pe când avea doar 17 ani, este interpretată la Paris, în prima audiție, „Poema română”. Muzician complet, cu multiple daruri de compozitor, interpret și pedagog (printre elevii săi se află Yehudi Menuhin, Arthur Grumiaux, Ginette Neveu, Christian Ferras). **E.** a concertat la Bălți de **cinci** ori. Prima vizită are loc la 12.04. 1918. Celebrul muzician evoluează pe scena Sălii „Modern” (actualmente

pe acest loc se află Liceul Teoretic „N.V. Gogol”). Din presa bălțeană din acele timpuri aflăm că „întreg beneficiul (20.000 de lei) a fost depus de Domnia Sa în scopuri culturale și astfel au luat ființă: Casa de citire și Societatea culturală „G. Enescu”, precum și foile de propagandă culturală „Glasul Moldovei” și „Unirea” – primele gazete românești ce-au apărut în localitate între anii 1918 și 1920 („Vremea”, 3.06. 1923, Bălți). *Societatea culturală și de binefacere „G. Enescu”* este înființată la Bălți la 15.08. 1918. Ea își propunea o activitate de anvergura unui minister. Dacă nu mai mult. Astăzi, cu mare regret, nu cunoaștem aproape nimic despre această Societate, s-a păstrat doar o listă a membrilor comitetului de conducere a acelei organizații, care la 1930 se numea *Societatea Culturală Națională „George Enescu”*. La 2.02. 1919, într-un local frumos, încăpător și bine încălzit, situat pe str. Regele Ferdinand nr. 173, se deschide Biblioteca *Societății culturale și de binefacere „G. Enescu”*, **prima bibliotecă de carte românească din Bălți**. La data deschiderii, Biblioteca avea cca 1000 de volume (în afară de ziare și reviste). Erau cărți de literatură românească, de autori clasici, cărți de știință, istorie, cultură, filozofie... După mai bine de 100 de ani, basarabeni cu dor de neamul și limba românească au avut prilejul de a o cunoaște și a se îmbogăți din luminile ei. A doua oară **E.** a venit la Bălți la 25.05.1923, când, acompaniat de talentatul pianist N. Caravia, s-a produs într-un excepțional concert la Teatrul „Unirea”. În ziua recitalului, marele maestru vizitase Biblioteca Societății ce-i purta numele, unde a donat mai multe cărți. La 9 seara, într-o sală devenită neîncăpătoare, celebrul artist a fascinat publicul bălțean. A doua zi, înainte de plecare, **E.** face cunoștință cu clasa de vioară a Școlii de Muzică din Bălți, unde în cartea pentru oaspeți scrie: „Sincerele mele felicitări Domnului profesor de violină Beno Echerling pentru excepționala sa metodă, justețea și ținuta elevilor săi demnă de laudă”. **E. mai concertează la Bălți în 1927 (13 și 14 martie), 1932 (24 mai) și 1937,**

când la gara Pământenii, a fost întâmpinat cu ovații de intelectualitatea românească în frunte cu Mihail Cucer, primarul municipiului. După concertul de la Teatrul *Scala*, maestrul a fost omagiat la Cercul militar de către Societatea „G. Enescu”. Despre turneele lui Enescu în Basarabia, inclusiv la Bălți, aflăm din cartea lui Evgheni Meilih „Джордже Энеску”, Ed. Музыка. Ленинградское отделение (1966, 1980). Aportul lui E. la deșteptarea sentimentului național românesc este de neprețuit. Menționăm că, pe lângă Societatea „G. Enescu”, exista o capelă corală. Acest colectiv participa în fiecare an la concursurile pe țară ce aveau loc la București până la război. Renumita soprană Maria Voloșescu, care a evoluat în calitate de coristă și solistă a acestei capele corale, a luat de mai multe ori Premiul Întâi pe Țară. După 1945 a fost solistă-soprană a Operei din București.

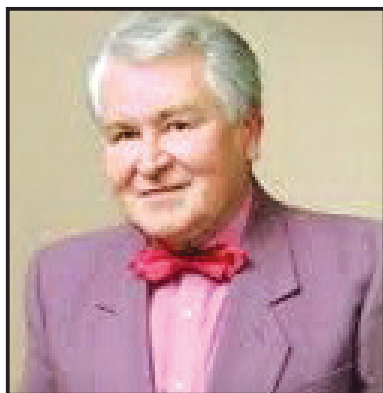
ENGLER, Azriel (14.11.1899, Lujeni/Лужани, reg. Cernăuți, Imperiul Austro-Ungar, azi Ucraina – ?), profesor universitar. *Studii*: Universitatea din Cernăuți, Facultatea de Filosofie și Filologie, sp. l. franceză, l. germană și istoria filosofiei (1924). Stagiari la Universitatea Sorbona, Paris (1924-1925). Șef la Catedra de limbi străine a Institutului Învățătoresc din Bălți (1946-1947). Lector superior la Catedra de limba germană a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” (IPSB, 1954-1977). Șef la Catedra de limba germană (1954-1956). Prodecan la Facultatea de Filologie a IPSB (1956-1958).

EȘANU, Gheorghe (25.04.1927, Bălți, Basarabia, România – 19.03.1996, Chișinău), cântăreț de muzică populară (bariton). Artist al Poporului din R. Moldova. A început să cânte în corul bisericesc. A fost dascăl al Catedralei „Sfântul Nicolae” din Bălți. În anii 1950-1952 a dirijat corul de copii și tineret din diferite școli ale or. Bălți, inclusiv la Școala de Felceri și Moașe, actualmente Colegiul de Medicină din Bălți. În 1952 trece cu traiul în Chișinău, unde activează ca solist al Capelei corale „Doina” (1953-1954) și al Orchestrei de muzică populară „Fluieraș” (1954-1979), ambele ale Filarmonicii din Chișinău. A interpretat cântece populare, române, cântece ale compozitorilor moldoveni („Iese lelea din bordei”, „Măi, femeie, măi, nevas-

tă”, „Spune lumea” de S. Lunchevici pe versuri de P. Zadnipru; „Fluieraș” de V. Vilinciuc pe versuri de S. Ghimpu; romanțele „De ce nu-mi vii” pe versuri de M. Eminescu, „Steluța” pe versuri de V. Alecsandri) ș. a. Turnee artistice prin țară și peste hotare (RDG, Cehoslovacia, Liban, Siria, Finlanda, Canada etc.). A cântat în ansamblu cu: Ș. Zaraf, S. Lunchevici, E. Lica, M. Bieșu, P. Zaharia, T. Ciobanu, I. Patlajan, I. Bratu, A. Botoșanu, D. Casap, Gh. Usaci ș.a. *Distincții*: Laureat al celui de-al IV-lea Festival mondial al tineretului și studenților (Moscova, 1957); Titlurile onorifice: „Artist Emerit” (1958) și „Artist al Poporului” din RSSM (1966); Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1961); Ordinul „Gloria Muncii” (1995). La Chișinău a fost dezvelită o placă comemorativă în memoria Artistului Poporului, Gheorghe Eșanu. Placa, realizată de arhitectul Victor Sava și sculptorul Valeriu Doicov, a fost instalată pe casa din Drumul Viilor 29, unde a locuit în ultimii ani de viață.

EȘANU, Petru (29.08.1943, Bălți, Basarabia, România), solist vocal (bariton liric). Artist Emerit din RSSM (1988). Primul îndrumător pe calea muzicii a fost moșul său, vestitul cântăreț Gheorghe Eșanu. *Studii*: Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1964-1974) cu prof. Nicolae Chiosa (canto). În anii 1969-1971 și 1975-1990, solist al Orchestrei de studio a Radiodifuziunii din Chișinău. **E.** a fost primul care a interpretat pie-

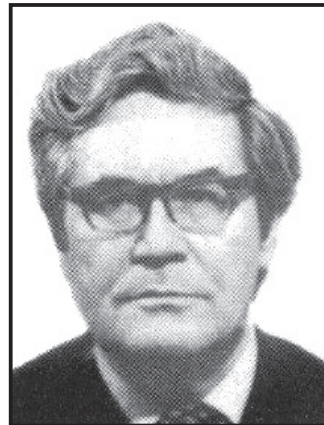

sele „E luna mai” (muz. S. Lîsoi, text Gh. Vodă), „Colinele Moldovei” (muz. V. Slivinski, text Gr. Vieru), „Cântecul Vierului” (muz. O. Negruță, text M. Roman). A colaborat cu: vestitul dirijor Iuri Silantiev, compozitorii Aleksandra Pahmutova, Vl. Șainski, Ed. Kolmanovski, Al. Vasecikin, V. Rotaru, V. Duca, V. Ichisceli, A. Valdaev, I. Vatovschi, V. Slivinski, A. Sokireanski, L. Știrbu, M. Stîrcea, interpreții Valentina Tolkunova, Dmitri Gnatiuk, Ion Bas, Ștefan Petrache, Maria Bieșu, Nadejda Cepraga, Nelly Ciobanu, Nătălița Barbu ș.a. A concertat în renumite săli de concerte, interpretând și arii ca: Jermon în „Traviata” și Oneghin în „Evgheni Oneghin”. Anume lui, îi încredințează Ed. Kolmanovski cântecele „Я люблю тебя жизнь” și „Хотят ли русские войны?”. Un eveniment important, definitiv în cariera sa de solist vocal a fost concertul organizat cu ocazia Congresului al VI-lea al Uniunii Compozitorilor din URSS, desfășurat în 1979, la Moscova. Aici participau vedete ca: I. Kobzon, L. Leșcenko, S. Zaharov, S. Rotaru. **E.** reprezenta Moldova. A interpretat cântecul „Co-

linele Moldovei”. Avea mari emoții, dar până la urmă s-a descurcat. Atunci s-a apropiat de el A. Pahmutova și i-a spus: „V-am ascultat cu cea mai mare plăcere. Am câteva piese noi și aș dori să colaborăm”. Peste o lună, concertau împreună în cadrul unui festival în or. Sverdlovsk (Ekaterinburg). Mai târziu, a fost invitatul de onoare la multiple festivaluri și concerte în Rusia.

EVTUȘENCO, Ion (24.02.1917, Ismail, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?, Sankt-Petersburg), profesor universitar. Una dintre figurile marcante ale Universității bălțene. Personalitate de formație clasică, remarcabilă prezență spirituală în peisajul cultural și universitar. Animatorul principal al echipei TVC (Tinerete – vis cutezător) a pedagogicului bălțean, clasată pe locul doi în republică (anii '60 ai secolului trecut). *Studii*: Institutul Pedagogic de Stat din Chișinău, Facultatea de Filologie, secția Limba și literatura română, diplomă cu mențiune (1953).

Activitatea profesională: lector, lector superior, conferențiar la Catedra de limba și literatura română (1958-1997). Șef al Catedrei de limba și literatura română (1960-1962, 1973-1974). Prorector pentru munca didactică și științifică (1959-1960). Decan ad-interim al Facultății de Filologie (1960). *Distincții*: zece medalii sovietice de război și jubiliare. Medalia jubiliară „За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина” (1970). Insignele „Eminent al Învățământului Public din RSSM” și „Eminent al Învățământului din URSS”. Diploma de Onoare a Ministerului Învățământului al URSS (1975).

Un popor care nu își cinstește cum se cuvine eroii și oamenii de seamă sau nu are demnitate națională este disprețuit, iar în final devine sluga altor popoare.

Ignățiu ORHA

F

FAERMAN, Mihail (29.04.1955, Bălți, RSSM, URSS), evreu, pianist. A început să studieze pianul la vârsta de trei ani. Demonstrând un talent excepțional, el a fost trimis să studieze la Școala Centrală de Muzică din Moscova (1962-1971), clasa prof. Evghenia Yarmonenko. Și-a continuat studiile la Conservatorul de Stat din Moscova (1972-1977) cu prof. Yakov Flier. În 1975, **F.** a câștigat Premiul I la Concursul Internațional „Regina Elisabeta” din Bruxelles. În 1978 a părăsit Uniunea Sovietică și s-a stabilit în Belgia. Începând cu 1979, activează în diverse instituții de muzică, iar

din 1997 este profesor de pian la Conservatorul Regal de Muzică din Bruxelles. De atunci, el este invitat în mod regulat în calitate de membru al Juriului la Conservatoarele din Bruxelles, Liège, Luxemburg, Paris etc. În 1985, **F.** a participat ca membru al juriului la Concursul Internațional din Épinal, Franța. În același an, a fost invitat să cânte la pian la Festivalul Internațional din Seul, Coreea de Sud, unde, însoțit de orchestră, a dat un concert remarcabil. În 1987, el a fost președinte al juriului la prima competiție europeană de pian.

FALĂ, Porfirie (24.02.1877, s. Butești, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1944, ?), învățător, martir al românismului, neînfricat propagator de carte românească în Basarabia. Provine din răzeșimazili. *Studii:* Seminarul de Învățători din Târgul Bairamcea, jud. Cetatea Albă. A activat timp de 35 de ani în calitate de învățător în mai multe sate din Basarabia întru trezirea conștiinței naționale a copiilor țărânimii din partea locului. În timpul mișcării de emancipare națională a băștinașilor, anii 1917-1918, din Basarabia, învățătorimea din Bălți l-a ales pe **F.**

institutor al învățământului, organ de îndrumare, organizare și control. Concomitent, mai conducea și Asociația Învățătorilor Moldoveni din orașul și jud. Bălți. În scopul traducerii în fapt a idealurilor privind naționalizarea școlii, **F.**, împreună cu președintele Partidului Național Moldovenesc din Bălți, Dumitru Vrabie, și cu sprijinul lui Pan Halippa, Paul Gore, Ion Panțîru, obține o subvenție de 35 de mii de ruble pentru organizarea cursurilor pentru învățători din jud. Hotin și Bălți, unde a adus și primul Tricolor, pe care l-a înmănat Asociației învățătorilor. După finalizarea cursurilor, în octombrie, au fost deschise școli cu predare în

limba maternă, dar s-a făcut simțită lipsa acută de manuale. Neobositul **F.** aduna cărți de la frații de dincolo de Prut, dar mult prea puține pentru a satisface setea de carte a basarabenilor. De data aceasta situația a fost salvată de profesorul ardelean Onisifor Ghibu, aflat la Chișinău, unde edita ziarul „Astra”. El îi înțelegea mai bine ca oricine pe moldoveni, ci și ei, ardelenii, se aflase de secole sub dominație străină. O. Ghibu a tipărit la tipografia sa abecedarul Arhimandritului Gurie Grosu, luptător consecvent pentru școala națională încă de la înc. sec. al XX-lea. Dar responsabilitatea și greul cel mare a avut să-l suporte totuși **F.**, care cu riscul vieții mergea din sat în sat cu geanta plină de cărți tipărite în grafia latină, firească ființei poporului băștinaș și le înlocuia pe cele rusești. Repartizarea manualelor era primejdioasă prin satele împânzite de cete bolșevizate, care se dedau la diferite crime pe teritoriul dintre Prut și Nistru, întorși de pe fronturile Primului Război Mondial. Pentru învățători, indiferent de limba vorbită, dacă doreau să profeseze, erau organizate cursuri de limbă română literară și istorie a neamului. Însă această activitate a lui **F.** era privită cu ostilitate de către stăpânii de ieri și o parte dintre băștinașii rusificați. Ei unelteau diferite acțiuni împotriva mișcării de renaștere națională, constituirii școlii cu predare în limba maternă, întoarcerea la tradițiile strămoșești. Învățătorului entuziast îi prevesteau un eșec total și chiar o exterminare fizică. În acea perioadă unii membri ai Sfatului Țării considerau munca patriotică a lui **F.** drept dăunătoare Republicii Democratice Moldovenești. Văzând că nu le reușește stoparea procesului de trezire națională, forțele dușmănoase și cei rătăciți trec la metode mai puțin ortodoxe de intimidare a învățătorului. La 13.01. 1918, mulțimea bolșevizată din satele din preajma Glodeniului se deda la acțiuni de linșaj a dlui **F.** Agresat verbal și fizic, i s-a furat geanta cu abecedare și un tricolor și l-au părăsit, cu răni corporale grave, criminalii crezând că a murit. Tot atunci i-au devastat gospodăria sa și a tatălui, soția și fetița au fost puse la adăpost de prieteni. Viața i-a fost salvată de unii ostași de pe frontul românesc. **F.** a fost un luptător curajos și consecvent pentru iluminarea poporului basarabean, pentru școala națională și combaterea mentalității de rob, înstrăinat de cultura autentică a neamului său și formarea conștiinței naționale și de om liber. Activitatea anevoioasă, pe alocuri periculoasă pentru Domnia Sa, s-a încununat de succese notabile în perioada interbelică. Ele au generat un adevărat salt cultural, apreciat de istoricul Al. Boldur ca fiind o revoluție culturală. Spre sf. anilor '40, învățământul din Basarabia era apreciat ca o activitate nobilă și de țărani de la sate, care se mândreau cu copiii lor, cu succesele obținute la studii în instituțiile prestigioase din România. În cei 22 de ani de viață liberă, a fost formată intelectualitatea națională, care, prin activitatea sa ulterioară, a menținut la generațiile următoare flacăra conștiinței de neam. În perioada de până la 1940, **F.** a fost deputat și senator în Parlamentul României, dar și scriitor, lucrările căruia, cum ar fi „Ce neam suntem” (Buc., 1920), „Steagul sau drapelul” (1920),

„Discurs” (1923), „Steagul, Mănăstirea Neamțul (1925), „Cugetările unui luptător moldovean din timpul revoluției rusești din 1917” (Buc., 1927), „Cugetări românești din Basarabia” (1927), „Ștefan Vodă cel Mare și Sfânt” (Ch., 1928), „Povețe de înțelepciune a poporului român” (1929), „Una ție, Doamne, Una mie, Doamne” (1934) au contribuit mult la formarea sentimentelor de mândrie, dragoste de țară. Pentru aceasta F. este înscris de critica literară românească în rândul scriitorilor de talent, grație stilului său simplu și natural, care îi aprinde, mai ales pe cei de la coarnele plugului. Activitatea și opera sa au o importanță istorico-documentar-artistică, din motiv că ne prezintă un tablou veridic al situației social-politice, al mentalității identitare a populației deformată în timpurile stăpânirii străine, fenomen cu care ne confruntăm și astăzi. Meritele sale sunt aduse exemplu de soluționare, confirmate de practica instructiv-educativă a școlii interbelice. Bibliogr.: Alexandru Rupa. „Un învățător martir al Românis-mului basarabean” (Opera și martirizarea lui Porfirie Fală), Tipografia Eparhială „Cartea românească”, Ch., 1929; Gh. Andronachi, „Albumul Basarabiei” (Ch., 1933); Lucian Predescu. *Enciclopedia „Cugetarea”*. – București, 1940; Gh. Ianchevici, Nic. Misail, „File de istorie și biografie” (Ch., 2015).

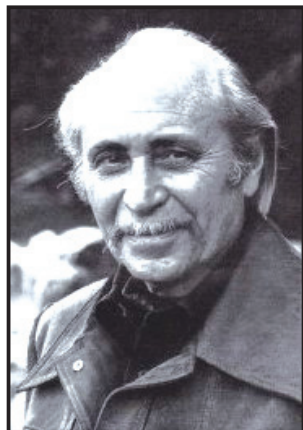

FEONA, Alexei (18.03.1879, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 20.09.1949, Leningrad, RSFSR, URSS), actor și regizor de operetă. În 1905 a absolvit Școala de Dramaturgie de pe lângă Teatrul Aleksandrinski din Petersburg (clasa măiestrie actricească a prof. V.N. Davîdov), a învățat să cânte la prof. I.V. Tartakov. În anii 1905-1910 a fost actor la Teatrul V.F. Komissarjevskaja, iar din 1911 – la Teatrele de Operetă „Буфф” și „Палас”. Se evidențiază prin cultură artistică, măiestrie actricească, formarea scrupuloasă a chipului. Cele mai importante roluri: Larus („Eva” de Lehar), regele

Ciulanlinglong („Regele se bucură” de Nelson), Ferfax („Gheșa” de Jones), contele Danilo („Văduva veselă” de Lehar), Edwin și Boni („Silva” de Kalman), Gaspar („Korneville” de Plunkett), Floridor („Mam’zelle Nitouche” de Hervé). Ca regizor a montat la Teatrul „Буфф” din Petrograd operetele „Dragoste de țigăn” de Lehar și „Silva” de Kalman (1917). În 1919, la Teatrul de Operă și Balet din Leningrad a pus în scenă opera „Faust” (partida lui Mefistofel a fost interpretată de F. Șaliapin). În 1919-27 este regizor la Teatrul Mic de Operă din Leningrad, a pus în scenă o serie de spectacole, inclusiv „Aleco” de Rahmaninov (împreună cu Șaliapin care a interpretat, de asemenea, partida principală), „Louise” de Charpentier, „Studentul cerșetor” de Milleker. Concomitent a continuat

activitatea de regizor și actor în diferite teatre leningrădene. În 1928 a fondat Teatrul de Comedie Muzicală din Leningrad, unde a activat ca regizor și conducător artistic. În 1937-41, 1945-48 este conducător artistic al Teatrului de Operetă Regional din Leningrad, iar în 1942-44 – conducător artistic al Teatrului de Comedie Muzicală din RASS Karelia, evacuat în or. Uralsk. În perioade diferite a montat spectacole la Teatrul de Operetă din Moscova, teatrele de comedie muzicală din Sverdlovsk, Kiev, Harkov, Odesa, Riga, precum și în ansamblul *Music Hall* din Leningrad. *Distincții:* „Maestru Emerit în Arte din RSFSR” (1941), „Artist al Poporului din RASS Karelia” (1943).

FIDLER, Eugène (07.01.1910, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 30.09.1990, Roussillon, Franța), pictor și ceramist francez. S-a specializat în colaje, acuarele, gravuri și ceramică. În copilărie s-a mutat cu părinții la Varșovia (1917), unde s-a născut sora sa, Aline Fidler, viitoarea pianistă și pedagog de muzică. În același an, familia s-a stabilit la Nisa, Franța. A învățat în Elveția și Germania. În 1928, a absolvit Liceul (*Lycée Masséna*) la Nice. După serviciul în armată, în 1930, a primit cetățenia franceză și s-a stabilit cu traiul în comuna Mougins din sud-vestul Franței. Între anii 1930 și 1937, și-a făcut studiile la Școala Națională Superioară de Arte Frumoase (*École Nationale Supérieure des Beaux-Arts*) din Paris. În 1943, împreună cu soția, cu documente false a fugit în or. Roussillon, liber de ocupație. După eliberarea Franței a locuit în orașele: Mougins, Paris, Vallorix (1952-1959), apoi în Roussillon. Împreună cu a doua soție și discipolă, Edith Fidler, a deschis un atelier la Roussillon. Fiica din această căsătorie, Natacha Fidler, (n. 1956) a devenit, de asemenea, pictoriță și ceramistă.

FIHMAN, Iakov (25.11.1881, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 18.05.1958, Tel Aviv, Israel), poet și traducător evreu de expresie ivrit și idiș. Clasic al poeziei ivrite moderne. S-a născut la Bălți în familia unui arendaș înstărit. A început să citească de timpuriu, fiind influențat de literatura artistică în ivrit (iluminiștii M. Levenson, A. Mapu) și de realiști în idiș (îndeosebi I. Peretz). La vârsta de 14 ani fugi de acasă, vagabondează prin satele și orașele din guberniile Herson și Podolia. În cele din urmă, se stabilește la Chișinău, unde pentru prima dată are acces la o bibliotecă mare. Începe serios să se autoinstruiască, a

învățat limbile rusă și germană, a studiat literatura rusă și s-a pregătit pentru examenele gimnaziale pe plan extern. La Chișinău, F. a început să scrie poezii în ivrit, idiș și rusă. În revista ivrită pentru copii „Shaashuim Gan” (1900) apar poezia sa „Shir Aviv” (Cântec de primăvară) și traducerea poeziei lui Lermontov „Когда волнуется желтеющая нива”. De la Chișinău F. revine la părinții săi din Bălți, se preocupă de literatura evreiască tradițională. În anii 1901-1903 se află la Odesa, unde se întâlnește cu Bialik și S. Ben-Zion; în 1903-1905 – la Varșovia, unde este publicat cu regularitate în ziarele în ivrit „haTsofe” (Observer) și „Haor” (Lumina) și în idiș, în cel mai mare cotidian „haynt” (Azi). Aici, se întâlnește cu Isaac Leib Peretz (1852-1915) – la acea vreme mentorul vieții literare evreiești din Varșovia. În 1905 se întoarce din nou la Chișinău, iar după pogromul din același an – se mută în orașul basarabean de frontieră Leova, unde locuia celebrul scriitor Yehuda Steinberg (1863-1908). Trei ani mai târziu, părăsind Leova, o vreme scurtă locuiește în Vilno (Vilnius), apoi (în 1909) vine la Odesa, unde participă la editarea operelor în patru volume în limba ivrit ale lui Y. Steinberg, care tocmai murise. Debutul literar are loc în 1910, în Varșovia a publicat cartea sa pentru copii „Agados ve Shirim” (Povestiri și poezii), după care urmează prima culegere de poeme în ivrit „Givolim” (Tulpini). În 1912 vine pentru prima dată în Palestina, unde redactează revista pentru copii „Moledet” (Patria). În 1913, la Varșovia publică crestomația literaturii pentru copii în idiș „Far Shul Un Folk” (Pentru școală și oameni) și o ediție extinsă de cântece populare evreiești „Die Yiddishe Muze” (Muza evreiască). La scurt timp se mută la Berlin, iar de la începutul Primului Război Mondial – înapoi la Odesa, unde în 1915 publică manualul în ivrit „Șvilim” (Drumuri), iar în 1919 – o colecție de eseuri „Bavuot” (Reflecții). La sf. aceluiași an părăsește pentru totdeauna Rusia devenită sovietică, stabilindu-se la Jaffa, Palestina. Aici, reeditează revista „Moledet”, traduce în ebraică din opera lui Leonid Andreev, dar în 1921 pleacă din nou la Varșovia, unde colaborează la revista în ivrit „Hatkufa” (Epoca) și la un ziar în idiș, „Die Yiddishe Welt” (Lumea evreiască), editează o antologie de literatură pentru copii în ivrit „LaShawn vaSefer” (Limbă și carte), precum și o carte de proză pentru tineri în idiș „Shabes in Wald” (Sâmbătă, în pădure, 1924). În anii 1924-25 se află la Chișinău, unde activează la ziarul în idiș „Die Zeit Undzer” (Timpul nostru), editat de Zolmen Rozental. Din 1925 până la sfârșitul vieții locuiește în Palestina, colaborează la diverse periodice ebraice din Palestina aflată sub mandat britanic și la cele în idiș din Polonia, între 1936 și 1942 editează revista „Moznaim”, organul oficial al Uniunii Scriitorilor ivrite din țară, iar din 1942 până la moartea sa, susține rubrica permanentă în suplimentul literar al ziarului cotidian „Davar” (Cuvântul). Pe parcursul acestor ani, F. reface o parte din propriile sale poeme, scrise în pronunție așkenazi, adaptându-le la noul ritm bazat pe rostirea sefardă, proprie coloniștilor; apropie literații evrei, care scriu în două limbi evreiești. Una după alta publică opt culegeri de poezii, 18

cărți pentru copii și tineri, nouă cărți de eseuri despre scriitori evrei (Bialik, Mapu, scriitori din Polonia, Odesa etc.), volumul „Basarabia” (1941, împreună cu Haim Șorer, ilustrații de Nahum Gutman), traduceri în versuri și proză din germană (Heine, Goethe, Hebbel K., Hesse, E. P. Jacobsen), rusă (Blok, Lermontov), franceză (France, Baudelaire). În 1951, împreună cu K.A. Bertini și B.I. Mihály, a pregătit pentru editarea postumă cel de-al doilea volum al operelor scriitorului din Basarabia M. Goldenberg „haTahana haAtika” (Stație antică). Postum au fost publicate culegeri de poezie și memorii ale scriitorului. În 1953, la Buenos Aires apare un mare volum de amintiri, eseuri și poezii alese în idiș ale lui F. „Reygnboyn” (Curbucubul) sub egida autorului și publicate de Asociația argentiniană de imigranți din Basarabia. Multe străzi în diferite orașe din Israel poartă numele lui Iacov Fihman. Din 1964 Comunitatea basarabenilor din Israel decernează anual „Premiul Iacov Fihman” în domeniul literaturii și artei, printre laureați fiind scriitorii Meer Harats, Ihil Șraibman, Yankl Yakir, Boris Sandler, artistul Nahum Gutman ș.a.

FILIP, Iulian (27.01.1948, s. Sofia, Drochia, RSSM, URSS), poet, prozator, eseist, dramaturg, folclorist, grafician. Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și din România. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din R. Moldova. Membru al Uniunii Teatrale din R. Moldova. Absolvă Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1970). Cercetător științific la Sectorul de folclor al Institutului de Limbă și Literatură al AȘM (1974-1985). Doctor în științe etnologice (2012). Șef al Departamentului Cultură al Primăriei Chișinău (1990-2006). Șef al Departamentului *Căile Cărții* la USM (din 2006). Binecuvântat de poetul Liviu Damian, debutează cu versuri în săptămânalul „Cultura” (1970), editorial cu placheta de poezii *Neîmpăcatul meșter* (1974). Urmează numeroase cărți (peste 80) de poezie atât pentru adulți, cât și pentru copii. A semnat prezentarea grafică la peste 30 de cărți. Mai multe expoziții personale de pictură la Chișinău, Iași, Târgoviște, Bălți (Universitatea „Alec Russo”). O serie de piese au fost montate la teatrele din Chișinău. Din 2010 revine la AȘM; sectorul de folclor. *Premii și distincții*: Titlul onorific „Maestru în Artă” (1993); Premiul „Ilie Gravorul” pentru prezentarea grafică a volumului „Dansul timizilor” (1994); Premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române (vol. *Cât îi Maramureșul*, în colab., Ch., 1996); Medalia „Mihai Eminescu” (1989); Premiul „Cea mai bună carte a anului” *Ruga iezilor cei trei* (1998); Premiul Salonului de Carte Pentru Copii (Ch., 1994, 1998); Premiul „Mihai Eminescu” pentru poezie la Târgul de Carte din Iași (2008); Marele Pre-

miu al Uniunii Teatrale din Moldova pentru piesa „Pălăriuța Oranj și Lupul din Râpă”; Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Ofițer (2014).

FILIP, Lilia (21.10.1950, s. Corlăteni, Bălți, RSSM, URSS – 08.03.2001, Chișinău), profesoară, manager. *Studii:* Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Bălți (1967), Facultatea de Fizică și Matematică, secția fizică a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1970); Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic, în prezent Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1972). *Angajări:* director adjunct la Școala Medie nr. 31 (1976-1985), director la Școala Medie nr. 59 (1985-1990). Din 1990, director-fondator al Liceului Român-Italian *Dante Alighieri*, fondatoare la Chișinău a Societății Culturale *Dante Alighieri*, a promovat *Zilele Dante*, eveniment ce s-a răspândit și la celelalte licee. Societatea *Dante Alighieri* impulsionează apariția publicației *Confluente* la Liceul *Dante Alighieri*, anexă a săptămânalului *Florile Dalbe*. Autoare a concepției programelor integrate cu liceele „Emil Racoviță” din Iași și „Dante Alighieri” din București (olimpiade comune, concursuri, schimb de experiență). A reprezentat Republica Moldova în 1992 la Avignon (Franța), la Congresul Societăților *Dante Alighieri*. A fost menționată cu o bursă de studii la Roma (1994). A reprezentat Republica Moldova în Elveția (1997). *Distincții:* Diploma de Onoare a Fundației Culturale *Mario Cerilli* (1993), alte mențiuni ale Ministerului Învățământului Public din Italia (1995). *Bibliogr.:* Iurie Colesnic. *Femei din Moldova. Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000.

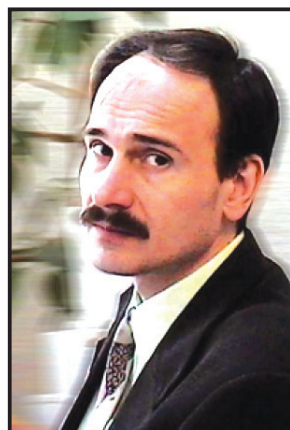
FILIP, Nicolae (03.03.1926, s. Sofia, jud. Bălți, Basarabia, România – 15.05.2009, Bălți), academician, profesor universitar. *Studii:* Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Fizică și Matematică, sp. fizica, diplomă cu mențiune (1952). Doctor în științe fizico-matematice (1962). Conferențiar (1964). Doctor habilitat în științe fizico-matematice (1979). Profesor (1981). *Activitatea profesională:* lector, lector superior la Catedra de fizică (1953-1957, 1960-1962). Șef al Catedrei de fizică (1953-1954). Șef al Catedrei de discipline tehnice generale (1962-1990). Șef al Catedrei de electronică și informatică (1990-2009). Prorector pentru știință (1964-1986). Rector al Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (1986-

1992). Rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1992-2007). *Lucrări publicate*: cinci monografii, două manuale, cinci broșuri, 135 de articole, 25 de teze ale referatelor, 25 de rapoarte anuale cu rezultatele investigațiilor științifice realizate la Comanda de Stat în domeniul radiofizicii, un curs de lecții de Radioelectronică în cinci volume. *Distincții*: „Ordinul Republicii”, Ordinul „Gloria Muncii”. Laureat al Premiului de Stat al R. Moldova în domeniul științei și tehnicii (1996). Titlul onorific „Lucrător Emerit al Școlii Superioare din RSSM”. Medalia de argint a Expoziției Realizărilor Economiei Naționale a URSS (1975). O medalie de război, două medalii jubiliare. Medalia de aur a Salonului Internațional al Cercetării și Transferului Tehnologic, Iași (1994), Medalia de aur „Henri Coandă” a Societății Române de Inventică a României, Iași (1994). Membru de Onoare al AȘM (1995). Membru activ al Academiei Internaționale de Științe a Școlii Superioare (1997). *Doctor honoris causa* al Universității Tehnice „Gh. Asachi” din Iași (2000). Medalia și diploma „Personalitate de excepție a sec. XX”, inclusă în Culegerea Biografică „2000 de personalități marcante ale sec. XX”, Cambridge, Marea Britanie (2000). „Cetățean de Onoare al or. Bălți” (2001). O stradă din Bălți îi poartă numele. **În imagine:** Dezvelirea basoreliefului acad. Nicolae Filip, instalat pe blocul locativ din centrul orașului în care a locuit din 1953 și până la trecerea sa în eternitate. Lucrarea a fost executată de Valeriu Doicov.

FLORESCU, Roman (12.02.1966, or. Skadovsk, reg. Herson, RSS Ucraineană, URSS), critic de artă, pictor-pedagog. *Studii*: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Arte Plastice și Design (1983-1990); Institutul Unional de Teorie și Practică la soluționarea problemelor de inventică din Chișinău, Facultatea de Invenții Tehnice (1988-1990). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din R. Moldova (2005). Pictor-pedagog cu grad didactic superior. Membru al Asociației Internaționale a TSPI (Teoria soluționării problemelor de invenție). Experimentator și cercetător al tehnologiei invențiilor în artă. Expoziție personală la sediul Asociației Internaționale TSPI, or. Petrozavodsk, Rep. Karelia, Federația Rusă ((1994). Participant la expozițiile în grup: foaierele Cinematografului „Pa-

tria” (1980), sala EREN, azi „Moldexpo”, Chișinău (1988), Pinacoteca „Antioh Cantemir” din Bălți (1990, 1993), sala Filialei Uniunii Artiștilor Plastici din Bălți (1997). A desfășurat peste 50 de seminare și treninguri în Moldova și CSI pe tema „Creația inventivă în artă, business, publicitate și Public Relations”.

FLORESCU, Ștefan (13.05.1934, s. Molodia, reg. Cernăuți, România, azi Ucraina – 07.12.2016, Bălți, R. Moldova), grafician și pictor. *Studii*: Școala de Artă Decorativă Aplicată din Vijnița, Ucraina (1960-1965), Facultatea de Grafică a Institutului Poligrafic „Ivan Fiodorov” din Lvov (1967-1973). Decorator la Teatrul de Dramă din Skadovsk, reg. Herson, Ucraina (1965-1967), Pictor-decorator la Fabrica Textilă din Ghenicesk, reg. Herson (1967-1973). În 1973 se transferă cu traiul la Bălți, unde lucrează la Fondul de Arte (1973-1996). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din URSS (1978). Președinte al Filialei Bălți a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1996-2000). *Expoziții*: Herson, Lvov (Ucraina), Marî (Turkmenia), Constanța, Iași, Bacău, Botoșani, București (România), Bălți, Chișinău (R. Moldova). Excelează în grafică: seria „Premii tipografice ai Europei”: *Johann Gutenberg, primul tipograf din Europa, 1440; Ivan Fiodorov, primul tipograf din Rusia și Ucraina, 1564; Fondatorul tipografiei în Moldova – Varlaam (Vasile Moțoc). Cartea „Cazania”, 1643; Dimitrie Cantemir. Cartea „Descrierea Moldovei”, 1716.* În pictura de șevalet **F.** abordează compoziția istorică, tabloul tematic, portretul, peisajul: *Mihai Eminescu și Ion Creangă, Visul lui Mihail Sadoveanu, Dimineața la Căpriană, Mama pictorului.* După schițele sale, gravorii Monetăriei Naționale din București vor bate în metal 400 de piese rotunde ale medaliei „Eminescu integral”. Autor al basoreliefului în piatră „Academicianul Ilie Untilă”, instalat pe fațada clădirii Institutului „Secția” din Bălți.

FRIMTZIS, Robert (1930, Bălți, Basarabia, România), inginer, proiectant al avionului *Boeing 707*, precum și al simulatorului de zbor spre Lună. Este autor al cărții *From Tajikistan to the Moon* („Din Tadjikistan spre Lună”), un volum de memorii al vieții sale petrecute la Bălți. În iunie 1941, pe când avea 11 ani, orașul său natal, Bălți, a fost distrus de avioanele naziste *Luftwaffe*. El a supraviețuit celui de-al Doilea Război Mondial, parcurgând circa 3000 de mile prin Ucraina, Rusia și Uzbekistan spre

Tadjikistan. Foamea l-a forțat să renunțe la școală și să obțină primul său loc de muncă cu normă întreagă la vârsta de 12 ani, în timp ce tatăl său, mobilizat în Armata Roșie, a luptat în bătălia de la Stalingrad, unde a fost rănit. Pentru a scăpa de antisemitismul sovietic și să ajungă în America, **F.** a părăsit ilegal Uniunea Sovietică, stabilindu-se în România,

În imagini: Astronaul american Neil Armstrong pe Pământ și pe Lună

de unde a încercat fără succes să ajungă în Palestina. A reușit totuși să treacă din România în Ungaria, apoi în Austria și Italia, a traversat Alpii de două ori pe jos. În 1950, după aproximativ trei ani în lagărele DP din Cremona, Italia, la vârsta de 19 ani, el a ajuns în America. Aici, el obține o diplomă de licență la *City College of New York* (CCNY) în 1956, și o diplomă de master la Universitatea Columbia în inginerie electrică (1960). Ulterior, în diverse posturi de conducere de inginerie, **F.** a contribuit la succesele programelor spațiale și de apărare ale Americii. El a căpătat o experiență valoroasă în proiectarea simulatoarelor de zbor pentru avioanele *Boeing 707* și *Douglas DC7*. În 1962, la „America de Nord Aviație (Rockwell)” în Downey, California, el a fost implicat în studii de orientare și control pentru sisteme avansate. Mai târziu, în calitate de manager de proiect al *Apollo Mission Simulator* (AMS), un dispozitiv proiectat cu scopul de instruire a astronautilor pentru a zbura spre Lună. **F.** a lucrat îndeaproape cu **Neil Armstrong** (primul om care a pășit pe Lună, 20.07. 1969). Mai târziu, el a reușit dezvoltarea a *timelines* (termenelor) care definesc toate activitățile, pe care cei trei astronauti (Neil Armstrong, David Scott și Buzz Aldrin) urmau să le efectueze, în ordinea cronologică corectă în cadrul misiunii navei cosmice *Apollo 11* pe Lună. În 1966, la *Hughes Aircraft Company* (HAC) în El Segundo, Califor-

nia, **F.** a fost director adjunct al Departamentului de analiză a traiectoriilor privind programul *Surveyor*. În 1978, la TRW, Redondo Beach, California, **F.**, ca asistent al directorului de sisteme de inginerie, a efectuat diverse studii avansate de sistem. Ulterior, el a fost managerul de proiect

al Observatorului Ray Gamma (GRO), unde a fost responsabil pentru câștigarea studiului competitiv și negocierea de contracte de 100 mil. de dolari pentru a construi nave spațiale. Mai târziu a fost managerul de proiect al unui sistem spațial cu laser *crosslink*. În 1984, F. împreună cu soția sa, inginer mecanic, a fondat în Torrance, California, RFA *Associates Inc*, o companie de inginerie software, încheind contracte cu marile companii, cum ar fi *TRW*, *Hughes*, *Rockwell* și *Nor-throp*. El a dezvoltat, de asemenea, un program de analiză logistică numit LISA pentru a fi utilizat de către contractorii guvernamentali. În prezent, F. este pensionar și locuiește în California. Cartea sa „Din Tadjikistan spre Lună” (2009) a obținut Mențiune de Onoare la Festivalul de Carte (*Book Festival Beach*) din New York. Povestea lui de inspirație adevărată reflectă tragedie, supraviețuire și triumful spiritului uman.

FRUNZĂ, Dumitru (08.11.1931, Bălți, Basarabia, România), inginer-hidrotehnic și om de stat. A învățat la Școala primară din Slobozia-Bălți, la Liceul Comercial, Școala Medie nr. 1 din Bălți, pe care a absolvit-o în 1951. În același an este înmatriculat la Facultatea de Hidroameliorație a Institutului Agricol din Chișinău, pe care îl absolvă în 1957. După care ocupă posturi de inginer la: „Gosstroï” – Întreprinderea de proiectare a sistemelor de irigare din Chișinău, președinte al Complexului intercolhoznic de construcție a edificiilor agrare din r. Nisporeni.

În perioada 1963-1971, F. activează în funcțiile de șef al Direcției de construcții capitale și al Direcției de construcții ale sistemelor de irigare din cadrul Ministerului Hidroameliorației și Gospodăriei Apelor din RSSM. Timp de 13 ani (1971-1984) a deținut postul de viceministru al aceluiași minister. În perioada 1984-1986 se află în Yemen (Aden), în calitate de expert general pe probleme de irigație. Acolo, a condus un colectiv de 700 de specialiști sovietici (proiectanți, ingineri, constructori etc.), care aveau menirea de a realiza un proiect strategic pentru U.R.S.S. în condiții complicate din cauza războiului civil, care se declanșase în Yemen. Când s-a întors la baștină, F. a fost numit în funcția de șef al Direcției de ameliorație din cadrul unității unionale „Gosagroprom” (1986-1990). *Distincții*: două Ordine „Знак почёта” (1971, 1978).

Condițiile dure de viață sunt indispensabile pentru a scoate la lumina ceea ce este mai bun în personalitatea umană.

Alexis CARREL

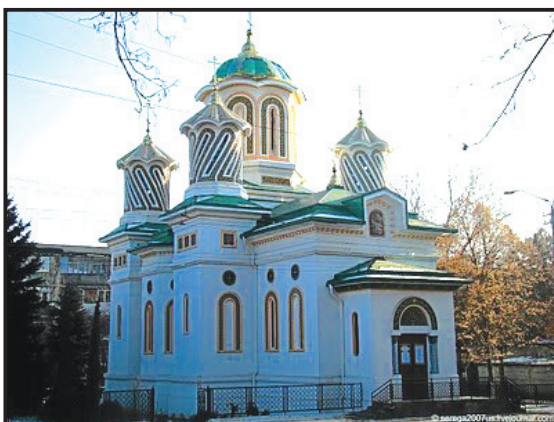
G

GABER, Henri (1932, jud. Cernăuți, România), violonist, pedagog. A absolvit Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău, Catedra instrumente cu corzi (vioara). *Activitatea profesională*: profesor la Colegiul de Muzică din Bălți (1969-2000). În perioada anilor 1980 a condus orchestra de la Teatrul Muzical Dramatic „Vasile Alecsandri”. În anii 1990, a fost solist-instrumentist și conducător al ansamblului instrumental al diasporei evreiești „Gheșer”. În prezent este cetățean al SUA, locuiește la New York. *Distincții*: „Lucrător Emerit al Culturii”.

GABRIELESCU, Adrian (?), arhitect român. Trei dintre cele mai semnificative clădiri din Bălți au fost edificate după proiectele (autor și coautor) arhitectului ieșean Adrian Gabrielescu:

1. **Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva”** (1924-1935). Arhitectura ei se aseamănă cu cea a Mănăstirii Curtea de Argeș din România. Fațadele sunt decorate cu basoreliefuluri în piatră și lemn, pentru care sunt caracteristice motivele vegetale și geometrice. De o deosebită valoare sunt picturile murale de pe cupolele bulbiforme, turnuri, cornișe, ferestre. În perioada sovietică, lăcașul a fost transformat în planetariu, din această cauză s-au pierdut multe relicve. În anul 1991, ea a fost reîntoarsă bisericii.

2. **Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena”** (1924-1934). Sfințirea a avut loc în 1935, la care au participat Majestatea Sa Regele Carol al II-lea și prințul moștenitor Marele Voievod Mihai. Catedrala este construită sub formă de treflă cu pridvor înconjurat de coloane la intrare. Deasupra intrării și a pronaosului, sub turlă, pe cele trei laturi, există un cerdac cu niște coloane care creează între ele o boltă artistică lucrată. Turla principală de 46 metri se înalță maiestuos într-o armonie perfectă cu celelalte componente ale catedralei. De la poalele turlei principale se desfășoară în lateral, în formă de cascade, mai multe bolți lipite succesiv de zidăria principală a catedralei. Lăcașul este acoperit în întregime cu plăci de aramă. În fața catedralei, pe axa ei principală, este amplasat un baptisteriu al cărui arhitect a fost Valentin Voite-

hovschi, construit după modelul practicat la biserica de la Curtea de Argeș. În interiorul catedralei, care impresionează prin dimensiuni unde pot asista la slujbe peste 1 000 de credincioși, se disting coloanele ce sprijină cupola centrală și arcurile bolților, toate executate în beton armat. Catapeteasma este lucrată în lemn de stejar și sculptată cu ornamente de struguri și foi de viță-de-vie. Pictura în frescă a catedralei a fost efectuată în mai multe etape, respectându-se stilul clasic bizantin, utilizat și în cazul bisericilor grecești de la Sf. Munte Athos. E de remarcă că pictura din catedrala bălțeană este realizată în tonuri mai luminoase. Iluminarea catedralei este electrică, dar, pe lângă becurile din frumoasele candelabre, mai sunt și cele ascunse adânc în cornișe, asigurând, aprinse, o senzație de feerie. Crucea de deasupra turlei principale este și ea iluminată electric, putând fi observată noaptea de la distanță. Pictura interioară a fost restaurată și completată în perioada anilor 2002-2004 sub coordonarea egumenului Andrei Berega. Din 1961 până în 1990 – sediul Muzeului de Istorie și Etnografie. Catedrala are statut de monument istoric și arhitectural.

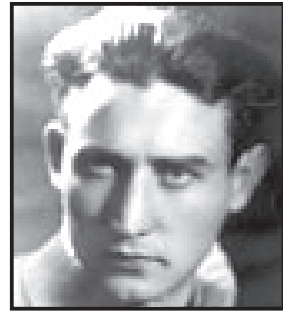

3. Reședința Episcopiei de Hotin,

actualmente Eparhia de Bălți și Fălești, a fost edificată din inițiativa Î.P. Episcop Visarion Puiu, între anii 1924 și 1934. Autorul proiectului inițial este Adrian Gabrielescu, iar din 1929 Nicolae (Nae) și Robert Mihăiescu au dus construcția până la capăt. La punerea pietrei de temelie participă principele de coroană Carol II. În perioada sovietică a servit ca sediu administrativ al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp „Selecția”. După 1991 a fost întoarsă Mitropoliei, devenind reședința Episcopului de Bălți și Fălești.

GAFENCU, Valeriu (24.01.1921, com. Sângerei, jud. Bălți, Basarabia, România – 18.02.1952, închisoarea Târgu-Ocna, România), unul dintre legionarii care au murit în închisorile regimului comunist din România, numit de Nicolae Steinhardt *Sfântul închisorilor*. Fiul lui Vasile Gafencu. *Studii*: Școala primară din satul natal, Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1932-1940). Absolvind liceul în vara anului 1940, la doar câteva zile după bacalaureat, a intervenit uraganul ocupației sovietice. **G.**

a reușit cu greu să treacă Prutul, a ajuns la Iași, lăsându-și părinții și surorile sub ocupație și despărțindu-se de ei. Tatăl său a fost ridicat și dus în Siberia, unde și-a sfârșit viața. În 1941, era student în anul II la Facultatea de Drept și Filosofie din Iași și totodată conducător al unui grup al organizației legionare „Frăția de Cruce”. A participat la rebeliunea legionară, fiind arestat de regimul Antonescu. Eliberat la scurtă vreme, el a fost rearestat din cauza participării sale active la menținerea mișcării legionare în ilegalitate. Profesorul de drept civil Constantin Angelescu l-a apărat la proces, declarând că acesta este „unul dintre cei mai buni studenți pe care i-am avut de-a lungul întregii mele cariere didactice”. Această încercare s-a dovedit însă a fi inutilă. Astfel, și-a ispășit pedeapsa în închisorile de la Aiud (1941-1949), Pitești și Târgu-Ocna (1949-1952), unde a fost un adept al ortodoxiei, regimul dur al detenției, torturile și bolile contactate aici întărindu-i credința. A compus aici poezii, care se cântau în celule, iar acum se cântă în biserică. În 1949 este dus la sanatoriul-închisoare de la Târgu-Ocna într-o stare foarte gravă: TBC pulmonar, reumatism. La 02.02.1952 le-a cerut colegilor de suferință să-i procure o lumânare, o cruciuliță și o cămașă albă, pe care să i le pregătească pentru ziua de 18 februarie. Cu o zi înainte de moarte, i-a spus lui Ioan Ianolide: *Mâine voi muri. Vreau să-mi iau rămas bun de la cei mai apropiați prieteni. Fă tu așa fel încât să vină pe rând la mine, în liniște*. A doua zi, pe 18 februarie, în jurul orelor 14:00-15:00, **G.** rostește ultimele sale cuvinte: *Doamne, dă-mi robia care eliberează sufletul și ia-mi libertatea care-mi robește sufletul*, după care a decedat.

GAFENCU, Vasile (01.02.1886, Sângerei, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 16.03.1942, Arhanghelsk, RSFSR, URSS), tatăl lui Valeriu Gafencu, politician român, deputat în Sfatul Țării din partea Comitetului Executiv al Sfatului Ofițerilor și Ostașilor Moldoveni din Odesa. S-a implicat în 1917, odată cu revoluția burgheză rusă din februarie 1917, în mișcarea națională și apoi unionistă din Basarabia. Este repede remarcat de

publicistul și revizorul școlar din Chișinău, George Tofan, care, împreună cu Onisifor Ghibu, au înființat Partidul Național Moldovenesc. La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România. După înfăptuirea idealului său și al neamului se retrage la Sângerei. Nu se avântă într-o carieră de politicianist, așa cum este caracteristic demagogiei parlamentariste, realizând că generația sa și-a spus cuvântul. Alături de soția Elena, își începe o nouă viață în satul de baștină. Fiind de profesie agricultor, se dedică agriculturii. Își întemeiază o familie stabilă, având un fecior și trei fiice. Se străduiește să le dea urmașilor săi o educație aleasă, bazată pe trăirea creștină și iubirea de neam. Deși făcuse studii la Politehnica din Iași, pe care nu le-a terminat, **G. rămâne învățător în sat, devenind un reper moral al s. Sângerei și arealului administrativ Bălți. Accede la funcția de președinte al Băncii Populare din localitate, consilier județean, membru în conducerea Camerei Agricole din Bălți.** G. și-a extins proprietatea agricolă la 100 ha și a construit o casă mare cu patru camere. A donat un teren pentru construirea Liceului „Ion Creangă” din Bălți, unde a învățat Valeriu Gafencu, cel care mai târziu avea să fie numit de Nicolae Steinhardt „Sfântul închisorilor”. La Bălți a închiriat o casă în care a locuit mama Elena cu copiii pe durata de timp în care aceștia au urmat cursurile gimnaziale și liceale, iar el a stat acasă să aibă grijă de ferma de la Sângerei. Pe 28 iunie 1940, când Basarabia a fost ocupată de sovietici, familia Gafencu s-a refugiat în România. A rămas doar capul familiei, **G.**, ca să aibă grijă de gospodăria din Sângerei. Imediat a fost arestat și condamnat. A murit de foame într-un lagăr bolșevic din Arhanghelsk în 1942.

GAGIM, Ion (31.05.1954, s. Onișcani, Călărași, RSSM, URSS), muzicolog, profesor universitar. *Studii:* Școala Pedagogică din Călărași, sp. educația muzicală (1973). Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USB), Facultatea de Pedagogie și Metodică a Învățământului Primar, sp. muzica, diplomă cu mențiune (1980). Doctor în științe pedagogice (1988). Conferențiar (1995). Doctor habilitat în științe pedagogice (2004). Profesor universitar (2005). *Activitatea profesională:* E angajatul USB din anul absolvirii

ei (1980) până în prezent. Experiența sa managerială, de peste 35 de ani, s-a materializat în întreg spectrul activității universității la nivel de: rectorat – în calitate de rector (din 2016), prorector pentru activitatea științifică și relații internaționale (5 ani), Senat – secretar științific al Senatului (5 ani), facultate – decan (8 ani), catedră – șef de catedră (12 ani), Academia de Științe a Moldovei – academician-coordonator al Filialei Bălți a AȘM (5 ani), președinte al Consiliului Științific Specializat de susținere a tezelor de doctor în cadrul USB (9 ani) ș.a.

Este colaborator și reprezentant, în Europa de Est, al Fundației și Școlii „Musicosophia” (Germania), membru al Juriului permanent al Concursului Internațional „Dmitri Kabalevski”, Membru corespondent al Academiei Internaționale de Științe Pedagogice, Federația Rusă, membru al Comitetului științific al societății internaționale „Le Collège Doctoral Régional d’Europe centrale et oriental en Sciences humaines (CODFREURCOR) – réseau académique de l’AUF”, membru al Adunării Generale a AȘM, membru al Comisiei de Atestare a CNAA. Fondatorul școlii doctorale în Pedagogia muzicii în R. Moldova. Redactor-șef al revistei de cultură, știință și practică educațională „Arta și educația artistică” (din 2006). Membru al colegiilor de redacție ale revistelor științifice „Aghatos. An International Review of the Humanities and Social Sciences”, România; „Review of artistic education”, România; Вестник кафедры ЮНЕСКО „Музыкальное искусство и образование”, Federația Rusă. Membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova, membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Autor și realizator al ciclurilor de conferințe publice și academice cu genericul *Arta de a asculta și a înțelege muzica* la Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, Chișinău, în diverse instituții de cultură și învățământ din țară și de peste hotare (România, Italia, Germania, Rusia). *Lucrări publicate*: patru monografii („Gheorghe Mustea și lumea muzicii sale”, „Fenomenul muzical – Gheorghe Mustea”), patru manuale universitare, două manuale școlare, trei volume de maxime și cugetări, peste 100 de articole. *Distincții*: „Ordinul de Onoare” al R. Moldova. Titlul onorific „Maestru în Artă”. Medaliile „Dimitrie Cantemir” și „Nicolae Milescu Spătarul” ale AȘM. Medaliile comemorative „60 de ani ai AȘM”, „70 de ani ai AȘM”. Diploma de Onoare a Guvernului R. Moldova. Diploma „Meritul Academic” a CNAA. Premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova. Laureat al revistei „Literatura și arta”.

GAIDARJI, Gavriil (02.09.1937, s. Carbolia, jud. Bolgrad, Basarabia, România – 1998, Chișinău, înmormântat în satul natal), savant-lingvist, poet, autor de manuale și literatură metodică la limba găgăuză. *Studii*: Școala Pedagogică „A.S. Makarenko” din Tiraspol. Facultatea de Filologie și Istorie, sp. istoria-limba și literatura rusă, a Universității din Chișinău (1957-1962). *Activitatea profesională*: în anii 1962-1963 activează la ziarul „Comunistul” din Bălți, iar din 1963 până în 1987 este lector la Institutul Pedagogic „Alec Russo”, Catedra de lingvistică rusă și generală. În 1972 susține teza de doctorat la Institutul de Lingvistică al AȘ a URSS. Din 1987 G. activează la AȘM, Secția găgăuză. Autor al plachetei de versuri „Ana Tarafâm” (1972), al poveștii în versuri pentru copii pe baza ope-

relor folclorice, al ciclului „Maani” pe baza catrenelor umoristice găgăuze tradiționale. De numele lui G. este legată și deschiderea Secției de filologie găgăuză a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” (1988-1995). S-a ocupat de pregătirea cadrelor de profesori, cu problemele științifice ale limbii și istoriei găgăuzilor. În 1986 a fost inclus în Comitetul sovietic al turcologilor. *Distincții*: Titlul onorific „Cetățean de Onoare al Găgăuziei”; 2012 a fost declarat „Anul Gavriil Gaidarji și Dionisie Tanasoglu” în UTA „Gagauz Yeri”. Busturile lor, executate de sculptorul Constantin Constantinov, sunt instalate pe Aleea Gloriei din centrul Comratului. Liceul Teoretic din Comrat poartă numele lui Gavriil Gaidarji.

GAINDRIC, Constantin (11.09.1941, s. Zăicani, plasa Râșcani, Basarabia, România), specialist în domeniul matematicii și informaticii. Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. *Studii*: Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic, în prezent Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1962), stagiar la Institutul Central Economico-Matematic al Academiei de Științe a URSS (1964-1966). În 1972, în institutul respectiv, a susținut teza de doctor în științe tehnice, iar în 2000, cea de doctor habilitat în informatică la Universitatea Tehnică a Moldovei. În 1976, i s-a conferit titlul științifico-didactic de cercetător științific superior, în 2002 – titlul de profesor universitar. În 2007, a fost ales membru corespondent al AȘM. *Activitatea profesională*: 1964-1967 – laborant, cercetător științific inferior la Institutul de Matematică cu Centru de Calcul al AȘM; 1967-1977 – șef secție modelarea transportului; șef departament metode economico-matematice în planificare, Institutul de Cercetări Economice și Informație Tehnico-Științifică al Comitetului de Stat pentru Planificare; director al Centrului de Calcul; director interimar al Institutului de Planificare al Comitetului de Stat pentru Planificare; director adjunct pentru probleme științifice ale institutelor Comitetului de Stat pentru Planificare; 1977-2006 – director adjunct, director al Institutului de Matematică și Informatică al AȘM. 2002-2009 – președinte al Comisiei Superioare de Atestare a RM, președinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare. 2006-prezent – cercetător științific principal, Institutul de Matematică și Informatică al AȘM. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii”; Medaliile „Meritul Civic”, „Dimitrie Cantemir”, „Nicolae Milescu Spătarul”, „70 de ani de la crearea primelor instituții de cercetare și 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei”; Premiile „Academicianul C. Sibirschi”, „Grigore C. Moșil”; *Doctor honoris causa* al Universității „Alec Russo” din Bălți și al Universității de Stat din Tiraspol cu sediul în Chișinău.

GALAICU, Vasile (19.05.1939, s. Unchi-tești, jud. Soroca, România), poet, prozator. Tatăl lui Emilian Galaicu-Păun. *Studii*: Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, sp. limba și literatura rusă-limba și literatura română (1958-1963). Profesor și director de școală la Văscăuți (1963-1966); profesor la Școala Pedagogică din Soroca (1966-1968), șef de secție la săptămânalul „Cultura” (1970-1974); secretar responsabil la revista „Nistru” (1981-1987); director al Fondului Literar (1975-1981); redactor-șef la Editura „Literatura artistică” (1987-1989). Publică cărți de poezie și proză atât pentru copii, cât și pentru adulți: *Oglinda fermecată*, Ch., 1971; *Țara de poveste*, Ch., 1973, *Clopoțelul dorului*, Ch., 1978; *La porțile albastre ale cerului*, Ch., 1979; *Casa din inima noastră*, Ch., 1984; *Iubesc că mi-i dat...*, Ch., 2009 ș. a.

GALPERINA, Ianina Adamovna, membră a Uniunii Arhitecților din Moscova, autoarea proiectului Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Ziua inaugurării – 16 mai 1990.

În imagine: Teatrul Național „Vasile Alecsandri”

GAMORAN, Emanuel (inițial **GHEMUREMAN**)

(23.11.1895, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 14.11.1962, New York, SUA), pedagog, scriitor. Pionier în domeniul învățământului evreiesc în SUA. Autor de manuale diferențiate pentru școlile evreiești din SUA. S-a născut în familia lui Avrum și Feiga-Leia Ghemureman-Simhobici, adepți ai hasidismului. În 1907 a emigrat în SUA. *Studii*: Seminarul Teologic Evreiesc, City College și Universitatea Columbia din New York. *Activitatea profesională*: colaborator al Biroului învățământului evreiesc din New York (1917-1921), director în pedagogie al Comisiei învățământului evreiesc a Uniunii comunităților americane evreiești reformiste (1923-1962), președinte al Consiliului național al învățământului evreiesc (1927-1928). Autor a numeroase articole cu privire la învățământul evreiesc, publicate în revistele „Religious Education”, „Jewish Education” și „Jewish Teacher”, precum și a unor îndrumări metodice cu privire la predarea disciplinelor laice în idiș și ivrit.

GAȘIȚOI, Natalia (18.03.1975, Bălți, RSSM,

URSS), conferențiar universitar, doctor în științe fizico-matematice. Prim-prorector pentru activitatea didactică la Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți (USARB). *Studii*: Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1993). USARB, Facultatea de Tehnică, Fizică și Matematică, sp. matematică și informatică, șef de promoție (1997) Doctor în matematică, Institutul de Matematică „Simion Stoilow” al Academiei Române, București (2012). *Activitatea profesio-*

nală: Catedra de matematică, asistent universitar (1997-2001); lector universitar (2001-2003); șef catedră, lector superior, Catedra de matematică (2003-2011); lector universitar (2011-2012); șef catedră, lector superior, Catedra de matematică (2012-2013); Catedra de matematică și informatică, lector superior (2013-2014); șef al Departamentului de management al calității, conferențiar universitar la Catedra de matematică și informatică, USARB (2014-2016); prim-prorector pentru activitatea didactică, conferențiar universitar la Catedra de matematică și informatică a USARB (2016-prezent). *Palmares editorial*: peste 20 de lucrări, inclusiv un manual („Analiză matematică”, Iași, Editura PIM, 2014, 194 p.), articole („The Levi problem for Riemann domains over the blow-up of $C^{(n+1)}$ at the origin, Osaka J. of Math., 51, 3 (2014), 657-663) și comunicări la conferințe naționale și internaționale. Formator la cursurile de formare continuă a

profesorilor de matematică organizate de USARB. Domenii de interes în domeniul Didacticii matematicii: formarea competențelor profesionale ale viitorilor profesori de matematică, instruirea adaptivă în instituții de învățământ superior. Numeroase participări cu comunicări la foruri științifice naționale și internaționale (R. Moldova: Chișinău, Bălți, Rusia: Sankt-Petersburg, România: Iași, Ploiești). Mobilități academice și vizite de studiu: stagiul de cercetare la Institutul de Matematică „Simion Stoilow” al Academiei Române, București (2014); bursă de mobilitate staf academic la Universitatea Lille 1, Lille, Franța, proiectul Erasmus Mundus – IANUS, coordonat de Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași (2014); vizită de informare, Universitatea din Roskilde, Danemarca, în cadrul proiectului 530537-TEMPUS-1-2012-1-DE-TEMPUS-SMGR Development of Quality Assurance in Higher Education in Moldova, coordonat de Universitatea din Leipzig, Germania (2013); vizită de informare, Universitatea din Girona, Spania, în cadrul proiectului 530537-TEMPUS-1-2012-1-DE-TEMPUS-SMGR Development of Quality Assurance in Higher Education in Moldova, coordonat de Universitatea din Leipzig, Germania (2013); stagiul de cercetare la Institutul de Matematică „Simion Stoilow” al Academiei Române, București (2013); 17.06-24.06.2012, vizită de informare, Universitatea din Aveiro, Portugalia, în cadrul proiectului 511063-TEMPUS-1-2010-1-PT-TEMPUS-JPCR, TERC Teacher Education Review and Update of Curriculum, coordonat de Universitatea din Aveiro, Portugalia (2012).

GĂLUȘCĂ-CÎRȘMARIU, Tatiana

(31.12.1913, s. Izvoare, jud. Soroca, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 30.04.1993, București), profesoară, prozatoare, publicistă, istoric literar, folcloristă. *Studii:* Școala primară și Liceul de fete „Domnița Ileana” la Bălți (1924-1930), Facultatea de Litere a Universității „Al.I. Cuza” din Iași (1930-1934). *Activitatea profesională:*

profesoară de limba și literatura română la Liceul de fete „Domnița Ileana” din Bălți (1934-1939); conduce revista literară a liceului „Mugur”, publică schițe și nuvele la revista „Cuget moldovenesc”, redactată de Petre State. A profesat, de asemenea, în Tulcea (1939-1940), Arad (1940-1941), Soroca (1942-1944), în mai multe comune din județul Ilfov (1944-1969). A devenit folcloristă grație profesorului Dumitru Caracostea, întemeietorul școlii istorico-geografice în folcloristica românească. În 1931 a luat parte la expedițiile organizate de cunoscutul folclorist Petre Ștefănuță și îndrumate de prof. Dimitrie Gusti în satele Hirova și

Vîprova, jud. Orhei. În 1938, sub îndrumarea lui C. Brăiloiu culege folclor (lirică, jocuri de copii, povești) din jud. Bălți, Orhei, Soroca. *Opera*: „Folclor basarabean”, I-II, Buc. (1938-1939); „Folclor din Dobrogea”, Buc. (1938); „Miorița la dacoromâni și aromâni” (50 de variante ale baladei), Buc. (1992), „Folclor român din Basarabia” (în colaborare cu Nicola Ioan). Chișinău, 1999. A publicat numeroase studii de folclor în revistele de specialitate. Bibliogr.: Iordan Datcu, S.C. Stroescu. *Dicționarul folcloriștilor români*. București, 1979; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Ch., 2000.

GĂRBĂLĂU, Nicolae (04.08.1931, Bălți, Basarabia, România – 20.03.2006, Chișinău), chimist, academician, fondator al Școlii științifice „Chimia compușilor coordinați, macrociclici și supramoleculari”. A absolvit Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1949), iar în 1955 – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Chimie. Între 1955 și 1958 a lucrat la o uzină din Zaporojie. În perioada 1958-1964 este cercetător științific și, totodată, doctorand la Institutul de Chimie al AȘM. În 1964, la USM, susține teza de doctor în științe chimice, iar în 1973, la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova – teza de doctor habilitat în științe chimice. Exerțită funcțiile de șef al Catedrei chimia anorganică (1972-1978), apoi de director al Institutului de Chimie al AȘM. Rezultatele cercetărilor fundamentale ale profesorului G. și cele ale discipolilor săi sunt oglindite în patru monografii, cca 360 de articole, 260 de teze ale comunicărilor la forurile de specialitate, 32 brevete de invenție. Școala științifică pe care a condus-o acad. G. (din 1995) este reprezentată de un doctor habilitat și 24 de doctori în științe chimice. Descoperirile renumitului chimist (o serie întregă de legitați în chimia coordinativă) sunt cunoscute departe de hotarele țării, iar discipolii săi activează atât la catedrele de profil de la universitățile din R. Moldova, cât și din diferite țări ale lumii: SUA, Canada, Franța, Anglia, Elveția. A fost membru al Consiliului European pentru spectrometria de masă, membru al Asociației Europene „Euroscience”, membru al Directoratului Uniunii Internaționale a Cristalografilor. *Distincții*: Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1985 și 1993), deținător al Premiului Prezidiului AȘM, Ordinul „Gloria Muncii”, Medalia „N.S. Kurnakov” ș.a.

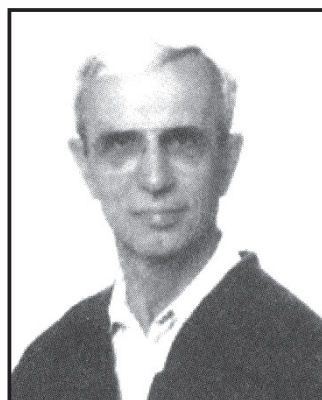
GĂRNU, Mihail (1942, s. Lărguța, jud. Lăpușna, Basarabia, România), actor de teatru. După absolvirea Institutului de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1964) activează la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul

Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Din 1983 – actor la Teatrul Academic „A.S. Pușkin” (actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu”) din Chișinău. Dintre performanțele ce-l caracterizează pregnant se impun: *Xantos* („Esop” de G. Figueiredo), *Burtosul* („Oameni energici” de V. Șukșin), *Enachi Damian*, *Hagi-Fluture*, *Moțoc* („Iorgu de la Sadagura”, „Doi morți vii”, „Despot-Vodă” – toate de V. Alecsandri). *Distincții*: Titlul onorific „Artist Emerit din RSSM” (1981).

În imagine: Alături de Lidia Noroc-Pânzaru, în spectacolul „D-ale carnavalului” de Ion Luca Caragiale

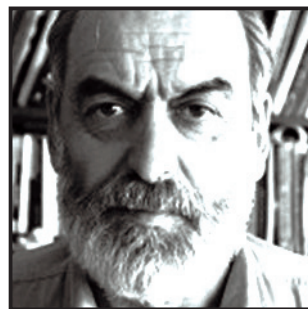
GHEORGHIAN, Leonid (05.05.1929, s. Prajila, jud. Soroca, Basarabia, România), medic, publicist, satiric, compozitor și scenarist. Tatăl său, cunoscut avocat, Haralambie Gheorghian, fost prefect al jud. Bălți (1931-1933). Leonid și-a petrecut copilăria în orașul Bălți, unde a și învățat la școala primară din cartierul Pământeni, în apropierea gării. În iunie 1940, familia Gheorghian a fost nevoită să se refugieze în România, unde Leonid își continuă studiile la Liceul Militar „Mihai Viteazul” din Timișoara, după absolvirea căruia se înscrie la Facultatea de Medicină a Universității din Timișoara. În perioada 1947-1950, în România, regimul comunist începe

vânarea și arestarea așa-numitelor *elemente dușmănoase*, printre care se număra și familia Gheorghian. În 1947 tatăl său a fost arestat și, în scurt timp, ucis mișelește în pușcărie. Pentru a scăpa de persecuții, după anul IV de facultate, Leonid s-a transferat cu studiile la Facultatea de Medicină a Universității din București. După absolvirea facultății a lucrat ca medic în s. Poiana (Câmpina). Peste un timp s-a transferat ca medic de circumscripție la București, unde a activat până în 1979. Dar ghinionul nu-l părăsea. În 1979, după întoarcerea de la înmormântarea lui Pan Halippa, unul dintre cei mai apropiați prieteni și adepți de idei ai tatălui său, înmormântare care a avut loc la Mănăstirea Cernica, a început un interogatoriu, care a provocat un real pericol pentru viața familiei, ceea ce l-a determinat să părăsească România. În timpul unei excursii turistice, a ajuns cu so-

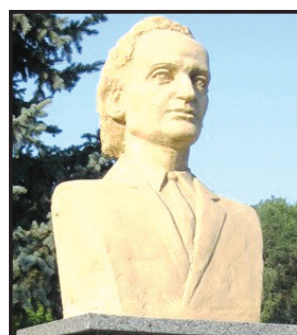
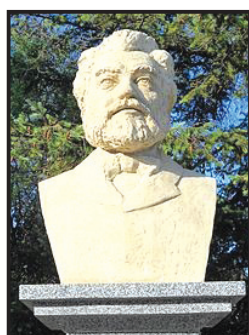
ția în Germania, unde a și rămas. Acolo și-a echivalat diploma de medic, dar cu recalificarea în domeniul radiologiei. A început activitatea de medic radiolog în spitalul „Sf. Maria” din Frankfurt pe Main, unde învăța și limba germană. După pensionare, doctorul în medicină G. a devenit captivul compoziției muzicale și al scrisului, colaborează la ziarul „New York Magazin”, făcând parte din colectivul redacției, unde publică mai multe reflecții și memorii, atât în limba română, cât și în germană și engleză. Devine un împătimit al turismului.

GHEORGHITĂ-VORNICU, Gheorghe (01.05.1955, Târgu-Neamț, România), sculptor român. *Studii:* Academia de Arte, Iași, secția sculptură, prof. V. Condu-rache (1982-1986), Masterat, Universitatea de Arte „George Enescu”, Iași (2007). *Funcție:* Profesor de sculptură la Colegiul Național de Artă „Octav Bănci-lă”, Iași. *Expoziții personale:* Galeria de Artă „Cupo-la”, Iași (2011, 2012); Piatra-Neamț (2007), Galeria de Artă „Victoria”, Iași (1982); Târgu-Neamț (1974).

Expoziții de grup: Galerile U.A.P., Suceava (2011); Galerile U.A.P., Bistrița (2005); Bienală, București (2002); „Experiment XXI”, Galeria de Artă „Cupo-la”, Iași (1994); „Dialog între generații”, Galeria de Artă „Șt. Dumitrescu” (1991). *Premii și distincții:* 2011 – Diplomă de Excelență pentru sculptură, conferită de Uniunea Artiștilor Plastici din România, Filiala Suceava; 2010 – Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus”, conferit de Patriarhia Română (cea mai înaltă distincție acordată mirenilor); 2010 – Diplomă de Excelență pentru sculptură, conferită de Uniunea Artiștilor Plastici din România, Filiala Iași; 2008 – Diplomă de Excelență, conferită de Guvernul României pentru palmaresul realizat în domeniul educației și poziția de excelență deținută în galeria de olimpici ai școlii românești; 2004 – Ordinul „Meritul pentru Învățământ” în grad de Cavaler.

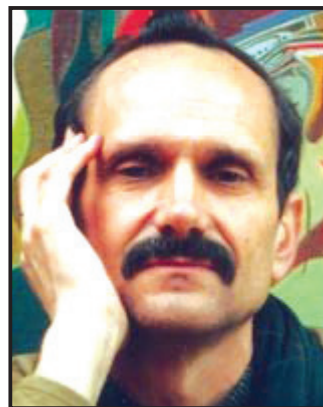
În imagini: busturile lui Mihai Eminescu, Ion Creangă și Grigore Vieru pe „Aleea Clasicilor Culturii Naționale” din Bălți. Sculptor: Gheorghe Gheorghită-Vornicu.

GHERGHIEV, Larisa (27.02.1952, Bălți, RSSM, URSS), pianistă și regizor de teatru. Sora dirijorului Valeri Gherghiev și soția cântărețului Grair Hanedanean. *Studii:* Colegiul de Arte din Osetia de Nord (or. Ordjonikidze, acum Vladikavkaz), clasa pian (1967-1972); Institutul Muzical-Pedagogic de Stat, actualmente Conservatorul/Academia de Stat „Serghei Rahmaninov” din Rostov (1972-1976). *Activitatea profesională:* din 1975 – pedagog la Colegiul de Arte din Osetia de Nord și maestru de concert la Teatrul Muzical din Osetia de Nord. În 1977 a făcut stagiul la Conservatorul „N.A. Rimski-Korsakov” din Sankt-Petersburg. Din 1987 până în 1998 e concertmaistru la Teatrul Academic de Operă și Balet „P.I. Ceaikovski” din Perm (Rusia), perioadă în care a întreprins un număr impresionant de turnee pe continentul european și cel american. Director general al Concursului muzical „In memoriam N.A. Rimski-Korsakov”, membru al Asociației Internaționale de Experți în domeniul Vocal. Din 1998, locuiește la Sankt-Petersburg, este director artistic al „Academiei Tinerilor Interpreți” a Teatrului Mariinski. *Premii și distincții:* Titlurile onorifice – „Artist Emerit al Rusiei” (1995), „Artist al Poporului din Ucraina” (2006), „Artist al Poporului din Rusia” (2011), „Ordinul Prieteniei” (Osetia de Sud, 2013), „Ordinul Sfintei Anna” (Biserica Ortodoxă din Ucraina), Medalia „Întru gloria Osetiei”, Premiul special al BBC (Marea Britanie) pentru „Cel mai bun concertmaistru”, diplomată a Concursurilor internaționale: „Fiodor Șaliapin” din Kazan, „N.A. Rimski-Korsakov” din Sankt-Petersburg, „Georg Ots” din Tallinn etc.

Ghibalenko, Nicolae (09.08.1946, Sibiu, România), pictor, grafician. *Studii:* Școala de Pictură din Bălți (1961), Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” din Chișinău (1962-1969). *Activitatea profesională:* pictor-decorator la Școala Specială de Miliție din Leningrad (1969-1973), la ATK-4 (1973-1974), profesor la Școala de Pictură pentru Copii din Bălți (1974-1982), la atelierele de artă plastică ale Uniunii Artiștilor Plastici (U.A.P) din Bălți. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici (U.A.P.) din RSSM (1984). Participant al expozițiilor republicane din 1975. Participant al expozițiilor anuale ale U.A.P. la Chișinău (din 1975) și Ba-

cău, România (2002, 2003). *Expoziții personale*: Kiev, Ucraina (1992), Basel, Elveția (1995), Odesa, Ucraina (2001). *Expoziții de grup*: Eibach, Germania (1998), Strasbourg, Franța (1999). *Lucrări memorabile*: „Răpirea”, „Nostalgia”, „Furtună”, „Teatrul vieții”, „Nocturnă”, „După ploaie”, „Natură statică”, „Inspirație”. *Achiziții*: în colecția Muzeului Național de Arte din Moldova și în colecții particulare din Rusia, Ucraina, Țările Baltice, Germania, S.U.A., Franța, Iugoslavia, România, Columbia, Israel, Bulgaria.

GLAVAN, Boris (24.12.1920, s. Țarigrad, jud. Soroca, Basarabia, România–05.01.1943, Krasnodon, reg. Voroșilovgrad/Lugansk, RSS Ucraineană, URSS), membru al organizației clandestine antifasciste „Molodaia gvardia”, roman cu același titlu de scriitorul Aleksandr Fadeev. Absolvind școala din satul natal, **G.** s-a înscris la Școala de Meserii din Soroca. Practica de producție o face la o întreprindere mecanică privată din Bălți. În 1937, își continuă studiile la Școala Superioară de Meserii (de 4 ani) din București. După anexarea Basarabiei (1940), se întoarce acasă și devine student la Școala Pedagogică din or. Bălți. În timpul războiului, în august 1941, **G.** este înrolat în armata sovietică. Posedând bine limbile rusă și română, el este numit interpret în statul-major al Diviziei 296 de pușcași. La sf. lunii decembrie i s-a conferit gradul de sergent major. În vara an. 1942, unitatea din care făcea parte Boris nimerește în încercuire. Reușind să evadeze, se îndreaptă spre or. Krasnodon, unde se refugiase părinții săi în toamna an. 1941. Ajunge în orașul ocupat în august 1942. Aici, se împrietenește cu Anatoli Popov, la recomandarea căruia **G.** a fost primit în organizația „Molodaia gvardia”, care deja număra 110 membri. Împreună cu tovarășii săi, el împrăștia foi volante, făceau rost de arme, repara aparate de radio. Ca fost ostaș, el îi învăța pe colegii săi să mănuiască arma, să ocolească patrula, să scape de pază. A participat activ și la operații înarmate: distrugerea camioanelor inamicului, eliberarea prizonierilor de război. La 05.01. 1943, **G.** a fost arestat, după torturi groaznice a fost ucis și aruncat în mina nr. 5. A fost înmormântat într-o groapă comună a eroilor în piața centrală a or. Krasnodon. *Distincții*: Ordinul „Războiul pentru Apărarea Patriei”, gradul I și Medalia „Partizanului Războiului pentru Apărarea Patriei”, gradul I (post-mortem). Numele lui Boris Glavan îl poartă mai multe străzi și instituții din R. Moldova. La Bălți, pe strada Pușkin, în preajma Uni-

versității „Alec Russo”, este instalat bustul lui Boris Glavan, sculptor Nikolai Gorionîșev (*vezi foto*). Blocul doi al USB a fost sediul Școlii Pedagogice, unde a învățat în anii 1940-1941.

GLEIBMAN, Eva (născută **PAVERMAN**) (18.12.1921, Bălți, Basarabia, România), lingvistă, conferențiar universitar, doctor în științe filologice. *Studii*: Facultatea de Filologie, secția de limba franceză a Universității din Cernăuți (1952). A predat limbile franceză și engleză în școlile medii din Bălți (1952-1956), din 1956 până în 1992 a activat (din 1970 ca docent) la Catedra de filologie franceză a Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (IPSB). În 1969, a susținut teza de doctor în științe filologice cu tema „Словообразование и формобразование в аппликативной модели (на материале французского языка)”, publicată în

culegerea „Проблемы структурной лингвистики” (1972), și în limba franceză în cartea „S.K. Shaumyan et la grammaire générative applicative” (1974). Autoare și coautoare a opt monografii și a numeroase articole științifice, publicate la Chișinău, Moscova, Leningrad, inclusiv în Franța. Coautoare a „Dicționarului moldovenesc-francez” (1978). Din 1992 s-a stabilit în Israel. Soțul, cunoscutul profesor Haim (Efim) Gleibman, a predat fizica și astronomia în școlile din oraș și la IPSB. *Distincții*: „Eminent al Învățământului Public din RSSM”.

GLIB, Nicolae (10.05.1949, Bălți, RSSM, URSS), interpret de muzică populară. Artist al Poporului din Moldova. *Studii*: Școala Medie de Muzică, azi Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga” (1971) și Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1980). *Activitatea profesională*: solist al orchestrei de muzică populară a Ansamblului de Dansuri Populare „Joc” (1969-1972), „Folclor” (1972-1985), „Lăutarii”, „Mugurel”. A cântat în ansamblu cu: Valentina Cojocar (duet), Dumitru Blajinu, Ignat Bratu, Constantin Baranovschi, Leonid Moșanu, Serghei Crețu, Sergiu Cuciuc, Nicolae Botgros, Vladimir Sârbu, Dumitru Gheorghîță, Ion Carai, Boris Rudenco etc. A

înregistrat la „Radio-Chișinău” cântece populare: *Moldovean ca mine nu-i, Dragă mi-i vara la oi, Foaie verde, rug de mure, Crești, pădure, și te-ndeasă, Băsmăluța* etc. Filmografie: *Duete vocale*, „Telefilm-Chișinău” (1982); *Cântă Nicolae Glib*, „Telefilm-Chișinău” (1980). În cadrul unor formații artistice, a concertat

în țară și peste hotare. A activat mai mulți ani ca primar al comunei Pepeni, r. Sângerei. *Distincții*: „Artist al Poporului din Moldova” (1989), Medalia „Meritul Civic” (1993), „Ordinul Republicii” (2010).

GLUHOVSCHI, Nicolae (1905, s. Hăsnășenii Noi, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1985, Timișoara, România), medic veterinar, savant, profesor universitar. Și-a făcut studiile la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1916-1924), apoi la Facultatea de Medicină Veterinară a Universității din București (1924-1929). În 1929 susține teza de doctorat intitulată „Leziunile glandelor tiroide în tuberculoza bovinelor”. Revine la baștină, muncind ca doctor veterinar la Soroca, apoi la Bălți, unde fondează Stațiunea Veterinară, care funcționează și astăzi. Cercetările și succesele sale în domeniul tratării cabalinelor sunt publicate și apreciate nu numai în România („Arhiva veterinară, 1933), dar și pe plan internațional: Viena, 1934, Zürich, 1938. Între anii 1945 și 1947 este funcționar la Ministerul Agriculturii din București. Din 1947 până în 1949 G. este medic veterinar primar la Arad, unde este numit conferențiar la Institutul de Zootehnie și Medicină Veterinară din localitate. Între anii 1962 și 1973 a activat ca profesor titular la Facultatea de Medicină Veterinară a Institutului Agronomic din Timișoara, facultate pe care a înființat-o, funcționând aici mai bine de 10 ani în calitate de decan. Activitatea sa științifică și didactică este reflectată în peste 240 de lucrări, 23 de cursuri, manuale și tratate. A fost decorat cu ordine și medalii ale României. Membru de Onoare al Academiei de Științe din New York și al Societății Regale de Medicină Veterinară din Marea Britanie. Stațiunea Veterinar-Sanitară și o stradă din Bălți poartă numele lui Nicolae Gluhovschi.

GOHBERG, Israel (23.08.1928, s. Tarutino, jud. Ismail, Basarabia, România, azi în reg. Odesa, Ucraina), matematician, profesor universitar, unul dintre cei mai mari teoreticieni în domeniul analizei funcționale. S-a născut în familia lui Țudic, patronul unei mici tipografii, și a moașei Haia Gohberg. Pe atunci, Tarutino era locuită în general de nemți (șvabi); un sfert îl constituiau evreii. G. a învățat în școala evreiască din satul natal, apoi în Gimnaziul românesc din Orhei. Odată cu ocuparea Basarabiei în 1940, tatăl său a fost arestat. În 1942 a murit în

gulag (Печлаг, Komi). A fost reabilitat în 1968. La înc. războiului (1941), Izea, în vârstă de 13 ani, împreună cu mama și surioara de 7 ani s-au evacuat în Kirghizia, unde a absolvit școala medie. În 1946 a intrat la Institutul Pedagogic din Kirghizia, unde chiar din anul I a devenit bursier stalinist. După anul doi, în 1948, s-a întors în Moldova, stabilindu-se cu traiul la Chișinău. În 1951, a absolvit cu mențiune Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova, sp. matematica. Între anii 1953 și 1959 activează la Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo” din Bălți în calitate de lector superior, docent (conferențiar) la Catedra de matematică, pe care o conduce între anii 1957-1959. Doctor în științe fizico-matematice (1955), iar în 1965 susține teza de doctor habilitat în științe fizico-matematice, iar titlul de profesor universitar îi este conferit în 1966. **G.** este conducătorul științific a 27 de teze de doctor, a creat la Chișinău o școală de analiză funcțională, recunoscută în toată lumea. În 1970 el este ales membru corespondent al Academiei de Științe din Moldova (a fost privat de titlu în 1974 din cauza emigrării în Israel). Activitatea științifică și didactică de mai departe în Moldova întâmpină însă dificultăți de netrecut. Participarea la conferințele internaționale, în pofida invitațiilor personale, devine imposibilă; sub pretextul îmbolnăvirii, în locul său erau delegați specialiști începători (această politică de nepermițere a matematicienilor de origine evreiască la congresele internaționale era practică și la Academia de Științe a URSS). După plecarea sa din Moldova (1974), profesorul **G.** și-a continuat cu succes munca de cercetare și activitatea didactică la Universitatea din Tel Aviv. Publică în total circa 500 de articole și 25 de monografii în mai multe limbi ale lumii. Este redactor-șef al seriei de monografii „Operator Theory: Advances and Applications” (au fost deja editate 180 de volume). Laureat al Premiului *Landau* (1976). Membru al Academiei Regale de Arte și Științe din Olanda (1985). Laureat al Premiului *Rotschild* în domeniul matematicii (1986). Laureat al Premiului *Hans Schneider* pentru algebra liniară (1994). Premiul „M.G. Krein” al Academiei de Științe din Ucraina (2007). Membru al SIAM (2009). Laureat al Premiului pentru cercetare *Alexander von Humboldt* (1992). Titlul *Doctor honoris causa* i-a fost acordat de: Școala Superioară Tehnică din Darmstadt, Germania (1997), Universitatea Tehnologică din Viena, Austria (2001), Universitatea de Vest din Timișoara, România (2002), Universitatea de Stat din Moldova (2002), Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (2003), Universitatea „Technion Haifa”, Israel (2008). Prezidiul AȘM a abrogat hotărârea din 30 iulie 1974 cu privire la excluderea prof. **G.**, membru corespondent al AȘM, din rândurile membrilor academiei în legătură cu plecarea acestuia la domiciliu stabil în Israel. În felul acesta, a fost corectată încă o greșeală gravă a regimului totalitar comunist privind încălcarea drepturilor omului. Prof. **G.** este o personalitate marcantă în analiza funcțională, domeniu clasic și veșnic actual al matematicii, activează la Departamentul de Matematică al

Universității din Tel Aviv, este profesor invitat al Universității din Amsterdam, își ține prelegerile la instituții de învățământ superior din Canada, SUA, unele țări din Europa, editează o revistă de profil în Elveția.

GOLOVCENKO, Valerian (1902, s. Razdolnoe, reg. Kirovograd, Ucraina, Imperiul Rus – ?), actor și regizor. Artist al Poporului din RSSM. Își începe activitatea scenică în 1935, la Teatrul Muncitoresc din or. Nikolaev. Din 1937, actor la Teatrul Rus din Tiraspol. Între anii 1944 și 1949, actor la Teatrul Dramatic Rus „A.P. Cehov” din Chișinău. Din 1949 până în 1975, actor și regizor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic din Bălți (trupa rusă), pe a cărui scenă a creat o serie de chipuri memorabile din dramaturgia clasică și contemporană: Esop („Vulpea și strugurii” de G. Figueiredo), Iarvoivi („Liubov Iarovaia” de K. Treniov), Serdiuk („Poveste din Irkutsk” de A. Arbuzov), Egor („Egor Bulăciiov și alții” de M. Gorki), Gvozdilin („A treia patetică” de N. Pogodin), Kruglik („Toboșara” de A. Salânski). În calitate de regizor a montat cu multă veridicitate spectacolele: „Filumena Marturano” de E. de Filippo, „Fiul lui Rîbakov” de V. Gusev, „Întinsuri nemărginite” de N. Virta, „O profesie periculoasă” de V. Soloviov ș.a. *Distincții*: Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1960).

GOIA, Pavel (27.02.1940, s. Sângereii Vechi (azi or. Sângerei), jud. Bălți, Basarabia, România – 03.09.2015, Chișinău), fagotist, dirijor și profesor. **G.** face parte dintr-o dinastie de muzicieni. Este fratele mai mare al celor doi dirijori renumiți: Dumitru și Vasile Goia, Artiști ai Poporului. Timp de 25 de ani a fost dirijorul Orchestrei Prezidențiale. După absolvirea Școlii de Muzică din Chișinău (1959), fagotul cu prof. Dionisie Roșca, **G.** urmează Conservatorul „Gavriliu Musicescu” din Chișinău (1959) și Conservatorul, azi Academia Națională de Muzică „Antonina Nejdanova” din Odesa (1960-1964) cu prof. P. Popolzin (fagot). A activat în calitate de fagotist la Opera „N. Lîsenko” din Harkov (1964-1965) și în Orchestra simfonică din Iaroslavl (1965-1972). A fost dirijor al orchestrei Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1972-1976,

1978); profesor de fagot la Școala de Muzică din Bălți (1976-1977); dirijor al Orchestrei simfonice și de estradă a Radioteleviziunii din Chișinău (1978-1989). Din 1995 a fost dirijor al Orchestrei Prezidențiale și din 1989 – conferențiar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. În calitate de profesor, are mai mulți discipoli: Alex Calancea, Mihai Agafița, Petru Haruța, Dorel Burlacu, Leonid Gorceac ș. a. A pus bazele orchestrei Teatrului „Vasile Alecsandri” din Bălți. La Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a înființat „Big Band Jazz Orchestra”. *Discografie:* „Pământ – planeta copiilor”, „Răsună cântecul”, „Fie pace pe pământ”, „La noi, Muzica” (S 5028361 005). *Filmografie:* „Dirijorii”, „Telefilm-Chișinău” (1986). *Distincții:* Titlul onorific „Maestru în Artă” (1997).

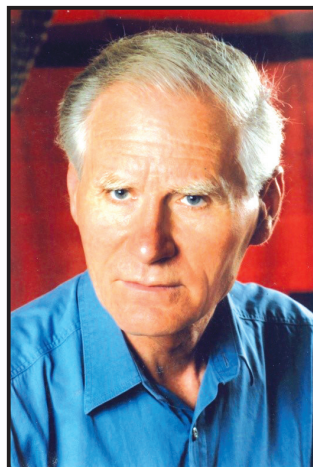
GORBUL, Valeriu (09.06.1954, s. Zăbriceni, Edineț, RSSM, URSS), jurnalist, lector universitar, manager. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1984). *Studii:* Școala Medie din satul natal (1971), Universitatea de Stat din Chișinău, specialitatea jurnalism (1976). *Activitatea profesională:* În diferiți ani, asistent univ., laborant, Universitatea de Stat „Alec Russo”, Facultatea de Litere, Catedra de literatură română și universală; cameraman la „Jurnal TV” (2011-2012); director executiv și secretar responsabil la săptămânalul regional „Accent Provincial” Bălți; inspector teritorial al Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA); redactor-șef la săptămânalul județean „Flux de Bălți”, conducător al Studioului regional NORD Bălți al Companiei de Stat „Teleradio-Moldova” (1993-2001), redactor al săptămânalului „Curierul de Nord”, cea mai bună publicație de limba română din Bălți în perioada postbelică (1991-1995); corespondent special al cotidienei naționale „Moldova Suverană” și „Sfatul Țării”; redactor-șef la gazeta raională „Biruatorul”, Criuleni (1985-1989); corespondent, redactor-șef adjunct la gazeta raională „Leninistul”, Edineț (1976-1984).

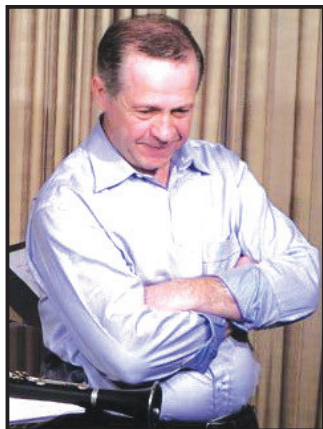
GORDIENCO, Vasili (24.08.1904, ? – 14.01.1970), selecționator. Candidat/doctor în științe agricole (1955), Om Emerit în Știință din RSSM. Între anii 1946 și 1956, șef al secției de culturi leguminoase pentru boabe și culturi uleioase a Stațiunii Experimentale și de Selecție din RSSM (or. Bălți). Din 1956 până la sf. vieții, șef de secție la Institutul Moldovenesc de cercetări științifice în domeniul selecției, seminologiei și agrotehnicii culturilor de câmp (organizat pe baza

stațiunii menționate). În colaborare cu alți oameni în știință, a creat mai multe soiuri de culturi leguminoase, dintre care mazărea furajeră 226, soia Biruința 12, fasolea Basarabca 1 ș.a. sunt raionate. A publicat peste 90 de lucrări științifice și șt.-populare („Cultivarea păstăioaselor pentru boabe”, Ch., 1962; „За высокий урожай подсолнечника”, Ch., 1959). *Distincții*: Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1966) și medalii „Om Emerit în Știință din RSSM” (1967).

GORGAN, Ion (07.08.1948, Bălți, RSSM, URSS), inginer-mecanic, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din Federația Rusă. *Studii*: Școala de 8 ani nr. 15; Școala Medie Serală din orașul natal; Institutul de Construcție a Mașinilor Agricole, sp. mașini și tehnologia turnătoriei, din Kirovograd (în prezent Kropîvnîtkîi), Ucraina (1972-1977). *Activitatea profesională*: salahor, rabotor-frezor la Uzina de Beton Armat din Bălți, maistru, inginer-proiectant la Uzina Experimentală de Instalații Comunale din Bălți; mecanic-șef, inginer-șef la Sucursala Sângerei a Asociației de Producție din Bălți, director adjunct la Fabrica de Confecții din Bălți. În 1991 trece cu traiul în Chișinău. Aici funcționează ca: inginer-coordonator pe relații externe al Trustului „Telecommontaj”, specialist-șef pe relații externe la Întreprinderea „Complex”. Este autor a zece cărți de literatură artistică. A compus 12 cântece (text și muzică) publicate în diverse culegeri, inclusiv imnul Ministerului Transporturilor și Drumurilor al R. Moldova. Premiant al săptămânalului „Literatura și arta”.

GORIONÎȘEV, Nikolai (1929, Leningrad/Sankt-Petersburg, RSFS Rusă, URSS), sculptor. A absolvit Școala Superioară Industrială de Arte Plastice „V.I. Muhina” din Leningrad (1953). Este autorul monumentelor lui Boris Glavan din Bălți și s. Țarigrad, r. Drochia, al bustului lui Dimitrie Cantemir de pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”. Autor al unei serii de sculpturi decorative: „Ciobanii”, „Hora fetelor”.

GORODEȚKI, Mihail (03.01.1948, Bălți, RSSM, URSS), evreu, clarinetist. *Studii:* Școala Medie de Muzică „Ștefan Neaga” (1963-1967) cu prof. Vitalie Calujencu (clarinet), Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1967-1972) cu prof. Eugeniu Verbețchi, Artist al Poporului. În anii 1969-1991, prim-clarinetist în Orchestra simfonică a Filarmonicii din Chișinău. Din 1991, e stabilit în Israel, unde și-a continuat cariera de interpret și pedagog. A evoluat în ansamblu cu: T. Gurtovoi, D. Goia, A. Samoilă, S. Duja, I. Josanu, Gh. Mustea, M. Bieșu, T. Alioșina, O. Dayn, V. Gurova ș.a. În fie-

care an participă la celebrul „Цфат Klezmer Festival” în diverse țări ale lumii (Scoția, Franța), unde se interpretează muzică veche autentică evreiască. El a concertat pe cele mai prestigioase scene din SUA, Spania, Germania, Austria, Bulgaria, Tailanda. În 2005, a participat la solemnitățile cu prilejul aniversării a 60-a de la eliberarea lagărului de concentrare Освѐнцим (rus.) / Auschwitz (germ.) / Oświęcim (pol.) în Polonia. A cântat de asemenea ca solist în proiectul „Suflet evreiesc” în or. Varna (Bulgaria) cu orchestra filarmonicii, condusă de Bendjamin Așkenazi. **G.** este un excelent reprezentant al muzicii populare klezmer evreiești. *Distincții:* „Artist al Poporului din RSSM”.

GOROHOVA, Elena (06.11.1972, Bălți, RSSM, URSS), biatlonistă și schioare fondistă moldoveancă. A participat la patru ediții ale Jocurilor Olimpice de iarnă. *Cariera sportivă.* A început să se antreneze în cadrul Clubului Sportiv Central al Armatei, fiind îndrumată de Nadejda Bria. Prima participare a sa la competițiile internaționale a avut loc în 1990 și a reprezentat Uniunea Sovietică

într-o întrecere de sprint desfășurată la Ruhpolding (Germania). La competiția dată, a terminat pe locul 9. În 1996, ea a reprezentat Republica Moldova la Campionatul Mondial de Biatlon de la Ruhpolding, în proba de sprint. **G.** a concurat și la alte campionate mondiale de biatlon (Holmenkollen-Oslo, Norvegia – 2000, Pokljuka, Slovenia – 2001, Hochfilzen, Austria – 2005, Antholz, Italia – 2007 și Pyongyang, Coreea de Nord – 2009). Din 2001, **G.** a concurat și la competițiile de schi fond. În 2002 a participat

pentru prima dată la o cupă mondială de schi fond. La Salzburg, Austria a terminat pe locul 27 în proba de sprint. Trei ani mai târziu, a participat la Campionatul Mondial de Schi Nordic de la Oberstdorf, Germania (2005), la sprint; la Cursa de schi fond de la Pragelato, Italia (2006). *Participări la Jocurile Olimpice:* **G.** a făcut parte din delegația Republicii Moldova la patru Jocuri Olimpice de iarnă. La Jocurile Olimpice de la Lillehammer, Norvegia (1994), Nagano, Japonia (1998) – la biatlon, Salt Lake City, SUA (2002) – schi fond, Torino, Italia (2006), la biatlon și schi fond, **G.** a înregistrat rezultate modeste. În prezent e profesoară și locuiește în Chișinău.

GRABUCEA, Igor (29.04.1976, Bălți, RSSM, URSS), halterofil moldovean de talie europeană. Sportivul bălțean are în palmares patru medalii la europene: una de argint și trei de bronz. El a evoluat de trei ori la Campionatele Europene de Haltere (cat. 56 kg), reprezentând Republica Moldova, cucerind următoarele medalii: Medalia de argint – locul doi, Władysławowo, Polonia (2006); Medalia de bronz – locul trei, Strasbourg, Franța (2007); Medalia de bronz (2) – locul trei, București, România (2009). În suma celor două exerciții, moldoveanul s-a clasat pe locul trei. El a înregistrat rezultatul de 246 kilograme (110 kg la proba smuls și 136 kg la aruncat). Cea de-a doua medalie a fost obținută la proba smuls. El a reprezentat R. Moldova și la Jocurile Olimpice de Vară din 2008 (Beijing, China).

GREENBERG, Roman (18.05.1982, Bălți, RSSM, URSS), ex-boxer israelian la categorie grea, campion al lumii la categoria supergrea, versiunea IBO. S-a născut la Bălți, în familia lui Iosia și Tatiana G. De la vârsta de șase ani locuiește în Israel. Bunicul său, Ihil G., era cunoscut în Basarabia ca luptător, iar în anii de după război, împreună cu bunica, a evoluat pe arena circului, ca artist al genului original. Tatăl său a fost boxer, discipol al lui Boris Petuhov, antrenor emerit. La vârsta de 11 ani a început să se ocupe cu boxul în or. Kiryat Bialik, districtul Haifa, Israel. În anii 1997 și 2000 a cucerit medalia de argint la campionatele lumii între juniori, iar în 1999 a devenit cel mai tânăr campion al Israelului la categoria supergrea. În boxul profesionist a debutat în 2001. În 2006 a cucerit titlul de campion mondial, versiunea IBO, învingându-l pe rusul Aleksei Vasiliev prin knockout în runda a șasea.

GRICIUC, Dumitru (01.05.1955, s. Gașpar, Edineț, RSSM, URSS), actor, regizor de teatru, pedagog. *Studii:* Școala Pedagogică din Orhei (1970-1974), Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu” din Chișinău (1980), studii de regie teatrală la Moscova și Samara (1988-1990), doctoratul la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. *Activitatea profesională:* actor (1980), regizor (1990), prim-re-

gizor/director artistic la Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți (1995-2017). Cel mai pregnant s-a manifestat în regie. A montat peste 30 de spectacole. A debutat cu „Călin-Zburătorul”, o dramatizare de Mihai Prepelită după poemul eminescian, prima încercare de montare pe scena basarabeană, care s-a menținut în repertoriul teatrului peste 10 ani. A montat dramă și comedie, dramaturgie clasică și contemporană, universală și națională. („Ah, ce zile fericite!” de S. Bekett și „Demonul îndrăgostit” de N. Sadur (după J. Cazote) la Teatrul Academic „M. Gorki” din Samara, montate ulterior și pe scena bălțeană. „Cain și Abel” de A. Andras (prezentat în cadrul Festivalului de Teatru-Atelier, Sf. Gheorghe, România), „Spectatorul condamnat la moarte” de M. Vișniec, „Sfârșitul Troiei” de Walter Jens, „Casa Bernardei Alba” de F.G. Lorca, „Moneda falsă” de M. Gorki, „Ovidiu” de V. Alecsandri, „Cântecul de lebedă” de A.P. Cehov, „Cvartet pentru o voce și toate cuvintele” de M. Șleahțișchi și N. Leahu (ultimele două spectacole, participante la Festivalul de teatru al românilor de pretutindeni, Giurgiu, România), „Il Campiello”/„Piațeta” de C. Goldoni, „Țin minte că va ninge și vom fi fericiți” de Val Butnaru, „Stația Terminus” de Mircea V. Ciobanu. Începând cu 1996, pregătește cadre pentru propria trupă, predând măiestria artistică la secția de regie a Universității „A. Russo” și Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți. *Premii și distincții:* Titlul onorific „Maestru în Artă”; Premiul Special al Juriului Galei Premiilor UNITEM-2012; Premiul pentru „Cea mai bună lucrare regizorală” pentru spectacolul „Orchestra” de Jean Anouilh; Premiul „Valeriu Cupcea” al Ministerului Culturii pentru spectacolul „Arena” de Ilia Fridbergas.

GRIGOREAN, Raier (1907, Erevan, Armenia, Imperiul Rus – ?), regizor. *Studii:* Institutul de Stat de Artă Teatrală „A.V. Lunacearski” / ГИТИС din Moscova (1938). Între anii 1948 și 1959 – regizor la Teatrul Dramatic Rus

„A.P. Cehov” din Chișinău. În 1959-63, prim-regizor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți. Activitatea lui **G.** se caracterizează printr-un interes sporit față de lumea interioară a personajelor. Regizorul apelează în permanență la dramaturgia clasică rusă și sovietică, dezvoltând în spectacolele sale tema inadaptabilității eroilor la condițiile realității burgheze: „Bani nebuni” (1950) de A. Ostrovski, „Zikovii” (1951) și „Micii burghezi” (1952) de M. Gorki ș. a. În spectacolul „Unchiul Vanea” de A.P. Cehov (1954) a reușit să creeze o atmosferă emoțională adecvată acțiunii, portrete psihologice exacte ale personajelor. Caracterele scenice complexe domină și în spectacolele după piese de autori străini: „Moralitatea doamnei Dulski” de G. Zapolska (1955), „Copacii mor în picioare” de A. Kasona (1957) ș.a. A montat o serie de spectacole cu trupa de expresie română a Teatrului din Bălți: „Inimi încătușate” de N. Kiseliiov (1959), „Necuratul” de G. Stefanski (1960), „Valda” (Barba) de I. Masevici (1962) ș.a. *Distincții*: „Artist Emerit din RSS Azerbaidjan” (1943), „Maestru Emerit al Artei din RSSM” (1958), Ordinul „Insigna de Onoare”.

GRIGORIU, Grigore (04.04.1941, Căușeni, RSSM, URSS – 20.12.2003, s. Palanca, Ștefan Vodă, înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău), actor de teatru și film. După absolvirea studiilor medii, devine actor amator pe scena Teatrului popular din Căușeni. Nu a absolvit nicio școală de actorie, dar datorită talentului a reușit să-și croiască un drum plin de succes în lumea artei. A acumulat cunoștințe și practică pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1960-1966), jucând apoi în anii 1966-1969 la Teatrul televizat „Dialog”. Între anii 1969 și 1976 este actor pe scena Teatrului „Luceafărul” din Chișinău. Debutază pe ecran (1966) cu rolurile principale în filmele studioului „Moldova-Film” (al cărui angajat devine în 1976): „Poienile roșii” (Sava Milciu) și „Gustul pâinii” (Andrei Voinovanu), impunându-se chiar de la început ca actor cu un temperament dramatic impetuos. Pe aceste coordonate se înscriu îndeosebi rolurile realizate de **G.** în filmele: „Mariana” (1967), „Annâcika” (1970), „Povârnișul” (1970), „Ofițer în rezervă” (1971). Talentul lui **G.** se dezvăluie plenar în filmele montate de regizorul Emil Loteanu, care l-a descoperit: „Lăutarii” (1971) – haiducul Radu Negostin, „O șatră urcă la cer”/ „Șatra” (1975) – țiganul Loico Zobar, „Anna Pavlova” (1983) – Enrico Ciccetti, „Tandra și dulcea mea fiară” (1978) – Kalidis. Exteriorul de o expresivitate aparte îi permite să evolueze în roluri de un pronunțat temperament,

actorul fiind solicitat la diverse studiouri din URSS și de peste hotare. *Palmare-sul filmelor în care a jucat*: „Lăutarii”, 1971 (16 premii internaționale), „O șatră urcă la cer”, 1975 (difuzat în 114 țări din lume). **G.** s-a produs în peste 50 de pelicule turnate la „Moldova-Film” și alte studiouri din fosta URSS, precum și în trei filme produse la Studioul DEFA din Germania. *Premii și distincții*: Titlul onorific „Artist Emerit” (1976), Premiul pentru cel mai bun rol masculin la Festivalul Internațional de filme de la Praga (1977) pentru rolul *Loico Zobar* din filmul „Șatra”. Medalia „Meritul Civic” (1992), Ordinul „Gloria Muncii” (2002). După destrămarea URSS-ului în anii '90, el a încercat să se ocupe de afaceri, dar fără succes. **G.** a fost căsătorit cu actrița Ecaterina Botnariuc, regizoare de televiziune (a decedat cu câțiva ani înaintea lui), având împreună doi copii: Traian și Octavian. Marele actor, a decedat în urma unui accident rutier, iar cu șapte luni mai târziu, într-un accident la fel de stupid, moare și fiul său, Traian, actor la Teatrul din Piatra-Neamț. **În imagine**: în rolul hoțului de cai, Loico Zobar, în filmul „Șatra” sau „O șatră urcă la cer”, alături de țiganka Rada (Svetlana Toma)

GRINBERG, Roman (1962, Bălți, RSSM, URSS), muzicant de estradă, dirijor de cor. S-a născut într-o familie a unui acordeonist profesionist și a unei profesoare de muzică. A învățat să cânte la pian la Școala de Muzică pentru Copii din orașul natal (1967-1972). După mai mulți ani petrecuți în Israel (1972-1975), s-a mutat la Viena, unde a studiat la Conservator (pian, canto și clarinet). Din 1981, este acordeonist în formația „Geduldig & Thiman” (München). În 1982, **G.** împreună cu fratele său, Tony, creează formația „Frejlech”, care a lansat primul album „Frejlech sol sein” (1991). De atunci, el este intens preocupat de *klezmer*, muzica veche evreiască. A participat în diverse proiecte de estradă a muzicii vechi evreiești. Cu proiectul „Anonyme Jüdische Mütter” a înregistrat albumul „Ой, фрейлех из мир” (2001). Începând cu 2002, este conducător muzical și dirijor

al Corului evreiesc din Viena, cu care a înregistrat albumul „15 Jahre Wiener Juedischer Chor” (2004). Printre acestea se numără compoziții proprii, tradiționale de muzică klezmer și „Idiș-Jazz”, un gen muzical pe care l-a lansat primul la Viena și care s-a bucurat de mare succes pe scenele internaționale la numeroase concerte și festivaluri.

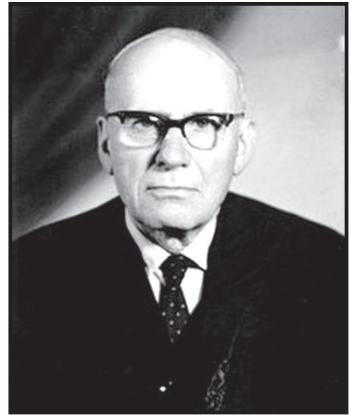
GRITUNIC, Boris (29.05.1948, s. Sofia, Drochia, RSSM, URSS), arhitect urbanist. După absolvirea Școlii Medii din satul natal, a urmat studiile la Institutul Politehnic din Chișinău, Facultatea Inginerie și Construcție, secția arhitectură (1966-1971). Timp de peste 45 de ani (începând cu anul 1971) activează în or. Bălți, unde deține mai multe funcții: arhitect la Institutul de Proiectări IPROCUM, arhitect-șef al orașului, apoi al zonei urbanistice Nord, șef al Inspecției de Stat în construcții teritoriale Nord, șef al Atelierului Nord al Institutului Național

de Proiectări „Urbanproiect”. Autor al lucrărilor: Monumentul victimelor repressiunilor politice din Bălți și Hâjdieni, r. Glodeni, Monumentul victimelor foametei din Hăsnășenii Noi, r. Drochia, blocuri locative și obiecte de menire socială din or. Drochia, Dondușeni și Ungheni. Este coautor al complexului cultural „Aleea Clasicilor Culturii Naționale”, amplasat în central mun. Bălți. Autor al cărților: „Amintirile arhitectului principal” (2012) și „Arhitectura orașului Bălți – cronică în piatră” (2015). În 1980, **G.** devine membru al Uniunii Arhitecților din URSS, apoi membru al Comitetului de conducere (1990) și președinte al Filialei Nord a Uniunii Arhitecților din R. Moldova (2003). *Distincții:* Medalia „Meritul Civic” (1995).

În imagine: Scurarul Aleea Clasicilor Culturii Naționale din Piața „Vasile Alecsandri”

GROM, Leonid (02.11.1900, s. Corpaci, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 15.07.1998, București), medic, profesor universitar. Doctor în medicină. Medic primar, medicină socială (sănătate publică și organizare sanitară), medic primar boli contagioase. Membru titular al Academiei de Medicină din România. Specialist în malariologie. Deoarece în satul natal nu exista nicio școală, la vârsta de 14 ani vine la Bălți, la o rudă a tatălui, fără să cunoască limba rusă (limba oficială a statului și, totodată, limba de predare în școli). Pe lângă acest

impediment, a fost nevoit să se adapteze trecerii brutale de la ambientul dintr-un cătun izolat la cel din capitala județului. Înțelegând, încă de mic copil, suferințele acelor care împărtășiseră aceeași soartă ca și el. Aceste greutăți l-au călit și ambiționat, obligându-l să-și croiască un drum ascendent în viață și în profesie. La Bălți urmează două clase pregătitoare pentru învățarea limbii ruse, după care susține examenele de admitere la Liceul de băieți „Ion Creangă”, unde va urma cursurile secției clasice moderne. Neavând mijloacele financiare necesare continuării ultimelor două clase liceale (1918-1920), se angajează ca pedagog la Internatul „Vatra Școalei”, de pe lângă Liceul „Ion Creangă”, pentru a fi scutit de plata taxelor școlare și pentru a beneficia de masă și cazare pe gratis. În 1920, devine student la Facultatea de Medicină de la Iași, pe care o absolvă în 1926. Obține titlul de doctor în medicină și chirurgie în același an (1926), cu teza „Monografia malariei din circumscripția sanitară Slobozia-Drăgănești, jud. Bălți”, realizată sub îndrumarea prof. dr. M. Ciucă, considerat cel mai mare malariolog al lumii – conducea pe plan mondial lupta contra malariei inițiată de Liga Națiunilor (1928-1938). *Activitatea profesională:* G. și-a desfășurat activitatea profesională în perioada 1925-1975, de-a lungul a 50 de ani în serviciul ocrotirii sănătății. 1927-1934: medic de circumscripție sanitară rurală la Brătușeni, jud. Bălți; 1934-1937: medic de spital rural mixt la Stolniceni, jud. Bălți; 1937 - iunie 1940: medic primar al jud. Bălți, până la răpirea Basarabiei de către URSS. *Activitatea didactică:* Profesor universitar la Institutul de Medicină și Farmacie din București. *Activitatea științifică:* A elaborat peste 90 de lucrări științifice. *Contribuții* în domeniul cercetării epidemiologice ale malariei în Moldova și Basarabia. Participă direct la aplicarea măsurilor de combatere a unor boli infecțioase și a bolilor sociale cu largă răspândire (pelagra, gușa endemică, malaria, sifilis); în lupta contra epidemiei de tifos exantematic din Basarabia. A desfășurat o activitate de

pionierat axată în special pe combaterea marilor epidemii și a flagelurilor socioeconomice, cu repercusiuni negative asupra stării de sănătate a populației. *Distincții*: Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler (1937) pentru „devotament și abnegație în lupta contra epidemiilor din Basarabia în calitate de medic de circumscripție rurală, medic de spital rural și medic-șef de județ (Bălți)”; Crucea „Meritul Sanitar”, clasa I (1946); Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor (1947).

GRONIC, Gavriil (12.09.1957, s. Grinăuți-Raia, Edineț, RSSM, URSS), trompetist. *Studii*: Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1972-1976); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1982-1986), Catedra instrumente aerofone (trompetă). Din 1979, **G.** este solist-instrumentist al Orchestrei de muzică populară „Folclor”, dirijată de Petre Neamțu, a Radioteleviziunii din Chișinău. Multe dintre piesele lui **G.** au fost înregistrate la studiourile Radioteleviziunii Naționale, aranjamentul muzical fiind realizat de instrumentistul însuși. A fost în multe turnee în țară și în străinătate cu orchestra „Folclor” – Franța, Spania, Portugalia, Germania, Singapore, Sri Lanka, India, Nepal, Grecia ș.a. A evoluat în ansamblu cu: D. Blajinu, I. Dascăl, P. Neamțu, M. Ciobanu, N. Ermurachi, V. Mihai, L. Moșanu, T. Negară, V. Iovu, S. Cuciuc, I. Bratu, A. Păduraru, V. Cojocaru ș.a. *Premii și distincții*: Locul I la concursul instrumentiștilor (instrumente aerofone) din Tiraspol (1975), Titlul onorific „Maestru în Artă” (1999), „Artist al Poporului din R. Moldova” (2013).

GROSSMAN, Samuil (1860, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?), avocat, deputat în *Sfatul Țării* din partea Primăriei or. Bălți (Partidul Libertății Poporului), ales prin vot universal. Mandat validat de la 18.III. 1918 până la 27.XI.1918. În cadrul Sfatului Țării (Frațiunea minoritarilor), a fost membru al prezidiului în Comisia a II-a Agrară și membru al Comisiei Juridice. A făcut parte din Comitetul Partidului Libertății Poporului și al Grupei norodnice evreiești. *Studii*: Universitatea din Iurev (azi Tartu).

GROSSU, Sergiu (14.11.1920, com. Cubolta, jud. Bălți, Basarabia, România – 25.07.2009, București), poet, teolog și publicist. În 1927, familia sa a trecut cu traiul la Bălți, unde **G.** a fost coleg de clasă cu Eugeniu Coșeriu la Liceul de băieți „Ion Creangă” din localitate. Este licențiat în filosofie, filologie modernă și teologie al Universității din București. Publică primele versuri în revista „Crenuța”, redactată de E. Coșeriu. În 1938, conduce revista „Flori de stepă” a Grupării literare Bălți. Colaborează cu poezii și publicistică la mai multe ziare și reviste: *Basarabia*, *Viața Basarabiei*, *Transnistria*, *Raza*, *Revista Fundațiilor regale*, *Epigrama*. Devine membru activ al Societății Scriitorilor și Publiciștilor din Basarabia. În 1940 se refugiază peste Prut. **G.** a activat clandestin în mișcarea religioasă ortodoxă „Oastea Domnului”, interzisă de regimul comunist. În 1957, s-a căsătorit cu Nicoleta Valeria Bruteanu, nepoată dinspre mamă a lui Iuliu Maniu. În 1959 este arestat și condamnat pe motive politice, la 12 ani de detenție grea. În urma unui decret de grațiere, a fost eliberat din închisoare în 1962. Împreună cu soția sa, se stabilește în Franța (1969), unde s-a consacrat popularizării tematicii religioase a credincioșilor din România comunistă și din celelalte țări comuniste, denunțând comunismul ca fiind dușmanul lui Hristos în lume. Începând cu 1971, a editat la Paris revista „Catacombes” (1971-1992), care avea drept subtitlu: mesager supraconfesional al „Bisericii Tăcerii”. Împreună cu soția sa, Nicole Valéry-Grossu, inițiază conferințe la radio („Radio Europa Liberă”), precum și în numeroase orașe din Franța și Belgia, pentru a scoate la iveală, în rândul francezilor și belgienilor, adevărata soartă a credincioșilor din țările comuniste. După 27 de ani de exil, **G.** s-a întors pentru totdeauna la București, 1996, cu sicriul soției sale. La București, el a creat Fundația Foștilor Deținuți Politici „Nicoleta Valeria Grossu”, Editura „Duh și adevăr” și Asociația „Centrul de Cultură creștină Nicoleta Valeria Grossu”. În Chișinău, **G.** a fondat Centrul Internațional de Cultură pentru Copii și Tineret „Sergiu Grossu” și a sponsorizat crearea Muzeului Memoriei Neamului, condus de fostul său coleg de clasă, bălțeanul Vadim Pirogan. A publicat peste 20 de volume de poezii și publicistică, printre care: *Lanțul*, poezii, 1971; *O rază de soare*, poezii, 1971; *Pietre de aducere aminte*, poezii, 1971; *Câmpurile de muncă în URSS*, 1975; *Derrière le rideau de bambou* (de Mao Tsé-toung à Fidel Castro), 1975, Éditions Catacombes (în rom.: În spatele cortinei de bambus, de la Mao Zedong la Fidel Castro); *The Church in today's catacombs*, Arlington House, U.S.A., 1976 (în rom.: Biserica în catacombele de astăzi); *Vania Moisséieff* (Le jeune martyr de Volontirovka), 1976, Éditions Catacombes (în rom.: Vania Moiseev – tânărul martir din Volontirovka); *Les Enfants du Goulag* (Chronique de l'enfance

opprimé en U.R.S.S.), 1979, France-Empire (în rom.: Copiii Gulagului – Cronică a copilăriei oprimate în URSS); *Le calvaire de Roumanie Chrétienne*, Éditions France-Empire, 1987 (în rom.: Calvarul României creștine); *Maîtresse, Dieu existe! Les enfants dans l'étau de l'athéisme soviétique*, Fayard, Paris, 1988 (în rom.: Tovarășă învățătoare, Dumnezeu există! Copiii în menghina ateismului sovietic); *Îmi bate inima la Bug*, Ed. „Museum”, Ch., 2000; *Calendarul persecuției religioase în țările comuniste*, 2003. **Bibliogr.:** Ecaterina Țarălună. *Enciclopedia identității românești. Personalități*, Ed. „Litera”, București, 2011.

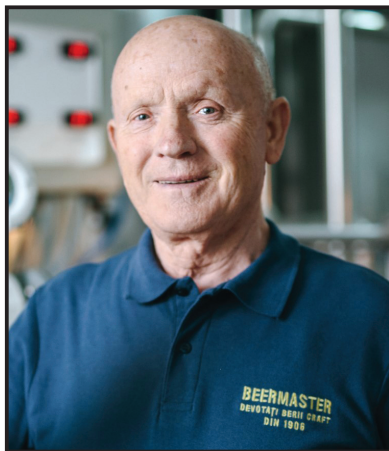
GUERSHONI [gherșoni], **Zvi** (inițial **Erș PINKENZON**) (1915, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1.09.1976, Israel), politician israelian, care a deținut funcția de deputat în Knesset-ul statului Israel. S-a născut în familia lui Iakov și Ester Pinkenzon. A absolvit Școala Elementară și Gimnaziul evreiesc cu predare în limba ivrit în orașul natal. Fiind gimnazist, a devenit activist al organizațiilor sioniste de tineret „Makkabi” și „Gordonia”. Ulterior a fost ales membru al comitetului central al organizației coloniste „ghe-Haluț” și unul dintre conducătorii „Gordoniei” din România. În 1936 s-a stabilit în Palestina, unde a lucrat în agricultură în raionul or. Rehovot, iar în anii 1937-1943, în portul Haifa. Își face studiile la Facultatea de Economie a Universității Evreiești din Ierusalim. A devenit unul dintre fondatorii kibbutzului Nir-Am în pustiul Heghev (1943). După război a fost emisar în lagărele de persoane strămutate în Europa. Ca membru al conducerii partidului muncitoresc „Mapai”, a fost ales de două ori deputat al Knesset-ului (1969-1976). Soția sa, Hana Guershoni (Rutkova), născută la Orhei, a publicat o carte de amintiri despre tinerețea sa petrecută împreună cu soțul: „Мой жизненный путь”, tradusă în rusește în 2009.

GURANDA, Viorel (20.03.1974, s. Aluniș, Râșcani, RSSM, URSS), neurochirurg, categorie superioară, doctor în științe medicale (2010). *A absolvit:* Școala Medie din satul natal (1991); Facultatea de Medicină Generală (1997), rezidențiatul „Neurochirurgie” (2005); doctoratul, specializarea „Neurochirurgie” (2009) ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău; internatura „Neurochirurgie”, Academia de Studii Medicale Postuniversitare pe baza Institutului

de Neurochirurgie „Acad. A.P. Romodanov”, Kiev, Ucraina (2004). Stagii și participări la foruri științifice internaționale în domeniul neurochirurgiei: Kiev (Ucraina), Utah (SUA), Barcelona (Spania), Iași (Romania), Ulm și Berlin (Germania). *Activitatea profesională*: Din 2005 până în prezent activează la Instituția Medico-Sanitară Publică Spitalul Clinic Municipal (IMSP SCM) Bălți în funcțiile de: medic specialist neurochirurg, șef serviciu neurochirurgie, șef secție neurochirurgie. În 2014 i s-a conferit categoria superioară de calificare, specializarea „Neurochirurgie”. Din 2014, este ales vicepreședinte al Asociației Neurochirurgilor din Republica Moldova. A publicat 20 de lucrări științifice, dintre care șapte articole în reviste recenzate. În cadrul proiectelor științifice naționale și internaționale a participat la implementarea telemedicinii în neurologie și neurochirurgie în Republica Moldova (2009). *Distincții*: La Gala Premiilor în Sănătate, ediția III (2014), Chișinău, echipa de neurochirurși a IMSP SCM Bălți a fost nominalizată la Premiul pentru „cea mai bună secție spitalicească”.

GUȚU, Dumitru (20.10.1938, s. Găvănoasa, plasa Vulcănești, jud. Cahul, România), economist, om de afaceri. *Studii*: Tehnicumul (Colegiul) Agricol din Leova, sp. economist (1957); Institutul Politehnic „Serghei Lazo”, azi Universitatea Tehnică a Moldovei din Chișinău, Facultatea de Economie. *Activitatea profesională*: Și-a început calea de muncă în 1957, ca economist într-un colhoz. Peste un an a devenit instructor, apoi secretar al doilea al comitetului raional Cahul al Comsomolului. Din 1977 până în 1990, a activat ca președinte al sovietului raional Râșcani. În 1990 este numit director general al Î.M. moldo-cehe, Fabrica de Bere BEERMASTER S.A. din Bălți, unde activează până în prezent. **G.** a renovat și a reutilat totalmente fabrica de bere, pe care a preluat-o la înc. anilor '90, ca director general, atrăgând pe parcurs noi investiții și investitori. Au fost aduși investitori cehi care au implementat noi tehnologii, contribuind substanțial la dezvoltarea fabricii de bere. Ea a reînviat, transformându-se în Întreprindere Mixtă Moldo-Cehă cu investitori cehi. Astăzi este cea mai mare fabrică de bere craft (artizanală) din țară. A sponsorizat o serie de manifestări culturale, inclusiv două ediții ale Festivalului-concurs muzical internațional „Хрустальный аист” (2007, 2008). *Premii și distincții*: Titlul onorific „Om Emerit”; „Businessmanul Anului 2003”; Cupa „Locul I, berea „Goldenburg” la Parada Națională a Berii și Băuturilor în Moldova-2003.

GUTU, Eugenia (20.11.1942, Selișteea Nouă, Călărași, Basarabia, România), conferențiar universitar, doctor în filologie. Cel mai mare poliglot din orașul Bălți: vorbește fluent în șapte limbi: româna, franceza, italiana, rusa, portugheza, spaniola și engleza. Drept model îi servește italianul Carlo Tagliavini care știa 130 de limbi. Și, desigur, marele nostru basarabean Eugeniu Coșeriu care posedă circa 40 de limbi. Studiind limbile, a descoperit un veșnic adevăr: „Câte limbi cunoști, de atâtea ori ești om”. *Studii*: Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, sp. limba franceză (1966). *Activitatea profesională*: lector, lector superior, conferențiar universitar la Catedra filologie franceză (1966-2001). Conferențiar la Catedra limbi și literaturi romanice, Facultatea de Limbi Străine, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (din 2001).

Când vine vorba de patriotism, mă raportează la maniera lui Mihai Eminescu de a judeca acest sentiment. Patria nu se urlă, ci se servește. Nu agreez deloc patrioții care toată ziua își afișează dragostea de țară. Pentru mine patriotismul înseamnă a face ceva acasă la tine, în familie, în sat, în oraș, într-o instituție. Nu există patriotism global. Nu există decât un patriotism care se concretizează în actele individuale ale fiecăruia, în capacitatea de angajare a noastră, într-un segment sau altul al vieții sociale. A-ți iubi fierbinte patria nu înseamnă a uza de numele ei în chip demagogic. Scriitorii ne-au dat cele mai mari lecții de patriotism prin opera lor, dar și prin capacitatea lor de a se implica în viața socială. Avem scriitori mesianici. Gândiți-vă la Goga. El însuși a fost om-apostol și poezia lui a fost o poezie mesianică. Eminescu este întruchiparea, la modul absolut, a ceea ce înseamnă scriitorul patriot. El se identifică cu neamul lui, cu trecutul, cu prezentul, dar și cu viitorul.

Gheorghe Mihai BÂRLEA

H

HAHAM, Emil (18.02.1930, Liège, Belgia – 31.08.1989, Bălți, RSSM, URSS), pedagog-metodist, profesor de limba franceză, conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice. *Studii*: Casa Internațională de Copii, apoi Școala Medie nr. 2 din or. Ivanovo, RSFSR; Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „A.I. Herzen” din Leningrad, secția limba franceză (1952). *Activitatea profesională*: Lector, lector superior, conferențiar, doctor la Catedrele: vorbire și fonetică franceză; filologie franceză la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1954-1989). Șef al Catedrei vorbire și fonetică franceză

(1964-1967). Autor și coautor de manuale de limba franceză și îndrumări metodice pentru profesori: „Livre de lecture pour les 4-5-ièmes classes”, Ed. *Lumina*, Chișinău, 1979; „Limba franceză. Manual pentru clasa a V-a a școlii medii”, Ed. *Lumina*, Ch. (3 ediții: 1989, 1990, 1991); „Limba franceză. Manual pentru clasa a VI-a a școlii medii”, Ed. *Lumina*, Ch. (2 ediții: 1991, 1992); „Limba franceză. Manual pentru clasa a VII-a a școlii medii”, Ed. *Lumina*, Ch. (2 ediții: 1990, 1992); „Metodica predării limbii franceze în școala moldovenească” (Pentru studenții instituțiilor de învățământ superior), Ed. *Lumina*, Ch., 1984. Peste 20 de articole metodico-științifice în publicațiile din Moldova și Rusia. *Distincții*: Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM”. *Bibliogr.*: Iulius Popa, *Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a USARB (1954-2009)*, Ch., 2009.

HANGANU, Valeriu (1961, s. Cociulia, Cantemir, RSSM, URSS – 1991, Chișinău), trompetist. A absolvit Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, clasa prof. Vasile Chironda (1976-1980) și Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău, Catedra Instrumente aerofone (trompetă) cu prof. Nestor Ciobanu. *Angajări*: trompetist în orchestra „Folclor”, condusă de Dumitru Blajinu, Ion Dascăl; orchestra „Lăutarii”, condusă de Nicolae Botgros (1986-1991). *Distincții*: „Artist al Poporului din R. Moldova” (post-mortem).

HARCENCO, Boris (1899, Chișinău, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1972, Bălți), regizor de teatru. Tatăl era rus, mama – româncă-basara-beancă. A făcut doi ani de studii la Liceul nr. 2 din Chișinău, urmând să-și termine studiile la Tighina (Bender) în anul 1917. Începând cu 1920, pornește pe anevoioasa cale în lumea artelor, cărora le consacră 41 de ani. Între anii 1920 și 1926 activează ca actor de dramă în Chișinău, după care pleacă din România la Berlin, apoi se stabilește în URSS. Se angajează actor la Teatrul de Stat din Saransk, Mordovia. A mai activat în teatrele din: Moghiliov-Podolsk, Dnepropetrovsk (Ucraina), Alatâr (Ciuvașia), Șceglovsk (reg. Kemerovo), Kalinin/Tver, Tomsk, Rjev (reg. Kalinin/Tver), Suhumi (Gruzia), Celeabinsk. În 1943, bănuț de spionaj, în favoarea Berlinului, este condamnat la 7 ani, din care face 5, iar în 1947 este reabilitat. Eliberat, se stabilește în Rustavi, Gruzia, unde profesează regia și scenografia, apoi devine prim-regizor al teatrului. Începând cu 16 mai 1957, ziua fondării Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, **H.** e prim-regizor al trupei în limba română al Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic din Bălți. În 1966 este pensionat, iar în 1972 decedează. *Un merit deosebit, atât la formarea, cât și la pregătirea ulterioară a cadrelor profesioniste l-a avut primul conducător artistic și pedagog al teatrului, B. Harcenco. De la „Chirița în Iași”, spectacol de încercare și de confirmare a tinerilor interpreți (11.08.1957) și până la „Năpasta”, care a fost examenul de maturitate al trupei moldovenești din Bălți (09.05.1964), spectacol de o înaltă tensiune dramatică, remarcant, de altfel, și de presa unională („Teamp”, nr. 2, 1966) – iată calea de rodnică activitate a colectivului de creație sub îndrumarea maestrului Boris Harcenco, întemeietorul adevărat al Teatrului Național „Vasile Alecsandri.* (Iulian Codău)

Bibliogr.: Iulian Codău. „Teatru pe roate”, Bălți, 2004.

HARCONIȚA, Elena (15.03.1955, Bălți, RSSM, URSS), bibliotecar-bibliograf, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării. *Studii:* Școala Medie Feroviară nr. 4 din Bălți, Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie (1976). *Activitatea profesională:* bibliotecar superior, șefă a secției metodice (1976-1993); director adjunct (1993-2001), director al Bibliotecii Științifice a Universității „Alecu Russo” din Bălți (2001-prezent). Manager și practician iscusit, grație capacităților organizatorice, a transformat Biblioteca într-o instituție dinamică și performantă, clasată de Guvern la categoria superioară, Centru Biblioteconomic

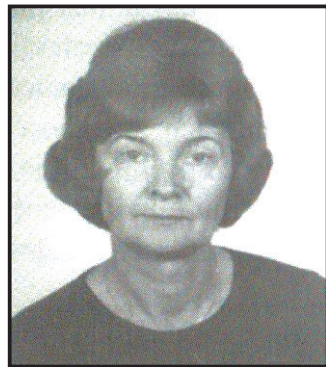
Național, Bibliotecă Depozitară Regională a Băncii Mondiale, membru al Consorțiului Resurse Electronice pentru Moldova (REM), participantă în diverse proiecte naționale și internaționale. Preocupată de dezvoltarea resurselor informaționale și asigurarea accesului la rețeaua mondială de informații, a realizat numeroase proiecte, care au atras investiții și sponsorizări considerabile la inaugurarea centrelor internaționale și a colecțiilor particulare (Centrul Documentare și Informare al ONU, Centrul de Informare al Uniunii Europene, Centrul de Informare al României, Punctul de

Informare și Documentare NATO, Biblioteca Depozitară Regională a Băncii Mondiale, Colecția Institutului Cultural Român, Colecția AGEPI, Colecția WILHELM, Colecția JDP – Journal Donation Project). *Lucrări editate*: circa 400 (autor, coautor, editor, redactor responsabil, prefațator) de monografii, dicționare, cataloage, bibliografii și biobibliografii, colocvii, inclusiv articole, studii publicate în culegeri și reviste de specialitate din Moldova: *Magazin bibliologic*, *Buletinul ABRM*, *Confluente bibliologice*, *Gazeta bibliotecarului*, *Bibliouniversitas @abrm.md*, *Sintagmele*, *Limba Română*, *Literatura și arta*, *www.slideshare.net* și *România: Revista Română de biblioteconomie și știința informării*, *Biblioteca*, *Revista Dunărea de Jos*. Din inițiativa E.H. a sporit editarea lucrărilor bibliografice în USARB, astăzi peste 100 de titluri, în colecțiile: *Bibliographia Universitas*, *Vestigia Semper Adora*, *Facultas Biography – USARB*, *Personalități universitare bălțene*, *Universitari bălțeni*, *Scriitori universitari bălțeni*, *IN HONOREM*, *Promotori ai culturii*, *Deținători ai titlului de Doctor honoris causa ai universității bălțene*, *Biblioteca și bibliotecarii universitari din Bălți*, *Contribuții științifico-didactice ale profesorilor și bibliotecarilor* – anuare și bibliografii retrospective etc. În colaborare cu profesorii universitari dr. Teo-Teodor Marșalcovschi și dr. Maria Abramciuc, a actualizat două manuscrise apărute la Bălți în sec. al XIX-lea: romanul istoric de dragoste *Polidor și Hariti* (1843) și un *Miscelaneu* (1848), autor Dimitrie Balica comisul. Director al revistei „Confluente bibliologice”: rev. de biblioteconomie și șt. ale inform. a Bibl. Șt. a Univ. de Stat „Alec Russo” (din 2005), coordonator al revistei electronice de teorie și practică a bibliotecilor universitare din R. Moldova *Bibliouniversitas@abrm.md*, membru al colegiului de red. *BiblioScientia* a BȘC „A. Lupan” a A.Ș.M. Membru al Senatului și Consiliului Administrativ USARB, al Consiliului Biblioteconomic Național, Consiliului Bibliotecilor din Învățământ, Biroului ABRM (2004-2012), președintele Filialei BIN – Biblioteci de învățământ din Nord,

ABRM, coordonator instituțional al Proiectelor TEMPUS: MISISQ Servicii informaționale modernizate pentru un învățământ de calitate; ERASMUS+ Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor în Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor [LNSS]; Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova”, susținut de Programul Norvegian de Cooperare cu Eurasia în domeniul învățământului superior. A participat la peste 150 de reuniuni profesionale naționale și internaționale cu 80 de comunicări. Vizite de documentare, cursuri de specializare în SUA, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, România, Ungaria, Irlanda, Federația Rusă. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2015), Titlul onorific „Om Emerit” (2010), Medalia „Mihai Eminescu” (2005), Medalia comemorativă „Alec Russo” (2005), Diploma Guvernului de gradul I, Diplome ale Ministerului Educației (1985, 2005, 2010, 2014), Diploma Ministerului Culturii (2011, 2012), „Cel mai bun bibliotecar al anului” (1993, 1999).

HARCONIȚĂ-NANULESCU, Lidia (1937, Slobozia-Bălți, Basarabia, România), medic pediatru. Profesor universitar, doctor. *Studii*: Liceul din Pitești, România; Universitatea de Medicină și Farmacie (UMSF) „Carol Davila” din București (1954-1960). Stagiul de perfecționare la Paris, obținând diploma universitară „Formation à l'épidémie SIDA”. În mod activ a realizat supravegherea copiilor infectați cu HIV/SIDA în secția de copii a Clinicii de Boli Infecțioase. *Angajări*: activează la Catedra de pediatrie I la UMSF din Cluj-Napoca; șef de lucrări, conferențiar, profesor universitar, șef Catedră de boli infecțioase la UMSF Cluj-Napoca (1981-1990). Concomitent, a exercitat și funcția de prodecan al Facultății de Medicină. A publicat peste 150 de lucrări științifice, inclusiv două cărți. *Distincția* „Evidențiat în Munca Medico-Sanitară” a României.

HINCULOV, Calistrat (29.06.1851, Chișinău, gub. Basarabia, Imperiul Rus – 1915), medic, activist în domeniul medicinei de zemstvă din Basarabia. A absolvit Gimnaziul de băieți nr. 1 din Chișinău (1871) și Academia Medico-Militară din Petersburg (1879). Doctor în medicină (1883). Între anii 1879 și 1883 a fost medic pe bordul unui vas de război. Medic de zemstvă în județul Bălți (1883-1904). Medic al familie lui Nicolae Casso (1880-1890), Mareșalul Nobilimii din regiune. În perioada 1904-1913 – conducător al Spitalului gubernial de zemstvă din Chișinău, unde a contribuit la înființarea

noilor servicii de diagnosticare și la organizarea secțiilor, mai ales a celei de chirurgie. Spre sfârșitul vieții se întoarce cu traiul în orașul Bălți, unde deține funcția de Președinte al Consiliului Administrativ al Zemstveidin județul Bălți.

HOROVSKI, Iuri Aleksei

(14.11.1946, or. Ceadâr-Lunga, RSSM, URSS), sculptor. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM (1980). S-a născut într-o familie de evrei – bunicul său, Șaia (Isaia) Horovski, a trecut cu traiul în Basarabia din Regatul polon la sf. sec. al XIX-lea. În 1952, împreună cu mama-sa se stabilește la Chișinău. *Studii:* Școala de Arte

Plastice „I.E. Repin” din Chișinău, atelierul lui Lazăr Dubinovschi (1960-1965); Institutul Tehnologic al Industriei Ușoare din Moscova (1967-1968). *Activitatea profesională:* sculptor-executor la atelierelor Ministerului Culturii (1964-1968), profesor de sculptură la Școala de Pictură pentru Copii *A. Șciusev* (1968-1969), la Fondul Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici (1969-1988). Din 1965 participă la expozițiile republicane, unionale și internaționale. Lucrează în domeniul sculpturii, picturii, graficii. Din 1988 locuiește și activează în Moscova. Pe frontispiciul clădirii Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți este postată compoziția sculpturală „Teatru”, autor fiind cunoscutul artist Iuri Horovski. Această compoziție este deja inclusă în registru, la poziția 30 din compartimentul *orașul Bălți*, beneficiind de statut de monument de artă de importanță națională. Sculptorul Iuri Horovski a înfățișat, în această compoziție, trei actori-fondatori ai Teatrului bălțean: Iulian Codău, Anatol Pînzaru și Mihai Volontir.

*Tot ce suntem este rezultatul celor
ce am gândit și făcut.*

LA GUYON

I

IGNATIUC, Iulia (07.08.1946, Bălți, RSSM, URSS), conferențiar universitar, doctor în filologie. *Studii:* Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” (1954-1963), Școala Medie Feroviară nr. 4 (1963-1964) din orașul natal, Institutul Pedagogic (azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți), Facultatea de Limbi Străine, sp. limba engleză, diplomă cu mențiune (1969). Doctor în științe filologice (1979). *Activitatea profesională:* asistent, lector superior, conferențiar universitar la Catedra de filologie engleză, azi – de engleză și germană (din 1969-prezent), șefă a Catedrei de limbă engleză (1984-1987), șefă a Catedrei de filologie engleză (1987-1989, 2005-2011). Decan al Facultății de Limbi și Literaturi Străine (2012-2013). *Lucrări publicate:* circa 50 de articole științifice, 1 dicționar (în colab.), șapte manuale (în colab.), șase culegeri de texte și exerciții (în colab.), cinci cărți pentru profesori (în colab.), cinci culegeri de teste la limba engleză (în colab.). Membru al colegiului de redacție al revistei „Limbaj și context”, Bălți. Membră a consiliului academic „Noua revistă filologică”, Chișinău. *Distincții:* Titlul onorific „Om Emerit”. Diploma Ministerului Învățământului al RSSM (1982).

ILAȘCIUC-UNGUREANU, Ina (19.05.1978, Bălți, RSSM, URSS), actriță de teatru. Artistă Emerită din R. Moldova. *Studii:* Școala Medie Feroviară nr. 4, Bălți; Colegiul Industriei Ușoare nr. 5, specialitatea croitor-modelier; Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, specialitatea Actorie și Facultatea Drept, spec. jurist. *Activitatea profesională:* actriță la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (2000). A debutat în spectacolul „Fricosul” de C. Stamati-Ciurea, regia A. Răcilă, cu un rol de plan doi – actriță de cabaret. *Roluri memorabile:* Nastasia în „Domnișoara Nastasia” de Gh.

Zamfirescu, reg. A. Răcilă; Nena în „Venexiana”, reg. D. Griciuc; Sara în „Oltea” de A. Strâmbeanu, reg. S.S. Fusu; Bătăușa în „Vrăjitoarele”, adaptare și regie L. Ciubotaru; Irina Covaliuc în „Ochiul magic” de T. Kožusznik, adaptare de A. Ursu, reg. M. Volontir. *Spectacolele regizate:* „Carnaval cu Cenușărese” de Ina Ilașciuc-Ungureanu (2008); „Cenușăreasa”, dramatizare de Ion Lucian după povestea omonimă de Charles Perrault (2009); „Mușchetarii Măgăriei Sale” de Ion Lucian (2013); „Pâinea lui Inghel”, dramatizare de Ina Ilașciuc-Ungureanu după povestea „Fata care a călcat pâinea” de H. C. Andersen (2015); „Cocoșelul neascultător” de Ina Ilașciuc-Ungureanu (2016). *Distincții:* Titlul onorific „Artist Emerit din Republica Moldova”.

IONESCU, Mihail (08.08.1925, com. Noua Suliță, jud. Hotin, Basarabia, România – 25.01.1998, Bălți, RSSM, URSS), arbitru de fotbal. În anii '30 ai sec. al XX-lea, familia sa a venit la Bălți. Mihail frecventează Școala de aplicație de pe lângă Școala Normală din Bălți și conform adevărîței direcțiunii acestei școli în cursul anului de studii 1936-1937 a frecventat cursurile și a fost promovat în clasa a V-a, clasificat al 10-lea între 20 elevi promovați. Pe 3.11.1942 a fost arestat, iar la 12.11.1942 judecat și condamnat de Tribunalul militar al Districtului Mi-

litar al Căilor Ferate Transcaucaziene la 10 ani privațiune de libertate pe baza art. 58-10, p. 2 (pentru agitație antisovietică) din Codul Penal al RSFSR. În 1951, după întoarcerea la libertate lucrează în calitate de tâmplar la Direcția de Construcții nr. 35 a Trustului de Construcții din Bălți și concomitent joacă pe post de atacant pentru echipa întreprinderii. Ulterior a devenit arbitru, iar în 1961, datorită tenacității și perseverenței sale, la Bălți a fost creat Colegiul de arbitri. Meritele lui I., veteran al muncii, arbitru de categorie superioară, sunt apreciate înalt de colegii-arbitri. Începând cu anul 2006, în februarie-martie a fiecărui an, la Bălți se desfășoară Turneul de fotbal, consacrat memoriei lui Mihail Ionescu, la care participă echipe din nordul republicii. Numele său este înscris în istoria fotbalului moldovenesc (vezi cartea „O sută de ani ai fotbalului moldovenesc”). La 21.07. 1994, M. Ionescu a fost reabilitat.

ISAC, Valentin (07.01.1951, s. Călugăr, Fălești, RSSM, URSS), arhitect. Membru al Uniunii Arhitecților din Ucraina. Academician al Academiei de Arhitectură din Ucraina. S-a născut într-o familie de pedagogi. *Studii:* Facultatea de Arhitectură a Institutului Politehnic din Chișinău (1973). *Activitatea profesională:* arhitect la „Moldghipstroï”, conducător al grupului de arhitecți în „Proiectul orașenesc Chișinău”. În anul 1981 a fost numit în funcția de arhitect-șef al or. Bălți, unde a lucrat până în anul 1984; arhitect la Institutul „Kievproiect” (1984-1993). În 1993 a creat atelierul personal de creație „Visak”, iar în 2003 i-a întrunit pe toți constructorii în corporația „Stolița”, postându-se în fruntea ei. *Distincții:* „Arhitect Emerit al Ucrainei” (1998), „Arhitect al Poporului din Ucraina” (2004), „Omul Anului 2008”, „Cetățean de Onoare al raionului Fălești” (2006).

IUHTIMOVSCI, Eugen (29.05.1937, Bălți, Basarabia, România – 20.05.2015, Chișinău), androlog. Medic de categorie superioară. Remarcabil specialist în domeniul andrologiei medicale din republică. Provine dintr-o dinastie de feroviar calificați. *Studii:* Școala Feroviară nr. 4 Bălți (1944-1951); Școala de Felceri și Moașe din Bălți (1951-1954), Institutul de Stat de Medicină, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, diplomă cu mențiune (1961-1967). Obținând succese excelente la învățătură, a beneficiat de

de două ori de bursă de merit. La absolvire a refuzat activitatea didactică la una dintre catedrele teoretice, preferând activitatea practică medicală. *Stagii:* Moscova, Sankt-Petersburg, Rostov-pe-Don. În cei 60 de ani de activitate medicală (1955-2015) a ocupat următoarele funcții: asistent medical, chirurg-urolog la Spitalul Clinic Republican (SCR) din Chișinău; profesor de chirurgie la Școala de Medicină, afiliată Spitalului nr. 1, Chișinău; director al Școlii de Medicină, afiliată SCR; șef Secție (Laborator) „Rinichiul artificial”, SCR; medic-șef adjunct, SCR; șef Secție urologie, SCR; șef Cabinet de andrologie, SCR; androlog la Institutul Național de Farmacologie; șef adjunct, Secția consultativ-policlinică, SCR. *Distincții:* numeroase diplome, medalii și insigne jubiliare: „Eminent al Ocrotirii Sănătății”, medalia „Veteran al Muncii” etc. Pictura murală cu imaginea dr. Eugen Iuhtimovschi în holul Spitalului Clinic Republican (1980-2011). Pictor Iuri Belenki (Kiev). *Regretatul Eugen Iuhtimovschi a fost un om de înaltă cultură, moralitate, luminos, modest, dar și de o rară inteligență, o personalitate rară. Harnic și hotărât, optimist, măsurat în atitudini și stabil în principii, iubit și respectat de toți. A fost un urolog și androlog remarcabil, un specialist talentat. Activitatea Domniei Sale a contribuit în mod direct la diagnosticul contemporan privind patologia urologică și cea andrologică, la tratamentul și ameliorarea sănătății populației R. Moldova. În calitate de șef de Secție de Urologie, șef Cabinet andrologic, a contribuit la implementarea în țară a serviciului de urologie, a hemodializei, a dializei peritoneale. A fost mentorul și învățătorul a mai mulți specialiști urologi și nefrologi, care activează cu succes atât în țară, cât și peste hotarele ei, mereu preocupat de diverse activități organizatorice. El a luptat pentru sănătatea pacienților, sacrificând-o pe a sa. – Adrian Tănase, Emil Ceban, profesori universitari, doctori habilitat în medicină, Nicolae Frunză, doctor în medicină, Ion Dumbrăveanu, doctor în medicină. Călit de greutăți și*

munca asiduă, având un dezvoltat sentiment pentru neam și vatra străbună care se numește patriotism, fiind de o bunătate proverbială – aceste sunt calitățile care i-au adus succesul și faima medicului Eugen Iuhtimovschi, o personalitate notorie în cultura și știința republicii. – Gheorghe Baciu, profesor universitar, doctor habilitat în medicină. Bibliogr.: Anatol Ciubotaru, Adrian Tănase „Spitalul Clinic Republican Timofei Moșneaga în documente și imagini”, Editura Bons Offices, Ch., 2017; Gh. Baciu „File din trecutul medicinei basarabene”, Ch., 2015; filmul documentar „Eugen Iuhtimovschi – 80 de ani de la naștere”, Elit-Studio, 2017, prezentat în cadrul simpozionului științific, organizat de Catedra de urologie și nefrologie chirurgicală și Societatea de Andrologie din Moldova; „In memoriam – la 80 de ani din ziua nașterii dr. Eugen Iuhtimovschi” (revista „Literatura și arta”, 25.05.2017).

*Sunt unele personalități sărace,
prinzând în ele uneori curente mari
ale societății în care trăiesc, devin to-
rente uriașe, care înlătură cele mai
mari piedici. Te miri apoi înaintea
unui om liniștit și slab, auzind ce a să-
vârșit.*

Nicolae IORGA

*Și poporul, și servitorul, și învingă-
torul recunosc în orice timp că suprema
fericire a copiilor pământului este nu-
mai personalitatea.*

GOETHE

J

JANTUAN, Stella (13.09.1966, Bălți, RSSM, URSS), politiciană din R. Moldova. Deputat în Parlamentul Republicii Moldova, fracțiunea Partidului Democrat din Moldova (2009-2014). A făcut parte din „Comisia parlamentară pentru drepturile omului și relații interetnice”. Provine dintr-o familie de medici: bunicul său, ambii părinți și toți verii săi sunt medici. *Studii:* Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1983); Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie și Sociologie (1988); A făcut doctoratul la Universitatea din București, Facultatea de Filosofie (1993-1997).

Activitatea profesională: lector universitar la Catedra de filosofie, etică, estetică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1988-1991). Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Filosofie, Sociologie și Drept (1991-1993). Consultant superior în Aparatul Parlamentului (1998-2002). Consilier al Ministrului Reintegrării, apoi șef al Direcției informațional-analitice în cadrul aceluiași minister (2002-2005). Șefă a Direcției informațional-analitice a Parlamentului (2005-2009). A fost membră a delegației Republicii Moldova la APCE și la AP OSCE.

JECOV, Tudor (1949, s. Parcani, Slobozia, RSSM, URSS), profesor de acordeon. *Studii:* Tehnicumul (Colegiul) de Muzică din Slobozia; Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău, Catedra instrumente populare (acordeon, baian). *Angajări:* profesor la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1973 până în prezent). *Distincții:* Titlul onorific „Om Emerit” (1997).

JITARU-ȚĂRUȘ, Ana (10.01.1947, s. Mămăliga, reg. Cernăuți, RSS Ucraineană, URSS), actriță de teatru. Artistă Emerită din R. Moldova. *Studii:* Școala Medie din satul natal. Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1969). *Activitatea profesională:* actriță la Teatrul Muzical Dramatic Rus-Moldovenesc, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1969-prezent). *Roluri memorabile:* Soltanat în „Femeia de fier” de Șaraf Beșbekov, regia Anatol Pînzaru; Dida în „Te plătesc ca să mă iubești” de Dan Tărchilă, regia Nicu Ursu; Olimpia în „Pensiunea Doamnei Olimpia” de Ion D. Șerban, regia Dumitru Griciuc; Vic-

toria în „Sperietoarea” de Dumitru Matcovschi, regia Veniamin Apostol; Apărătorul în „Spectatorul condamnat la moarte” de Matei Vișniec, regia Dumitru Griciuc; Tanți în „Patru surori” de Gheorghe Truță, regia Ion Marcoci. A creat în total circa 70 de roluri. *Distincții:* „Artist Emerit din Republica Moldova” (2011), numeroase mențiuni și premii.

JITARU, Ecaterina (30.07.1943, s. Fundurii Vechi, jud. Bălți, Basarabia, România, azi în r. Glodeni, R. Moldova – 21.01.2011, Bălți), conferențiară universitară. Doctor în filologie. *Studii:* Școala Medie din satul natal (1949-1959), Facultatea de Limbi Străine, secția I. franceză și I. germană, a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, după absolvirea căruia, în 1964, este angajată ca asistentă la Catedra limba franceză. Timp de doi ani (1970-1972) este audientă la Cursurile Pedagogice Superioare din Moscova, apoi timp de trei ani (1976-1979) urmează aspirantura (doctoratul) la Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez” din Moscova, încununată cu susținerea tezei de doctor în științe filologice. Revine la Bălți, unde își continuă activitatea didactică ca lector superior, conferențiar universitar (1995), apoi ca șefă la Catedra de filologie franceză (2000-2004). Patriotă română, cu o excepțională demnitate națională, om de o frumusețe sufletească rară, model de onestitate științifică, **J.** s-a impus prin inteligență și cunoștințe vaste (vorbea fluent în trei limbi străine: franceză, germană și rusă), prin rafinament și respect manifestate în relațiile cu toți interlocutorii. A publicat cca 30 de articole științifico-metodice, inclusiv două îndrumări metodice.

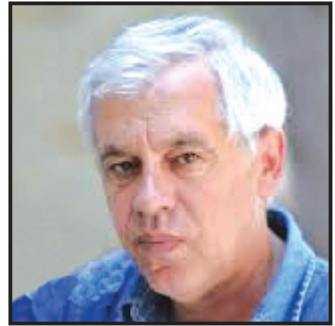

JUCOV, Titus (28.09.1950, s. Cobani, Glodeni, RSSM, URSS – 17.11.2013, Cahul, R. Moldova, înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău), actor, regizor și director al Teatrului Republican de Păpuși „Licurici” din Chișinău între anii 1979 și 2013. *Studii:* a absolvit Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți, apoi Institutul de Stat al Culturii din Moscova, Facultatea de Regie. A debutat ca regizor cu spectacolul de licență „Tribunalul” la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. După absolvirea facultății, **J.** a activat în calitate de actor și regizor la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”. Aici a fost prim-regizor, director artistic, iar din 1979, a devenit director al teatrului. A montat spectacole nu doar în Moldova, ci și peste hotare. *Distincții:* Titlul onorific „Maestru în Artă”, medaliile „Meritul Civic”, „Mihai Eminescu”, Ordinul „Gloria Muncii”.

K

KALATANCIUK, Leonid (01.01.1950, s. Paladia, Ocnîța, RSSM, URSS), fotograf de artă. Artist al Federației Internaționale de Artă Fotografică (AFIAP). Membru al Uniunii Artiștilor Fotografi din R. Moldova, Artist PhotoArt din Federația Rusă. *Studii:* Școala Medie din Edineț; Colegiul Politehnic din Bălți; Academia de Telecomunicații „A.S. Popov” din Odesa, Ucraina. *Activitatea profesională:* corespondent și teleoperator la Compania Teleradio „Moldova 1”, emisiunea informațională „Mesager”; director tehnic al Studioului „Nord”; fondator al Agenției de Modă „Mod Class”, al Asociației de creație fotografice „Gorod”, al Studioului video „Leonid”. A realizat peste o mie de emisiuni informative, zeci de filme documentare de scurtmetraj. Colaborează cu editurile *Moldpress*, *Deca-press*, Academia de Științe a Moldovei, revista „Prezident” ș.a. Expoziții personale în Moldova, Ucraina, Belarus, România, Polonia, Ungaria. Participant la expozițiile internaționale în 17 țări, 43 de saloane sub patronajul FIAP. Genurile preferate în arta fotografică: reportaj, portretistică, peisaje. *Distincții:* Titlul onorific „Artist FIAP”: Artist al Federației Internaționale de Artă Fotografică (2015). AFIAP este o distincție acordată de FIAP [*Fédération Internationale de l'Art Photographique*], asociație internațională cu sediul în Elveția. Medalia de bronz la expoziția din Budapesta, Ungaria.

KAMENSKI, Anatoli (27.01.1901, Sankt-Petersburg, Imperiul Rus – 11.07.1968, Bălți), profesor universitar. *Studii:* Universitatea din Grenoble, Franța (1934). Lector superior la Catedra filologie romanică a Facultății de Limbi Străine, Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți (1963-1966). Fiul scriitorului rus Anatoli Pavlovici Kamenski (17 (29), 11.1876, Novocerkassk – 23.12.1941, gulag) – scriitor, dramaturg rus. Beletristică pe cursul curentului „erotic” (culegerile *Степные голоса*, 1903; *Рассказы*, 1907). Romanul *Люди*, povestirea *Студенческая любовь* (ambele 1908). Piese, scenarii de film. În 1920-'24 și 1930-'35 a locuit în străinătate (Berlin, Paris). În 1937 a fost arestat „pentru spionaj” și a decedat în lagăr.

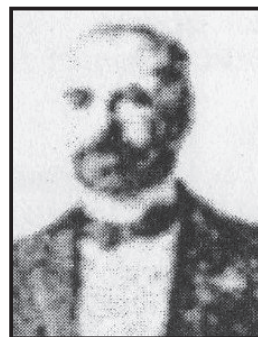

KARASIOV, Leonid (or. Kahovka, RSS Ucrainea-nă, URSS), primul dintre participanții, rămas viu ca prin minune, la operația de la Bender (1992) a fost decorat cu Ordinul „Ștefan cel Mare”. A absolvit Academia Militară „M.V. Frunze” din Moscova. În 1987, după serviciul militar în Ungaria, a fost numit prim-loctiitor al comandantului statului major al Diviziei de Infanterie, cantonată în or. Bălți. La 10.04. 1992 a depus jurământul la Florești, dând exemplu celorlalți militari. După pu-ciul din 19 august 1991, **K.** a încercat să se opună scoaterii tehnicii militare din Moldova. Datorită

acestui fapt, după 02.03. 1992, când au început acțiunile militare, o mare parte din armamentul armatei naționale a nimerit la baza militară din Florești, comandată de **K.** În noaptea din 19 spre 20 iunie, poliția și forțele armate ale Moldovei au ocupat centrul Benderului. Colonelul **K.** a primit misiunea să apere podul de peste Nistru, de unde de pe malul stâng puteau să pătrundă tancurile armatei a 14-a. În timpul luptelor a fost de două ori contuzionat. Când a văzut tancurile Armatei a 14-a ce veneau pe pod și se îndreptau spre Bender, **K.** a luat aruncătorul de grenade și a împușcat drept în partea din spate a primului tanc. După mai multe împușcături, cele trei tancuri au ars. Au urmat alte două atacuri de tanc, de asemenea, fără succes. Rănit grav, el a fost internat la spital. Ofițerii din regimentul de desant parașutat din Chișinău îl considerau drept trădător, asemuindu-l cu generalul Vlasov. Astfel a luat sfârșit războiul pentru **K.** A luptat doar o zi, dar în acest scurt timp a avut loc cel mai important eveniment: armata moldovenească a ocupat Benderul și a apărât podul peste Nistru. Deși colonelul a fost decorat pentru curaj și merite de arme, președintele Mircea Snegur nu l-a invitat la ceremonia solemnă de înmânare a decorațiilor. Ordinul i-a fost înmănat într-un birou al Ministerului Apărării de către generalul Dabija, care i-a vârat cu dispreț ordinul în mână, zicându-i „Iată decorația ta”. După război, cei mai activi participanți ai războiului din 1992, Anton Gamurari și Victor Gusleacov, au fost avansați la gradul de general, iar **K.** a rămas în gradul de colonel. Fiind invalid de grupa a doua, el a reușit să-i pună pe picioare pe cei trei feciori care au devenit militari. Povestea lui **K.** despre participarea sa la evenimentele din 1989-1992 a intrat în cartea apărută în două limbi „Zile de eclipsă. Cronica unui război nedecarat” / „Дни затмения. Хроника необъявленной войны” (Ch., 2011) a generalului Ion Costăș. Din carte aflăm că în prezent colonelul (r.) **K.** cultivează zarzavaturi în nordul republicii. Este primul dintre cei rămași în viață din măcelul de la Tighina, decorat cu Ordinul „Ștefan cel Mare”.

KAUFMAN Moses Ralph (10.05.1900, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1977, SUA), psihiatru și psihanalitic american de origine evreiască. De la vârsta de 5 ani locuiește în Canada, unde părinții săi au emigrat în 1905. *Studii*: Școala de Medicină a Universității McGill (*McGill University*) din Montréal (1925), internatura în spitalul de Stat din Manhattan, rezidentura în domeniul bolilor nervoase în Spitalul Montefior din Bronx (1926-1927) și specializarea la Universitatea Harvard, SUA. Urmează studiile la Institutul Psihanalitic din Boston, iar din 1929 – la Universitatea din Viena, Austria (unde s-a specializat în anatomie și psihiatrie) și la Institutul Psihanalitic din Viena, la prof. Paul Ferdinand Schilder și Wilhelm Reich. Publică din 1929. **K.** este unul dintre fondatorii Societății psihanalitice din Boston (*Boston Psychoanalytic Society & Institute, BPSI*) și președinții săi între 1937 și 1939), precum și președinte al comitetului pentru instruire (1934-1942). În anii Războiului al Doilea Mondial a făcut serviciul militar în armata americană, a fost dislocat pe ins. Filipine în componența Armatei a 6-a. Este decorat cu două medalii de bronz. După demobilizare s-a stabilit la New York, unde a fost numit șef al Departamentului de psihiatrie a Spitalului Mount-Sinai (1945-1972). După crearea pe lângă spital a Școlii de Medicină, a condus Catedra de psihiatrie, ulterior primul ei decan (1967-1974). În perioada 1949-1951 a fost președinte al Asociației americane de psihanalitică. Autor de lucrări științifice în domeniul depresiunilor psihosomatice, organizarea serviciului psihiatric, a psihiatriei militare, materialelor didactice de psihiatrie pentru medicii de alte specializări. A fost consultant la turnarea filmului „Groapa șarpelui” (1948) al lui Anatol Litvak. S-a păstrat corespondența sa cu Anna Freud, Helen Deutsch (engl.), Phelix Deutsch (1884-1964). *Lucrări publicate*: cartea „Symposium on Psychiatry for the Nonpsychiatrist”. Philadelphia: Saunders, 1967.

KENIGȘAȚ, Evgheni (1858, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?), jurist. Membru al *Sfatului Țării*, fracțiunea minoritarilor, din partea Grupării populare evreiești. Mandat validat de la 13.02. 1918 până la 27.11. 1918. În cadrul *Sfatului Țării* a fost membru al Comisiilor: Juridică și a II-a de Redactare. Ocupația – asesor. *Studii*: Dreptul la Universitatea din Moscova. *Bibliogr.*: Iurie Colesnic. *Sfatul Țării: Enciclopedie*. Ed. „Museum”, Chișinău, 1998.

KIREEV, Aleksandr (24.10.1939, or. Putivl, reg. Sumî, RSS Ucraineană, URSS), arhitect din Republica Moldova. A absolvit Facultatea de Arhitectură a Institutului de Ingineri Constructori din Kiev (1964). Este autorul blocurilor de

locuit din seria 92 MSB din Bălți (vezi foto, 1984) și al ansamblului de blocuri ale Ministerului de Comunicații din Chișinău (1984). *Distincții*: Premiul de Stat al RSSM (1980).

KLOBUȚKI, Valentin (26.09.1934, Soroca, Basarabia, România – 24.06.2009, Tambov, Federația Rusă), jurnalist, profesor universitar. Doctor habilitat în științe istorice. *Studii*: Școala Profesională de Bibliotecari, calificarea Organizator și metodist pentru problemele culturalizării (1950). Facultatea de Jurnalism a Universității din Kiev (1961). Între anii 1950 și 1951 activează în funcția de colaborator științific la Casa-Muzeu „Gr.I. Kotovski”, laborant la Școala Profesională de Bibliotecari din Soroca (1951-1952), colaborator literar, șef de secție la redacția ziarului bălțean „Коммунист”, precum și redactor al radiodifuziunii orășenești Bălți (1952-1965). Între anii 1965 și 1966 – șef al secției de literatură și artă la redacția ziarului „Советская Молдавия”. În 1967, la Universitatea din Kiev, își susține teza de doctor în științe istorice. În 1971 activează cu titlul de conferențiar la Catedra de jurnalism a USM. Doctor habilitat în științe istorice (1979), iar în 1981 este confirmat cu titlul de profesor universitar la Catedra istoria presei. A participat activ la elaborarea primelor materiale metodice și didactice pentru studenții de la Jurnalism. **K.**, împreună cu Tudor Țopa și Dumitru Coval, au elaborat și primul manual de jurnalism. În 1996, la Universitatea Tehnică de Stat din Tambov purcede la pregătirea specialiștilor pentru relații cu publi-

cul, creând o catedră de profil. A inițiat crearea pe lângă catedră a gazetei-internet studentești și a agenției PR, care va servi ca bază a practicii pedagogice. *Lucrări*: cinci monografii („Большевистская печать Бессарабии: 1918-1921”, Ed. „Cartea moldovenească”, Ch., 1967; „Gazete se chemau la luptă”, Ed. *Știința*, Ch., 1971, „Роль печати МАССР в формировании молдавской социалистической нации: 1924-1941”, Ed. *Știința*, Ch., 1976); peste 100 de articole științifice. *Bibliogr.*: Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. *Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001)*. *Dicționar istorico-biografic*. Chișinău, 2001.

КОHAN, Mihail (15.10.1959, Bălți, RSSM, URSS), general-locotenent. Șef adjunct al comunicațiilor Forțelor Armate ale Federației Ruse. Candidat (doctor) în științe militare. Lucrător Emerit al comunicațiilor Federației Ruse. *Studii*: Școala Militară Superioară de Comandă de Telecomunicații din Poltava, Academia Militară de Telecomunicații „S.M. Budionnâi”, Academia Militară a Statului Major General al Forțelor Armate ale Federației Ruse.

KOLGANOVA, Tatiana (07.04.1972, Bălți, RSSM, URSS), actriță rusă de teatru și film. *Studii*: Școala Medie nr. 2 „A.S. Pușkin” din Bălți, Institutul de Cultură de Stat „N.K. Krupskaiia” din Leningrad, clasa prof. V. Plotkin – „regia dramei” (1994), iar în 1996 – Secția de actorie la Academia de Artă Teatrală din Sankt-Petersburg (clasa prof. V. Petrov). Doi ani a lucrat la postul de radio „Свобода”, unde prezenta emisiunea „Filmele la TV din Cehia”. Concomitent, la televiziunea cehă, prezenta programul despre filme „Prologi”. În prezent, K. locuiește la Sankt-Petersburg, activează la „Небольшой драматический театр”.

La Festivalul Cinematografiei Ruse „Окно в Европу” (2012), Tatianeii i s-a acordat Premiul special al juriului pentru rolul feminin (filmul „Шопинг-тур”, regia M. Brașinski). *Roluri memorabile în teatru* (15 spectacole): Glafira în „Lupii și oile”, Aniuta în „Panselele”, Leona în „Orchestra”, Mașa în „Trei surori”, Valentina în „Ziua lui Valentin” ș.a. *Roluri memorabile în filme* (45 de roluri): Tatlin/Silvia/Maria în „Happy End” (Cehia), ofițerul controlului de droguri în „Petersburgul banditesc”. Filmul 10. „Răsplata”; Liza, critic de artă în „Samuraiul de argint”, Nonna în „Recviem pentru martor”; colonelul Irina Mihailova, anchetator, în „Șef 2”; Natalia Peregudova în „Cuibul străin” ș.a. Laureată a „Premiului pentru cel mai bun rol” la Festivalul „Чистые грёзы” (1999) pentru filmul „Happy End”.

KONOPLINA, Iulia (07.11.1967, Bălți, RSSM, URSS), profesoară de limba engleză. Grad didactic superior. *Studii*: Școala Medie nr. 16 din Bălți, medalie de aur (1985); Facultatea de Limbi Străine, sp. profesor de l. engleză și franceză, Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, diplomă cu mențiune (1990); cursul avansat de predare a limbii engleze pentru profesori la Institutul de Lingvistică Aplicată al Universității din Edinburgh, Marea Britanie (1993); magistratura Universității din Warwick (Marea Britanie), la sp. predarea limbii engleze. La terminarea cursului a primit titlul de „Magistru în Artă cu Mențiune” (1997-1998). *Activitatea profesională*: profesor de limba engleză la Liceul Teoretic „Dimitrie Cantemir” din Bălți (1990-prezent). *Palmares didactic*: În noiembrie 2013, sub conducerea K., proiectul membrilor clubului FLASH „How English Will Improve My Future” a ocupat locul doi la concursul internațional, organizat de Universitatea din Cambridge, *Cambridge English Centenary Competition for Schools-2013*. A participat la diverse conferințe științifice, desfășurate la universitățile din Bălți și Chișinău. *Lucrări publicate*: cinci articole științifice, publicate în culegerile simpoziunilor științifice ale USB, USM, UPS „Ion Creangă” din Chișinău. În perioada 1999-2000 a elaborat în colaborare complexul didactic (Carte pentru elev, Carte pentru profesor și casetă) „Challenges of English” pentru clasa a IX-a (Serie românească pentru Moldova – „Pathway to English”) pentru Editura „Oxford University Press”. În colaborare cu Cazacu A., Cojuhari N., Buraga L., a elaborat și editat îndrumarea metodică „Long Term Plans for the 2nd – 12th Forms”. – Chișinău: Agenția de Evaluare și Examinare, Ministerul Educației al R. Moldova, 2010. *Distincții*: finalistă a Concursului pentru Bursa Est-Europeană a Universității din Warwick, Marea Britanie (1997); Diploma Ministerului Educației din R. Moldova (1996).

KOZLOV, Igor (30.04.1945, Chișinău, RSSM, URSS), pedagog de artă plastică. Autor al bustului lui Alecu Russo din curtea Universității bălțene, inaugurat la 17 septembrie 1970. *Studii*: Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” (în prezent: Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală”) din Chișinău (1964). *Activitatea profesională*: lector la Catedra pedagogie și metodică a învățământului primar a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1967-1969). Conducător al studioului artistic al Facultății de Profesiile Obștești a IPSB (1969-1979). Laborant la Catedra discipline tehnice generale, IPSB (1970-1972).

KRASNOSELSKI, Aleksandr Leontievici

(07.07.1877, Moscova, Imperiul Rus – 19.03.1944, Dnepropetrovsk (azi Dnipro, Ucraina), eminent arhitect rus și sovietic, pictor, poet. *Studii:* Institutul Politehnic din Riga, Facultatea de Arhitectură (1906). Între anii 1906 și 1908 a studiat în țările din Europa și Asia. Arhitect al or. Bălți (1908-1912), unde după proiectele sale au fost construite peste 100 de clădiri, inclusiv Biserica Armeană (*vezi foto*) cu hramul *Sf. Grigore, Iluministul Armeniei* (1910-1912). Din 1912 până în 1944 a activat în

Dnepropetrovsk, unde a proiectat și construit 30 de edificii. În total **K.** a elaborat peste 200 de proiecte, multe dintre care se află în Europa, or. Alupka, Palatul

Vorobțov, Riga, Tartu, Iași, Ialta. **K.** a fost de asemenea un pictor și poet talentat, un apreciator al tuturor genurilor de artă. Colecția sa însemnată de anticariat, în cea mai mare parte alcătuită din faianță, a fost donată Muzeului de Istorie din Dnipro, iar biblioteca sa – Academiei Ucrainene de Arhitectură.

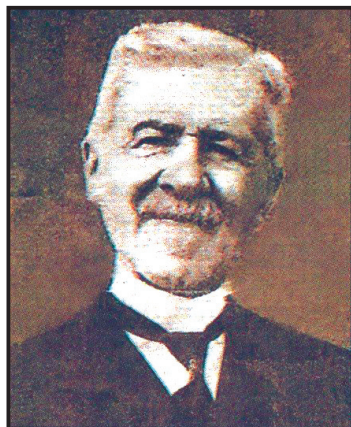
KREMER, Iza (21.10.1887, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 07.07.1956, Cordoba, Argentina), cântăreață polivalentă (soprană de coloratură). A studiat la Conservatorul din Roma cu prof. L. Ronzzi (canto). În 1915, a debutat pe scena Operei din Odesa în rolul *Mimi* din opera „Boema” de G. Puccini. S-a impus, îndeosebi, ca interpretă de estradă. În repertoriu: *Две гитары, Бубенцы, Ну быстрее летите кони! Чёрный Том, Воспоминание, Скоро солнце улыбнётся, Этот вальс виновен во всем, Если роза расцветает, Madame Lulu, Mamzelle Nana, Manon* ș.a. A promovat cântece și romanețe de A.G. Simțis,

L. Drizo, compuse pe versurile sale. În anii 1920-1936 a excelat în spectacole de revistă, opere: „Sânge polonez”, „Regele se amuză”, „Premierul țigan” ș. a. Turnee artistice la Moscova, București, Paris, New York, Roma, Milano, Berlin, Madrid, Cernăuți, Iași, Cetatea Albă, Chișinău, Bălți, Ismail, Tighina. A cântat în ansamblu cu: Aleksandr Vertinski, Mihail Vavici, Iuri Morfessi, Ivan Bazilevski, Efim Galanter, E. Șimșis, A. Jarkovski ș. a. Și-a încheiat cariera la 58 de ani, rămânând în memoria contemporanilor ca cea mai strălucită stea, pe care a dat-o Basarabia în acest gen de activitate scenică. **Bibliogr.:** Serafim Buzilă. *Interpreți din Moldova. Lexicon Enciclopedic (1460-1960).* – Chișinău, 1996; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie.* Ed. „Museum”, Ch., 2000.

KUȚIUBA, Roman (12.03.1953, Bălți, RSSM, URSS), pictor, grafician. *Studii:* Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” din Chișinău (1969-1973), Academia Estonă de Arte, sp. grafica, din Tallinn (1973-1979). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM (1989). *Activitatea profesională:* lector la Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” (1981), pictor-decorator la diferite întreprinderi industriale din Tallinn (1981-1985), colaborează cu edituri din Chișinău (1986-1988), lector superior la Institutul de Arte din Chișinău, concomitent șef interimar al Catedrei grafică (din 1988). Majoritatea lucrărilor sale sunt executate în creion și tuș. *Lucrări:* „Regele”, „Portretul unui necunoscut”, „Zbor”, „Întoarcerea semnelui alb” etc. *Expoziții:* personale – Tallinn (1985), unionale – Tallinn (1979, 1981, 1983), Kiev (1979), Tartu (1982). Între anii 2006 și 2008, participă la expozițiile internaționale ale Societății Naționale de Arte Frumoase din Franța, unde lucrările lui C. sunt înalt apreciate fiind printre cele mai bune cinci. A fost primit în Uniunea Pictorilor din Franța (2008).

KUZMINSCHI, Pavel (20.11.1857 – 1941), publicist, jurist, dramaturg, scriitor, memorialist, președinte de onoare al Societății Scriitorilor profesioniști din Basarabia (1940). În 1881 a fost ales președinte al Zemstvei din jud. Bălți. *Studii:* Liceul Regional din Chișinău, Facultatea de Drept a Universității din Sankt-Petersburg. A scris și a editat o vastă operă literară în câteva limbi străine: *Ghidul Europei*, Viena, 1897, în rusă, a fost

cumpărată de Editura „Novee vremea” din Petersburg; *Amiralul roșu* (tradusă de autor în franțuzește, a fost reprezentată de 30 de ori pe scena Teatrului „Alhambra” din Bruxelles, datorită căreia a devenit din oficiu membru al „Societății Autorilor Dramatici și Muzicali din Paris”. Dramele *Tovarășii* și *Gorodovoi* (Sergentul de poliție) având drept scop demascarea operei comuniștilor, care începuseră deja sinistra lor activitate în Rusia; volumul *Je condamne* (Elveția, 1918, în franceză). Lucrarea a fost comentată în Belgia, Franța și Elveția, ca mai târziu să fie tradusă în limba engleză; drama *Ultimul țar* (Elveția, 1918; scrisă în franceză). Ulterior ea a fost tradusă în limbile engleză, rusă și română. Locuind în Germania, la Berlin, concomitent trimitea săptămânal cronică unui ziar din Petersburg și unui alt ziar din Odesa *Note asupra vieții în Berlin*; memoriile *Amintirile unui moșneag basarabean*, tipărite în revista *Viața Basarabiei* (1932, 1934, 1935). Tatăl său, boierul Kuzminski, a ctitorit biserica din Brătușeni, iar fiul acestuia, Pavel, a fost un scriitor de vocație europeană a cărui operă publicată peste hotare urmează să fie recuperată. Acest autor, cu o solidă prezență în literatura europeană, își va ocupa locul binemeritat în istoria literaturii noastre.

O personalitate este aceea care se dăruiește, nu se justifică.

Petre ȚUȚEA

Personalitatea nu se capătă; se cucerește.

Dimitrie GUSTI

L

LACINA (LACINA-TOMA), Irina (29.08.1972, Bălți, RSSM, URSS), actriță de teatru și film. Irina sa născut într-o familie de actori Lacin-Toma. La acel moment, mama ei, actrița Svetlana Toma, care a jucat în filmul lui Emil Loteanu „Șatra” (sau „O șatră urcă la cer”), era numită „principala țigancă a țării”. Tatăl său – Oleg Lacin – nu a reușit să realizeze o asemenea popularitate. El a murit tragic la începutul carierei sale. Irina avea pe atunci doar opt luni. Irina și-a petrecut copilăria și adolescența în or. Bălți, alături de bunicii săi, care s-au ocupat de educația ei. Mamei, în virtutea profesiei sale, i-a fost dificil să acorde multă atenție fiicei, dar, în orice moment liber ea venea, și aceasta era o adevărată sărbătoare pentru Irina. Ea a absolvit școala cu medalia de aur. Regizorul V.N. Șilovski a ajutat-o să se decidă privind alegerea profesiei. Irina, pe când avea doar 16 ani, a fost invitată să joace rolul principal în filmul „Stelele rățâcind” după o lucrare de Șalom Alehem. În 1993 Irina a absolvit cu brio Școala de Teatru „Șciukin”, clasa lui Aleksandr Șirvindt. Un timp a lucrat la Teatrul *Taganka*, apoi a intrat în *Sovremennik*. Filmografia sa conține peste 15 filme, inclusiv seriale TV: *Cel mai bun oraș din lume*, *Monstrul gingaș*, *Compania*, *Căpșunica*, *Lady fără adăpost*, *Lady Boss*, *Cel mai bun oraș din lume*, *Monstrul gingaș*. În 1995, ea a jucat în melodrama lui Serghei Mikaelian „Valsul francez”. Câștigătoare a Premiului Special al Televiziunii din Gdansk (Polonia), pentru rolul din filmul „În sânul lui Hristos” (1998). Popularitatea la nivel național a Irinei a venit în 2001, după difuzarea seriialelor „Lady fără adăpost” și „Lady Boss”. Câștigătoare a Premiului *Vera Holodnaia* la nominalizarea „Și divinitate, și inspirație...” (1999). În prezent, L. joacă în antreprenoriat, al cărui producător este Oleg Budrin, soțul său. Joacă în filme și fiica Irinei Lacina, Maria. Debutul său a avut loc în serialul „Maroseika, 12”.

LACUSTA, Victor (05.06.1951, Bălți, RSSM, URSS), specialist în medicina tradițională. Profesor universitar. Membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. După absolvirea Școlii Medii din orașul natal, își face studiile la Institutul de Stat de Medicină (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”) din Chișinău (1968-1974). Timp de 10 ani este asistent la Catedra psihiatrie, narcologie și psihologie (1982-1991). Din 1991 deține funcția de șef al Catedrei medicină tra-

dițională, kinetoterapie și fitoterapie; actualmente Catedra medicină alternativă și complementară a USMF „N. Testemițanu”. În 1982 susține teza de doctor în medicină, iar în 1991 – cea de doctor habilitat. Fondatorul școlii științifice în domeniul fiziologiei clinice și al medicinei tradiționale din Republica Moldova. Autor a circa 450 de lucrări, inclusiv 18 monografii, două brevete de invenție. A pregătit 19 doctori și doctori habilitați în științe medicale. *Premii și distincții*: Titlul onorific „Om Emerit”. Este deținător al Premiului Prezidiului A.Ș.M. și al Premiului Consiliului Științific al Ministerului Sănătății. *Bibliogr.*: L.C. Nwabudike. Textbook of clinical acupuncture // The Bulletin of the European Postgraduate Centre of Acupuncture and Homeopathy, 1998, nr. 2; T. Furdui. Școala m. c. Victor Lacusta în fiziologia clinică și medicina tradițională // Buletinul A.Ș.M. Științe Biologice și Chimice, 2001, nr. 1; T. Furdui. *Victor Lacusta – unul dintre fondatorii școlii de acupunctură din Republica Moldova* // Traditional Medicine. East and West, 2004, nr. 2 (3).

LAVRANCIUC, Gheorghe (26.12.1934, s. Ghindești, jud. Bălți, Basarabia, România), general-locomotiv de securitate, ministru al Afacerilor Interne în Guvernul RSSM (1985-1988). Președinte al Comitetului Securității Statului (KGB) din RSSM (1989-1990). *Studii*: Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Bălți (1950-1954); Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1954-1959). După absolvirea institutului a activat în organele Comsomolului: secretarul doi al comitetului raional Krasnoarmeisk, apoi prim-secretar al comitetului raional Lenin al ULCTM din Chișinău (1959); secretar al CC al ULCT din Moldova, șeful secției de propagandă și agitație (1960); secretarul doi al ULCT din Moldova, șeful secției organelor de conducere a Comsomolului (1961); prim-secretar al CC al ULCT din Moldova (1962). În 1967 a fost încadrat ca ofițer de informații în cadrul KGB-ului și al Afacerilor Interne, unde a fost promovată până la funcția de ministru al Afacerilor Interne al RSSM (1985-1989) și președintele KGB-ului din RSSM (1989-1990). În iulie 1990, a fost demis de către Mircea Snegur din funcția de președinte al Comitetului Securității Statului. Din dec. 1990, a activat în aparatul central al KGB-ului din URSS. După destrămarea URSS, a lucrat în noile servicii secrete rusești (ФСБ). În 1998, L. a fost pensionat din cadrul FSB în gradul de general-locomotiv, rămânând să locuiască în capitala Rusiei. Într-un interviu (oct. 2006), generalul L. a afirmat că în Republica Moldova nu se află la conducerea statului niciun colaborator al KGB-ului. „M-am mai întâlnit cu niște oameni care înainte

au fost miniștri, loctiitori de miniștri, dar aceștia nu au colaborat cu Securitatea. Noi pur și simplu ne sfătuiam cu ei, dar ei nu erau agenți ai Securității. Niciunul dintre ei nu avea angajamente la Securitate, nu semna cu pseudonime. (...) În Guvern și în aparatele de partid, nu lucram deloc. Niciun lucrător de partid n-a colaborat cu KGB-ul. Noi nu aveam dreptul, după toate instrucțiunile care erau atunci, să lucrăm în colectivele de partid și Guvern. Era interzis”. *Distincții: ordinele „Drapelul Roșu de Muncă”, „Steaua Roșie”, nouă medalii.*

LEAHU, Nicolae (20.07.1963, s. Badicul Moldovenesc, Cahul, RSSM, URSS), poet, eseist, critic literar și profesor universitar. Membru al PEN Clubului Internațional. Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Membru al Uniunii Scriitorilor din România. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova. *Studii:* A absolvit Școala Medie din satul natal (1980) și Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1985). Stagii de documentare: Biblioteca Academiei Române (iulie 1997, iulie 1998). Doctor în filologie al Universității „Al. I.

Cuza” din Iași (2000). Conferențiar universitar (2003). *Activitatea profesională:* lector la Catedra de limba și literatura română (1985-1986), profesor la Liceul „B.-P. Hasdeu” din Drochia (1990-1994). Din 1986 până în 1993 a ocupat funcția de redactor-șef adjunct al ziarului „Glia drochiană”. Șef al Catedrei literatura română și universală (2000-2010, din 2014), decan al Facultății de Litere (2010-2014). Colaborează cu versuri, critică literară, proză, dramaturgie la: „Literatura și arta”, „Tinerimea Moldovei”, „Moldova”, „Noi”, „Contrafort”, „Ateneu”, „Porto-Franco”, „Convorbiri literare”, „Dacia literară”, „Vatra”, „Agora”, „Sud-Est” ș.a. A debutat în „Literatura și arta” (1981) cu un grupaj de parodii, apoi în culegerea colectivă „Dintre sute de catarge” (1990). Bibliografie selectivă: *Mișcare browniană*, versuri, Ch., Ed. „Hyperion”, 1993, Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Personajul din poezie*, versuri, Ch., Ed. „Cartier”, 1997, Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Poezia generației '80*, studiu monografic, Ch., Ed. „Cartier”, 2000, Premiul Salonului Național de Carte; *Cvartet pentru o voce și toate cuvintele*, eseu dramatic, în colab., montat la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți și apărut în volum la Ed. „Arc”, 2001, 2009, Premiul III al Concursului de dramaturgie al Ministerului Culturii; *Erotokritikon*, eseu ludic, Iași, Ed. „Timpul”, 2001 (ediția a II-a, Ch., Ed. „Cartier”, 2010), Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru anul 2001; *Literatura universală*. Curriculum pentru învățământul

liceal (clasele a X-a – a XII-a). Profil umanist (coordonator), Ch., Ed. „Univers pedagogic,, 2007; *Literatura universală*. Ghid de implementare a curriculumului modernizat, în colab., Ch., Ed. „Știința”, 2007; *Nenumitul*, versuri, Iași, Ed. Fundației culturale „Poezia”, 2008, Premiul Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România; *Comedia cumană și vodevilul peceneg*, culegere de eseuri, Iași, Ed. „Timpul”, 2008, Premiul Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Literatura universală*. Curriculum pentru clasele a X-a – a XII-a (în colab.), Ch., Ed. „Știința”, 2010; *Aia*, antologie de poeme, Ch., Ed. „Cartier”, 2010; *Alungarea muzelor din cetate*, versuri, Ch., Ed. „Cartier”, 2011, Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Poeme*, antologie, Iași, Ed. „TipoMoldova”, 2011; *Autorul, personajul și eroinele*, antologie de poeme, Ch., Ed. „Arc”, 2013. Peste 100 articole de critică, istorie și teorie literară în reviste din țară și străinătate; peste 300 de materiale publicistice în reviste din țară și străinătate; circa 110 studii, articole, cronici, recenzii (inclusiv peste 30 în volume) în marginea lucrărilor publicate. Antologator și prefațator: *Poezie. Literatura din Basarabia în secolul XX* (2004). Este prezent în antologiile: *Portret de grup* (Ed. „Arc”, Ch., 1995), *Une anthologie de la poésie moldave* (ediție bilingvă franceză-engleză, *L’esprit des péninsules*, Paris, 1996); *Metafore românești din Basarabia* (Ed. „Cronica”, Iași, 1998), *Singular destinies* (2003). Este coautor al lucrării *Literatura română postbelică* (coord. M. Dolgan, Ed. „Tipografia Centrală”, Ch., 1998). *Alte activități*: din 2007 – secretar al Filialei Bălți a Uniunii Scriitorilor din Moldova; 2003-2006 – consilier editorial al ÎEP „Știința”; 2001-2003 – membru al Juriului Artă-Cultură al Fundației Soros-Moldova; 1995-2012 – redactor șef al revistei literare „Semn” (Bălți); membru în consiliile editoriale ale revistelor „Philologia”, „Metaliteratură”, „Noua revistă filologică”. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii”, 2012; Medalia „Mihai Eminescu”, 2010.

LEANCĂ, Constantin (10.04.1893, s. Cuhnești, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1942, GULAG), președintele Zemstvei din Bălți (1917-1918). *Studii*: șase clase de gimnaziu, ceea ce echivala în vremurile celea cu studii superioare. În 1915 se înrolează în armata imperială rusă și participă la Primul Război Mondial pe frontul de est. Anul 1917 l-a găsit la Odesa în compania mai multor basarabeni, dintre care: Cately, Pântea, Buzdugan, Crihan, Scobioală, Bogos ș.a. Sosit la Bălți, devine președinte al Adunării generale a Zemstvei județului. În 1917, după revoluția din februarie, când e abolită mo-

narhia în Rusia, revine în Basarabia și devine președinte al Zemstvei județene din Bălți (1917-1918). La începutul lui martie 1918, a fost unul dintre autorii unei scrisori trimise Sfatului Țării de la Chișinău (n.r. Republica Democratică Moldovenească, succesoarea guberniei Basarabia) în care era revendicată Unirea Basarabiei cu România. De șapte ori, timp de 20 de ani la rând (1919-1939) a fost ales deputat în Parlamentul României din partea Basarabiei. În 1932, dezamăgit de guvernarea național-țărănistă, devine unul dintre conducătorii unui nou partid – Partidul Democrat Țărănesc, devenit ulterior Partidul Radical Țărănesc. Între anii 1939 și 1940, în plină dictatură regală, a fost membru al Frontului Renașterii Naționale. Prima dată în 1919 din partea Partidului Țărănesc din Basarabia și ultima dată, în 1939, din partea Frontului Renașterii Naționale. La 28 iunie 1940, când Armata Roșie ocupă Basarabia, era deputat în Legislativul de la București și se afla la Bălți. A fost arestat pe 16 iulie 1940. Regimul sovietic urmărea încă din primele săptămâni ale impunerii regimului său între Prut și Nistru pedepsirea, în primul rând, a liderilor de opinie care au făcut posibilă Unirea de la 1918. Sovieticii îl consideră „element periculos” și îl condamnă la ani grei de gulag. Nu a rezistat mult timp condițiilor dure de detenție și s-a stins din viață în 1942, la vârsta de 49 de ani.

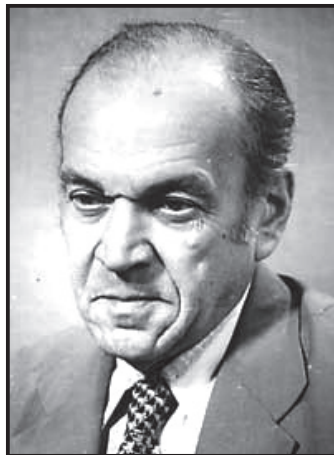
LEMÎȘ, Milu (Alexandru) (1847, Iași, Moldova – 1918, Philadelphia, SUA), muzician, violonist, dirijor și compozitor de origine evreiască, fondatorul unui taraf lăutăresc la Bălți. Autodidact. Violonist în orchestra lui Alexandru Flechtenmacher din Iași (1840); capelmaistru al formației instrumentale din Iași compusă din 12 interpreți (1857); șef de orchestră de muzică populară din Iași (1868-1869) cu care a concertat și în Basarabia, cântând la nunțile și petrecerile boierești. Vioara și vocea lui au stârnit admirația românilor basarabeni. Pe la mijlocul anilor '70 ai secolului al XIX-lea s-a mutat cu traiul la Bălți. Aici el a creat propria orchestră de muzică populară, vestită în toată Basarabia deceniilor șapte-nouă ale sec. al XIX-lea. L. s-a bucurat de faima unui veritabil artist și cântăreț. El era purtat de contemporanii săi de la un capăt la altul al provinciei, ca un rege. În cursul evoluărilor în fața marelui public, el dădea glas unor doruri și sentimente naționale nu tocmai plăcute și agreeate de oficialitățile rusești ale Basarabiei. Acest fapt i-a și provocat numeroase constrângeri, prigoane administrative și incomodități din partea autorităților pe motiv că „ar fi fost periculos”. În cele din urmă, în anul 1887 el a emigrat în or. Philadelphia, SUA, unde timp de mai bine de 20 de ani va desfășura o intensă activitate de muzician, violonist în prestigioase orchestre simfonice, teatrale și de divertisment, mai cu seamă, în teatrul evreiesc. A fost în permanentă corespondență cu discipolul său, Costachi Parnău (Parno), care a preluat conducerea orchestrei din Bălți.

LENȚA, Anatol (25.12.1942, s. Băxani, jud. Soroca, România), conferențiar universitar, doctor în științe filologice. Eseist bilingv (franceză și română). *Studii*: Facultatea de Limbi Străine, sp. franceză-engleză, Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți (1965). Doctoratul la Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez” (МГПИИЯ), azi Universitatea Lingvistică de Stat din Moscova (МГЛУ) (1973-1975). *Activitatea profesională*: asistent la Catedra limba franceză a Pedagogicului bălțean (1965). Lector, lector superior, conferențiar universitar la Catedra de filologie franceză a Universității de Stat din Moldova (1965-2017). Șef al Catedrei limba franceză a USM (1994-1995). Membru al Consiliului științific specializat pentru conferirea titlului științific de doctor și doctor habilitat în filologie la limbi române, redactor literar pentru varianta franceză la *Analele Științifice* (seria „Științe filologice”) ale USM, membru al Consiliului de Inițiativă al Alianței Franceze din R. Moldova. *Activitatea științifică*: a publicat peste 100 de lucrări, inclusiv monografiile: „Essai de grammaire discursive du français”. Chișinău, 2006; „Des verbes français dans leurs constructions syntaxes”. Ch., 2001; „Le verbe français. Grammaire et exercices de grammaire”. Ch., 1990 (coautor); „Une grammaire des mots outils. L'article. Les connecteurs discursifs”. Ch., 2003 (Coautor) ș.a. A reprezentat știința filologică din spațiul pruto-nistean la diverse întruniri științifice internaționale din Franța, Rusia, Elveția, Spania. *Lucrări literare*: „Mereu prezent... Grigore Cincilei”. Ch. 2002 (coordonator); „Pagini de muncă, pagini de succes”. Ch., 2005 (concepție și realizare); „Diversitate, modernitate și continuitate. Catedra filologie franceză, la 45 de ani de activitate”. Ch., 2010 (coordonator); „Mă tem că voi uita...”, Ch. (2012); „Un giuvaier lingvistic și didactic. Catedra filologie franceză „Grigore Cincilei” a Universității de Stat din Moldova. 50 ani”. Ch. 2015, ediția a II-a completată. Ch., 2017. *Anatol Lența a făcut clar și dovada unui cert talent de evocator, de narator; recitiți, bunăoară, textul „Mămăliguța” și vă veți convinge, o dată în plus, că avem a face cu o proză de marcă, de incontestabilă calitate*. Vlad Pohilă. *Bibliogr.*: „Omagiul lui Anatol Lența la 70 de ani”. – Ch., 2013.

LEVIT, Efim (Froim) (10.09.1921, Chișinău, Basarabia, România – 01.01.2001, Chișinău), istoric și cercetător literar. Membru al Uniunii Scriitorilor din URSS (1975). Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1991). A absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1951). Cadru

didactic la Școala Pedagogică „Boris Glavan” (Sorooca) și lector superior la Catedra limba și literatura română a Institutului Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți (1953-1954). Șef la aceeași catedră (1954). Colaborator științific la Institutul de Limbă și Literatură al A.Ș.M. (din 1956). *Lucrări:* „Studii de istorie literară”, „File vechi necunoscute...”, „Poezia moldovenească modernă la începuturile ei (1770-1840)”. Autor al unor articole despre prezența scriitorilor evrei în literatura din Basarabia. În 1997, L., împreună cu muzicologul Efim Tcaci și poetul Anatol Gujel, a fost fondatorul Alianței democratice antifasciste din Moldova, a alcătuit și publicat patru volume de documente, referitoare la evenimentele Holocaustului pe teritoriul republicii (patru ediții ale revistei bilingve ruso-române „Nu vom uita! – Не забудем!”). *Distincții:* Laureat al Premiului de Stat al R. Moldova (1994), Ordinul „Gloria Muncii” (post-mortem, 2001), Premiul Academiei de Științe a R. Moldova pentru monografia „Gheorghe Asachi: Romanul vieții sale”. Titlul onorific „Maestru al Literaturii” (1998). Ordinul „Războiul pentru Apărarea Patriei”, clasa a II-a.

LIA van LEER (n. **Lia Grünberg**) (04.08.1924, Bălți, Basarabia, România – 13.03.2015, Ierusalim, Israel), pionieră și animatoare a vieții cinematografice în Israel, filantroapă și activistă pe tărâm obștesc. În 2004 a primit „Premiul Israel” (Premiul de Stat) pentru contribuția determinantă la dezvoltarea culturii cinematografice în această țară. Distincția i-a fost acordată în calitate de fondatoare și directoare (până în 2008) a Cinematecii din Ierusalim și a Festivalului Internațional de film care se desfășoară la Ierusalim începând cu 1984. S-a născut într-o familie evreiască iubitoare de cultură. Tatăl ei, Simon Grünberg a fost director de bancă, iar mama ei, Olga, era cosmeticiană. În 1940 a plecat în Palestina să-și viziteze sora, și nu s-a mai înapoiat în România din pricina războiului. Părinții ei și alți membri ai familiei rămași în țară au pierit în holocaust. După unele relatări au căzut victime în 1943, în urma unor execuții în masă de evrei deportați din regiunea în care au locuit. În Palestina G. și-a făcut studiile superioare la Facultatea de Științe Umaniste a Universității Ebraice din Ierusalim. La Tel Aviv, l-a cunoscut în 1948

pe Wim van Leer (1913-1992), inginer, pilot, ziarist, dramaturg și producător de film originar din Olanda și i-a devenit soție. Wim van Leer fusese salvat la vârsta de 25 ani din Germania nazistă, primind azil în Marea Britanie, împreună cu alte mii de evrei, majoritatea copii, după pogromul din Noaptea de cristal. *Activitatea în domeniul cinematografiei:* Cuplul s-a stabilit mai apoi la Haifa, unde au înființat împreună, în 1955, primul cineclub din Israel. Soții van Leer au colindat un timp prin numeroase așezări rurale și urbane de pe cuprinsul Israelului proiectând voluntar filme pentru locuitorii captivați de cinema. Curând din cineclubul întemeiat de ei s-a născut Cinemateca din Haifa. Colecția lor personală de filme s-a dezvoltat cu timpul, astfel că în 1960 s-a întemeiat pe baza ei Arhiva Israeliană de Filme, acceptată în 1963 ca membru al Federației Internaționale de Filme. În 1973 soții van Leer s-au mutat la Ierusalim, unde, cu ajutorul primarului Teddy Kollek și al Fundației „Ierusalim”, au construit, vizavi de zidurile Orașului Vechi, în 1981, sediul permanent al Arhivei Israeliene de Filme, al Cinematecii și al Festivalului Internațional de Film (înființat în 1984). *Premii și distincții:* Premiul decernat de președintele Israelului, Haim Hertzog, pentru activitatea sa voluntară (1988), distincțiile franceze „Cavaler al Artelor și Literaturii” și „Cavaler al Legiunii de Onoare”, „Premiul pentru întreaga sa viață pusă în slujba cinematografului”, acordat de Academia Israeliană de Film (1998), „Premiul Israel” (2004).

LIVERANT, David (1923, Bălți, Basarabia, România), acordeonist, dirijor, pedagog. *Studii:* Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, Secția instrumente populare (acordeon). *Angajări:* profesor și conducător al orchestrei de acordeoniști la Școala de Arte „Ciprian Porumbescu” din Bălți (1959-1994). Pe parcursul anilor 1950-1970, a condus corul de copii la Palatul Pionierilor din Bălți. În prezent, este cetățean al Israelului. *Distincții:* „Lucrător Emerit al Culturii”.

LOZAN, Oleg (10.04.1970, Bălți, RSSM, URSS), specialist în sănătate publică și management. După absolvirea Școlii Medii, își face studiile la Institutul de Stat de Medicină (actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”) din Chișinău (1988-1994). La aceeași instituție urmează masteratul, doctoratul și postdoctoratul. În 1999 susține teza de doctor în medicină, iar în 2012, pe cea de doctor habilitat. *Domeniile de interes*

științific: Sănătate Publică, Managementul resurselor umane în sănătate, Managementul sănătății publice și serviciilor de sănătate, Telemedicină, Învățământ la distanță, Sănătate electronică. *Stagii*: Bratislava, Slovacia; Almatî, Kazahstan; Sibiu, România; *Stanford University and Oregon Health Sciences University*, SUA; Odesa, Ucraina; Tver, Rusia; Debrecen, Ungaria; Kaunas, Lituania; Ierusalim, Israel; Cairo, Egipt ș.a. *Activitatea profesională*: Asistent, lector superior (1997-2001), conferențiar la Catedra sănătate publică și management (1994-prezent). Între anii 2008 și 2009 deține postul de viceministru al Sănătății, medic-șef sanitar de stat. *Palmares științific*: peste 60 de lucrări științifice, inclusiv patru monografii, 42 de articole, două manuale, trei îndrumări metodice. Numeroase participări la foruri științifice: Iași, România; Odesa, Ucraina; Sankt-Petersburg, Rusia; Trnava, Slovacia; Washington, SUA; Malestroit, Franța; Bruxelles; Belgia etc. Director Executiv al Asociației Republicane „Sănătate Publică și Management din R. Moldova” (2000-prezent). Președinte al Asociației Naționale „Telemedicina în R. Moldova” (2005-prezent). Membru-reprezentant instituțional al Asociației Școlilor de Sănătate Publică din regiunea Europeană – ASPHER - *The Association of Schools of Public Health in the European Region* (2007-present). Membru al Societății Internaționale pentru Telemedicină și Sănătate Electronică - ISFTeH – *The International Society for Telemedicine and eHealth* (2008-prezent). Redactor științific a 12 manuale ale Școlii de Management în Sănătate Publică a USMF „Nicolae Testemițanu”. Membrul consiliului de redacție a revistei „Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină”. *Premii și distincții*: Premiul Prezidiului Academiei de Științe din R. Moldova pentru ciclul de lucrări: „Aspecte medico-sociale și demografice ale sănătății populației din R. Moldova” (2001).

LUCINSCHI (TETEAPOVA), Antonina (13.09.1940, Groznîi, Republica Autonomă Ceceno-Ingușă, RSFSR, URSS – 16.09. 2005, Chișinău), conferențiară universitară, doctor în pedagogie. Soția lui Petru Lucinschi. S-a născut într-o familie de intelectuali: tatăl a fost pictor-scenograf, mama – soră medicală. *Studii*: Institutul Pedagogic Ceceno-Inguș de Stat din Groznîi, Facultatea de Istorie și Filologie (1960-1964). Aspirantura /doctoratul în cadrul Universității de Stat din Chișinău (1971-1975). Doctor în științe pedagogice (1975), conferențiar (1976). *Activitatea profesională*: instructoare de pionieri (1958-1959), instructoare a Secției executive a Comsomolului din Groznîi (1959-1960), instructoare a secției școlare a Comitetului Raional Ceceno-Inguș al Comsomolului (1963-1965). În 1965,

se căsătorește cu Petru Lucinschi și trece cu traiul la Bălți, unde activează concomitent ca profesoară de limbă și literatură rusă, limbă germană și instructoare superioară de pionieri la Școala Medie nr. 2 „A.S. Pușkin” din Bălți. În 1965, se naște primul fecior – Sergiu. În 1966, trece cu traiul în or. Chișinău, unde a activat ca lector, docent/conferențiar, șefă de catedră la Institutul, actualmente Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1968-1971, 1975-1978, 1990-1991); În 1978 trece cu traiul la Moscova, apoi la Dușanbe, unde îndeplinește funcțiile: cercetător științific superior la Academia de Științe Pedagogice din U.R.S.S. (1978-1983, 1985-1986); conferențiar universitar la Catedra pedagogie în cadrul Institutului Pedagogic „V.I. Lenin” din Moscova (1983-1985); cercetător superior, director adjunct al Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Pedagogiei din Dușanbe (1985-1988). Publică circa 50 de lucrări: *Нравственная подготовка к труду* (în colaborare, 1975); *Воспитание смены рабочих* (1979); *Профессиональная ориентация* (1979); *Настоящая педагогика А. Макаренко и современная школа* (1988) ș.a. Participă la Conferința Internațională a Femeilor-Lidere de la Helsinki cu referatul *Grija pentru copii* (1997). În 1995-1997, președintă a Clubului Amatorilor de Muzică Clasică *Filantropul*, președintă a Fundației pentru Susținerea Tinerelor Talente *Brândușele Speranței* (1997-2001), președinte de onoare a Forului Organizațiilor de Femei din Republica Moldova, fondator al Asociației împotriva violenței în familie „Casa Mărioarei” (2000). În fiecare an, pe 13 septembrie (ziua sa de naștere) are loc Concursul tinerilor instrumentiști „Antonina Lucinschi”, care se află la cea de-a VIII-a ediție. **Bibliogr.:** Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Ch., 2000.

LUCINSCHI, Petru (27.01.1940, s. Răduleni Vechi, jud. Soroca, România, azi în r. Florești, R. Moldova), om politic. *Studii:* Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie, sp. istoria (1962). Prim-secretar al comitetului orașenesc Bălți al ULCTM. Lector prin cumul la Catedra de economie politică și filozofie a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1965-1966). Doctor în științe filosofice (1977). Prim-secretar al Comsomolului republican (1967-1971). Prim-secretar al Partidului Comunist al Moldovei (1989-1991). În 1960-1978 a activat în organele de partid și de stat din RSSM. Din 1978 până în 1991 a îndeplinit funcții de răspundere în CC al PCUS și în CC al PC din RSS Tadjică. Ambasador al Republicii Moldova în Federația Rusă (1992-1993). Președinte al Parlamentului Republicii Moldova (1993-1996). Președinte al Republicii

Moldova (1996-2000). *Distincții*: Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”; „Ordinul Republicii” (2005), *Marea Cruce a Legiunii de Onoare*, Franța (1998), *Ordinul Mântuitorului*, Republica Elenă (1999), *Marele Ordin al Cavalerilor Sfântului Mormânt*, Patriarhia Greacă Ortodoxă, Ierusalim (2000), *Ordinul Steaua României* în grad de Colan, România (2000).

LUNGU, Eugen (01.10.1949, s. Hăsnășeni Mari, Bălți, RSSM, URSS), critic și istoric literar, eseist și editor. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova și al celei din România. Membru al PEN Clubului Internațional. *Studii*: Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1966). Licențiat al Facultății de Litere, Universitatea de Stat din Moldova (1975). În august-decembrie 1977 urmează cursuri de recalificare (literatura universală) la Institutul Pedagogic de la Moscova. *Activitatea profesională*: profesor de limbă

și literatură la Școala Medie din Cărbuna, Anenii Noi (1975-1976); lector la Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1976-1978); redactor, apoi redactor-șef adjunct la Editura „Literatura artistică” (1978-1987). A fost colaborator la revista *Columna* (1987-1991), la ziarele *Sfatul Țării*, *Observator* (1991-1993), colaborator salariat la revistele *Basarabia*, *Sud-Est cultural*, redactor-șef la Editura Enciclopedică (1993-1994). Din anul 1994 (de la fondare) până în prezent este redactor-șef la Editura „Arc”. Debut absolut: *Tinerimea Moldovei*, 1979. Debut editorial: „Mihai Eminescu. Opere”, în trei volume, ediție critică și adnotată (în colaborare), Ed. „Literatura artistică”, Ch., 1981. A publicat articole și studii în revistele: *Basarabia*, *Sud-Est cultural*, *Contrafort*, *Semn*, *Columna*, *Observatorul*, *Sfatul Țării*, *Flux*, *Jurnal de Chișinău*, *Literatura și arta*, *Noi*, *Caiete critice*, *Vatra*, *Vatra veche*, *Familia*, *Observator cultural* ș.a. Volume de critică literară și eseuri: *Raftul cu himere*, Ed. „Știința”, Ch., 2004; *Spații și oglinzi*, Ed. „Prut Internațional”, Ch., 2009; *Poetul care a îmbrățișat luna*, Ed. „Prut Internațional”, Ch., 2014; *Panta lui Sisif*, Ed. „Cartier”, Ch., 2014; *De ce spunem așa*, Ed. „Arc”, Chișinău, 2014; opt antologii. *Distincții și premii*: Ordinul „Gloria Muncii” (2010), Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (România, 2014); Premiul ASPRO (1995), Premiile Uniunii Scriitorilor din Moldova (2004, 2009), Premiul „Constantin Stere” acordat de Ministerul Culturii al R. Moldova (2015), Premiul Național (în echipă, 2015), Premiul „Titu Maiorescu” al Academiei Române (2006). *Bibliogr.*: Mihai Cimpoi. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. – Chișinău, 1997.

LUNGU-PLOAIE, Raisa (15.08.1928, s. Mihăileni, jud. Bălți, Basarabia, România – 26.01. 2017, Chișinău), prozatoare. Membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. *Studii*: Liceul de fete „Domnița Ileana” din Bălți; Facultatea de Filologie, secția limba și literatura română, Institutul Pedagogic din Bălți (1955-1959), Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova (1964). *Activitatea profesională*: profesoară de română în mai multe școli din Sângerei și Cimișlia, redactor la revistele

„Nistru” și „Femeia Moldovei”. A scris o proză tipic feministă, sentimentală, cu accente dramatice, precum și cărți dedicate copiilor. A debutat în 1960 cu volumul *Povestiri*. Au urmat apoi volumele: *Cântecul unei viori*, 1962; *Mărțișoare*, 1964; *Culorile fermecate*, 1966; *Floarea cerului*, 1967; *Poiana de argint*, 1968; *Pana albastră*, 1972; *Știi tu cum râde soarele*, 1972; *Синея перо*, în l. rusă, 1972; *Белые далы* în l. rusă, 1979; *Pisoi năzdrăvani* (1982); *Casa poveștilor*, 1984; *Dragostea de peste o viață*, roman, 1987; *Scrieri alese*, 1991; *În umbra oglinzilor*, 2000; *Marchiz*, 2008 ș, a. Traduceri din proza **L.-P.** au apărut în limbile:

norvegiană, maghiară, estonă, kazahă, bulgară, rusă, ucraineană, turkmenă. *Distincții*: „Maestru al Literaturii” (1994), Ordinul „Gloria Muncii” (1998). *Bibliogr.*: Mihai Cimpoi. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. – Chișinău, 1997. **În imagine**: Raisa Lungu-Ploaie, liceană la Liceul de fete „Domnița Ileana” din Bălți

LUPAN, Emilia (Melania) (21.08.1949, s. Roșcana, Anenii Noi, RSSM, URSS), actriță de teatru. Una dintre actrițele de marcă ale teatrului național. Joc lucid, de o mare eleganță. A absolvit Școala Medie din satul natal, din 1970 este angajată în trupa Teatrului „Vasile Alecsandri” din Bălți. În cei peste 47 de ani de activitate scenică, a realizat peste 70 de roluri, cea mai mare parte dintre ele fiind principale. Roluri de femeie meridională frumoasă, elegantă și nurlie, plină de vitalitate răzbătătoare, inteligentă, în care s-a impus prin personalitate și temperament. A realizat chipuri veridice ale unor femei din popor: *mătușa Frosea* („Străinul” de P. Cărare), *lelea*

Maria („Frunza de la urmă” de A. Cibotaru), *Stepanida* („Bani pentru Maria” de V. Rasputin), *Milașa* („Țara Aigul” de M. Karim), *Ioana* („Osânda” de I. Puiu). Un joc expresiv a demonstrat și în unele roluri din dramaturgia clasică: *Afrodita*, *Luxița* și *Carmina* („Kir Zuliaridi”, „Millo-director” și „Despot-Vodă” de V. Alecsandri); *Ustina Naumovna* („Corb la corb nu scoate ochii” de A. Ostrovski); *Sonea* („Oameni energici” de V. Șukșin). Se impune diapazonul său deosebit de vast al facultăților de transpunere scenică, descifrarea celor mai diferite caractere dramatice, începând cu *Luxița Ferchezanca* („Agachi Flutur” de V. Alecsandri), *Veta* („O noapte furtunoasă” de Caragiale), personaje prin excelență comice și continuând cu *Hecuba* („Sfârșitul Troiei” de Walter Jens după „Troienele” de Euripide), cu *Lysistrata* („Lysistrata” de Aristofan). Ajunge în cele din urmă la *Oltea* („Oltea” de A. Strâmbeanu), poate cel mai complex chip dintre cele create anterior. **Premii și distincții:** Medalia „За трудовую доблесть” (Pentru eroism în muncă, 1976); „Artistă Emerită” (1985); Medalia „Meritul Civic” (2000); „Artist al Poporului din R. Moldova” (2009); numeroase premii din partea Naționalului bălțean, UNITEM și a Ministerului Culturii din R. Moldova. **Bibliogr.:** *Literatura și arta Moldovei. Enciclopedie* (două vol.). – Chișinău, 1985-1986.

LUPAȘCU, Mihail (27.08.1928, s. Cuizăuca, jud. Orhei, Basarabia, România, azi în r. Rezina, R. Moldova), academician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, savant în domeniul fitotehnicii și producerii nutrețurilor. Absolvent al Institutului Agricol din Chișinău (1953). Doctor habilitat în științe agricole (1971). Membru titular al AȘM (1978). Vicepreședinte al AȘM (1978-1986, 1990-1995). Membru corespondent al Academiei Unionale de Științe Agricole „Lenin” (1972). În anii 1959-1962 – docent la Catedra de fitotehnie a Institutului Agricol din Chișinău. În perioada 1962-1974 a fost director al Institutului

Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp din Bălți, apoi director al Asociației Științifice de Producție „Selectia” din Bălți (1974-1978). Ministru al Agriculturii (1980-1985). Deputat al Parlamentului Republicii Moldova (1994-1998). L. a fost fondatorul școlii științifice în domeniul biologiei plantelor furajere și programării recoltelor. A publicat în țară și peste hotare circa 400 de lucrări științifice, inclusiv 28 de monografii, manuale, broșuri, în care a abordat probleme de agricultură și ecologie. **Distincții:** „Ordinul Republicii”, două ordine „Знак почёта”, Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”, Ordinul „Lenin”, titlul onorific „Om Emerit”, Laureat al Premiului de Stat al R. Moldova și al Premiului „Gheorghe Ionescu-Șișești” (România).

LUPU, Ilie (25.04.1938, s. Colicăuți, jud. Hotin, Basarabia, România), profesor universitar, matematician, autor al numeroaselor studii în domeniul didacticii matematicii și informaticii. Tatăl lui Marian Lupu, parlamentar și ex-președinte al Parlamentului R. Moldova. A absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1961). Lector la Catedra algebră și geometrie a Pedagogicului bălțean (1967-1969). În 1969-1971 este doctorand la Catedra algebră a Universității de Stat din

Moldova (USM). După susținerea tezei de doctor în științe pedagogice (1971) activează la USM în calitate de lector superior, conferențiar universitar (1975), iar după susținerea tezei de doctor habilitat în pedagogie, ca profesor universitar (1999). Este unicul doctor habilitat din Moldova în „Teoria și metodologia instruirii în matematică”. Între anii 1978 și 1983 este președinte al Comitetului Sindical al USM, iar între 1988 și 1998 – decan pentru instruirea studenților, doctoranzilor și stagiabililor din țările de peste hotare. Din 2000, L. ocupă postul de prim-prorector la Institutul de Studii Aplicate Integrate, afiliat USM. Este fondatorul Școlii științifice în domeniul *didacticii matematicii*. Datorită implicării directe (din 2003) a profesorului L., la US „Alec Russo” au apărut cercetători în domeniul *Didacticii*, o pleiadă de doctori în pedagogie (6) și un profesor universitar la sp. „Didactica informaticii”. A fost președintele Comisiei de experți din cadrul Consiliului național de acreditare și atestare din R. Moldova. *Lucrări publicate*: autor și coautor a 6 monografii științifice și a 34 lucrări științifico-didactice, printre care: „Practicum de rezolvare a problemelor de matematică” (520 de pagini), „Metodologia rezolvării problemelor de matematică cu un grad sporit de dificultate” (224 de pagini); peste 200 de articole științifico-didactice. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2008), *Ordinul Republicii* (2016), Titlul onorific *Doctor honoris causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți și al Academiei de Științe a Moldovei.

LUPU, Marian (20.06.1966, Bălți, RSSM, URSS), economist, om politic. S-a născut într-o familie de pedagogi. Pe când avea 6 ani, părinții lui s-au mutat cu traiul la Chișinău. *Studii*: Școala nr. 1 din Chișinău (actualmente Liceul „Gheorghe Asachi”) din Chișinău, medalie de aur (1983). Facultatea de Economie și Comerț a Universității de Stat din Moldova, diplomă cu mențiune (1987). Aspirantura (doctoratul) la

Academia Economică „G.V. Plehanov” din Moscova și la Universitatea de Stat din Moldova (1987-1991). Doctor în economie (1991). *Studii postuniversitare*: specializare în macroeconomie la Institutul Fondului Monetar Internațional (FMI) din Washington (1994), cursuri de comerț internațional la Institutul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) din Geneva (1996). *Activitatea profesională*: Din 1991 a activat în cadrul Departamentului Relații Economice Externe al Ministerului Economiei, parcurgând calea de la specialist principal, apoi șef de secție, șef de direcție și în cele din urmă în 1997 devine director al Departamentului Relații Economice Externe. Concomitent, în perioada anilor 1992-2000, a fost director executiv al Programului TACIS-Moldova. Viceministru al Economiei, coordonator al activității departamentelor Relații Economice Externe și Comerț din cadrul Ministerului (2001-2003). Ministru al Economiei al R. Moldova (2003-2005). Deputat în Parlamentul R. Moldova (din 2005). Președinte al Parlamentului R. Moldova (2005-2009, 2010-2013). Președinte al Partidului Democrat din R. Moldova (2009-2016). Președinte interimar al R. Moldova (dec. 2010-mart. 2012). Vicepreședinte al Internaționalei Socialiste (nov. 2013-prezent). În prezent copreședinte al Adunării Parlamentare a Parteneriatului Estic (EURONEST). *Limbi vorbite fluent*: româna (maternă), engleza, franceza, rusa. *Distincții*: „Ordinul Republicii” (2014).

LUTCAN, Antonie (01.01.1903, s. Cucioaia, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 01.01.1951, Drăgășani, jud. Bihor, România), preot și poet basarabean, fratele mai mare al poetului Vasile Luțcan. Studii la Seminarul de Teologie din Chișinău. Colaborează la reviste precum: *Luminătorul*, *Moldova de peste Nistru*, *Deșteptarea*, *Viața Basarabiei*, *Deșteptarea* din Galați, *Renașterea* din Craiova, *Biserica basarabeană* din Bălți. A fost preot în satele din Basarabia, iar după 1940, în cele din jud. Vâlcea. *Opera*: „Cuvinte de îndrumare”, Ch., 1926; „Zvonuri de clopote”, Bălți, 1930; „Viața Domnului nostru Iisus Hristos”, Buc., 1994 ș. a.

LVOVSCHI, Eugeniu (15.11.1933, Bălți, Basarabia, România), inginer, domeniul științific: mecanica structurilor și ingineria construcțiilor. Doctor habilitat în științe tehnice. Profesor universitar (1972). Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1993). Este printre cei care au contribuit la organizarea și afirmarea învățământului ingineresc în Basarabia. Studiază la Institutul de Construcții din or. Tomsk, Rusia (1953-1958). După absolvire, lucrează ca șef de șantier în Ungheni (1958-1960), apoi urmează doctorantura la Catedra de beton armat a Institutului

de Construcții din Leningrad (1960-1963). Între anii 1963 și 1986 activează la Universitatea Tehnică a Moldovei în calitate de lector superior, conferențiar, profesor, șef de catedră, decan al Facultății de Arhitectură și Construcții, director adjunct al Institutului de Cercetări și Proiectări în Construcții din or. Surgut, Rusia (1987-1990), șef al Catedrei elemente de construcții a Universității Tehnice a Moldovei (1990-1992), vicepreședinte al Comisiei Superioare de Atestare a R. Moldova (1992-1998) și din 1998 – profesor universitar la UTM. Contribuții importante în domeniul cercetărilor proprietăților mecanice ale materialelor de construcție. A elaborat metode matematico-statistice în cercetarea proprietăților betonului, preponderent fluajul betonului, cercetarea proprietăților fizico-mecanice ale betonurilor speciale pentru carcasa corpului solid al reactorilor atomice, aplicarea metodelor matematico-statistice în diferite domenii: demografie, medicină (de exemplu, au fost elaborate modele matematice care reprezintă influența factorilor asupra bolilor infecțioase în Europa Occidentală). A publicat în țară și în străinătate circa 110 lucrări științifice, inclusiv monografia: „Пассивный и активный эксперимент при исследовании механических характеристик бетона” (Ch., 1970); manualul: „Статистические методы построения эмпирических формул” (Moscova, 1988) ș. a. A editat cărți de literatură științifico-populară: *XX век* (2000), *XXI век. Начало конца?* (2005). Este președinte al Consiliului științific specializat pentru conferirea gradelor științifice de doctor și doctor habilitat la sp. „Elemente de construcții și edificii”. A pregătit 16 doctori și un doctor habilitat în științe tehnice. Participă la numeroase conferințe și congrese științifice naționale și internaționale (Londra, Viena, Moscova, București, Sankt Petersburg, Tbilisi, Tașkent, Chișinău). Membru al Comitetului pentru decernarea Premiului Național în domeniul științei și tehnicii (2002). *Distincții*: Medalia „Meritul Civic”; Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM; Laureat al concursului „Cel mai bun manual (curs universitar) al anului universitar 2000/2001”.

*Personalitatea este pentru om ceea
ce parfumul este pentru o floare.*

Charles Michael SCHWAB

M

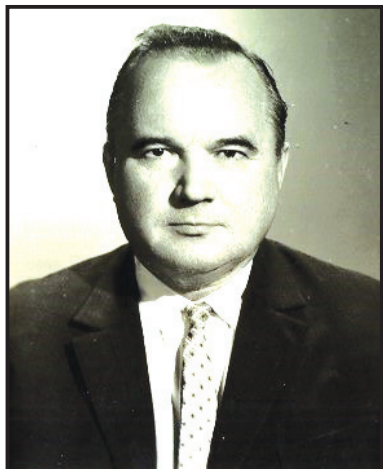
MAGDEI, Mihai (03.10.1945, s. Fundurii Vechi, Glodeni, RSSM, URSS), medic, demnitar de stat. A copilărit la Bălți. În 1963 absolvă Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți, urmează studiile la Facultatea de Sanitarie a Institutului, azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” din Chișinău (1964-1969). Este repartizat, la Criuleni, în funcția de șef Secție epidemiologie, apoi este numit în postul de medic-șef al Stației Republicane Sanitaro-Epidemiologice. Între anii 1974 și 1983 activează ca șef al Direcției Sanitaro-Epidemiologice a Ministerului Sănătății al R.Moldova și medic-șef de stat, apoi din nou ca medic-șef al Stației Republicane Sanitaro-Epidemiologice (1983-1994); manager la Centrul Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie (1995-1998), precum și la Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (1998-2003). În 1977, **M.** este numit ministru al Sănătății, iar în 2009 – viceministru al Sănătății și medic-șef de stat. În 1993 susține teza de doctor, iar în 2000 – pe cea de doctor habilitat în medicină. Este autor și coautor a peste 100 de lucrări științifice. *Distincții:* „Ordinul de Onoare” (2011).

MAKAROV, Vladimir (21.11.1928, Tver, fost Kalinin, RSFSR, URSS), lingvist romanist, profesor universitar, diplomat. Doctor habilitat în filologie. *Studii:* Institutul Pedagogic din Kalinin (actualmente Tver), sp. limba franceză (1949). Doctor în științe filologice (1964). A venit în Moldova, la Bălți, anume cu scopul de a învăța limba română. Șef la Catedra limba franceză a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1962-1964). Șef la Catedra filologie franceză a Institutului Pedagogic de Limbi Străine din Minsk. Reprezentant al Republicii Belarus

la UNESCO. *Bibliogr.:* Iulius Popa. *Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, Ch., 2009.

MALINSCHI, Vasile (01.05.1912, Râbnița, Imperiul Rus – 15.07.1992, București), economist român de origine rusească, politician comunist. Membru al PCR (1935). Membru titular al Academiei Române (1955). Prim-secretar al Academiei RPR (1959-1963). Profesor universitar la București. *Studii:* Li-

ceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți; Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale și Facultatea de Drept din București. În 1939 și-a luat primul titlu de doctor în științe economice. Teza de doctorat i-a fost coordonată de Virgil-Traian N. Madgearu. A făcut studii doctorale (aspirantura) și în capitala URSS. *Activitatea profesională:* economist-diurnist la Oficiul de studii al Direcției comerțului exterior din cadrul Ministerului Industriei și Comerțului (1936-1937). Funcționar la Banca Națională a României, Direcția relații externe (1938); inspector comercial, economist plani-

ficator la Sovietul din Bălți și prim-colaborator științific la Institutul de Cercetări Economice din Chișinău (din iulie 1940). Din 1944 până în 1949 M. a locuit în Moldova Sovietică. A fost șeful Sectorului economic al Academiei de Științe a U.R.S.S. (Centrala Moldova Sovietică), profesor principal de economie politică la Universitatea din Chișinău și la Institutul Pedagogic Moldovenesc (1947–1949); membru al P.C.U.S. (1948). A lucrat la comisia CC al Partidului Comunist al R.S.S.M. și a publicat o serie de studii în Buletinul Academiei de Științe a URSS. A venit în România în 1949 și a ocupat mai multe funcții, în specialitatea sa de economist: profesor de economie agrară și apoi rector al Academiei de Studii Economice din București (1949, 1953-1957); consilier ministerial la Ministerul Comerțului Interior (1949). Ministru al Comerțului Interior (1949–1954); vicepreședinte al Comitetului de Stat al Planificării (1954); guvernatorul Băncii Naționale (1963–1977). *Lucrări:* „Dezvoltarea economică a României” (1944–1964) (coord.), București, Editura Academiei R.P.R., 1964; „Industria României” (1944–1964) (coord.), București, Editura Academiei R.P.R., 1964; „Aspecte actuale ale rentei funciare”, București, Editura Academiei R.S.R., 1970; „Studii de reformă agrară”, București, Editura Academiei R.S.R., 1971; „Studii economice”, 1967; „Aspecte actuale ale rentei funciare”, 1970; „Problema agrară în Vietnam”, 1973; „Tradiții și realizări în știința economică din România”, 1966; „Din trecutul învățământului economic. Contribuții la istoria învățământului românesc 1800-1944”, 1978; „Profesorul V. Madgearu, Contribuții la dezvoltarea gândirii economice”, 1975; „Economistii la Academia Română”, 2 vol., 1990-1991). A publicat o serie de studii în Buletinul Academiei de Științe a URSS. *Distincții:* Medalia „A 40-a aniversare de la înființarea Partidului Comunist din România” (1961); Ordinul „Steaua Republicii Populare Române”, clasa a II-a (1962). Membru de Onoare al Academiei de

Științe din Chișinău și al Asociației Științifice Internaționale a Economistilor Agrari.

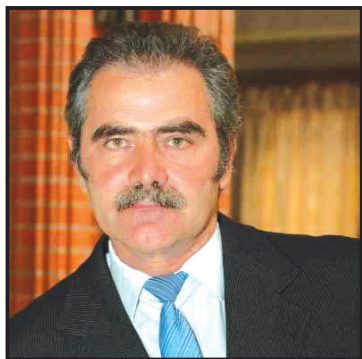
MANOLI, Ion (22.06.1942, s. Mateuți, plasa Rezina, jud. Orhei, Basarabia, România), lingvist romanist, profesor universitar, doctor habilitat în filologie. *Studii*: Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză (1968). Doctor în științe filologice, Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez” (МГПИИЯ), azi Universitatea Lingvistică de Stat din Moscova (МГЛИУ) (1972). Doctor habilitat în științe filologice, Institutul de Lingvistică din Moscova (1988). Profesor universitar (1990). *Activitatea profesională*: lector, lector

superior, conferențiar universitar, profesor la Catedra de filologie franceză (1968-2006), decan al Facultății de Limbi Străine (1976-1980, 1981-1984, 1988-2006). Decan al Facultății de Limbi Străine la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2006-2010). Profesor universitar, doctor habilitat la Catedra de filologie romanică „Petru Roșca”, ULIM (2006 – până în prezent). Membru al Consiliului Național de Acreditare și Atestare din R. Moldova (CNAA). Membru al colegiilor de redacție ale revistelor științifice naționale/internaționale: „Cercetări filologice”, „Itinerarii lingvistice”, „Intertext”, „Francopolifonia”, „Symposia Studentium. Seria Filologie”. *Palmares editorial*: peste 200 de lucrări didactico-științifice printre care cinci monografii, trei manuale („Stilistica limbii franceze. Probleme de teorie și practică”. Curs de lecții destinat studenților Facultății de Limbi și Literaturi Străine. Ed. „Presă universitară bălțeană”, Bălți, 2004), dicționare: („Dictionnaire des termes stylistiques et poétiques”, *Etymologie. Définition. Exemplification. Théorie*. Ediția a II-a, revăzută și îmbunătățită, Ed. „Epigraf”, Chișinău, 2012), articole, recenzii, teze, avize, publicistică, cronici etc. *Distincții*: Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1989), trei medalii „Veteran al Muncii”, două medalii sovietice jubiliare, Ordinul ULIM (2010), Ordinul „Gloria Muncii” (2012). *Bibliogr.*: Ion Manoli. *Biobibliografie*, Biblioteca Științifică USARB, Bălți, 2003; *Biobibliografie*, Departamentul Informațional Biblioteco-Economic, ULIM, Ch., 2012, „Ion Manoli. Mon unique roman: Les Lettres. *Studium in honorem*”. Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Ch. ULIM, 2012.

MARCHEL (nume de mirean **Nicolae MIHĂESCU**) (18.08.1959, s. Pârlița, Fălești, RSSM, URSS), Episcop de Bălți și Fălești. *Studii*: 8 clase la Școala Medie din satul natal, Școala Profesională Tehnică din Bălți, Seminarul Teologic din Odesa (1981-1985), diplomă cu mențiune; Academia Teologică din Moscova cu sediul în or. Serghiev Posad. Susține teza de doctor în teologie (conducător științific: egumenul Panteleimon, actualmente Episcop în Ucraina) la Academia Teologică din Kiev (2001). În anul 1988 a fost preoțit. În 1989 arhimandritul **M.** este econom la Mănăstirea Japca. Serviciul în armata sovietică (1978-1980). Diaconia la Catedrala „Sf. Mucenic

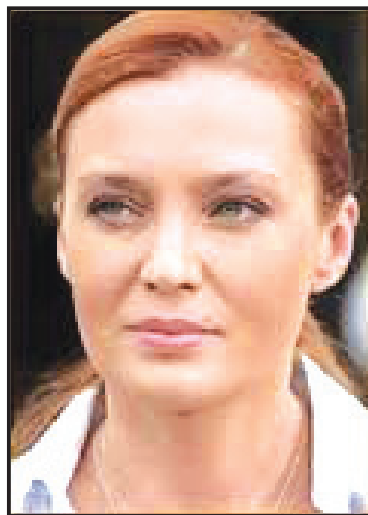
Teodor Tiron” din Chișinău (1985). Hirotonisirea călugărului **M.** (6.01.1988). Hirotonia Preasfințitului **M.** în treapta de Episcop de către Patriarhul Rusiei, Aleksei al II-lea (11.03.2007) la Catedrala „Hristos Mântuitorul” din Moscova. Numeroase peregrinări la: Ierusalim, Israel (de unde a adus focul sacru), Republica monastică de pe Sfântul Munte Athos (Grecia), Mănăstirea de pe insulele Solovețk (Rusia), Lavra Pecerska din Kiev etc. A publicat numeroase articole în periodicele: „Moldoveanca”, „Făclia”. Autor al cărților: „Frumoasa, duruta noastră comoară”, Ch., 2013; „Zece întrebări pentru apropiatii de îngeri”, Ch., 2016. A oferit numeroase donații. *Distincții*: ordinul „Sfântul Cneaz Vladimir”, gradul III (1988); ordinul „Cuviosul Serghie de Radonej”, gradul III (1989); ordinul „Sf. Kneaz Daniil”, gradul III (1997); ordinul „Cuviosul Paisie Velicikovski”, gradul II, B.O.M. (2002); medalia „Meritul Civic” (2005); ordinul „Gloria Muncii” (2009), „Cetățean de Onoare al orașului Bălți” (2016), ordinul „Bogdan Întemeietorul” (2017). *Bibliogr*: Matei Cristian Calamanciuc. *Episcopul Marcel între sacru și teluric*, Ch., 2009; *Синодик кавалеров ордена Святого князя Владимира*, Ed. „Князь-Владимирский собор”, Sankt-Petersburg, 2015.

MARCOCI, ION (15.03.1954, s. Popeștii de Jos, Drochia, RSSM, URSS), actor de teatru. Artist al Poporului. *Studii*: opt clase în satul natal, iar clasele a IX-a și a X-a le-a făcut la Școala-Internat nr.1 din Chișinău; Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) din Chișinău (1971-1975). Începând cu 1977 – actor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile

Alecsandri” din Bălți. A jucat în circa 70 de piese. *Roluri memorabile*: Liola în „Liola” de Luigi Pirandello, regia Sandri Ion Șcurea; Voskov în „Iar zorile-s pe-aici tihnite” de B. Vasiliev, regia Nadejda Aronețkaia; Willi în „Ce ne facem fără Willi?” de George Astaloș, regia Anatol Răcilă; Bekina în „Mireasa din Imereti” de D. Kdiașvili, regia Anatol Pînzaru; Urmașul în „Ultimul urmaș al lui Ștefan-Vodă” de Gh. Calamanciuc, regia Silviu Silvian Fusu. A jucat în filmele: „Odochia”, „Corbii prada n-o împart” (1988), „Podurile”, „Meșterul Manole”, regia Ion Popescu (1995). *Distincții*: Titlurile onorifice: „Artist Emerit” (1999), „Artist al Poporului” (2011).

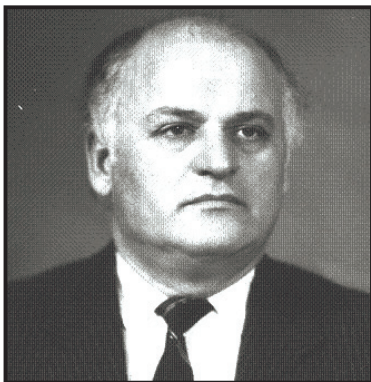
MARIANI, Gabriella (numele adevărat **Gabriela TCACI**) (24.10.1970, Bălți, RSSM, URSS), actriță rusă de teatru și film. Mamă-sa, doamna Nina Oțel, profesoară de franceză, o pregătea pentru a intra la Institutul Pedagogic, desigur, la secția de limba franceză. Însă n-a fost să fie. Întâmplarea i-a schimbat soarta: la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” a fost anunțat un concurs de selectare a unor tineri care urmau a fi trimiși la Moscova pentru studii. Ca să-și încerce norocul, a fugit de la lecții. Și iată surpriza! Comisia moscovită, condusă de celebrul actor Oleg Tabakov, a apreciat înalt prestația lui Gabi chiar din primul tur. *Studii*: Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1987), Școala-Studio a Teatrului Academic de Artă „A.P. Cehov” din Moscova (MXAT), Facultatea Arta Actorului, specializarea „Actor Teatru Dramatic și Film”, secția moldovenească, cursul prof. O.G. Gherasimov și V.N. Bogomolov (1987-1992). A jucat pe scena Teatrului-Studio „Ruben Simonov” din Moscova (1992-1994). În cinematografie a debutat în filmul „Живая мишень” (1990) cu numele Tcaci. Iar în filmul următor „Казино” (1992), regizorul Samson Samsonov îi propune actriței să-și ia un nume scenic – Mariani, după numele tatălui, Marian, nume pe care Gabriela îl acceptă cu plăcere. *Roluri memorabile* în filme (circa 30): Diana de Monsoro în „Графиня де Монсоро”, Olga Surkova în „Танго на троих”, Galina în „Хозяйка тайги”, Ella Sergeevna în serialul televizat „Поиски улики”, câteva roluri în seriialele „Псевдоним Албанец”, „Ундина”, „Обручальное кольцо” ș.a.

MARINCIUC, Mihail (23.11.1939, s. Crișcăuți, jud. Soroca, Basarabia, România – 14.10.2011, Chișinău), fizician, conferențiar universitar. Doctor în științe fizico-matematice. *Studii:* Școala de 7 ani din Crișcăuți, Dondușeni (1951), Școala Medie din Vîsoca, Soroca (1954); Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova (1954-1959), doctorand la Facultatea de Fizică a Universității de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova (1962-1965), unde, în anul 1967, își susține teza și obține titlul științific de doctor în științe fizico-matematice. *Angajări:*

lector la Institutul Pedagogic „Alecru Russo” din Bălți (1959-1962); secretar științific al Secției de științe fizico-matematice și tehnice a Academiei de Științe din Moldova (1967-1970); lector, conferențiar universitar, șef de catedră și prorector la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1970-1981). Din 1981 până la sfârșitul vieții, a activat la Catedra de fizică în cadrul Universității Tehnice a Moldovei în calitate de conferențiar universitar (timp de opt ani fiind și șef al catedrei). A publicat peste 100 de lucrări științifice și științifico-didactice. A scris pentru elevi zece cărți de fizică și a tradus alte opt din rusă în română. Este autorul și coautorul manualelor de fizică din R. Moldova pentru clasele VI, VIII, X, XI, XII. A alcătuit culegeri de probleme pentru clasele VIII-IX (2004) și clasele X-XII (2007, 2008). Alte cărți: „Examene de Bacalaureat. Fizica. Subiecte rezolvate și comentate” (2008), „Olimpiadele de fizică, edițiile I-XI” (2008). A participat la zeci de conferințe științifice în diverse țări ale lumii; a luat parte la pregătirea și organizarea olimpiadelor republicane de fizică pe parcursul a 30 de ani; a condus lotul național al R. Moldova la multe olimpiade și concursuri de fizică pentru elevi care au avut loc peste hotarele republicii (România, Australia); a lucrat mult timp (prin cumul) ca profesor de fizică la Liceul Republican cu Profil Real. În memoria profesorului, Liceul poartă azi numele *Mihai Marinciuc*. În fiecare an, la Chișinău, se desfășoară „Concursul de Fizică *In memoriam Mihai Marinciuc*”.

MARȘALCOVSCHI, Teo-Teodor (22.04.1938, s. Dobrușa, com. Negureni, jud. Orhei, Basarabia, România), profesor universitar, doctor în științe istorice (1980). *Studii:* Școala primară rusă din satul natal; Școala de șapte ani din Negureni; clasa a VIII-a a Școlii Medii din Chițcani, Telenești; Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Soroca, Școala profesională militară de radiotehnică aviativă din Râlsk, reg. Kursk, RSFSR; Universita-

tea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie (1966). *Activitatea profesională*: învățător la clasele primare (Școala Medie din Negureni, Telenești), inspector Direcția Școli Superioare a Ministerului Învățământului Public din R.S.S.M. Din 1966 asistent, lector, lector superior la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți; director al Teatrului Moldovenesc Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1970-1974), docent/conferențiar la Catedra de discipline sociojuridice și umanistice a Universității de Stat „Alec Russo” (din 1982). A ținut o serie de cursuri și seminare speciale: *Istoria Moldovei, Istoria românilor, Cultura și civilizația universală, Cultura și arta clasică antică, Cultura și arta universală, Dramaturgia universală, Istoria Teatrului universal*. Ca savant, prof. **M.** cercetează domeniile: Obștea devălmașă răzeșească, creația artistică, critica teatrală, istoria mun. Bălți. A publicat peste 50 de lucrări științifice, inclusiv un studiu monografic. *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit” (2014).

MASIS, Boris (1927, Cetatea Albă, Basarabia, România, azi Bilgorod-Dnistrovski, Ucraina), profesor universitar, diplomat. *Studii*: Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine din Moscova, sp. limba franceză (1949). Doctor în filologie (1960). Lector, lector superior la Catedra limba franceză a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1954-1961). Autor al primului „Dicționar francez-moldovenesc” din RSSM (1954). În anii '70 ai secolului trecut, emigrează în Israel, de unde este trimis ca ambasador al Israelului în Japonia.

MATEI, Corneliu (19.11.1966, com. Cucuteni, jud. Iași, România – 18.12.2009, Iași), sculptor român. Profesor la Colegiul Național de Artă „Octav Băncilă” din

Iași. Are mai multe lucrări în România și Republica Moldova printre care: busturile lui Alexandru Lăpușneanu, Virgil Săhleanu (Iași), Vasile Alecsandri (Bălți). Bustul din bronz, instalat pe soclul din piatră de Cosăuți, se află în fața Teatrului Național „V. Alecsandri” (*vezi foto*), donație a Societății Culturale „Mihai Viteazul” din Iași (România). Inaugurat în anul 2001.

MAZEPA, Vladimir (1911, s. Cernața, jud. Soroca, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 20.11.1936, Casa del Campo, Spania), participant la Războiul Civil din Spania. Își face studiile secundare la Bălți, unde activează în organizația ilegală „Școlarul roșu”. În 1932 este arestat și deferit tribunalului militar. Fugind de sub escortă, pleacă în Franța, unde aderă la Partidul Comunist Francez. În 1936, **M.**, printre primii basarabeni (în total cca 550 de români-brigadiști), se înrolează într-o brigadă internațională din Spania. La sf. lui 1936, la Casa del Campo (lângă Madrid), într-o luptă crâncenă cu fasciștii, **M.**, împreună cu alți voluntari încercuți de inamic, s-a baricadat într-o clădire, continuând lupta până la ultimul cartuș. Împreună cu tovarășii săi, **M.** a ars în casa incendiată de inamic.

MAZILU (SAVCU), Magda-Paula (10.08.1942, Bălți, Basarabia, România), profesoară universitară. Doctor în științe matematice la Universitatea *Louis Pasteur* din Strasbourg (1991). Refugiată cu părinții în 1944 la București. A absolvit Liceul *Ion Creangă* din București; Facultatea de Matematică, secția mecanică, la Universitatea din București (1965). Activează în calitate de profesoară de matematică și fizică la Liceul *Dimitrie Bolintineanu* din București, asistent universitar la Institutul de Arhitectură *Ion Mincu* din București (1970-1980). Din 1980 e stabilită în Germania și Franța, unde funcționează ca profesoară de matematică și fizică la gimnaziu.

MĂNEAȚĂ, Călin (15.06.1941, s. Vancicăuți, reg. Cernăuți, RSSU, URSS, actualmente în Ucraina – 20.02.2014, Bălți), actor de teatru și film. Artist Emerit. *Studii*: Facultatea de Actorie a Institutului de Arte „G. Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1961). *Activitatea profesională*:

actor la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1961-2002). S-a impus îndeosebi în roluri de comedie. A realizat de asemenea o serie de roluri în filme reprezentative ale Studioului „Moldova-Film”, precum și la TV: „Călătorie în aprilie”, 1962 – *flăcăul satului*; „Magia neagră sau întâlnire cu Diavolul”, 1990 – *rol episodic*; „Codrii” (serial), 1993-1995 – *Petrache*; „Salonul nr. 6”, TV – *rol episodic*; „Dănilă Prepeleac”, 1999 – *rol episodic*. Pentru a-și câștiga o bucată de pâine, pleacă pe câțiva ani în Israel. **Bibliogr.:** Pavel Proca. *Călare pe cal alb (Călin Măneacă)*, Ch., 2007.

MĂRGINEANU, Ion (26.10.1941, s. Fundurii Vechi, plasa Glodeni, jud. Bălți, Basarabia, România), profesor școlar și universitar, manager, om politic, traducător. *Studii:* Școala Medie din satul natal (1948-1955), Școala Medie din s. Sturzești (1955-1958), Facultatea de Limbi Străine, secția limbile germană și franceză, Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1959-1964). *Activitatea profesională:* profesor de l. franceză, apoi director (1972-1977) la Școala Medie din Fundurii Vechi. A dirijat construcția noii școli cu trei nivele, dată în folo-

sință în 1975. Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994), activând și în funcția de secretar al Comisiei Parlamentare pentru Politică Externă. Membru al delegației parlamentare în Germania, reprezentant al R. Moldova în Consiliul Europei. La 27 august 1991 a votat și a semnat Declarația de Independență a Republicii Moldova. În 1994 se retrage din politică și se angajează la Catedra de limbi străine a Universității Liber Internaționale din Moldova. Ocupă funcția de prodecan al Departamentului Științe Economice, unde timp de 20 de ani a predat științele economice în l. franceză, alte discipline înrudite – în germană, rusă, română. A cumulat la Institutul de Științe Reale din Chișinău. *Lucrări publicate:* o serie de articole științifice în diverse publicații din Germania, Ucraina, România (Filiala Iași a Academiei Române), două monografii („Verdict și opțiuni în politica economică”, „Cooperarea economică moldo-germană în contextul integrării”, ambele la Ed. „Monograf”, Ch., 2007). A predat limba germană ofițerilor Armatei Naționale (1997-2009) și cca 2 ani – corpului diplomatic al Ministerului de Externe. A fost interpret în germană, franceză, rusă, română la diferite nivele: delegații obișnuite, întâlniri protocolare ale parlamentului, iar în 1993, în cancelaria lui Helmut Kohl (Bonn, Germania). După 2007 se consacră traducerilor lite-

rare: Gr. Vieru, „Cele mai frumoase poezii” (română-germană), ediție de lux, Ed. „Cadran”, Ch., 2010; A. Strâmbeanu, „Floare de cais” (română-germană), ediție de lux, Ed. „Baștog”, Ch., 2011. Traduceri ocazionale publicate în „Literatura și arta”: A.S. Pușkin (rusă-română), Evgheni Evtușenko (rusă-germană), Ion Vata-manu (română-germană), Traianus (română-franceză, română-rusă). Traducerea romanului „Tema pentru acasă” de Nicolae Dabija încununează munca sa de traducător. A publicat poezii, precum și povestirea-dramă „O mireasă pentru tata”, Ed. „Cadran”, Ch., 2017. *Distincții*: „Ordinul Republicii” (2012).

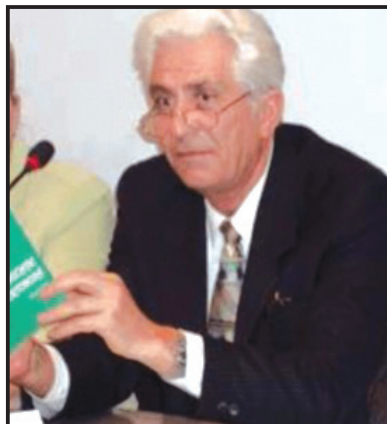
MĂRGINEANU, Nicolae (1953, s. Fundurii Vechi, Glodeni, RSSM, URSS), țambalagiu, dirijor de orchestră. Doctor în muzicologie. *Studii*: Școala Medie din satul natal, Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” și Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Catedra de instrumente populare (clasa țambal) din Chișinău. A activat ca profesor la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1974-1979). În 1995, după ce a susținut doctoratul la Cluj-Napoca, s-a stabilit la Montréal. Povestea imigrării lui este una aproape „clasică”: prezența la Festivalul folcloric internațional de la Drummondville, urmată de rămânerea în Canada și ulterior aducerea întregii familii. În 1998, M. înființează (și, tot de atunci, conduce) orchestra „Virtuozii din Montréal”, iar de mai bine de un an este și dirijorul formației „Transilvania”, realizând, cu ambele ansambluri, numeroase spectacole, unele destinate comunității românești, altele prezentate în cadrul unor festivaluri și evenimente culturale multietnice. Este vicepreședintele Comunității Moldovenilor din Québec. *Distincții*: Titlul onorific „Maestru în Artă” (2011). Laureat a numeroase concursuri internaționale de profil. În 2010, de Ziua Națională a României, a fost distins cu titlul de cea mai importantă personalitate culturală a comunității, în cadrul Galei Personalităților Românești din Montréal.

MÂNDĂCANU, Valentin (27.07.1930, com. Mihăileni, jud. Bălți, Basarabia, România – 29.10.2012, Chișinău), om de cultură, lingvist, scriitor, traducător, publicist, om politic. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova. Deputat în primul Parlament al R. Moldova (1990-1994), votant al Declarației de Independență a Republicii Moldova. Absolvă trei clase la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți, după care, în 1944, se refugiază cu părinții peste Prut, la Craiova. Revine în Basarabia în 1951 și își

continuă studiile la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1951-1955). Profesor la Școala Pedagogică din Călărași. În 1966, redactor-stilizator la revista „Moldova”. Debutază editorial cu volumul *Exprimarea corectă* (1967). Traducător la ATEM (Agenția Telegrafică a Moldovei); colaborator la „Enciclopedia Sovietică Moldovenească” (1979), de unde, învinuit de „românizarea” limbii, este concediat. Volumul *Cuvântul potrivit la locul potrivit* (1979, 1987) s-a dovedit extrem de oportun și important pentru promovarea și cultivarea limbii române în Basarabia. În 1989 publică în revista „Nistru” nr. 4 eseul *Veșmântul ființei noastre*, care a avut o largă rezonanță și a contribuit la introducerea grafiei latine. Se află pe prima linie de luptă pentru ființa și simțirea națională. În 2000, editează cartea „Între acasă și acasă”, iar în 2008 volumul „Spărturi în gheața tăcerii”. Eseul său „Interbelicul românesc” a demonstrat indubitabil continuitatea organică a identității noastre românești și a demontat minciunile și trucurile staliniste de încercare a falsificării istoriei și crearea a unei alte identități naționale de sorginte cominternistă. Traduce din literatura clasică rusă. *Distincții: Medalia „Meritul Civic”* (1996), „Cetățean de Onoare al mun. Chișinău” (2009), „Ordinul Republicii” (2010). Bibliogr.: Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

MÂNDÂCANU, Virgil (27.07.1936, com. Mihăleni, jud. Bălți, Basarabia, România), istoric, profesor universitar, doctor habilitat în științe pedagogice. *Studii*: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie. *Activitatea profesională*: educator și profesor de istorie la Școala-Internat din Bălți (1964-1965), profesor de istorie (1965), organizator pentru educație la Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1966-1969), profesor universitar la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1975-2016); membru al Senatului Universității; membru al Consiliului Științific specializat; președinte al Asociației Profesorilor din R. Moldova; șef al Laboratorului „Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice”; cercetător în promovarea identității naționale și a renașterii valorilor creștin-ortodoxe; publicist activ – membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău. Operele științifice și literare: *Măiestria pedagogului* (1989); *Etica pedagogică* (2001); *Arta comportamentului moral* (2004); *Profesorul maestru* (2009); *Etica pedagogică praxiologică* (2010); *Pedagogul creștin* (2011); *Pedagogia creștin-ortodoxă* (2014); *Tehnica pedagogică și măiestria învățătorului* (1991); *Moștenirea noastră – bogăția spirituală* (2001); *Educație. Credință. Umanism* (2007); *Arta de a deveni și a fi peda-*

gog (2016); *Ideea națională a românilor – Reîntregirea Țării* (2016); *Pedagogia poeziei educației* (2016); 14 volume despre „Tehnologii educaționale moderne” (1994-2015); trei antologii pedagogice „Pedagogi români notorii și de excepție” (2014, 2015, 2016) etc. sunt dedicate în totalitate demersului pedagogic și artei educaționale, metodelor de educație și instruire a omului în spiritul creștinismului și al culturii etnice, tehnologiilor educaționale moderne în contextul pedagogiei umaniste și al pedagogiei creștin-umaniste.

MERICĂ, Ecaterina (21.09.1941, Bălți, Basarabia, România), conferențiar universitar, doctor-inginer. *Studii*: Institutul Politehnic din Iași, Facultatea de Chimie Industrială, specialitatea Industriei organice (1963). Activitate didactică universitară la Facultatea de Chimie Industrială și la Universitatea Tehnică din Iași. Autoare și coautoare a numeroase cărți și articole științifice. Deținătoare a două brevete de invenții. *Domenii de cercetare*: obținerea intermediarilor aromatici a mai multor produse cosmetice, transferul de masă la curgerea în filme subțiri. Deține și funcția de secretar științific al Societății Române de Cosmetologie. Limbi străine vorbite: franceza, engleza, rusa.

Lucrări științifice: „Ingineria sintezei intermediarilor aromatici. Bazele teoretice”. Ed. Tehnică, 1977; „Reactoare și utilaj specific în industria de sinteză organică”. – Iași, 1980; „Ingineria sintezei intermediarilor aromatici. Procese fundamentale”. Ed. Tehnică, București, 1981; „Reologia compușilor macromoleculari” (Vol. I – *Introducere în reologie*, 1982; Vol. II – *Reologia stării lichide*, 1983; Vol. III – *Reologia stării solide*, 1987. Ed. Tehnică, București. **Bibliogr.**: *Dicționarul specialiștilor. Un „Who’s who” în știința și tehnica românească*. Vol. I. Ed. Tehnică. – București, 1996; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Ch. 2000.

MESTER, Mihail (15.08.1955, Bălți, RSSM, URSS), jurnalist. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din URSS (1980). Membru al Uniunii Jurnaliștilor din R. Moldova. Președinte adjunct al organizației orașenești al jurnaliștilor profesioniști, membru al cărmuirii Comunității evreiești din Bălți. Studii filologice la Universitățile din Bălți și Tiraspol. *Activitatea profesională*: corespondent, redactor, șef de secție, stilizator, publicist, știrist la gazeta bălțeană „Коммунист” / „Голос Бэлць” (1976-2012). A colaborat cu Radioteleviziunea republicană și locală, cu numeroase gazete (*Дневной экспресс*, *Новое*

время, Молдавские ведомости), posturi de televiziune și în presa electronică din Moldova, Rusia, Ucraina și Belarus. A activat ca redactor-șef al Agenției de Presă „Инфо-Паблик”, redactor-șef al revistei social-politice ilustrate internaționale „Президент” (200-300 de pagini). A redactat zeci de cărți cu caracter literar, științific, pedagogic, sportiv etc. **M.** e unul dintre autorii Enciclopediei „Femei din Moldova”, Ch., 2000. *Distincții*: Laureat a două concursuri de creație unionale și a câtorva naționale. De trei ori a fost decorat cu diplome și premii pentru cea mai bună oglindire a activității organelor de drept în mass-media din R. Moldova.

MEȚLER, Albert (21.11.1938, s. Russkaia Șcerbakovka, cantonul Dobrinsk, RASS al Germanilor de pe Volga, RSFSR, URSS, azi în r. Kamâșin, reg. Volgograd, Federația Rusă – 6.12. 1988, Bălți, RSSM, URSS), lingvist germanist, profesor universitar. Doctor habilitat în științe filologice. *Studii*: Facultatea de Limbi Străine, secția limba germană a Institutului Pedagogic „A.I. Herzen” din Leningrad, azi Sankt-Petersburg (1966). Doctor în științe filologice (1973). Doctor habilitat în științe filologice (1988). Conferențiar, doctor, profesor universitar, șef al Catedrei filologie germană a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1983-1988).

Bibliogr.: Iulius Popa. *Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, Ch., 2009.

MIGHIRIN, Viktor (17.01.1921, s. Iarovka, reg. Sumî, RSS Ucraineană, URSS – 30.04.1981, Bălți, RSSM, URSS), lingvist, profesor universitar. Doctor habilitat în filologie. *Studii*: Institutul Pedagogic de Stat din Kuibîșev, azi Samara, Facultatea de Limba și Literatura Rusă (1942). Doctor în științe filologice (1946). În 1956, la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova susține teza de doctor habilitat. Profesor universitar (1961). A condus Catedra de limba rusă și lingvistică generală a Universității din Simferopol (1945-1971), iar din 1971 până în 1981 – Catedra de limba rusă a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți. Din 1956 este șef de doctoratură. Sub îndrumarea sa au fost susținute

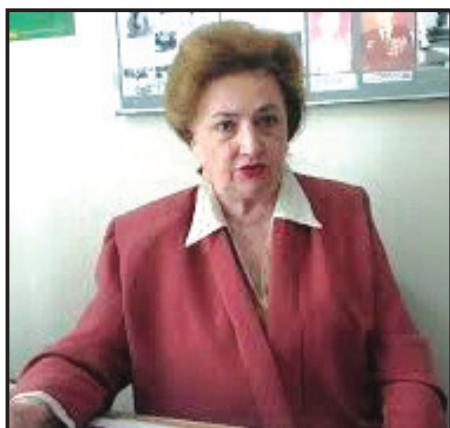
peste 45 de teze de doctor și cinci de doctor habilitat în științe filologice. Fondator de școală științifică în filologie. *Opera științifică*: cca 100 lucrări științifice, inclusiv

șase monografii: „Язык как система категорий отображения”, Ch., Ed. *Știința*, 1973; „Методология и лингвистика”, Ch., Ed. *Știința*, 1974; „Гносеологические проблемы знаковой теории языка, фонологии и грамматики”, Ch., Ed. *Știința*, 1978; „Грамматика, логика, философия в их связях и взаимодействиях”, Ch., Ed. *Știința*, 2002; „Очерки по теории процессов переходности в русском языке” (Учеб. пособие для студентов), Bălți, 1971; „Марксистско-ленинская методология и лингвистика. Эвристические и конструктивные возможности марксистско-ленинской методологии в языкознании”, Ch., Ed. *Știința*, 1974. *Distincții*: Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”, Medalia jubiliară „За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина” (1970), Insigna „Pentru merite deosebite” a Ministerului Învățământului Superior și Mediu de Specialitate din URSS.

MIHUL, Anatolie (15.10.1923, Bălți, Basarabia, România – 1999, Iași), profesor universitar, doctor inginer-constructor. *Studii*: Școala primară și Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți. Facultatea de Construcții din Iași, pe care a absolvit-o în 1947, cu calificativul *Magna cum laude*. *Activități*: asistent la disciplina Tehnologia materialelor de construcții, Facultatea de Construcții din Iași (1947). De-a lungul carierei sale didactice a parcurs toate gradele de la asistent la profesor. În 1972 i s-a conferit titlul științific de doctor inginer. *Palmares editorial*: peste 400 de lucrări elaborate, publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate, precum și în volumele congreselor naționale și internaționale la care a participat (S.U.A., Rusia, Israel, Italia), 17 manuale, cursuri, îndrumătoare, brevete, invenții. **M.** și-a lăsat amprenta puternicii sale personalități într-o serie de direcții prioritare, în concepția și calculul elementelor și structurilor din beton armat și precomprimat. Câteva din multiplele sale realizări: sala de sport din Bacău, cu acoperiș cutat precomprimat, suspendat în zona centrală de un arc cu deschiderea de 80 m; bazinul de înot din Bacău, cu acoperiș suspendat pe două arce înclinate; copertina stadionului *Emil Alexandrescu* din Iași; turnul de marcaj al aceluiași stadion, realizat din inele prefabricate asamblate prin comprimare; copertina stadionului din Brăila, din cadre precomprimante integral prefabricate; săli de sport cu sisteme cutate la Onești și Piatra-Neamț; sala de sport a Universității Agronomice *Ion Ionescu de la Brad* din Iași, realizată din cadre precomprimante cu riglă curbă; cinematograful *Republica* din Iași, acoperit cu elemente cutate; cinematograful *Copou* cu acoperiș liftat etc. Cadru didactic de excepție al școlii românești de construcții, specialist de renume și dascăl emerit, cu pasiune și dăruire a slujit aproape cinci decenii Politehnica ieșeană.

MILȘTEIN, Semion (19.01.1960, Bălți, RSSM, URSS), trompetist, membru al Corporației Mondiale a trompetiștilor. Artist Emerit al Federației Ruse. S-a născut în familia medicului Petru și a inginerului Zinaida Milștein. *Studii:* Școala de Muzică „P. Stolearski” din Odesa (1972-1978), Institutul de Muzică și Pedagogie de Stat „Gnesin” din Moscova, clasa trompetă a prof. T.A. Dokșîțer (1978-1983). *Activitatea profesională:* solist al orchestrei statului-major al Districtului Militar al Moscovei (1983-1984), solist al orchestrei de la Academia Aviației Militare „I.A. Gagarin” (1984-1987), maestru de concert al Orchestrei Model a Ministerului Apărării al Federației Ruse (1987-2005). Din 2005 până în prezent este conducător și dirijor al orchestrei de jazz *Dance-Land*. Predă la Școala de Muzică pentru Copii „Gnesin”.

MIRONIC, Alla (06.12.1941, Bălți, Basarabia), pedagog, om politic. Doctor în științe pedagogice. Președinte al Organizației Veteranilor din R. Moldova (din 2006). *Studii:* Școala Medie nr. 12 din Bălți. Universitatea din Odesa, Facultatea de Filologie (1965). *Activitatea profesională:* Profesoară de limba și literatura rusă la Școala din Cihoreni, raionul Orhei. Activitate în organele comsomoliste (1962-1972). Lector superior la Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1972-1977).

Prim-vice-ministru al Educației RSSM (1987-1988). Activitate în organele de partid (1977-1991). Colegiul de Transporturi din Chișinău, profesoară de limba și literatura rusă. Șef al Centrului științifico-metodic (1991-2003), viceprimar al Primăriei din Chișinău (2003-2004); rector al Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele R. Moldova (2004-2006). *Distincții:* „Ordinul Republicii”.

MOHOREA, Efim (16.10.1940, Bălți, RSSM, URSS), inginer, filosof, profesor universitar. Doctor habilitat în științe filosofice. *Studii:* Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1959); Institutul Politehnic de Stat „Serghei Lazo” (actualmente Universitatea Tehnică a Moldovei) din Chișinău,

Facultatea de Inginerie și Tehnică, sp. automatica și telemecanica (1964). Doctor în științe filosofice (1971). Docent/conferențiar (1976). Doctor habilitat în științe filosofice (1990). Profesor universitar (1991). *Activitatea profesională*: lector superior, conferențiar, profesor la Catedra de științe socioumane și asistență socială (din 1978). Șef al Catedrei de filozofie și economie politică (1975-1977, 1987-1995). Șef al Catedrei de drept și discipline socioumanistice (1995-1997). *Lucrări publicate*: două monografii, patru manuale pentru facultățile și specializările juridice: „Introducere în logică”, Ed. *Presa universitară bălțeană*,

2000; „Logica juridică”, Ed. *Universitatea Criminologică*, Ch., 2001; „Dreptul ca sistem și sistemul dreptului: /studiu”, în colab., Ed. *Presa universitară bălțeană*, 2009, cca 40 de articole științifico-metodice. *Distincții*: Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM”. *Bibliogr.*: Iulius Popa. *Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1945- 2015)*. Ch., 2015.

MOLOJEN, Vladimir (14.07.1946, Bălți, RSSM, URSS), om politic din R. Moldova. General-maior de poliție. *Studii*: a absolvit Institutul de Minerii din Dnepropetrovsk (1970) și Academia Ministerului Afacerilor Interne din Federația Rusă (1994). Doctor în științe tehnice. Doctor habilitat în filozofie. *Angajări*: inginer superior la Uzina „V.I. Lenin” din Bălți (1970-1977), instructor al Comitetului Orășenesc de partid Bălți (1977-1978), vice-președinte al Comitetului Executiv Orășenesc Bălți (1978-1982), secretarul doi al Comitetului Orășenesc de partid Bălți (1982-1985),

președintele Comitetului Executiv al or. Bălți (1985-1987), viceministru al Afacerilor Interne al RSSM (1987-1996), viceministru al Afacerilor Interne, șef al Departamentului evidență și documentare a populației (1996-2001), director general al Departamentului Tehnologii Informaționale (2001-2005), ministru al Dezvoltării Informaționale (2005-2008), director general al Întreprinderii de Stat Centrul Resurselor Informaționale de Stat „Registru” (2008-2011). *M.* a deținut și funcția de președinte al Federației de Șah a Moldovei. *Distincții*: Ordinul „Ștefan cel Mare” (1992), „Ordinul Republicii” (2006).

MOLDOVANU, Eugenia (04.06.1958, s. Ustia, Glodeni, RSSM, URSS), meșter popular în împletitul din fibre vegetale. Conducător al Studioului artistic de meșteșuguri populare „Tezaur” cu titlul Model al Centrului de Cultură și Tineret, mun. Bălți. *Studii:* Universitatea de Stat „A. Ruso” din Bălți, Facultatea Pedagogie și Psihologie, sp. pedagogie preșcolară (1989). *Activitatea profesională:* conducător al cercului „Împletitul în fibre vegetale” la Casa de Creație a Copiilor din mun. Bălți (din 1997 până în prezent).

Membriu al Uniunii Meșterilor Populari din R. Moldova (1998), iar din 2003 – membru al Creatorilor Populari din România și membru al Academiei Artelor Tradiționale din România. Președinte al Filialei Uniunii Meșterilor Populari din nordul republicii (2004-2013), vicepreședinte al Asociației moldo-române „ART” – meșteșugurile Prutului (2007-2012, realeasă în 2016). Expoziție personală cu genericul „Omul sfințește locul” la Muzeul de Istorie și Etnografie Bălți (2004), urmată de: Expoziția de măștișoare și obiecte din fibre vegetale la Muzeul de Istorie și Etnografie din Chișinău (2006), Expoziția de fibre vegetale și ouă pascale încondeiate la Pinacoteca mun. Bălți (2007), Expoziția personală către jubileul de 50 ani de la naștere și 10 ani de activitate în domeniul meșteșugurilor la Casa de Cultură Molodova Bălți (2008), Expoziția de măștișoare și de ouă pascale la Muzeul de Istorie și Etnografie Bălți (2007-2015), Expoziția de lucrări în fibre vegetale, în cadrul atelierului de creație în fibre vegetale „Tehnica împletitului din paie” la Casa de Cultură Molodova, Bălți (2009). Prim-meșter expert în împletitul din fibre vegetale, organizator și animator al taberelor de creație de la Muzeul „Casa părintească” din s. Palanca, Călărași. Participantă la diverse expoziții, târguri, festivaluri și concursuri locale, naționale (Bălți, Chișinău, Călărași, Hârjauca-Călărași, Ustia-Glodeni) și internaționale (România: Iași, Cucuteni, Sibiu, Dumbrava Sibiului; Belarus, Polonia, Bosnia și Herțegovina, Ucraina). *Premii și distincții:* Premiul I, Expoziția-concurs republicană a lucrătorilor meșterilor împletitori din fibre vegetale, ediția a VI-a (Ch., 2000); Premiul I la Expoziția-concurs republicană a lucrătorilor meșterilor din fibre vegetale, ediția a IX-a (Ch., 2003); Premiul I, Expoziția-concurs republicană de lucrări ale meșterilor împletitori în fibre vegetale, ediția a XI-a (2008). Îvingătoare în Concursul Național „Cel mai bun meșteșugar al anului” (2007, 2012). Numeroase diplome de onoare, de merit, de excelență din partea Ministerului Culturii din R. Moldova, Consili-

ilor Județene Sibiu, Iași din România, Membru de onoare al Asociației „Casa Părintească”, Călărași. În presa locală, republicană și cea din România au fost publicate peste 60 de articole despre activitatea, creativitatea E. M.

MOLDOVANU, Ion (25.12.1948 Sângerei, RSSM), medic neurolog, profesor universitar, doctor habilitat în științe medicale. *Studii:* Școala primară și medie în Sângerei. Institutul de Medicină (actualmente – Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1972); doctorantura în neurologie la Institutul de Medicină „I.M. Secenov”, Moscova (actualmente – Academia Medicală „I.M. Secenov”). *Activitatea profesională:* neurolog (interna-

tură) la Centrul de Neurologie (1972-1973); medic neurolog la Spitalul Clinic Republican, or. Bălți (1974-1978); colaborator științific la Institutul de Medicină „I.M. Secenov”, Moscova (1983-1991); colaborator științific la Departamentul Clinic și Epidemiologic din Prémontre, Franța (1991-1994); profesor universitar la Catedra de Neurologie, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău (1994-1998); șef de Catedră Neurologie, USMF „Nicolae Testemițanu” (1998-2009); director general al Institutului de Neurologie și Neurochirurgie, Chișinău (2009-2013). *Stagii:* Departamentul de Psihanaliză, Paris VIII, Sorbona; Grenoble, Franța, profesor invitat al Universității „Joseph Fourier”, domeniul – maladia Parkinson, Paris, Franța; profesor invitat, Universitatea Paris VII, Institutul de Neuroștiințe, neurologia funcțională, clinica „Mayo Scottsdale”, SUA; Centru de Cefalee, Clinica de Neurologie a Universității de Medicină (Lille, Franța) etc. În anul 1994, după revenirea din Franța, a fondat Societatea de Psihanaliză și Psihosomatică din Republica Moldova, iar în 1996 lansează revista de cultură psihanalitică „Reverberații”. Membru al societăților științifice: Societatea Neurologilor din Republica Moldova (vicepreședinte); Societatea de Cefalee și Durere din R. Moldova (președinte); Membru al Federației Europene de Cefalee (*European Headache Federation*) etc. *Distincții:* Medalia „Nicolae Testemițanu” (2005); Medalia jubiliară a Academiei de Științe a R.Moldova (2006); Medalia „Dimitrie Cantemir”, AȘM a R.Moldova; „Ordinul de Onoare al R.Moldova” (2013) pentru realizări în activitatea de cercetare. Conducător științific și consultant a 19 teze de doctor și doctor habilitat în medicină. Posedă limbile: româna, rusa, franceza, engleza (fluent). *Lucrări editate:* peste 300 de publicații, inclusiv cinci monografii, patru manuale, opt indicații metodice.

MORARI, Marina (23.06.1964, Bălți, RSSM, URSS), conferențiar universitar. Doctor în științe pedagogice. Grad managerial superior, grad didactic superior, Pedagogie muzicală. *Studii:* Școala Medie nr. 13, azi Liceul Teoretic „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din Bălți, medalia de aur (1971-1981); Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB), Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală, secția muzică, diplomă cu mențiune (1981-1985); doctoratul, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău (1997-2001); studii postdoctorale la Universitatea de Stat din Moldova (2011-2013).

Stagii: Moscova (1986); București (2002); Padova, Italia (2003). *Activitatea profesională:* lector la Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală (1985-1993); profesoară de educație muzicală, Liceul Teoretic „M. Eminescu”, Bălți (1997-1999); specialist principal – inspector școlar, Direcția Județeană Învățământ Tineret și Sport, Bălți (1999-2003); metodist la secția de studii, USARB (2003-2005); director adjunct pentru clasele Profil Arte, Liceul Regional „Ion Creangă” din cadrul USARB, cumul intern (2003-2011); lector superior, conferențiar la Catedra de instrumente muzicale și metodică (2005-2011); șef al Catedrei de instrumente muzicale și metodici (2005-2011); conferențiar univ. la Catedra de arte și educație artistică, USARB (2007-prezent); membru-expert al Consiliului Național pentru Curriculum al Ministerului Educației din R.M. (2014-prezent). Participantă la numeroase conferințe și simpozioane științifice din Bălți, Strășeni, Vadul lui Vodă, Chișinău, Tiraspol (R. Moldova), Iași, Constanța, București, Botoșani, Cluj-Napoca, Alba-Iulia, Suceava (România), Ialta (Ucraina), Moscova, Sankt-Petersburg, Perm, Kursk (Rusia), Tallinn (Estonia), Minsk (Belarus), Olanda, Anglia, Franța. *Lucrări publicate:* coautor a patru monografii, peste 100 de articole științifice, „Dicționar de genuri și forme muzicale”, curs universitar „Elemente de limbaj muzical”, coautor a două manuale editate în S.U.A., Ed. „IGI Global” (2016, 2017); nouă manuale școlare de educație muzicală pentru clasa I, a II-a, a III-a, a VIII-a; curriculum modernizat la Educația muzicală, pentru clasele primare (I-IV) și gimnaziale (V-VIII); standarde de competență la disciplina Educație muzicală; referențial de evaluare a competențelor specifice la disciplina Educație muzicală; opt ghiduri pentru cadrele didactice. *Premii și distincții:* Premiul Mare în cadrul Festivalului Național „Obiceiuri și tradiții de nuntă”, trei ediții (2006, 2008, 2011).

MORARU, Anatol (18.09.1958, s. Scumpia, Fălești, RSSM, URSS), critic literar, prozator, profesor universitar. Membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova (2004). Membru al Uniunii Scriitorilor din România (2012). Președinte al Comitetului Sindical al USB. *Studii*: Școala medie din satul natal (1965-1975). Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, sp. limba și literatura română (1980-1984). Doctoratul

la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (1986-1989). *Stagii de documentare*: Louisville, Kentucky, USA (2003); Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, România (2000); Budapesta, Ungaria (2000); Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași (1994); Biblioteca Națională a Rusiei, Moscova (1988, 1989); Biblioteca „Mihai Eminescu”, Iași (1994); Biblioteca „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, România (2000) *Activitatea profesională*: lector la Catedra de limba și literatura română (1989-2002), lector superior la Catedra de literatură română și universală a aceleiași universități. Redactor-șef al publicației periodice independente „Accent provincial” (2000 -2004), redactor-șef al revistei „Confluente biologice” (2005-2012) și redactor asociat al revistei „Semn” (1995-2012). În afară de activitatea didactică, el coordonează Cenaclul literar „Kontur”, ai cărui membri au bune legături cu cei de la Atelierul „Vlad Ioviță” din Chișinău, condus de Dumitru Crudu. A semnat volumele: „Nou tratat de igienă” (nuvele), Ed. „Gunivas”, Ch., 2002, distins cu Premiul de Debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova, 2002, Premiul de debut al Fundației Culturale Române, 2002, și Premiul de debut *Cartea de Top* a Salonului Internațional de Carte, 2003); „Turnătorul de medalii” (roman), Ed. „Prut Internațional”, Ch., 2008; „Nu mă tentează” (povestiri), Ed. „Cartier”, Ch., 2011, distins cu Premiul Salonului Internațional de Carte, Chișinău, 2012; „Confidența unui looser” (proză scurtă), Ed. „Casa de pariuri literare”, București, 2013, distins cu Premiul Salonului Internațional de Carte, Chișinău, 2014; „Toți sunt unu” (antologie de proză scurtă), Ed. „TimoMoldova”, Iași, 2013; „Punct de vedere”, Ed. „Junimea”, Iași, 2017. *Lucrări didactice*: „Ion Druță. Opera epică și dramatică” (Ed. „Arc”, Ch., 2010), „Dumitru Matcovschi. Opera lirică, epică și didactică” (Ed. „Arc”, Ch., 2014). Premiul Festivalului Internațional *Lucian Blaga*, ediția 2012, pentru întreaga activitate literară. Numeroase prezențe în antologii și în lucrări colective editate la Chișinău, Bălți, Iași, Suceava, Paris, Praga.

MORARU Anton (23.10.1937, s. Pistruieni, jud. Orhei, Basarabia, România – 28.10. 2015, Chișinău), istoric, profesor universitar. Doctor habilitat în științe istorice. *Studii*: Școala primară din satul natal, Școala de șapte ani din s. Ordășei, Telenești; Tehnicumul (Colegiul) de Bibliotecari din Soroca (1957); Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie (1957-1962).

doctorand, Universitatea de Stat „T.G. Șevcenko” din Kiev (1982-1984). În 1984 susține teza de doctor habilitat în științe istorice. *Angajări*: asistent la Catedra de istorie a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1962-1966), lector superior, Institutul de Medicină din Chișinău (1966); colaborator științific superior la Institutul de Studii Politice din Chișinău (1971-1978). Din 1978 – docent/conferențiar, Universitatea de Stat din Chișinău, iar din 1987 – profesor universitar. Director adjunct al Arhivei Organizațiilor Social-Politice din R. Moldova (1988-1990). A ignorat decizia Moscovei să distrugă 220 mii de documente (dosarele membrilor PCUS și dosarele personale). Director adjunct, șef de catedră la Institutul de Perfecționare a Cadrelor Didactice (1990-1997), prorector la Universitatea Real-Umanistică din Cahul (1998-1999); prorector pentru știință la Universitatea de Stat din Cahul (2000-2004). Din 2004 până în 2015 a activat ca prorector, șef de catedră, profesor la Universitatea „Perspectiva” din Chișinău. *Lucrări publicate*: peste 250 de lucrări științifice și studii, inclusiv cca 20 de monografii, printre care: *Istoria Românilor: Basarabia și Transnistria* (1946-1950), Ch., 1995; *Școala de cultură generală din Republica Moldova* (1944-1950), Ch., 1994; *De ce moldovenii sunt români?*, Ed. „Labirint”, Ch., 2007; *Basarabia sub jugul colonial al Rusiei țariste (1812-1917)*, Ch., Ed. „Labirint”, 2012. Tematica investigațiilor vizează destinul istoric al Basarabiei, probleme metodologice ale istoriografiei, critica falsificatorilor istoriei românilor. Colabora în permanență cu istoricii bălțeni. *Bibliogr.*: „Savantul și profesorul Anton Moraru. Biobibliografie”, Ch., Ed. „Labirint”, 2012; Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

MORARU, Ion (09.03.1929, Mândac, jud. Bălți, România), scriitor și activist anticomunist moldovean. A fost prizonier politic în Uniunea Sovietică. La vârsta de doar 18 ani s-a înrolat în mișcarea ilegalistă de rezistență „Arcașii lui Ștefan cel Mare”. Ulterior, Ion Moraru și Petre Lungu au fost fondatorii organizației „Sabia Dreptății” din Bălți. Cu sediul în Școala Pedagogică „Boris Glavan”

din Bălți, acest grup de rezistență antisovietică a fost activ în oraș în timpul perioadei staliniste. Grupul „Sabia Dreptății” a fost descoperit de NKVD în 1947, iar membrii săi arestați. În anul 1950, pentru propagandă și activitate antisovietică, a fost condamnat la 25 de ani de închisoare. Timp de un an, Ion Moraru a fost întemnițat în același lagăr din Ekibastuz. Acolo i-a cunoscut personal pe disidentul rus Aleksandr Soljenițîn și pe generalul român Nicolae Dragomir. Deși și-a recăpătat libertatea în anul 1956, M. a fost reabilitat abia în 1990. *Cărți:* „Pustiirea”, 2005; „Treptele infernului”, 2007. *Distincții:* „Ordinul Republicii” (2010).

MOSKALIOVA, Anna (28.12.1911, Karácev, reg. Breansk, Imperiul Rus – ?), actriță de teatru. Artistă Emerită din RSSM (1952). Și-a început activitatea scenică într-un colectiv teatral de amatori din Simferopol (1928). În 1947-1956 a evoluat pe scena Teatrului Dramatic Rus din Bălți în rolurile: Bojena („Sub castanii din Praga” de K. Simonov), Griniovei („Caracter moscovit” de A. Sofronov), Greta Norman („Viața începe din nou” de V. Sobko), Nina Aleksandrovna („Mașenka” de A. Afinoghenov), Nadejda („Ultimii” de M. Gorki), Larisa („Fata fără zestre” de A. Ostrovski), Gemma („Tăunul” de E. Voinici), Luiza („Intrigă și iubire” de Fr. Schiller). Numele ei a figurat și pe afișele altor teatre din republică.

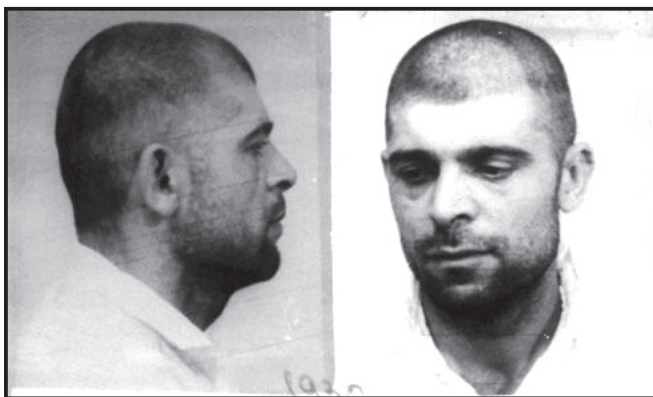
MOȘANU, Alexandru (19.07.1932, com. Braniște, jud. Bălți, Basarabia, Regatul România – 07.12.2017, or. Chișinău), istoric și om politic. Primul președinte al Parlamentului Republicii Moldova (1990-1993). Profesor universitar, doctor habilitat în științe istorice. Membru de onoare al Academiei Române (1993). *Studii:* Școala primară din Braniște, Școala Medie incompletă din Cobani, Școala Pedagogică „Boris Glavan” din

Bălți, diplomă cu mențiune (1948-1952), Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova (1952-1957). În 1966, la Institutul de Istorie al AȘ a URSS,

susține teza de doctor în științe istorice cu tema: „Mișcarea muncitorească și lupta celor două tendințe în Partidul Social Democrat din România (1910-1914)”, iar în 1979, la Institutul de Balcanistică și Slavistică al AȘ a URSS, – teza de doctor habilitat în științe istorice cu tema: „Mișcarea socialistă din România (de la mijlocul anilor '70 până la începutul anilor '90 ai sec. al XIX-lea)”. *Angajări*: laborant superior, cercetător științific inferior, cercetător științific superior și apoi secretar științific în cadrul Institutului de Istorie al Academiei de Științe al Moldovei (1957-1976). Din anul 1976, **M.** și-a desfășurat activitatea didactică la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, ocupând funcțiile de lector superior (1976-1980), șef al Catedrei de istorie universală modernă și contemporană (1980-1990), decan al Facultății de Istorie (1989-1990). În perioada 1993-1997, este profesor universitar; în 1997 iese la pensie. În perioada 1989-1990, deține funcția de președinte al Asociației Istoricilor din Moldova. Din 1993 este redactor-șef al revistei de istorie și cultură „Destin Românesc”. *Cariera politică*. **M.** a intrat în viața politică din Basarabia după restructurarea lui Mihail Gorbaciov, pe valul mișcării de renaștere națională din RSSM. A fost, după alegerile din 1990, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al Republicii Moldova, funcție deținută până în 1993. Pe 03.02.1993, împreună cu un grup de parlamentari (I. Hadârcă, V. Matei și V. Nedeliciuc) demisionează din funcția de președinte al Parlamentului. Acest gest a fost calificat de electoratul democrat drept o gafă politică gravă. Adevăr confirmat ulterior de evenimentele social-politice. Deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990-2001). Ales ca deputat în 1990, după alegerea lui Mircea Snegur ca Președinte al RSS Moldova, **M.** devine la 3.09.1990, Președinte al Parlamentului Republicii Moldova. A avut o contribuție decisivă la elaborarea unor acte legislative privind drapelul Republicii Moldova și imnul „Deșteaptă-te Române” (primul imn al Republicii Moldova). *Lucrări publicate*: circa o sută de lucrări, inclusiv patru monografii dintre care două în colaborare: „Рабочее и социалистическое движение в Румынии (1907-1914)”. Ch., Ed. „Știința”, 1974; „Социалистическое движение в Румынии (середина 70-ых – начало 90-ых гг. XIX в.” „Рабочее и крестьянское движение в Румынии (1900-1904, 1907-1914) // История Румынии 1848-1917”. Москва, Наука 1971; „Румынская историография в конце XIX – начале XX в. // Историография истории нового времени стран Европы и Америки. - Москва, Высшая школа 1990” (în colab.). *Premii și distincții*: Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Ofițer (2014), *Ordinul Republicii*. Premiul Institutului Cultural Român pentru promovarea valorilor culturii naționale românești. *Bibliogr.*: *Dicționar enciclopedic*, vol. IV. Editura Enciclopedică, București, 2001; *Dicționar enciclopedic ilustrat*. Ed. „Cartier”, Chișinău, 1999; Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

MOTORNÎI, Dmitri (15.10.1925, s. Spaskoe, r. Hmelevsk, reg. Kirovograd, RSS Ucraineană, URSS – ?), operator de cinema, regizor. Membru al Uniunii Cineaștilor din RSSM. *Studii*: Școala Republicană de Pictură „I.E Repin” din Chișinău (1950); Facultatea de Operatori de Cinema a Institutului de Stat de Artă Cinematografică (ВГИК), atelierul prof. A. Simonov, pe care l-a absolvit în 1957. *Activitatea profesională*: pictor-decorator la Casa de Cultură din Bălți, profesor de desen și desen liniar la Școala Medie nr. 6 și Palatul Pionierilor din Bălți (1950-1957). Ulterior, **M.** s-a mutat la Chișinău și a activat la studioul „Moldova-Film” (din 1957). La început a fost asistentul operatorului V. Derbeniov, apoi operator de cinema, turnând filme documentare și artistice. Și-a încercat puterile și în regia cinematografică. *Filmografia*: filme artistice: „Атаман кодр” (1958), „Колыбельная” (1960), „Человек идёт за солнцем” (1961) – asistent al operatorului; „Путешествие в апрель” (1962) – operator, în colaborare; „Улица слушает” (1963); „Последний месяц осени” (1965), în colab.; „Любить” (1968); „Один перед любовью” (1969); „Кража” (1970); „Спасённое имя” (1972) – operator și coregizor; „Что человеку надо?” (1975); „Подозрительный” (1978); „Здравствуйте, я приехал” (1979); „Старик коня водил” (1980); scurtmetraje: „Шоссе” (1981); „Маленькое одолжение” (1984); „Кто войдёт в последний вагон?” (1986). Filme documentare: „Кишинёву – 500”, 1966, „Монолог”, 1967, „Тропою таланта”, 1969, „Буджакский колос”, 1973, „Молдавию пою”, 1974, „Могущество синтеза”, 1976, „Начинался поход в Кишинёве”, 1977, „Индустрия Советской Молдавии – селу”, 1981, „Непреходящая забота”, 1982. *Distincții*: „Lucrător Emerit al Culturii din RSSM” (1974). Diploma de Onoare a Prezidiului Suprem al RSSM. *Bibliogr.*: Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. Ed. „Litera”, București, 2011.

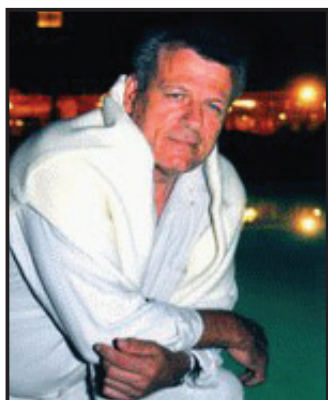
MURUZIUC, Gheorghe (19.11.1930, Fălești, jud. Bălți, Basarabia, România – 25.09.1998, Bălți; înmormântat la Fălești), luptător anticomunist din R. Moldova care a susținut reunificarea Basarabiei cu România. A avut soarta copiilor care s-au născut cu puțin înainte de război:

În imagine: fotografiile din dosarul său penal.

a îndurat mizeria războiului, foametei, colectivizării, deportărilor, precum și falsul ideologic al construcției comunismului. A urmat primele patru clase la școala primară românească din localitate (unde și-a pus bazele idealurilor sale), iar opt clase le-a absolvit la sovietici. Apoi soarta l-a mână în Rusia, la o școală FZO (de meserii), un fel de lagăr din care nu aveai dreptul să pleci. A lucrat mai întâi în Abhazia, unde a ajuns în 1952, după care – în regiunea Rostov, la o mină de cărbune. În Abhazia s-a căsătorit cu o tătăroaică, iar în reg. Rostov s-au născut cei doi copii ai lor: Mihail în 1953 și Vadim în 1956. În 1962 revine în Moldova și se angajează, ca electrician, la Fabrica de Zahăr din Alexăndreni. În luna martie 1966, devine candidat în Partidul Comunist. Realitățile văzute în Rusia, dar mai ales cele din Moldova l-au dezamăgit. Numai nu comunism putea fi considerat ceea ce îi tot băgau în cap ideologiei sovietici, iar politica națională din RSSM rămânea doar pe hârtie – rușii au dat năvală peste tot, au ocupat toate funcțiile importante, iar cultura națională era neglijată prin eliminarea elementelor naționale. În 1965 i-a trimis o telegramă lui Brejnev, scriindu-i despre dezordinea de la fabrica la care lucra. Mare i-a fost mirarea că, la întoarcerea de la poștă, a fost invitat direct la ședința comitetului de partid al fabricii. Nu înțelegea cum de s-a întâmplat ca cele scrise lui Brejnev au ajuns mai repede la urechile șefilor decât la destinatar. La ședință, mai-marii întreprinderii au recunoscut că fabrica lucrează prost, ceea ce nu însemna că el trebuia să-i scrie lui Brejnev. Cu toate astea, secretarul de partid l-a numit dușman al puterii sovietice. Din acel moment a început a fi persecutat la locul de muncă. Întrucât criticile aduse conducerii fabricii n-au dat niciun rezultat, **M.** a decis să întreprindă acțiuni concrete. Pentru a protesta împotriva discriminării moldovenilor, el a confecționat și a arborat primul drapel românesc postbelic în RSSM. Acest eveniment șocant a avut loc în or. Biruința, r. Sângerei, în noaptea de 27 spre 28 iunie 1966. Arborarea tricolorului pe coșul Fabricii de Zahăr (la o înălțime de 45 m) timp de cinci ore în ziua de 28 iunie 1966, când s-au împlinit 26 de ani de la coto-pirea Basarabiei – s-a soldat pentru patriotul moldovean cu condamnarea la 2 ani închisoare, iar detenția a fost executată în lagărele din reg. Sverdlovsk. Revenit la baștină, el a lucrat în or. Bălți la o întreprindere de construcții. A fost reabilitat prin Hotărârea Judecătoriei Supreme a RSSM din 11 martie 1991. În anii de renaștere națională s-a implicat activ în lupta basarabenilor pentru idealurile naționale, idealuri pentru care a făcut doi ani de lagăr. Cel puțin unul din visurile sale s-a realizat – Republica Moldova este astăzi stat independent. *Distincții: „Ordinul Republicii”* (post-mortem, 2010). *Bibliogr.:* Ecaterina Țarălungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități.* Ed. „Litera”, București, 2011.

N

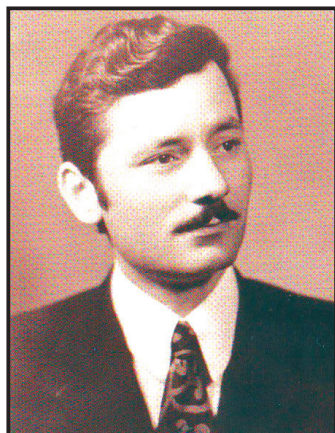
NAKLADCEVSKI, Piotr (1955, Bălți, RSSM, URSS), poet, prozator. Membru al secției regionale a Uniunii Internaționale a Scriitorilor „Новый Современник”. De profesie este inginer-constructor. A absolvit Tehnicumul (Colegiul) de Autodrumuri din Moscova și Institutul de Construcții din Moscova. A lucrat timp îndelungat în Siberia de Vest. În cei peste 30 de ani dedicați construcției, s-a convins de măreția și frumusețea omului muncii, de bunătatea și dragostea sa față de Patrie, față de peisajele ei fără seamăn. Iar poeziile și proza nu i-au fost decât o alinare a sufletului

și a impresiilor. Din 1998 locuiește în împrejurimile Moscovei. A fost publicat în mass-media din Rusia, SUA, Bulgaria, R. Moldova, Osetia de Sud, Polonia, Israel. Autor al cărților: „Должно ли всё нас волновать” (poezii), „Утренний сюрприз” (povestire), „И не надо судьбы иной...” (roman), „Через всю жизнь письмо пишу” (poezii), „Шухер в Гори” (povestire).

NEAGU, Maria (21.09.1934, Bălți, Basarabia, România – 15.10.2015, Bălți), istoric, conferențiar universitar. Doctor în științe istorice. *Studii*: Școala Medie nr. 1 din Bălți (1954); Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău, secția istorie (1959). În anii 1967-1969 este doctorandă la Catedra de istorie a Universității de Stat din Kiev. *Activitatea profesională*: profesoară de istorie și șefă de studii la Școala Medie din s. Vărzărești, Nisporeni (1959-1960), apoi a fost transferată la Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, unde a activat ca lector, lector superior, conferențiar la Catedra de istorie până în 1990. Conferențiar universitar (1973). Șefă la Catedra istorie (1987-1990). Președinte al Sindicatului Institutului Pedagogic „Al. Russo” (1978-1981; 1984-1987). Următorii zece ani (1990-2000) a predat istoria la Colegiul Politehnic și Colegiul Pedagogic, afiliat Universității bălțene. Conferențiar la Institutul Nistorean de Economie și Drept din Bălți (2000-2015). *Distincții*: Diploma de Onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1985), Titlul onorific „Lucrător Emerit al Învățământului Superior din RSSM” (1985), Medalia „Meritul Civic”.

NEDELESCU, Vasile (29.07.1951, s. Elizaveta, Bălți, RSSM, URSS – 19.12.2016, Chișinău), poet, publicist, traducător, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România. Încă din tinerețe a oscilat între literatură și științele exacte, apoi s-a decis să le împace pe amândouă. *Studii*: A absolvit: Școala Medie din Elizaveta (medalia de argint), Institutul Politehnic din Chișinău, astăzi Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Electrofizică (1973), Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova, secția poezie (1983). *Activitatea profesională*: secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova, secretar, apoi vicepreședinte al sectorului Ciocana, Chișinău, șef al Sectorului traducere, redactare, editare a documentelor normative la Institutul Național de Standardizare și Metrologie (1997-2013). *Scrieri*: cărți de versuri pentru copii: „Scărița ploii” (1983), urmat de volumele de poezii „Steaua de noroc” (1986), „Lumina salvatoare” (1987), „Земная дойна” (Moscova, 1986), „Treptat-treptat” (2007) ș.a. În 2011 la Editura „Biodava” din București, în colecția „Ideal”, apare volumul intitulat „Vasile Nedelescu 101 poeme”. Ulterior până în 2014, la Editura ieșeană *TipoMoldova* îi apar trei cărți de poezie, inclusiv în colecția „Opera Omnia, poezie contemporană”, volumul „Imagini a priori”. În 2013-2014 a colaborat cu prestigioasa revistă „Poesis” din Satu Mare, România, traducând patru importanți poeți contemporani din Rusia: Vladimir Boiarinov, Nikolai Pereiaslov, Igor Tiulenev și Igor Vorotnin. *Harul său poetic este alimentat de setea sa de adevăr, de efortul de a înțelege mai adânc viața și omul contemporan.* (Vasile Romanciuc)

NEGARĂ, Ion (1942, s. Țareuca, plasa Rezina, jud. Orhei, Basarabia, România – 1995, Bălți, R. Moldova), dansator, coregraf al Ansamblului de muzică și dans popular „Vântuleț” din Bălți. *Studii*: Școala Medie din satul natal. Din 1956, participant al activității artistice la Casa de Cultură din Rezina. Între anii 1959 și 1965 – artist în Ansamblul de dansuri populare „Joc” al Filarmonicii de Stat din Moldova. În timpul serviciului militar (Jitmir, Ucraina), colectivului de dansuri, condus de N., i s-a conferit titlul de „Popular” (1963). Același titlu „Popular” i-a fost acordat și ansamblului de dansuri al colhozului „Biruința”, r.

Strășeni (1967). Din 1969 până în 1990, este angajat în funcția de conducător și maestru de balet al Ansamblului popular de dansuri „Vântuleț” al Palatului Culturii din Bălți. Cu acest ansamblu N. a montat peste 40 de dansuri. Sub conducerea lui

N. ansamblul „Vântuleț” a obținut un înalt nivel interpretativ, ceea ce i-a dat posibilitate să concerteze des în republică și peste hotare: la șantierele unionale de șoc din Povolgia, Zilele de Prietenie între tineretul sovietic și cehoslovac, Festivalul Țărilor de pe Dunăre, Etiopia și Afganistan. *Distincții*: Insignele „Eminent Lucrător al Culturii din RSSM”, „Eminent Lucrător al Culturii din URSS”, Marea Medalie de Aur, or. Ruse (Bulgaria); Medalia de Aur și Diploma de gradul I la Festivalul Unional al activității artistice de amatori a oamenilor muncii, Medalia de Bronz a EREN (ВДНХ); a fost înscris în Cartea de Onoare a talentelor din Moldova; numeroase diplome ale CC al ULCTU, Ministerului Culturii din Moldova. În fiecare an, la Bălți, are loc Festivalul de dans popular pentru copii și tineret „Cine joacă horele”
In memoriam Ion Negară și Ion Ungureanu.

NEGURĂ, Ion (21.02.1943, s. Bocani, plasa Fălești, jud. Bălți, Basarabia, România), psiholog, conferențiar universitar, doctor în psihologie. Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994). La 27 august 1991 a votat și a semnat Declarația de Independență a Republicii Moldova. *Studii*: Școala Medie Bocani, Fălești (1950-1961); Institutul Pedagogic de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, secția Limba și literatura română (1963-1968); doctoratul la Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova, Facultatea de Psihologie (1973-1976); *Activitatea profesională*: profesor de română și franceză, director adjunct, director în școlile din s. Bocani și Pârlița, Fălești (1967-1971); Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Pedagogiei, șef de secție, cercetător științific superior (1977-1983); Institutul de Perfecționare a Cadrelor Didactice, șeful Catedrei de psihologie, conferențiar universitar (1983-1991); Institutul Național de Instruire Continuă, prim-prorector, conferențiar universitar (1991-1992); Parlamentul Republicii Moldova, deputat, vicepreședinte al Comisiei pentru Știință și Învățământ (1992-1994); Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (UPS) din Chișinău – șeful Catedrei de psihologie (1994-2009); conf. univ. la Catedra de psihologie (2009-prezent). Profesor invitat la Universitatea Fribourg, Elveția (nov. 2007); Membru în comisii de doctorat la Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (2000-2013). Redactor-șef adjunct al revistei „Psihologie. Psihopedagogie specială. Asistența socială”, editată de Facultatea de Psihologie și Pedagogie Specială a UPS din 2005. 19 tineri din R. Moldova și România au fost îndrumați în conceperea și realizarea proiectelor de cercetare doctorală. Participat la numeroase con-

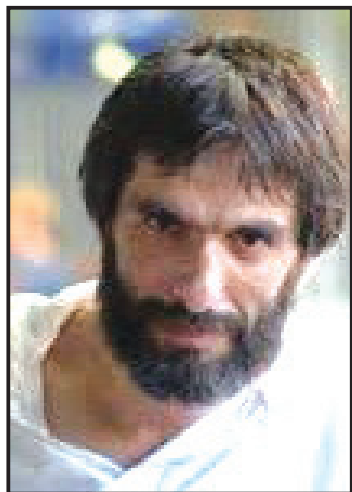
ferințe științifice internaționale din R. Moldova, România, Ucraina, Tunisia. *Lucrări publicate*: peste 100 de articole, inclusiv: „Formarea competențelor de rezolvare a problemelor psihologice în procesul instruirii inițiale și continue a psihologilor” (coordonator și autor). Ch.: CEP UPS „Ion Creangă”, 2014; „Psihologia generală” (coautor E. Losâi). Ch.: IFC, 2011; *The influence of the ideological – global context on social representations of the European Union*. In: „Annals of the Alexandru Ioan Cuza University. Psychology Series”. 2010, volume 19, nr. 2, 35-50. (Coautori M. Curelaru și M. Cristea). *Distincții*: Insignele „Eminent al învățământului public” (1987), „Отличник просвещения СССР” (1991); Medalia „Meritul Civic” (1996); *Ordinul de Onoare* (2011); *Ordinul Republicii* (2013); Titlul onorific *Professor Emeritus* al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (2013); Diploma A.Ș.M. pentru rezultate științifice remarcabile (2015).

NEGURĂ, Ion (1948, Nisporeni, RSSM, URSS), flautist, naist, pedagog. Fondatorul primei și celei mai bune clase de nai din lume. La școala naiului din Chișinău vin mulți copii și profesori din America, Spania, Portugalia. *Studii*: Școala de Muzică din Nisporeni; Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”; Institutul de Arte „Gavriil

Musicescu”, Catedra instrumente aerofone și de percuție (flaut, nai). *Angajări*: profesor la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1974-1980); Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”, Liceul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din Chișinău. Astăzi aproape că nu există o orchestră profesionistă din Basarabia unde să nu activeze măcar unul dintre discipolii săi. În prezent, profesorul predă lecții de master class în România, Elveția și Germania, pregătind interpreți la nai pe baza muzicii academice. Împreună cu discipolii săi, participă la diverse manifestări concertistice, evoluând cu orchestrele „Lăutarii”, „Folclor” sau cu alte formații din întreg spațiul românesc. *Concerte memorabile*: Festivalul Internațional „Cerbul de Aur” de la Brașov, când a reușit să adune 33 de naiuri; aniversarea Televiziunii Române – 50 de fluierași și 50 de naiști. *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit al R. Moldova”, „Cetățean de Onoare al or. Nisporeni”.

NICU, Ghenadie (13.02.1963, Bălți, RSSM, URSS), poet și critic literar. A absolvit Facultatea de Filologie (sp. Limba și literatura română) a Universității de Stat din Moldova (1985). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Republi-

ca Moldova. *Activitatea profesională*: corespondent al cotidianului „Sfatul Țării”. Colaborator, cu tablete săptămânale, al „Ziarului de Iași” (din 2003). Redactor asociat la revista literară „Semn”. Lector la Catedra de literatura română și universală a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB) din 2010 până în prezent. Doctoratul la Institutul de Filologie al AȘM și la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Redactor-șef al revistei „Sintagmele”, editată sub auspiciile USARB. *Lucrări publicate*: „Calmant pentru Alter ego”, Ch., 1992; „Deșertul consoanelor”, Ch., 2003. *Distincții*: Premiul Societății culturale „Agora” din Botoșani; Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova.

NOROC-PÎNZARU, Lidia (04.12. 1942, s. Ustia, plasa Glodeni, jud. Bălți, Basarabia, România), actriță de teatru. *Studii*: Școala Primară nr. 11 (1949-1953), Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” din Bălți (1953-1959), Facultatea de Filologie (sp. limba și literatura română) a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1976-1981). *Activitatea profesională*: Din 1959 până în 1992 este actriță a Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, unde a realizat numeroase roluri memorabile: Odochia („Odochia” de I. Puiu), Valea („O poveste din Irkutsk” de A. Arbuзов), Maria („Bani pentru Maria” de V. Rasputin), Valentina („Astă-vară la Ciulimsk” de A. Vampilov), Amalia („Grădina de trandafiri” de E. Vetemaa). Alte roluri: Luluța, Zamfira, Ferchezanca, Ruxanda Doamna („Chirița în provincie”, „Piatra din casă”, „Doi morți vii”, „Despot-Vodă” de V. Alecsandri), Mița Baston („D-ale carnavalului” de I. L. Caragiale), Korinkina și Lipocika („Vinovați fără vină” și „Corb la corb nu scoate ochii” de A. Ostrovski), Zaharovna („Bătrânul” de M. Gorki), Zana („Adie vântule, adie” de Jānis Rainis), Rozaria („Familia mea” de E. de Filippo). Membră a Uniunii Oamenilor de Teatru din Moldova (1961-prezent), pedagog la Facultatea de Profesii Obștești, Institutul Pedagogic „Alec Russo” (1981-1985). Șefă a Direcției Cultură a Primăriei Bălți (1990-1999), apoi a Consiliului Județean Bălți (1999-2003). Specialist principal la Secția Cultură a Primăriei Bălți (2003-2008). *Specializări*: Institutul Unional

de Reciclare a lucrătorilor culturii, Moscova, Federația Rusă (1991), Seminarul regional „Artizanatul în promovarea creației populare”, Botoșani (1994), Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1997), Seminarul Republican „Arta și știința conducerii în Administrația publică locală”, Bălți (1998), Conferința Internațională „Elaborarea principiilor de restructurare și activitate a instituțiilor de cultură din Republica Moldova (2001), Seminarul republican „Incluziunea socială în biblioteci” (2004). *Experiența profesională*: Președinte al Asociației Femeilor din Bălți, azi Mișcarea obștească „Femeia Moldovei” (1980-prezent), membră a Colegiului Ministerului Culturii al R. Moldova (2000-2005), președinte al Consiliului Ramural al Sindicatului Lucrătorilor din Cultură, Bălți (2003-prezent). Muzeograf al Muzeului de Istorie și Etnografie din Bălți (2008-prezent). *Distincții*: Titlul onorific „Artistă Emerită” (1981), Ordinul „Insigna de Onoare” (1986), Medalia „Meritul Civic” (1993). *Bibliogr.*: Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Ch., 2000.

NOVAC (CERNĂUȚEANU), Lidia (17.01.1923, s.

Danul, jud. Bălți, Basarabia, România – 24.10.2003, Chișinău), conferențiar universitar. Doctor în filologie. *Studii*: Liceul de fete „Domnița Ileana” din Bălți (1933-1942), Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (1942-1945), unde a audiat prelegerile profesorilor Iorgu Iordan, George Călinescu, Teofil Simensky, Jean Livescu, Ștefan Basarabescu; Institutul Învățătoresc din Bălți (1945-1946); Facultatea de Limbi Străine (sp. limba franceză) a Universității din Lvov (1946-1951). *Activitatea profesională*: colaborator științific superior la Academia de Științe din Estonia (Tallinn,

1951-1953), lector superior, conferențiar, șefă a Catedrei de limba franceză la Institutul Pedagogic de Stat „Alecru Russo” din Bălți (1954-1965). Doctor în științe filologice (1963) cu tema „Dicționarul de frecvență al limbii moldovenești” (conducător științific – cunoscutul romanist Rajmund Piotrowski). Prima femeie din Moldova care a susținut teza de doctor în domeniul filologiei franceze. Șefă a Catedrei de limba franceză la Institutul de Limbi Străine din Minsk (1965-1971). Din 1971, conferențiar la Catedra de lingvistică generală și romanică a Universității de Stat din Moldova. *Opera științifică*: peste 70 de lucrări și articole științifice, unele dintre care au fost traduse și folosite în mai multe centre de cercetare și școli superioare din Italia, România, Belgia, Rusia, Ucraina, Franța. *Distincții*: Diploma de Onoare a Ministerului Învățământului al RSSM, Diploma de Onoare a Ministerului Învățământului Superior și Mediu de Specialitate al RSS Bielorusie. *Bibliogr.*: Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Ch., 2000.

O

OBUH, Vladislav (5.12.1928, Leningrad / Sankt-Petersburg, RSFSR, URSS – 18.04.2001, Sankt-Petersburg), pictor. Maestru Emerit al Artei din RSSM. A absolvit Școala Superioară de Artă Industrială „V.I. Muhina” din Leningrad/Sankt-Petersburg (1953). Din 1953 până în 1990 activează în Moldova. *Opere:* Mozaicul Autogării din Bălți (arhitect: I. Zagorețki), decorul pictural din Autogara și Casa de Cultură din Bender (1965), panoul decorativ din foaietul Palatului Național „Nicolae Sulac” din Chișinău (1974). *Distincții:* Titlurile onorifice: „Maestru Emerit al Artei din RSSM” (1978), „Pictor al Poporului din Moldova” (1990); Ordinul „Insigna de Onoare”.

În imagini: Mozaicul „Salutare”, care se află pe peretele gării, este executat în 1972 din plăcuțe de ceramică pe relieful betonului. Paleta culorilor este foarte bogată. Imaginea plastică a elementelor compoziției (florile, luna, soarele) este executată într-o manieră simbolică. Suprafața planului pe care este amplasat relieful este sferică. Relieful din mozaic formează o stelă acolo, unde iese înaintea peretele scării. Mozaicul „Drumuri” reprezintă o compoziție monumentală figurativă situată în interiorul sălii de așteptare a Autogării or. Bălți. Pictura monumentală este tratată într-o cheie majoră cu prudente elemente de stilizare, specifice picturii monumentale sovietice din anii '70 ai sec. al XX-lea. (1972-1973). Semnificație patrimonială: locală, artistică. Compoziția mozaicului e formată din diferite fragmente de ceramică care reprezintă scene, peisaje pe aceeași temă – drumuri.

OCINSCHI, Ivan (01.04.1888, Secureni, reg. Cernăuți, Imperiul Austro-Ungar – 01.12.1970, Chișinău), savant și pedagog. A absolvit Seminarul Pedagogic din Bairamcea (1909), lucrând apoi ca învățător. A urmat studiile la Institutul Învățământului Public din Kiev, Facultatea Limba și Literatura Rusă (1924). Unul dintre primii organizatori ai muncii științifice în RASSM. Între anii 1918 și 1933 a deținut diferite funcții în sistemul învățământului public din Ucraina și Republica Autonomă Moldovenească. Președinte al Comitetului Științific Moldovenesc (1930-1933) și redactor al revistei „Octombrie” (1931-1933). El s-a întâlnit cu Stalin și cu conducătorii de partid ai Ucrainei, care insistau ca în RASSM să se treacă la alfabetul latin. „Stalin ne-a explicat că latinizarea scrisului moldovenesc poate fi unul din fenomenele de apropiere între poporul moldovenesc și cel românesc și a influenței lor reciproce... El ne spunea că nu trebuie să ne temem de latinizare, deoarece aceasta constituie numai forma, pe când cel mai important moment e conținutul și e de datoria noastră să urmărim ca el să fie socialist”. *Rezultatele acestei „latinizări”*, încheiate în 1937, au fost tragice. Aproape toți basarabenii au fost supuși represiunilor și exterminați ca agenți ai României, ai Japoniei, ai Germaniei etc. El a scăpat din întâmplare, fiind deja trimis în exil. **O.** a trecut prin mașina NKVD-ului în mai multe rânduri, fiind unul dintre puținii supraviețuitori. Candidat (doctor) în științe filologice (1941), docent (1947). În perioada 1934-1957 a activat la diferite instituții de învățământ superior. Din 1955 până în 1958 activează la Institutul Pedagogic din Bălți, ca doctor docent la Catedra de literatură rusă și străină, iar în 1956-1957 ca decan al Facultății de Filologie. A publicat articole pe teme din domeniul filologiei, literaturii ș.a., multe dintre ele având un caracter didactic și de popularizare: *Patruzeci de ani de activitate a marelui scriitor proletar* (despre Maxim Gorki), *Béranger și burghezia* (1932), *Maiakovski la Chișinău* (1958). **Bibliogr.:** Урсул Д. Т., Топилина В. М. „И В Очинский (1968-1970)”. – Ch., 1979; *Literatura și arta Moldovei: Enciclopedie* (vol. 2), Ch., 1986.

ODAGIU, Victor (08.02.1948, s. Drepcăuți, Briceni, RSSM, URSS – 2007, Bălți) actor de teatru. Artist Emerit. După absolvirea Școlii de 11 clase din satul natal, își continuă studiile la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău, spec. *Artist. Comedie muzicală* (1966-1971). A făcut parte dintr-o promoție fără noroc de creație. Actori de comedie muzicală (Iulia Șumanschi, Valeriu Drumov, Petru Păpușă, Valentin Bețianu, Zinaida Rusu, Sofia NESTE-

rova ș.a., inclusiv Victor Odagiu) care au excelat în opereta „Valsul Sevastopolului” de Issak Dunaevski, pe scena bălțeană, s-au aprins și s-au stins neiertător de repede. Din diferite motive s-a renunțat la ideea înființării unei trupe de operetă în Moldova. Ca și colegii de facultate, **O.** a jucat mult, dar a cântat puțin. În cei peste 35 de ani pe scena bălțeană (1971-2007), **O.** a colindat această parte a Europei cu „Doi morți vii” și „Millo-director”; cu „Kir Zuliari-di” și „Al nouălea cucernic”; au răs spectatorii de pretutindeni de „Omul sfințește locul” și „Năzdrăvăniile Babei-Hârca”; au lăcrimat la „Despot-Vodă” și „Grădina de trandafiri”. *Distincții:* Titlul onorific „Artist Emerit din Republica Moldova”.

OYERBAH, Froim (12.12.1891, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 04.05.1973, Petah-Tikva, Israel), poet, critic literar. A scris în idiș. S-a născut într-o familie hasidică (sectă mistică evreiască). Tatăl său, Avrum-Lezer Averbuh era de loc din Chișinău, iar mamă-sa, Haia Șoihet, era din Bălți. A învățat la heder (școală primară religioasă evreiască) și la școala laică. În 1908 a început să publice povestiri în limbile rusă și în ivrit. Peste un an a debutat cu poezii în idiș în revista „Zangen” (Tulpine), iar apoi și cu povestiri din viața evreilor basarabeni în gazeta „Gut Morgn” (Bună dimineața). În 1911 s-a transferat în Varșovia, iar peste un an – în Palestina.

Odată cu declanșarea Primului Război Mondial, ca cetățean al unei țări dușmănoase, a fost exilat în Egipt, a aderat la Legiunea Evreiască și a participat la luptele de la Gallipoli (operațiunea Dardanelele). După demobilizare (1915) s-a mutat în SUA, a locuit în New York, unde în decurs de mai mulți ani a activat ca profesor de limba evreiască, a colaborat la numeroase ediții periodice în idiș, a fost președinte al „Ligii de luptă pentru dreptul limbii idiș în Ereț-Israel (Palestina)”. În 1915, la New York, a editat prima culegere de poezii „Afn Șvel” (Pe prag). Au urmat: „Caravangăn” (Caravane, 1918), „Der Roiter Fodâm” (Firul roșu, 1927), „Adas Liderbuh” (O culegere de cântece, 1934), „Dry Rizm” (Trei Atlanta, 1937), „Loyter de la Der Alter Qual” (Sursa veche transparentă, 1940), „Yankevs Getseltn” (Corturile lui Iacov, 1945), „Gildene Shkie” (Apus de soare auriu, 1959), „Di Vayse shtoto” (Orașul alb, 1960),

„Vah Iz Der Step” (Stepa trează, 1963), „A Lebm Tsvishn Tovlen” (Viața între coperte, 1968). În afară de numeroase culegeri de poezie, a publicat o serie de eseuri, cărți de critică literară, memorii (în ivrit, 1954) și povestiri, a lucrat un timp în stilul realismului socialist. Unele poeme au fost transpuse pe note. A tradus în idiș o serie de opere din literatura rusă („Суламиф” de A.I. Kuprin, „Двенадцать” de A.A. Blok și altele). A redactat monumentalul „Lexicon Fun Der Nayer Yidisher Literatur” (Lexiconul noii literaturi evreiești, 1969). Poeziile sale au fost traduse în ebraică și engleză.

ORDA, Tadeusz, numele adevărat **ZALEVSKI (Orda-Zaleski)** (30.04.1889, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus ori s. Rașcov, jud. Hotin – 23.06.1930, Varșovia, Polonia), cântăreț de operă (bas-bariton). Fratele lui Sigizmund Zalevski, soțul Tatianei Sabaneeva. *Studii*: Școala de Muzică din Chișinău (1903-1907) cu prof. V. Annenkov (canto), doi ani la secția de drept a Universității din Kiev. Și-a continuat studiile de vocalist la Roma. În 1910 a debutat în Rusia, interpretând rolul lui Escamillo („Carmen”), după care a fost invitat la Opera din Tiflis. A fost solist la teatrele de operă din Odesa, Ekaterinoslav, Teatrul Mari-

inski din Petersburg. Din 1919 cântă la *Opera lui Serghei Zimin* din Moscova. Apoi se transferă la Baku. În 1919 a întreprins un turneu în Asia Mică, Constantinopol, Bulgaria, Grecia, Egipt. După o evoluare strălucită pe scenele din Italia (1921), este invitat la Opera din Paris pentru a cânta în opera „Boris Godunov”. În anii 1922-1927 e solist al Operei din Varșovia. În 1927 abandonează scena din cauza unei boli grave. Pierzând vocea, se sinucide. Poseda o voce puternică, cu un timbru profund (îndeosebi în registrul acut). Se distingea prin aspectul impozant (statură înaltă, trăsăturile expresive ale feței). Cele mai bune arii: *Boris* („Boris Godunov” de M. Musorgski), *Oaspetele venețian* („Sadko” de N. Rimski-Korsakov), *Tonio* („Paiate” de P. Leoncavallo). Alte roluri: *Demon* („Demon” de A. Rubiņstein), *Cneazul Igor* („Cneazul Igor” de A. Borodin), *Oneghin* („Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski), *Figaro* („Bărbierul din Sevilla” de G. Rossini), *Mefistofel*, *Valentin* („Faust” de Ch. Gounot), *Amonasro* („Aida” de G. Verdi), *Escamillo* („Carmen” de G. Bizet) ș.a. Partenerii de scenă: V. Damaev, E. Popova, T. Sabaneeva, F. Șaliapin, E. Pinza, S. Baccaloni, I. Paliev (Paliașvili) ș.a.

OȚEL, Mircea (29.07.1946, Bălți, RSSM, URSS – 19.11.2001, Chișinău), violonist, dirijor, aranjour, compozitor. S-a născut în familia lăutarului Vasile Oțel, cunoscut nu numai în oraș, ci și în localitățile din jurul Bălțiului. *Studii*: Școala Medie nr. 6 „N.V. Gogol”, concomitent – Școala de Muzică din Bălți; Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, sp. instrumente cu coarde, clasa vioară (1961-1973); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, clasa vioară; Conservatorul de Stat al

Moldovei, Facultatea Arta Instrumentală, Compoziție (1984-1987). Serviciul militar (1966-1967). Concomitent cu studiile, activează într-o serie de orchestre, ansambluri („Fluieraș”, „Folclor”, „Mugurel”, „Taraf”, „Bucuria”, Ansamblul țiganilor moldoveni ș.a.) cu care concertează aproape în toate republicile fostei Uniuni Sovietice, precum și în unele țări din străinătate. De la 9 anișori, Mircea probează primele capacități componistice. Preocupat de compunerea cântecelor și a melodiilor în diverse genuri muzicale („Abece-dar”, „Albatrosul”, „Anii nu se mai întorc”, „Revenire”, „Bădișor cu pălărie”, „Chipul tău”, „Poem”, „Mihăiță”, „Trăiască soarele”, „Vacanța” etc.). Numai pe versurile lui D. Matcovschi, **O.** a scris peste o sută de cântece. A compus, de asemenea, cantate și ode pentru pian, nai, trompetă, vioară și saxofon, interpretate de Orchestra simfonică, condusă de Al. Vasecikin. Între anii 1969 și 1971, împreună cu Nicolae Sulac, **O.** înființează și conduce orchestra de muzică populară și de estradă „Lăutarii”, ulterior, preluată de Nicolae Botgros. *Distincții*: Titlul onorific „Maestru în Artă” (2000), laureat a numeroase festivaluri și concursuri naționale și internaționale.

*Ce ești, te privește, la urma urmei
numai pe tine. Ce vrei, privește și pe al-
ții, iar ce faci ne poate privi pe toți.*

Nicolae IORGA

P

PALADII, Andrei (29.10.1883, s. Sărata Veche, Fălești, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1938, ?), militant pentru Puterea Sovietelor în Basarabia. Membru al Partidului Comunist Român din 1930. În vara lui 1917, devine unul dintre conducătorii țărânimii muncitoare din jud. Bălți. Președinte al Sovietului de deputați din jud. Bălți și delegat la Congresul II al Sovietelor de deputați ai țăranilor din Rusia. A fost președinte al Congresului II al deputaților țăranilor din jud. Bălți. Unul dintre organizatorii și conducătorii apărării or. Bălți. Participant la luptele de lângă Râbnița și stația Slobodka. În anii Puterii Sovietice, ocupă diferite posturi în organele sovietice și de partid din RASSM. Bibliogr.: N. Roitman, *Enciclopedia Sovietică Moldovenească*, vol. 5, Ch., 1975.

PALATNIC, David (01.12.1913, Balta, gubernia Podolsk, Imperiul Rus – aprilie 1998, Chișinău), arhitect. *Studii:* Colegiul de Construcții din Odesa (1932), Institutul de Inginerie și Construcție Civilă din Odesa (1939). Încă fiind student la Odesa, sub conducerea profesorul său, **P.** a elaborat proiectul clădirii Teatrului Orășenesc din Tiraspol (Teatrul Dramatic de Stat „M. Gorki”) și cel al Pieței Teatrale (1936), iar în anii 1960-1963 (împreună cu I. Șmurun) – proiectul reconstrucției lor. În 1955, arhitectul **P.** își începe activitatea în cadrul Institutului de Proiectare „Молдгипрострой”, unde a lucrat timp de peste 40 de ani. El este unul dintre fondatori și membru al Uniunii Arhitecților din Moldova din 1940. În

mai multe rânduri a fost ales în organele de conducere ale Uniunii Arhitecților. Proiectele și edificiile arhitectului **P.** au fost în mod repetat apreciate cu distincții guvernamentale și medalii ale Expoziției de Realizări Economice (ВДХХ) ale URSS. În calitate de autor și conducător al unor colective de arhitecți, a participat la proiectarea și construirea a numeroase blocuri locative, edificii publice și de menire social-culturală din Chișinău: Spitalul feroviar, proiectele scârilor de cascadă și granit în parcul din jurul lacului *Valea Morilor* (împreună cu R. Kurt), blocurile locative de pe Piața Gării, Casa Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, Palatul de Cultură al Sindicatelor din Moldova, școli și grădinițe-creșe, Centrul Republican de Ocrotire a Mamei și Copilului, Palatul Culturii din sectorul Râșcani, Chișinău. La Bălți, după proiectul lui **P.**, a fost construit Palatul Municipal de Cultură.

PALII, Victor (01.02.1949, s. Olișcani, Rezina (azi Șoldănești), RSSM, URSS), pictor-scenograf la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1974-prezent). *Studii:* Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin”, în prezent Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău (1970-1974).

A semnat scenografia a peste 70 de spectacole de cele mai diverse genuri în Moldova, România, Federația Rusă. Cele mai reușite scenografii: „Amurg” de Aleksei Dudarev, „Călin-Zburătorul” de Mihai Eminescu, „Agachi Flutur” de V. Alecsandri, „Clopotnița” de Ion Druță” ș.a. A pictat icoane pentru bisericile din Șoldănești și Iamalo-Nenețk, Rusia. Și-a expus tablourile în cadrul mai multor expoziții personale și de grup în: R. Moldova, Ucraina, România, Rusia. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (UAPRM). Președinte al Filialei Bălți a UAPRM. Membru al Uniunii Teatrale din Moldova (UNITEM). *Premii și distincții:* Titlurile onorifice: „Lucrător Emerit al Culturii” din Moldova, „Maestru în Artă”; Premiul „Mihai Greco” al UAPRM; Diploma Fundației „Regizorul Anatol Pînzaru”; Premiul „Anatol Pînzaru”, UNITEM; Diploma Senatului UNITEM-2009 pentru merite deosebite în dezvoltarea artei teatrale. *Bibliogr.:* Pavel Proca, *Culorile vieții*, Ploiești, 2009.

PALARIA, Dumitru (08.11.1950, Bălți, RSSM, URSS – 20.04.2014, Chișinău), profesor, funcționar de partid. Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994). A votat Declarația de Independență a Republicii Moldova la 27 august 1991. *Studii:* Școala Medie nr.1 (1967), actualmente Li-

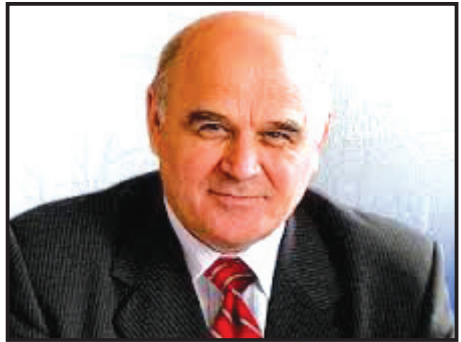

ceul „M. Eminescu”. Apoi a urmat Facultatea de Filologie (1968-1973) din cadrul Universității de Stat din Chișinău, specialitatea limba și literatura rusă. *Activitatea profesională* și-a început-o după armată la Comitetul orășenesc al Comsomolului, secretarul III – 1975, devenind ulterior prim-secretar. Din 1980 până în 1990, a deținut diverse funcții eligibile în cadrul CC al ULCT din Moldova. Între anii 1987 și 1988 este instructor în cadrul CC al PCM, apoi a activat în funcție de secretar al Comitetului Orășenesc de Partid Bălți (1988-1990). Și în perioada de după încetarea activității Par-

lamentului de legislatura a XII-a, foștii deputați, votanți și semnatori ai Declarației de Independență, au ocupat și ocupă o poziție activă în viața socială și politică a republicii, promovând ideile Declarației de Independență și valorile unui stat democratic, Dumitru P. fiind membru al Asociației Obștești, Parlamentul-90”. După expirarea mandatului de deputat, în 1994 până în 2014 a activat în sectorul privat. *Distincții*: Medalia „Meritul Civic” (1996), „Ordinul Republicii” (2013). **P.** s-a remarcat prin viața simplă, dar foarte activă pe care a trăit-o, prin aderarea la un set de principii morale sănătoase, pe care le-a urmat de-a lungul întregii sale vieți politice și profesionale.

PANAITE, Iordache. Născut într-o familie de boieri-negustori care au trăit în a doua jum. a sec. al XVIII-lea. Ei au avut o contribuție notabilă la devenirea Bălțiului ca centru important al comerțului regional. Unii istorici presupun că este vorba de tatăl și feciorii săi, iar alții – de trei frați. În 1766, acești trei boieri au primit în stăpânire o parte din pământurile Bălțiului. Conform recensământului din 1774, localitatea avea 129 de gospodării, aparținând boierului Alexandru Panaite. Frații Constantin, Alexandru și Iordache Panaite se ocupau cu comerțul și au știut să profite de amplasarea Bălțiului la intersecția căilor comerciale, de experiența negustorilor locali în a organiza iarmaroace, contribuind la creșterea și afirmarea târgului. La Bălți se deschide o piață largă unde se desfășurau iarmaroacele, se construiesc noi drumuri, poduri, case. În 1791, Gheorghe Panaite a început construcția din piatră a Catedralei *Sf. Nicolae*, după proiectul arhitectului vienez A. Weissmann, care a urmat modelul bisericilor catolice din Galiția. Unul dintre pictorii care a zugrăvit biserica a fost Eustațiu Altini, adus de la Iași la Bălți, cică, de către principele rus Gr. Potiomkin.

PANCIUC, Vasili (14.09.1949, s. Sadkî, r. Mohîliv-Podilskîi, reg. Vinița/Вінниця, RSS Ucraineană, URSS), politician moldovean de etnie ucraineană, primar al mun. Bălți (2001-2014). Deputat în Parlamentul Republicii Moldova (31.12. 2014 – prezent). *Studii*: Școala Medie din satul natal (1956-1966), Institutul de Automobile din Kiev. După absolvire, este repartizat în or. Bălți. Inițial a lucrat în calitate de maistru la o întreprindere de construcții, apoi ca inginer-șef la Direcția auto și de drumuri din Bălți. În 1978, este cooptat ca instructor și șef al Secției industrie și transport din cadrul Comitetului Orașenesc de Partid Bălți, apoi ca șef al Asociației de Producție „Avtodor” (1984), după care, în 1985, devine prim-adjunct al președintelui Comitetului orașenesc Bălți. Între anii 1987 și 1999 deține funcția de director al unui trust de construcții din Bălți. *Carierea politică*: viceprimar al mun. Bălți (oct. 1999), primar (iun. 2001), membru al Consiliului economic de pe lângă prim-ministrul R. Moldova (din 2003), deputat în Parlamentul R. Moldova (martie 2005), dar, ulterior, renunță la mandatul de deputat în favoarea funcției de primar al mun. Bălți; conducător al Asociației primarilor și colectivităților locale din Moldova (dec. 2007), în cadrul Adunării generale extraordinare a Asociației; membru al Comisiei parlamentare pentru administrație publică și dezvoltare regională (ian. 2011). La 2 ian. 2011, P. a renunțat la funcția de primar în favoarea celei de deputat, iar la 15 iulie 2011, și-a depus mandatul de deputat. *Distincții*: Ordinul „Gloria Muncii” (2006), Ordinul „Cuviosul Paisie Velicikovski”, gradul doi, B.O.M. (2005), Ordinul „Pentru Merite”, gradul III (2006), „Ordinul Republicii” (2009), „Cetățean de Onoare al or. Bălți”.

PAPANDOLOPOLO, Venedict (20.02.1921, com. Cobâlca, jud. Chișinău (azi Codreanca, raionul Strășeni), Basarabia, România – 17.05.1999, Bălți), pedagog, profesor de pedagogie. *Studii*: Institutul Pedagogic de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Pedagogie, sp. limba și literatura română (1953). *Activitatea profesională*: lector superior, conferențiar la Catedra de pedagogie și psihologie (1953-1999). Prodecan al Facultății de Filologie (1958-1960). Decan al Facultății de Limbi Străine (1960-1965). Prorector la secția cu frecvență redusă (1974-1996). *Lucrări publicate*: 22 de arti-

cole științifico-metodice. *Distincții*: Medalia „За трудовое отличие” (1960), Medalia jubiliară „За доблестный труд, в ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина” (1970), Insignele: „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1959), „Eminent al Învățământului din URSS” (1970); Titlul onorific „Lucrător Emerit al Școlii Superioare din RSSM” (1985); două Diplome de Onoare ale Ministerului Învățământului din RSSM” (1975, 1985).

PARNO (Parnău), Costache (1856, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 12.04.1912), vestit lăutar basarabean (viorist). A trăit și a activat în orașul natal. Discipol al vestitului lăutar Milu Lemiș. A condus o orchestră populară din 18 muzicanți (viori, contrabas, instrumente de suflat de lemn și de alamă, instrumente de percuție), introducând în componența ei viola și cornul. În repertoriul lăutarului figurau doine, jocuri populare românești („Bulgăreasca”, „Hora” etc.). Spre deosebire de alți lăutari care cântau la auz, **P.** și elevii săi cântau după note. A predat vioara la Școala de Muzică din localitate, conducând și fanfara școlii. Printre elevii săi a fost și lăutarul Teodor Moraru. În

1912 moare pe scena teatrului local. Fondurile Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău păstrează o serie de obiecte și documente importante ce au aparținut cunoscutului lăutar din Bălți: vioara personală, arcușul și cutia instrumentului, pupitrul de note, trei fotografii personale și două cu formațiile sale muzicale. Acestea li se alătură și caietul său în manuscris, cu nr. de inventar 9.189, document inedit, extrem de valoros, al cărui conținut încă nu a fost studiat și adus la cunoștința marelui public. O bună parte dintre achizițiile menționate datează din 1962, grație donațiilor lui Ion Parno (1896-1979), fiul lăutarului. Materiale prețioase conține și fondul personal al muzicologului Boris Kotlearov (1913-1982), păstrat la Arhiva Națională a R. Moldova. Acesta include cinci copii după surse originale valoroase, printre care: textul necrologului, publicat în ziarul *Belțkii vestnik* din Bălți; scrisoarea în idiș, datată 1912, expediată din America, pe adresa lăutarului, de M. Lemiș; traducerea acesteia în rusă; manuscrisul a două melodii instrumentale evreiești, semnate de Lemiș și dedicate lui Costache (Kostaki) Parno. *Bibliogr.*: Cotlearov, B. „Costache Parno”. – În cartea sa: *Lăutarii moldoveni și arta lor*. Ch., 1966.

PARNO, Ion (1896, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1979, Chișinău), matematician-metodist. Fiul lui Costache Parno. Absolvă, cu medalia de aur, Gimnaziul din Bălți (1914), apoi – secția de matematică a Universității Novorossiisk

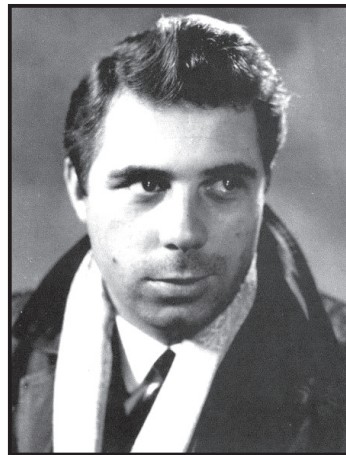
din Odesa, cu mențiune (1918). Cariera de pedagog și-o începe la Școala Reală din Chișinău. În 1925, P. publică un manual original de trigonometrie pentru licee. În anul de studii 1940-1941, ține prelegeri la matematică atât la Institutul Pedagogic, cât și la Școala Pedagogică din Chișinău. În anii războiului (1941-1945), profesorul P. (la fel și Institutul Pedagogic) este evacuat în or. Buguruslan din Federația Rusă. După război, se întoarce la Chișinău, unde activează ca inspector-metodist la Direcția Școlilor din cadrul Ministerului Învățământului din RSSM. În 1948, P. activează la Catedrele de matematică ale Institutului Pedagogic și Universității de Stat din Chișinău până la sfârșitul vieții. În 1951, la Moscova, în cadrul Academiei Pedagogice a Federației Ruse, P. susține teza de candidat (doctor) în științe pedagogice. În 1952 i se conferă titlul de docent. Este ales decan al Facultății de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic (1952), iar în 1961 – șef de Catedră a USM. Publică la Chișinău, precum și la Editura „Prosveșcenie” din Moscova, o serie de broșuri cu privire la reformarea cursului școlar de matematică. În 1976, ține un curs special „Problemele contemporane la predarea matematicilor în școală” în fața studenților și profesorilor Institutului Pedagogic „Alecru Russo” din Bălți. *Distincții:* ordine – „Drapelul Roșu de Muncă”, „Знак почёта” și medalii, titlurile onorifice: „Învățător Emerit al Școlii din RSSM”, „Om Emerit în Știință din RSSM”.

PĂLĂRIE, Andrei (23.09.1919, Bălți, Basarabia, România – 18.05.1944, s. Dudergof, azi microraioul Mojaisk, r. Krasnoe Selo al or. Sankt-Petersburg), participant la mișcarea revoluționară din Basarabia. La vârsta de 14 ani (1933), fiind muncitor la Uzina Mecanică din Bălți, se încadrează în mișcarea grevistă. În 1936 intră în rândurile UTC din România, aflată în ilegalitate. În 1937, când această organizație a fost dizolvată, P., din însărcinarea partidului, continuă munca revoluționară în rândurile tinerețului. În 1938, el este arestat și aruncat în închisoare. Fiind pus în libertate (1939), a luat parte

la restabilirea organizației UTC, a fost membru al comitetului județean Bălți al UTCR. La 2 august 1940 participă, în cadrul delegației oamenilor muncii din Moldova, la lucrările Sesiei a șaptea a Sovietului Suprem al URSS, care a adoptat Legea despre formarea RSSM. Deputat al Sovietului Suprem al RSSM de legisl. I, membru al Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM. În primele zile ale Războiului (1941-1945), P. s-a înrolat ca voluntar în rândurile Armatei Roșii. Din ian. 1942 a fost reprezentant al Direcției politice a Frontului pentru Comsolmol. *Bibliogr.:* I. Bobeico, vol. 5 al ESM, Ch., 1975.

PÎNZARU, Anatol (01.09.1936, s. Pârlița, jud. Soroca, Basarabia, România – 12.08.2007, Bălți), actor și regizor. Artist al Poporului din R. Moldova. *Studii*: Școala Medie din s. Parcani, Soroca (1956), Facultatea de Regie a Institutului de Artă Teatrală „A.V. Lunacearski” (ГИТИС) din Moscova (1960-1965). În 1977-1979 – stagiar în laboratorul de creație al lui Andrei Goncearov, Artist al Poporului din URSS. *Activitatea profesională*: Din 1957 joacă pe scena Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți, interpretând în special roluri de natură comică: *Neamțul cu orga* („Chirița în Iași sau Două fete ș-o neneacă” de V. Alecsandri), *Mefodie Cândea* („Poarta fericirii” de M. Zarudnâi) ș.a. Stilul regizoral al lui P. („Sărmanul meu Marat” de A. Arbuzov, „Trei crai de la răsărit” de B.-P. Hasdeu, „Despot-Vodă” de V. Alecsandri, „Străinul” de P. Cărare etc.) este adecvat fondului de idei al dramaturgului, utilizând variate mijloace scenice (realiste, groțești, muzicale ș.a.). Regizor al trupei moldovenești (1965-1970), apoi prim-regizor (1970-1989) al Teatrului Moldovenesc Muzical Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți. Director interimar al teatrului (1981-1982). Regizor al Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți (1989-2007). P. a montat circa 90 de spectacole în țară și peste hotare (or. Turda, România), abordând toate genurile artei dramatice și învrednicindu-se de o amplă mediatizare a succeselor sale crescânde, de la un spectacol la altul, în presa scrisă, radiodifuzată și televizată. Spectacolul de debut pe post de regizor a fost „Sabia lui Damocles” de N. Hikmet. În repertoriul său figurau valori ale dramaturgiei universale și naționale atât clasice, cât și de ultimă oră – Molière, Calderon de la Barca, Remarque, Psathas, A. Ostrovski, A. Arbuzov și mulți alții. Totodată, P. a lansat o pleiadă de dramaturgi naționali: Alexei Marinat, Gheorghe Malarciuc, Petru Cărare, Arhip Cibotaru, Elena Damian, Mihai Prepeleț, promovând cu succes dramaturgia națională. Trăsătura specifică a artei profesate de P. o reprezintă caracterul pronunțat popular, democratic al spectacolelor sale, care sunt întotdeauna gustate și înțelese de spectator, fiind deosebit de apropiate de viață, de folclor, de sufletul și modul de percepție estetică ale omului de rând, mai ales, ale spectatorului de la sate. Pe parcursul unei jumătăți de secol, maestrul P., cu montările sale la Bălți, Cahul sau Turda (România), se înscrie perfect în repertoriul Uniunii Europene a Teatrelor, la fel de firesc ca și Naționalul bălțean. *Distincții*: Titlurile onorifice „Artist Emerit” (1975), „Artist al Poporului” (1986); Medaliile: „Pentru vitejie în muncă” (1970), „Veteran al Muncii” (1984); Ordinul „Gloria Muncii” (1997). În 2009, UNITEM a instituit Medalia „Anatol Pînzaru”.

PELIVAN, Ion (01.04.1876, s. Răzeni, jud. Chișinău (acum în r. Ialoveni), Imperiul Rus – 25.01.1954, închisoarea Sighetu Marmăției, reînhumat la Cimitirul Mănăstirii Cernica de lângă București), om politic și publicist. Unul dintre fruntașii mișcării naționale a românilor basarabeni. Membru al Partidului Național Moldovenesc, după 1926 al Partidului Național-Țărănesc. Deputat în *Sfatul Țării* și în Parlamentul României. Ministru al Justiției (1919-1920), conducător al Filialei din Basarabia a Asociației de Cultură ASTRA (1927-1936). *Studii*: Seminarul Teologic din Chișinău (1898), Facultatea de Drept a Universității din Dorpat (Tartu), Estonia (1903). Este arestat (1902) pe un scurt timp de guvernul țarist pentru participare activă la mișcarea studențească „Pământenia basarabeană”. În 1903, **P.** își ia diploma de jurist și revine la Chișinău, unde este arestat și deportat în or. Arhanghelsk. Ulterior este înrolat în armată ca simplu soldat în batalionul din Veatka. În 1905, vine la Chișinău, unde organizează prima grupare moldovenească cu caracter național-revoluționar. Fondează, împreună cu C. Stere și Em. Gavriliță, primul ziar în limba română „Basarabia” (1906-1907). Se stabilește cu traiul la Bălți, unde este numit judecător (1907-1916). Tot atunci, el adună o bogată bibliotecă românească, adusă clandestin din Țară. Organizează un cerc de intelectuali-luptători pentru drepturile naționale. La 30 apr. 1917, **P.** convoacă la Bălți o adunare generală a locuitorilor din județ în vederea obținerii autonomiei Basarabiei. După evenimentele din oct. 1917 din Rusia, **P.** devine unul dintre cei mai cunoscuți patrioți moldoveni, care au contribuit la autodeterminarea Basarabiei. Datorită activității sale, Bălțiul a fost primul județ din Basarabia, care în 1918 s-a pronunțat pentru Unirea Basarabiei cu România. Bălțiul devine arena unor violente ciocniri dintre partizanii sovietelor și luptătorii pentru autonomia și independența Basarabiei. În 1917 participă la fondarea Partidului Național Moldovenesc. Blocul Moldovenesc îl propune pentru funcția de președinte al Sfatului Țării, dar el cedează în favoarea lui Ion Inculeț, care era agreat de minoritățile naționale. În Directoratul General al Republicii Democratice Moldovenești ocupă funcțiile de ministru al Justiției, ministru de Externe, calitate în care a participat la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920) și la cea de la Geneva (1922). La 6 ian. 1918, este condamnat la moarte pentru agitație de chemare a armatei române, însă el reușește să treacă Prutul prin Leova, iar la 13 ian. 1918 se întoarce la Chișinău împreună cu Divizia XI a generalului Broșteanu, fiind întâmpinat cu ovații. Ministru de Justiție în Guvernul României (1919-1920). Deputat (în mai multe legislaturi) în Parlamentul României. Colaborator la ma-

joritatea publicațiilor basarabene ale timpului. Publică în ziarele pariziene (*Le temps, La Victoire, La Patrie*) lucrări privind istoria Basarabiei (*L'union de la Bessarabie à la mère-patrie – La Roumanie* – Paris, 1919; *Les droits des Roumains sur la Bessarabie* – Paris, 1920). A lăsat posterității numeroase lucrări literare și publicistice. După ocuparea Basarabiei, în 1940, se refugiază în România. În 1950, este arestat de regimul comunist al lui Petru Groza și încarcerat la Sighetu Marmăției, unde se stinge din viață. Numele lui Ion Pelivan îl poartă o stradă din sectorul Buiucani al Chișinăului, precum și Liceul Teoretic din s. Răzeni, Ialoveni. De asemenea există o localitate numită în onoarea sa: comuna Pelivan, r. Orhei. Bustul lui Ion Pelivan, fondatorul satului, înobilează spațiul din fața Casei de cultură din acest sat, începând cu anul 2015.

PERUNOV, Veaceslav (02.03.1967, Chișinău, RSSM, URSS), profesor, jurnalist. *Studii:* A absolvit Școala Medie din or. Râșcani cu medalia de aur (1984) și Școala de Muzică (5 ani), clasa de baian (1982). A urmat studiile la Facultatea de Discipline Tehnice, sp. profesor de fizică, a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1984-1989). La Facultatea de Profesii Obștești a mai căpătat specialități suplimentare de: jurnalist, actor (satură și umor), actor-mim. De trei ori a fost declarat cel mai bun corespondent al gazetei universitare „Pedagogul”. Căpitan al echipei KVN al facultății (1986-1989), triplu campion al Institutului Pedagogic „Alec Russo” (1986, 1988, 1989), de trei ori cel mai bun căpitan al echipei KVN a instituției (1987-1989). *Activitatea profesională:* corespondent al gazetei „Entuziastul” al Trustului de Construcții din Bălți (1989-1990); scenarist, creator și producător al Firmei „Asta”, organizatoare de show-uri-programe, expoziții, campanii preelectorale și publicitate (1989-1994); director și redactor-șef al săptămânalului independent „Спрос и предложение” (până în 2000 – gazetă de publicitate și informație). Câteva dintre activitățile notabile: organizarea și scenariul concursurilor de frumusețe „Simpatia Bălțiiului” (1989, 1991), a concursului republican de fete evreice „Malcat Ester” (Bălți, 1993); a Zilelor memoriei pogromului evreiesc din 1903 (Chișinău, 1993); lansările-show și campaniile de publicitate ale Concernului „Kișerin & K0” (Bălți, 1991) și ale „Moldova-Nord-Bancă” (Bălți, 1993); organizarea expozițiilor foto „Miss-foto URSS-1989” (1990, Moldova, Ucraina, Rusia); „Fotodiva odesită” a fotografului D. Ziubrițki (Moldova, Ucraina, 1991); desfășurarea campaniilor

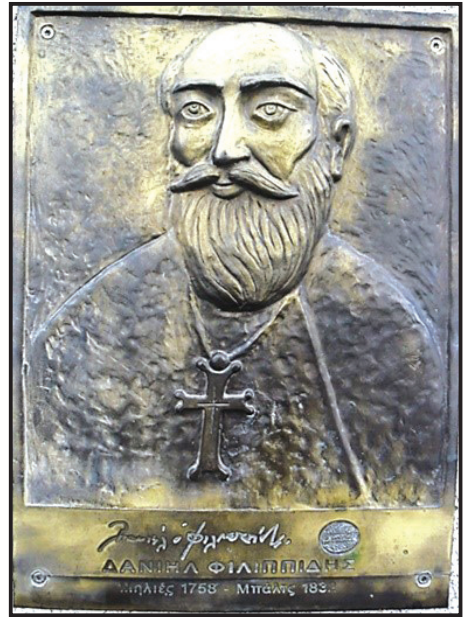
electorale de succes în favoarea candidatului independent N. Chirilciuc, la postul de consilier al Consiliului municipal Bălți (1994); a blocului politic „Furnica” – în parlament (1996); a candidatului independent N. Chirilciuc, la postul de consilier al Consiliului Județean Bălți (2002). Audient al seminarelor-trening pentru jurnaliștii din Community Connections Project (SUA, Louisville, Kentucky, mai 2003). Expertul proiectului pentru crearea Biroului de audit al tirajelor în Moldova (Ungaria, Budapesta, oct. 2005). *Premii și distincții*: Premiul „Mărul de cristal”, instituit de Centrul presei independente din Moldova și Clubul Presei din Chișinău în cadrul concursului „Cei mai buni 10 jurnaliști ai anului” (Ch., 2002, 2005); „Cel mai bun manager al presei”, instituit de Asociația presei independente din Moldova (Ch., 2002).

PETUHOV, Boris (1934–1995, Bălți, R. Moldova), maestru al sportului, Antrenor Emerit al Republicii Moldova, arbitru de categorie internațională, organizatorul boxului la Bălți, din 1969 – director al Școlii Specializate a Rezervelor Olimpice pentru Copii și Tineret. De-a lungul activității de antrenor a pregătit numeroși boxeri de valoare: Grigori Țisar, maestru al sportului din URSS, Antrenor Emerit al Republicii; Victor Gheșele, maestru al sportului din URSS, medaliat cu bronz la Campionatul URSS la box (Leningrad-67); Serghei Filimonov, medaliat cu bronz, Jocurile Unionale ale Tinerilor (Kiev, 1968). B. Petuhov a fost arbitru (box) la Spartachiadele VII-IX ale Popoarelor URSS, precum și la Jocurile Olimpice, edițiile a XX-a și a XXII-a. A publicat două cărți: „К спортивной зрелости” și „Город зажигает огни”. Școala Specializată a Rezervelor Olimpice pentru Copii și Tineret din Bălți îi poartă numele.

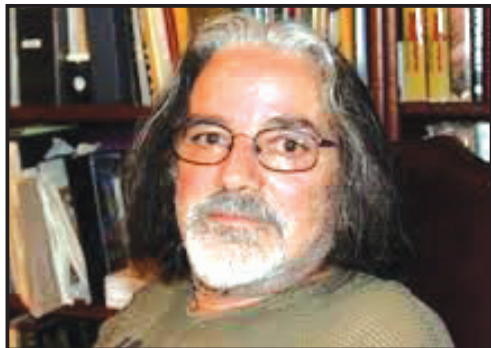
PHILIPPIDE, Daniil (cca 1770, Milies, Grecia – 1832, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus), călugăr, erudit istoric și om de litere grec, devenit profesor la Academia Domnească din București. Venind în Principatele Unite, el s-a stabilit cu traiul în această țară, neamul său dând României o seamă de cărturari, printre care pe distinsul filolog Alexandru Philippide din Iași. A călătorit în Europa apuseană, în Italia și Franța (1790), unde a studiat științele exacte. În 1791 a publicat la Viena, împreună cu Grigore Constanda, lucrarea „Geografia nouă” (selecție din diferiți scriitori) cu pseudonimul Daniil Ieromonahul și Grigore Ierodiaconul. Lucrarea, vizând Turcia europeană, Italia, Spania, Portugalia și Franța, era dedicată prințului Grigori Potiomkin, care

se afla în momentul acela cu armatele rusești în Țările Române. Călătorește în Italia, Franța, Germania, Olanda, Elveția. Are șederi îndelungate în Moldova, Țara Românească și Ardeal. Între anii 1796 și 1803 a locuit în Casa Balș-Sturza din Iași, astăzi sediu al Poștei. În semn de aducere-aminte, în 2004 Comunitatea Elenă din Iași a instalat o placă comemorativă pe fațada casei. După 1800 își reia vechile preocupări și dă la iveală o *Istorie a României* și o *Geografie a României* (Γεωγραφικόν της Ρουμουνίας, Geographikon tes Roumounias), amândouă publicate în limba greacă la Leipzig (1816). **Ph.** delimitează teritoriul național al românilor atât în textul descrierii, cât și pe

hărți. Este cel dintâi care, într-o lucrare științifică, dă și încetățenește numele de România „pentru locul întâi pe care-l țin românii, atât prin vechimea, cât și prin numărul lor” (*Istoria României*). Mai târziu, călugărul **Ph.** vine să se așeze definitiv cu traiul în Basarabia. El este egumen la o mănăstire din apropierea Bălțiului. În 1832 moare și este înmormântat în curtea Catedralei „Sfântul Nicolae” din Bălți. La 9 oct. 2005, Președintele R. Moldova, Vl. Voronin, a întreprins o vizită de lucru în Grecia cu ocazia depunerii țărânei de la mormântul marelui cărturar grec Daniil Philippide (ce se află în Bălți) în orașul său natal Milies. La ceremonia respectivă au participat Președintele Greciei, Karolos Papoulias, vicepreședintele Parlamentului Greciei, Georgios Sourlas. Delegațiile moldovenească și greacă s-au deplasat la Mormântul celor Trei Cărturari, unde se află și kenotaful marelui iluminist grec, Daniil Philippide, născut în orașul Milies și înmormântat la Biserica „Sf. Nicolae” din Bălți. **Ph.**, autor al limbii neogrecești și fruntaș spiritual al revoluției elene, și-a petrecut ultimii 20 de ani din viață în Moldova, intrând în istoria țării noastre ca savant progresist și umanist. După o scurtă slujbă de pomenire, Președintele Vl. Voronin a transmis caseta cu țărână de la mormântul marelui cărturar grec, care a fost depusă la kenotaful din Milies. La finele ceremoniei solemne de înhumare, Președinții Vl. Voronin și Karolos Papoulias au plantat în locul respectiv doi platani, aduși din Bălți. Potrivit documentelor istorice, în 1814 **Ph.** a plantat în centrul Chișinăului doi platani, care se înalță și azi în preajma clădirii Guvernului. **În imagine:** placa comemorativă *Daniil Philippide*, instalată pe zidul clopotniței Bisericii „Sfântul Nicolae” din Bălți (2006)

PINCEVSKI, Leonid (05.09.1942, Kopeisk, reg. Celeabinsk, RSFSR, URSS), pictor-avangardist american, reprezentant al conceptualismului pragmatic. S-a născut în Ural, unde se aflau părinții săi evacuați din Bălți în timpul războiului. În 1947 familia Pincevski a revenit la Bălți. *Studii:* Școala Republicană de Pictură „I.E. Repin”, în prezent Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău (1958-1962).

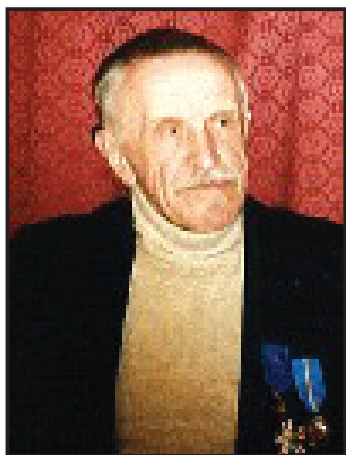

Activitatea profesională: redactor artistic la Ed. „Cartea moldovenească” (1962-1963). La Bălți activează în cadrul Fondului de Artă, semnează scenografia la o serie de spectacole ale Teatrului „Vasile Alecsandri”. Casele din Bălți constituie tematica principală a lucrărilor sale. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici a URSS (1968). Laureat al Premiului „Boris Glavan” al Comsomolului din Moldova (1967). Expoziții: republicane (1964, 1965); unionale – Moscova (1965), Baku (1965) ș.a. În 1982 emigrează în SUA, locuiește la New York. Împreună cu pictorul Mihail Epștein, organizează la New York proiectul „Laboratorul cugetului modern” (1999). Susține rubrica *Galeria mea* (ziarul „Moskovskie novosti”), consacrată pictorilor din emigrația rusă. Colaborează la ziarul „Vorverts” în idiș din New York. A ilustrat o serie de cărți din literatura americană pentru copii. A practicat pictura murală (cazinoul din Las-Vegas: Bellagio, The Venetian), designul interioarelor. *Galeria:* Fotoportretul lucrării lui Peggy Jarrell Kaplan, Seria „Love Land”: 1-10, Galeria ArtNet, Tabloul „Casa hoinară” (1984), trei lucrări. *Cataloge:* Sfârșitul. Galeria Subsolul. New York.1984, Leonid Pinchevsky. Maya Polsky Gallery. Chicago, 1991.

PINKENZON, Abram (Musea), (05.12.1930, Bălți, Basarabia, România – nov. 1942, or. Ust-Labinsk, reg. Krasnodar, RSFSR, URSS), pionier-erou, împușcat de nemți. S-a născut în familia medicului evreu bălțean Vladimir Pinkenzon. Strămoșul său, unul dintre fondatorii dinastiei de medici Pinkenzon, a fost primul medic al Spitalului de zemstvă din Bălți din momentul creării sale (1882). A învățat să cânte la vioară din fragedă copilărie. Când a împlinit 5 ani, ziarul local a scris despre el calificându-l „viorist-copil minune”. În 1941, P. a fost internat în spitalul militar din Ust-Labinsk, În vara an. 1942, orașul a fost ocupat de nemți atât de năvalnic,

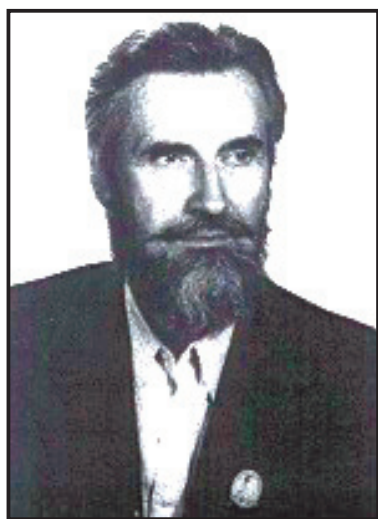
încât nu s-a reușit ca spitalul să fie evacuat. Peste puțin timp, familia Pinkenzon a fost arestată. În nov. 1942, împreună cu alții condamnați la moarte, ei au fost duși pe malul râului Kuban, unde au fost scoși locuitorii din staniță. Soldații au aranjat condamnații de-a lungul unui șanț adânc. Înainte de execuție, Musea a cântat la vioară „Internaționala” și imediat a fost împușcat. După război, fapta eroică a lui **P.** a fost cunoscută prin intermediul mass-mediei centrale. În 1945, informația despre fapta și moartea sa a fost publicată în gazeta „Pravda”, după care ea a fost reluată atât de presa din URSS, cât și de cea din Europa și America. Pe locul execuției a fost ridicat un monument de beton (*vezi foto*). O stradă din Bălți îi poartă numele, iar pe Casa Comunității „Hăsăd Iakov” din Bălți a fost instalată o placă comemorativă consacrată pionierului-erou.

PIOTROWSKI, Rajmund (17.08.1922, Rubejnoe, reg. Lugansk, RSS Ucraineană, URSS – 04.08.2009, Sankt-Petersburg, Federația Rusă), lingvist-romanist, profesor universitar. Academician. Unul dintre creatorii primelor sisteme de traducere automată din URSS; bine cunoscut și în R.M. prin prelegerile sale științifice privind identitatea limbii vorbite pe ambele maluri ale Prutului. *Studii*: Universitatea din Leningrad, Facultatea de Filologie, sp. filolog-romanist (1944). Doctor în filologie (1949), dr. habilitat în filologie (1957). În anii 1956-1958 – docent, doctor la Catedra de limba franceză a Institutului Pedagogic de Stat din Bălți. Din 1956

a funcționat ca șef al secției dialectologie a Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS. Profesor la Universitatea Pedagogică Rusă de Stat „A.I. Herzen” din Sankt-Petersburg. *Distincții*: Titlul onorific „Maestru Emerit al Științei din Federația Rusă”, membru titular al Academiei de Științe Umaniste, al Academiei Internaționale de Informatizare, al Academiei de Științe și Arte din Polonia. Ordinul „Crucea Comandorului”.

PIROGAN, Ștefan (1898, s. Rădoia, jud. Bălți, Basarabia, România – 1944, Gulag, Ivdel, reg. Sverdlovsk, RSFSR, URSS), primar de Bălți și martir al crimelor sovietice. A participat la Primul Război Mondial în cadrul armatei țariste la Odesa și la evenimentele Unirii Basarabiei cu România. Membru al Partidului Național-Țărănesc. În 1923, a fost ales primar al or. Bălți, post pe care l-a ocupat de două ori până în 1934. A fost bun prieten cu Anton Crihan, Constantin Stere, Pan Halippa, cu moș Ion Codreanu, Ion Pelivan, Costache Leancă, Emanoil Catelly, Ion Țurcanu, Diomid Calistru, cu bucovineanul Ion Moldovanu ș.a. Inițiatorul și înfăptuitorul multor inițiative bune, inclusiv începutul științei agrare în or. Bălți. Astfel, prima instituție agricolă cu caracter investițional a fost Camera de Agricultură, înființată în 1925. Ea avea menirea să redreseze situația în agricultură, viticultură și în alte ramuri agroindustriale. La 13 iunie 1941 a fost arestat de NKVD și condamnat la 8 ani de detenție.

PIROGAN, Vadim (28.06.1921, Bălți, Basarabia, România – 16.01.2007, Chișinău), prozator, memorialist. Fiul lui Ștefan Pirogan, primar de Bălți (1923-1934). *Studii:* în 1941 a terminat cinci clase la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți, apoi Institutul Politehnic din Lvov (1968). La 13 iunie 1941 părintele său este arestat și deportat în Ural (Ivdel), iar la 25 iunie 1941, la OVIR-ul sovietic din Chișinău, încercând să obțină permisiunea de a se refugia în România, este arestat și Vadim, considerat „spion român”. Este trimis în lagărul cu regim sever de la Taișet-Bratsk din Siberia (5 ani de detenție), unde din 1300 de români basarabeni

au supraviețuit doar 150. Revenit acasă în 1946, se înscrie la Institutul Învățătoresc din Bălți. Urmărit din nou de NKVD-iști, pleacă la Lvov, unde studiază la Politehnică, secția serală. În 1947, fiind student la Institutul de Ingineri Silvici din Lvov, după trei luni este alungat din oraș ca fost deținut politic. Datorită altui român stabilit la Lvov, doctor în medicină, Alexandru Medvețchi,

obține o nouă viză de reședință la Lvov, unde lucrează 20 de ani ca șofer. În 1958 este reabilitat. După absolvirea Politehnicii, lucrează în parcul de autobuze din Lvov ca inginer-mecanic, apoi inginer principal. În 1970 se transferă cu serviciul la fabrica de autobuze „LAZ”, unde este șef de autobază timp de 17 ani. În 1984 se pensionează și întreprinde o călătorie cu automobilul propriu până la Vladivostok (14 000 km), revăzând locurile de suferință. În 1989 se întoarce în Basarabia, la Chișinău, luând parte la mișcarea de eliberare de sub jugul rusesc. În 1993 își editează trilogia „Cu gândul la tine, Basarabia mea”, în care descrie tragedia românilor din Basarabia sub ocupația sovietică, fiind sponsorizat de patriotul român Sergiu Grossu din Paris. În 2003 publică *Destine românești*, sponsorizat de Gavrilă Buju, român din Canada. În 2005, P. în colaborare cu Valentin Șerbacov, lansează cartea *Calvarul (pe valurile vieții)*. În 2002 înființează la Chișinău, pe Str. Negruzzi, „Muzeul Memoriei Neamului” cu materiale despre tragedia românilor din Basarabia. În 2003 a reușit, împreună cu alți patrioți, să înființeze un centru cultural – „Memoria Neamului”. Președinte și fondator al „Asociației Foștilor Deținuți Politici și a Veteranilor Armatei Române din R. Moldova”, ales în 1998, după decesul patriotului român basarabean Dumitru Crihan, fiul lui Anton Crihan, unul dintre făuritorii Unirii Basarabiei cu România în 1918. A deținut funcția de vicepreședinte al „Asociației Pro Basarabia și Bucovina”. *Distincții*: „Ordinul Republicii” (post-mortem), 2010. *Bibliogr.*: Ecaterina Țarlungă. *Enciclopedia identității românești. Personalități*, Ed. „Litera”, București, 2011.

PLOSKOV, Tali (30.07.1962, Bălți, RSSM, URSS), om politic israelian, deputat al Knessetului (Parlamentul unicameral al Israelului). La Bălți a lucrat în sistemul învățământului urban. În 1991 s-a repatriat în Israel, unde a lucrat în mai multe funcții: asistentă medicală într-un azil de bătrâni, femeie de serviciu la un hotel, apoi funcționară la o bancă. *Studii*: licențiată în psihologie. Posedă limbile: ivrit, engleză și rusă. *Activitatea profesională*: șefă de secție la Banca „Leumi” (1994-2010), viceprimar (2007), apoi primar (2010-2015) al or. Arad (Israel), devenind primul imigrant sovietic de sex feminin, care deține o primărie. Din 2015 – deputat, ulterior vicepreședinte al Knesset-ului. Membru al Comisiei de economie, responsabilă de comisia de finanțe.

POEATĂ, Nina (25.05.1928, s. Ghermănești, comuna Goginești, jud. Orhei, Basarabia, România – 07.09.1998, Iași), profesor doctor inginer electrotehnic. Inițiatorul Școlii de Calculatoare din Iași și autoare a primului manual din domeniu în limba română. *Studii:* elevă la Școala primară nr.4 din Bălți, iar apoi la Liceul de fete *Domnița Ileana* din aceeași localitate (1936-1944); Școala Centrală de Fete din București, cu diplomă de bacalaureat (1947); Facultatea de Electromecanică a Institutului Politehnic *Gheorghe Asachi* din Iași. În 1948 a optat pentru Electrotehnică, secția Transportul și Distribuția Energiei Electrice. Din 1950, fiind studentă, a fost încadrată ca preparator la Facultatea de Electrotehnică. În 1951 a absolvit Facultatea de Electrotehnică, fiind numită asistent la aceeași facultate. Din 1960, începe să se autoinstruiască în domeniul calculatoarelor automate, participând la o serie de cursuri și stagii de perfecționare în acest domeniu. În 1962, a fost avansată pe post de șef de lucrări la disciplina Calculatoare automate și programare, introdusă atunci la sugestia ei, pentru prima dată în planul de învățământ, la Facultatea de Electrotehnică. În această calitate, a lucrat la editarea primului curs de calculatoare în limba română *Calculatoare și programare* (1968). În 1969, autorul a fost premiat de Ministerul Educației și Învățământului. De același succes s-a bucurat și volumul *Programarea calculatoarelor*. În 1970, P. a obținut titlul de doctor inginer. Prin concurs, a ocupat postul de conferențiar la Calculatoare automate și programare (1971). În 1991, a obținut titlul de profesor titular și conducător de doctorate. Între anii 1994-1998 a fost profesor consultant. În 1968 a fost aleasă membru activ al *Cybernetics Academy Odobleja*. Autoare a peste 100 de lucrări științifice și a opt cărți de specialitate, P. a fost prima femeie profesor de profil electric în învățământul tehnic superior ieșean.

POJIȚĂ, Adriana (02.12.1943, Bălți, Basarabia, România), profesoară universitară. *Studii:* Școala Medie Feroviară nr. 4 din Bălți (1960); Facultatea de Limbi Străine, secția limbile franceză și engleză a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” (1965). Doctor în științe filologice (1979). Lector, lector superior, conferențiar universitar la Catedra de limba franceză și mai apoi la Catedra de filologie franceză (1965-1994). Ulterior a activat ca profesoară universitară în Federația Rusă.

POLEVAIA-SECĂREANU, Angela (26.07.1975, Bălți, RSSM, URSS), sambistă de talie mondială. Conferențiar universitar, doctor în pedagogie. Maestru al sportului la judo, maestru al sportului de clasă internațională la sambo. Arbitru de categorie internațională. *Studii*: Școala Medie nr. 9 din Bălți (1992), Institutul Național de Cultură Fizică și Sport (INEFS, 1997). Masteratul (2005-2006). Doctoratul sub îndrumarea prof. univ. Olga Aftimiciuc (2006-2010). În anul 2012 a susținut teza de doctor: „Интенсификация учебно-

тренировочного процесса средствами ритмического воспитания и музыки на этапе начальной спортивной специализации в дзюдо”. A început antrenamentele la judo la vârsta de 10 ani sub îndrumarea antrenorilor Mațaeu V.A. și Lipkin S.D. Mai târziu a practicat și lupta sambo (feminin). *Activitatea profesională*: instructor-sportiv la Școala Sportivă de Măiestrie Superioară din Bălți, membru al selecționatei R. Moldova de judo și sambo (1992-1997). Antrenor-profesor de sambo la Școala de Sport a Rezervelor Olimpice la box și lupte „Boris Petuhov” din Bălți (1997-1998). Inspector al biroului informații inițiale a Direcției Sistemelor și resurselor informaționale „Registru” (1998-2003). În căutarea unui trai decent, este nevoită să plece în Germania (2003-2005). Din 2006 până în prezent este cadru didactic la USEFS: lector, lector superior, apoi conferențiar universitar. Din 2014 până în prezent este șefa Catedrei de probe sportive individuale. *Palmares*: 1992 – locul III la Campionatul lumii între junioare și senioare (Minsk, Belarus); 1993 – locul II la Campionatul lumii la junioare (Kstovo, reg. Gorki, Rusia); locul III la senioare la același campionat; 1994 – locul II la Campionatul lumii la junioare (Novi Sad, Iugoslavia); locul II la Campionatul Europei la senioare (Rjev, Rusia); locul I la Campionatul lumii între studenți (Moscova); 1995 – locul II la Campionatul lumii între studenți (Novi Sad, Iugoslavia); locul II la Campionatul lumii la senioare (Kalinigrad, Rusia); 1996 – locul II la Campionatul lumii la senioare (Beograd-Orangroveț, Iugoslavia); locul I la Campionatul lumii între studenți (Chișinău); 1998 – locul II la Campionatul Europei la senioare (Șauleai, Lituania). *Lucrări publicate*: două monografii în colaborare („Интенсификация учебно-тренировочного процесса дзюдоистов средствами ритмического воспитания и музыки”, Chișinău, 2015; „Теоретико-методологические основы организации и проведения физкультурно-оздоровительной деятельности с населением Республики Молдова: Стратегическое направление: Восстановление человеческого, природного ресурса, информации об устойчивом развитии”, Ch. 2013; o serie de articole în publicațiile de specialitate din Moldova, România, Ucraina,

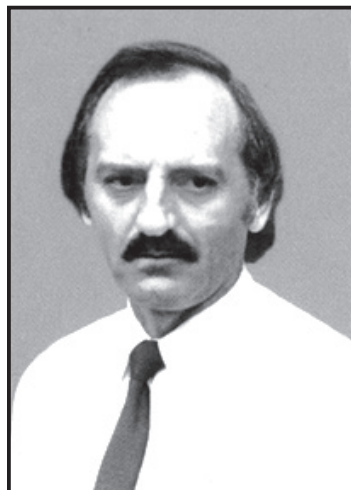
Belarus, Rusia, Polonia, Lituania. *Distincții*: Medalia „Meritul Civic” (2016). *Bibliogr.*: Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*. Ch., Ed. „Muuseum”, 2000.

POPA, Gheorghe (30.11.1952, s. Butești, Glodeni, RSSM, URSS), lingvist, profesor universitar, doctor habilitat în filologie. *Studii*: Școala de 8 clase din Butești (1960-1968), Școala Medie din s. Cobani, Glodeni (1970); Facultatea de Filologie, secția limba și literatura română a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, diplomă cu mențiune (1974); doctoratul, Institutul de Limbă și Literatură al AȘM (1976-1979). Doctor în filologie (1981); doctor habilitat în filologie (2007). Specializări: Clermont-Ferrand, Franța (dec. 2012); Braga, Portugalia (ian. 2011); SUA (febr.-mart. 2011); El-Jadida, Maroc (iun. 2010); Porto, Portugalia (oct. 2010); Chișinău-Iași (aug.-sept. 1997); Leipzig, Germania (dec. 1996); Moscova (febr.-mai 1986). *Activitatea profesională*: asistent, lector superior, conferențiar, profesor univ. la Catedrele: de limba și literatură română; l. română; l. română și filologie romanică (1974-prezent). *Funcții administrative*: rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2010-2016); șef al Catedrei de limba română (2000-2010); șef al Catedrei de limba și literatura română (2000); decan al Facultății de Filologie (1981-1984). Alte funcții: secretar științific al Senatului universitar (2007-2010); cercetător științific superior (Institutul de Lingvistică al AȘM, 1995-2000); cercetător științific superior (USARB, 1994-1996). A pregătit șase doctori și un doctor habilitat în științe filologice. *Lucrări științifice*: circa 250, inclusiv două monografii (*Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*, 2007; *Considerații la studiul echivalentelor analitice ale cuvintelor*, 1992), patru dicționare: (*Dicționar de pleonasm*, 2010; *Dicționar de locuțiuni rus-român*, 2001; *Dicționar de echivalente*, 1990), *Dicționar asociativ al limbii române* (2016, în colab.); două manuale: (Suport de curs: *Introducere în lingvistică* – 1992, în colab.), (Suport de curs: *Epistemologia și metodologia lingvisticii* – 2013); un volum de interviuri (2004, în colab.). În cadrul AȘM a participat la elaborarea „Dicționarului derivativ al limbii române” și a două culegeri (Leipzig, 2000). A participat la mai multe conferințe, colocvii și simpozioane, inclusiv internaționale: Antalya (Turcia); Bălți, Chișinău (R. Moldova); Iași, Suceava (România); Leipzig (Germania); Minsk (Belarus); Vilnius (Lituania) ș.a. Membru al varii comisii, comitete, colegii. Pre-

ședinte al Seminarului științific specializat la specialitatea 10.02.01 – Limba română, membru al Comisiei de experți pentru lingvistică a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, membru al Adunării Academiei de Științe a Moldovei, redactor asociat al revistei *Semn* (Bălți), co-director al *Noii Reviste Filologice* (Bălți), membru al colegiului de redacție al *Revistei de Lingvistică și Știință Literară*; al revistei *Intercultural communications/ Межкультурные коммуникации* (Tbilisi), membru al diverse comitete științifice de organizare a manifestărilor științifice etc. *Distincții*: Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2012), Diploma „150 de ani de diplomație românească” (2012), Diploma „Asociației Oamenilor de Știință din Tbilisi” (2013), Ordinul „Gloria Muncii” (2010), Insigna „Recunoștință” a Ministerului Apărării al R. Moldova (2010), Titlul onorific „Professor Emeritus” al USARB (2017), Diploma Comitetului Internațional Olimpic (2015), Diploma și medalia jubiliară a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava (2013). Mai multe diplome guvernamentale.

POPA, Iulius (30.04.1950, s. Butești, Glodeni, RSSM, URSS), publicist, scriitor, profesor, bibliofil, numismat. Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1988). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2009). Absolvă Facultatea de Limbi Străine, specializarea limba franceză, a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, diplomă cu mențiune (1971). Profesor de limba franceză în școlile din s. Lăpușna, Hâncești, s. Butești, Glodeni, s. Mărăndeni, Fălești (1971-1975). Lector universitar la Facultatea de Limbi Străine a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1975-1981). Corespondent al ziarului departamental comercial „Raza” din Bălți (1981-1995). Corespondent al săptămânalului „Literatura și arta” (din 1991 până în prezent). Grație lui **P.**, pentru prima dată în fosta URSS (și în lume), în 1989, a fost emisă moneda (rubla) comemorativă, care poartă pe revers chipul lui Mihai Eminescu. Prin mijlocirea scriitorului Nicolae Dabija, propunerea de a emite moneda a fost acceptată de liderul sovietic Mihail Gorbaciov. **P.** este cel mai mare, în spațiul românesc și în lume, colecționar de medalii și monede cu chipul lui Eminescu, inițiatorul creării a unei serii de 27 de medalii, într-un tiraj de 1972 de bucăți, ce redau în metal biografia poetului național. *Opera*: 15 cărți – *Rectorul meu*, Ch., 1996; *Nicolae Chirilciuc – businessman, consilier, mecenat* (în limbile română și rusă), Ch., 1999; *Butești, vino și vezi*, Ch., 2004; *Butești, adu-ți aminte*, Ch., 2014; *Medalii Eminescu în Moldova și în alte țări*,

Ch., 2005; *Universitatea „Alec Russo” din Bălți – 60*, Ch., 2005; *Universitatea „Alec Russo” din Bălți – 70*, Ch., 2015; *Rectorul academician Nicolae Filip*, Ch., 2006; *Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, Ch., 2009; *Eminescu – focul meu. Imaginea poetului în arte*, Ch.-Buc., 2000 (în colab., capitolul consacrat medalisticii eminesciene), *Facultatea de Științe Reale a USARB*, Ch., 2013; *Facultatea de Științe ale Educației și Arte – Facultatea de Psihologie și Asistență Socială*, Ch., 2013; *Columna și durerile noastre* (publicistică), Ch., 2014; *Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din Bălți*, Ch., 2015; *Recești și Zahorna* (coautor), Ch., 2016; Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți, Ch., 2017. *Distincții*: Medalia „Mihai Eminescu” a Republicii Moldova (2000); 2 medalii „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu”, România (2000). Medalia *Premiul Eminescu*, „Teiul de argint” a Editurii GEEA din Botoșani, România (2006); Ordinul „Gloria Muncii” (2010). *Bibliogr.*: Biblioteca Științifică a USARB. „Biobibliografia *Iulius Popa*. „Promotori ai culturii” (2005).

POSTOVANU, Gheorghe (01.06.1960, s. Satul Nou, Cimișlia, RSSM, URSS), sculptor. *Studii*: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, profil arte plastice; Academia de Teatru, Muzică și Arte Plastice, ceramică, din Chișinău (1983-1990). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din R. Moldova (1990). Membru al AIAP UNESCO din 1990. Debutază la Saloanele de primăvară, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* (1988). Participant la mai multe (46) expoziții

de grup, 1988-2016. Colecții private – în R. Moldova, Rusia, SUA, Germania, Austria, Grecia, Bulgaria, Israel. Expoziții personale – la Hania, Grecia, (1992, 1993, 1994). *Monumente*: „Genesis”, Chișinău, Moldova; „El. Venezelos”, Melbourne, Australia; „Sailor”/„Marinar”, Baza maritimă din Cipru; „The Eagle” / „Vulturul”, Baza Aeriană Americană din Creta, Grecia; „A. Polendas”, „T. Vardas”, Aschifu, Creta, Grecia; „Compoziție”, Malatiru, Creta, Grecia; „Ștefan cel Mare și Sfânt”, Bălți, R. Moldova. *Premii și distincții*: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din România pentru lucrarea „Focul”, bronz; Premiul I la concursul lucrărilor dedicate Victimelor Catastrofei de la Cernobîl; Pre-

miul I la concursul monumentelor „Ștefan cel Mare și Sfânt”; Premiul „Cel mai bun sculptor al anului”, decernat de Uniunea Artiștilor Plastici din R. Moldova; „Ordinul de Onoare” pentru monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, inaugurat la 22 mai 2004, de ziua orașului Bălți din buget și donațiile orașenilor. Monumentul e din bronz. Postamentul din piatră de Cosăuți. Sculptor: Gheorghe Postovanu, arhitect: Vasile Eremciuc. Statuia este turnată la SA „Tehnovin”.

POTÎNG, Tatiana (04.02.1971, s. Hîjdieni, Glodeni, RSSM, URSS), profesoară universitară, doctor în filologie, politiciană din Republica Moldova. *Studii:* Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, secția limba și literatura română (1993). Doctoratul la Institutul de Filologie al AȘM, postdoctoratul la Universitatea de Vest din Timișoara. *Angajări:* profesoară la Liceul Teoretic „B.-P. Hasdeu” din Bălți (1993-1998); asistent, lector, lector superior universitar la Catedra de literatură română și universală, Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți (1998-2009).

Din 2009 până în 2013 – viceministru la Ministerul Educației din Republica Moldova. În perioada 2012-2013 a fost director executiv în proiectul „Parteneriat Global pentru Educație din RM”; viceprim-ministru pe probleme sociale al Republicii Moldova (2013-2015). Din 2015 până în prezent este prorector la Universitatea AȘM, vicepreședinte al Partidului Liberal Reformator (PLR) și președinte al Organizației de Femei a PLR; anterior a fost președinte al Organizației Teritoriale a Partidului Liberal Reformator din Bălți. Este autoare și coautoare a circa 20 de lucrări științifice în reviste de specialitate și volume colective.

POTÎNGĂ, Paulina (Pelaghia) (29.12.1932, s. Seliște, plasa Nisporeni, jud. Lăpușna, Basarabia, România), actriță de teatru. În anii 1959-1976 a jucat pe scena Teatrului „V. Alecsandri” din Bălți, iar din 1976 face parte din trupa Teatrului Academic „A.S. Pușkin” (azi Teatrul Național „Mihai Eminescu”) din Chișinău. Larga amplitudă interpretativă i-a permis să realizeze roluri de diferită natură scenică: comice (*Chirița* în „Chirița în provincie”, *Zamfira* în „Piatra din casă” și *Gașița Rozmarinovici* în „Iorgu de la Sadagura” de V. Alecsandri; *Trandafira* în „Trei crai de la răsărit” de B.-P. Hasdeu; rolul

titular din „Hanuma” de A. Țagareli; *Belotelova* în „Însurătoarea lui Balzaminov” de A.N. Ostrovski; *Nadea* în „Opriți planeta”, *Cecilia* în „Dragostea din mai”, *Veronika Petrovna* în „Curajul bărbaților” – toate trei de A. Marinat) sau psihologice, cu accente dramatice și tragice (*Anca* în „Năpasta” de I.L. Caragiale, *Filumena Marturano* în piesa omonimă a lui E. de Filippo, *Ana* în „Ultima oprire” de E.M. Remarque, *Roza Aleksandrovna* în „Retro” de Al. Galin, *Maria Hosera* în „Casa Bernardei Alba” de F. Garcia Lorca). A jucat, de asemenea, în filmele: „Singur în fașa dragostei” și „Șoseaua”. *Premii și distincții*: Premiul I pentru cea mai bună interpretare a unui rol feminin în cadrul Festivalului Unional al Dramaturgiei Sovietice (1977), Artistă a Poporului (1982).

PRISĂCARU Ion (09.09.1957, s. Baraboi, Dondușeni), inginer-economist, auditor certificat. *Studii*: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Economie, specialitatea Organizarea prelucrării mecanizate a informației economice, calificarea – inginer-economist (1974-1979). Academia de Drept din Moldova (actualmente Universitatea de Studii Europene din Moldova), Facultatea de Drept, specializarea Drept constituțional și administrativ (1999-2003). *Activitatea profesională*.

Din 1979 până în 1994 ocupă diferite funcții la Bălți: Centrul de Calcul și de Informație al Statisticii de Stat – inginer, inginer superior, programator superior (1979-1985). Economist superior, ulterior șef al secției economie și planificare la Întreprinderea de Transport Auto nr. 4 a Ministerului Industriei Alimentare (1985-1988). Șef adjunct al Direcției Financiare Bălți (1988-1990), șef al Inspectoratului Fiscal Bălți (1990-1994). Din 1994 până în prezent activează la Chișinău în diferite funcții, printre care: prim-șef adjunct al Inspectoratului Fiscal Principal de Stat (1994-1995), șef al Inspectoratului Fiscal Principal de Stat (1995-1998, 2013-2016); consilier pe probleme economice la SRL *Contabil-Service* (1998), consilier expert la Asociația Băncilor din Moldova (1998-1999), director pentru economie și finanțe al SA „TUTUN-CTC” (2000-2006); director general al Firmei de audit „Ecofin-Audit-Service” SRL (2001-2013, 2016-prezent), președinte al Asociației Auditorilor și Consultanților în Management din Republica Moldova, *Ecofin-Consult* (2004-2013), președinte al AO *Baraboienui* (2010-prezent). A participat la congrese, seminare și conferințe internaționale ale economiștilor, producătorilor și întreprinzătorilor (Moscova, 2007; Sofia, 2008; Varna, 2009; Sinaia, 2009; Ungaria, 2011; Tbilisi, 2011; Italia, 2012; Frankfurt am Main, 2012; Constanța, 2012). *Lucrări publicate*: peste o sută de articole în domeniul economiei, auditului, contabilității, legislației fis-

cale, ecologiei etc., editate în publicații specializate („Contabilitate și audit”, „Fin-Consultant”, „Бизнес Право”, „Экономическое Обозрение”, „Есо”, „Bănci și Finanțe” etc.); „Îndrumarul plătitorului de impozit” cu suplimentul Buletinul informativ; „Enciclopedia Plătitorului de Impozite” (4 vol.), Ch., 2010; „Baraboi, un sat din valea Răutului de Sus”, Ch., 2007; „Cu cărțile pe față” (culegere de eseuri), Ch., 2011; buletinul informativ „Baraboieni”; „Revenire la rădăcini. O istorie a neamului meu și a întregii mele vieți”, Ch., 2012; „Reflecții fără pretenții” (culegere de aforisme), Ch., 2014, „Citiți-mi inima” (poezii), Ch., 2017. *Premii și distincții*: consilier de stat de gradul II în Serviciul Fiscal (1993), consilier de stat de gradul I în Serviciul Fiscal (1995), consilier principal de stat al Serviciului Fiscal de Stat (1995). Premiul Academiei de Științe din Moldova „Pârghia lui Arhimede” pentru promovarea științei și inovării în mass-media (2010), Diploma arhierescă pentru activitatea sânguincioasă spre binele și întru mărirea Bisericii Ortodoxe din Moldova de către Episcopul de Edineț și Briceni † Nicodim (2011); Diploma în semn de recunoștință arhipăstorească a Mitropolitului Chișinăului și al întregii Moldove † Vladimir, Diploma „Meritul Academic” pentru promovarea consecventă a științei și inovării a Academiei de Științe a Moldovei (2012).

PROCA, Pavel (01.04.1947, s. Ghiliceni, Telenești, RSSM, URSS – 07.06.2012, Chișinău; înmormântat la cimitirul din Bălți, pe Aleea Actorilor), filolog, publicist, critic de teatru. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Membru al Uniunii Teatrale din Moldova. *Studii*: Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1965-1970). În anii 1983-1986 și 1987-1990 face stagii de critică teatrală la laboratorul de critică teatrală și secretariat literar la Moscova. Și-a început activitatea în calitate de profesor de limba și literatura română la Școala Medie din Țibirica, Călărași (1970-1971). Între anii 1972 și 1974 este șef al trupei la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Mai apoi devine secretar literar (1975-1988), director / director artistic și iarăși secretar literar (1989-2008). Are numeroase articole în diverse publicații din Republica Moldova (*Masca, Teatrakție, Info-Masca, Literatura și arta, Timpul, Jurnal de Chișinău, Flux, Săptămâna, Basarabia, Viața Basarabiei, Prezident, Semn*). Debut editorial cu monografia despre teatrul din Bălți „Un sfert de veac în luminile rampei” (1988). Semnează volume de critică și eseuri teatrale, portrete ale actorilor și regizorilor: „Aplauzați-mă cu palma pe obraz”, „Portrete cu jobenu-n jos”, „Gândea la lumi ce nu există...”, „Notițe pe nojițe”, „Mă rog să pardonati”, „Eu sunt cel mai singur...”, „O mască tremură-n oglindă”, „Spovedania unui histrion”, „Îndepărtate alte timpuri”, „Și noi eram o

ceată tristă”. Membru al diverselor jurii de specialitate la festivaluri naționale de teatru. *Premii și distincții*: Titlul onorific „Maestru Emerit în Artă din Republica Moldova” (1991). Laureat al săptămânalului „Literatura și arta” (2001); Premiul „Gheorghe Cincilei” al Teatrului Municipal „Satiricus” (2003). La galele Premiilor UNITEM a fost desemnat de mai multe ori criticul anului. *Lui Pavel Proca, celui mai luceferist critic pe care l-a dat pământul Basarabiei. Dar nu mă așteptam să vină acest „luceafăr” al criticii tocmai de la Bălți. Încă un miracol basarabean. Ce frumos e că te avem: deci, nu e totul pierdut în cultura noastră...* Ion Ungureanu „Teatrul vieții mele”. Chișinău, 2011.

PROCOPIȘIN, Vasile (20.11.1934, s. Șaptebani, jud. Bălți, Basarabia, România – 25.04.2008, Chișinău), farmacist, profesor universitar, academician. După terminarea a șapte clase din satul natal, face studiile la Școala de Felceri și Moașe din Bălți, diploma cu mențiune (1948-1951), apoi la Institutul de Farmacie din Odesa (1952-1957). Din 1957 până în 1965 activează ca farmacist și șef în domeniul farmaceuticii în Kiev și Cerkasî, Ucraina. Invitat de N. Testemișanu, ministru al Sănătății din RSSM, **P.** revine la Chișinău (1965), fiind numit șef adjunct al Direcției Principale

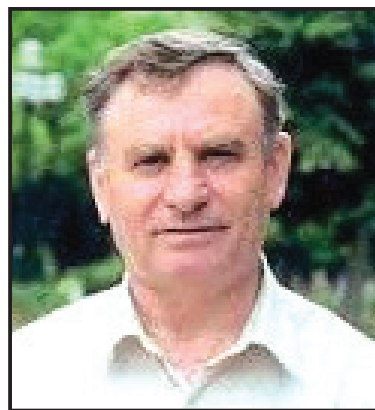
a Farmaciilor a Ministerului Sănătății din republică, iar în 1966 este transferat în funcția de șef al Direcției „Moldmedtehnica” din cadrul aceluiași minister. În 1969 susține teza de doctor în medicină, iar în 1970 devine șef al Catedrei tehnologia medicamentelor și organizarea activității farmaceutice. În 1971 este numit decan al Facultății de Farmacie, pe care a condus-o peste 35 de ani. În 1987 susține teza de doctor habilitat în științe farmaceutice, iar în 1989 obține titlul de profesor universitar. În 1993 este ales membru corespondent al AȘM. În 1996-1997, **P.** deține funcția de viceministru al Ministerului Sănătății al R. Moldova. A publicat peste 250 de articole științifice, inclusiv opt monografii, șase manuale de bază și 12 îndrumare pentru studenți. Unul dintre manualele sale, publicat la Moscova în 1991, este predat la facultățile de farmacie în mai multe țări, foste republici unionale. Sub conducerea savantului **P.**, 12 discipoli și-au susținut tezele de doctor și doctor habilitat. *Distincții*: Ordinul „Insigna de Onoare” (1971, 1976), Titlul onorific „Om Emerit al Școlii Superioare”, Ordinul „Gloria Muncii” (1995). În 2001, Societatea Română de Istorie a Farmaciei îi conferă Medalia „Profesor Dr. Alexandru Ionescu-Matiu”, iar în 2004, la Kiev, i se decernează Medalia *Sfântul Gheorghe* „Cinste, Slavă, Muncă” și Diploma „Golden Fortune” din partea Asociației „International Academy of Ratings and Sociology”, Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM ș.a.

PRODAN, Sergiu (09.12.1963, Bălți, RSSM, URSS), producător de film, regizor, scenarist, actor. *Studii*: Școala Teatrală „B. Șciukin” din Moscova (1980-1985), actor de teatru și film; Institutul Unional de Stat al Cinematografiei „S.A. Gherasimov” (ВГИК) din Rusia, Moscova, regie film, atelierul lui Irakli Kvirikadze (1986-1991). La „Moldova-Film” din 1988. Activează în cadrul Asociației experimentale „Phoenix-M”. Fondează studioul „Flux-Film”. A fost, o scurtă perioadă, director general al Televiziunii din R. Moldova, dar și-a dat demisia. Cu mai bine de un deceniu în urmă, soții Sergiu

Prodan și Viorica Meșină, regizoare de film, au creat un studio de publicitate (și film) – „Atelierul lui Sergiu Prodan, PR și Publicitate”. Primele succese: filmul „Culorile” în regia Vioricăi Meșină, trei spoturi, regizate de Viorel Mardare, dintre care unul, „Go on, Fruits from Moldova”, s-a bucurat de un succes răsunător. Din 2013 este președinte al Uniunii Cineaștilor din R. Moldova. În prezent, **P.** conduce atelierul său și predă arta cinematografică la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. *Filmografie*: „Как стать знаменитым” (1984) – actor; în celelalte producții s-a afirmat ca producător: „Fără cuvinte”, scurtmetraj (1988); „Cea mai bună dintre lumi sau o simplă zi de toamnă” (1990); „Domnul primar și amantul soției sale”, scurtmetraj (1992); „Patul lui Procust”, lungmetraj, film de referință în cinematografia moldovenească modernă (2001); „Culorile” (2013); producție spoturi publicitare.

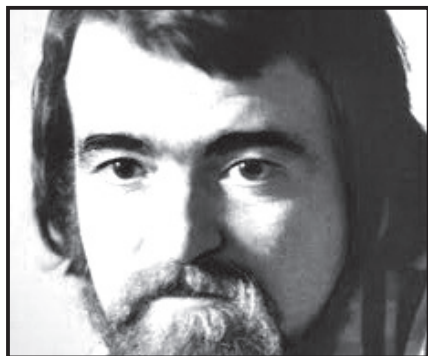
PUICĂ, Aurel (03.03.1942, Bălți, Basarabia, România), funcționar public, sportiv, primul fotbalist-profesionist, originar din Bălți. *Studii*: Școala Primară nr. 11 (1949-1953), Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” din Bălți (9 clase), 1958; clasa a X-a a terminat-o la Școala Serală din Chișinău (1959). A absolvit Tehnicumul (Colegiul) Republican de Educație Fizică și Sport din Chișinău (1959-1961); Facultatea de Filologie, secția limba și literatura română, Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1965-1972). *Angajări*: portar în echipele de fotbal: SKA Odesa, Vierul Chișinău, Nistru Bender, Stroitel Bălți (1960-1968). A evo-

luat de trei ori în selecționata Moldovei pe post de portar. În 1959 a devenit campion al URSS la fotbal (între școlile de fotbal din Uniunea Sovietică). A ocupat o serie de posturi de răspundere de stat: instructor al CO Bălți al PCM (1973-1977), șef al Direcției de Cultură din Bălți (1973-1977), director al Teatrului „Vasile Alecsandri” din Bălți (1983-1986), viceprimar al mun. Bălți (1986-1999), secretar al Consiliului Județean Bălți (1999-2003), specialist principal al Primăriei Bălți în problemele de relații internaționale (2003-2012). *Distincții:* Ordinul „Знак почёта” pentru activitate prodigioasă în domeniul culturii (1981).

PUIU, Ion (01.11.1945, s. Condrărești, Ungheni, RSSM, URSS – 25.06.2016, Chișinău), pictor-scenograf, grafician, regizor și actor, dramaturg și poet. Membru al Uniunii Teatrale din Moldova. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. *Studii:* Institutul de Artă Teatrală „A. Lunacearski” (ГИТИС) din Moscova, Facultatea – Actor de Teatru și Cinema, clasa prof. Olga Pijova (1964-1969); Cursuri speciale de pictori-scenografi la Teatrul „Mossoviet” din Moscova (1978-1980). *Activitatea profesională:* actor la Teatrul Academic „A.S. Pușkin”, pictor-scenograf la Teatrul „Luceafărul” (1971-1974, 1980-1981) și la Teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți (1974-1996), unde debutează în dramaturgie cu piesa *Odochia* (1975). A semnat mai apoi piesele: *Harap*

Alb, Osânda, Molda, Metamorfoza, Un clopot pentru Molda; volumul de poeme „Doriac” și alte scrieri. A executat scenografia la piesele *Horia* și *Doina* de Ion Druță pentru Teatrul „Andrejs Upīts” din Riga. Pe parcursul a mai bine de 30 de ani a semnat scenografia a peste 100 de spectacole, montate pe scenele teatrelor din Moldova, Rusia, Țările Baltice, România, Georgia. Ilustrează cărți de poezie și proză ale autorilor contemporani. Expoziții personale de grafică și scenografie la Bălți, Chișinău, Tbilisi, Ivano-Frankovsk, Iași, Riga, București. În ultima perioadă a vieții a fost pictor-scenograf la Teatrul Republican pentru Copii „Licurici” din Chișinău. O filă a biografiei sale de creație este consacrată cinematografului, colaborând în calitate de pictor la filmele *Luceașărul* (regizor Emil Loteanu), *Meșterul Manole* și *Râs și plâns* (regizor Ion Popescu). *Premii și distincții*: Premiul de Stat al Republicii Moldova (1991); Premiul special al Uniunii Artiștilor Plastici (2000); „Maestru în Artă”, Medalia „Mihai Eminescu” (2000).

PUIU, Visarion (17.02.1879, Pașcani, România – 10.08.1964, Viels-Maisons, Franța. Este înmormântat la cimitirul *Montparnasse* din Paris), mitropolit al Bucovinei. Este figura care a tras cea mai fertilă brazdă în istoria orașului Bălți. Multe dintre roadele activității sale împodobesc și azi cartierele urbei. Numele laic – Victor. În primele clase de școală a fost coleg cu Mihail Sadoveanu. A studiat teologia la Roman și Iași. A absolvit în 1904 Facultatea de Teologie din București. Între 1907 și 1908 a studiat la Academia Teologică din Kiev, unde obține doctoratul. Întors în țară, este hirotonisit (1909) ca arhimandrit, apoi este numit vicar al Episcopiei Dunării de Jos cu reședința la Galați. În anii 1909-1918 este rector al Seminarului Teologic din același oraș. În 1919 este numit Exarh al mănăstirilor din Basarabia și responsabil de Seminarul Teologic din Chișinău. După doi ani și ceva de episcopat la Curtea de Argeș, revine în Basarabia, în rangul de episcop al reactivatei Episcopii a Hotinului cu reședința la Bălți (1923-1935). În acest răstimp, în episcopie s-au construit 18 biserici, în curs de construcție – 53, s-au reparat 200, a făcut donații pentru diverse școli, a deschis o tipografie la episcopie. A înființat fabrica de lumânări, atelierul de obiecte bisericești, Banca clerului, casa de ajutor reciproc, sanatoriul pentru cler. S-a preocupat de: curățenia orașului, apa potabilă, iluminatul public, construirea instituțiilor publice: Tribunalul, Primăria, liceul, diferite școli. În 1928 este înființat muzeul bisericesc, în care printre altele, se găseau

obiecte ca: un *Antologhion*, tipărit în 1705 pe timpul lui C. Brâncoveanu; o icoană „Sf. Treime” pictată la 1794 de Macarie, un papirus indian vechi din 79 de fâșii. În oraș, în scurt timp au fost înălțate: Reședința episcopală (1924-1934), Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena” (1924-1935), Biserica „Cuvioasa Parascheva” (1924-1933), Biserica „Adormirea Maicii Domnului” (1923-1932), Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” (începută în 1915, finisată în 1929), Biserica Schitul Episcopiei (1928-1934), Biserica „Sf. Voievozi Gavriil și Mihail”. Un eveniment cu totul deosebit l-a constituit actul sfințirii Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” care a avut loc la 2 iul. 1935. La sfințire au participat Alteța Sa Regele Carol al II-lea, Moștenitorul tronului Marele Voievod Mihai și Înalțul Sinod. Cortegiul regal a coborât la Stația Pământeni. De-a lungul drumului, oaspeții erau întâmpinați de bălțeni cu flori, în haine naționale, de sărbătoare. Toți preoții și oaspeții erau îmbrăcați în veșminte albe. A fost sfințit și baptisteriul din curtea bisericii. Programul oficial mai prevedea în această zi, pe lângă sfințirea catedralei, punerea pietrei de temelie la capela Liceului „Domnița Ileana”, inaugurarea monumentului Eroilor căzuți în Primul Război Mondial (distrus după război). Ulterior este mitropolit de Bucovina (1935-1940), mitropolit de Transnistria la Odesa (16.11.1942-14.12.1943), cărmuitor al Eparhiei române din străinătate cu reședința la Paris (1945-1958). În 1944 se refugiază în Occident. În 1946 este condamnat la moarte în contumacie de Tribunalul Poporului din București. Excomunicat de Sfântul Sinod al BOR în 1950 și reabilitat post-mortem de același for pe 25.09. 1990. Nicolae Iorga l-a apreciat ca pe unul dintre cei mai culti ortodocși români din perioada interbelică. A publicat mai multe lucrări, articole, predici și cuvinte de învățătură. La 11.08. 2015, în curtea Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți a fost dezvelit bustul turnat în bronz al lui Visarion Puiu. Sculptor: Silvia Radu. Suportul financiar aparține familiei Iulian și Adina Rusanovschi.

*Marii creatori nu au biografie.
Biografia lor este opera.*

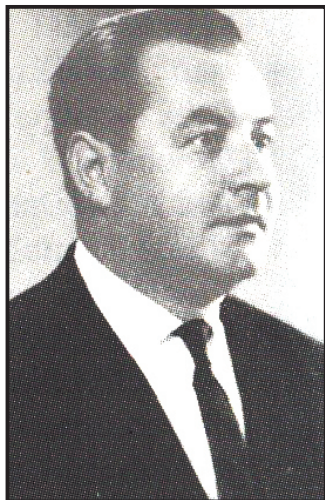
George Călinescu

R

RADU, Silvia Elena (30.06.1935, s. Pătroaia-Vale, Dâmbovița, România), sculptor și pictor român, personalitate de prim rang a artei plastice românești. Silvia Elena Radu este soția sculptorului român Vasile Gorduz. Absolventă, în 1960, a Academiei de Arte Frumoase (Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu“), clasa prof. Ioan Lucian Murnu. Din 1961 participă la majoritatea expozițiilor anuale, municipale și ocazionale organizate de Ministerul Culturii și de Uniunea Artiștilor Plastici din România. Numeroase expoziții personale la: București, Constanța, Tg.-Mureș, Cluj-Napoca (împreună cu Vasile Gorduz), Timișoara. Expoziții de grup: Veneția, Paris (împreună cu Mircea Corneliu Spătaru), Budapesta. *Lucrări de artă monumentală:* „Legenda Meșterului Manole”, Parcul Herăstrău, București; „Statuie comemorativă pentru eroii neamului”, satul Potlogeni; „Sculpturi ambientale”, stațiunea Costinești; „Neptun”, sculptură de marmură, stațiunea Neptun; „Sfântul Gheorghe”, sculptură în bronz, Piața Sf. Gheorghe, Timișoara; bustul lui Visarion Puiu, Bălți. *Premii:* Premiul al II-lea pentru sculptură al Uniunii Artiștilor Plastici (1968); Premiul al II-lea pentru artă monumentală (1974); Premiul Expoziției Memorie și Proiect (1999); Premiul „Prometeus Opera Omnia” al Fundației Anonimul, împreună cu Vasile Gorduz (2003).

În imagine: Inaugurarea bustului lui Visarion Puiu în curtea Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți (11 august 2015)

RANGA, Alexandru (10.07.1920, s. Cureșnița, jud. Soroca, Basarabia, România – 03.01.1981, Chișinău), lăutar (violonist) și compozitor. Membru al Uniunii Compozitorilor din RSSM (1974). *Studii*: Conservatorul Municipal din Chișinău (1937-1938) cu prof. Alexandru Pavlov (vioară), Conservatorul din Iași (1938-1940). *Activitatea profesională*: violonist în orchestrele restaurantelor din Bălți (1940-1944); violonist și conducător de formație la cinematograful „Kotovski” (azi „Patria”) din Bălți (1944-1955), concomitent predă muzica (vioara) la Școala Pedagogică „Boris Glavan” din oraș; violonist în Orchestra de studio a Radioteleviziunii din Chișinău (1959-1962, 1964-1970); dirijor al Orchestrei de muzică populară

a Casei de cultură din Delacău, Anenii Noi (1970-1976). A compus muzică în stil popular, lucrări corale, vocale, pentru fanfară, cântece pentru copii. A editat culegerile: „Frunză verde sălcioară” (1970, pentru voce și pian), „Ciobănașe, ciobănel” (1972, pentru orchestră de instrumente populare) ș.a. *Distincții*: „Lucrător Emerit al Culturii din RSSM” (1967). *Bibliogr.*: *Literatura și arta Moldovei: Enciclopedie* (vol. 2), Ch., 1986.

RĂCILĂ, Anatol (15.06.1956, s. Paladia, Edineț, RSSM, URSS), actor de teatru și regizor. Artist al Poporului din R. Moldova. Director general al Teatrului „Vasile Alecsandri” (1989-2017). *Studii*: Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1977). Cursuri de regie plastică, profesor A. Nemirovski, Moscova. *Activitatea profesională*: actor la Teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți în rolul-debut *Căpcăunul* din piesa-poveste „Micul flașnetar” de I. Ustinov. Printre rolurile de prestigiu pot fi menționate: *Vasilică* din „Frunza de la urmă” de Gh. Malarciuc (rol pentru care a fost desemnat drept „Cel mai bun actor al anului”, *Agachi* din „Agachi Flutur” de V. Alecsandri, *Comisarul* din „Transfer de personalitate” de D. Solomon, *Nistor* din „Sperietoarea” de D. Matcovschi (rol pentru care a fost desemnat drept „Cel mai bun actor al anului”, *Vascov* din „Iar zorile-s pe-aici tihnite” de B. Vasiliev,

Comandorul din „Plutonier Toni Er” după I. Tâneanov, *Ivan Turbincă* din „Ivan Turbincă” după I. Creangă ș.a. O pagină aparte constituie activitatea sa regizorală. A montat spectacolele: „Dezertorul” de M. Sorbul, „Ce ne facem fără Willi” de G. Astaloș, „Fricosul” de C. Stamatii-Ciurea, „Domnișoara Nastasia” de G.M. Zamfirescu, „Un suflet pentru o păpușă” de A. Graur, „Capra cu trei iezi” de C. Brehnescu, „Coridorul morții” de Irina Nechit, „Târfa de marți” de Gh. Calamanciuc, „Corona Triumfală” de V. Alecsandri. Din inițiativa lui **R.** în 1996, pe lângă Teatrul Național „Vasile Alecsandri” și Universitatea de Stat „Alec Russo” a fost deschisă specialitatea de actorie, unde dumnealui predă măiestria actorului și improvizația scenică. Meritele Sale în activitatea actricească i-au adus în 1991 titlul onorific de „Artist Emerit al Republicii Moldova”. Chipurile create de Răcilă A. ca actor și montările sale regizorale au fost înalt apreciate de cronică teatrală. Actorul posedă toate atuurile, subtilitățile, nuanțele și finețele profesionale. Jocul său actoresc este inconfundabil, inegalabil. Este un veritabil om de creație, care știe să îmbine cu măiestrie activitatea administrativ-organizatorică cu cea creativă. Doar două argumente: datorită lui, a fost instalat în fața teatrului bustul în bronz al lui Vasile Alecsandri (sculptor Corneliu Matei). La Festivalul Național de Teatru din 2005, **R.** a fost recunoscut drept „Cel mai bun regizor al anului” pentru regia spectacolului „Un suflet pentru o păpușă” de A. Graur. Alte distincții: Premiul I acordat de Ministerul Culturii celui mai bun director de teatru (2004), Premiul doi al UNITEM-ului celui mai bun director de teatru (2005), „Ordinul de Onoare” (2010), Titlul onorific „Artist al Poporului” (2011), Premiul „Alexandru Fedco” – cel mai bun director general al anului (2012), Premiul UNITEM pentru cel mai bun rol masculin episodic în spectacolul „Buchetul” de Nicolae Rusu.

RĂCILĂ, Ciprian (06.02.1984, Bălți, RSSM, URSS), actor și regizor, fiul lui Anatol Răcilă. *Studii:* Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală, spec. Regie (2010). Primul rol l-a jucat la vârsta de 5 anișori în spectacolul „Frumos și sfânt” de Ion Druță, alături de „monștrii sacri” ai scenei Veniamin Apostol, Mihai Volontir și Victor Ciutac. *Activitatea profesională:* 2001 – primul rol, Drac, Înger, Păcătos în piesa „Ivan Turbincă” de Ion Creangă (dramatizare de Leonid Ciubotaru); 2002-2004: traducător; 2004-2010: actor; 2010-prezent: regizor. A jucat în peste

30 de spectacole pe scena teatrului bălțean. *Roluri memorabile: Duhul Teatrului* în „Orchestra” de Jean Anouilh, *Taurul* în „Arena” de I. Fridbergas, *Arlechino* în „Arlechino Rege” de Rudolf Lothar (regia D. Griciuc); *Căpcăunul* în „Vrăjitoarele”, adaptare și regie – L. Ciubotaru; *Miluță Olariu* în „Ochiul magic” de T. Kożusznik, regia M. Volontir; Ștefan cel Mare în „Oltea” de A. Strâmbeanu, regia Silviu Silvian Fusu; *Toma* în „Buchetul” de Nicolae Rusu, regia C. Răcilă. *Spectacole montate:* „Maimuța de pluș” de Marianna Iablonskaia (2010), „Peter Pan la revelion” de J.M. Barrie (2012), „Moș Crăciun, bunicul lui Guguță” de C. Răcilă și P. Lupăcescu (2013); „Buchetul” de Nicolae Rusu (2013). *Distincții:* „Artist Emerit” (2007); Gala UNITEM-2013, Premiul Președintelui UNITEM pentru „Cel mai bun rol secundar” în spectacolul „Ochiul magic” de Tadeusz Kożusznik, regizor Mihai Volontir.

RĂUTU, Colea (pseudonimul lui **Colea RUTCOVSCHI**) (28.11.1912, s. Limbenii Vechi, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 13.05.2008, București), cunoscut actor român de teatru și film. A copilărit în or. Bălți. *Studii:* Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți, Liceul Militar „Regele Ferdinand” din Chișinău. Apoi Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București (1932-1937). *Activitatea profesională:* actor la Teatrul de Revistă din București. Cântă în spectacole de revistă („Haimanaua bulevardului” de Gherase Dendrino, „Sunt o cârpă în amor” de Nicolae Kirculescu), în comedii

muzicale și filme. A făcut o carieră fabuloasă în cinematografia românească. Tipajul său insolit îl recomandă cu precădere pentru roluri exotice de plan doi, deși e mereu Artistul de prim-plan, dotat cu reale capacități interpretative, evidente în filme, precum: „Desfășurarea”, „La Moara cu noroc”, „Mihai Viteazul”, „Facerea lumii”, „Răzbunarea haiducilor”. A colaborat cu: Gică Petrescu, Gherase Dendrino, Margareta Pâslaru, Polly Aghi, Gaby Rădulescu, Nicolae Kirculescu ș. a.

RĂUTU, Leonte (pe numele adevărat **Lev OIGENȘTEIN**) (28.02.1910, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1993, București), om politic, comunist. A urmat cursuri universitare la București, la Facultatea de Matematică a Universității, cursuri pe care nu a reușit să le termine. Unul dintre colaboratorii apropiați ai lui Gh. Gheorghiu-Dej. A fost arestat în anii 1930 și a fugit în URSS în momentul anexării Basarabiei în 1940. În URSS a lucrat inițial ca secretar de redacție la gazeta „Pământ sovietic” din Bălți (RSSM), după care la o carieră

de „Raportul Tismăneanu”, „dictatorul culturii române”, „fervent discipol al lui Jdanov”.

REVENCO, Valerian (01.12.1939, Bălți, Basarabia, România), pediatru și demnitar de stat. A absolvit Școala Medie nr. 1 din Bălți (1956), apoi a urmat studiile la Institutul de Medicină din Chișinău, pe care l-a absolvit în 1962. În 1957-1958, lucrează în Kazahstan la deștelenirea pământurilor. Între 1962 și 1965, activează ca medic în s. Pelinia, Bălți, în funcția de pediatru, medic-șef al Spitalului de circumscripție. În 1965, **R.** este transferat la Bălți, în funcția de specialist principal în pediatrie al orașului, iar în 1967, este numit șef adjunct la Direcția cadre și instituții de învățământ a Ministerului Sănătății, condus de Nicolae Testemițanu, alături de care activează până în 1971, când a fost ales președinte al Comitetului Republican al Sindicatelor din sistemul medical, iar în 1976 este numit în funcția de șef al Secției de ocrotire a sănătății din Chișinău, pe care o conduce timp de 11 ani. În 1987, **R.** este transferat în funcția de șef adjunct, apoi de șef al secției sănătate și protecția muncii din cadrul Consiliului Republican al Sindicatelor. În 1988 a fost numit viceministru, în 1992 – prim-viceministru, iar în 1999 – ministru al Muncii, Protecției Sociale și Familiei. În 2005, **R.** preia conducerea unui nou minister – Ministerul Sănătății și Protecției Sociale, în fruntea căruia se află până la pensionare. *Distincții:* Diploma de Onoare a Sovietului Suprem al RSSM (1974, 1975), Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1981), Ordinul „Gloria Muncii” (1999), „Ordinul Republicii” (2005).

ROGOJIN, Serghei (31.08.1963, Bălți, RSSM, URSS), cântăreț rus. Artist Emerit al Rusiei (1998). E cunoscut ca interpret și solist al formațiilor: „АукцЫон”, „Охота романтических Их” și „Форум”. **R.** s-a născut într-o familie de intelectuali: tata – jurist, mama – profesoară de l. franceză. Cu timpul familia s-a mutat în or. Zaporojie, Ucraina. *Studii:* Institutul de Cultură de Stat „N.K. Krupskaja” din Leningrad, sp. regizor (1987). Actor la Teatrul Tânărului Spectator din Zaporojie. Apoi s-a impus pe post de cântăreț. La festivalurile-rock, ca posesor al unei voci impresionante de tenor, era considerat cel mai bun vocalist. Repertoriul său este variat: șlagă-

re tradiționale de dans, twist, rock-and-roll, compoziții în stilul tehno-pop și balade-rock, romanțe și cântece populare. În 1988, formația „Forum” a fost finalista festivalului televizat „Песня 88” cu cântecul „На соседней улице”, iar în 1991 devine laureat al festivalului „Шлягер-91”. În 1992, la festivalul „Шлягер-92”, lui **R.** i s-a acordat „Grad-Prix” și premiul simpatiilor spectatorilor. A participat la diverse turnee în majoritatea orașelor din CSI, precum și peste hotare (Germania, Danemarca, India, Bulgaria, SUA, țările din America de Sud și din zona Mării Mediterane). **R.** a avut roluri în filmele: „Взломщик”, „Афганская граница”, „Агентство Мангуст”, seriile „Улицы разбитых фонарей” ș.a.

ROȘCA, Dorica (Eudochia) (14.03.1942, s. Coșenița, plasa Vertiujeni, jud. Soroca, România – ?), solistă vocală. *Studii:* Școala Medie nr. 4 „Ion Creangă” din Bălți (1949-1959). Conservatorul de Stat, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1959-1964). *Activitatea profesională:* solistă în formația de muzică ușoară a cinematografului „Biruința” din Chișinău (1961-1962), Ansamblul de estradă „Bucuria”, condusă de maestrul Șico Aranov (1966), Orchestra de estradă a Filarmonicii din Chișinău (1962-1982). În ultimii ani de viață a activat la Filarmonica din or. Breansk, Rusia. A cântat în ansamblu cu: C. Pavliuc, V. Zalikovski, I. Suruceanu, S. Glec, C. Vizir, D. Kuțel, M. Dragan, M. Segan,

Șt. Petrache, I. Lempert, S. Cașcaval, V. Strâmbanu, Ș. Aranov, B. Ivanov, I. Bass, E. Vaisman (Bălțanu), N. Grecu, Gh. Dobrov, B. Dubosarschi, Z. Ju-
lea, M. Bogan ș. a. A înregistrat la Radio Chișinău cântecele: „Poate da și
poate nu”, „De ce taci?” de Șico Aranov, text Efim Crimerman; O. Negruța,
T. Marin ș. a. *Discografie: Te salut, Chișinău; Ninge, Do-re-mi*. A decedat în
urma unui accident rutier.

ROȘCA, Petru (18.06.1936, s. Climăuți, jud. Soroca, Basarabia. România – 2012, Chișinău), profesor universitar, doctor habilitat în filologie. Profesor-cercetător în geografia lingvistică, pan-romană și galo-romană. *Studii: Școala Medie din satul natal (1943-1954), Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, secția limba și literatura franceză (1954-1959). Stagii peste hotare: Institutul de Limbi Indo-Europene al Filialei Academiei de Științe a URSS, Leningrad/Sankt-Petersburg (1967); Institutul de Lingvistică al Academiei Române, București (1994). Doctor în filologie –*

Leningrad, 1971; doctor habilitat – Chișinău, 1993. *Activitatea profesională:* profesor de franceză, Școala Medie, Brânceni Vechi, r. Telenești (1958); Universitatea de Stat din Moldova: lector la Catedra limbi străine, Institutul, azi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău (1959-1961); lector, Catedra limbi străine (1960-1970), Catedra limbi romanice a Facultății de Limbi Străine (1963- 1984), lector superior, Catedra filologie franceză (1970-1971), docent, Catedra filologie franceză (1971-1984); Universitatea Agrară de Stat din Moldova: docent (1984-1989), șef, Catedra limbi străine (1989-1994); Academia de Studii Economice din Moldova: șeful Catedrei de limbi străine aplicate (1994-1998); Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Departamentul Limbi Străine, profesor universitar (1998-2001), șeful Catedrei filologie franceză (2001-2004), profesor-consultant, Catedra filologie franceză (2004-2012). *Coordonator de ediții, redactor responsabil:* „Analele ULIM, Seria Filologie” (1998- 2005); „Symposia Professorum, Seria Filologie” ULIM (1998-2005); „Symposia Studentium, Seria Filologie” (2001-2005). Participări la congrese, conferințe, simpozioane: Academia de Științe a Moldovei; Academia Româno-Americană de Științe și Arte, Chișinău, R. Moldova; Iași, România; Așhabad, Turkmenistan; Leningrad, Moscova, Voronej, Federația Rusă. *Limbi străine vorbite:* franceza, italiana, spaniola, rusa, germana, engleza. *Distincții:* Medalia „Veteran al Muncii”.

RUDIEV, Vasile (1891, s. Popești, jud. Soroca, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1918, Chișinău, România), deputat în *Sfatul Țării* din partea Comitetului Executiv Gubernial al Consiliului delegațiilor țărănești. A activat în Comisia I-a Agrară. Mandat validat de la 21.11. 1917 până la 26.01. 1918. Studii secundare la un gimnaziu din Chișinău (1912), studii superioare la Kiev. În 1916 este mobilizat în armata țaristă și trimis pe Frontul Românesc. După Revoluția din Februarie, se încadrează în lupta pentru drepturile țăranimii. Din decembrie 1917 – membru al Partidului Comunist. Membru al Statului-major Revoluționar pentru apărarea Basarabiei. Comisar al județului Bălți. Participă la Congresele I, II și III Guberniale ale Țărănimii din Basarabia. La ultimul congres (18.01.1918-19.01.1918), în calitate de președinte al Prezidiului Congresului, s-a pronunțat categoric împotriva intrării trupelor române în Basarabia.

RUSAN, Viorica (26.07.1932, Bălți, Basarabia, România – 15.12.1992, Iași, înmormântată în cimitirul „Eternitatea”), inginer-chimist. A urmat studiile gimnaziale și liceale la Liceul *Oltea Doamna* din Iași. În 1960 a absolvit, cu rezultate strălucite, Facultatea de Chimie Industrială a Institutului Politehnic *Gheorghe Asachi* din Iași. Din 1961 a lucrat la Fabrica de Antibiotice din Iași, ca inginer-stagiar și inginer-tehnolog de fabricație. În 1973 a obținut titlul de doctor inginer cu teza *Grefarea unor polimeri cu grupe reactive*. Din 1990 a condus trei doctoranzi admiși la speci-

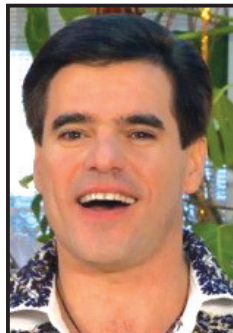
alitatea chimia celulozei, ligninei și a substanțelor însoțitoare. Talentată cercetătoare, a activat în cadrul Institutului de Chimie *Petru Poni*, în perioada 1963-1992. Cercetarea fundamentală s-a materializat în 128 de lucrări științifice și 53 de brevete de invenții. În 1976 i s-a acordat Premiul Academiei *Gheorghe Spacu* pentru ciclul de lucrări privind chimia algelor marine. A fost distinsă cu medalia *Meritul științific* (1983).

RUSU, Alexandru (23.05.1943, s. Limbenii Vechi, plasa Glodeni, jud. Bălți, Basarabia, România), inginer, om de afaceri, editor, mecenat. După câțiva ani petrecuți în satul natal, familia se mută la Bălți. La doar 14 ani, pentru a-și ajuta familia, paralel cu studiile, a lucrat ca sudor și electrician pe un șantier de construcție. După serviciul militar a revenit la Bălți și s-a angajat la Uzina „Lenin” (actualmente Asociația „Răut”). Concomitent, a studiat la Institutul Politehnic din Chișinău. În 1990 a fondat Firma Editorial-Poligrafică „Baștina-RADOG” SRL. Mereu și-a dorit realizări care să bucure oamenii și care să le

fie de mare folos. Astfel, între anii 1990 și 1994, contribuie la reparația Mănăstirii Noul Neamț de lângă s. Chițcani și a altor lăcașe de cult din R. Moldova. În 1993 a fondat, împreună cu soția sa, Alexandrina Rusu, magazinul ilustrat pentru copii și adolescenți „a” MIC”. Între anii 1994 și 1998 a construit Biserica „Sf. Dumitru” din Dănceni, Ialoveni. Din 1996 și până în prezent, editează materiale promoționale și cărți-surpriză pentru Salonul de Carte pentru Copii și Tineret. De asemenea, în cadrul aceluiași salon, acordă Premiul pentru poezie „Grigore Vieru”. În anii 1997-1998, sponsorizează montarea în scena Teatrului de Operă și Balet „Maria Bieșu” a baletului „Spărgătorul de nuci”. Între anii 1997 și 1999 a oferit premii pentru bursierii Fundației „Brândușele Speranței”. Între anii 2000 și 2014 susține financiar acordarea premiilor oferite anual de Uniunea Scriitorilor. **În 2002 a contribuit financiar la înălțarea monumentului lui Ștefan cel Mare din Bălți. În 2005 a finanțat montarea spectacolului „Oltea” de Andrei Strâmbeanu pe scena Teatrului Național „M. Eminescu” și a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți.** Din 2007 până în prezent, acordă câte un premiu pentru câștigătorii Festivalului-Concurs al tinerilor muzicieni „Antonina Lucinschi”. În memoria mult regretatei sale soții, Alexandrina Rusu, în fiecare an, acordă burse elevilor de la gimnaziile din Dănceni, Ialoveni și Bulăiești, Orhei. *Distincții:* „Ordinul Republicii” (2013), Ordinele „Ștefan cel Mare” și „Gloria Muncii”. Titlul onorific *Doctor honoris causa* al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Pentru editarea cărților cu caracter religios și contribuția la reparația lăcașelor de cult, a fost decorat cu Ordinul „Sf. Vladimir”. De asemenea, i-a fost conferit Ordinul „Cuviosul Paisie Velickovski” pentru contribuția substanțială la edificarea, amenajarea și întreținerea Bisericii „Sf. Dumitru” din Dănceni, Ialoveni.

RUSU, Igor (1970, s. Scăieni, Dondușeni, RSSM, URSS), interpret de muzică populară. *Studii*: Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, Catedra dirijat coral (1986-1990); Universitatea de Stat „Alec Russo”, Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală, Catedra de arte și educație artistică. *Angajări*: solist în mai multe orchestre de muzică populară. *Distincții*: Titlul onorific „Artist Emerit din R. Moldova”.

RUSU-MĂRÂNDEANU, Ion (1885, s. Cubolta, jud. Soroca, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1947, s. Pelinia, Râșcani, RSSM, URSS), viorist. A studiat vioara cu Gheorghe Cucieru, care făcea parte din taraful lui Costache Parno din Bălți. A cântat la clarinet și trompetă la petreceri populare, nunți, cumetrii etc. Președinte al Sindicatului muzicanților din Bălți. În 1930, a fondat și a condus la Mărândeni, jud. Bălți, un taraf, avându-i orchestranți pe: Gheorghe Brânză (flaut), Timofte Hăbășescu (clarinet), Iacob Carp (contrabas), Mihail Pruteanu (flaut). A compus piese cu caracter popular.

RUSU, Vitalie (29.09.1974, Râbnița, RSSM, URSS), conferențiar universitar, doctor în drept. *Studii*: Colegiul Republican de Informatică și Drept din Chișinău (1993). Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, sp. dreptul (1998). Doctor în drept (2003). Conferențiar (2006). *Activități*: asistent, lector, lector superior, conferențiar la Catedra de drept public, doctor în drept (1998-prezent). Prodecan (2003-2010), decan (2016-prezent) al Facultății de Drept și Științe Sociale. Avocat. Uniunea Avocaților din R. Moldova, Oficiul Teritorial Bălți (2010-2017).

Monografii și alte lucrări: „Particularități de procedură penală în privința minorilor”. Ed. „Pontos”, Chișinău, 2001; „Procedura penală în cauzele cu minori”. Ed. „Pontos”, Ch., 2004; „Minorul și justiția penală” (în colab.), Ed. „Pontos”, Ch., 2005; „Dicționar de drept internațional umanitar”, Ed. „Pontos”, Ch., 2007; „Urmărirea penală în cauzele cu minorii”, Ed. „Pontos”, Ch., 2007; „Examinarea cauzelor penale cu privire la minori în instanța de judecată”, Ed. „Pontos”, Ch., 2008; „Особенности уголовного судопроизводства по делам несовершеннолетних. Изд. „Pontos”, Кишинёв, 2004; Юридический анализ и расследование контрабанды. Изд. „Pontos”, Кишинёв, 2002.

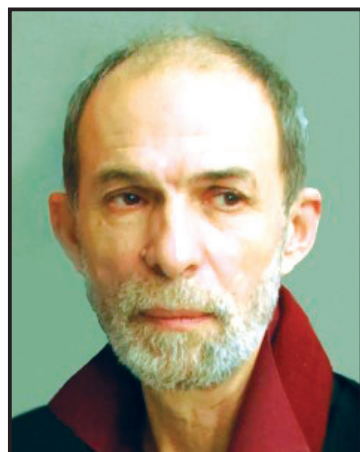
S

SADICOVA, Ana (1914, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 2002, Bălți), prima femeie învingătoare a concursului de frumusețe „Miss Bălți, 1931”. *Studii*: Liceul de fete *Domnița Ileana* din Bălți. În 1931 a fost invitată la București pentru a participa la concursul frumuseții *Miss România*, însă, din cauza unei maladii ușoare neașteptate, n-a luat parte la concurs. În 1941, în timpul bombardării or. Bălți, casa, în care locuia **S. (Aniuta)**, a fost distrusă, încât nu s-au păstrat fotografiile anilor '30. Familiei Sadicov în Bălți, până în 1940, îi aparținea restaurantul *Alba Iulia*. Bibliogr.: Mihail Mester. „Здоровье и молодость преходящи, красота души и обаяние – вечны”. Голос Бэлць; Iurie Colesnic. *Femei din Moldova: Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Ch. 2000.

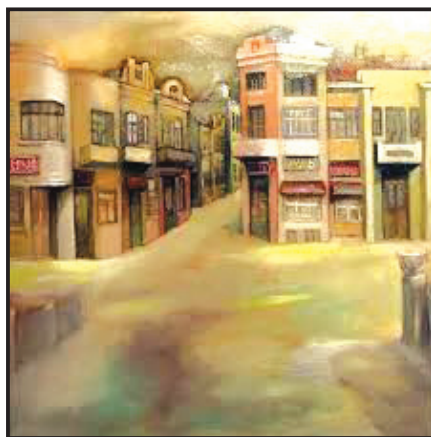

SADOVICI, Grigore (1904, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – ?), avocat. Absolvent al Liceului de Băieți „Ion Creangă” din Bălți, licențiat al Facultății de Drept din București. Începând cu 1937, a fost ales de două ori viceprimar al municipiului Bălți. În această funcție a desfășurat o rodnică activitate obștească și edilitară, în mod special, domeniile salubrității și ale vieții culturale a orașului.

SADOVNICOV, Ștefan (08.06.1948, s. Bădrăgii Vechi, Edineț, RSSM, URSS), pictor, istoric, scriitor. *Studii*: Facultatea de Filologie, secția limba și literatura rusă, a Institutului Pedagogic, în prezent Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1974); Facultatea de Arte și Grafică a Institutului Pedagogic, în prezent Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1983-1988). Membru al Uniunilor Artiștilor Plastici din Republica Moldova și din Federația Rusă, membru al Uniunilor Oamenilor de Teatru din Republica Moldova și din Federația Rusă, membru al Uniunii Cineaștilor din Confederația Uniunilor Cineaștilor a CSI. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. *Activitatea profesională*: 1968-2000 – pictor în diferite organizații și instituții din Bălți, Chișinău și Jdanov (Ucraina). Desenator în cadrul secției de reconstrucții istorice, secția de etnografie, a Academiei

de Științe a Moldovei. Pictor-scenograf (1994-1996), pictor-șef (1996-1998) la Teatrul Dramatic Rus „A. P. Cehov” și la studiourile de cinema din Moldova: „Moldova-Film”, „Telefilm-Chișinău”, „Favorit”, „Afișa”. A executat scenografia la o serie de spectacole și filme: „Doi arțari” după Evgheni Șvarț, „Dragoste și sânge” după Victor Hugo, „Cintezoiul în picaj” (scenariul Emil Loteanu), „Bulboana” (scenariul Nicolae Esinencu), „Salonul nr. 6” (povestirea lui A.P. Cehov) etc. Din 1998 până în prezent – designer la Agenția de Reclamă „Compania RIO” din Moscova. A publicat circa zece articole științifice cu privire la geneza și semantica simbolicii heraldice pe monedele Moldovei medievale în revistele și analele științifice din Republica Moldova, România și Federația Rusă. Compoziții de un realism vibrant și convingător, desene sensibile, remarcabile prin vigoarea redării. A consacrat orașului Bălți circa 100 de lucrări (Ciclul „Bălți”). Participant la peste 60 de expoziții (în grup și personale) în ex-URSS, Moldova, Rusia, Ucraina, Polonia, Israel, SUA și Olanda. Majoritatea lucrărilor sale se află în colecții particulare din Rusia, SUA, Germania, Canada, Israel, Polonia.

În imagini: patru tablouri dintre cele circa 100 de lucrări din ciclul „Bălți”

SAMOTOS, Ivan Mihailovici (20.08.1933, s. Ustie, azi în r. Nikolaev, reg. Lvov) – 07.07.2016), sculptor ucrainean. Maestru Emerit al Artelor din RSSU (1990), Pictor al Poporului din Ucraina, pedagog, profesor universitar (1991). *Studii*: Colegiul „I. Truș” din Lvov (1948), Institutul de Artă Decorativă și Aplicată, azi Academia Națională

de Arte (1959), discipolul sculptorului Ivan Sever. *Angajări*: profesor la Alma Mater (1963-2016). Docent (1989), șef al Catedrei de sculptură monumentală și decorativă, Institutul de Artă Decorativă și Aplicată din Lvov (1991-2016). Activist pe tărâm social, a participat activ în mișcarea studențească (sf. 1980-inc. 1990). Președinte al filialei Lvov a Uniunii Naționale a Artiștilor Plastici din Ucraina. În bagajul de creație al lui S. sunt peste 200 de lucrări, circa 60 de expoziții, zeci de monumente, compoziții cu figuri, busturi, portrete, plăci comemorative atât în Ucraina, cât și în Franța, Bulgaria, Polonia și Moldova. Autor al portretelor sculpturale ale lui Grigori Skovoroda, Ivan Kotlearevski, Dmitri Iavornički, Taras Șevcenko, Ivan Franko, Lesea Ukrainka, Ivan Gonta, Maxim Zalizneak ș.a. *Cele mai cunoscute lucrări*: monumentul lui Veaceslav Ciornovil în Lvov; monumentele lui Taras Șevcenko în or. Sosnovka și Bălți (*vezi imaginea*); monumentul ostașilor Republicii Populare Ucrainene pentru libertatea Ucrainei în or. Vésines-Chalette, Franța; monumentul Victimelor închisorii NKVD Zamarstînovskaia; monumentul în memoria a 2000 de ani de la nașterea lui Hristos în or. Drogobâci; monumentul „Barza” pe locul satului Zavon, ars de fasciști (lângă or. Sosnovka, reg. Lvov); monumentul „Victoria” în or. Strîi; monumentul lui Stepan Bandera în orașele: Strîi, Starîi Sambor și Truskaveț.

SANDLER, Boris (Berl) (06.01.1950, Bălți, RSSM, URSS), scriitor evreu, poet și jurnalist, redactor-șef al ziarului „Vorverts” din New York (1998-2016). Scrie în idiș. S-a născut în familia unor descendenți de agricultori evrei din s. Mărculești. *Studii*: Școala de Muzică (vioară) din Bălți, Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” (vioară), actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (1975). *Activitatea profesională*: viorist în

Orchestra simfonică de stat a Filarmonicii Moldovenești din Chișinău. Primele versuri le-a scris în l. rusă, apoi în l. idiș. Încurajat de mentorul său, Ihil Șraibman, a debutat cu o serie de nuvele în revista moscovită „Sovetiș gheimland” (1981). În același an a intrat în prima grupă evreiască la Cursurile Literare Superioare de pe lângă Institutul de Literatură „A.M. Gorki”, unde a studiat alături de: Lev Berinski, Moişe Păns și Aleksandr Brodski (Mikki Vulf). De-a lungul anilor '80 publica regulat în „Sovetiș gheimland”, devenind membru al colegiului de redacție al revistei. După apariția primei cărți „Трэплэх аруф цу а нэс” (*Trepte în sus spre adevăr*, 1986) a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din URSS și RSSM. În 1988, Editura «Советский писатель» a publicat această carte în l. rusă (Ступени к чуду). Din 1989, împreună cu poetul Moişe Lemster, a predat limba evreiască la Chișinău, a fondat și a moderat emisiunea „Af der idișer gas” (Pe strada evreiască) la TVM, împreună cu Aleksandr Brodski, a redactat gazeta bilingvă locală „Under col” (Glasul nostru). În anii 1991-1992 a scris scenariul pentru două filme documentare ale lui A. Brodiceanski despre istoria și soarta evreilor din Basarabia. Din 1992 până în 1998 locuiește în Israel, unde activează la Universitatea din Ierusalim, este vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor și Jurnaliștilor de expresie idiș. Editează câteva cărți, colaborează la mai multe publicații. Din 1998 s-a stabilit la New York, unde devine, după un scurt timp, redactor-șef al celui mai vechi ziar evreiesc „Vorverts” (se editează în idiș din 1897). Aici a publicat o serie de cărți, printre care două romane: „Ven der goilem hot farmaht di oign” (Când de nevoie a închis ochii, 1997), un roman despre pogromul chișinăuian din 1903 și „Lamed-vovniches fun main zikorn” (Oamenii evlavioși ai memoriei mele) – despre viața evreilor de după război din Bălți. Alcătuitor și redactor al edițiilor post-mortem ale scriitorilor evrei contemporani (Ihil Șraibman, Haim Beider, Ițhoc Bașeviz-Zingher). În 2013 a publicat cartea de nuvele și povestiri „Merele verzi ale paradisului”: traduceri din idiș ale lui Lev Berinski, Aleksandr Brodski, Grigori Kanovici, Rudolf Olșevski, Mihail Hazin, Eitan Finkelștein. *Distincții*: Laureat al Premiului literar „Fihman” (Israel, 2002).

SĂNDULEAC, Vasile (02.01.1971, Bălți, RSSM, URSS), șahist, mare maestru internațional (2006), antrenor FIDE, arbitru internațional FIDE. *Studii*: Școala Medie nr. 1, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1987); Facultatea de Matematică și Informatică a Universității de Stat „Alecu Russo” (1994). Studii doctorale la Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău (din 2013). A învățat la Școala de Șah pentru Copii și Juniori din Bălți. Este discipolul lui Gheorghe Diozu, candidat

în maeștri, stabilit în Germania. În componența selecționatei Moldovei, a participat de 8 ori ca jucător și o dată ca antrenor principal al selecționatei Moldovei (bărbați) la Olimpiada Mondială la Șah. De cinci ori campion al Moldovei la șah (1998, 2001, 2003, 2007, 2008) și multiplu premiant. Învingător în turnee internaționale de șah; 2002 – Satu Mare, România; 2003 – Subotica, Serbia; 2004 – București; 2009 – Naujac-sur-Mer, Franța.

SCHMIDT, Carol (ȘMIDT, Karl-Ferdinand)

(25.06.1846, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 09.04.1928, Chișinău, România), jurist, anchetator penal, fost primar al Chișinăului. El s-a bucurat de cel mai „longeviv” primariat – aproape 26 de ani consecutiv – și constituie o filă aparte în istoria Chișinăului. S-a născut în familia medicului de origine germană, Alexander Schmidt. Mama lui Ș. era poloneză. Din 1849, familia Schmidt trece cu traiul la Chișinău. A învățat la Gimnaziul Regional din Chișinău (1857-1863). În 1863-1864, a studiat la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității *Sf. Vladimir* din Kiev, iar peste un an a fost admis la Universitatea din Odesa, Facultatea de Drept, pe care a absolvit-o cu gradul de doctor în științe juridice. A fost numit candidat, apoi ajutor al anchetatorului din jud. Bender, apoi șef al sectorului de anchetă al jud. Chișinău (1870). Judecător de pace onorific al Districtului Chișinău (1872-1908). La ședința Dumei orașenești din 20 nov. 1877, la vârsta de doar 31 de ani, este ales primar al Chișinăului (reales până în 1901). În 1903 a abandonat această funcție în semn de protest pentru calomniere împotriva sa. De numele lui e legată construcția Capelei din cartierul Râșcani și a caselor pentru invalizi (1877-1881), pavajul străzilor, dezvelirea monumentului lui Al. S. Pușkin, deschiderea unui azil pentru pribegi (1899), Amfiteatrul popular cu o sală de spectacole (1900), trasarea primelor linii de tramvai (1881-1895). Sunt deosebite meritele sale în domeniul dezvoltării învățământului. La 1881, au fost deschise: Școala de Meserii, precum și Cursurile de desen liniar pentru meseriași (1894), construite noi edificii pentru: Școala Reală (1886), Gimnaziul de Fete al principesei Natalia Dadiani (1900), Școala de Comerț (1898), transformată în Liceu de Comerț. A fost membru al Comitetului Basarabean de Tutelare a Orfelinatelor, președinte al Direcției Chișinău a Societății de Ajutorare a Tinerilor Studioși, episcop al Liceului de Comerț și al Școlii Reale. A fost inițiatorul deschiderii unui muzeu al școlilor, a Societății Muzicale *Armonia*, membru al Consiliului Bibliotecii cu săli de lectură gratuite, a acordat un mare ajutor Spitalului Evreiesc după pogromul din 1903. A fost preșe-

dinte (1900-1904) al Direcției, apoi unul dintre directorii Societății de Credite din Chișinău (1904-1912). **În imagine:** Bustul lui Carol Schmidt din fața Filarmonicii Naționale din Chișinău. Autor al bustului este sculptorul Veaceslav Jiglițchi.

SCREABIN, Timofei (14.11.1967, Bălți, RSSM, URSS), boxer, medaliat cu bronz la Jocurile Olimpice (Seul, 1988), legenda boxului moldovenesc, a avut 400 de lupte, dintre care 352 le-a câștigat. Maestru Emerit al Sportului. Practică boxul de la vârsta de 12 ani, sub îndrumarea lui Victor Gheșele (Bălți). A absolvit Institutul Național de Educație Fizică și Sport. În 1985 se mută la Chișinău și continuă să se antreneze cu un nou antrenor, Alexandru Skripnik. În ajunul Jocurilor Olimpice de la Seul, S. câștigă medalia de bronz la Campionatul URSS la box, în Kaunas (1987) și Tașkent (1988), dar aceste

victorii nu i-au fost suficiente pentru a fi inclus în echipa olimpică a URSS. El a reușit să se impună abia după Turneul Internațional de la Leningrad, unde în cele mai dificile lupte el câștigă titlul de campion al URSS-88 la box, învingându-i pe: A. Pakeev, campionul URSS *en-titre* (în semifinală) și pe cubanezul Pedro Reyes (în meciul final). În 1988, la Jocurile Olimpice de la Seul, S. (51 kg), pentru prima dată în istoria boxului moldovenesc devine laureat al Jocurilor Olimpice (medalia de bronz), a pierdut, în semifinală, de la viitorul campion – Kim Kwang Sung (Coreea de Sud). Au urmat apoi victorii într-o nouă categorie de greutate (54 kg), la Campionatul Unional, în or. Frunze (1989) și o medalie de argint la Campionatul European de la Atena (1989), unde S. a pierdut doar de la boxerul bulgar Serafim Todorov. La Campionatul 56 URSS, în Luțk (1990) S. câștigă aurul, iar la Campionatul 57 URSS, în Kazan (1991) – argintul. În 1993, S. obține noi succese: devine campion al CSI, câștigă medalia de bronz la Jocurile Bunăvoinței din Sankt-Petersburg (1994) și Cupa Mondială (Beijing-98), în Hong Kong.

SCOBIOALĂ, Aurel (17.09.1941, s. Mălăiești, jud. Bălți, Basarabia, România – 03.07.2007, Chișinău), prozator, publicist, editor. Absolvent al Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1960). Activează în calitate de pedagog și director de școală, redactor la televiziunea națională, șef de redacție la editura „Literatura artistică” (1976-1986). Apoi a fost director general al Departamentului Edituri, Poligrafie și Comerțul cu

Cărți (1992-1994), redactor la editura „Prut Internațional”, consilier la Uniunea Scriitorilor. Debutază cu volumul de povestiri pentru cei mici „Cărăruie albă” (1974), urmat de alte cărți pentru copii: „La menajerie” (1974), „Dincoace de poveste” (1977), „Băiețelul din Lună” (1980), „Viceversa hop” (1981), „Ce te-nvață o povăț” (1987), „Marele fermier Buș-Lăbuș” (1999) ș.a. A scris și multe cărți pentru maturi: „Ispita”, (1980), „Greu mai cresc bărbații” (1977) „Ulciorul cu pățaranii” (1994), „Alt ulcior cu pățaranii” (2001), „Carte pentru câini deștepți” (2003), „Scriitorii când erau copii” (2005) ș. a.. *Distincții*: Premiul Uniunii Scriitorilor pentru cea mai bună carte pentru copii (1987, 1999, 2000). Premiul Salonului Internațional de Carte pentru Copii (Iași, Chișinău), Premiul Ministerului Educației din Republica Moldova (2005). *Mențiuni internaționale*: Diploma de Onoare „Hans Christian Andersen” (2006). Gimnaziul din satul de baștină îi poartă numele.

SCUTELNICIUC, Ion (22.04.1945, s. Costești, Râșcani, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor habilitat în științe fizico-matematice. *Studii*: Școala Medie din satul Proscureni (1962), Facultatea de Fizică și Matematică, secția matematică, diplomă cu mențiune, a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1968). Doctorand la Catedra de algebră și geometrie a Universității de Stat din Moldova (1976-1979). *Activitatea profesională*: inginer-cercetător la Institutul Unional de Cercetări Științifice în domeniul Surselor de Curent din Moscova, Filiala

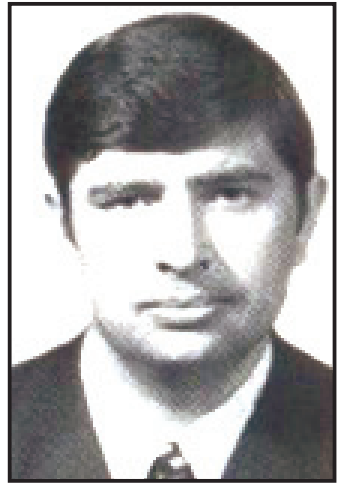
din Moldova (1968-1971). Lector de matematică la Catedra de științe reale a Universității de Stat din Moldova (1971-1976). În perioada 1979-1991 a activat la Catedra de științe reale a U.S.M., iar din 1991 până în 1994 – director general al Inspectoratului General Republican al Ministerului Științei și Învățământului din R. Moldova. În anii 1994-1998 – conferențiar universitar la Catedra de științe reale a Universității Libere Internaționale din Moldova. Din 1998 până în 2000 – șef, Secție Studii a Universității Moderne Umanistice din Moscova, Filiala din Moldova. În 1999 i s-a conferit titlul de profesor universitar. În anii 2000-2004 – șef, secția Management și Marketing a Centrului Instructiv-Metodic de Informatică și Management al Ministerului Învățământului din R. Moldova, iar din 2004 până în 2009 activează în calitate de șef de Departament al Centrului Științific, Metodic și Editorial „Univers Pedagogic” al Ministerului Educației. Din anul 2009 până în prezent este șef de Departament și responsabil de activitatea Centrului menționat. Pe toată perioada activității sale la minister, S. îndepli-

nește și funcția de profesor universitar la catedră (prin cumul). Este autor a peste 80 de lucrări științifice și didactice, publicate în țară și peste hotarele ei. Autor de manuale: *Elemente de teoria probabilităților și statistică matematică* (1992); *Funcții exponențiale și logaritmice* (1993); *Curs începător de matematică pentru studenții străini* (în limba rusă) (1997); *Matematică. Ghid de recapitulare și evaluare a cunoștințelor* (exerciții, probleme, teste) (2001) ș.a. S. completează galeria personalităților din domeniul matematicii, cuprinsă în Dicționarul enciclopedic „Matematicienii români de pretutindeni” (București, 2004). Este elevul renumitului savant de talie mondială, academician al Academiei de Științe Pedagogice din URSS – Valentin Belousov, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, precum și al profesorului universitar Ilie Lupu, doctor habilitat. S. este președinte al „Asociației Costiceniilor de pe Prut” (denumire istorică) și un perseverent promotor al intereselor și imaginii localității de baștină. *Distincții:* Titlul onorific *Professor Emerit* al Universității Moderne Umanistice din Moscova (2000); „Cetățean de Onoare al or. Costești” (2004).

SEMENOVSKI, Oskar (27.07.1926, Balta, RASSM, RSS Ucraineană, URSS – 03.10.1979, Chișinău), profesor universitar, specialist în știința literaturii. Doctor habilitat în filologie. *Studii:* Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Odesa (1949). Doctor în științe filologice (1954). Doctor habilitat în științe filologice (1971). *Activitatea profesională:* lector superior, conferențiar, profesor universitar al Catedrei de literatura rusă și universală, Facultatea de Filologie, Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți (1960-1978). Șef la Catedra literatura rusă și universală (1968-1978). Din 1978 – colaborator științific superior la Secția etnografie și artă a Academiei de Științe a Moldovei. Specialist în domeniul istoriei criticii literare în sec. al XX-lea, în special realismul socialist și marxist. *Lucrări științifice:* 12 monografii, printre care „Марксистская критика и партийность литературы: Из истории литературно-эстетической борьбы предоктябрьской эпохи” (1966), „Марксистская критика о Горьком: Из истории общественно-литературной борьбы после октябрьского периода” (1969) ș.a. A cercetat îndeosebi moștenirea critică a lui Vațlav Vorovski: a publicat cartea „В. В. Воровский в Одессе” (1962) și „В. В. Воровский – литературный критик” (1963), a pregătit culegerea de articole critice ale lui Vorovski (1971, în colaborare cu I. Cernăuțan). *Bibliogr.:* *Literatura și arta Moldovei: Enciclopedie* (vol. 2), Chișinău, 1986.

SENIC, Valeriu (18.09.1939, s. Criva, jud. Hotin, Basarabia, România – 2003, Chișinău), cercetător și critic literar, conferențiar universitar. Doctor în filologie (1973). Deputat în Parlamentul Republicii Moldova din partea Partidului Socialist și a Mișcării „Unitate-Edinstvo” (1994-1998). Absolvă Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie (1961). După absolvire activează ca pedagog în s. Răzeni și or. Anenii Noi. Lector, șef de catedră, apoi decan la Institutul Pedagogic de Stat „Alecă Russo” din Bălți. Aici, a condus cenaclul literar „Luminița”. Redactor-șef la „Literatura și arta” (1984-1986). Redactor-șef al revistelor „Limba și literatura moldovenească în școală” și „Limba noastră” (1989-1990). Conferențiar la Universitatea de Stat din Moldova. Editorial debutează cu volumul de critică *Internaționalul și naționalul în romanul moldovenesc contemporan* (1973). Discurs critic și politizat. Coautor al unor manuale de literatură română pentru elevi și școlile pedagogice. După 1992 se retrage la Tiraspol, unde va activa la Universitate (până în 2003). Bibliogr.: Senic V. B. // *Literatura și arta Moldovei: Enciclopedie*. – Chișinău, 1986. – vol. 2.

SIDORENKO, Anatolie (15.09.1953, Bălți, RSSM, URSS), fizician. Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. A absolvit cu medalia de aur Școala Medie nr. 37 din Chișinău (1970); Facultatea de Electrofizică a UTM, diplomă cu mențiune (1975). Între anii 1975 și 1979 – doctoratul la Institutul Fizico-Tehnic de Temperaturi Joase al Academiei de Științe a Ucrainei (Harkov). Susține în termen teza de doctor în științe fizico-matematice, iar în 1991, la Chișinău, finalizează a doua teză, cea de doctor habilitat. A parcurs calea de la inginer (1975), în continuare – cercetător științific inferior, superior, coordonator principal, șef

de laborator la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM – până la cea de director al Institutului de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „D. Ghițu” al AȘM (din 2008). A activat în calitate de cercetător științific invitat în Laboratorul internațional de câmpuri magnetice înalte și temperaturi joase, Wrocław, Polonia (1981, 1988, 1989, 2003); la Universitatea din Helsinki, Finlanda (1983), Universitatea din Karlsruhe, Germania (1995, 1966); colaborator științific al proiectului comun

moldo-german al Fundației *Volkswagen* (1997-2000) etc. Rezultatele obținute de S. și colegii săi constituie platforma de formare în cadrul AȘM a unei direcții științifice noi – nanofizica, nanoelectronica, tehnologia supraconductorilor de dimensionalitate redusă, recunoscută la scară internațională. *Palmares științific*: 350 de lucrări științifice, inclusiv 36 brevete de invenții și cinci monografii în limba engleză, trei dintre ele – la Editura „Springer”, Germania. A pregătit nouă doctori în științe fizico-matematice. Este membru al Asociației Fizicienilor din Moldova; al Societății Fizicienilor din Germania; al Societății Americane pentru Promovarea Științei; președinte al Societății „Humboldt-Moldova”. *Premii și distincții*: Premiul de Stat pentru tineret „Boris Glavan” în domeniul științei și tehnicii (1982), Premiul de Stat al Republicii Moldova (2004), Premiul Special al AȘM (2011), Titlul onorific „Inventator Emerit al URSS” (1988); Diplomă și medalie de argint, *Exhibition of Innovations*, Iași, România (2001); Diplome și medalii de argint, INFO-INVENT, Chișinău (2007, 2008, 2011); Diplomă și medalie de bronz, *Eureka*, Brussel, Belgia (2008); Diplomă și medalie de aur, *Eureka*, Brussel (2011); Diplomă și medalie de aur, *Exhibition of Innovations*, Sevastopol, Ucraina (2011); Cavaler al Ordinului „Labor Omnia Improdus Vincit” al Regatului Belgiei pentru realizările în domeniul invenției (2011); Diplomă și medalie de bronz, INFO-INVENT, Chișinău (2013); Medalia „Dimitrie Cantemir” (2013); Titlul onorific „Om Emerit” (2014).

SILVESTRU, Aurelian (01.10.1949, s. Cușelăuea. Florești, RSSM, URSS). psiholog, pedagog, manager, scriitor, publicist. Doctor în psihologie, docent/conferențiar universitar. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1988). *Studii*: Universitatea de Stat din Moldova, ziaristică (1966-1968), Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Facultatea de Pedagogie și Psihologie (1969-1973), pe care o absolvă cu mențiune. Și-a aprofundat studiile la Aademia de Pedagogie din Moscova, făcând doctoratul la Institutul de Psihologie din Moscova (1975-1978); Academia de Relații Internaționale din Cairo, Egipt, cursuri de manager (1999). *Activitatea profesională*: lector la Catedra de Psihologie a Institutului Pedagogic din Bălți (1973-1975), după care se transferă la Chișinău. Din 1975 până în 1990 a activat în calitate de colaborator științific, apoi – șef al Laboratorului de psihologie la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Pedagogiei. Președinte-fondator al Asociației de Creație TOCONO (Totul Copiilor Noștri) din 1990 până în prezent. În

1991 fondează prima instituție privată de învățământ preuniversitar din Republică Moldova - Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu” din Chișinău, la care activează ca director până în prezent. Construește (pe baza proiectelor proprii) complexul de clădiri și blocuri de studii ale Liceului „Prometeu” (1992-2002) și câteva case de locuit pentru profesori. Înălță, în curtea liceului, Biserica „Sfânta Treime” (2000-2001), „Prometeu” fiind unica instituție de învățământ din R. Moldova cu o biserică pentru copii în curtea școlii. În 2010, înființează o nouă instituție privată de învățământ - Școala Primară „Prometeu-Junior”. *Cărți publicate:* „Cunoaște-te pe tine însuși” (1983), „Vârsta barierelor” (1987), „Daciada”- manual clasa a II-a a III-a (în colab. cu N. Dabija, 1991, 1993), „Noi și biografia omenirii” (1988), culegerea de aforisme „Dincolo de imposibil” (2001), culegerea de cântece „Victoria Speranței” (2003), „Templul Bunătății: legende” (2005), romanele „Cel rătăcit” (2009), „Și tu ești singur?” (2014), „Fărâme de suflet”, eseuri (2011) „Pragul (2014), „Cu gândul la tine” (2015), „Copiii cerului” (2016), „Mersul pe apă” (2016), „Femeia alege” (2017) ș.a. *Distincții și premii:* Insigna „Eminent al învățământului Public din RSSM” (1988), numeroase premii literare printre care: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1998, 2002, 2017), medalia de Aur „Proinvest”, România (2009); „Ordinul Republicii” (2009). Diploma de Onoare IBBY (*International Board on Books for Young People*) la Congresul Mondial al Cărții, Mexic, 2014, pentru volumul „Fărâme de suflet”; Premiul „Ion Creangă” pentru întreaga activitate în domeniul cărții pentru copii, acordat de către Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu”; Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2014); Medalia „Crucea Mitropoliei Basarabia” (2015); Ordinul României „Meritul Cultural” (2016).

SINITA, Zinovie (23.07.1919, Bălți, Basarabia, România – ?, Israel), pictor. *Studii:* Academia de Belle Arte din București, la prof. Octav Băncilă (1937-1940); Școala Republicană de Pictură din Chișinău (1940-1941). *Activitatea profesională:* pictor-decorator la teatrul din București (1937-1940), la atelierele Fondului Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici (U.A.P.) din Moldova (1940-1941, 1944-1945). Condamnat la muncă în lagăr pe 8 ani (1945-1952), exilat în or. Fergana, Uzbekistan, unde lucrează pictor la diferite instituții culturale și întreprinderi (1952-1962). Exclus din Uniunea Artiștilor Plastici din motive politice (1974-1990), reabilitat în 1990. Mem-

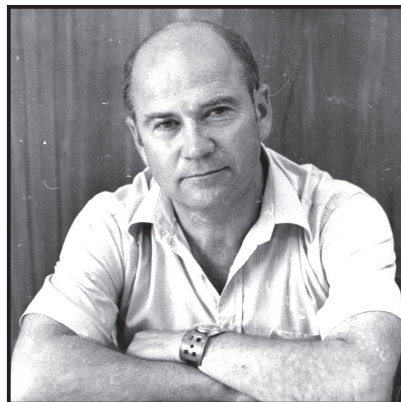
bru al U.A.P. din RSSM (1963). Stabilite cu traiul în Israel. *Lucrări*: „Trezire”, „Medic în sat”, „Fergana”, „În portul Klaipeda”, „Eroul Muncii Socialiste Gh. Ardeleanu”, „Lagăr de concentrare” ș. a. *Expoziții*: personale – Chișinău (1969, 1997), Bălți (1991); republicane – Uzbekistan (1958-1962), RSSM (1971, 1972); unionale – Moscova, Letonia, Azerbaidjan; – Israel. *Achiziții*: în colecțiile Ministerului Culturii din R.M., Ministerului Culturii din Uzbekistan, în colecții particulare din Austria, Finlanda, Italia, Franța, Israel. *Premii și distincții*: Premiul pentru lucrarea „Piața Roșie” la Concursul republican (1970). *Bibliogr.*: Sofia Bobernaga. *Zinovie Sinița, un pictor al marilor tradiții*. Ch., 1997; Ludmila Toma. *Zinovie Sinița: [pictor]*. Ch. 1998.

SIROTA, Elizaveta (24.06.1924, Mariupol, RSS Ucraineană, URSS – 10.05.2004, Bălți), pedagog, scriitoare de expresie rusă. După ocuparea orașului natal de către nemți, ea a fost mânătată la munci forțate în Germania, unde a fost expusă celor mai inumane tratamente. Cu toate acestea, ea a găsit în sine puteri să iubească poporul german, cultura și limba lui, înțelegând la timp că monstrul Hitler nu e decât o pată regretabilă pe marea civilizație germană. După război, studiază la instituțiile de învățământ superior din Rovno, Iujno-Sahalinsk, inclusiv la Institutul Pedagogic din Bălți, pe care îl absolvă cu brio. **S.** activează într-o serie de școli

și grădinițe de copii din Ucraina, Rusia și Moldova. În ultimele decenii, înainte de pensionare, profesează în școlile nr. 14 și 2 din Bălți. Toată viața și-a consacrat-o copiilor, iar pasiunea – creația poetică – dedicată picilor și adolescenților. Ea a fost îndrumată părintește de Samuil Marșak, patriarhul poeziei ruse pentru copii. I-au fost utile și întâlnirile cu așa corifei ca: V. Kataev, A. Barto, Z. Voskresenskaia, E. Mejelaitis, A. Aleksin. Primele poezii le-a publicat în gazeta orășenească din Bălți. Ulterior, zeci de poezii au fost publicate în ziare și reviste prestigioase: „Нева” (Leningrad/Sankt-Petersburg), „Дошкольное воспитание”, „Мурзилка”, „Пограничник”, „Весёлые картинки” (Moscova), „Барвинок” (Kiev), „Кодры” (Chișinău). În 1969, la ed. „Lumina” din Chișinău a apărut culegerea ei de debut „Снег на ладошке”. Apoi, harnica autoare publică mai multe poezii atât la Chișinău, cât și la Bălți: „Спасите облака” (1971), „Пушистый день” (1978), „Первая тропинка” (1982), „Веснушки” (1988), „Неугомонный листопад” (1998), „Сероглазое утро” (1999), „Отпусти меня, грусть” (2000), „Волшебный замок” (2001), „На одной заставе тихой” (2003), „Мой гном” (2004). În 1999 poeziile sale au fost incluse în culegerea celor mai bune ghicitori și volubilități, scoasă la lumină de Editura „АСТ-пресс” (Moscova).

SIVOLOBOV, Serghei (22.10.1939, ținutul Habarovsk, RSFSR, URSS – 11.12.2003, Bălți), prozator, jurnalist de expresie rusă. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990). Membru al Uniunii Jurnaliștilor din URSS (1982). *Studii*: Tehnicumul (Colegiul) de Agricultură din Anenii Noi; Institutul Agricol din Chișinău (1960), Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie (1970). *Activitatea profesională*: zootehnician în colhozul din s. Moara de Piatră,

raionul Bălți. Pe la sf. anilor '50, își prezintă caietul cu poezii la cenaclul literar al gazetei „Коммунист” din Bălți. În anul 1960, el este invitat aici în calitate de colaborator literar (corespondent), unde ulterior ocupă posturile de șef de secție și redactor-șef adjunct. Urmează funcțiile de instructor al comitetului orășenesc de partid Bălți, șef al Biroului Forțelor de Muncă (1975-1990), colaborator al Laboratorului sociologic, reporter la TV Bălți și la gazeta județeană „Plai bălțean”. A publicat o serie de povestiri și nuvele în revista literară „Кодры” (începând cu anii '70 până în 1991). Are în palmares, în afară de numeroase articole publicistice, trei cărți de proză: „Поздно яблонька зацвела”, 1976; „Запах апрельского ветра”, 1985; „Тень кривого дерева”, 1990.

SKRIPOVSKAIA, Olga (28.12.1969, Bălți, RSSM, URSS), unica femeie militar din R. Moldova, numită, în 2014, șef al Celulei de observatori militari din sectorul de Est al Misiunii ONU. În Republica Moldova este comandant, cu grad de locotenent-colonel, al Centrului teritorial Bălți. La nivel internațional, Olga este prima și unica femeie din Moldova care, în afară de misiunile ONU, este responsabilă de instaurarea păcii în Africa de Vest. *Studii*: Școala Medie din orașul natal; Facultatea de Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” (1992), Școala Militară Fort-Jackson, SUA (2004). A lucrat ca profesoară la școală. Din 1994, activează în cadrul Forțelor Armate ale R. Moldova. A fost înrolată în armată contractual în grad de soldat, iar peste șase ani a devenit ofițer. Stagiul militar și l-a făcut

într-un batalion ingineresc, în brigada de infanterie moto. A urmat cursul de luptă în SUA (2004) și cursul pacificator – în 2006. *Performanțe*: este prima femeie-

militar din Moldova care a participat în misiunile pacifitoare ale ONU în Liberia (2007-2008), or. Ferkessédougou, Côte-d'Ivoire (martie 2014-noiembrie 2014). Din 2015 până în prezent e șefă a Oficiului regional Donețk a observatorilor misiunii speciale de monitorizare a OSCE pe teritoriul Ucrainei de Est. Practică atletismul (alergări), yoga, tirul. *Decorații*: Medalia „Meritul Militar” (2011).

SKULBERDINA, Sofia (03.07.1906, Tiumen, Imperiul Rus – ?. Bălți), actriță de teatru. A absolvit Studioul de Artă Teatrală din Sverdlovsk, în prezent Ekaterinburg (1926). În 1947-1975 actriță a Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic din Bălți, pe scena căruia a creat o serie de chipuri feminine din dramaturgia clasică și contemporană: *Mașa* („Sub castanii din Praga” de K. Simonov), *Rita* („Așa s-a călit oțelul” de N. Ostrovski), *Maria Ilinicina Ulianova* („A treia patetică” de N. Pogodin), *Liuba, Sofia, Ksenia* („Ultimii”, „Zikovii”, „Egor Bulîciiov și alții” de M. Gorki), *Larisa, Korinkina, Lidia* („Fata fără zestre”, „Vinovați fără vină”, „Bani turbați” de A. Ostrovski) ș.a. Bibliogr.: *Literatura și arta Moldovei*. Enciclopedie, vol. 2, Chișinău, 1986.

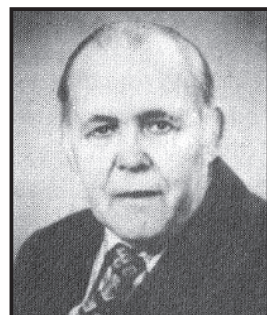
SNEGUR, Mircea (14.01.1940, s. Trifănești, jud. Soroca, România, azi în r. Florești, Republica Moldova), om politic. Primul Președinte al R. Moldova (1990-1997). A învățat la Școala de 7 ani din satul natal și la școala medie din s. Frumușica, Florești după absolvirea căreia și-a continuat studiile la Institutul Agricol din Chișinău (1956-1961). Timp de doi ani activează ca agronom în s. Alexeevca, Edineț. În 1972 susține teza de doctor în științe agricole. Începând din 1973, ocupă diferite posturi: șef de sector la Ministerul Agriculturii (1973-1978), director general al Asociației Științifice de Producție „Selecția” și director al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp din Bălți (1978-1981), apoi în aparatul de conducere al PCM, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM (1989-1990), președinte al Sovietului Suprem al RSS Moldova (1990), președinte al Republicii Moldova (1990-1997). Din 1995 până în 2001, președinte al Partidului Renașterii și Concilierii din Republica Moldova. *Distincții*: Ordinul „Insigna de Onoare” (1966), Medalia „Pentru eroism în muncă” (1976), „Ordinul Republicii” (2000), Diploma Academiei Europene de Arte (1995), Diploma de Onoare și Medalia de Aur a Ordinului European de Merit (1995), *Doctor honoris causa* al Universității Agrare din Chișinău (1996), al Universității din Ankara, Turcia (1996), al Universității Libere Internaționale din Moldova (2001). Este autorul volumelor „Labyrinthul destinului: Memorii”, șase volume, Ch., 2007-2013.

SOFRONI, Alexei (01.06.1943, satul Bădragii Vechi, jud. Hotin, România) medic gastrointerolog, conferențiar universitar USMF „Nicolae Testemițanu”, Spitalul Clinic Republican. Doctor în științe medicale. *Studii*: Școala primară în satul natal; 10 clase în or. Edineț; Facultatea de Limbi Străine, sp. 1. franceză la Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo”, Bălți (1960-1963); Facultatea de Medicină Generală la Institutul de Medicină (actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1963-1969); teza de doctorat

a metabolismului serotoninergic în diferite forme ale diabetului zaharat” (1982); are publicate peste 100 de lucrări științifice. *Activitatea profesională*: Începând cu 1972 și până în prezent, activează la Catedra de Medicină internă nr. 4, Departamentul Gastrointerologie la Spitalul Clinic Republican în calitate de medic internist, specialitatea gastrointerolog. *Activitatea obștească*: Lider de Sindicat (1999-2005). Participant activ și performant la multiple competiții republicane și universitare (șah, joc de dame, tenis de masă și badminton). Participant la 15 ediții ale concursului internațional „Crizantema de Argint” (locul doi, 2009, secția creație, locul trei secția interpretare, 2012). A evoluat în calitate de interpret vocal alături de cunoscuți artiști și dirijori – N. Sulac, M. Munteanu, Z. Julea, M. Codreanu, P. Neamțu, V. Iovu, S. Duja, I. Dascăl ș.a. În 2007 lansează CD de romanțe și cântece de petrecere („Femeia sufletului meu”) prefațat de Grigore Vieru și înregistrat cu orchestra „Folclor”. Rectorul USMF „Nicolae Testemițanu”, doctor habilitat în medicină, academician, Ion Ababii, l-a caracterizat succint și inspirat: „Alexei Sofroni, omul cu diverse vocații”. *Distincții, premii*: Medalia comemorativă „Nicolae Testemițanu”; numeroase diplome, medalii începând cu 1972 până în prezent. *Referințe în mass-media*: „Literatura și Arta”, 2007, Grigore Vieru „Și cântecul alină durerea”; Ion Cațaveică „Am murit ades prin cântec și cântând am înviat...”; „Jurnal MD”, 2009: Elena Negru „Tratează pacienții cu muzică”; „Medicul de familie”, 2012: Alina Siroșenco „Очевидное-невероятное” („Evident-incredibil”) ș.a.

SOKOLOV, Boris (08.04.1919, Novozîbkov, reg. Breansk, RSFSR, URSS – 2006, Chișinău), scenograf. Maestru Emerit al Artei din RSSM (1961). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din URSS (1961). *Studii*: Școala de Arte Plastice din Odesa (1940). *Angajări*: pictor-scenograf la Uman. Din 1948 locuiește în Moldova. Activează ca pictor-scenograf la teatrele din Bălți (1949-1971) și Chișinău (1971-1985). Lucrările sale se

remarcă prin tendința de a reflecta în decor motive veridice în care predomină maniera picturală (spectacolele „Năzbâtiile lui Scapin” de Molière, „Cheia de cristal” de E. Bondareva, ambele montate la Teatrul Dramatic Rus din Bălți, 1957). Tendințele noi ale scenografiei contemporane sunt prezente în crearea spațiului scenic la montarea spectacolelor „Tihnite-s zorile pe-aici...” de B. Vasiliev (1971), „Cină pentru cinci persoane” de E. Vetemaa (1978), „Fiica matură a unui tânăr” de B. Slavkin (1979), „Eșalonul” de M. Roșcin (1980), „Pescărușul” de A. Cehov (1982); toate la Teatrul Dramatic Rus „A.P. Cehov” din Chișinău). A participat la expoziții republicane (1966, 1974, 1977, 1985 – Chișinău) și unionale (1967 – Moscova, Leningrad; 1982 – Tbilisi; 1987 – Moscova) ale pictorilor din teatru și cinema. Lucrările sale se află în colecțiile Sălii expoziționale „Constantin Brâncuși” a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova și la Muzeul Național de Artă din Moldova. *Distincții*: medalia „За доблестный труд”, ordinul „Отечественная война”, clasa I. Bibliogr.: *Literatura și arta Moldovei: Enciclopedie*, (vol. 2), Ch., 1986.

SOLCAN, Natalia (18.01.1973, Florești, RSSM, URSS), diplomat. *Studii*: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Moderne, sp. limbile franceză-engleză (1995); Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Departamentul Drept (2000); Studii Lingvistice, *Preinces College*, Londra (2003). Ambasador extraordinar și plenipotențiar al Republicii Moldova în Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord (2008-2010).

În imagine: La 6 noiembrie 2008, noua ambasadoare extraordinară și plenipotențiară a Republicii Moldova în Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Natalia Solcan, și-a prezentat scrisorile de acreditare Reginei Elisaveta a II-a la Palatul Buckingham

SOROKER, Iacob (04.05.1920, Bălți, Basarabia, România – 6.03.1995, Ierusalim, Israel), violonist, violist și muzicolog. *Studii*: „Schola Cantorum” din Paris (1931-1934) cu prof. Marcel Schaye (vioară); Conservatorul „Unirea” din Chișinău (1935-1939) cu prof. Marcu Pester și B. Ekerling (vioară); Conservatorul din Moscova (1945-1946) cu prof. David Oistrach (vioară) și Lev S. Ghinzburg (istoria artei violonistice). *Activitatea profesională*: violonist în orchestra Teatrului Evreiesc din București (1939-1940), în Ansam-

blul de cântece și dansuri „Doina” (1942-1945) și în orchestra simfonică (1945) ale Filarmonicii din Chișinău; violonist în Orchestra de estradă (1945-1947) și Orchestra cinematografilei (1947-1948) din Moscova; profesor de vioară la Școala de Muzică din Chișinău (1948-1955), la Conservatorul din Alma-Ata (1955-1962) și la Institutul Pedagogic din Drohobîci, Ucraina (1961-1976). Din 1976, violist în Orchestra simfonică „Vocea Israelului” din Ierusalim. *Lucrări publicate*: peste 20 de articole și cărți de muzicologie, editate la Moscova, Varșovia, Budapesta, Tel Aviv, Ierusalim.

SOȚCHI-VOINICESCU, Mircea (10.02.1950, Bălți, RSSM, URSS – 30.12.2008, Chișinău), actor de teatru și film, fratele actorului Victor Soțchi-Voinicescu. Copilăria și-a petrecut-o la Bălți. A absolvit Școala Medie Feroviară nr. 4 din Bălți. A urmat Școala Teatrală „B. Șciukin” din Moscova (1967-1971), după care a fost angajat ca actor la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău. Evoluază, de asemenea, ca actor de film la Studioul „Moldova-Film”. A debutat în anul 1968 ca actor de film la Studioul „Moldova-Film” în filmul lui Emil Loteanu „Această clipă”, interpretând rolul *Piciul*. Alte roluri: *Pavel* – în „Singur în fața dragostei” (1969); *locotenentul Baturin* – în „Lăutarii” (1971); *aviatorul* – în „Dacă vrei să fii fericit” („Mosfilm, 1974); *Marconi* – în „Tăunul” (Studioul „A. Dovjenko” din Kiev, 1979), precum și în filmele: „Luceafărul” (1986), „Zbor până la lumină” (1991), „Lupii cenușii” (1993) ș.a. A activat și ca profesor la Institutul de Arte, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

SOȚCHI-VOINICESCU DUMONCEAU, Victor (22.01.1945, Florești, RSSM, URSS), actor de teatru și film. Copilăria și-a petrecut-o la Bălți. *Studii*: Școala Medie Feroviară nr. 4 din Bălți. A urmat Facultatea de Biologie a Universității de Stat din Chișinău (1962-1964), apoi Institutul de Artă Teatrală „A. Lunacearski” din Moscova, ГИТИС (1964-1969), sp. actor de teatru

și film. *Activitatea profesională*: actor la Teatrul Academic Moldovenesc de Stat „A.S. Pușkin”, azi Teatrul Național „Mihai Eminescu”, precum și la Teatrul Actorului de Cinema din Chișinău (1969-1985). Paralel cu activitatea teatrală, S.-V. a debutat pe ecran în filmul lui Emil Loteanu „Poienele roșii” („Moldova-Film”, 1964). S-a filmat în circa 30 de filme la diverse studiouri din fosta Uniune Sovietică, în special la „Moldova-Film”, colaborând cu regizorii Emil Loteanu, Valeriu Gagiu, Gheorghe Vodă, Iosif Heifiț, Nikolai Gubenko, Latif Faiziev ș.a. Roluri memorabile: *Andrei Gru-*

ia din „Poienele roșii”, *Radu Negrescu* din „Singular în fața dragostei” (după romanul lui A. Busuioc) și *Anghel* din „O întâmplare la festival”. Din 1985, locuiește în Franța unde are o activitate prodigioasă ca actor, regizor, poet, traducător. Cunoscând mai multe limbi printre care rusa, franceza, a tradus din limba rusă în franceză piese semnate de Aleksandr Ghelman („Față de alții”, 1986), Nina Sadur („O babă bizară”, 1986), Arnold Nicel Brodiceanski („Intemperie”, 2001, „Regtaimul din Chișinău”, 2003), filmul documentar „Unde-i casa mea?” (1995) de același autor ș.a. Din franceză traduce sinopsisul filmului artistic „Avant de mourir” (regizor Emil Loteanu), poemele pariziene din culegerea de versuri „Les matins blancs” (Diminețile albe) de Ion Andreiță etc. Cele mai notabile realizări din Franța: „Le facteur Cheval”, film televizat, „Galilée Prod”, Franța, 2001 – lucrătorul poștal Cheval; „Son & Lumière – Canal +”, Franța, 2005, Engrenages, episod, Franța, 2005. Scrie versuri în 3 limbi: română, rusă și franceză, pe care le publică în Franța, România, Republica Moldova, Rusia, Macedonia. Publică o serie de plachete de versuri în mai multe limbi: „Cântecul lăstunului” (română, franceză, rusă), Ed. „Litera”, Ch., 1998; „Evanescența miezii nopții ora” sic! (română, franceză, rusă), Ed. „Lyceum” din Ch., 2004; „Umbre și lumini”, Ed. „Biodava”, București, 2008. Participă în iunie 2000 și în mai 2002, ca poet de expresie română la Festivalul „Montmartre en Europe”, la Serata Literară Internațională „Auditorium du Sacré-Coeur” de la Paris, iar în iunie 2004 ca poet de expresie franceză la al 5-lea Festival „Montmartre en Europe”, la Serata Literară Internațională, Centre U.V.A., Grand Montmartre de la Paris. Dublează filme, participă la serate tematice, conferințe. În perioada 1992-2000 a participat în Franța, la seminare specializate pentru tehnica vorbirii. *Palmares*: Premiul I „Pentru cea mai bună interpretare de rol masculin („Bătrânul și mârțoaga”) la

Festivalul republican de filme „Molodosti-80”, Kiev, 1980. Film despre Victor Soțki-Voinicescu Dumonceau: *De la „Poienele rosii” la Paris*, Germania, documentar biografic, RW-TV, 2007, regizor Arnold Brodiceanski.

SPIRER, Etti-Rosa (16.04.1900, Galați, România – 30.03.1990, Chișinău), inginer arhitect.

Studii: Școala Superioară de Arhitectură, în prezent Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București. Din 1932 activează în cadrul biroului tehnic al Primăriei Bălți. Fiind unicul arhitect cu studii de specialitate, i se încredințează cele mai valoroase lucrări de proiectare din mun. și jud. Bălți: proiectul de amplificare a *Casei Bodescu* pentru sediul prefecturii jud. Bălți, actualmente Oficiul Stare Civilă. Clădirii cu un nivel i s-au adăugat un etaj, balcon, fiind considerată una dintre cele mai frumoase din oraș.

A mai proiectat lucrări de refacere a interiorului *Casei Hagi Marcarov* pentru sediul Primăriei, în prezent aici este amplasat magazinul specializat al Fabricii de Confecții „Bălțeanca” de pe str. Păcii. A elaborat și alte proiecte: Liceul Industrial de Fete, Liceul de băieți „Ion Creangă”, Liceul de fete „Domnița Ileana” (azi Blocul administrativ al Universității „Alec Russo”), case particulare cu 1-2 etaje, case de raport (închiriere) cu apartamente, dintre care casa cu două niveluri de pe str. Hotin 26 – un manifest al arhitecturii moderne ș.a. Aceste construcții au fost incluse în Registrul monumentelor arhitecturale de importanță națională. Operele ei aparțin arhitecturii moderniste. Ea este, de asemenea, autoarea clădirilor pentru primării, cluburi, case particulare din diferite localități ale județului. După cel de-al Doilea Război Mondial, se stabilește la Chișinău, unde activează ca arhitect superior; a muncit alături de corifeii arhitecturii moldovenești: Alexei Șciusev, Valentin Mednec, Robert Curț etc. Ea este autorul multor clădiri din Chișinău, printre care: Blocuri de pe strada principală Ștefan cel Mare a capitalei: sediul Bibliotecii „B.-P. Hasdeu”, clădirea rectoratului Universității Tehnice a Moldovei, precum și prima clădire cu nouă etaje (Bd. Negruzzi) din Chișinău. A fost membră a Uniunii Arhitecților din URSS (1944). A participat la prima expoziție a arhitecților din fosta U.R.S.S. din 1944. *Distincții:* Medalia „Răsplata Muncii pentru construcții școlare” (1936). Multe din proiectele S. constituie fondul cel mai de preț al patrimoniului istoric-arhitectural al mun. Bălți.

În imagine: Casa de raport de pe str. Mihail Sadoveanu.
Arhitect: Etti-Rosa Spirer

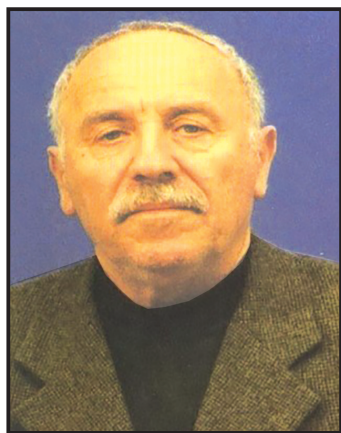
SPIRIDON, Alexandru (20.07.1960, Edineț, RSSM, URSS), antrenor profesionist de fotbal și fost fotbalist, mijlocăș, din Republica Moldova. În prezent, el activează ca antrenor secund la „Zenit” Sankt-Petersburg. *Studii:* Școala Medie din Edineț, cu medalie; Institutul Pedagogic „Ion Creangă” (1976-1981). A evoluat în echipele: „Nistru” Chișinău (1976-1981, 1983-1986); SKA Kiev (1982); „Zarea” Lugansk (1983). În perioada 1987-1990, S. a jucat în echipa „Zarea” din Bălți; în 133 de meciuri, el a înscris 48 de goluri; „Zimbru” Chișinău (1991, 1992-1996); „Tiligul” Tiraspol (1996-1997). Pentru echipa națională a R. Moldova a evoluat de 16 ori, marcând două goluri (1992-1995). **Echipe antrenate în R. Moldova:** 1992-1996, 2001-2002 – „Zimbru” Chișinău (secund); 1994-2000 – selecționata Republicii Moldova (secund); 1997-1999 – „Tiligul” Tiraspol; 2000-2001 – selecționata R. Moldova U-21; 2002-2004 – „Nistru”, Otaci; 2004-2016 – „Șahtar” Donețk (secund); 2016 – prezent – „Zenit” Sankt-Petersburg (secund). **Palmares:** Ca jucător al echipei „Zimbru” Chișinău, a fost de cinci ori campion al R. Moldova:

În imagine: Alexandru Spiridon și Mircea Lucescu la o conferință de presă

1992, 1992-1993, 1993-1994, 1994-1995, 1995-1996; Câștigător Cupa Moldovei (1996-1997). **Ca antrenor secund, alături de Mircea Lucescu**, al echipei „Șahar” Donețk – Câștigător al Cupei UEFA (2008-2009); Campion în Prima Ligă Ucraineană (7 ori): 2004-2005, 2005-2006, 2007-2008, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013; Câștigător *Cupa Ucrainei* (4 ori): 2008, 2011, 2012, 2013; Câștigător *Supercupa Ucrainei* (4 ori): 2005, 2008, 2010, 2012. *Distincții*: „Fotbalistul moldovean al anului - 1992; „Antrenor Emerit al Republicii Moldova”; „Cel mai bun antrenor al anului” 2000, 2001; „Cel mai bun antrenor strănieri” (2004).

SPÎNU, Vitalie (09.05.1994, Bălți, R. Moldova), unicul moldovean care a ajuns triplu campion european și mondial la karate-shotokan. *Studii*: Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (2013). În prezent își face studiile la Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Facultatea Protecție, Pază și Securitate. Din 2007 a participat la numeroase competiții internaționale, care au avut loc în România, Ucraina, Rusia, Belarus, Franța, Letonia, Lituania, Italia, Ungaria, Germania, Austria, Polonia, Bulgaria ș.a., cucerind peste 100 de medalii și 20 de cupe. Împreună cu soția sa, Anastasia Schiba, a deschis școala proprie de karate.

STANCHEVICI, Boris (17.04.1938, Florești, jud. Soroca, Basarabia, România), pedagog, manager. Grad didactic I, la disciplina limba franceză și ca manager. *Studii*: Școala Medie din orașul natal (1955); Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză-limba și literatura română, a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1960). *Activitatea profesională*: profesor de franceză la Școala Medie din Ghindești, Florești (1960-1964), lector la Catedra vorbire și fonetică franceză (1964-1968), șef de studii al Școlii Medii nr. 6 (1968-1969), interpret-traducător de franceză în Congo, Africa (1969-1971), șef al Cabinetului metodic, Direcția de învățământ din Bălți (1971-1976), director al Școlii Medii nr. 6 „N.V. Gogol” (1976-1980), șef al Secției de instruire și educație la Ministerul Învățământului al Republicii Moldova (1980-1984), director adjunct al Școlii-Internat (1985-1988), director al Școlii Medii nr. 18, din 1990 – Liceul „B.-P. Hasdeu” din Bălți (1989-2006). *Distincții*: Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1982).

STATI, Petru (08.07.1903, s. Tăutești, jud. Iași, România – 28.11.1978, Iași; înmormântat la cimitirul „Eternitatea”), poet, eseist, critic literar, traducător. *Studii*: Facultatea de Litere și Filozofie a Universității „Al. I. Cuza”, Seminarul Pedagogic Universitar din Iași. Profesor de limba latină la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți. Scrie versuri, articole de critică literară și traduce din Ovidiu, Catul, Propertiu, Horațiu, Tibul, Lucrețiu, Seneca ș.a. Este apreciat de G. Călinescu drept „interpret corect din lirica latină și poet de tip clasic”. În 1932, fondează la Bălți revista „Cuget moldovenesc”, pe care o conduce până în

1943. Din 1937 revista apare la Iași. A fost membru al Societății Scriitorilor și Publiciștilor Basarabeni, întemeiată în martie 1940. *Opera*: „Spre viitor”, poem dramatic, Bălți, 1932; „Interpretări din lirica latină, Antologie”, Bălți, 1935; „La poarta visului, versuri”, Iași, 1940; „Poeți latini, Antologie”, Buc., 1973; „Satirici și epigamiști latini”, Buc., 1978. Din 1952 până în 1964 a fost deportat în Siberia. La întoarcere a activat un timp ca profesor în București. *Cît privește P. Stati, a fost un profesor incomparabil, profesor aproape pentru toate materiile umaniste: cu deosebit succes preda româna și latina, dreptul și filozofia. Eu personal l-am avut la filozofie în cl. VI și la drept în cl. VII. P. Stati a mai fost și un rarissimus traducător al unor valoroase opere din limba latină.* **Eugeniu Coșeriu.**

STAVRAT, Constantin (10.11.1957, s. Buda Mică, Herța, reg. Cernăuți, RSS Ucraineană, URSS), actor de teatru. *Studii*: Școala Primară din satul natal și Școala Medie din Buda Mare (1965-1975), Școala de Iluminare Culturală „Elena Sârbu”, actualmente Colegiul de Artă „Nicolae Botgros” din Soroca (1977-1980), Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1981-1985). *Activitatea profesională*: actor la Teatrul Moldovenesc Muzical Dramatic, în prezent Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1985-prezent). În 32 de stagioni pe scena teatrului bălțean a jucat peste 70 de roluri. *Roluri memorabile*: Ghiță Coșcodan în „Agachi Flutur” de V. Alecsandri, Kirile în „Mireasa din Imereti” de D. Kldiașvili, Kucikar în „Femeia de fier” de Ș. Beșbekov, Pavlicek în „Transfer de personalitate” de D. Solomon, Leonida în „Conu Leonida față cu reacțiunea” de I.L. Caragiale – toate în regia lui A. Pînzaru, Socrate în „Ultima

noapte a lui Socrate” de S. Țanev, regia M. Volontir, Chirița în „Și iar Chirița” de Gh. Urschi, regia I. Marcoci. A regizat următoarele spectacole: „Împăratul de paie” de Gheorghe Calamanciuc, „Piatra din casă” de Vasile Alecsandri, „Femeia de fier” de Șarat Bașbekov. *Filmografia*: „Trece lebăda pe ape”, regizor Vasile Pascaru, *Moldova-Film* (1981); „Găoacea”, regizor Emil Loteanu, *Moldova-Film* (1991); „Dănilă Prepeleac”, regizor Tudor Tătaru, Studioul *Buciumul* (1994). *Distincții*: „-Maestru în Artă” (1994), „Artist al Poporului din Republica Moldova” (2010).

STAVSCHI, Irina (05.03.1919, s. Bălan, jud. Bălți, Basarabia, România – 20.10.1994, Chișinău), scriitoare, publicistă. A absolvit Liceul de fete „Domnița Ileana” din Bălți. Aici a avut-o ca profesoară de franceză pe scriitoarea Lotis Dolenga. A studiat la Universitatea din Cernăuți. A absolvit Cursurile Superioare de pe lângă Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din Moscova (1960). Publică versuri din 1935. După război editează volumele: *Casa cântecelor* (1952), *Vin cocoarele* (1961), *Buciume* (1964), *Pasărea măiastră* (1969), *Scriseri alese* (1986). A scris și lucrări publicistice ilustrate cu desene proprii (*Atracția depărtărilor*), cărți pentru copii (*Vara furată*, *Cu mămica împreună*, *Ce vacanță minunată*). Multe dintre versurile sale au fost traduse în l. rusă, ucraineană, estonă, letonă etc.

STOICA, Valentina (10.10.1941, com. Trifești, jud. Ismail, Basarabia, România), prozatoare, dramaturg, critic de teatru, publicistă. A absolvit Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, sp. limbile franceză și germană (1964). Profesoară de franceză la Universitatea de Stat din Moldova (1964-1967), apoi la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” (1967-1984). Activează în presă la: săptămânalul „Făclia” (1984-1996), ziarul „Luceafărul” (1996-2002) ș.a. Scrie și editează nuvele, piese de teatru și romane. Piesa *Vagabonzii dintr-a zecea* este distinsă cu Premiul Mare al Festivalului teatrului școlar de la Târgu-Jiu (1997). *Opera*: „Femeia în albastru”, proze, Ch., 1994; „Vocația pedagogică”, publicistică, Ch., 1995; „Jurnalul unei actrițe”, roman, Ch., 2005; „Cea mai seducătoare femeie”, drame și comedii, Ch., 2007.

Ș

ȘARAGOV, Vasili (08.08.1948, s. Goleni, Edineț, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor habilitat în chimie, doctor în științe tehnice, cercetător științific principal. *Studii:* Școala Medie din Edineț (1966). Institutul Politehnic din Lvov (Ucraina), Facultatea de Chimie și Tehnologie, spec. Tehnologia chimică a sticlei și sitalelor, diplomă de tehnolog inginer-chimist (1971). Aspirantura (doctoratul) la Institutul Politehnic din Lvov, spec. Tehnologia chimică a materialelor silicice și greu fuzibile nemetalice (1974-1977). Doctor în științe tehnice, Institutul de Stat de Sti-clă, Moscova (1981). Doctor habilitat în chimie, Universitatea de Stat din Moldova (2008). *Specializări:* Bazele teoriei și metodologiei de căutare a soluțiilor tehnice noi, Consiliul regional din Lvov al Societății Unionale a inventatorilor și inovatorilor (1980-1981). Cunoștințele pedagogice, Institutul Politehnic din Lvov (1980-1981). Chimia generală și Informatică, Universitatea de Stat „M.V. Lomonosov” din Moscova (1986). Chimia generală și chimia sticlei, Universitatea de Stat „Loránd Eötvös” din Budapesta (1987). Chimia și tehnologia sticlei, Universitatea Politehnică din București (1997). Chimia și tehnologia sticlei, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași (2015). *Activitatea profesională:* Șef de schimb și tehnolog la Fabrica de Sticlă din Florești (1971-1974). Colaborator științific inferior la Institutul Politehnic din Lvov (1977-1979). Asistent la Catedra tehnologia chimică a silicaților la Institutul Politehnic din Lvov (1979-1982). Lector superior (1982-1984), conferențiar universitar (din 1984) la Institutul Pedagogic, din 1992 Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB). Cercetător științific superior al laboratorului de Chimia și tehnologia sticlei, USARB (1983-2007). Cercetător științific principal al laboratorului de Chimia și tehnologia sticlei, USARB (2008-2011). Cercetător științific principal al laboratorului de Chimie fizică și ecologică, USARB (din 2011). Șef adjunct al Catedrei de științe ale naturii și agroecologie, USARB (2011-2013). Conferențiar universitar asociat la Extensiunea Bălți a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (prin cumul), din 2012. Prodecan Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, USARB (2013-2015). Șef de laborator științific „Chimie fizică și ecologică», USARB, din 2015. *Activitatea științifică:* Cercetări cu caracter fundamental în domeniul chimiei și fizicii a suprafeței sticlelor. Cercetări cu caracter aplicativ în domeniul îmbunătățirii proprietăților fizico-chimice ale produselor industriale din sticlă. Conducerea tezelor de doctorat la sp. Chimie fizică. Membru al

Adunării Academiei de Științe a Moldovei (2008-2013). Membru al Comisiei de experți în chimie a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, din 2012. Membru al Secției de Științe Inginerești și Tehnologice a A.Ș.M., din 2014. *Lucrări publicate*: Monografia „Химическое взаимодействие поверхности стекла с газами”. Ch.: *Știința* (1988). 330 de lucrări științifice și metodicodidactice publicate în reviste de specialitate, anale științifice, materiale ale conferințelor științifice etc., nouă brevete de invenții, 23 de proiecte și teme de cercetări științifice. Referate la 120 foruri științifice internaționale (congrese, conferințe, simpozioane etc.). Rezultatele cercetărilor au fost incluse în toate programele Congreselor Internaționale în domeniul sticlei (1989-2013). Participarea la restructurarea întreprinderii *Flamingo-96* (Fabrica de Sticlă din Bălți). *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldovei” (2010). Diploma de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei (2010). Titlul onorific „Professor Emeritus” al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2013). Nouă medalii de aur, o medalie de argint și trei medalii de bronz la Saloanele Internaționale de Invenții și Transfer Tehnologic (Iași).

ȘĂRĂNUȚĂ, Silvia (12.07.1937, Bălți, România), istoric, etnograf, etnolog, muzeograf. *Studii*: Școala Feroviară nr. 4, Școala Medie nr. 1 din Bălți; Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (1959). *Activitatea profesională*: cercetător științific, apoi șefă a Secției de Etnografie la Muzeul Republican de Studiere a Ținutului Natal (actualul Muzeu Național de Etnografie și Istorie Naturală a R. Moldova). A publicat numeroase lucrări: ghiduri la expoziții (*Ghidul „Prin Secția de Etnografie”*, 1977), cărți, pliante (*Catalogul expoziției republicane de artă populară*, 1960; *Prosoape populare moldovenești*, 1969; *Costumul național – moldovenesc, bulgăresc, găgăuz*, 1970, nouă pliante ș.a. În rusă: *Traiul și arta populară a Moldovei Sovietice*, 1972; *Artizanatul în Moldova Sovietică* (1978 și 1982); un număr impunător de articole pe teme etnografice în paginile ziarelor și revistelor, îndeosebi în „Literatura și arta”. De un mare succes s-a bucurat albumul-monografie „Ornamente populare moldovenești” de Silvia Șărănuță, pregătit pentru tipar de Editura „Timpul” din Chișinău, care a văzut lumina tiparului în 1984, la cea mai dotată tipografie din Moscova. Cartea cu imagini color (10.000 ex.), având texte paralele în rusă și în franceză – pe lângă expunerea în română – i-a asigurat o deschidere spre specialiști și amatori ai esteticii populare din numeroase țări ale

lumii. În 1985, cartea a luat o diplomă la cel mai prestigios târg-expoziție de carte din URSS, care s-a desfășurat la ВДНХ (Expoziția Realizărilor Economiei Naționale) de la Moscova, la care au participat editori din zeci de state de pe toate continentele. A scris și scenariile pentru două filme etnografice de televiziune. *Distincții*: Titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

ȘEIDENVANDT-GHEORGHIU, Violeta (31.01.1918, s. Boiștea-Galin, jud. Bacău, România – ?), violonistă. *Studii*: Liceul din Târgu-Mureș (1924-1931), Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București (1931-1936) cu prof. Cecilia Nițulescu-Lupu (vioară). *Activitatea profesională*: violonistă în orchestra Teatrului „Regina Maria” din București (1936-1938), prim-violonistă în orchestra Studioului de Filme „Corneliu Dumitrescu” din București (1938-1939), violonistă în orchestra Teatrului de Operetă și solistă la Radio Krasno-iarsk, RSFSR, URSS (1941-1948); violonistă în orchestra Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic și profesoară de vioară la Școala de Muzică din Bălți (1948-1951); violonistă în Teatrul de Operetă din Crimeea (1951-1952); conducătoare a orchestrei „Nistru” din Bălți (1952-1953); violonistă în Orchestra de muzică populară „Taraf” a Filarmonicii din Chișinău (1953-1954). A cântat alături de: T. Ciobanu, A. Vasiliev, P. Zaharia, N. Malearov, I. Patlajan, I. Heraru, A. Akulov, I. Târșu, Gh. Târțau, G. Kogan, P. Bradu, I. Bratu, A. Botoșanu, S. Glec, M. Daicu, Ș. Zaraf, Gh. Eșanu, T. Radu ș. a. A înregistrat la casele de discuri *Plastic, Cristal, Columbia*.

ȘIȘCO, Iosif Cezarievici (13.12.1866, Voznesensk (Herson), Imperiul Rus – 22.04. 1927, Brătușeni, România, azi în r. Edineț, R. Moldova), tatăl poetei Lotis Dolenga, născut în familia generalului Iosif Iosifovici Șișco și a Casildei Lucașevici (sora vestitului revoluționar polonez Isidor Lucașevici, omorât în 1863). A sosit în Basarabia pe când avea doar șase ani, fiind adus la vestitul pension al pastorului Faltin. A absolvit Liceul Militar „Contele Arakceev” din Nijni-Novgorod (1884) și Școala Militară „Împăratul Pavel” din Petersburg (1886). Ulterior este trimis să-și facă serviciul militar la Chișinău, în Brigada 14 de artilerie, unde, în 1889, i se acordă gradul de locotenent. În anul 1891 se căsătorește cu Eliza Kuzminski, mama poetei Lotis Dolenga. Tinerii soți s-au stabilit la Brătușeni, la moșia Anei Nikolaevna Kuzminski, localitate în care se va naște viitoarea poetă, Lotis Dolenga. Activând în calitate de vicepreședinte al Zemstvei provinciale (1904), judecător de pace (1909), director al unei filiale a Băncii Ruse de comerț extern (1913), revoluția îl va găsi la datorie, păzind podul peste Nistru la Râbnia, în cadrul miliției basarabene. Mai târziu devine comisar al Guvernului Provizoriu pentru jud. Bălți, precum și unul dintre inițiatorii primei adresări de Unire a Basarabiei cu România.

ȘLEAHTIȚCHI, Maria (17.01.1960, s. Ștefănești, Soroca, RSSM, URSS), critic literar, poetă, conferențiar universitar. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, al PEN Clubului, filiala Chișinău. *Studii*: Școala Medie din satul natal; Facultatea de Filologie, secția de limba și literatura română, a Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, *diplomă cu mențiune* (1981); doctor în filologie (1991). *Activitatea profesională*: profesor de limba și literatura română la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1981-1984), lector la Catedra de limbi moderne și literatură pentru copii (1984-1986); lector, lector superior, conferențiar la Catedra de literatură română și universală (1986-2012). Șef al Catedrei de literatură română și universală (2000). Decan al Facultății de Filologie (2000-2010), prorector pentru activitatea științifică la aceeași universitate (2010-2012). Din 2006 este abilitată cu drept de a fi conducător de doctorat la specialitatea 622.01. Literatura română. În perioada 2012-2016 a fost directorul Departamentului Cercetare și Inovare al Universității de Stat din Moldova (Chișinău). Din 2012 este profesor asociat la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Din 2016 activează în calitate de secretar științific al Secției Științe Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei. Este cofondator și redactor-șef adjunct al revistei literare „Semn” (1995). A fost redactor-șef al *Noii Reviste Filologice* (2010-2012), membru în Comitetul de Conducere al Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România (2005-2009). Debut absolut, cu un text în proză (*Nume de legendă*), în ziarul „Tinerimea Moldovei” (1976). Este prezentă cu poeme și eseuri în antologii publicate în țară și în străinătate. Poeme traduse în limbile: engleză, franceză, rusă, germană, maghiară, slovenă, ucraineană, spaniolă, catalană ș.a. *Cărți publicate*: volumul de poezie *O săptămână de poeme nescrise*, Ed. „Cartier”, Ch., 1998 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru debut); *Cvartet pentru o voce și toate cuvintele* (eseu dramatic) în colaborare cu Nicolae Leahu, Ed. „Arc”, Ch., 2001 (Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova la Concursul Național de Dramaturgie); volumul *Jocurile alterității* (eseu), Ed. „Cartier”, Ch., 2002 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru critică literară; Premiul revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2003); *Istoria critică a literaturii române din Basarabia: pe genuri* (în colab.), Ed. „Știința” și „Arc”, Ch. (2004); *Literatura din Basarabia în secolul XX. Literatură pentru copii* (antologie), Ed. „Știința” și „Arc”, Ch. (2004); *Cerc deschis: Literatura română din Basarabia în postcomunism* (2007, Premiul US din România, Filiala Chișinău), *Oleandrii mă strigă roz* (poezie), Ed. „Cartier”, Ch., 2010 (Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău); *Acum*, Colecția „Opera Omnia. Poezie contemporană”,

Ed. TipoMoldova, Iași (2013); *Iubirea noastră e o doamnă frumoasă* (poezie), Ed. „Vinea”, București (2015); *Fragile*. Antologie de versuri. Ed. „Cartier”, Ch. (2016, Colecția „Cartier popular”); *Romanul generației 80: Construcție și reprezentare* (eseu), Ed. „Cartier”, Ch. (2014, Premiul pentru literatură „Constantin Stere” al Ministerului Culturii al Republicii Moldova; Premiul Consiliului US din Moldova). A ocupat poziții civice distincte în problema identității naționale românești a basarabenilor. Prezentă în dezbateri pe teme de actualitate social-politică și culturală în emisiuni radio și TV. A publicat peste 300 de titluri. *Distincții*: Medalia „Mihai Eminescu” (2010). Ordinul „Gloria Muncii” (2012).

ȘLEAHTIȚCHI, Mihai (17.03.1956, s. Târnova, Dondușeni, RSSM, URSS), pedagog, psiholog, profesor universitar și politician din Republica Moldova, deputat în Parlamentul R. Moldova (2010-2011). Ministru al Educației din R. Moldova (2011-2012), consilier al Președintelui Republicii Moldova în domeniul culturii, învățământului și științei (2012-2016). Doctor în științe pedagogice (1988). Doctor în științe psihologice (1990). *Studii*: Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Facultatea de Fizică și Matematică, sp. Discipline tehnice generale și fizica, *diplomă cu mențiune* (1979); doctoratul Universității Pedagogice de Stat din Moscova (profilul Teoria și istoria pedagogiei, 1984-1987); doctoratul Universității „Al. I. Cuza” din Iași (profilul Psihologie socială, 1993-1997). *Activitatea profesională*: conferențiar al Catedrelor de: pedagogie generală (1990-1992), psihopedagogie generală și aplicată (1994-1997), drept (1997-1999), discipline sociojuridice și umanistice (1999-2001), profesor interimar la Catedra discipline sociojuridice și umanistice din cadrul Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (2001-2005), conferențiar la Catedra psihosociologie și asistență socială din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (2005-2009). *Profesor asociat/ invitat la*: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (2014-prezent); Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele R. Moldova (2012-prezent); Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți (2010-prezent); Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2004-2005, 2009-2015); Universitatea Tehnică a Moldovei, Departamentul de Formare Continuă a Cadrelor (2007-2008); Universitatea de Stat din Moldova (2005- prezent); Fundația *Friedrich Ebert* (Germania) – Filiala din R. Moldova (2004-2005); Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (România), Facultatea Psihologie și Științe ale Educației (2001-2003). *Poziții în administrația academică*: vicerector al Universității Libere Internaționale din Moldova (2006-2009, 2016-prezent); președinte al Consiliului Științific ULIM (2015- prezent);

membru al Consiliului pentru Dezvoltare Strategică și Instituțională (CDSI) din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2015-prezent); șef al Catedrei psihosociologie și asistență socială din cadrul ULIM (2005-2007); șef al Catedrelor: discipline sociojuridice (1999-2005), drept și discipline sociojuridice (1998-1999), pedagogie generală (1990-1994); decan al Facultății Pedagogie și Psihologie din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1992-1994), *Lucrări publicate*: circa 200 de lucrări, între care: „Tratat de analiză structurală a reprezentărilor sociale”, Ch., Ed. „Știința” (2016); „Manipularea în posttotalitarism” (coord.), Ch., Ed. „Gunivas” (2008); „Anatomia societății posttotalitare” (coord.), Ch., Ed. „Tehnica Info” (2002); „Eseu asupra reprezentării puterii”, Ch., Ed. „Știința” (1999); „Liderii”, Ch., Ed. „Știința” (1998); „Universul reprezentărilor sociale”, Ch., Ed. „Știința” (1995); „Psihopedagogie socială” (coord.), Ch., Ed. „Știința” (1995); „Dicționar de psihologie și pedagogie”, Ch., Ed. „Știința” (1995); „Literatura istorico-pedagogică din Republica Moldova”, Ch., Ed. „Știința”, 1992); „Modalități de perfecționare a învățământului din R. Moldova” (coord.), Ch., Ed. „Gh. Asachi” (1992) ș.a. *Premii și distincții*: Titlul onorific „Om Emerit”, pentru merite deosebite în promovarea procesului educațional, activitate metodico-didactică și științifică prodigioasă și pentru înalt profesionalism (2016), Medalia „Crucea Voluntarului”, pentru susținerea consecventă a Uniunii Voluntarilor de Război din R. Moldova (2016), Medalia de Aur a Universității Tehnice a Moldovei, pentru rezultate marcante în activitatea profesională și contribuții esențiale în dezvoltarea și consolidarea universității (2014), Premiul Internațional de Excelență pentru Democrație (2013, Târgu-Neamț, România), Medalia „Ion Luca Caragiale” (Gala Premiilor Teatrului Național *Satiricus I.L. Caragiale*, 2012), „Distincție de Vrednicie pentru Credincioși” ca semn al prețurii pentru râvnă și dărnicie arătate față de Biserică (2012), Medalia jubiliară „60 de ani de la fondarea primelor instituții academice din R. Moldova” (Academia de Științe din Moldova, pentru cercetări reușite în domeniile pedagogiei și psihologiei, 2011), Ordinul ULIM (2011), Medalia „Ian Pawel II” (Uniunea Polonezilor din Moldova, 2010).

ȘTEFĂNEȚ, Anatol (23.01.1956, s. Grinăuți, Râșcani, RSSM, URSS), violonist, compozitor, conducătorul formației „Trigon”. Când avea opt ani (1964), familia trece cu traiul la Bălți, unde tatăl său îl dă la Școala de Muzică pentru Copii. Aici învață vioara. În 1972 este admis la Colegiul de Muzică din Bălți, pe care l-a absolvit în 1978. Prima orchestră de muzică populară în care a activat a fost cea a

Școlii Feroviare nr. 4 din Bălți, condusă de Ion Barbăroșie. Pe atunci singura școală din Moldova care avea un taraf. Apoi activează în Orchestra de muzică populară a Trustului de Construcții din Bălți, dirijată de bucovineanul Călin Roman, unde a debutat în calitate de solist. A urmat Orchestra de muzică populară „Barbu Lăutarul” din Bălți, condusă de Dumitru Căldare, ca mai târziu să ajungă la „Lăutarii” lui Nicolae Botgros (1978-1980). Din 1980 până în 1986, este viorist în Orchestra Ansamblului de Dansuri „Joc”, iar în anii 1986-1992 se află din nou în sânul familiei lăutărești a lui N. Botgros. În 1992 creează formația de jazz „Trigon”. A concertat în Austria, Anglia, Canada, Cehia, Danemarca, Germania, Japonia, Noua Zeelanda, Olanda, Grecia, Norvegia și în alte țări. Din 2002 este directorul Festivalului Internațional de muzică jazz și ethno-jazz. A înregistrat 12 CD-uri, primul – de muzică populară – fiind înregistrat în Franța – „Moldavie l’art du bratch”. Debutul de aur însă a fost în 1994, când Compania belgiană SILEX a lansat CD-ul „The Moldavian in jazz”, care i-a adus „Trigon”-ului un renume european. Muzica formației condusă de el a fost prezentată la diverse posturi din străinătate, inclusiv la *BBC/Londra* și *Voice of America/Washington*. În 2001 este invitatul de onoare la al 29-lea *World International Viola Congress* la Wellington, Noua Zeelandă. Din 1996 este membru al „Black Sea International Orchestra” (Grecia), dirijată de Okay Temiz, iar din 2004 – membru al „Berlin experimenty Orchestra”, condusă de Bardo Henning (Germania). „Trigon” organizează anual (în septembrie) la Chișinău Festivalul internațional de muzică jazz, la care participă formații cu renume. În anul 2016 a ajuns la cea de a XV-a ediție. *Distincții*: „Maestru în Artă” (2010).

ȘTEFĂNEȚ, Gheorghe (1943, s. Grinăuți, jud. Bălți, România), clarinetist, saxofonist, pedagog. Tatăl lui Edgar, Marcel și Veaceslav Ștefăneț. *Studii*: Colegiul de Muzică din Bălți; Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, Catedra instrumente aerofone și de percuție (clarinet, saxofon). *Angajări*: profesor și șef de catedră (instrumente populare) la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (1973-2005).

Distincții: Titlul onorific „Om Emerit” din R. Moldova (2013).

În imagine: Gheorghe Ștefăneț cu soția

ȘTEFĂNEȚ, Edgar (14.09.1970, Bălți, RSSM, URSS), acordeonist, dirijor al faimoasei orchestre *Ansamblul de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș”*. Provine dintr-o dinastie numeroasă de muzicieni binecunoscută nu doar în Moldova, ci și în

toată Țara. La vârsta de 6 ani a început să studieze muzica, în special pianul, apoi acordeonul. După doi ani de studii la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți (clasa acordeon), urmează Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, unde, în afară de acordeon, a studiat și specialitatea dirijor de orchestră de muzică populară. Pe parcursul studiilor la colegiu, a luat parte la multe festivaluri și concursuri internaționale. La 21 de ani a intrat în componența legendarei orchestre „Lăutarii”, condusă de Nicolae Botgros. A lucrat acolo 6 ani. Apoi, timp de 3 ani, a făcut parte din orchestra „Basarabia”, condusă de Nelu Laiu. Între timp a participat la turnee în Europa cu „Anatol Ștefanet folk Band”. În anul 1999 a înregistrat, împreună cu fratele său, Marcel Ștefăneț, primul CD „Jocuri populare” cu melodii din diferite zone folclorice ale României (Moldova, Oltenia, Ardeal, Maramureș, Banat etc.), precum și ca melodii compuse de ambii frați. Apoi a urmat un șir de colaborări cu artiști renumiți din România și R. Moldova în cadrul orchestrei „Frații Ștefăneț”. CD-ul *Dialogue* a fost realizat împreună cu fratele său prin intermediul internetului în anul 2012. Țambalagiul Igor Iachimciuc, aflat în Statele Unite ale Americii, i-a propus o interesantă colaborare care s-a soldat cu un album în stil ethno jazz. Din anul 2013 este dirijor (împreună cu Marcel Ștefăneț) al Ansamblului de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș”. *Distincții*: „Artist Emerit din Republica Moldova”.

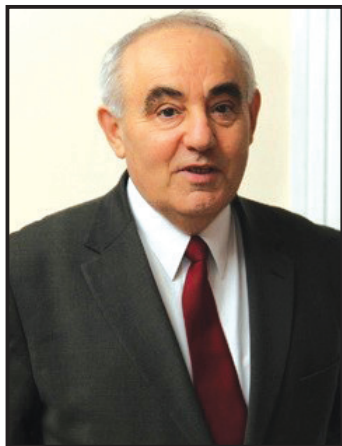
ȘTEFĂNEȚ, Marcel (16.06.1974 Bălți, RSSM, URSS), violonist, dirijor al orchestrei Ansamblului de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș”. S-a născut într-o familie de lăutari. În 1981, prin „verdictul” rostit de tatăl său, Gh. Ștefăneț, pedagog prin vocație, șef al Catedrei de instrumente po-

pulare, la Colegiul de Muzică și Pedagogie din Bălți, a optat pentru profesia de muzician. Își face studiile la Colegiul de Muzică din orașul natal, clasa de vioară. Începând cu anul doi de studii, face parte din Orchestra de Muzică Populară „Lăutarii” din Chișinău. În 1992 se înscrie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, Catedra vioară și dirijat de orchestră. În paralel cu studiile universitare, colaborează, în calitate de violonist, cu mai multe orchestre profesioniste. În 1994 a devenit laureat al concursului „Barbu Lăutarul”, tot atunci a fost invitat să cânte în cadrul Orchestrei Cancelariei de Stat „Basarabia”. În 1996 participă la festivaluri de folclor în Belgia, Spania, Franța și Finlanda. Odată cu lansarea albumului folk-jazz-trio „Miraj”, din 1997 compune șase creații românești tradiționale, pe care mai târziu le-a încadrat în albumul „Marcel și Eduard Ștefăneț”. Trei ani mai târziu (2000), pune pe picioare proiectul „Transbalkanica”. În 2016 a lansat proiectul „Ethno Republic”. *Distincții*: Titlul onorific „Artist Emerit din R. Moldova”.

ȘUMANSCHI, Iulia (01.11.1947, Telenești, RSSM, URSS), actriță de teatru. Artistă Emerită din Republica Moldova. *Studii*: Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1971). În același an este angajată ca actriță la Teatrul Moldovenesc Muzical Dramatic, în prezent Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. A debutat cu rolul principal (Tonea Tumanova) din spectacolul „Cântec dramatic” de M. Ancearov, B. Ravenskih. A valorificat scenic o serie de chipuri de neuitat (peste 60) în dramaturgia clasică și contemporană. *Roluri memorabile*: Bojena în „Sub castanii din Praga” de K. Simonov; Tița în „Doi morți vii” de V. Alecsandri; Tuța în „Liola” de Luigi Pirandello, reg. Sandri Ion Șcurea; Dașa în „Sfânt și păcătos” de M. Vorfolomeev, reg. Nadejda Aronețkaia; Veliciko în „Canibala” de I. Radoev, reg. I. Puiu; Maria în „Osânda” de I. Puiu, reg. A. Pânzaru; Sora în „Porunca a șaptea” de Dario Fo, reg. I. Bordeianu etc. *Premii și distincții*: Insigna „Activist fruntaș al culturii” (1982); Titlul onorific „Om Emerit” (2007); Premiul de Excelență Profesională la Gala UNITEM-2009, iar la Gala Premiilor UNITEM-2013 este decorată cu Medalia „Pavel Proca”, pentru merite deosebite în dezvoltarea artei teatrale; numeroase diplome și premii ale Naționalului bălțean și UNITEM.

ȘUSTERMAN, Lazăr (24.03.1950, Bălți, RSSM, URSS – 08.12.2010, Bălți), șahist și antrenor, maestru internațional (1999), Antrenor Emerit al Moldovei (1993). Din 1963 a frecventat cercul de șah de pe lângă Palatul pionierilor din Bălți, condus de Lazăr Beghelman, Antrenor Emerit al Moldovei. După absolvirea Facultății de Fizică și Discipline Tehnice a Institutului Pedagogic „Alecă Russo” (1973), a lucrat ca profesor în s. Gaidar, Ceadâr-Lunga, apoi, împreună cu soția (Bella Șusterman-Burșteinaite, candidat în maeștri ai sportului), antrenor la Școala de Șah pentru Copii și Tineret din Bălți, fondată de

L. Beghelman, ulterior fiind până la deces directorul ei. Maestru al Sportului din URSS (1984). Campion al Moldovei (1970, *ex-aequo* cu Ilia Figler). Președinte al Consiliului Antrenorilor al Federației de Șah din R. Moldova. Câțiva dintre discipoli: Ana Vaghener-Șusterman și Vasile Sanduleac, mari maeștri internaționali; Irina Zac, laureată a Spartachiadei din URSS și campioană a lumii, femei până la 16 ani; Marius Abramciuc, maestru FIDE, laureat al turneelor naționale și internaționale la șah. La Bălți se desfășoară Turneul de Șah în memoria lui Lazăr Șusterman.

ȘUSTERMAN, Ana (după soț – **WAGENER**), 14.10.1976, Bălți, RSSM, URSS), șahistă moldoveană și luxemburgheză, mare maestru internațional (1996). Triplă campioană a Moldovei. A obținut la egalitate locurile 1-2 la Campionatul Europei, femei până la 16 ani, în Slovacia (1992). S-a născut într-o familie de șahiști: tatăl, Lazăr Șusterman, maestru internațional,

Antrenor Emerit al Moldovei (1950-2010), mama, Bela Șusterman-Burșteinaite, candidat în maeștri ai sportului. A frecventat Școala de Șah pentru Copii și Tineret, al cărei director a fost tatăl ei. În componența selecționatei de șahiste din Moldova a participat la cinci Olimpiade Mondiale de Șah. Învingătoare în două mari turnee internaționale la șah: Euforie-Nord (2002) și București (2001). A absolvit Facultatea de Limbi Străine, secția engleză-franceză, a Universității de Stat „Alecă Russo” din Bălți. Vorbește fluent în: rusă, română, ivrit, engleză, franceză, germană. În prezent locuiește în Luxemburg.

T

TAMBUR, Alexandru (21.12.1901, s. Balatina, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 18.06.1984, Chișinău, RSSM, URSS), scriitor. Învăță la Chișinău, apoi, în 1913, împreună cu părinții – Sofia și Petru Tambur, felcer – se mută cu traiul în regiunea Kuban. Își continuă școala la Krasnodar (1913-1917) și Stavropol (1918-1919). Voluntar în armata lui Denikin (1920), după înfrângere se întoarce acasă, în stațiunea Nijne-Bakanskaia. În 1921, devine student la Tehnikumul / Colegiul din Severokavkaz, dar după un an este încorporat în Armata Roșie. În 1923 se întoarce clandestin în Basarabia, unde va desfășura în or. Bălți – o amplă activitate publicistică și culturală. Colaborează cu schițe, povestiri și articole la „Viața Basarabiei”, „Cuget moldovenesc”, „Flori de stepă”, „Itinerar” etc. A fost membru al Societății Scriitorilor din Basarabia. Își începe activitatea literară la Bălți. În 1938 publică în revista bălțeană „Flori de stepă” romanul **Învierea**, care ulterior va apărea și în versiune rusă (Пробуждение) la Odesa, în 1942, și la București, în 1943. În același număr, la rubrica *Cronici*, este inserată o apreciere a lui Eugen Lovinescu privind acest roman („e o zugrăvire pitorească a moravurilor basarabene în cenușiu”). Tot în 1938, tipărește la Bălți volumele: *Alb și roșu*, *Bandiții*, *Osândiți la moarte*, *Povolanca* și *Spre Golgota*, toate având subtitlul „Povestiri din viața sovietică”. Ultima carte – *Crizantema de la frontieră* (nuvele și schițe) – vede lumina tiparului la Chișinău în 1942. Invasia sovieticilor din 1940 îl face să se refugieze peste Prut. În 1952 este arestat la București și predat autorităților sovietice, care îl implică în procesul Pan Halippa și îl condamnă la 25 de ani de închisoare pentru cărțile care denunțau regimul sovietic. Va fi deținut la Vorkuta. În 1956, amnistiat, se stabilește la Chișinău. Încercările de a se întoarce în România, unde îi trăia familia, eșuează. A lucrat la Studioul „Moldova-Film”, ca administrator.

TANASHICIUC, Natalia (1991, Bălți, R. Moldova), cântăreață de operă (soprană). *Studii*: Liceul Teoretic și Școala de Muzică din Bălți. Până la vârsta de 13 ani a copilărit la Bălți. Urmează apoi studiile la Liceul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din Chișinău. După absolvirea liceului, cu brio, în 2010, a intrat la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, la canto academic și măiestrie de operă, în clasa lui Mihai Munteanu.

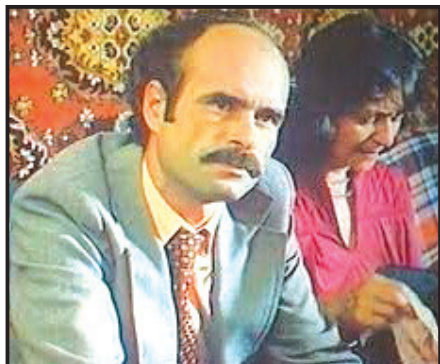

Cea mai bună studentă a facultății în repetate rânduri, bursiera Republicii Moldova și a Președintelui, laureată a Premiului Național pentru Tineret, în domeniul literaturii și artei (2013), an în care a și debutat, studentă fiind, pe scena Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, în rolul Contesei Rosina din opera „Nunta lui Figaro” de W. A. Mozart. A cântat pe marile scene din: Norvegia, Marea Britanie, Italia, România, Rusia, Finlanda, Estonia, Lituania, Belarus, Ucraina, Kazahstan, Armenia. Colaborarea cu țările scandinave, în special cu *Den Norske Opera & Ballet* din Oslo, Norvegia, a început în stagiunea 2014-2015, primul ei teatru (după cel de acasă), în care a lucrat timp de un an ca solistă, angajată pentru 3 producții cu un rol de frunte (Micaela din *Carmen* de G. Bizet) și două personaje secundare. *Palmaresul artistic*: Premiul Mare la „Crizantema de argint”, Premiul 1 la „Crizantema de Aur”, Jocurile Delfice pentru Artă – medalii de argint și bronz – concurs la care a participat pentru prima dată anume în compartimentul Canto academic, Premiul special *Le Grand Prix d’Opéra* la București (2013), finalistă printre 10 din 120 (Portofino, Italia – 2015), Premiul 3 la *Vox Artis* de la Sibiu (2015). A fost selectată printre 27 de tineri din peste 2500 de candidați din lumea întreagă pentru concursul *Neue Stimmen* în Germania.

TARKOVSKAIA, Maria (1867, Bălți, Gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1944), profesoară. Bunica de pe tată a ilustrului regizor și scenarist rus Andrei Arsenievici Tarkovski (filmele „Andrei Rubliov”, „Oglinda”, „Călăuza”, „Nostalgia”) era Maria Danilovna Racikovskaia (Tarkovskaia), originară din orașul Bălți, Basarabia. Tatăl ei era director al Oficiului Poștal din Dubăsari și a ajuns până la rang de consilier al tribunalului. Maria Tarkovskaia cunoștea rusa, româna, franceza, poloneza și germana. Fiind bolnavă deseori, pleca peste hotare pentru a se trata.

În imagine: Maria Danilovna Tarkovskaia (Racikovskaia) cu feciorii Valeri (cel din stânga) și Arseni (cel din dreapta), viitorul tată al lui Andrei Tarkovski. Arseni Aleksandrovici Tarkovski (1907-1989), poet și traducător din limbile orientale, căruia i s-a conferit post-mortem Premiul de Stat al URSS (1989).

TĂBÎRȚĂ, Vasile (01.01.1940, s. Zăicani, jud. Bălți, Basarabia, România – 10.02.2004, Chișinău), actor de teatru și film. *Studii:* cursuri de regie de teatru la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1967-1970). *Activitatea profesională:* actor pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1970-1998). A interpretat peste 50 de roluri în spectacolele: „Dragostea din mai” de A. Marinat, „Oameni energici”

de V. Șukșin, „Doi morți vii”, „Iorgu de la Sadagura” și „Despot-Vodă” de Vasile Alecsandri, „Osânda” de I. Puiu, „D-ale carnavalului” de I.L. Caragiale, „Frunza de la urmă” de A. Cibotaru, „Angajare de clovn” de Matei Vișniec etc. Între anii 1998 și 2004, a fost actor la Teatrul Municipal „Satiricus I.L. Caragiale” din Chișinău. Printre rolurile care l-au făcut celebru au fost: rolul central în „SRL Moldovanul” de Nicolae Esinencu, Levi Matei în „Maestrul și Margareta” de Mihail Bulgakov, Părintele din „Jertfe patriotice” după I.L. Caragiale și V. Alecsandri, Pampon în „D-ale carnavalului” de I.L. Caragiale. De asemenea, a făcut parte din trupa de actori a Asociației de creație „Buciumul”, din echipa de creație a emisiunii TV „Peștișorul de aur”, în calitate de regizor, autor de texte de estradă și scenarii cinematografice. Rolurile interpretate de el atât în piese de teatru, cât și în filme au fost preponderent roluri de comedie. Și-a făcut debutul pe marele ecran la „Moldova-Film” (1976) în filmul lui Iacob Burghiu „Nu crede țipătului păsării de noapte”. Cele mai celebre roluri de film interpretate au fost rolul Țăranului din „Cea mai bună dintre lumi sau O simplă zi de toamnă” (1990), *Moș Ion* în „Moș Ion în Cosmos” (1993) și *Bunelul David* în „Tunul de lemn” (1986). *Distincții:* „Maestru în Artă”, Medalia „Meritul Civic” (1999). În memoria actorului, Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale” a instituit Premiul „Vasile Tăbîrță”.

TCACI, Efim (08.01.1926, Sochireni, jud. Hotin, Basarabia, România – 27.04.2003, Chișinău), muzicolog, critic muzical, pedagog, publicist. Membru al Uniunii Compozitorilor din Moldova. S-a născut într-o familie înstărită a blănarului Marc Tcaci (soția sa, Nehoma); din fragedă copilărie a locuit la Bălți (după unele surse s-a născut tot acolo). În timpul războiului, împreună cu familia, a fost mînat în ghetoul din Krîjopol, reg. Vinița, Transnistria. În 1944, familia se întoarce în Bălți. După

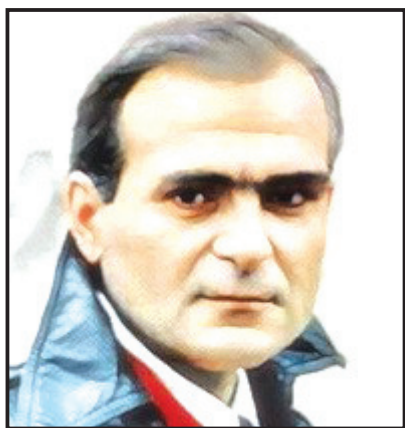

absolvirea școlii medii, T. își face studiile la Institutul Învățătoresc din Bălți. În 1953 absolvă Conservatorul de Stat din Chișinău, Facultatea de Orchestră, clasa flaut. Din 1949 – pedagog la Școala de Muzică „Eugeniu Coca” din Chișinău. Din 1953 – lector la Filarmonica de Stat din Moldova. A lucrat redactor muzical la editurile „Cartea moldovenească” și „Literatura artistică”, precum și la „Enciclopedia Sovietică Moldovenească”, a condus partea muzicală a Filarmonicii de Stat din Moldova, a ținut cursuri la Institutul de Arte „G. Mucșescu” din Chișinău (ulterior ca profesor universitar), a moderat emisiuni muzical-pedagogice la radioul republican. În ultimii ani de viață a moderat în l. idiș emisiunea pe teme muzicale la radioul chișinăuian (în programul „Indzer leibm” (Viața noastră). Autor a numeroase articole și studii despre cultura muzicală a Moldovei, creația compozitorilor moldoveni contemporani, teoria elementară a muzicii în română și rusă, precum și în culegerile selectiv: „Teoria elementară a muzicii” (în colab. cu Z. Stolear, 3 ediții, 1957, 1961, 1964, română și rusă), „Ghid muzical” (vol. 1–1962, 2 – 1966), „Mic dicționar muzical” (1972), „Ciprian Porumbescu. Opere alese” (1975), „Timofei Gurtovoi” (1975), „Eugen Doga” (1980), „Dimitrie Cantemir. Creații muzicale” (1980), „Portrete. Portrete...” (1977), „Înaintași ai muzicii românești” (1994), „Antiudaism sau lumea din peșteră” / „Антииудаизм, или пещерный мир: статьи, документы, воспоминания, стихи”, două ediții în română și rusă despre holocaustul din Basarabia (1998/1999). Împreună cu filologul Efim Levit și poetul Anatol Gujel, a alcătuit și a publicat patru tomuri de documente referitoare la evenimentele holocaustului din Basarabia (patru ediții ale revistei româno-ruse „Nu vom uita! – Не забудем!”). Soția lui E. Tcaci (din 1949) – compozitoarea Zlata Tcaci.

TCACI, Vasile (22.03.1925, Bălți, Basarabia, România – 04.06.2002, Bălți), cavaler complet al Ordinului „Slava”. Studii primare. A lucrat ca muncitor auxiliar la o dugheană de carne, apoi la o moară din Bălți. În aprilie 1944 a fost mobilizat în Armata Roșie. În septembrie 1944 a fost rănit. În ianuarie 1945 a luptat în componența regimentului de pușcași 801 al diviziei de pușcași 235, la început căruțaș, apoi mitralior. S-a distins în luptele din Prusia Orientală. În doar patru luni ale anului 1945 este decorat cu trei ordine. În februarie – ordinul „Slava”, clasa a III-a, iar în aprilie – ordinul „Slava”, clasa a II-a. La 16 mai 1945,

pentru fapte de vitejie în luptele pentru orașul Königsberg (Kaliningrad), ostașul **T.** este decorat pentru a doua oară cu ordinul „Slava”, clasa a II-a. După război, a rămas să activeze în armată. În 1950, sergentul **T.** este demobilizat și se întoarce în orașul natal, angajându-se ca muncitor la combinatul de carne. După câțiva ani, este angajat la Prestări servicii în calitate de frizer, unde lucrează până la pensie. Prin Ucazul Prezidiului Suprem al URSS din 2.01.1990, ordinul din 16 mai 1945 a fost anulat, **T.** fiind decorat cu ordinul „Slava”, clasa I. Astfel, Vasile Tcaci a devenit cavaler complet al ordinului „Slava”. În anii '90, el a fost consilier al primarului orașului Bălți privind problemele veteranilor. *Alte distincții:* ordinul „Războiul pentru Apărarea Patriei”, clasa I (1985), medalia „Meritul Civic” (2000), medalia jubiliare.

TEODOROVICI, Petre (18.05.1950, Leova, RSSM, URSS – 05.07.1997, Chișinău), compozitor și interpret de muzică ușoară, fratele mai mare al lui Ion Aldea-Teodorovici. S-a născut în familia profesorului de muzică Cristofor Teodorovici, care a fost preot, dar, în perioada de ocupație sovietică, a fost nevoit să se retragă din biserică. *Studii:* Școala de Muzică din localitate, unde a studiat vioara (1968), Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”, secția teoria muzicii (și facultativ, compoziția, cu Eugen Doga), și la Facultatea de Dirijat Coral

a Institutului de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1968-1973). Inițial a fost angajat ca educator-metodist la Leova (1971-1972), apoi – cadru didactic la Institutul Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (1972-1973). Mai târziu a devenit regizor la Centrul Tineretului „Iuri Gagarin” din Chișinău (1974-1975). A activat ca director artistic al ansamblurilor: „Bucuria” al Filarmonicii Naționale (1975-1982), „Ceremoș” (cu participarea surorilor Aurica și Lidia Rotaru) al Filarmonicii din Cernăuți (1983-1984) și „Ecou” al Centrului tineretului din Chișinău (1984-1989). Încă din tinerețe **T.** s-a afirmat ca un luptător pentru cauza națională, manifestându-se prin cultură. Pe parcursul anilor a semnat o serie de cântece care au devenit șlagăre, printre care: „Santa Maria Maggiore”, „Scrisul nostru”, „Veniți acasă”, „Romantică”, „Ultima oră”, „Vara la Soroca”, „Amicii mei”, „Seniorita Grația”, „Seară albastră”, „Vin din munții Latiniei”, „Te iubesc, popor român”, „Basarabia”, „Dați-le voie flăcăilor basarabeni peste Prut”, „De ce?”, „Trandafir”, „Adio”, „Veșnic dragostea”, „Clipa mirilor”, „Irena” ș.a. A fost unul dintre cei mai solicitați compozitori, multe dintre cântecele sale fiind scrise pe versuri de: Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Simion Ghimpu, Ana-

tol Ciocanu, Ion Hadârcă și interpretate de Ion și Doina Aldea-Teodorovici, Gheorghe Țopa, Nina Crulicovschi, Angela Ciumac, Ion Suruceanu, Anastasia Lazariuc, Nadejda Cepraga, Sofia Rotaru, Gabriel Dorobanțu, Filipp Kirkorov, Iosif Kobzon, Valeri Leontiev, Valentina Legkostupova ș.a. Filipp Kirkorov și-a început cariera în anii 1980 în Moldova și anume cu piesele lui T. Cântecelile sale au răsunat în cadrul festivalurilor muzicale din Slovacia, Finlanda, Cuba, Argentina, Italia, Rusia, România, fiind interpretate de renumiți artiști din diferite țări. T. a scris și muzică de filme și spectacole ca, de exemplu, pentru comedia muzicală „Liola”, după piesa lui Luigi Pirandello, pusă în scenă la Teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți. Personal a interpretat doar câteva piese: „Mă-ntorc cu drag în satul meu”, „Santa Maria Maggiore” și „Maria” (pentru „Maria” i s-a acordat Marele Premiu al Festivalului de la Mamaia). A fost conducătorul artistic al formațiilor *Bucuria*, *Ecou*, *Teo-Dor*. În ultimele luni de viață a scris cu Grigore Vieru (care era și el atunci spitalizat) o serie de piese pe care le-a numit „Cântece de spital”. *Distincții*: „Maestru Emerit al Artei” (1989), Ordinul „Gloria Muncii” (1996).

TESTEMIȚANU, Nicolae (01.08.1927, s. Ochiul Alb, jud. Bălți, Basarabia, România – 20.09.1986, Chișinău), reputat chirurg, specialist în domeniul chirurgiei generale, traumatologiei, medicinei sociale și managementului sanitar, demnitar de stat. Profesor universitar. Doctor habilitat în medicină. După absolvirea Școlii primare din satul natal, a învățat un an (1940) la Gimnaziul din s. Baraboi, actualmente în r. Dondușeni. Pe timpul celui de al Doilea Război Mondial, a studiat trei ani la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți. În 1945 și-a continuat studiile în clasa a IX-a a Școlii Medii nr.1 din același oraș (astăzi Liceul „Mihai Eminescu”), absolvind-o în 1946. Își continuă studiile la Insti-

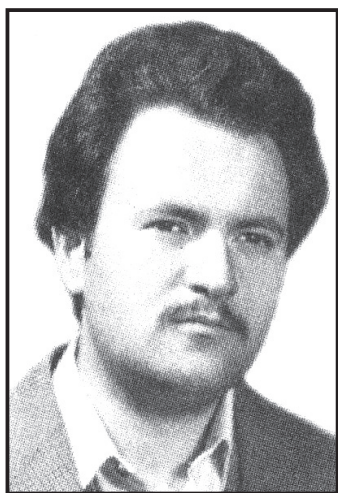
tutul de Medicină, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău. *Activitatea profesională*: medic-consultant al secției Chirurgie a Spitalului raional din Râșcani; asistent la Catedra chirurgie generală a Institutului de Medicină, activând concomitent și în calitate de șef al Secției medico-sanitare a Ministerului de Interne al RSSM. Fondează revista „Ocrotirea Sănătății”, fiind și primul ei redactor-șef; continuă asiduu munca de cercetare la catedră, finalizând teza de doctor în medicină, pe care a susținut-o în 1958. Profesor universitar la Chișinău. Medic-șef al Spitalului Clinic Republican, rector al Universității de Medicină din Chișinău (1959-1963), moment

semnificativ, deoarece în fruntea instituției respective este, pentru prima dată, desemnat un fost absolvent al ei de aici, de pe meridian moldav, practica curentă fiind numirea în astfel de posturi doar a unor transnistreni sau ruși; ministru al Sănătății din RSSM (1963-1968), funcție din care a fost demis pentru politica sa de încurajare și promovare a cadrelor naționale: a selectat și a recomandat la studii în doctoratură în diverse centre științifice din fosta Uniune Sovietică circa 250 de persoane, care ulterior au revenit la baștină cu o pregătire excelentă, cu grade de cercetători în multe specialități. Nu și-a pierdut cumpătul; deși a fost solicitat să activeze în cadrul ministerului unional de ramură, a decis totuși să rămână în Moldova, să se ocupe mai intens de cercetarea științifică. Activează un timp conferențiar la Catedra de medicină socială și organizarea ocrotirii sănătății a Institutului de Medicină; în 1971 devine doctor habilitat în medicină, fiind profesor universitar la aceeași catedră. Din 1973 și până la decesul subit (1986), este șef al catedrei sus-menționate. A creat o școală științifică cu orientare profundată în direcția dată, a adunat în palmaresul său științific peste 220 de lucrări publicate, inclusiv 15 monografii, a elaborat „o nouă concepție științifică de organizare a asistenței medicale specializate de ambulatoriu și de staționar cu servicii de urgență acordate populației rurale”. *Distincții*: Laureat al Premiului de Stat în domeniul științei; Titlul de academician, post-mortem (2011). Numele lui Nicolae Testemițanu îl poartă Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie din Chișinău. Prin hotărârea Parlamentului R. Moldova, anul 2017 a fost declarat „Anul Nicolae Testemițanu”. În amintirea acestui patriot al neamului s-au scris cărți; sunt denumite străzi, spitale; s-au înălțat monumente (unul dintre ele în curtea Universității de Medicină din Chișinău); au fost lansate medalii, timbre, plăci comemorative.

TETELEA, Margareta (03.08.1959, s. Iorjnița, Soroca, RSSM, URSS), conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice. Maestru în Arte. *Studii*: Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1978), Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Facultatea de Muzică și Pedagogie, sp. profesor de muzică (1982). Studii postuniversitare: doctoratul la Institutul Pedagogic de Stat „N. Dragomanov”, Kiev, finalizat cu susținerea tezei de doctor în pedagogie cu tema „Ideile pedagogice ale lui George Breazul” (1989-1993). *Activitatea profesională*: Asistent universitar, lector, conferențiar universitar la Catedra de instrumente muzicale și metodică a Facultății de Muzică și Pedagogie Muzicală (1982-prezent); șef al Catedrei de instrumente muzicale și metodică

(2000-2005), șef al Catedrei de arte și educație artistică a Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte (2011-prezent); prodecan (1986-1987), apoi decan al Facultății de Muzică și Pedagogie Muzicală (2005-2011). Membru al ISME (Societatea Internațională de Educație Muzicală) din 2011; fondatoarea și managerul Filarmonicii de Muzică pentru Copii, zona Nord, Bălți, R. Moldova (1999-prezent); *Participări* în activități de expertiză: președintele Comisiilor republicane de atestare a cadrelor didactice din învățământul artistic (2011). Evaluator-recenzent al manualului de Educație muzicală, clasele V-VI (2000, 2011). Autor al Conceptului formării universitare a specialistului în domeniul de formare profesională 141.11 Muzică (2010). *Lucrări publicate*: 25 de articole științifice și metodice, inclusiv trei articole în reviste internaționale peste hotare. *Distincții*: „Maestru în Artă” (2016).

TETELEA, Valeriu (30.05.1958, Bălți, RSSM, URSS), profesor de muzică, doctor în științe pedagogice, grad didactic superior, director al Școlii de Muzică „George Enescu” din Bălți. *Studii*: Școala de Muzică din Bălți, sp. vioară (1977); Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală, sp. muzică și cânt (1981). Studii postuniversitare: doctoratul la Institutului de Cercetări Științifice în Pedagogie al Ucrainei, Kiev (1991-1993). *Activitatea profesională*: lector la Institutul Pedagogic de Stat „Al. Russo” din Bălți, Catedra de pregătire metodică și instrumentală a profesorului (1981-1991); doctor în pedagogie,

lector superior la Catedra de pregătire metodică și instrumentală a profesorului a Universității „Al. Russo” din Bălți (1993-1994); director al Școlii de Muzică „George Enescu” din Bălți (1994-prezent); lector superior la Catedra de instrumente muzicale și metodică (1981-1995). *Merite deosebite*: Fiind numit director al Școlii de Muzică în anul 1994, a desfășurat o activitate iluministă și culturală amplă cu scopul de a i se decerna școlii numele genialului compozitor român George Enescu (prin hotărârea primăriei mun. Bălți, din 4 aprilie 1997). A desfășurat o activitate amplă de culturalizare muzicală prin valorificarea creației lui George Enescu: în anii 1994-2007 a organizat un ciclu de activități, legate de schimbul de experiență artistică între școala condusă și instituțiile de învățământ artistic din România (Iași, Sibiu), Ucraina (Kiev) și Germania (Trossingen); începând cu anul 2006 este directorul Festivalului-Concurs „George Enescu” (3 ediții: 2006, 2011, 2016). Drept rezultat al

desfășurării acestui concurs, a evoluat considerabil nivelul interpretativ al elevilor din învățământul artistic din zona de nord a republicii. Începând cu 2014, anual este organizatorul și promotorul Concursului zonal „Împărțeaua vioara” (trei ediții), fapt ce sporește mult nivelul interpretativ al elevilor, dar și pregătirea metodică a profesorilor de vioară. Periodic, începând cu 2013, promovează master-class-uri pentru profesorii de vioară din zona de nord a R.M. cu tema: „Constituirea și evoluția școlii violonistice în R. Moldova”. În perioada de activitate pedagogică a educat și a format circa 1000 de muzicieni. Sub conducerea managerială a lui T., Școala de Muzică „George Enescu”, în 2009, a ocupat locul I la concursul național „Cea mai reprezentativă instituție de învățământ artistic extrașcolar din R.M.” (Diploma de Onoare a Ministerului Culturii al R.M. (2009). *Premii și distincții*: Titlul onorific „Om Emerit”, Diplome de Onoare ale Ministerului Culturii al R.M. (2000, 2001, 2007, 2012).

TIGHINEANU, Lilia (20.07.1968, s. Sofia, r. Drochia, RSSM, URSS), învățătoare. Grad didactic superior. *Studii*: Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” mun. Bălți, Facultatea Pedagogia și Metodica Învățământului Primar; Calificarea: Învățător la clasele primare (1985-1989). *Activitatea profesională*: învățătoare la clasele primare Școala Medie din s. Bolohani, r. Orhei (1989-1990); Școala Medie nr.18 (actualmente Liceul Teoretic „B.-P. Hasdeu”), mun. Bălți (1990-1995); Școala Primară nr. 20 „Spiridon Vangheli”, Bălți (1995-până în prezent). *Lucrări*: a publicat caiete cu teme pentru acasă la matematica, cl. I-IV (2013); caiete cu teste de evaluări inițiale, formative și sumative la matematică, cl. I-IV (2017). *Distincții*: Deținătoarea titlului „Pedagogul Anului” (ediția 2013), în municipiu și republică. Pentru activitatea prodigioasă în domeniul educației, a fost menționată cu diverse diplome din partea Ministerului Educației al R. Moldova.

TIT SIMEDREA (din botez Teodor) (04.09.1886, comuna Naipu, fostul jud. Vlașca, România – 09.12.1971, mănăstirea Cernica), mitropolit, istoric. *Studii*: Seminarul „Nifon”, Facultatea de Teologie din București, Facultatea de Drept din Iași. Specializare în Teologie la Montpellier și Paris (1922-1923). Preot la Prunaru, jud. Teleorman; Blejești, jud. Vlașca; Movila Periș, jud. Ilfov (1907-16). Confesor militar (1916-1920), preot la biserica „Sf. Nicolae Tabacu” din București (1921-1923), director al Cancelariei Sfântului Sinod și slujitor la catedrala mitropolitană (1923-1925). Rămas văduv, s-a călugărit la Cernica, în

1924, cu numele Tit și hirotonit arhimandrit, arhieru vicar al Arhiepiscopiei Bucureștiului, cu numele „Târgovișteanul” (1926-1935), director al Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune, director și profesor de Liturgică la Academia de Muzică religioasă din București, secretar de redacție al revistei „Biserica Ortodoxă Română”; delegat la diverse conferințe peste hotare: Lausanne (1927), Sofia (1929), Constantinopol (1929), Vatoped (1930). Episcop al Hotinului cu reședința la Bălți (ales 11 dec. 1935), apoi mitropolit al Bucovinei (13 iun. 1940, înscăunat la 25 mart. 1941, la Suceava); retras la 31 iun. 1945 și stabilit la schitul Darvari din București și mănăstirea Cernica. A publicat circa 20 de lucrări privind începuturile monahismului la noi, cultura românească medievală, inclusiv editări de texte, studii de teologie, articole, cuvântări, pastorale.

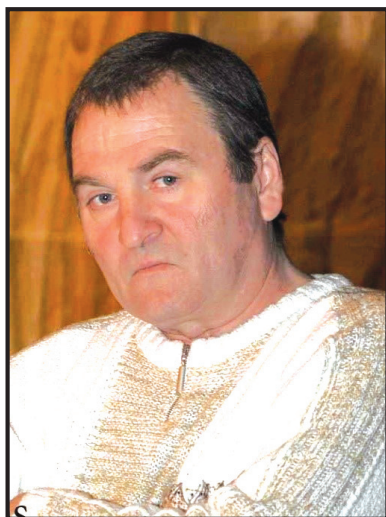

TLEHUCI, Faina (23.02.1923, Ungheni, jud. Bălți, Basarabia, România – 21.01.2005, Sankt-Petersburg, Federația Rusă), biblioteconomistă, manager în biblioteconomie. *Studii:* Gimnaziul mixt „Mihai Eminescu” din Ungheni (1933-1937); Școala de Iluminare Culturală, secția biblioteconomie, azi Colegiul de Arte „Nicolae Botgros” din Soroca (1954-1956); Institutul de Biblioteci de Stat, Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie, sp. bibliotecar-bibliograf, actualmente Institutul de Cultură și Arte de Stat din Moscova (1955-1960). Stagii în Germania, Olanda, Rusia și România. În anii 1941-1943 a lucrat ca bibliotecară, instructoare de pionieri într-un sat din Uzbekistan, apoi brigadieră la Combinatul regional de producție din Tașkent (1943-1949). Revenind în Basarabia, activează în calitate de bibliotecară și educatoare la Casa de copii din Bălți (1949-1953), apoi pe parcursul a zece ani este șefă a sălii de lectură, Biblioteca Orășenească pentru Copii „Arkadi Gaidar”. În 1962 este angajată în funcția de director al Bibliotecii Științifice a Institutului Pedagogic (din 1992 – Universitatea de Stat „Al. Russo”) din Bălți, aflându-se în

acest post până în oct. 2001. Luând în primire o bibliotecă cu un fond modest, într-un sediu ce nu corespundea cerințelor, T. și-a depus toate puterile și cunoștințele pentru a o transforma cu timpul într-un veritabil laborator intelectual de studiu și cercetare științifică pentru mai multe generații de studenți și cadre didactice. Din inițiativa F.T., în 1986, în inima campusului universitar s-a înălțat un edificiu nou al Bibliotecii, sediu cum nu mai are până în prezent nicio bibliotecă universitară din Moldova. Pentru proiectarea tehnologiei funcționale a Bibliotecii, T., a fost distinsă cu o Diplomă specială a Uniunii Arhitecților din Moldova. Autor a peste 70 de lucrări în domeniu. A participat la numeroase conferințe și simpozioane științifice naționale și internaționale. *Distincții*: trei medalii de război, „Lucrător Emerit al Culturii din RSSM”, „Eminent al Învățământului Public din RSSM”, „Lucrător Emerit al Culturii din URSS”, Medalia jubiliară „За доблестный труд. В ознаменовании 100-летия со дня рождения В.И. Ленина” (1970), Medalia „Meritul Civic” (1995). Bibliotecarii universitari bălțeni au lansat, în anul 2013, *Colloquia Bibliothecariorum Faina Tlehuci*, fiind editate lucrările a patru ediții cu același titlu, devenite colocvii bibliotecare naționale.

TODIRAȘ, Vitalie (18.07.1955, s. Temeleuți, Soroca, RSSM, URSS – 22.04.2017, Bălți), actor de teatru. Artist al Poporului. *Studii*: A absolvit cu brio Școala de opt ani din s. Bădiceni, Soroca (1963-1970); Școala Medie nr. 1 din or. Soroca (1970-1972); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, în prezent Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1972-1976). *Activitatea profesională*: actor la Teatrul Moldovenesc Muzical Dramatic, actualmente Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1976-2017). Primul rol – *Nemuțumitu* din „Micul flașnetar” de L. Ustinova, regia Victor Drumi. *Alte roluri memorabile*: Buslai în „Pragul” de A. Dudarev, regia I. Bordeianu; Vasili Vasilici în „Cântecul lebedei” de A. Cehov, reg. D. Griciuc; Bătrânul în „Hoțul cinstit” de V. Butulescu, reg. A. Pînzaru; Ibis în „Ovidiu” de V. Alecsandri, reg. D. Griciuc; Dudu în „Vis de secături” de M. Ștefănescu, reg. A. Pînzaru. *Distincții*: Titlurile onorifice „Artist Emerit” (1991), „Artist al Poporului din Republica Moldova” (2011).

TOMA (FOMICIOVA), Svetlana (24.05.1947, Chișinău, RSSM, URSS), actriță de teatru și film. Și-a făcut studiile la Școala din s. Ilciovca, Florești. O parte din copilărie și adolescență și-a petrecut-o în mun. Bălți, unde a absolvit, în anul 1965, Școala Medie nr. 16, actualul Liceu Teoretic „Dimitrie Cantemir”. După absolvirea Institutului de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (1965-1969) – actriță la Teatrul Rus de Dramă și Comedie din Tiraspol, iar din 1972 – la Teatrul Dramatic Rus „A. P. Cehov” din Chișinău. În anul 1966, pe când era încă studentă, a debutat ca actriță (în rolul Ioanei, fiica ciobanului Iluță) în filmul *Poienele roșii*,

produs de Studioul „Moldova-Film” și regizat de Emil Loteanu. Tot regizorul Loteanu a fost cel care i-a sugerat schimbarea numelui din Fomiciova în Toma. În anul 1969, Svetlana se căsătorește cu Oleg Lacin, colegul ei de facultate. La scurtă vreme, Oleg moare tragic. Din căsătoria sa cu actorul Oleg Lacin, are o fiică, Irina Lacina, născută la Bălți, devenită și ea actriță. Revenită la Chișinău, T. continuă să joace în filme. Abandonează, în anul 1976, scena de teatru în favoarea rolurilor din filme, fiind angajată de Studioul „Moldova-Film” și distribuită de Emil Loteanu în mai multe filme regizate de el. Rolurile care au consacrat-o ca actriță de film sunt: Ioana din *Poienele roșii* (1966), Rada din *Șatra* (1975) și Veronica din *Luceafărul* (1986). În prezent, ea locuiește la Moscova. **Filmografie:** 70 de filme, printre care: *Poienele roșii* (1966) – Ioana, *Această clipă* (1968) – franțuzoaica, *Cadavrul viu* („Lenfilm”, 1968) – Mașa, *Lăutarii* (1971) – mireasa lui Radu Negostin, *Casă pentru Serafim* (1973) – Sofica, *Casa părintească* (1973) – Ileana, *Șatra* (1975) – Rada, *O întâmplare la festival* (1976) – Viorica, *Gingașa și tandra mea fiară* („Mosfilm”, 1978) – Tina, *Rădăcina vieții* (1978) – figurantă, *Suspectul* (1978) – Anna Saburova, *Vreau să cânt* (1979) – Marcela Bazatin, *La porțile satanei* (1981), *Anna Pavlova* („Mosfilm”, 1982) – Liubov Fiodorovna, *Cum să devii celebru* (1984) – actrița, *Vânt sălbatic* (coproducție moldo-iugoslavă, 1985), *Luceafărul* (1986) – Veronica, *Țigani mei* („Gruzia-film”, 1988) – Oxana, *Durerea* (1989) – profesoara, *Cursa* (1989) – Maria, *Dina* (1990), *Igra v smert, ili postoronnii* (1991), *Blujdaiușcie zvi-ozdî* (1991), *Budem jit* (1995), *Poklonnik* (2001) – englezoaica, *Vorovka 2. Șceastie na prokat* (2002) – serial TV, *Bednaia Nastea* (2003) – serial TV. **Premii și distincții:** Titlurile onorifice „Artist Emerit din RSSM” (1979), „Artistă Emerită a Rusiei” (2001), „Artist al Poporului din Republica Moldova” (2008); „Cea mai bună actriță a cinematografului moldovene din secolul

XX”; Premiul pentru cel mai bun rol feminin, *Rada*, Festivalul Internațional de Filme, Praga (1977); Diploma „Cea mai bună actriță” a Festivalului Internațional de Filme, Panama (1977) pentru rolul din filmul „Șatra”; Diploma Uniunii Cineaștilor și a Comitetului de Stat pentru Cinematografie pentru *Cel mai bun rol feminin* în „Vreau să cânt” (1979). „Cetățean de Onoare al orașului Bălți” (2008).

TONCIUC, Vladimir (10.03.1952, s. Iabloana, Glodeni, RSSM, URSS), inginer-tehnolog, manager. *Studii:* Școala de opt ani din satul natal, după care în 1967 este admis la Colegiul Agricol din s. Țaul, unde simultan face studiile medii. Ulterior își continuă studiile la Institutul Politehnic din Odesa, Facultatea Mecanică și Tehnologie de Construcție a Mașinilor. După absolvirea Institutului, este angajat ca inginer-tehnolog la Uzina „Lenin” din Bălți (în prezent SA „Răut”), unde activează până în 1983, anul când este numit în funcția de director al Uzinei Experimentale a Utilajului din Bălți.

Între anii 1984 și 1990 este director al Combinatului Materiale de Construcție din același oraș. În 1990 este ales în funcția de primar al mun. Bălți. În cei 5 ani de activitate la Primăria Bălți a realizat o serie de proiecte ce țin de dezvoltarea municipiului în diverse domenii: construcția Spitalului Municipal, a Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, a Liceului „Vasile Alecsandri”, a grădinițelor pentru copii, a Centrului Comercial și a Școlii de fotbal din cartierul „Dacia”, a bazinului de înot de pe str. Victoriei. În 1999 este ales președinte al Consiliului Județean Bălți. Alte funcții: director al Combinatului de Produse Alimentare

(1995-1999, 2001-2002, 2010-2011). Între anii 2002 și 2010 lucrează la Combinatul de Produse Cerealiere din Bălți; director al SA „Barza Albă” din Bălți, unul dintre cei mai importanți producători de coniacuri și vinuri din Republica Moldova (2011-2017). Este considerat primul primar al mun. Bălți care a promovat mai multe reforme în dezvoltarea orașului. Numele său este asociat cu schimbarea la față a Bălțiului sovietic. A susținut revenirea la limba română și alfabetul latin, la tradițiile naționale în învățământ și cultură (deschiderea liceelor „Mihai Eminescu”, „Bogdan-Petriceicu Hasdeu”, „Dimitrie Cantemir”), a bibliotecilor publice („Eugeniu Coșeriu” și „Ion Creangă”). Lui i se datorează, în mare parte, reînvierea tradițiilor legate de sărbătorile creștine, redeschiderea bisericilor din Bălți, inclusiv a Catedralei „Constantin și Elena”, redenumirea străzilor și readucerea limbii române în administrația locală. A reușit să demonteze, fără tulburări sociale, statuia lui Lenin din centrul orașului, a susținut ideea implementării sărbătorii „22 Mai: Hramul Sfântul Nicolae–Ziua orașului”.

TOPALĂ, Pavel (15.07.1958, s. Abaclia, Basarabasca, RSSM, URSS), profesor universitar, doctor habilitat în științe tehnice. *Studii:* Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea Fizică și Matematică, sp. disciplinele tehnice generale și fizica, diplomă cu mențiuni (1980). Doctor în științe tehnice (1993). Conferențiar (2001). Doctor habilitat în științe tehnice (2008). Profesor universitar (2009). Conf. dr., prof. universitar, dr. hab. la Catedra tehnică și tehnologii (2001-2011), la Catedra științe fizice și inginerști (din 2011). Șef de Catedră tehnică și tehnologii (2003-2011), șef al laboratorului științific „Utilaje și tehnologii neconvenționale” (2003-prezent). Decan al Facultății de Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică, în prezent Facultatea de Științe Reale. Membru al Senatului USB (din 2008). Membru al Seminarului științific la sp. „Procedee și utilaje de prelucrare mecanică și fizico-tehnică” de pe lângă Universitatea Tehnică a Moldovei (din 2008); expert în tehnică pe lângă CNAA a Republicii Moldova (din 2008); membru al CNAA (Comisia pentru acreditare a instituțiilor din domeniul științei și inovării, din 2009); Membru al Seminarilor științifice la sp. „Mecanizarea agriculturii” și „Exploatarea și mentenanța tehnicii agricole și celei din industria prelucrătoare” de pe lângă Universitatea Agricolă de Stat din Moldova (din 2011); Fondator al Centrului științifico-didactic interuniversitar „Nanotehnologii de Rezonanță” (2010). Profesor invitat la: Universitatea din Tokio, Japonia (2012); Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, România (2014-prezent), Universitatea Tehnică „Gh.

Asachi”, Iași (2012-prezent), Silezia University Technology of Gliwice, Polonia; University of Ionics and Applied Physics, Innsbruck, Austria și Universitatea din Aveiro, Portugalia. Președinte al filialei Bălți a Asociației internaționale ModTech (2014-prezent), președinte al filialei Bălți a Asociației științifice internaționale ARTN (2014-prezent). *Activitatea editorială*: membru al colectivului editorial al Analelor Universității „Dunărea de Jos”, Galați; redactor-șef al colegiului de redacție al revistei „Fizica și tehnica: procese, modele, experimente”, USB; editor și membru al comitetului științific de redacție al revistei *International journal of modern manufacturing technologies*; membru al colegiului de redacție al revistei „Meridian ingineresc”, UTM. Editor al culegerilor de lucrări „Modern Technologies in Industrial Engineering II”. *Lucrări publicate*: peste 250 de articole științifice, patru monografii (dintre care *Nanostructures and Thin Films for Multifunctional Applications* este publicată la prestigioasa editură „Springer” în coautorat cu prestigioșii savanți de talie mondială acad. Ion Tighineanu și prof. Veaceslav Ursachi), patru manuale, nouă brevete de invenții; peste 70 de participări la conferințe și simpozioane naționale și internaționale; îndrumător științific a patru doctori în șt. tehnice și a șase doctoranzi. *Premii și distincții*: medalii (28 de aur, trei de argint și două de bronz) la Salonul Internațional al Invențiilor, Cercetării și Transferului Tehnologic, Iași (1994, 1996); Medalia de aur la „Inventica 2012”, diploma de gr. II la Conferința Internațională „Машиностроение и техносфера XXI века” (Sevastopol, 2009); Medalia de aur pentru locul I la Conferința Internațională „Modern Technologies, Quality and Innovation New face of TMCR”, Slănic-Moldova, 2010; Medalia „Meritul Civic” (2010); două Diplome de Onoare la al XV-lea Salon Internațional al Cercetării și Transferului Tehnologic (Iași, 2011); Medalia de aur „Henri Coandă” a Societății Române de Inventică a României (Iași, 2011); „Premiul și Diploma de excelență” la Conferința Internațională ModTech 2012, „Diploma de Excelență” la Conferința Internațională ModTech 2016; Diploma de gradul I a guvernului R. Moldova (2015), Diploma de Recunoștință a AȘM (2015).

TRINCA, Lilia (07.08.1974, Bălți, RSSM, URSS), conferențiară universitară, doctor în științe filologice (2004). *Studii*: Liceul Teoretic „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din orașul natal (1991). Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, sp. limba și literatura română (1995). *Studii postdoctorale*: Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. *Stagii*: Universitatea din Bologna, Italia; Universitatea din Braga, Portugalia (2011). *Angajări*: asistent (1995-2004), lector superior (2005-2008), conferențiar universitar (2008-prezent). Prodecan

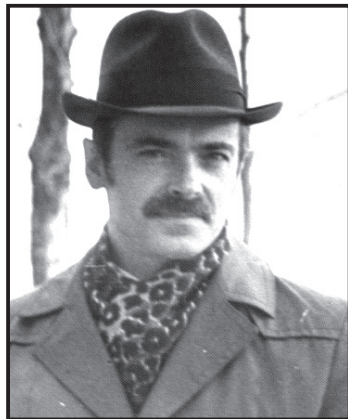
al Facultății de Filologie (2009-2010). Decan al Facultății de Litere (din 2017). Redactor al revistei „Arta și Educația Artistică” (din 2006). *Palmares științific*: peste 60 de articole, inclusiv un curs teoretico-practic (în colaborare), o lucrare metodico-didactică (în colaborare), „Dicționarul asociativ al limbii române (în colaborare), Iași, Ed. „Junimea”, 2016; „Caiet de seminar. Sintaxa limbii române”, Iași, Ed. *Studis*, 2015; „Limba română contemporană. Sintaxa (curs de lecții), 2007; o monografie „Frazeologismele cu elemente arhaice în structură. Expresie și conținut”, Iași, Ed. *Studis*, 2016.

TRUSEVICI, Ala (04.03.1959, Bălți, RSSM, URSS), economist, conferențiar universitar, doctor în științe economice. *Studii*: Universitatea de Stat din Kiev, Facultatea de Economie, sp. economist, profesor de economie politică (1982). Doctoratul la Universitatea de Stat din Kiev, Ucraina (1989). *Stagii de formare*: reciclarea (5 luni) la Universitatea de Stat din Kiev, Ucraina (1985-1986); reciclarea la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, România, cursurile de teorie economică (1995); studierea procesului de implementare și dezvoltare a micului business, Universitatea din Omaha, Nebraska, SUA (1996); șapte luni de pre-

gătire pe baza programelor: business, economie, Academia de Studii Economice din Moldova, proiectul „The support of the Economic Education in Moldova” Tacis Moldova (1998); studierea procesului de predare a științelor economice în instituțiile de învățământ superior din Franța (proiectul Tempus-Tacis „The support of the Economic Education in Moldova”), Școala Superioară de Comerț, Grenoble, Franța (1998); reciclarea la ASE, București în domeniul „Evaluarea cunoștințelor în baza ECTS” (2002); Porto, Portugalia (2010), El-Jadida, Maroc (2010); Constanța, România (2011); Moghiliov, Belarus (2011); Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași (2013). *Activitatea profesională*: asistent, lector superior, conferențiar la Catedra de științe economice (din 1998). Șef al Catedrei de economie și management (1997-2008). Decan al Facultății de Economie (2004-2013). Directorul centrului de susținere al micului business (MACIP), filiala Bălți (1995-1998); profesor asociat: Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (din 2011-prezent); membru al proiectului TACIS (MODEP), 2008-2012; formator în cadrul proiectului „Recalificarea personalului militar din Republica Moldova”, susținut de Guvernul RM și OSCE, organizat de filiala Bălți, Camera de Comerț și Industrie a RM. (2012). *Lucrări publicate*: 38 de articole științifico-metodice. *Distincții*: Titlul onorific „Profesor Emerit al Universității Moderne Umaniste din Moscova”, Rusia (2013).

TUDOR (numele adevărat **MELNIC**), Ștefan (24.12.1941, s. Cureșnița, jud. Soroca, Basarabia, România), poet, prozator, publicist. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1983). *Studii*: Școala de șapte clase din satul natal, Școala Medie din s. Șeptelici; Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, secția română-franceză (1958-1964). *Activitatea profesională*: profesor de limba franceză (1961-1966), redactor la Teleradio Moldova (1966-1976), redactor la Comitetul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1976-1978), corespondent la revista „Scânteia leninistă” (1978-1981). Din 1982 este corespondent, apoi, din 1997 până în prezent, redactor-șef al revistei „Alunelul”. S-a consacrat în întregime scrisului pentru copii. Debutează editorial cu volumul *Casa puiului de soare* (1973), urmată de cărțile de proză: *Verde căpitan și echipa lui* (1975), *Comandant în vacanța de vară* (1976), *Grănicerul* (1982), *Prietenul* (versuri, 2003), *Mi-e dor de iepuraș* (1985), *Mingea fermecată* (1988), *Pomul fermecat* (1995) ș.a. A editat trei volume de proză documentară: „Poveste amară” (1992), „Satana pe pământ” (1992), „Răzvrățiți contra regimului” (2004), în care evocă anii grei de foamete și deportări în Basarabia; „Căsuța iepurașilor” (2017). *Distincții*: Medalia „Meritul Civic”, Ordinul „Gloria Muncii”. Laureat al Premiului Uniunii Ziariștilor pentru cea mai valoroasă lucrare publicistică (1990). Premiul II la Concursul „Cea mai bună oglindire a dreptului omului în mass-media” (1991).

Personalitatea este ca o monedă de argint care, oricum o arunci, cade mereu cu efigia în sus, niciodată cu reversul.

Lucian BLAGA

T

ȚĂBULEAC, ADA (Adelaida)

(16.02.1956, s. Obreja Veche, Glodeni, RSSM, URSS), arhitect, pictor, meșter popular. A absolvit Școala Medie nr. 1 (actualul Liceu „Mihai Eminescu” din Bălți) cu medalia de aur (1973), concomitent Școala de Pictură. Apoi Facultatea de Arhitectură a Institutului Politehnic din Chișinău (1978). După ce a profesat meseriile de designer, ziaristă („Curierul de Nord”, „Plai bălțean”), a devenit mai întâi meșteriță, apoi directoare a Căminului de Cultură „Meșterul popular” din Bălți. Lucrările sale de pictură și artizanat (pălării și panouri din paie și pănuși) au fost expuse la numeroase expoziții și târguri de grup, precum și la două personale. Ea a inventat un nou gen al meșteșugului artistic – panourile din pănușă și paie – deocamdată, neomologat. A semnat grafica la numeroase cărți (cca 30) ale poezilor și prozatorilor: Rozalia Blank-Berdicever, Ludmila Fradlis, Ghenadie Gherasim, Iurie Babian, Gheorghe Calamanciuc, Anatol Ursu, Elizaveta Sirota, Elena Volghina, Haralampie Dilion etc. S-a impus, de asemenea, ca scenografă la trei spectacole ale Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți: „Ștefan-Vodă din legendă” de Gh. Calamanciuc, „Nora” de Victor Ion Popa și „Pășaniile lui Păcală” de Ion Marcoci. La Concursul internațional de artă plastică „N.N. Tonitza”, ediția a XI-a, Iași, la care au participat copiii din Bulgaria, R. Moldova, Ucraina și România, discipolii săi au obținut Premiul I la compartimentul „Cercul împletire în fibre vegetale”.

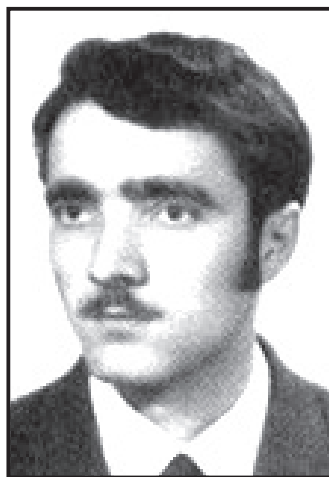

ȚESIS, Vladimir (22.06.1941, Bălți, RSSM, URSS), medic pediatru. *Studii:* Școala Medie nr. 6 „N.V. Gogol” din Bălți (1960), Institutul de Medicină, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” din Chișinău (1965). *Activitatea profesională:* pediatru în s. Mălăiești, Râșcani; Spitalul de boli infecțioase din Odesa. Din 1971 activează în or. Chicago, SUA. Membru al Academiei Americane de Pediatrie (1978). A scris 15 cărți, cea mai recentă („Страницы доброты”, Sankt-Petersburg, 2010) a fost donată Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu” din Bălți.

ȚURCANU, Lucia (27.01.1974, s. Gvozdova, Florești, RSSM, URSS), critic literar, profesor universitar. *Studii*: Școala Pedagogică din Soroca (1989-1993). Licențiată a Facultății de Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (1998), și-a luat doctoratul în filologie la Academia de Științe a Moldovei (2005). A fost lector, apoi conferențiar la Catedra de literatură română și universală a Universității bălțene (1998-2008). În 2008-2009 a fost bursieră a Universității din Varșovia, cu o cercetare în domeniul marketingului editorial. Din 2009 este redactor la Editura *Arc* din Chișinău. Redactor asociat la revista „Semn”. Alte colaborări: „Contrafort”, „Sud-Est cultural”, „Basarabia”, „Revista de lingvistică și știința literară”, „Metaliteratura”, „Vatra” (Târgu-Mureș). Redactor-șef adjunct al revistei „Sud-Est cultural”. Membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova. *Lucrări*: *Ultima epifanie*, Editura „Arc”, Ch., 1999. „Manierismul românesc: manifestări și atitudini – eseu”, Editura *Cartier*, 2015 și „Poezia manieristică românească”, Editura „Știința”, 2015. *Premii și distincții*: Laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova (1995).

ȚURCANU, Nicolae (03.01.1949, s. Pelinia, Râșcani, RSSM, URSS – 30.11.2014, Chișinău), profesor universitar, doctor habilitat în științe filosofice. *Studii*: Școala Medie din satul natal, Institutul Politehnic „Serghei Lazo” din Chișinău, Facultatea de Inginerie și Economie, sp. economist (1971). Doctor în științe filosofice (1976). Conferențiar (1982). Doctor habilitat în științe filosofice (1988). Profesor universitar (1990). *Activitatea profesională*: în perioada 1976-2004, activează la Institutul Pedagogic, din 1992 Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți în calitate de: lector superior, conferențiar, profesor universitar la Catedra de istorie și politologie (1976-2004), șef al Catedrei de economie și management (1995-1997), șef ad-interim al Catedrei de discipline sociojuridice (1997-1999). Ulterior, profesor universitar la Universitatea Liberă Internațională din Moldova. Sub îndrumarea sa șapte discipoli au susținut tezele de doctor în științe filosofice.

Când un om se privește prea mult pe sine, ajunge sa nu mai știe care îi este chipul și care masca.

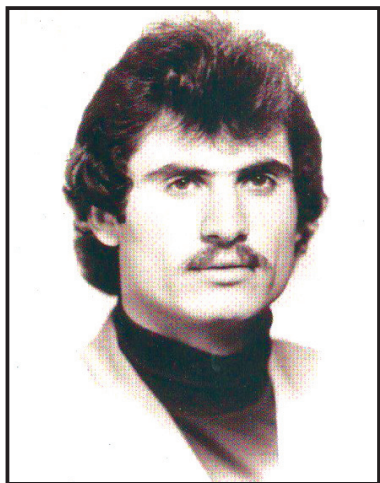
Pio BAROJA

U

UDALOV, Iuri (1956, Bălți, RSSM, URSS), cântăreț de operă. Lucrător Emerit al Culturii din Rusia. *Studii*: Facultatea Vocală (clasa prof. Polina Botezat), Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1978). *Activitatea profesională*: solist al Teatrului de Operă și Balet „Mah-tumkuli” din Așhabad/Așgabat (1978-1985), unde a interpretat partidele principale din repertoriul tenorial, inclusiv Ducele („Rigoletto” de G. Verdi), Alfred („Traviata” de G. Verdi), Conte Almaguier („Bărbierul din Sevilla” de G. Rossini), Richard („Bal mascat” de G. Verdi), Lenski („Evgheni Oneghin” de P.I. Ceaikovski), Vodemon („Iolanta” de P.I. Ceaikovski), José („Carmen” de G. Bizet). Ca parteneri în această perioadă i-a avut pe: Pavel Lisițian, Tamara Milașkina, Evgheni Nesterenko, Vladimir Malcenko, Oleg Klenov. În anii 1985-88 a activat la Teatrul de Operă și Balet din Chișinău, unde i-a interpretat pe Lenski (dirijor Serghei Leiferkus), Richard (dirijor Alfred Gherșfeld), precum și rolul principal din opera „Trubadurul” de G. Verdi (dirijor Vladimir Mocealov). A predat la Conservatorul de Stat „G. Musicescu”. Din 1988 este artist al corului Teatrului Mare din Moscova. Concomitent, din 2001 a interpretat rolul Crupierului al doilea din opera „Jucătorul” de S. Prokofiev (dirijor-regizor Ghennadi Rojdestvenski). A lucrat cu dirijorii Evgheni Svetlanov și Aleksandr Lazarev, cu regizorii Boris Pokrovski, Robert Sturua, Eimuntas Neacroșius ș.a. Activează ca profesor la catedra de vocal a Academiei de Muzică „Gnessin”, este autor al materialului didactic de canto solo pentru instituțiile de învățământ superior (teatrale și de muzică). Printre discipolii săi se află: Pavel Kondratenkov (solist al Operei din Roma), Serghei Lașmanov (laureat al Concursului din Rusia „Romansiada-2002”), Serghei Balașov și Oleg Polpudin (soliști ai Teatrului Muzical „K.S. Stanislavski și V.I. Nemirovici-Dancenکو”), Iliia Juravliov (laureat al concursului internațional, solist al Teatrului de Operă și Balet din Voronej), Konstantin Șușakov (laureat al concursurilor internaționale, solist al Teatrului Mare din Moscova), Aleksei Șapovalov (solist al Teatrului de Operă și Balet din Astrahan), Ruslan Iudin (laureat al concursurilor internaționale și din Rusia, solist al Teatrului Muzical pentru Copii „N.I. Saț” din Moscova. În 2002 ocupă postul de șef al colectivului de coriști al Teatrului „Bolșoi”. Între anii 2011 și 2014 – șef, apoi șef adjunct (2014-prezent) al colectivelor de creație ale trupei de operă.

UDALOVA, Olga (1923, Saratov, Rusia – ?), actriță de teatru. Artistă Emerită din RSSM (1965). Și-a început activitatea scenică într-un colectiv teatral de amatori din Petropavlovsk-Kamceatski, apoi a evoluat pe scenele teatrelor din Atkarsk și Pugaciov (reg. Saratov). În 1952-1975 – actriță la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic din Bălți, pe scena căruia a realizat rolurile: Emilia („Otello” de W. Shakespeare), Nila Snijko („Toboșara” de A. Salânski), Liza („Șase plopi” de M. Storojev). Pe scena Teatrului Dramatic Rus „A. P. Cehov” din Chișinău (1975-1981) a dat viață scenică unor personaje din piesele „Lumea s-a inversat” de D. Papaian (Nubar), „Catedra” de I. Iakovlev (Mătușa Zoia), „Cuibul cocoșului-de-munte” de V. Rozov (Valentina Dmitrievna).

UNGUREANU, Ion (01.07.1957, s. Tocuz, Căușeni, RSSM, URSS – 08.08.2005, Bălți), coregraf. *Studii:* Școala de Iluminare Culturală „Elena Sârbu”, azi Colegiul de Arte „Nicolae Botgros” din Soroca (1981); Școala Superioară de Cultură a Sindicatelor, secția de activitate artistică, spec. coregraf și lucrător muzical, din Leningrad/Sankt-Petersburg (1983-1987). *Angajări:* conducător al ansamblului de dansuri populare „Luceafărul” la Casa de Cultură „Constructorul” din Bălți (1981-1983, 1987-1990); conducător al ansamblului de dansuri populare „Vântuleț” la Palatul Culturii din

Bălți (1990-2000), șef adjunct al Direcției de Cultură, jud. Bălți (2000-2003), apoi șef al Direcției de Cultură a Primăriei Bălți (2003-2004). În colaborare cu orchestra de muzică populară „Barbu Lăutarul”, ansamblul „Vântuleț” a participat la diverse manifestări culturale din republică și de peste hotare, obținând titlul de laureat și premii de prestigiu. Câteva dintre ele: Festivalul Folcloric al Pirineilor, ediția a XXXIV-a, or. Oloron, Franța (1996) – Premiul I – BAGUETTE D’OR (Bagheta de aur); Festivalul Internațional de dansuri populare „Călușarii” din Caracal, România (1991); Festivalul Folcloric Internațional „Nufărul alb” din Cahul (1993, 2005); Festivalul Internațional al Inimilor din Timișoara, România (2002); Festivalul Internațional „Sărbătoarea pâinii” din Scornicești, România (2001); Festivalul-concurs național al dansului popular „La vatra Horelor”, ediția 2003, unde s-a clasat pe locul I. În fiecare an, la Bălți, are loc Festivalul de dans popular pentru copii și tineret „Cine joacă horele” *In memoriam Ion Negară și Ion Ungureanu.*

UNTILĂ, Ilie (20.07.1935, s. Cobâlca, jud. Chișinău, Basarabia, România (azi s. Codreanca, Strășeni, R. Moldova) – 26.07.2000, Chișinău), savant în domeniul geneticii și ameliorării culturilor cerealiere spicoase, seminilogiei și fitotehnicii, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, academician al AȘM. *Studii:* Școala Agricolă din Cucuruzeni (1953), Facultatea de Agronomie a Institutului Agricol din Chișinău (1958), doctorantura – la Institutul Unional de Selecție și Genetică din Odesa (1964). În perioada 1964-1967 activează în calitate de cercetător științific superior în cadrul aceleiași institut. Între anii 1967 și

1993 este șef de laborator „Ameliorarea culturilor cerealiere spicoase” al Institutului de Cercetări în domeniul Culturilor de Câmp din Bălți, concomitent fiind director adjunct pe probleme de știință al acestui institut (1972-1981). Din 1981 până în 1993 preia conducerea Institutului de Cercetări în domeniul Culturilor de Câmp din Bălți. Ulterior, devine director general al AȘP „Selecția” (1981-1993). În perioada 1993-2000 activează în cadrul Academiei de Științe a Moldovei în calitate de academician-coordonator al Secției de Științe Agricole. Autor a 230 de lucrări, deținător a 12 brevete de invenție pentru soiuri omologate. Sub conducerea sa științifică au fost pregătiți cinci doctori în științe agricole. În perioada 1998-2000 a fost coordonator al Secției de Științe Agricole a AȘM, parlamentar. Rezultatele cercetărilor științifice în domeniul ameliorării și producerii de semințe au fost valorificate în lucrarea de teză de doctor habilitat „Bazele ameliorative și ecologice ale majorării producției grâului de toamnă în Moldova” la specialitatea „Ameliorarea și producerea de semințe” (Harkov, 1988), care a fost susținută cu brio. A participat cu comunicări științifice la conferințe și simpozioane republicane și internaționale, inclusiv în Franța (1970), Iugoslavia (1974), Marea Britanie (1976), Rusia (1978), România (1979) etc.

Premii și distincții: Titlul onorific

În imagine: Placa comemorativă „Academicianul Ilie Untilă 1935-2000”, executată în piatră de Cosăuți. A fost instalată la 24 iunie 2005 pe fațada clădirii Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp „Selecția” din Bălți. Autorul basoreliefului: Ștefan Florescu

„Om Emerit” (1983), Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (1996), Premiul de Stat al Ucrainei (1974), Ordinul „Знак почѣта” (1974), două Ordine „Drapelul Roșu de Muncă” (1971, 1978), „Ordinul Republicii” (1995). Una din străzile or. Chișinău îi poartă numele. În memoria savantului au fost instalate plăci comemorative atât în Bălți (pe fațada sediului ICȘCC „Selectia”), cât și în Chișinău (pe casa din str. Kogălniceanu 80, în care a locuit).

URSU, Anatol (Alexei) (25.05.1932, s. Chetroși-ca Veche, jud. Bălți, România – 21.03.2014, Iași, România), profesor de română și matematică, traducător, poet. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. A urmat cursul Facultății de Fizică și Matematică, secția matematică (1958) și al Facultății de Filologie, secția limba română (1968) ale Institutului Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți. În anii 1957-1966 a fost profesor în câteva sate din Bucovina (Carapciu, Pătrăuți, Oprișeni, Proorochia). Apoi a activat ca secretar literar la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1966-2009). Între timp (1971-1972) – redactor, crainic, reporter și comentator la Redacția emisiunilor în l. română în cadrul Radioteleviziunii din Ujgorod, Transcarpatia. Din 1972 până în 1974 este redactor la Editura *Cartea moldovenească*, secția dicționare, din Chișinău. Debutează cu poezie și proză, dar se afirmă ca traducător și textier. A transpus în românește poezie și proză, dramaturgie (peste 40 de piese montate în teatrele de pe ambele maluri ale Prutului) din diverse limbi, a semnat texte de cântece pentru 31 de spectacole, a dramatizat *Povestea lui Stan Pățitul* de Ion Creangă, *Pepi Cioraplung* de Astrid Lindgren ș. a. A tradus din literatura rusă și cea ucraineană (T. Acimovici, Vl. Korolenko, An. Pristavkin, I. Franko, Lesea Ukrainka, G. Belâi și L. Panteleev, Iu. Gherman), nuvele de scriitori americani și englezi contemporani (M. Rollings, C. Mackallers, G. Woodwarb, J. Updike, J. Langton, D. Tomhas, Gr. Green ș. a.). Coautor al unor manuale pentru școlile superioare și medii generale românești din Ucraina. În palmaresul său editorial se înscrie și placheta de versuri „N-ai cum fugi de tine”, Ed. *Timpul*, Iași, 2013. *Distincții*: Medalia „Mihai Eminescu” (1996). *Simțul profund artistic al verbului din original și al corespondentului lui din traducere, intuirea acută a rolului lui în închegarea mesajului, înțelegerea specificului cuvântului-replică în dramaturgie îl prezintă pe A. Ursu ca pe unul dintre cei mai prestigioși traducători. Dovada concludentă în acest sens o constituie montarea unor piese traduse de dumnealui într-o serie de teatre din dreapta Prutului: Oradea, Sf. Gheorghe, Constanța, Botoșani ș. a.* (Nicolae Bilețchi)

USATÎI, Renato (04.11.1978, Fălești, RSSM, URSS, actualmente în Republica Moldova), om de afaceri, filantrop și politician din Republica Moldova, primar al mun. Bălți și președinte al Partidului Politic „Partidul Nostru”. *Studii:* Școala Medie din or. Fălești. În 1994 a ocupat locul I la Olimpiada Republicană de limba engleză și a fost admis fără examene, din bugetul de stat, la Facultatea Limbi Străine, sp. limbile engleză și franceză, a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, pe care a absolvit-o cu succes. *Activitatea profesională:* supervisor la Aeroportul Internațional Chișinău (2000-2001); inginer superior la Combinatul de

alimentație al Căii Ferate din Moldova (2002-2004); președintele companiei BIIT-HH, or. Nijni-Novgorod, Federația Rusă (2005-în prezent). Din 2013 este vicepreședinte senior al Uniunii Constructorilor Căilor Ferate, Moscova, Federația Rusă. *Activitatea politică:* U. s-a implicat în politica din Republica Moldova în anul 2014, reușind să ajungă în foarte puțin timp unul dintre cei mai populari politicieni din republică. Pe 13 apr. 2014, în cadrul congresului Partidului Popular Republican, U. a fost ales în funcția de președinte al formațiunii, tot atunci fiind modificată și denumirea partidului în „Partidul Nostru”. Ministerul Justiției însă a refuzat să înregistreze noua denumire invocând un motiv de nerespectare a termenelor desfășurării congresului. Astfel, în aug. 2014, U. a creat o nouă formațiune politică numită „PARUS” (PArtidul lui Renato USatîi) cu care a decis să participe la alegerile parlamentare din 30 nov. 2014. Nici de această dată Ministerul Justiției nu a înregistrat formațiunea, invocând bănuiala că 30% dintre semnăturile depuse de membrii viitorului partid au fost falsificate. Pe 30 sept., cu o lună înainte de alegeri, U. a anunțat decizia de a participa la scrutin pe listele partidului „Patria”, condus de fostul ambasador al R. Moldova în România, Emilian Ciobu. În cadrul campaniei electorale, politicianul a utilizat lozincile „Puterea e în adevăr” și „Moldova fără corupție”. U. nu îndemna moldovenii să adere nici la Uniunea Europeană, nici la Uniunea Vamală „Rusia-Kazahstan-Belarus”. Pe 26 nov. 2014, cu trei zile înainte de alegeri, Comisia Electorală Centrală și instanța de judecată, încălcând toate legile posibile, au exclus Partidul „Patria” din cursa electorală. Acesta a fost un caz fără precedent, în UE și CSI, când, cu trei zile înainte de alegeri, să fi fost scos unul dintre liderii cursei electorale. Drept urmare, a fost total deformat rezultatul exprimării voinței poporului, iar Parlamentul format deja nu mai reprezenta preferințele politice reale ale alegătorilor. După alegeri, înseși instanțele de drept moldovenești au recunoscut că învinuirile nu au fost întemeiate, dar nelegiuirea fusese deja făcută. Observatorii internaționali au recunoscut că excluderea partidului lui Renato Usatîi din alegeri a influențat rezultatul acestora. Eliminarea

ilegală a „Patriei” de la alegeri a fost condamnată de reprezentanții Uniunii Europene, SUA și Federației Ruse. Pe 8 febr. 2015, a fost organizat congresul repetat al Partidului Popular Republican, care l-a reales pe U. în fruntea partidului, modificând, din nou, denumirea formațiunii în „Partidul Nostru”. De această dată, denumirea partidului a fost înregistrată, iar formațiunea a avut posibilitatea de a participa la alegerile locale generale din 14 iun. 2015, înaintând candidați proprii.

Activitatea de primar al municipiului Bălți: U. a fost ales în funcția de primar al mun. Bălți în cadrul alegerilor locale generale din 14 iun. 2015, când, în primul tur de scrutin, pentru liderul „Partidului Nostru” și-au dat voturile 72,46% dintre alegători. În iul. 2015 a fost investit oficial în funcția de primar al mun. Bălți. Doar după un an de activitate, U. a avut un șir de realizări în premieră pentru municipiu. Astfel, pentru prima dată la Bălți a început reparația și lărgirea drumurilor dintre blocuri, procesul de curățare a canalizării pluviale, amenajarea zonelor pietonale pe magistrala principală a orașului – Strada Ștefan cel Mare. În primul an de activitate a primarului, cea mai bine organizată sărbătoare a Zilei Independenței, a avut loc la Bălți. Tot aici a fost celebrată ca niciodată sărbătoarea „Hramul Sfântul Nicolae și Ziua Orașului” (22 Mai). Bălțiul este prima localitate din Moldova care a semnat contracte funcționale de colaborare cu mari orașe din Rusia. În timpul mandatului de primar al lui U., la Bălți au fost interzise construcțiile neautorizate, a început reconstrucția piețelor din oraș, cazinourile și sălile de jocuri de noroc nu au mai primit autorizații, a fost stârpită corupția în Primărie și în alte instituții publice, iar într-un șir de întreprinderi și direcții municipale au fost efectuate, la dispoziția primarului, audite care au scos la iveală daune de milioane de lei ca urmare a proastei gestionări ale acestora pe parcursul guvernărilor precedente. Totodată, Bălțiul este primul oraș în topul transparenței în procesul de guvernare locală, fiind la mare distanță de alte autorități publice locale incluse în topul localităților din Moldova. Acumulând 83,5 puncte din 100 posibile, Bălțiul este singurul oraș care a fost inclus în clasa „A+” conform criteriilor internaționale. Următorul în listă este orașul Cahul cu clasa „B-”, care a acumulat 55,6 puncte, iar pe locul trei este Cimișlia cu clasa „C”, 49,2 puncte. La Bălți a fost fixat un progres considerabil privind creșterea transparenței în activitatea autorității publice locale, comparativ cu anii precedenți. Potrivit raportului, situația s-a modificat cardinal începând cu anul 2015, când R. Usafii a fost ales în calitate de primar de Bălți: pe parcursul activității sale, municipiul a evoluat în ratingul transparenței de pe poziția 7 pe 1. Bălțiul s-a transformat într-un oraș curat, verde și amenajat, fiind plantați mii de trandafiri și copaci din sursele proprii ale primarului.

Acțiuni filantropice: Pe parcursul anilor, U. a oferit ajutoare celor nevoiași sau lăsați în voia sorții de către autoritățile centrale. Acesta oferă constant ajutoare materiale veteranilor de război; a salvat sute de vieți, achitând intervenții chirurgicale costisitoare pentru copii și maturi; a organizat o cantină socială la Bălți, unde pe parcursul iernii mii de persoane neajutorate au avut posibilitatea de a se încălzi și de a primi gratuit mâncare caldă, iar zeci de copii din familii

social-vulnerabile au putut beneficia de mărinimia lui Renato Usatîi. Totodată, el a făcut numeroase acte de caritate, donând sume impunătoare de bani. Fiind într-o funcție publică, multe dintre acțiunile sale de caritate au fost realizate prin intermediul Fundației „Renato Usatîi”, care a fost instituită în 2015 la inițiativa lui Renato Usatîi. Fundația a devenit prima instituție de caritate din Republica Moldova creată pentru susținerea inițiativelor locale în satele și orașele din întreaga Moldova, dezvoltarea infrastructurii atât în raioanele de nord ale republicii, cât și în restul teritoriului, oferirea de ajutor instituțiilor și organizațiilor cu profil social. Timp de doi ani ai activității sale, din iul. 2015 până în iul. 2017, Fundația „Renato Usatîi” a transmis pentru susținerea financiară a proiectelor din toată R. Moldova peste 30 de mil. de lei. Printre cele mai importante inițiative este ajutorul proiectelor de infrastructură din satele și orașele Moldovei, din aproape toate raioanele. Din resursele alocate de către fundație a fost amenajat teritoriul, au fost amplasate terenuri de joacă pentru copii, procurate de către fundație, a fost cumpărată tehnică comunală stringent necesară gospodăriilor comunale orășenești. Investiții considerabile au fost făcute de către fundație, timp de doi ani, pentru dezvoltarea medicinei, procurarea instrumentelor și aparatelor medicale cele mai necesare, cum ar fi, de exemplu, pentru spitalul clinic municipal din Bălți, ajutor celor care aveau nevoie de operații complicate. O atenție deosebită fundația îi acordă și educației, oferind ajutor material instituțiilor de învățământ, printre care Universitatea de Stat „Alec Russo”, Liceul Teoretic „A. S. Pușkin”, Liceul Teoretic „Miguel de Cervantes”. Proiecte importante au fost realizate și în domeniul dezvoltării sportului, mai întâi de toate a sportului pentru copii și juniori. Ajutorul material, inclusiv sub formă de echipament sportiv special, a fost oferit școlii de fotbal, academiilor de baschet, box și tenis din capitala de nord a republicii, clubului de fotbal din Vulcănești, Federației de Sambo din Moldova, Federației de Hipism, altor instituții sportive. Fundația a ajutat și organele ocrotirii normelor de drept: din resursele fundației au fost procurate uniforme pentru poliția municipală din Bălți. Ajutoare financiare au fost oferite și instituțiilor culturale, printre care Uniunea Teatrală, Muzeul de Istorie și Etnografie. Proiectul *Fundația „Renato Usatîi”* țintește mereu îmbunătățirea reală a situației în localități concrete, în internatele de copii, în școli sportive pentru copii, în instituții medicale, în aziluri pentru bătrâni și în multe alte instituții unde oamenii și bunele inițiative au nevoie de ajutor financiar. Ajutor material a fost oferit și multor cetățeni și comunități – bisericilor creștine, organizații ale societății civile. O atenție deosebită Fundația o acordă mereu veteranilor Marelui Război pentru Apărarea Patriei și veteranilor războiului din Afganistan. Cu ajutorul Fundației „Renato Usatîi” au fost organizate concerte și festivaluri în zeci de sate, în timpul sărbătorilor de hram. Tradițional, în fiecare an, Fundația finațează unele evenimente permanente: organizarea caravelor de Crăciun, oferirea unor cadouri pascale, hrana nevoiașilor în cantinele sociale.

V

VACARCIUC, Vadim (01.10.1972, s. Răuțel, Fălești, RSSM, URSS), halterofil, politician din Republica Moldova. *Studii:* Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Pedagogie și Psihologie Preșcolară. **V.** a participat de patru ori consecutiv la Jocurile Olimpice. Iar în 1996 și 2000, sportivul a fost portdrapelul Republicii Moldova la Olimpiadă. Între 2008 și 2009 a fost vicepreședinte al Federației naționale de Haltere din Republica Moldova. În 1997, **V.** a devenit campion mondial la haltere, însă titlul i-a fost retras pentru dopaj. Astfel, cea mai importantă distincție din cariera sa sportivă a rămas medalia de argint obținută în 2000, la Campionatul European la Haltere.

În 1996 și 2000 s-a situat pe locul cinci la Jocurile Olimpice din Atlanta și, respectiv, Sydney. În 2008, **V.** a făcut parte din lotul olimpic al Moldovei la Jocurile Olimpice din Beijing. În 2009, **V.** accede în legislativ pe lista Partidului Liberal, fiind singurul sportiv în Parlamentul Republicii Moldova. *Distincții:* Medalia „Meritul Civic”, Ordinul „Gloria Muncii”, Titlul onorific „Cetățean de Onoare al or. Bălți”.

VAINTRAUB, Iosif (1929, Bălți, Basarabia, România – ?), chimist. După absolvirea Școlii Medii, devine student al Facultății de Chimie a Universității de Stat din Moldova (1946-1951). După trei ani de lucru în calitate de inginer în sfera de producție, următorii trei ani este laborant la Institutul Agricol din Chișinău. Din 1957 este angajat la USM în funcția de colaborator științific inferior în cadrul Laboratorului de cercetări științifice *Chimia proteinelor*. În 1962 susține teza de doctor în chimie, iar în 1970 – pe cea de doctor habilitat în științe biologice.

Din 1978 este șef al Laboratorului de Chimie a proteinelor (din 2001 – Laboratorul de Biochimie a Plantelor). Profesor universitar (1985), apoi șef la Catedra fiziologia și biochimia plantelor (1979-1990). Are peste 150 de lucrări științifice, dintre care cca 100 – în reviste de prestigiu peste hotare, este deținător a șapte brevete de invenție. Sub conducerea profesorului **V.** au fost susținute 15 teze de doctor în științe și o teză de doctor habilitat.

VAISMAN, Volodea (25.12.1937, Bălți, Basarabia, România), evreu de origine, șahist român și francez. Maestru internațional (1975). Chiar de la începutul războiului (1941) s-a evacuat cu mama sa în Asia Centrală. După război s-a repatriat în România, stabilindu-se în Botoșani. În componența selecționatei României a participat la Campionatul European pe echipe din Moscova (1977). Începând cu anul 1986, evoluează pentru selecționata Franței. *Autorul cărților:* „Stratégies de jeu en début de partie” (2000), „L’intermède logistique. Début, milieu de partie” (2001), „Stratégies de jeu positionnel en milieu de partie” (2002), „Méthodologie de l’entraînement échiquéen” (2012), „Rememorări șahiste” (2013).

VALEANSCHI, Lidia (26.12.1937, s. Coteala, jud. Hotin, Basarabia, România, astăzi în r. Briceni, R. Moldova), actriță. După absolvirea Școlii Medii din s. Tabani (1954), a activat în calitate de șefă a bibliotecii din satul Coteala (1954-1958). În anul 1958 este angajată în trupa Teatrului Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, azi Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. S-a lansat cu succes în rolurile *Natașei* din „O pagină a vieții” de V. Rozov, *Anica* din „Jertfa” de G. Timofte, *Zița* – „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale, *Paraschița* – „Opriți planeta” de A. Marinat (1958-1967). În perioada anilor 1967-1973 i se încredințează rolurile: *Fena* – „Mama nevastei mele” de Gh. Hugaev, *Fata* – „Bătrânul” de M. Gorki, *Adi* – „Și sub cerul acela” de A. Busuioc, *Larisa Pavlova* din „Jocuri periculoase” de K. Finn. În anul 1973 este invitată la Teatrul Academic „A.S. Pușkin” (actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu”) din Chișinău, unde activează în calitate de actriță până în anul 1996. Pe scena acestui teatru a interpretat diverse roluri, printre care: *Liuba* – „Liubov Iarovaia” de K. Treniov, *Măriuța* din „Președintele” de D. Matcovschi, *Tinca* – „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă, *Vasilisa* – „Azilul de noapte” de M. Gorki, *Ursula* – „Mult zgomot din nimic” de W. Shakespeare, *Frăsina* – „Soacra cu trei nurori” de Ion Creangă, *La Poncia* – „Casa Bernardei Alba” de G. Lorca, *Fevronia* – „Despot-Vodă” de V. Alecsandri. Colaborează cu TV, unde apare și în spectacole televizate, s-a produs și în emisiunile televizate „Teatrul

de miniaturi”, „De-ale teatrului”; este invitată să se filmeze în câteva pelicule ale Studioului „Moldova-Film”: „Prietenia bărbătească”, 1983; „Trece lebăda pe apă”; „Să-ți cânte cucul în față”, 1983 (roluri episodice). S-a filmat și în „La limita de jos a cerului” (*Liuba*, 2013), regia Igor Cobileanski. A activat la: Teatrul pentru copii „Paradis”; Asociația de Creație „Buciumul-Satul Moldovenesc”; „Interarta”, secția teatru; Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă”; Teatrul-Studio „M. Eminescu”, unde interpretează rolurile Gafiței din piesa „Casa Mare” de Ion Druță și cel al Cleopatrei din „Mătușa de la Bumbăta” de A. Dorian și M. Bădicheanu. Pe parcursul activității scenice s-a produs în peste 4000 de spectacole, jucând în total peste o sută de roluri în spectacole teatrale, radiofonice, TV și de cinema. Membră a Uniunii Oamenilor de Teatru din Republica Moldova (1963). *Distincții*: „Maestru în Artă” (1996), Ordinul „Gloria Muncii” (2000).

VARZARU, Simion (23.05.1905, s. Copăceanca, Râșcani, Imperiul Rus – 06.06.1980, România, înmormântat la mănăstirea „Cernica”), pedagog și patriot. În iulie 1941, clădirea Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți a fost bombardată și arsă. La decizia prefecturii, Liceul a fost transferat în localul Seminarului Teologic, care până în 1938 aparținea Școlii Normale. De transferul liceului în alt local s-a ocupat nemijlocit directorul Simion Varzaru, recent întors de pe frontul de la Odesa cu grad de colonel. El a reușit să obțină acordul domnului Vrăbiescu, prefectul județului Bălți, de a construi o nouă clădire pentru liceul distrus. Menționăm că la 11 aprilie 1942 în orașul Bălți a sosit mareșalul Ion Antonescu.

După vizita la Catedrala „Sfinții Împărații Constantin și Elena” și a inspecției regimentelor, spitalelor, instituțiilor de stat ale urbei, el a vizitat și actualul bloc administrativ al Universității, unde se aflau două licee: „Domnița Ileana” și „Ion Creangă” (temporar). Mareșalul a rămas mulțumit, laudându-l îndeosebi pe Simion Varzaru. Apoi a ordonat intensificarea edificării noului bloc pentru Liceul „Ion Creangă”, acțiune materializată la 31 octombrie 1943 (actualmente blocul 6 al Universității). A fost ultimul director al Liceului (1941-1944), până la evacuarea sa în România.

VALUȚĂ, Marcu (16.05.1879, s. Grinăuți, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1959, Pitești, România), jurnalist, literat, unul dintre cei mai reprezentativi profesori ai învățământului secundar din Basarabia interbelică. Prim-director al ziarului *Cuget moldovenesc*, apărut inițial la Bălți (24 ian.

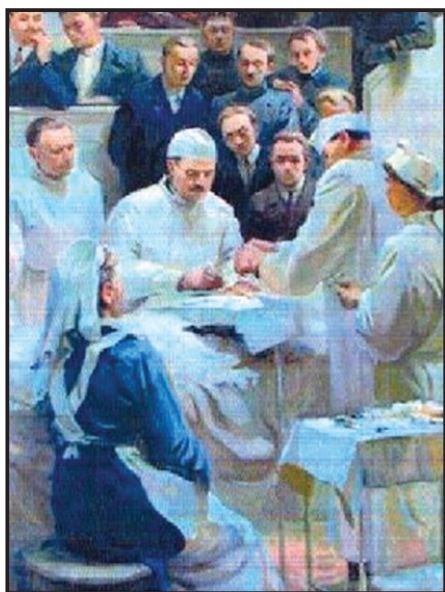
1932-dec.1937), apoi la Iași (ian.1938-dec. 1943). După ocuparea repetată a Basarabiei în 1944, V. se stabilește la Pitești, unde moare la vârsta de 80 de ani. S-a născut într-o familie de țărani înstăriți care a avut grijă ca toți cei șase copii să învețe carte. Marcu a studiat la școala primară din Bălți, apoi, între 1890 și 1900, la Liceul nr. 1 din Chișinău. Urmează Facultatea de Istorie și Filologie (1900-1904) a Universității din Odesa. Tot acolo își desfășoară activitatea pedagogică, atât la Liceul de fete „E. S. Pașkovski”, cât și la Liceul real de băieți. Unirea Basarabiei cu România aduce o

nouă etapă în viața profesorului. Prin Ordinul din 19. 09.1918 al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, V. este numit director al Liceului de băieți din Bolgrad. În această funcție va rămâne până în sept. 1929, singura intermitență (1921-1922), când a activat în calitate de Director General al Învățământului din Basarabia. Începând cu 1 sept. 1929, V. este transferat la Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți, pe care îl va conduce în calitate de director. Acolo va reuși să adune în jurul său o pleiadă de profesori notorii: P. State, G. Cârțu, S. Varzaru, G. Bruun, E. Cucer. *Distincții*: Ordinul rusesc „Svetoi Stanislav” (1914), Medalia „Răsplata Muncii pentru Învățământ” (1919), Medalia „25 de ani în serviciul statului” (1932), Ordinul „Coroana României” în grad de Cavalier (1935).

VÂRTOSU, Valentin (21.09.1962, s. Slobozia-Cremene, Soroca, RSSM, URSS), sculptor. *Studii*: Colegiul de Construcții din Chișinău (1977-1981). Sculptor autodidact. Debutează în 1990 cu portretul sculptural „Mihail Ivanovici”. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din R. Moldova, membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici (AIAP). Participă la majoritatea expozițiilor organizate de UAP și Ministerul Culturii. Este autorul unor cruci în memoria victimelor regimului sovietic, placi comemorative, busturi ale marilor personalități, instalate în locuri publice: Alexei Mateevici – la Zaim, Vasile Stroescu – la Trinca, Alexandru Lipcan – la Cahul, B.-P. Hasdeu – la Biblioteca Municipală „B.-P. Hasdeu”, Chișinău, Grigore Adam – la Bălăurești, Nisporeni, Mihai Eminescu – la Liceul Teoretic „M. Eminescu”, Bălți (*vezi imaginea*), Ion Vatamanu, Eugène Ionescu. Lucrările sculptorului

V. se află în colecțiile publice ale: Muzeului Național de Arte Plastice din Chișinău, Muzeului Literaturii Române „M. Kogălniceanu”, Chișinău, Muzeului de Istorie și Etnografie, Ungheni, dar și în cele particulare din Toronto, Chișinău, București. V. și-a lăsat lucrările în taberele de creație sculpturală de la Soroca, Ungheni, Criuleni, Chișinău, Zârnești, Hârsa, Tescani, Deda-Bistra, Bran (România), Roma (Italia), Lituania.

În imagine: D. Vîvodțev în timpul unei operații (tabloul unui pictor necunoscut)

VÎVODȚEV, David (02.04.1830, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 12.01.1896, Sankt-Petersburg, Imperiul Rus), renumit chirurg și anatomist rus de origine evreiască, doctor în medicină. Specialist în îmbălsămarea invazivă-minimală (metoda lui Vîvodțev). Medic la Circumscripția I de la curtea țarului, consilier secret, membru al Societății de chirurgie „N.I. Pirogov” din Rusia, membru consultativ al Comitetului medical-militar. A copilărit în Chișinău. *Studii:* Gimnaziul din Odesa și Facultatea de Medicină a Universității din Kiev (1863). În anii 1860 a avut stagii în străinătate, inclusiv la Viena (1865), unde a fost membru al Societății Medicilor (*Gesellschaft der Ärzte*). A fost chirurg militar în Războiul Franco-Prusac (1870-1871). În timpul Războiului Ru-

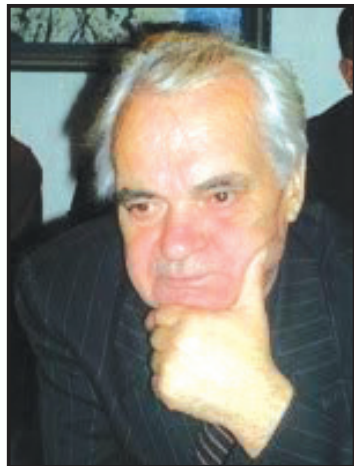
so-Turc din 1877-1878, a fost medicul comandantului de oști (marele cneaz Nikolai Nikolaevici), medic-șef al Spitalului militar-provizoriu nr. 60, medic pentru cazuri excepționale. În timp de pace a lucrat în Comunitatea de surori de caritate ca medic și profesor de chirurgie, apoi consultant chirurg

la Spitalul *Maximilian* din Petersburg, medic la Teatrele imperiale, în azilul Mariinsk pentru militarii amputați și schilodiți. A fost medicul curant al lui N.I. Pirogov în ultimii ani de viață, când acela suferea de cancer la cavitatea gurii. În anii 1870, cu mijloace proprii, **David Vâvodțev a fondat Spitalul evreiesc din Bălți** (anterior din banii tatălui său, Ilia Vîvodțev, mare latifundiar basarabean și cetățean de onoare prin moștenire, a fost construit Spitalul evreiesc din Chișinău). Autor a numeroase lucrări științifice în domeniul anatomiei și chirurgiei topografice, publicate în revistele de specialitate din Rusia, Germania și Austria. De cea mai mare popularitate s-au bucurat cercetările în domeniul anatomiei sistemului limfatic și a examinării metodicii îmbălsămării invazive-minimale, folosită de el în timpul îmbălsămării trupului chirurgului N.I. Pirogov (1881). El l-a îmbălsămat, de asemenea, pe împăratul Aleksandru III. Pentru metoda sa, în anul 1876, doctorului V. i s-a conferit Premiul I la Expoziția internațională din Philadelphia. *Lucrările de bază*: monografiile „О лимфатических сосудах лёгких”. Санкт-Петербург, 1865; „Бальзамирование и способы сохранения анатомических препаратов и трупов животных”. Санкт-Петербург, 1881.

VEIȚMAN, Zisi (30.11.1946, Bălți, RSSM, URSS), poet evreu. Scrie în idiș. Membru al Uniunii Scriitorilor din URSS și al Uniunii Scriitorilor din Rusia. *Studii*: Școala Superioară Militară de Construcții, acum Universitatea Militară Tehnică de Ingineri din or. Pușkin, reg. Leningrad. A slujit ca ofițer în unitățile de căi ferate ale armatei sovietice în Districtul militar din Extremul Orient la construcția magistralei Baikal-Amur. În anul 1986, în grad de maior, a fost transferat în Samara, unde a devenit activist al Societății evreiești „Tarbut laam” (Cultura – poporului) și unul dintre fondatorii gazetei „Tarbut”. A publicat versuri în revista moscovită „Советиш Геймланд” (Patria Sovietică), începând cu 1971 și în ziarul „Биробиджанэр штэрн” (Steaua din Birobidjan). Poeziile lui V. în limba rusă au fost incluse în culegerea „Советская еврейская поэзия” (Ed. „Художественная литература”, Moscova, 1985) și în idiș – în culegerea „Horizontn” a tinerilor poeți evrei (Ed. „Советский писатель”, 1987). O carte aparte cu poeziile sale, traduse în rusă de Leonid Șkolnik, a apărut în Samara (1992). Din 2006 locuiește în Beer-Șev, Israel; publică în ediții independente pe internet, în gazeta (idiș) „Forverts”; publică traduceri în idiș. A tradus din idiș în rusă cartea lui Isroel Emiot „Биробиджанское дело”.

VIERU, Ion (07.12.1941, Pelinia, jud. Bălți, România), poet. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și din România. *Studii*: A absolvit Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie, 1965. *Angajări*: actor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, în prezent Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1959-1960). Redactor la Radioul Național. Redactor la editurile „Lumina”, „Literatura Artistică”. Redactor la Comitetul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți. Director al Biroului de propagare a literaturii de pe lângă USM. *Scrieri*: „O palmă de cer”, Ed. *Cartea Moldovenească*, 1969; „Ploile dorului”, Ed. *Cartea Moldovenească*, 1972; „Fluvii”, Ed. *Cartea Moldovenească*, 1976; „Dincolo de ferestre”, Ed. *Lumina*, 1976; „Pomul”, Ed. *Literatura Artistică*, 1978; „Cântă-mi, ciocârlie”, Ed. *Literatura Artistică*, 1979; „Rostul țărânei”, Ed. *Literatura Artistică*, 1980; „Листва”, Ed. Советский писатель, 1981; „Autografe”, Ed. *Literatura Artistică*, 1981; „Цена земли”, Ed. *Literatura Artistică*, 1985; „Întreaga iubire”, Ed. *Literatura Artistică*, 1984; „Soneria”, Ed. *Literatura Artistică*, 1985; „Același”, Ed. *Literatura Artistică*, 1986; „La părinți”, Ed. *Literatura Artistică*, 1989; „Să facem cunoștință”, Ed. *Literatura Artistică*, 1989; „Cer și pământ”, Ed. *Hyperion*, 1991; „Aici, pe pământ”, Ed. *Prometeu*, 1998; „Prin valuri”, Ed. *Prometeu*, 2001; *Premii și distincții*: Premiul săptămânalului „Literatura și arta” (1996, 2005); Premiul Ligii culturale a românilor de pretutindeni (1998); „Maestru al Literaturii” (1999); Ordinul „Gloria Muncii” (2016).

VIFOREANU, Gheorghe (01.02.1911, Cubolta, jud. Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 2003, București), scriitor, jurnalist. *Studii*: Școala primară din Cubolta (1922). Școala Medie mixtă „Vlad Țepeș” din Nădușita, jud. Soroca (1926). Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1930). *Angajări*: debutează cu articolul „Din carnetul meu” în gazeta „Vorbă și faptă” din Bălți (1931). Colaborator al revistei „Cuget moldovenesc” din Bălți (1933-1938). *Opera*: volumele „Priviri asupra Basarabiei”, „Înfruntând urgia”, „Satul cu scriitori”.

VITIUC, Vladimir (18.07.1972, Bălți, RSSM, URSS), politician moldovean, deputat în Parlamentul Republicii Moldova începând cu anul 2005. În noul parlament face parte din „Comisia agricultură și industrie alimentară”. Din 23 ian. 2015 este vicepreședinte al Parlamentului Republicii Moldova. De profesie este economist, manager și magistrat în drept. *Studii:* Colegiul Național de Comerț din Chișinău, Institutul Nistean de Economie și Drept, magistratura la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Academia de Poliție din Republica Moldova. Înainte de intrare în politică a activat ca inginer marketing, director adjunct la Combinatul de produse alimentare din Bălți.

VLAD, Veaceslav (Slavian) (24.01.1964, s. Morovaia, Orhei, RSSM, URSS), actor de teatru și film. *Studii:* Institutul de Stat Unional de Cinematografie „S.A. Gherasimov” din Moscova, sp. actor teatru dramatic și cinema (1985-1989). *Activitatea profesională:* actor la – Teatrul Republican pentru Copii și Tineret „Luceafărul”, Chișinău (1981-1985); Teatrul Actorului Universal, Chișinău (1989-1990); Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Bălți (1990-1995, 2000-2004, 2008-2010). A mai funcționat în calitate de: specialist principal în domeniul funcționării limbilor vorbite în R. Moldova și problema cultelor, Primăria or. Bălți; consilier al prefectului, Prefectura Județului Bălți (1999-2000); specialist principal în cadrul

Serviciului relații cu publicul, S.A. „Bălți-Gaz” (2005-2008); prezentator TV, primul post TV muzical autohton „Busuic TV” (2008-2010); prezentator *TV Moldova 1* (2010-2011); prezentator, emisiunea „Жди меня”, *TV Prime* (2011-2016). Din 2017 – director general al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Participant la diverse festivaluri și concursuri naționale și internaționale: Festivalul Filmului sovietic, or. Kalinin (azi Tver), Rusia, ediția a II-a (1990); Festivalul de Teatru, Sfântul Gheorghe, România (1992); Festivalul de Comedie, Galați, România (1993); Festivalul de dramaturgie națională, Chișinău (2000); Festivalul de dramaturgie națională, Timișoara, România (2004); Festivalul de Teatru, Sibiu,

România (2008). Slavian Vlad s-a filmat în „„Pițigoiiul în picaj” (rolul principal *Nelu*), scenariul Emil Loteanu („Telefilm-Chișinău”, 1989); „Cine arvonește, acela plătește” (rolul principal *Mirele*), regia Gheorghe Urschi („Telefilm-Chișinău”, 1989) ș. a. *Premii și distincții*: Premiul special al juriului, Festivalul Filmului sovietic, or. Kalinin/Tver, Rusia, ediția a II-a (1990); Premiul pentru cel mai bun rol principal, masculin, la Gala premiilor Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, Bălți (2008); Titlul onorific „Artist Emerit din R. Moldova” (2013).

VOIȚEHOVSCI, Valentin (30.09.1909, Minsk, Imperiul Rus – 11.05.1977, Chișinău), arhitect. Doctor în studiul arhitecturii. Maestru Emerit al Artei din RSSM (1960). Pe când avea trei luni, familia sa a trecut cu traiul în or. Soroca, unde și-a petrecut copilăria și tinerețea. *Studii*: Liceul „Al. Xenopol” din Soroca, Institutul de Arhitectură din București (1934). Este autorul de proiecte a mai multor blocuri de menire socială și case particulare din București, Brașov și Ploiești. A lucrat sub conducerea arhitectului Octav Doicescu la elaborarea Pavilionului României (*Casa Românească*) la Expoziția Universală din New York (1939). Din 1944 participă activ la lucrările de restaurare a or. Chișinău și a altor orașe din republică. A fost profesor universitar, decan al Facultății de Teorie a Arhitecturii și Proiectare Arhitecturală a Institutului Politehnic din Chișinău (1968-1976). Pe baza proiectelor elaborate de V. și sub conducerea lui, au fost construite cca 100 clădiri în Chișinău (Cinematograful „Pa-

În imagine: În fața catedralei, pe axa ei principală, este amplasat un baptisteriu al cărui arhitect a fost Valentin Voițehovschi, construit după modelul practicat la biserica de la Curtea de Argeș, România

tria”, blocurile Institutului de Medicină, Filarmonica de Stat, fostul edificiu al Ministerului Industriei Alimentare, Magazinul Universal „Gemenii” etc.), multe blocuri locative, școli, cinematografe din Bălți și Soroca. Arhitectului V. îi aparțin de asemenea proiectele Hotelului „Bălți”, al baptisteriului din fața Catedralei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Bălți, precum și cel al clădirii Seminarului Teologic de la Mănăstirea Rudi, Soroca. A folosit motive de arhitectură populară și în scopuri decorative – elemente de ceramică glazurată.

VOLONTIR, Mihai (09.03.1934, s. Glinjeni (în realitate s-a născut în s. Olișcani, nu departe de mănăstirea Dobrușa), jud. Orhei, Basarabia, România – 15.09.2015, Bălți, înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău), actor de teatru și film. Deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994). A votat Declarația de Independență a Republicii Moldova (31.08. 1991). A făcut studii la Școala Pedagogică din Orhei (1952-1955), după absolvirea căreia a fost învățător la școala din s. Păpăuți, Rezina; director al Căminului Cultural Lipceni, Rezina. Din 1957 este actor la Teatrul Moldovenesc-Rus Muzical Dramatic, actualmente Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți. Primul rol interpretat este *Surugiul* din comedia „Chirița din Iași sau Două fete ș-o neneacă” de V. Alecsandri, spectacol de inaugurare a trupei moldovenești – 16 mai 1957. A jucat în peste 120 de spectacole: „Năpasta”, „Vino vați fără vină”, „Bătrânul”, „Esop”, „Arvinte și Pepelea”, „Oameni energici”, „Bani pentru Maria”, „Muntele”, „Despot-Vodă”, „Sfânt și păcătos”, „Amurg”, „Preșul”, „Agachi Flutur”, „Frumos și sfânt”, „Ultima noapte a lui Socrate”, „Visul unei nopți de vară”, „Sosesc deseară”, „Vulpea și strugurii”, „Cealaltă noapte a Janei d’Arc”, „Ovidiu” ș.a. V. și-a încercat puterile și în materie de regie, montând spectacolele: „Greierașul – oficiul bunelor servicii” de Tadeusz Kożusznik, „Năpasta” de I.L. Caragiale, „Amurg” de Aleksei Dudarev, „Frumos și sfânt” de Ion Druță, „Preșul” de Ion Băieșu, „Viața asta-i scurtă tare...” de Mihai Volontir, „Ultima noapte a lui Socrate” de Ștefan Țanev, „Ochiul magic” de Tadeusz Kożusznik, „Visul unei nopți de mai” (după piesa „Trei crai de la răsărit” de B.-P. Hasdeu). În 1967 își face debutul și pe ecran, evoluând în comedia „Se caută un paznic” după povestea „Ivan Turbincă” de Ion Creangă. Ulterior se produce cu succes și în alte filme ale studioului „Moldova-Film”, precum și la diverse studiouri din URSS. **Filmografie selectivă:** „Se caută un paznic” – *Ivan Turbincă*. Regizor Gh. Vodă (1967), „Această clipă” – *Mihai Adam*. Regizor E. Loteanu (1968), „Singur în fața dragostei” – *Obadă*. Regizor Gh. Vodă (1969), „Zece ierni pentru o vară! – *Ilie*. Regizor V. Gagi (1969), „Povârnișul” – *Andrei Spirea*. Regizor I. Burghiu (1970), „Al patrulea” – *Bonar*. Regizor A. Stolper (1972), „Acest dulce cuvânt – libertate” – *Carlos*. Regizor V. Žalakevičius (1972), „Dimitrie Cantemir” – *Dimitrie Cantemir*. Regizori: V. Ioviță, V. Kalașnikov (1973), „Podurile” – *Petrache*. Regizor V. Pascaru (1973), „Bărbații încărunțesc devreme” – *Andrei Răzlog*. Regizor V. Pascaru (1974), „Povestea lui Făt-Frumos” – *Păsărilă*. Regizori: V. Ioviță, N. Esinencu (1977), „În zona atenției deosebite” –

Volentir. Regizor A. Maliukov (1977), „Rădăcinile vieții” – *Batâr*. Regizor N. Ghibu (1978), „Țiganul (miniserie TV) – *Budulai*. Regizor A. Blank (1979), „Centaurii” – *Everesto*. Regizor V. Žalakevičius (1979), „De la Bug până la Vistula” – *Verșigora*. Regizor T. Levciuc (1980), „Vânătoarea de cerbi” – *Golovin*. Regizor I. Borečki (1981), „Un caz în pătratul 36-80” – *Serghei Skiba*. Regizor M. Tumaņișvili (1982), „Fii fericită, Iulia!” – *Radu*. Regizor I. Burghiu (1983), „Întoarcerea lui Budulai” – *Budulai*. Regizor A. Blank (1984), „Sunt oare vinovată?” – *Sanea*. Regizor N. Ghibu (1992), „Ciandra” – *mecanic de film*. Regizor R. Agadjanean (2003). A devenit o legendă vie a cinematografului din întreg spațiul URSS, după ce a jucat rolul lui *Budulai* din serialul TV „Țiganul” (1979). Succesul uriaș a fost urmat de realizarea unei continuări în anul 1984 a filmului cu denumirea „Întoarcerea lui Budulai”. Ultimul film în care a jucat a fost „Ciandra” (2003). A avut mai bine de 40 de roluri de film. V. s-a manifestat nu numai în calitate de actor de teatru și film, dar și ca interpret de muzică ușoară (peste 50 de melodii), lansând discuri (Firma „Melodia”) și caseta *Măi, viață, măi*, album înregistrat de compania *Music Master*, care cuprinde 13 cântece, interpretate atât solo, cât și în duet cu Angela Ciumac și Stela Volontir: „Moldovenii când se strâng”, „Cântecul prietenilor”, „Mai toarnă vin”, „Au crescut copilele”, „Viața asta-i scurtă tare”, „Trimite-ne, Doamne”, „Rugă”, „Toamna noastră”, „Fericire” etc. **Premii și distincții:** „Artist Emerit” din RSSM (1966), Ordinul „Знак почёта” (1971), „Artist al Poporului din RSSM” (1974), Premiul de Stat al RSSM pentru rolul principal în filmul „Dimitrie Cantemir” (1976), Medalia „Георгий Жуков” (1976), Medalia „За ратный подвиг”, (1978), Medalia de Argint „Пётр Довженко” (1978), Laureat al Premiului de Stat al Federației Ruse și al Premiului „Frații Vasiliev” pentru interpretarea rolului lui Volentir în filmul „В зоне особого внимания” (Mosfilm, 1980), Laureat al Premiului „Valeriu Cupcea” (1982); Laureat al Festivalului Unional de dramaturgie română, la care i se decernează patru diplome pentru regie și

Secvențe din filmele: „В зоне особого внимания” și „Dimitrie Cantemir”

pentru rol masculin (Ion din drama *Năpasta* de I.L. Caragiale), Moscova (1983); „Artist al Poporului din URSS” (1984), diverse Diplome de Onoare pentru spectacolele *Năpasta* de I.L. Caragiale și *Amurg* de A. Dudarev la Festivalul de Teatru de la Kiev, Ucraina (1984); Laureat al Festivalului Unional de Teatru pentru rolul principal (Călin Ababii) în spectacolul *Frumos și sfânt* de I. Druță. Ivano-Frankovsk (1990); Laureat al Festivalului de Comedie. Buzău, România (1993), Diploma „Cel mai bun

Secvență din filmul: „**Țiganul**”

rol masculin” (Anatol, în piesa *Desfacerea gunoaielor* de M. Sorescu) la Festivalul republican „Gheorghe Asachi” (1994), Premiul I pentru rolul Dumnezeu din spectacolul *Cealaltă moarte a Janei d’Arc* de Ș. Țanev. Oradea, România

Secvență din filmul:
„**Fii fericită, Iulia!**”

(1997); Cavaler al „Ordinului Republicii” (2000), Titlurile onorifice: „Cetățean de Onoare al or. Gdansk” (Polonia, 1979), „Cetățean de Onoare al or. Bălți”, „Cetățean de Onoare al raionului Florești”, „Cetățean de Onoare al raionului Șoldănești”, „Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău”. În 2000, a fost declarat **Cel mai bun actor al filmului moldovelesc din secolul al XX-lea**. În 2009, i s-a conferit titlul de *Doctor honoris*

causa al Academiei de Științe a Moldovei, precum și Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2009) pentru succesele obținute în domeniul dramaturgiei și al cinematografului. Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (2015).

Medalia de Aur pentru Creativitate a Organizației Mondiale pentru Proprietate Intelectuală (2012). La Gala „Zece pentru Moldova” a canalului „Publika TV” (2013), V. s-a învrednicit de Trofee *Pentru categoria actori și regizori* și *Cel mai iubit moldovean*. Numeroase premii și diplome din partea Ministerului Culturii din R. Moldova, UNITEM și a Teatrului Național „V. Alecsandri” din Bălți, inclusiv Premiul

Secvență din filmul:
„**De la Bug până la Vistula**”

UNITEM-2014 pentru întreaga activitate. Sala mică a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” îi poartă numele. În 2012, a fost lansat volumul „Mihai Volontir sau despre vocația omenescului” din colecția „Personalități notorii” a Editurii „Știința”, Chișinău. Consiliul municipal al mun. Bălți a decis ca în centrul Bălțiului să-i fie înălțat un monument. *Mihai Volontir a fost un stâlp de boltă și artist al lumii, după dispariția căruia se lasă frigul și teama că totul se prăbușește.* Ion Bradu, unul dintre sutele de mii de fani.

VOLOȘESCU, Maria (1921, Soroca, jud. Soroca, România – 31.01.1980, București), cântăreață de operă română (soprană). A cântat în corul bisericii din Soroca, apoi, după căsătoria cu bălțeanul Florian Voloșenco, în cel al Catedralei „Sfântul Nicolae” din Bălți. După ce s-a refugiat în România (1944), a cântat în corul Patriarhiei Române, alături de Valentin Teodorian, Emilia Petrescu, Nella Dimitriu, Nae Secăreanu, nume de referință în cultura muzicală laică. În perioada 1946-1950 a cântat în corul Operei Române din București. A debutat în *Santuzza* din „Cavalleria rusticana” de Pietro Mascagni (1950).

Printre rolurile importante abordate au fost: *Iaroslavna* din „Cneazul Igor” de A. Borodin, *Lisa* din „Dama de pică” de P. Ceaikovski, *Aida* (opera cu același nume de G. Verdi), *Leonora* din „Fidelio” de Beethoven, *Natașa* din „Rusalka” de A. Dargomâjski, *Tosca* (opera cu același nume de G. Verdi), *Leonora* din „Trubadurul” de G. Verdi, *Amelia* din „Bal mascat” de G. Verdi, *Desdemona* din „Othello” de G. Verdi, *Micaela* din „Carmen” de G. Bizet. Pensionată: iunie 1968. De numeroase ori a vizitat or. Bălți, venind în ospetie împreună cu soțul („nenea Florea”), la cumnatul său, Alexei Voloșenco.

VOROBCENCO, Valeri (07.08.1943, Voznesensk, reg. Nikolaev, RSS Ucraineană, URSS), conferențiar universitar, doctor în filologie. *Studii:* Institutul Pedagogic, azi Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți, Facultatea de Filologie, secția limba și literatura rusă (1967). *Activitatea profesională:* asistent, lector superior, conferențiar la Catedra de slavistică (din 1972), Șef al Catedrei de literatură rusă și universală (1977-1994). Șef al Catedrei de limba și literatura ucraineană (1994-2010). Inițiatorul înălțării monumentului lui T. G. Șevcenko în or. Bălți (sculptor Ivan

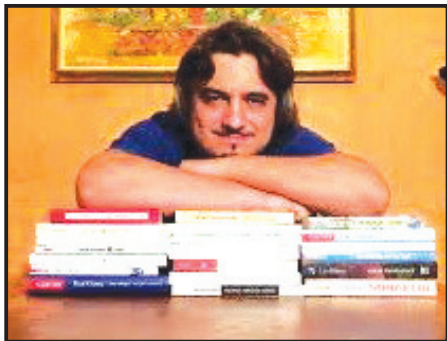
Samotos). Președintele Filialei Bălți a Societății Culturale Ucrainene din Republica Moldova. Fondator al Catedrei de limba și literatura ucraineană, unica de acest fel pe teritoriul fostei URSS. Figurează pe lista celor două sute de ucraineni iluștri din toată lumea. *Lucrări publicate*: cinci monografii, cca 150 de articole. *Distincții*: Ordinul „Pentru Merite”, clasa a III-a, Ucraina (2001); Insigna Asociației „Ucraina – Svit”; Laureat al Premiului Internațional „D. Nitcenka” (2002); Insigna de Onoare a Ministerului Învățământului al Ucrainei „Petro Moghila” (Petru Movilă) (2004); Insigna „Vidminik Osviti Ukraini” (2005); Medalia jubiliară „200 de ani de la nașterea lui T.G. Șevcenko” (2014).

VOSKRESENSKI, Nikolai Nikolaevici (?-?), cetățean de onoare ereditar. *Studii*: Universitatea din Sankt-Petersburg (1903). Din ordinul conducerii Districtului de Învățământ Odesa, la 1 aug. 1903, a fost admis să presteze munca de pedagog la Școala Reală din Chișinău, fondată de M.V. Karcevski. La 28 aug. 1904, este investit cu titlul de învățător gimnazial de matematică și fizică. Din ordinul conducerii Districtului de Învățământ, la 18 iulie 1906, a fost delegat la Bălți pentru organizarea și utilarea unui gimnaziu de băieți. Din ordinul Ministerului Învățământului Public, la 23 sept. 1906, V. a fost numit director interimar al Gimnaziului din Bălți, iar conform ordinului din 13 iulie 1907 este numit director titular al Gimnaziului din Bălți, unde a predat fizica și matematica. *Lucrări publicate*: „Отчѣт по Бельцкой Мужской Гимназии со дня открытия (10 сентября 1906 г.) до 1 августа 1912 г.”, Bălți, 1912.

În imagine: Corpul didactic al gimnaziului în ziua inaugurării instituției.
 În picioare – I. A. Serebrinnikov, A. A. Anisimov, K. K. Spis, V. L. Liubenețki.
 Pe scaun – A. I. Rujitki, V. V. Kudreavțev, N. N. Voskresenski,
 E. M. Bantîș, O. M. Iastremski

VOVC, Vitalie (18.06.1977, Bălți, RSSM, URSS), economist, scriitor. *Studii*: Liceul Teoretic „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din Bălți, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, secția limbile franceză și engleză (1995-1999); Institutul Francofoniei pentru Administrație și Gestiune din Sofia, Bulgaria (1999-2001), Universitatea IX Paris-Dauphine. Master, Management și Studii Organizatorice (2001-2004). Din 2004, consultant în organizări de fluxuri comerciale la o companie franceză specializată în marketing strategic în industria chimiei. Este creatorul, animatorul și administratorul grupului *Moldova People* pe Facebook (din 2010), editorialist al portalului *Deschide md.* (din 2014). Colaborări: *Platforma md.*, *Europa Liberă*, *Ziarul de Gardă* ș.a. Stabilite de 17 ani la Paris, Vitalie Vovc, a început să scrie acum 10 ani. În 2017 și-a lansat prima carte „Alertă oranj sau pe alocuri viscole” (Editura „Pruț”), la Librăria *Cartier din Centru*, Chișinău.

VRABIE (n. ENI), Diana (02.03.1976, s. Volovița, Soroca, RSSM, URSS), critic și istoric literar. Membră a Uniunii Scriitorilor din România și a celei din R. Moldova. Conferențiar universitar la Catedra de literatură română și universală a Facultății de Litere, Universitatea „Alec Russo” din Bălți. A absolvit în 1998 Facultatea de Litere, iar în 2000 – studiile de masterat în literatură română la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Urmează studii de doctorat la aceeași universitate, între anii 2000 și 2004, susținerea tezei despre proza interbelică de factură autenticistă. Debutul publicistic se produce în 2003, în „Revista de lingvistică și știință

literară”, cu studiul *Confesiunile eroului din romanul „Însemnările unui flămând” de Ioan Sulacov*. Publică diverse studii în presa de specialitate din R. Moldova și de peste hotare (*Philologica Jassyensia*, *International Journal of Communication Research*, *Europa*, *Convorbiri literare*, *Dacia Literară*, *Revista Română*, *Litere*, *Spații culturale*, *Intertext*, *Metaliteratura*, *Limba și context* etc.). Semnează numeroase cronici (*Michel Benard și spațiul valahofon*; *Noua sinceritate literară (Viața unui om singur* de A. Marino); *Călătorii prin „Suburbii municipale”* (Em. Marcu); *Labyrinthul medieval* (Dorina Neculce); *Iubirea altfel sau plânsul ca ofelizare* (Margareta Curtescu) etc. Debutul editorial este marcat de apariția, în 2005, a volumului de eseuri *Urme pe nisip*. Interesul constant pentru arealul literaturii pentru copii și tineret este manifestat în semnarea mai multor prefețe și postfețe la antologii consacrate (*Bu-*

curii pentru copii. *Poeți contemporani din Basarabia; Proza scurtă pentru copii între tradiționalism și postmodernism*; Vasile Alecsandri. „Poezii”; Vasile Alecsandri. „Proză și teatru”; G. Coșbuc. „Poezii”; D. Bolintineanu. „Legende istorice”; Gr. Alexandrescu. „Fabule”; Alexandre Dumas. „Cezar”; Barbu Delavrancea. „Teatru”; L. Frank Baum, „Vrăjitorul din Oz” ș. a.). **Scrieri:** „Urme pe nisip” (eseuri critice), Ch., Ed. *Integritas*, 2005; „Cunoaștere și autenticitate (drama cunoașterii și tentația autenticității în literatura românească interbelică)”, prefață de Adrian Dinu Rachieru, Timișoara, Ed. *ArtPress & Augusta*, 2008; „Literatura pentru copii (analize literare, note biobibliografice, bibliografie critică și sugestii pentru lectură)”, Ch., Ed. *Integritas*, 2009; „Dicționar bibliografic de literatură pentru copii”, cuvânt-înainte de Vasile Romanciuc, Ch., Ed. *Integritas*, 2011; „Dialoguri francofone” (în coautorat), studiu critic, Bălți, 2012; „Declinul istoric al Basarabiei și Bucovinei în mărturie și imagini” (cronici și eseuri), în colaborare, Iași, Ed. PIM, 2014; „Kafka sau Alegoria omului modern” (în colaborare), CEP USM, Ch., 2015; „Lecturi în oglindă: literatura pentru copii în studii critice” (cronici și studii critice), Ch., Ed. *Prut*, 2016; „Orașul Iași în evocări literare: de la Costache Negruzzi la Geo Bogza” (antologie literară) Iași, Ed. Muzeelor Literare, 2016; „Imaginea Iașilor în presa interbelică ieșeană”, Iași, Ed. *Junimea*, 2016. **Premii literare:** *Premiul Didactica* în cadrul Salonului Internațional de Carte Românească, Iași, (2008), Premiul Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova (2009); Premiul Ministerului Educației al Republicii Moldova și Premiul Colocviului „Gr. Vieru”, Uniunea Scriitorilor din Moldova (2009). Referințe: În cartea *Literatură, identitate și regionalism*, Dan Mănuță califică volumul drept „o contribuție la istoria noastră literară”. Vasile Romanciuc o consideră drept „unul dintre cercetătorii cei mai avizați ai fenomenului literaturii pentru copii”, pentru care stă mărturie „bunul-gust inseparabil de bunul-simț” și „meticulozitatea omului de știință negrăbit”.

VRABIE, Liuba (09.11.1935, s. Ocnîța, plasa Ocnîța, jud. Hotin, Basarabia, România), profesoară de limba franceză. *Studii:* Școala din satul natal (7 clase), apoi Școala Medie din s. Lipnic (1952-1954); Facultatea de Filologie, secția limba română (1954-1959); Facultatea de Limbi Străine, secția limba franceză, frecvență redusă (1964-1969) a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. *Activitatea profesională:* profesoară de limba franceză la Școala Medie nr. 13, actualmente Liceul Teoretic „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” (1959-1992). În anii 1960-1980 a îndrumat mai mulți studenți ai Institutului Pedagogic din Bălți, care au făcut practica pedagogică la Școala nr. 13. Elevii ei au ocupat locuri de frunte la olimpiadele orașenești și republicane. *Distincții:* Ordinul „Revoluția din Octombrie” (1977).

VRABIE, Olga (11.11.1902, Chișinău, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 14.08.1928, Mănăstirea Văraric, România), poetă. În anul 1907 familia Vrăbie se stabilește la Bălți, unde Olga absolvă Școala primară și Gimnaziul de Fete „Ghenșche” în limba rusă. Tatăl ei, Dumitru Vrăbie, a fost primul primar al or. Bălți (1918). După absolvirea liceului în anul 1919, la insistența părinților, stă un an de zile acasă pentru a-și întrema sănătatea și în 1920 V. devine studentă la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, pe care nu o termină din motive de boală. În 1923 se căsătorește cu asistentul

Gheorghe Năstase, fost deputat în *Sfatul Țării*. Cununia are loc la Catedrala *Sf. Nicolae* din Bălți. Debutază cu versuri în paginile revistei „Viața românească”, încurajată fiind de criticul Garabet Ibrăileanu, pe care tânăra poetă l-a avut ca profesor și cu care a corespondat înainte de a-i deveni studentă. Publică poezii în revistele „Viața Basarabiei”, „Adevărul literar și artistic”, „Însemnări ieșene” ș.a. În 1925 Gheorghe Năstase obține o bursă de doctorand la Universitatea *Sorbona* din Paris, unde pleacă împreună cu Olga și cu fiul lor, Mitică. Dar îmbolnăvirea gravă a soției, în 1926, îl face să revină în țară și să susțină doctoratul aici. După căsătorie și-a păstrat numele Vrăbie, în timpul vieții a scris 40 de poezii. A lucrat și ca suplinitoare. După ce suferința i-a fost cât de cât ameliorată în Sanatoriul TBC (boli pulmonare) din Bârnova, a fost trecută la mănăstirea Văraric, jud. Neamț, unde a și decedat la doar 26 de ani, fiind înmormântată în cimitirul Bisericii „Mucenica Varvara”. În 1995, la Editura „Timpul” din Iași, a văzut lumina tiparului placheta „Poezii” a Olgăi Vrăbie, iar în 1996, la Bălți, are loc lansarea cărții, la care au participat Dumitru Năstase (fiul poetei), Carmen Gabriela Alexandrescu, îngrijitoarea plachetei, scriitorii Iurie Colesnic și Pavel Balmuș; „Olga Vrăbie. Opera completă”, Editura „Safir”, Iași, 1997, studiu introductiv și traduceri din limba rusă de Iordache Emil; repere biografice de Dumitru Năstase. Bibliogr.: Iurie Colesnic. *Femei din Moldova. Enciclopedie*, Ed. „Museum”, Chișinău, 2000.

VRÎNCEANU, Maria (născută la 6 septembrie 1958, s. Roșu, raionul Cahul, Republica Moldova), psiholog. *Studii*: Școala Medie Roșu, Cahul (1965-1975), Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo”, Bălți, Facultatea Pedagogie, specialitatea pedagogie și psihologie preșcolară (1976-1980), aspirantura la Institutul de Psihologie Generală și Pedagogică a Academiei de Științe Pedagogice din Moscova, specialitatea Psihologia pedagogică și a vârstelor (1982-1986). *Activitate profesională*: Școala Pedagogică „A. Makaren-

ko” din Cahul (1980-1982), profesor de psihologie, Institutul de Perfecționare a Cadrelor Didactice, Chișinău, profesor de psihologie, lector superior (1886-1991), profesor invitat la Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (1988-1996, 2002-2007), Ministerul Educației (1991-1996) – șef adjunct și șef al Direcției Educație Preșcolară, 2012 – până în prezent – consultant și consultant principal în Direcția Învățământ General. În perioada 1997-2002 – consultant național UNICEF, 2002-2012 – Președinte și Director Executiv al ONG Centrul Național pentru Educație Timpurie și Informare a Familiei. A coordonat peste 20 proiecte educaționale și 9 studii de cercetare socioeducațională privind situația femeii și a copilului în Republica Moldova. Expert în educație pentru mai multe organisme internaționale, precum Banca Mondială, UNDP, UNESCO, UNICEF. Formator național& internațional și mentor în problematicile: Educație timpurie centrată pe copil, Educație bazată pe formarea deprinderilor de viață, Educație parentală, Educație incluzivă. Participantă la numeroase conferințe și simpozioane științifice internaționale din Republica Moldova, România, Ungaria, Polonia, Croația, Franța, Grecia, Federația Rusă. *Publicații:* autor&coordonator științific a peste 100 de documente de politică educațională, acte legislativ-normative, suporturi didactice (manuale, ghiduri metodologice, broșuri), articole pentru cadre didactice și părinți. Printre acestea: Strategia intersectorială națională de formare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, Curriculum, manualul și ghidul metodologic „Deprinderi de viață”, cl. I-IV (2005), Ghidul „1001 idei pentru o educație timpurie de calitate” (2010), ghidul „Incluziunea socioeducațională a copiilor cu dizabilități în grădinița de copii” (2012), „Ghidul cadrelor didactice din instituțiile de educație timpurie și preșcolară” (2008), „Cum să crești un Făt-Frumos și Sănătos” (2006) „Curriculum și Programe de Educație Parentală” (2017), „Ghidul cadrelor didactice de la grupele de creșă” și „Cum să fii un părinte mai bun pentru copilul tău” (2017) etc. Are o fiică de 21 ani, Ludmila-Drăgălina, studentă la Universitatea Groningen, Olanda, Facultatea Arte, specialitatea Relații Internaționale și la Universitatea de cercetări științifice „Școala Superioară de Economie” din Moscova, Federația Rusă, specialitatea Relații Economice Internaționale.

VRONSCHII, Mihail (25.07.1941, s. Palanca, Basarabia, actualmente în r. Ștefan Vodă, Republica Moldova), academician, agronom, profesor universitar. *Studii:* Facultatea de Agronomie a Institutului Agricol (azi Universitatea Agrară) din Chișinău (1964), doctoratul la Institutul Unional pentru protecția Plantelor din Leningrad/Sankt-Petersburg (1968-1971), Cursurile Școlii Superioare de Management din Moscova (1989), Cursurile Școlii Superioare de Management

Agricol din Kansas, SUA (1997). Activitatea sa științifică a continuat la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp „Selectia” din Bălți, unde a parcurs calea de la șef al Secției de protecție a plantelor, vicedirector general pentru probleme de știință până la cea de director general al acestei instituții. Tot aici a perfectat teza de doctor habilitat în biologie, care a fost susținută cu succes în 1991 la Sankt-Petersburg. Pentru aportul consistent la pregătirea cadrelor, în 1994, obține titlul didactic de profesor universitar, iar peste un an, în 1995, devine membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. În această perioadă, mai activând și ca șef al Secției de protecție a plantelor, a obținut rezultate remarcabile în domeniu și în condițiile social-economice noi și anume: • Elaborarea în baza analizei sistemelor biologice a unor metode de pronosticare a stării fitosanitare din diferite tipuri de agroecozisteme, în deosebi a celor de culturi de câmp, sub influența tehnologiilor intensive, a schimbărilor climatice și a diferitelor situații economice; • Organizarea sistemului original de semenologie și de implementare în republicile fostei URSS a hibridilor înalt productivi ai florii-soarelui, pe suprafețe extinse, care depășeau 1,3-1,5 mil. ha anual; • Elaborarea variantelor de sisteme de protecție integrată a plantelor și implementarea lor pe suprafețe imense cu un randament considerabil; • Optimizarea metodelor, procedeele și sistemelor de protecție integrată a plantelor bazate pe aplicarea măsurilor agrotehnice, biologice, chimice de protecție a culturilor agricole. Drept recunoaștere a realizărilor sale, i se acordă Premiul de Stat pentru știință și tehnică (1990). În paralel cu activitățile științifice, V. a exercitat diferite funcții legate de organizarea științei și inovării: coordonator științific al programelor tehnico-științifice complexe „Floarea-soarelui” (1976-2001), „Culturi tehnice” (1991-2001); membru al Consiliilor republicane de coordonare a programelor tehnico-științifice complexe „Floarea-soarelui” și „Protecția plantelor” (1976-1992); membru al Comisiei Academiei de Științe Agricole a Uniunii Sovietice pentru metode agrotehnice de protecție a plantelor (1976-1992); membru al colegiului de redacție al revistelor cu aceeași denumire „Масличные культуры” (Moscow, 1984-1992 și Zaporojie, Ucraina, (2015-prezent); membru al Comisiei de Stat pentru testarea soiurilor de plante (1993-1999); membru al Consiliului interdepartamental pentru testarea și omologarea mijloacelor de protecție a plantelor și a fertilizanților (din 1997). În perioada 1999-2000 este prefect al jud. Bălți. În anii 2000-2003 deține funcția de director-coordonator al Programului pentru Dezvoltarea CAI al Consiliului Județean Bălți, iar în perioada 2003-2014, concomitent, este manager în cadrul Asociației Producătorilor Agricoli din Bălți. *Opera științifică:* Autor a 520 de lucrări științifice, inclusiv 12 monografii. *Distincții:* Titlul onorific „Lucrător Emerit în Agricultură”, „Ordinul Republicii”, Laureat al Premiului de Stat în domeniul științei, Ordinul „Знак почёта”.

VULÎH, Efim (1916, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1982, Moscova, RSFSR, URSS), arhitect sovietic de origine evreiască, specialist în domeniul construcției locative. Fiind elev, a fost membru al organizației „Școlarul roșu”, arestat de siguranță în anul 1933. *Studii:* Academia de Arhitectură din București (1935-1940); după anexarea Basarabiei și-a continuat studiile la Institutul de Ingineri pentru Gos-

Casa de locuit pentru colaboratorii Ministerului Industriei Cărbunelui și cel al Afacerilor Externe din URSS (1952) pe Splaiul Frunze din Moscova

Marele Circ de Stat din Moscova, cel mai mare din Europa (peste 3300 de locuri) de pe bd. Vernadski din Moscova (1971).

lor 40 de reprezentanți de vază ai comunității evreiești împușcați de nemiți la 12 iulie 1941 lângă podul Bekir din Soroca. Mamă-sa, Batea Vulîh (Brover), a murit într-un ghetou, în toamna aceluiași an. *Activitatea profesională:* După absolvirea institutului, a lucrat în atelierul academicianului în arhitectură L.M. Poleakov, devenind discipolul și continuatorul lui. Sub conducerea lui Poleakov, el a realizat o serie de proiecte de case de locuit și clădiri de menire socială, de reconstruire a orașelor, distruse în timpul războiului, inclusiv orașul-erou Sevastopol. A parti-

podăria Comunală din Harkov. În timpul războiului a fost evacuat la Djambul, apoi la Tașkent, unde fusese transferat Institutul de Arhitectură din Moscova (МАрХИ), la care a hotărât să-și perfecționeze studiile. În 1944, odată cu institutul, V. a revenit la Moscova. Tatăl arhitectului, cunoscutul fotograf și proprietar al unui atelier fotografic din Bălți, Pinhus Vulîh (originar din Soroca), a fost în numărul ce-

„Turnurile lui Vulîh”, blocurile cu 14 etaje (casele de elită), construite între 1960 și 2000 în Rusia și Ucraina.

cipat la proiectarea bulevardelor Vernadski și Komsomolski din Moscova. A fost șeful proiectului Marelui Cerc de Stat din Moscova de pe bd. Vernadski (1971). Sub conducerea sa au fost elaborate un șir de case de locuit, inclusiv blocul cu 14 etaje, așa-zisul „turnul lui Vulîh”. Alte proiecte: Institutul de Informații Științifice cu Biblioteca fundamentală de științe sociale de pe str. Profsoiuznaia, Biblioteca Centrală de Medicină Științifică de Stat „I.M. Secenov”, monumentul lui S.K. Timoșenko în satul natal al mareșalului – Furmanka, reg. Odesa (sculptor L. Dubinovschi). *Distincții*: Laureat al Premiului Ministerului Construcțiilor din URSS, Arhitect Emerit al RSFSR, numeroase ordine și medalii.

VULÎH, Ida (1910, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 1989, Moscova, RSFSR, URSS), bibliograf. Sora arhitectului Efim Vulîh. A absolvit Conservatorul din Praga (pian). A funcționat ca muzicolog. După 1940 a revenit în or. Bălți. În anii războiului evacuată în or. Djambul, Uzbekistan. După război, la Moscova, s-a angajat la lucru în secția de muzică a Bibliotecii de Stat „V.I. Lenin”, unde a lucrat până la sfârșitul vieții. În calitate de bibliograf principal, a fost conducătorul proiectului indicelui referativ de literatură străină despre muzică, editat în mai multe volume. Autor al unei numeroase serii bibliografice „Зарубежная литература о музыке” (Moscova, Ed. „Советский композитор”, 1962-1972, cu reeditări, în colaborare cu P.H. Kananov), autor al îndrumărilor metodice cu privire la tăblițele și clasificările bibliografice de bibliotecă, seria „Библиотечно-библиографическая классификация” (în patru ediții), al articolelor cu privire la organizarea biblioteconomiei. A colaborat la revista „Советская библиография”.

*Personalitatea autentică rezistă în
orice împrejurări, chiar și pe rug.*

Mircea ELIADE

WEISSMANN, Antoine (Anton)

(? – ?), arhitect din Galiția. Autor al proiectului Bisericii pentru cei circa 300 de negustori din Lvov, care urmau să vină în Bălți pentru a înviora comerțul din regiune. În urma unei neînțelegeri între părți, contractul a fost anulat, iar Biserica catolică, construită între anii 1791 și 1795, a fost transformată în Biserică ortodoxă și sfințită în anul 1804. Deși planul ei romano-catolic este dreptunghiular, absida e destul de spațioasă. Decorul exterior include pilaștri, tije orizontale subțiri și două creneluri. Interiorul se remarcă printr-o inspirată unitate plastică. Întregul spațiu este străbătut de arce sculptate. Managerul acestei biserici a fost Gheorghe Panaite. În 1888, în fața catedralei

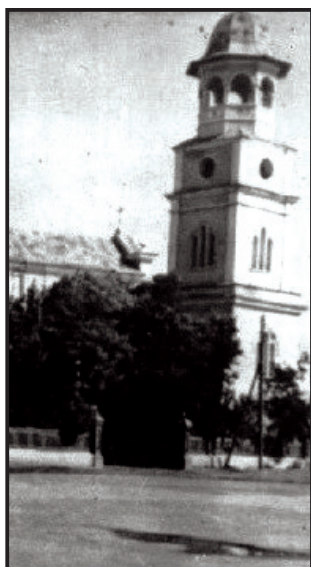

Catedrala „Sfântul Nicolae” având în față turnul-clopotniță cu două niveluri, construit în anul 1888.

Sf. Nicolae este construit un turn-clopotniță cu două niveluri, în stil eclectic, încununat cu o fleșă. În perioada interbelică, clopotniței i s-au adăugat două niveluri, arhitectura fațadelor fiind modificată în spiritul arhitecturii tradiției românești. La 5 aprilie 1965, în scopul lărgirii pieței centrale (un pretext fals, pur comunist) din fața Sediului Sovietului orașenesc (actuala Primărie) de deputați ai poporului, clopotnița a fost demolată. În 1994 a început reconstrucția clopotniței, lucrările fiind finanțate de cunoscutul om de afaceri Nicolae Chirilciuc. Noua clopotniță a fost sfințită la 22 mai 1995, de hramul orașului. Are patru clopote confecționate dintr-un aliaj de argint, staniu și cupru, turnate la Moscova. Mijloacele financiare, alocate de către Nicolae Chirilciuc se cifrează la circa 800 mii de lei. Șeful șantierului a fost Veaceslav Borcoman, 20 de constructori efectuând toate lucrările de renovare. Clopotnița are o înălțime de 33 de metri și patru nivele. La construcția ei au fost utilizate peste 300 mii de cărămizi roșii, 140 m³ beton armat (în fundație 200 m³), în restul construcției, armătură - 50 de tone. Pe 22 mai, când a fost sfințită de ÎPS Vladimir, ctitorul acesteia, Nicolae Chirilciuc, a fost decorat cu înalta distincție a Bisericii Ruse - „Cnea-

zul Vladimir”. Clopotnița a fost reconstruită respectându-se aspectul său din perioada interbelică.

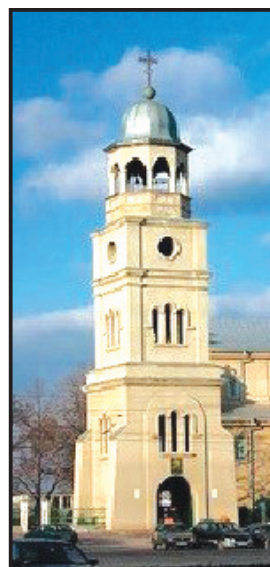
CLOPOTNIȚA ȘI PORȚILE BISERICII SFÂNTUL NICOLAE. Pe 27 aprilie 1874, Episcopul Pavel a făcut o vizită-inspecție la Bălți unde s-a întâlnit cu comitetul de construcție (sub președinția preotului Nicolae Crițchi), care repara Biserica Sfântul Nicolae. Preotul Lașcov era responsabil de renovarea clopotniței și o sumă impozantă pentru acest scop a fost donată de marii proprietari ai urbei – Catargi și Novgorodțev. Peste un an, Episcopul Pavel revine la Bălți, unde găsește o biserică și o poartă măiestrit reparată, cu o clopotniță aflată la final de renovare. Cu regret, actualmente nu mai e nici clopotnița, nici poarta. Din imaginile alăturate observăm că aceste frumoase monumente s-ar fi înscris minunat în peisajul arhitectonic al municipiului. Lista monumentelor dispărute poate fi continuată.

Clopotnița catedralei modificată în perioada interbelică, în spiritul arhitecturii românești (asemănătoare cu cea din Alba-Iulia) înainte de demolare.

La 5 aprilie 1965, clopotnița este demolată în stil barbar.

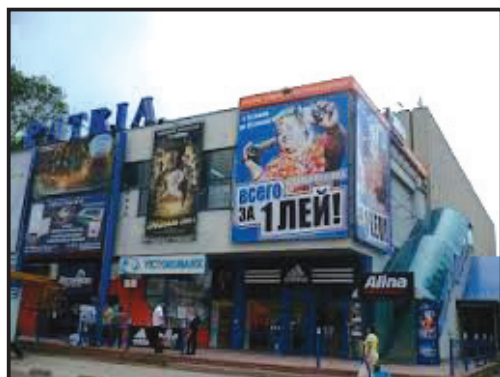
Astfel arată azi clopotnița Catedralei „Sfântul Nicolae”.

Descoperim în noi înșine ceea ce ascund ceilalți și recunoaștem în ceilalți ceea ce ne ascundem noua înșine.

Luc de CLAPIERS

Z

ZAGOREȚKI, Ivan (1937, s. Kupin, r. Gorodok, reg. Hmelnițki, RSS Ucraineană, URSS), arhitect din Republica Moldova. A absolvit Institutul Politehnic din Lvov (1961). În baza proiectelor sale, au fost construite o serie de clădiri obștești și de locuit din Bălți: cinematograful „Patria” (1972), clădirea Autogării (1973), cartierul de locuit nr. 3 (1974). *Distincții:* Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”.

În imagini: 1. Autogara din Bălți; 2. Cinematograful „Patria”

ZALEVSKI, Sigizmund (02.10.1885, Bălți, gubernia Basarabia, Imperiul Rus – 23.03.1945, București), cântăreț de operă (bas-bariton). S-a născut în familia secretarului de gubernie. *Studii:* Colegiul de Muzică (canto cu prof. Angelo Disconti) din Chișinău, Colegiul de Muzică (cu tenorul A. Mișuga) din Kiev, Academia *Santa Cecilia* din Roma, la Antonio Cotogni. În anii 1910-1911 este solist la Teatrul Mariinski din Petersburg. A debutat în rolul lui *Oneghin* în „Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski. Tot aici a cântat alături de celebrul Fiodor Șaliapin în opera „Cneazul Igor” de A. Borodin. În anii 1915-1918 cântă la teatrele de operă din Odesa și Kiev. Din 1918 este solist la Opera lui Serghei Zimin din Moscova. În 1920, fiind în turneu în or. Trieste (Italia), la Teatrul „G. Verdi”, a strălucit în rolul lui *Boris Godunov*. Prezent la acest spectacol, Arturo Toscanini, dirijorul principal al Teatrului *La Scala*,

l-a invitat la Milano, unde în perioada 1924-'32 a fost solist al Teatrului *La Scala*. A cântat, de asemenea și pe scenele operelor din Viena, Berlin, Paris (*Grand Opéra*, 1925-1926), Belgrad, Varșovia, New York, Londra, București, Budapesta, Sofia, Madrid, Barcelona, Zagreb, Chișinău, America de Sud. Din 1935 e solist al Operei din București. Regizor principal de scenă (1933-1940). Autor al libretului la opera „Ovidiu” de C. Nottara (după piesa lui V. Alecsandri). Poseda o voce puternică, cu un timbru „metalic”, avea și har actoricesc. Combina cu măiestrie arta vocală cu jocul scenic, acorda o mare atenție gestului, mimicii și machiajului. Unul dintre cele mai inspirate roluri – *Boris Godunov* (cânta în șase limbi – rusă, germană, franceză, spaniolă, italiană și română). F. Șaliapin a apreciat public chipul vocal și scenic creat de S. Zalevski. Alte roluri: *Demon* din opera cu același titlu de A. Rubiņstein, *Gremin* („Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski), *Cneazul Igor* din opera cu același titlu de A. Borodin, *Jermomon* („Traviata”), *Amonasro* („Aida” de G. Verdi), *Escamillo* („Carmen” de G. Bizet), *Scarpia* („Tosca” de G. Puccini). În calitate de regizor, a pus în scenă o serie de opere ale compozitorilor clasici. Discipolii săi au fost: Alla Baianova, Șerban Tassian, Nae Secăreanu, Mihail Arnăutu, George Folescu ș.a. A evoluat pe scenă alături de cântăreți și dirijori celebri ca: A. Toscanini, F. Șaliapin, P. Mascagni, J. Bobescu, M. Snejina, M. Metaxa, I. Petrov, A. Protti, L. Babici, Gh. Sterian, Gh. Petroviceanu, A. Machedon, V. Malanețchi, Z. Radzivilovski, E. Massini, G. Georgescu, M. Bârsan, M. Știrbei, A. Costescu-Duca ș.a.

ZAREA, Ștefan (01.01.1928, Recea, jud. Bălți / România – ?), inginer, profesor universitar, doctor. *Studii*: Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1941-1944, 3 clase). Institutul Politehnic din București, inginerie mecanică (1952). Dr. în inginerie mecanică (1961). Universitatea „Central” din Venezuela, masterat în inginerie (1991). Profesor emerit al Universității „Simon Bolivar” din Caracas / Venezuela (2003). *Doctor honoris causa* al Universității „Central” din Caracas / Venezuela (2007). *Angajări*: asistent la Institutul Politehnic din București (1952-1957), lector (1957-1963), prof. asociat (1963-1970), prof. universitar (1970-1978). Prof. universitar la Universitatea din București (1972-1974). Prodecan la Fac. Energeticilor a Institutului Politehnic din București (1961-1971), decan (1971-1972). Prof. universitar la Universitatea „Mohamed V Engineering School” din Rabat / Maroc (1974-1978); la Universitatea „Simon Bolivar” din Caracas / Venezuela (1978-1999); la Universitatea „Central” din Caracas / Venezuela (1979-1993).

ZMEEV, Vladimir (08.07.1949, Bălți, RSSM, URSS), pictor, grafician. *Studii*: Școala Republicană de Arte Plastice „I.E. Repin” din Chișinău (1967-1969), Institutul Poligrafic din Moscova (1972-1977). *Activitatea profesională*: zugrav, pictor la diferite întreprinderi și instituții culturale din Râbnița, Pușkino, reg. Moscova, Peatigorsk (1966-1967), redactor artistic la Editura „Lumina” (din 1977). Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM (1980). *Lucrări*: ilustrații de carte – „Tăunul” de E. Voynich, „Corsarul negru” de Em. Salgari, „Spartacus” de R. Giovagnoli, „Opere alese” de Guy de

Maupassant, „Contele Monte-Cristo” de A. Duma, „Poezii” de M. Eminescu, „Evgheni Oneghin” de Al. Pușkin, „Dicționarul universal al limbii române” de L. Șăineanu (Chișinău 1998), elaborarea colecțiilor *Biblioteca de aur*, *Biblioteca școlarului*, *Lumea aventurilor* etc. Expoziții: republicane, unionale și în străinătate. *Achiziții*: în colecții particulare din SUA, Germania, Canada, Israel, Iugoslavia, Finlanda, Grecia. *Distincții*: Diplome – gr. I pentru „Tăunul”, gr. II pentru „Corsarul negru” (Moscova).

O personalitate n-ajunge să se definească decât prin adversitățile pe care le trezește.

Tudor VIANU

MUNICIPIUL BĂLȚI

Breviar istoric-cultural

Suprafața: 78,01 km²

Bălți – 4143 ha

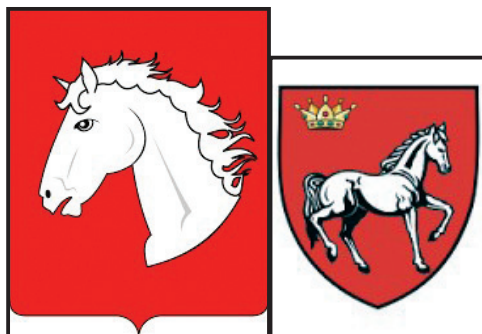
Elizaveta – 1677 ha

Sadovoe – 980 ha

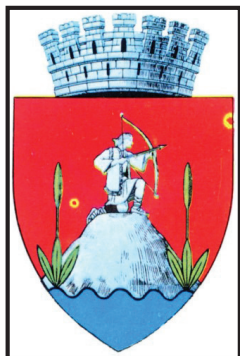
Populația: 105 mii de locuitori (2014).

Scurt istoric al heraldicii localității BĂLȚI

Prima stemă a ținutului Iași (din 1884 – redenumit în județul Bălți), cu capitala la Bălți, a fost aprobată de împăratul rus Nikolai I la 2 aprilie 1826. Stema reprezenta un scut dreptunghiular, ascuțit în partea de jos, încadrat într-un chenar, pe fundalul căruia este plasat profilul unui cap de cal. Culoarea de ansamblu a stemei este roșie, iar capul de cal – argintiu. Stema simboliza divizarea ținutului istoric moldovenesc Iași, din care făcea parte și Bălțiul până în 1812, al cărui însemn heraldic era un cal în toata statura. În aceeași formă a fost reaprobată pentru județul Bălți în 1928, fiind preluată și de județul Bălți existent în anii 1999-2003.

Stema municipiului Bălți a fost introdusă prin decretul regal din 31 iulie 1930 și a avut următoarea descriere oficială: „Pe scut roșu, o movilă de argint, în vârful căreia stă îngenuncheat un arcaș moldovean, de argint, întinzând arcul spre stânga. Totul susținut de o apă undată albastră, din care ies la stânga și la dreapta movilei câte o trestie de papură, de aur, cu trei foi tot de aur. Scutul timbrat de o coroană murală cu șapte turnuri simbolizează vechea strajă ostășească și luptele din această regiune a Moldovei”. Este evident, de asemenea, că apa undată și firele de papură apăreau în calitate de mobile grăitoare, cu referire la denumirea orașului. Această stemă a fost cea de-a doua emblemă heraldică a orașului de la confluența Răutului cu Răuțelul și prima stemă proprie a orașului.

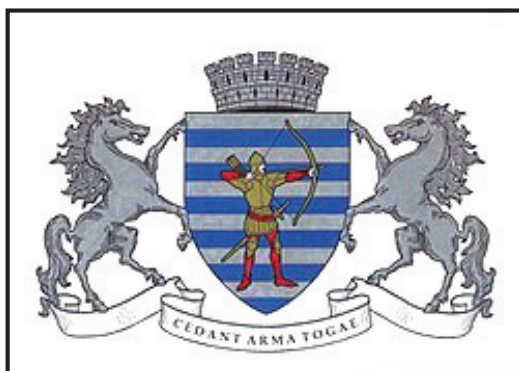

În epoca sovietică, stema orașului Bălți a fost dată uitării în mod conștient. În anii '70 ai secolului al XX-lea a fost elaborată o nouă stemă: pe fundalul întreprinderilor industriale era reprezentat eroul din poveste, Strâmbă Lemne. Autor: Lazăr Dubinovschi. Stema reprezenta forța și progresul comunismului în dezvoltarea orașului.

Odată cu renașterea națională din anii '90, urbea a reluat uzul stemei din perioada interbelică, dar din 1996, autoritățile au decis folosirea stemei județene de la 1826. Astfel, cele două steme au intrat într-un conflict politic. Proiectul stemei noi a fost înghețat până în 2006.

La 30 martie 2006, Consiliul Municipiului Bălți a aprobat noul blazon al urbei. Autor Silviu Tabac. Noua stemă a municipiului Bălți reprezintă: „Scut dungat de douăsprezece fâșii de culoare argintie și albastră. Pe acest fundal este broșată imaginea unui arcaș în picioare, purtând straie și încălțări roșii, armură de aur, spadă la șold și tolbă cu săgeți în spate, trăgând spre stânga dintr-un arc, de asemenea de aur. Scutul este timbrat de o coroană murală de argint cu șapte turnuri. Suporturile scutului – doi cai cabrați afrontați, de argint”.

Explicația noilor simboluri este următoarea: **1. Scutul dungat** de douăsprezece piese de culoare argintie și albastră sugerează denumirea fizică a orașului, și anume: Bălți. În heraldică, argintul este smălțul apei, iar albastru – culoarea cerului, în această stemă – a cerului reflectat în oglinda apei. Arcașul, piesa principală a scutului heraldic, este păstrat din prima stemă municipală, aprobată la 31 iulie

1930. Arcașul simboliza „vechea strajă ostășească și luptele din această regiune a Moldovei”. Semnificația nu s-a schimbat nici în stema nouă. În noul blazon, arcașul a fost îmbrăcat în straie și armură ca un arcaș din armata moldovenească din timpul lui Ștefan cel Mare. **2.** Pe scut, **coroana murală** de argint cu șapte turnuri care timbrează scutul heraldic semnifică statutul de municipiu vechi pe care îl are orașul Bălți. **3. Suporturile stemei** – doi cai de argint afrontați – simbolizează unitățile administrativ-teritoriale istorice din care a făcut parte localitatea. Calul din dreapta se referă la ținutul istoric Iași, cu capitala la Iași, a cărui stemă a fost un cal în toată statura. Calul din stânga se referă la județul Bălți. **4.** Sub scut – **panglica cu deviza** în limba latină „Cedant arma togae” (Armele să cedeze togii).

Noul drapel al municipiului Bălți, care este de fapt și primul în istoria sa (adoptat la ședința Consiliului Municipal Bălți din 30 martie 2006), reprezintă: o pânză dreptunghiulară (1 x 2), tăiată alb și albastru și purtând în mijloc un scut heraldic (înalt de 1/2 h a pânzei) cu elementul de bază al stemei municipiului Bălți.

ORAȘUL MEU

Imnul municipiului Bălți

(Aprobat prin decizia Consiliului Municipal Bălți nr. 8/6 din 09.11. 2006)

Muzica și versuri: Vasile CHIRONDA

Un dangăt de clopot ne răsună
Peste Bălți, orașul meu sfânt
Și-n sunetul lui se adună
Divina chemare din cer spre pământ
Un clopot ce sună unire-ntre oameni,
Unire în cuget și în simțiri,
Slăvit să ne fii s-ajungi a da țării
Oșteni de-ai lui Ștefan, puternice firi.

Refren:

Orașul meu drag, doină și baladă,
Ca dintr-un mit cu chinuri și ruini,
Ai renăscut spre-a deveni un martor
Al scurtei noastre treceri prin destin.

Prin timp purtai cu tine dorul
De țară, patrie și meleag,
Mereu avut-ai tricolorul,
Simbolul cel sacru și cel mai drag.
Orașul meu de stâncă și piatră,
De gând sublim, adevăr și rost,
Te-nalți prin timp cu generații,
Părinte cuminte și blând le-ai fost.

Refren:

BĂLȚIUL MEU

Muzică, interpretare: Mihai Volontir

Versuri: Gheorghe Calamanciuc

Mi-a scris din străinătate
Un artist plecat hoinar
Că acolo-n cele state
A ajuns milionar.
Altul, tot plecat în lume,
Pe la nemți sau la poloni,
De nu plec din Bălți, îmi spune,
Rămân fără pantaloni.

Refren:

Bălțiul meu murdar până la stele,
Am jurat demult: te părăsesc!
Tu, oraș al tinereții mele,
Nu știu pentru ce te mai iubesc.
Bălțiul meu murdar până la stele,
Cu ce m-ai vrăjit – hai spune tu,
Tu, oraș al patimilor mele,
Nu mai pot pleca din tine, nu!

Cu cine-am umblat la fete,
Toți m-au părăsit, s-au dus.
N-am un ban să-mi cumpăr ghete,
Dar sunt fericit nespus.
Soața nu mă ia la roate
Chiar și când mă-ntorc în zori...
Fir-ar tu de Bălți, măi frate!
Cred că-n tine-am și să mor...

Refren:

CRONOLOGIE

- 1421, 13 XII** - Prima atestare documentară a Bălțiului. *Nota autorului:* O afirmație eronată, deoarece nu poate fi convingătoare în lipsa documentului.
- 1620, 4 X** - Prima atestare documentară certă a Bălțiului apare în comentariile referitoare la expedițiile polonezilor împotriva Imperiului Otoman. (Marek Wagner. *Expediția de la Tușora*. – „Jutrzenka”, 2006, nr. 10-11, p. 17, 19-20).
- Înc. sec. al XVIII-lea** - Satul Bălți este ridicat la rangul de târg, oraș mic de moșieri.
- 1766, 20 VIII** - Voievodul Gr. Ghica dăruiește Mănăstirii „Sf. Spiridon” din Iași o parte din moșia Bălților, dincolo de apa Răutului, din locul domnesc înspre răsărit, și delimitează hotarele dintre satul Slobozia și târgul Bălți. Frații Panaite devin proprietari ai Bălțiului.
- 1777-1778** - Mai mult de jumătate din locuitorii or. Bălți au decedat în timpul epidemiei de ciumă (pestă).
- 1795** - Este finisată construcția Bisericii Sf. Nicolae.
- 1804** - Sfințirea Bisericii (Soborului) „Sf. Nicolae” cu statut de Biserică Creștină.
- 1813, 21 VIII** - Prin Ucazul Țarului Aleksandru I, se înființează noua Arhiepiscopie a Chișinăului și Hotinului, care cuprinde și ținuturile Bălțiului.
- 1818, 26 IV** - Fiind în drum de la Kamenet-Podolsk spre Chișinău, împăratul Aleksandru I înnoptează la Bălți, unde îl ajunge vestea despre nașterea nepotului Aleksandru, viitorul împărat. Cu această ocazie, a dat dispoziție să i se acorde localității statut de oraș.
- 1824, 1 V** - Pedagogul Petre Cunițchi înființează la Bălți prima instituție de învățământ - Școala Parohială primară cu predare în limba română.
- 1826, 2 IV** - Printr-un ucaz imperial, județului Bălți i se stabilește stema, care simbolizează un cap de cal.
- 1828** - La Bălți, Hotin, Tighina și Cetatea Albă încep să funcționeze școli județene.
- 1830** - O mare parte a populației din Bălți cade pradă epidemiei de ciumă.
- 1845** - Este elaborat primul plan de dezvoltare a or. Bălți.
- Sunt deschise trei hedere, școli elementare private evreiești, în care copiilor li se predă limba ebraică, Biblia și noțiuni fundamentale despre iudaism.
- 1856** - Este plantat parcul orașenesc (actualul Parc pentru Copii „Andrieș”).
- 1858** - Populația or. Bălți constituie 8 077 de locuitori.
- 1861** - Este finisată construcția Spitalului evreiesc pentru săraci din Bălți (15 paturi).
- 1868** - Este deschisă Școala Eparhială de Băieți.
- 1869, 4 IX** - La Bălți este deschisă o Școală Duhovnicească pentru zona de nord a Basarabiei.
- 1872** - Inaugurarea Spitalului orașenesc (20 de paturi).
- 1875** - Școala Eparhială de Băieți din Bălți este transferată la Edineț.
- 1875, 2 X** - Adunarea Zemstvei județului Bălți hotărăște să deschidă în oraș o școală de meserii.

- 1881** - Pavel Kuzminski este ales președinte al Zemstvei județului Bălți.
- 1882** - În or. Bălți are loc un incendiu de mare proporții.
- 1884** - Cu ajutorul moșierului Nicolae Casso (Cașu), este construit un bloc nou al Spitalului Orășenesc Bălți.
- 1885** - Este aprobată stema or. Bălți.
- 1887, 6 III** - Printr-un decret imperial, județul Iași își schimbă denumirea în județul Bălți.
- 1888** - În Slobozia-Bălți este finisată construcția din piatră, pe locul celei vechi, din lemn a Bisericii „Nașterea Maicii Domnului”.
- 1892-1894** - Este construită calea ferată Slobodka-Râbnița-Bălți (Slobozia)-Ocnița-Lipcani.
- 1894** - Inaugurarea Liceului evreiesc de Fete.
- 1903-1905** - Este construit podul de piatră peste râul Răut, pod ce unește Bălțiul cu Slobozia.
- 1904** - Spitalul evreiesc din Bălți este transferat într-o clădire nouă.
- 1906** - Este construită Fabrica de Bere de către firma germană TOPF, devenită S.A. *Arcașul*. Din 2002, întreprinderea devine moldo-cehă cu denumirea „Beer-master” S.A.
- 1906, 10 IX** - Inaugurarea Gimnaziului de băieți, ulterior (din 1918) Liceul de băieți „Ion Creangă”.
- 1907** - Ion Pelivan este numit judecător de Bălți.
- 1909** - La Bălți este instalată prima rețea telefonică.
- 1912, 9-19 VIII** - Gheorghe Ghibănescu, istoric și scriitor, întreprinde o călătorie prin orașele Basarabiei: Bălți, Hotin, Noua Suliță, Soroca, Chișinău etc.
- 1912** - Este construit podul de lemn pe râul Răuțel (Podul Chișinăului).
- 1917, III** - Este creat Sovietul de deputați ai muncitorilor din Bălți. Conducerea Sovietului se afla în mâinile eserilor, menșevicilor și bundiștilor.
- 1917, 6 III** - Șeful Guvernului Provizoriu, prințul G. E. Lvov, îl numește în calitate de comisar al județului Bălți pe medicul Calistrat Hinculov.
- 1917, 30 IV** - La Bălți are loc adunarea cetățenilor moldoveni atât din oraș, cât și din împrejurimi întru susținerea stăpânirii noi și a revendicărilor naționale.
- 1917, 7 V** - Congresul învățătorilor din județul Bălți adoptă o hotărâre privind limba de predare în școli: în localitățile cu locuitori moldoveni, învățătura să se facă în limba moldovenească, iar în satele cu locuitori de alte neamuri să se deschidă școli cu predare în limba localnicilor. Pentru școală națională au pledat românii basarabeni: Fală, Vrabie, Leahu, preotul Dimitriu, precum și unii alolingvi: Șișko, Kamenski, Nikolin și Vasterman.
- 1917, 18 V** - La insistența comitetului din Bălți al Partidului Național Moldovenesc, zemstva județeană adoptă hotărârea de a introduce limba română ca obiect de studiu în școlile de toate nivelurile din județ.

1917, X - La Bălți sunt deschise cursuri de trei săptămâni pentru învățătorii școlilor românești din județ. Lecțiile sunt ținute de: O. Ghibu, M. Baciuc, D. Lupan, O. Boieru ș. a.

1918, 3 III - În sala Zemstvei (actualul „Oficiu de Stare Civilă”) cu o majoritate covârșitoare de voturi, a fost aprobată aderarea județului și a orașului Bălți la Patria-mamă. **Județul Bălți a fost primul din Basarabia, care a votat unirea necondiționată a Basarabiei la România.**

Textul integral al moțiunii prin care se cerea *Sfatului Țării* votarea necondiționată a Unirii Basarabiei cu România:

„În ziua de 3 martie, ceasurile de dimineață, 20 reprezentanți țărani din Zemstva ținută (consiliu județean) a ținutului Bălți a prezentat la birou în numele reprezentanților din tot ținutul următoarea „moțiune” sau dorință scrisă:

Noi, mai jos iscăliții ai Zemstvei ținutului Bălți, cu cinste vă rugăm să aveți bunătatea ca, înainte de a intra în rânduiala zilei hotărâte pentru adunarea de astăzi a zemstvei, să puneți la glăsuire dorința noastră arătată mai la vale, de a ne uni cu țara noastră mama România.

Știind prea bine că acum o sută și șase ani am fost furați cu de-a sila de la sânul dulce al mamei noastre scumpe cu care am făcut un trup și un suflet;

Știind prea bine că în vremurile acestea grele, când după ce ne va izbăvi Dumnezeu de tirania rusească, care ne-a apăsât, batjocorit și întunecat atât amar de vreme, era să ne prăpădim în focul anarhiei bolșevice, iar România ne-a dat ajutor frățesc în zile de grea primejdie, curățindu-ne țara de dușmani, dându-ne scutul, liniștea și rânduiala pierdută;

Știind prea bine că singuri sîntem și prea puțini și prea neputincioși, pentru a ne putea ocărmi și apăra singuri, fără a cădea din nou sub alt jug străin, care să ne facă iarăși robi;

HOTĂRĂM în numele ținutului nostru Bălți să ne unim din nou cu scumpa noastră țară-mamă: România, voind să împărțim cu ea frățeste tot norocul și nevoile noastre viitoare ca și în vremurile Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Această hotărâre nestrămutată și sfântă a noastră rugăm să fie trimisă fără întârziere Sfatului Țării din Chișinău, pentru ca acesta, ascultând glasul nostru, să hotărască în grabă în numele întregii țări: sfânta, mântuitoarea, mult dorită și veșnica noastră Unire cu țara noastră mamă România, în care ne punem nădejdea, căci ca bună mamă ne va garanta frăție deplină și drepturile căpătate de norod prin revoluția din 1917.

Bălți, în 3 Faur 1918. Urmează semnăturile.

Președintele adunării Zemstvei, Costache Leancă, punând la vot, dorința celor douăzeci de reprezentanți a fost aprobată în unanimitate.

Adunarea s-a transformat într-o sărbătoare improvizată. Deputații au strigat urale, „Trăiască Unirea și România Mare!”. Au cântat „Pe-al nostru steag e scris Unire”.

- 1918-1920** - În localitate apar primele gazete românești: „Glasul Moldovei” și „Unirea”.
- 1918, 22-23 I** - În urma unor lupte crâncene între ostașii armatei române (Divizia I Cavalerie, condusă de generalul Aurel Marinescu, chemată de Sfatul Țării) și detașamentele înarmate rusofone și bolșevice, avându-i în frunte pe A.G. Paladi, G.I. Galagan, A.V. Popa) – Orașul Bălți este eliberat.
- 1918, 3 III** - În sala Zemstvei (actualul „Oficiu de Stare Civilă”) cu o majoritate covârșitoare de voturi, este aprobată aderarea județului și a orașului Bălți la Patria-mamă. Județul Bălți a fost primul din Basarabia, care a votat unirea necondiționată a Basarabiei cu România.
- 1918** - Este construită artera de căi ferate Bălți-Ungheni-Iași.
- 1918, 12 IV** - Prima vizită a lui George Enescu la Bălți.
- 1918, 19 V** - Regele României, Ferdinand I, face un popas la Bălți.
- 1919, 2 II** - Este deschisă Biblioteca Societății culturale și de binefacere *George Enescu*, prima bibliotecă de carte românească din Bălți, cu aproape 1000 de volume (în afară de ziare și reviste).
- 1919, 15 XII** - La Bălți apare revista „Unirea literară”.
- 1920, 19 V** - Regele României, Ferdinand I, face un popas la Bălți.
- 1922** - Este fondat Combinatul de uleiuri nr. 1, care a stat la baza S.A. „Floarea-Soarelui”, unicul din R.M. cu rafinare de calitate superioară și dezodorizare a uleiului.
- 1923** - Eparhia Hotinului cu sediul la Bălți este condusă (până în 1935) de episcopul Visarion Puiu.
- 1924** - La Bălți sunt editate publicațiile: „Revista arhivelor” (cu profil istoric) și ziarul economic și social „Basarabia” care au ființat până în 1926.
- 1924, 26 VII** - Legea României declară învățământul primar unitar obligatoriu și gratuit.
- 1924, 28 IX** - Punerea pietrei de temelie a Catedralei episcopale cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, la care au fost prezenți principele Carol, moștenitorul tronului, și Mitropolitul Primat al Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea.
- 1926** - Se înființează la Bălți: Camera de Comerț și Industrie, Camera de Agricultură. Sunt puse bazele unui muzeu specializat.
- 1928, 28 X** - La Slobozia-Bălți este inaugurată Banca Populară „Folosul”. Președinte al Consiliului de administrare a fost ales Constantin Harconiță.
- 1930** - Deschiderea Fabricii de Zahăr (Usmanski).
- 1932, 24 I** - La Bălți apare „Cuget Moldovenesc”, foaie lunară a Societății Culturale Naționale „George Enescu”. Prim-redactor: Petre Stati.
- 1932** - Sfințirea Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Bălți, pe teritoriul cimitirului moșierului Lungu (demolată de regimul comunist prin anii '60).
- 1932** - La Bălți apare volumul de poezii „Spre viitor” de Petre Stati.
- 1932, 8-28 IX** - Are loc prima expoziție internațională a mărfurilor de larg consum.
- 1933** - Apariția revistelor: „Curierul literar” (Redactor: I. Moșneățchi), „Revista copiilor”.

- 1934** - În centrul oraşului au fost inaugurate ansamblul arhitectonic cu Teatrul „Scala” şi două cinematografe: „Modern” şi „Lux”. Pe scena teatrului au evoluat soprana Iza Kremer, mezzosoprana Eugenia Babad-Cioculescu, Maria Tănase, Maria Filotti, George Enescu, Gică Petrescu, Teatrul „Cărăbuş” cu Constantin Tănase.
- 1935** - În cadrul Liceului de Băieţi „Ion Creangă”, apare revista „Crenguţa”, care a fiinţat până în 1940.
- 1935** - Este pusă temelie Liceului de Fete „Domniţa Ileana” (arh. Etti-Rosa Spirer). Este dezvelit monumentul eroilor căzuţi în Primul Război Mondial pe strada Decebal (monument demolat de regimul comunist prin anii '50).
- 1935, 2 VI** - Sfinţirea Catedralei „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena”, la care a participat Carol II, rege al României. În 1961 este devastată de comunişti şi transformată în muzeu.
- 1937** - George Enescu dă un concert în sala Teatrului „Scala” din Bălţi.
- 1937** - Este finisată construcţia noului Palat al Camerei de Agricultură din Bălţi.
- 1940, 15 IV** - În sala Teatrului „Scala” are loc o şezătoare literară, la care participă membrii Societăţii Scriitorilor Români: prof. Nicolae I. Herescu, preşedintele Societăţii, Ioan A. Bassarabescu, Radu Boureanu, Ion Buzdugan, Ion Minulescu, Virgil Carianopol, Octav Dessila, Nicolae Dunăreanu, George Gregorian şi Dimitrie Iov.
- 1940, 28 VI** - Ocuparea oraşului de către trupele sovietice.
- 1940, VII-VIII** - De la Gara de Nord începe deportarea masivă a băştinaşilor în regiunile siberiene şi Ural.
- 1941, 13 VI** - Deportarea masivă a băştinaşilor în amplex.
- 1941, 7. VII** - Trupele române eliberează or. Bălţi.
- 1941, VIII** - Îşi reîncepe activitatea Camera Agricolă din Bălţi.
- 1943, 31 X** - Este dat în folosinţă noul local cu trei nivele al Liceului de Băieţi „Ion Creangă”.
- 1944, 26. III** - Trupele sovietice ocupă or. Bălţi.
- 1944, 24 V** - Pe teritoriul unde de câteva veacuri existau un abator şi un ocol pentru vite, şi-a început activitatea Combinatul de Carne, azi S.A. „Basarabia-Nord” din Bălţi.
- 1944** - În Bălţi începe să activeze Staţiunea de Stat Experimentală Moldovenească pentru Ameliorare.
- 1944** - Este înfiinţată Fabrica de Lapte, azi S.A. „Incomlac”.
- 1944** - Este înfiinţat Combinatul de Vin şi Coniac, azi S.A. „Barza albă”.
- 1944-1945** - La Bălţi are loc masacrarea prizonierilor din două lagăre de concentraţie. Dintre cei 50.000 de militari, 80% erau români, iar ceilalţi – aproximativ: 5.000 germani, 2.000 unguri, restul italieni, ucraineni, ruşi, polonezi, cehi, slovaci şi croaţi, înrolaţi ca voluntari în trupele SS. În nord-estul oraşului, unde curge râul Răut şi se formează mlaştini, NKVD-ul a găsit locul cel mai potrivit să amplaseze lagărul înconjurat cu garduri înalte de sârmă ghimpată. Chinurile acelor prizonieri erau de neînchipuit: foamea era flagelul numărul unu, însoţit de lipsa de igienă;

bolile, frigul și umezeala produceau decese fără număr. Din acel lagăr unii mai curajoși au scăpat. Alții au fost deportați și au pierit în lagăre în Siberia ori în Kazahstan. Numeroși prizonieri au fost împușcați în ceafă și aruncați în șanțurile mocirloase pe care tot ei le-au săpat la ordin. Masacrul din Bălți poate fi comparat cu cel de la Katyn.

- 1945, 14 III** - Hotărârea Consiliului de Miniștri al URSS cu privire la crearea Institutului Învățătoresc din Bălți (cu durata de studii de 2 ani). Instituția a fost inaugurată pe 17 septembrie 1945.
- 17 VIII** - La Bălți își începe activitatea Școala de Felceri și Moașe – succesoarea Școlii de Medicină din or. Ananiev (azi în Ucraina), fondată de guvernul român în 1924, actualmente Colegiul de Medicină.
- 1946-1947** - Foametea organizată de regimul comunist în RSSM.
- 1947** - Este deschis Teatrul Moldovenesc-Rus, unde până în 1957 activa doar o trupă rusă.
- 1949, 6 VII** - Regimul comunist organizează al doilea val masiv de deportare a „culacilor” și „dușmanilor poporului”.
- 1953, 10 VII** - Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al URSS, Institutul Învățătoresc din Bălți este reorganizat în Institut Pedagogic (cu durata de studii de 5 ani).
- 1955** - Începe construcția stadionului orașenesc.
- 1957** - Este creată trupa moldovenească pe lângă Teatrul Dramatic Rus din Bălți.
- Fondarea Școlii de Muzică pentru Copii „George Enescu”.
 - Fondarea Ansamblului de muzică și dans popular „Vântuleț”.
- 1959, 24 IV** - Institutului Pedagogic de Stat din Bălți i se conferă numele scriitorului Alecu Russo.
- 1960** - Crearea Muzeului de Istorie și Etnografie.
- 1961** - Darea în folosință a noii clădiri pentru Maternitatea din Bălți (cu 130 de paturi), situată pe str. Ștefan cel Mare.
- 1964** - Distrugerea clopotniței Catedralei „Sfântul Nicolae”.
- 1966, 4 V** - Teatrului din Bălți i se conferă numele lui Vasile Alecsandri.
- 1970, 17 X** - Dezvelirea monumentului lui Alecu Russo (autor Igor Kozlov) în curtea Institutului Pedagogic de Stat „Alecu Russo”.
- 1972** - Pe străzile or. Bălți apar primele troleibuze.
- Stațiunea Experimentală Moldovenească pentru Ameliorare de Stat își continuă activitatea având o nouă denumire – Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Culturilor de Câmp.
- 1973** - Fondarea Pinacotecii „Antioh Cantemir”.
- 1976** - Darea în folosință a complexului de clădiri pentru Spitalul de Copii, situat pe str. Decebal.
- 1979-1989** - La luptele din Afganistan au participat 540 de tineri originari din Bălți. Opt dintre ei au murit răpuși de gloanțe: colonelul **Vadim Cecerin**, locotenentul-major **Ravil Haibulin**, sublocotenentul **Aleksandr Vasin**, ostașii **Iurie Mahu**, **Ion Magnet**, **Andrei Nițulescu**, **Serghei Sîciiov**, **Igor Șcelkov**.

- 1981, 8 V** - Inaugurarea bustului lui Boris Glavan (sculptor N. Gorionîșev), lângă blocul administrativ al Institutului Pedagogic. Str. Pușkin 38.
- 1990** - Catedrala „Sf. Împărați Constantin și Elena” își redeschide ușile pentru credincioși.
- 1992** - Pentru independența și integritatea Republicii Moldova în conflictul de pe Nistru din 1992 au căzut la datorie: căpitanul **Valeriu Nazarco**, locotenentii-majori **Anatol Calmațui și Valeriu Macariuc**, sergentul-major **Sergiu Ostaf**, sergentul **Alexandru Babinschi**.
- 1992, 7 V** - Inaugurarea Troiței în memoria prizonierilor din lagărul de concentrare Bălți.
- 1992, 21 V** - Reorganizarea Institutului Pedagogic de Stat în Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.
- Școala de Medicină din Bălți capătă o nouă titulatură: Colegiul de Medicină.
- 1993** - Fondarea primului post local de televiziune.
- 1993, 21 V** - Darea în folosință a noului bazin de înot în aer liber în sectorul Pământeni.
- 1994** - Orașului Bălți i se acordă statut de municipiu.
- 1995** - Reînființarea Camerei de Comerț și Industrie.
- 1995, 16 II** - Spitalului orașenesc i se acordă statut de Spital Municipal.
- 1995, 25 III** - Inaugurarea Căminului Cultural „Meșterul popular”.
- 1995, 22 V** - Sfințirea noii Clopotnițe a Bisericii „Sf. Nicolae”, construită, în locul celei distruse de comuniști (1964), cu suportul financiar al lui Nicolae Chirilciuc.
- 1995** - Reînființarea Liceului „Ion Creangă” grație fostului licean, Alexandru Budișteanu, doctor-arhitect, cunoscut om de știință și cultură din București.
- 2001** - Dezvelirea bustului lui Vasile Alecsandri în fața teatrului care-i poartă numele. Sculptor: Corneliu Matei.
- 2002** - Dezvelirea Monumentului victimelor represiunilor comuniste în fața Gării Feroviare „Bălți-Slobozia”.
- 2004** - Muzeul de Istorie și Etnografie din Bălți este transferat într-un local pe str. Lăpușeanu 2.
- 2006, 30 III** - Comisia Națională de Heraldică a Republicii Moldova aprobă Stema și Drapelul – simbolurile municipiului Bălți.
- 2010** - Inaugurarea complexului „Aleea Clasicilor Culturii Naționale” (primele busturi: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Grigore Vieru, executate de sculptorul Gheorghe Gheorghită-Vornicu), amplasat în Piața „Vasile Alecsandri”. Arhitect: Boris Grițunic.
- 2010, 26 V** - Lansarea Zonei economice libere „Bălți” la inițiativa companiei moldo-germane ÎCS „Drăxlmaier Automotive” SRL.

OBIECTIVE TURISTICE

Monumente de artă istorice și de arhitectură

- Biserica „Adormirea Maicii Domnului”**, 1932, Cartierul Slobozia Nouă.
Str. Sorocii.
- Biserica „Nașterea Maicii Domnului”**, 1884. Cartierul Slobozia-Bălți.
- Biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel”**, 1915-1926. Arhitect Adrian Gabrielescu.
Str. Ștefan cel Mare 78.
- Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”** (a ortodocșilor de rit vechi rus), 1936.
Str. A. Șciusev 7.
- Biserica Armeano-Gregoriană „Sf. Grigore, Iluministul Armeniei”**, 1910-1912.
Arhitect Aleksandr Krasnoselski. Str. Hotin 39.
- Biserica „Sf. Cuvioasă Parascheva”**, 1924-1934. Arhitecți Nae și Robert Mihăiescu. Calea Ieșilor 19.
- Biserica „Acoperământul Maicii Domnului”**, 1933. Inițial cu hramul Sfinților Victor și Visarion. S. Sadovoe.
- Biserica „Sfânta Treime”**, 1910. S. Elizaveta.
- Biserica Creștinilor Evanghelici Bapțiști „Arca”**, 2002. Str. Alexandru cel Bun 1.
- Biserica romano-catolică „Sfinții Arhangheli”**, 2010. Parcul Central.
- Biserica Tuturor Sfinților**, 2003-2006. Arhitect Valeriu Postolache.
- Bustul lui Boris Glavan**, 1981. Sculptor Nikolai Gorionîșev. Str. Pușkin 38.
- Bustul lui Mihai Eminescu**, 1990. Sculptor Valentin Vârtosu. Str. Ștefan cel Mare.
- Bustul lui Nikolai Ostrovski**, Anii '70, sec. al XX-lea. Sculptor I. Davîdovici.
Str. Orheiului.
- Bustul lui Taras Șevcenko**, 2002. Sculptor Ivan Samotos. Str. Pușkin 33.
- Bustul lui Vasile Alecsandri**, 2001. Sculptor Corneliu Matei. Piața *Vasile Alecsandri*.
- Bustul lui Visarion Puiu**, 2015. Sculptor Silvia Radu. Curtea Catedralei
„Sf. Împărați Constantin și Elena”.
- Casă de raport**, 1917. Sediul Serviciului Pază de Stat, Str. Ștefan cel Mare 57.
- Casă de raport**, 1928. Sediul Societății Ucrainene „Zapovit”, Str. Pușkin 31.
- Casă de raport**, 1930. Str. Ștefan cel Mare 57, „Agroindbank Bălți”.
- Casă de raport**, 1934. Arhitect Etti Rosa Spirer. Str. Hotin 26.
- Casă de raport**, 1936. Arhitect Etti Rosa Spirer. Str. M. Sadoveanu.

- Casa Hadji Marcarov**, Sec. al XIX-lea. Primăria în anii '30 ai sec. al XX-lea. Str. Păcii.
- Catedrala „Sf. Împărați Constantin și Elena”**, 1924-1935. Arhitect Adrian Gabrielescu. Str. Independenței.
- Catedrala „Sf. Nicolae”**, 1791-1795. Arhitect Antoine Weissmann. Str. Ștefan cel Mare 30.
- Cazarme**, 1905. Str. 31 August.
- Clădirea Comisariatului de Poliție din Bălți**, încep. sec. al XX-lea. Inițial sediul „*Banca Moldova S.A. Sucursala Bălți*”. Str. Ștefan cel Mare 56.
- Clădirea fostului liceu evreiesc**. Înc. sec. al XX-lea. Str. Al. Lăpușeanu. Muzeul de Istorie și Etnografie.
- Clădirea Primăriei municipale**, 1956. Arhitecți: I. Șmurun și A. Sobolev. Piața Independenței.
- Clădirea Teatrului Național „Vasile Alecsandri”**, 1990. Arhitect Ianina Galperina. Piața Vasile Alecsandri.
- Clopotnița Catedralei „Sfântul Nicolae”**. Distrusă în 1964. Restabilită în 1995. Str. Ștefan cel Mare.
- Complexul de clădiri ale hotelului „Basarabia”**. Sec. al XIX-lea. Str. Dostoevski.
- Complexul de clădiri ale Universității „Alec Russo”**: Corpul I, până în 1944 – Liceul de Fete „*Domnița Ileana*”, 1936. Arhitect Etti-Rosa Spirer; Corpul 2 – sediul Școlii Normale, Liceului Seminarial, Liceului de băieți „*Ion Creangă*” (1942-1943), Școlii Pedagogice „*Boris Glavan*”; Corpul 6 – Liceul de băieți „*Ion Creangă*” (1943-1944). În prezent Liceul Regional „*Ion Creangă*”. Str. Pușkin.
- Compoziția sculpturală „Teatru”** pe fațada clădirii Teatrului „Vasile Alecsandri”. 1990. Autor Iurie Horovski. Piața Vasile Alecsandri.
- Eparhia Hotinului cu reședința la Bălți**. 1924-1934. Arhitecți: Adrian Gabrielescu, Nae și Robert Mihăiescu. Str. Visarion Puiu.
- Grădină Publică**, 1856. Azi Parcul pentru Copii „*Andrieș*”. Str. Mihail Sadoveanu.
- Mănăstirea Bălți cu hramul Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul**. Ea a fost fondată pe baza parohiei *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil*, care a activat în cartierul Slobozia Nouă (Str. Sorocii). Sfântul locaș, datat din 1928, a purtat hramul *Sfinții Voievozi*, fiind biserica cimitirului din cartier. Biserica, redeschisă în 1989, este modificată în formă de cruce latină.
- Memorialul Gloriei Militare** al ostașilor sovietici căzuți în cel de-al Doilea Război Mondial (1941-1945). Anii '50, sec. al XX-lea. Str. Decebal 13. SA „*Răut*”.
- Monumentul evreilor – victime ale genocidului fascist**. 1997. Str. Ștefan cel Mare 82.

- Monumentul represiunilor regimului comunist.** 2002. Autor S. Pancenco.
Arhitect Boris Grițunic. Piața Gării „Bălți-Slobozia”.
- Monumentul Sfântului Serghie de Radonej.** 2015. Sculptor Oleg Nedelciuc.
Curtea Catedralei „Sf. Împărați Constantin și Elena”.
- Monumentul lui V. I. Lenin.** 1980. Sculptor Lazăr Dubinovschi. Str. Păcii 87.
- Monumentul lui Vladimir Vâsoțki.** 2013. Autor Moisei Milgrom. Parcul Central.
- Monumentul feroviarilor („Locomotiva”).** Anii '80, sec. al XX-lea. Str. Feroviarilor.
- Monumentul ostașilor căzuți în 1944.** 1997. S. Elizaveta, curtea Casei de Cultură.
- Monumentul eliberatorilor orașului („Tancul”).** 1970. Str. Independenței.
- Monumentul ostașilor unguri căzuți în cel de-al Doilea Război Mondial, 1944.**
Str. Decebal 89, cimitirul.
- Monumentul victimelor Cernobîlului.** 2003. Str. Ștefan cel Mare.
- Monumentul ostașilor căzuți în Afganistan.** 1999. Bd. M. Eminescu.
- Monumentul lui Alecu Russo.** 1971. Sculptor Igor Kozlov. Curtea
Universității „Alecu Russo”.
- Monumentul „Ospitalitate”. 1979.** Sculptor Lazăr Dubinovschi. Str. Gagarin.
- Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt.** 2004. Sculptor Gheorghe Postovanu.
Arhitect Vladimir Eremciuc. Piața Independenței.
- Mozaicurile „Drumuri” (interior) și „Salutare, Floare” (exterior), 1972.**
Pictor Vladislav Obuh. Autogara.
- Parcul central.** Anii '50, sec. al XX-lea. Str. Independenței.
- Stela orașelor înfrățite.** 1979. Arhitect Boris Grițunic. Str. Ștefan cel Mare.
- Troița de lemn sculptată în memoria prizonierilor din lagărul de concentrare din Bălți, 1944-1945.** 7 mai 1992. Str. Nicolae Iorga,
- Vilă urbană. „Casa Bodescu”. Sf. sec. al XIX-lea.** Reconstruită în anii '30
ai sec. al XX-lea de arh. Etti-Rosa Spirer. Piața Vasile Alecsandri.
Oficiul Stare Civilă.
- Vilă urbană.** Încep. sec. al XX-lea. „Casa arhitectului Rozenbaum”.
Str. Ștefan cel Mare. Poșta Veche.
- Vilă urbană, 1934.** Clădirea fostului Institut Nistrean de Economie și Drept.
Str. Ștefan cel Mare 82.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Academia de Științe a Moldovei. Institutul Patrimoniului Cultural. *Mihai Volontir sau despre vocația omenescului*. – Chișinău, Ed. „Știința”, 2011.
- Academia de Științe a Moldovei. Institutul de Studii Enciclopedice. *Mănăstiri și schituri din Republica Moldova*. – Chișinău, 2013.
- Baciu, Gheorghe. *Orașul Bălți și oamenii lui*. – Chișinău, 2011.
- Baciu, Gheorghe. *Personalități de viță moldavă*. – Chișinău, 2017.
- Baltaru, Mihai. *Simple amintiri*. – Editura PIM, Iași, 2006.
- Bezviconi, Gheorghe. *Profluri de ieri și de azi*. – Chișinău, Ed. „Universitas”, 1992.
- Broitman, Iosif. *Primul ghid al municipiului Bălți (1937-1938)*. – Bălți, 1938.
- Budișteanu, Alexandru. *Între istorie și judecata posterității / Alexandru Budișteanu în dialog cu Flori Bălănescu*. – București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2010.
- Budișteanu, Alexandru. *Sub patru regimuri pe toate continentele*. – București: Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2014.
- Buzilă, Serafim. *Interpreți din Moldova. Lexicon enciclopedic (1460-1960)*. – Chișinău, 1966.
- Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului. „Municipiul Bălți”*. – Chișinău, 1999, p. 76-105.
- Chișinău, Enciclopedie*. Editor: Iurie Colesnic. – Chișinău, 1997.
- Ciobanu, Ștefan. *Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă*. – Chișinău, 1923. Reeditată la Chișinău, 1992.
- Cirimpei, Ion. *Ansamblul de muzică și dans popular „Vântuleț”*. – Bălți, 2007.
- Clipa, Hristofor. *Amintiri despre N.S. Kasso*. – Fălești, 1921.
- Codău, Iulian. *Teatru pe roate*. – Bălți, 2004.
- Colesnic, Iurie. *Basarabia necunoscută*, vol. 1-10. – Chișinău, 1993-2015.
- Colesnic, Iurie. *Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din Chișinău. Ghid enciclopedic*. – Editura „Museum”, Ch., 2008.
- Colesnic, Iurie. *Femei din Moldova*. Enciclopedie. – Ed. „Museum”, Chișinău, 2000.
- Colesnic, Iurie. *Sfatul Țării*. Enciclopedie. – Ed. „Museum”, Chișinău, 1998.
- Dănilă, Aurelian, dr. *George Enescu în Basarabia (125 de ani de la nașterea celebrului artist) // Literatura și arta*, 12.10.2006.
- Dicționar enciclopedic ilustrat*. – Editura „Cartier”, Chișinău, 1999.
- Dicționar enciclopedic*. Vol. I–VII. – București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.
- Dobrogeanu, Ludmila. *Scurt istoric al heraldicii localității Bălți. „Vocea Bălțiului”*, 20.05, 2008.
- Dumbrăveanu, Pavel. Ladaniuc, Victor. Nicu, Vladimir. *Orașul Bălți*. În: „Localitățile Republicii Moldova”. – Chișinău, 1999. Vol. 1, p. 365-377.
- Enciclopedia Sovietică Moldovenească*, vol. 1-8. – Chișinău, 1970-1981.
- Ghibănescu, Gh. *Slobozia Bălților. Schiță istorică* (extras din „Ispisoace și Zapisse”), VI, partea a II-a. – Iași, Institutul de Arte Grafice „H. Goider”, 1931.

- Graur, Dimitrie. *Amintiri de la Bălți // „Viața Basarabiei”*, 1943, nr. 3-4.
- Grișina, Svetlana. *Bălți. Album.* – Editura „Proart”, Chișinău, 2006.
- Holban, Eugen Ștefan. *Figuri basarabene.* – Ed. „Căpriana Paris”, 1990.
- Institutul de Cercetări Științifice pentru Culturile de Câmp „Selecția” la 60 de ani.* – Bălți, 2004.
- Kamenski, S. V. *Despre N. S. Kasso.* – Bălți, 1921.
- Lisnic, Ioan, Prot. *Visarion Puiu – 130 de ani de la naștere.* // „Altarul Credinței”, anul IX, nr. 5, 19 martie 2009, p. 6.
- Literatura și arta Moldovei: Enciclopedie.* Vol. I-II. – Chișinău, 1985-1986.
- Marșalcovschi, Teo-Teodor. *Geneza municipiului Bălți: concept urbanistic și prima atestare.* În: „Anuarul Catedrei discipline socioumanistice”. – Bălți, Presa Universitară Bălțeană, 2009, p. 6-28.
- Movileanu, Valeriu. *Liceul de băieți „Ion Creangă” din orașul Bălți.* – Chișinău, 1992.
- Pirogan, Vadim Ștefan. *Cu gândul la tine, Basarabia mea* – Editura Enciclopedică „Gheorghe Asachi”, Chișinău, 1995.
- Pirogan, Vadim Ștefan. *Pe drumurile pribegiei.* – Chișinău, 1999.
- Pirogan, Vadim Ștefan. *Timpuri și oameni.* – Chișinău, 2001.
- Popa, Iulius. *Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1945-2005).* – Ch.: Grupul Editorial „Litera”, 2005.
- Popa, Iulius. *Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1945-2015).* – Ch.: ÎS FEP, Tipografia Centrală, 2015.
- Popescu, Mariana. *Muzicienii basarabeni afirmați în România.* – București, Ed. Muzicală, 2014.
- Proca, Pavel. *Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957-2007).* – Ch., 2007.
- Proca, Pavel. *Aplauzați-mă cu palma pe obraz.* – Chișinău, 2002.
- Roșca, Denis. *Cartea de Aur a Basarabiei și a Republicii Moldova.* – Ch., 2015.
- Rosenbaum, A. D. *Amintiri despre N. S. Kasso.* – Bălți, 1920.
- Rotaru, Noie. *Orașul Bălți. Pagini de istorie.* – Bălți, 2015.
- Rozentuler, L. *Din trecutul orașului Bălți.* – Bălți, 1936.
- Rusnac, Gheorghe. Cozma, Valeriu. *Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001).* Dicționar istorico-bibliografic. – Chișinău, 2001.
- Scurtu, Elena. *Bălți – important centru urban din Nordul Moldovei: Bibliografie.* – Bălți, 2016.
- Suveică, Tudor. Suveică, Liviu. *Episcop al Hotinului cu reședința la Bălți.* // „Glasul Națiunii”, nr. 18, 28 iunie 1999.
- Șvitchi, Ion-Gheorghe. *Un sfert de veac în luminile rampei.* – Chișinău, 1982.
- Șvitchi, Ion-Gheorghe. *Autografe cortina Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957-2007): Anatol Pînzaru, actor și regizor, la 70 de ani.* – Chișinău, 2007.

- Tomescu, Constantin. *10 ani de la reînființarea Episcopiei Hotinului (1923-1933)*. – București, 1933.
- Țarălungă, Ecaterina. *Enciclopedia identității românești. Personalități*. – Editura „Litera Internațional”, București, 2011.
- Zigherman, A. Hașchelevici, Ef. *Almanahul orașului și județului Bălți*, 1933.

În limba rusă

- Головко, Л. В. *Краткая история Бессарабии*. – Бельцы, 1912.
- Жуков, В. И. *Города Бессарабии (1861-1900)*. – Кишинёв, 1975.
- Мейлих, Евгений. *Джордже Энеску*. – Изд. „Музыка. Ленинградское отделение”, 1966.
- Михалевский, Руслан. *Утерянный мемориал найден!* В: „Спрос и Предложение”. Бэлць, 2008, 30 июля, № 30, стр. 13.
- Садовников, Стэф. *Опрокинутые в небо глаза*. – Москва, 2011.
- Сиволобов С., Уляшев С. *Бельцы*. – Кишинёв, 1988.
- Фейдер, Л. Рошкован, Ю. *Бельцы*. – Кишинёв, 1961.
- „*Jutrzenka*”, revistă (Polonia), nr. 3 (161) martie 2012.

*Dacă vrei să te cântărești (exact),
pune de o parte banii, casa, demnitatea;
privește înlăuntrul tău; (căci) acum
tu crezi ce spun alții despre tine.*

SENECA

*Când te scuipe o nonvaloare, de
fapt ea te omagiază iar când te omagiază
o nonvaloare, aceasta te scuipe.*

Mihail JORA

JITARU Valentin (1 mai 1942, or. Bălți, jud. Bălți, România). Absolvent al Facultății de Limbi Străine, secția franceză-germană, a Institutului Pedagogic de Stat „Alecru Russo” din Bălți (azi universitate). Redactor al gazetei „Pedagogul” (1968-1975). Lector superior universitar la Catedra de filologie franceză a Universității de Stat „Alecru Russo” din Bălți (din 1964 până în 2015). Specialist principal în problemele funcționării limbilor și relațiilor internaționale în Consiliul Județean Bălți (2000-2001). Începând cu anul 1989, susține rubricile de cultivare a limbii: „Cum vorbim, cum scriem”; „Hai să dăm mână cu mână, să vorbim corect româna”; „Errare humanum est, perseverare diabolicum” atât în ziarele bălțene „Curierul de Nord”, „Cugetul”, „Plai bălțean”, „Vocea Bălțiului”, cât și în „Făclia”, săptămânal pedagogic republican. Autor al unui „Dicționar de greșeli uzuale” (Bălți, 2004), redactat și completat (Chișinău, 2012), al unui curs de prelegeri „Civilizația Franței”, al multor teste, chestionare, integrale, rebusuri și peste 300 de articole publicistice și metodico-științifice în domeniile de cultivare a limbii, de civilizație a Franței, precum și în problemele de ortografie și ortoepie a toponimelor franceze și române. Este de asemenea traducătorul a trei cărți: „Metamorphose avec du tracas” de Ion Berghia (din română în franceză), Iași, 2004; „Ștefan Florescu: călugăr din Bucovina în arta Moldovei” de Roman Florescu (din rusă în română), Chișinău, 2006; „Libertatea și responsabilitatea: în căutarea armoniei” de Kirill, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii (din rusă în română), Chișinău, 2011, precum și a două piese de teatru: „Retro” de Aleksandr Galin și „Colonelul și păsările” de Hristo Boicev (din rusă în română).

JITARU Lucian (24 august 1972, or. Bălți, RSSM, URSS). *Studii*: Școala Medie nr. 1, actualmente Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din Bălți (1989), Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași, Facultatea Litere, specializarea „Limba și literatura română-limba și literatura latină” (1994), Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (USARB), Facultatea de Economie și Drept, sp. Drept (2002). *Activitatea profesională*: lector superior/ lector universitar la USARB, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere (din 1994 până în prezent). Din 2013 activează la Catedra de literatură română și universală. *Lucrări*: „Dicționar de

maxime și expresii juridice latine /latin-român-rus/”, Editura *Museum*, Ch., 2001; „Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice”, Ch., 2010; peste 50 de articole preponderent în domeniul limbii și civilizației latine.

Machetare computerizată: *Svetlana Cersac*

Com. 1598

Întreprinderea de Stat Firma Editorial-Poligrafică

„*Tipografia Centrală*”

MD-2068, Chişinău, Str. Florilor 1